ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1
MARDI
1er FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.780
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.780

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ՝ ԱՒԵԼԻ ՄԵՂՄ

— o —

Երկուշաբթի օր մթնոլորտը յանկարծ կը մեղմանար մինչդեռ 48 ժամ առաջ, անկարելի չէր նկատուեր նոյնիսկ խզում մը մեծամասնութեան մէջ, ոմանք կը նախատեսէին՝ «Ե. Հանրապետութեան վերջաւորութեան սկիզբը»: Արդարեւ, Ուրբաթ օր ժամը 15ին, երբ Ժիսքար ի պատասխան Շիրաքի դիմումին, Շաբաթ առաւօտեան համար ժամադրութիւն մը կուտար նախկին Նախարարապետին, այս վերջինը յանկարծ կը հրապարակէր վարչապետին հետ փոխանակուած չորս նամակները: Բովանդակութիւնը ծանր էր, մանաւանդ երբ Շիրաք կ'ըսէր թէ «դերաստիճան» հանդիպում կ'ուզէ հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ ընդդիմութիւն կայ իր թեկնածութեան նկատմամբ, այսինքն՝ եթէ լուրջ պատճառ մը կայ թող Ժիսքար ինք պարզէ, բայց երբ Շիրաք կը հրապարակէր նամակները, Ժիսքար կը ջնջէր ժամադրութիւնը զոր անիմաստ կը նկատէր այլեւս: Շիրաքի ոճը խիստ է եւ չի վարանիր իսկ ըսել թէ.— «Ի՞նչպէս կարելի է հաւատացնել թէ իմ թեկնածութիւնս կը վնասէ հիմնարկութեանց երբ կը նախատեսուի որ լաւ կրնան բանիլ Միթերանի պէս Նախարարապետի մը հետ»: Շիրաքի ըսածը յստակ է այլեւս՝ 1978ին երբ Ձախը յաղթէ Ժիսքար Նախարարապետ պիտի նշանակէ Միթերանը ու կը մերժէ այդպիսի կարգադրութիւն եւ իր բոլոր ելոյթները կը կեդրոնացնէ առաւելաբար ձախի «հաւաքական ղեկավարութեան» վրայ, նուազ յարձակելով ընկերվարականներուն քան համայնավարներուն վրայ: Մարսէյլի մէջ 7000 հոգիի առջեւ այս էր գլխաւորաբար իր նպատակը եւ այս ձեւով կը փորձէ առնել ընկերվարականներու ձայներ մինչ Իւմանիթէ կ'ուզէ միշտ համոզել թէ Շիրաք – Էլիզէ բանավէճը երեւութական է միայն ու կը խորագրէր Շաբաթ՝ «Ժիսքար – Շիրաք մեղսակցութեան եաքթիւանները»:

Այս լարուած մթնոլորտը յանկարծ մեղմացաւ: Բաւեց որ Պառ ջուր խառնէ գինիին Կիրակի օր, եւ ցաւ յայտնէ Փարիզի թաղապետական պայքարին առթիւ, աւելցնելով սակայն թէ չի տեսներ թէ ինչո՞ւ անիկա կրնայ վարչակարգի տագնապ մը ստեղծել: Պառ կը նկատէ որ նախարարները իրենց կուսակցութեանց պատուիրակները չեն կառավարութեան մէջ բայց կրնայ հասկնալ որ ըլլալով քաղաքական դէմքեր, իրենց իրաւունքն է զօրավիգ կենալ իրենց ընտրած մարդուն (կ'ակնարկէ անշուշտ կօլիստ նախարարներուն եւ ենթանախարարներուն): Պառ պիտի չհանդուրժէ սակայն որ որեւէ ձեւով անիկա խնդրոյ առարկայ ընէ կառավարութեան համերաշխութիւնը: Պառ դժգոհ է նաեւ «խօսակցական ընդհանուր զառանցանքէն»:

Ի վերջոյ Երկուշաբթի այն տպաւորութիւնը կար որ մեծամասնութիւնը բարձի թող ըրաւ տագնապը, գգալով ծանր հետեւանքները «ի չահ ողբերգութեան իւրաքանչիւր դերակատարին» կը գրէ Ֆիլիփ Թեսոն, Քոթիտիէնի մէջ:

Տիկին Քլօսթր ազատեցաւ

Հազար չորս օրուան գերութենէ մը ետք է որ Ֆրանսուհի ցեղագէտը՝ Ֆրանսուազ Քլօսթր եւ իր ամուսինը ազատ արձակուեցան եւ Ֆրանսա վերադարձան Լիբիոյ ճամբով: 1974 Ապրիլին է որ Ֆրանսուազ Քլօսթր եւ երեք պաշտօնակիցներ կ'առեւանգուէին Պարտայի մէջ (Չատ) ապստամբներու կողմէ: Քանի մը օր ետք սպաննուեցաւ մէկը՝ Տոքթ. Շթիվըն ազատ կ'արձակուէր գերմանական կառավարութիւնը վճարած ըլլալով չորս միլիոնի փրկագինը եւ հաղորդած նաեւ ձայնասփիւռէն պահանջուած զեկոյցը: Նոյնը չէր Տիկին Քլօսթրի պարագան, որ աւելի քան երկու տարի պիտի սպասէր որ իր կարգը գայ: Բանակցութիւնները կը ձախողէին, Ֆրանսա խաղի կուգար, Տիկին Քլօսթրի ամուսինը ինք անձամբ կը փորձէր բանակցիլ ու տալ ուզուած զէնքերը, ի վերջոյ ինք ալ գերի կ'իյնար: Վերջապէս անցեալ Նոյեմբերին, Քլօսթրները Հապրէի ըմբոստներու ձեռքէն կ'անցնէին Ֆրոլինայի ձեռքը եւ Յունուար 30ին ազատ կ'արձակուէին: Վերջին ամիսներու բանակցութիւնները կատարուած էին Քատաֆիի միջնորդութեամբ:

ԿԻՊՐՈՍ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ՏԵՂԱՀԱՆ Կ'ԸՆԵՆ

— o —

Մինչ ընդհանուր լաւատեսութիւն կը տիրէ Մակարիոս – Տէնքթաշ տեսակցութենէն ի վեր եւ բոլորը կ'ողջունեն այս հաշտութիւնը եւ լուծում մը կը տեսնեն մերձաւոր ապագայի համար, յանկարծ նոյն Տէնքթաշը, Շաբաթ օր 27 յոյն – Կիպրացի տեղահան կ'ընէր գրաւած հողերէն:

Արդարեւ ասիկա կ'ընէր երբ Մակարիոսի հետ իր հանդիպումէն ետք, Սթրազպուրկի մօտ ալ, Շաբաթ օր յոյն եւ Թուրք Արտաքին նախարարները կը տեսնուէին «սիրալիր, անկեղծ» մթնոլորտի մէջ:

Քանի մը տողով

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՆ Նահար թերթին համաձայն Լիբանանի իր գործավարին միջոցաւ (դեսպանին սպանութենէն ի վեր միայն գործավար ունի Ամերիկան) Միացեալ Նահանգները ապահովութիւն տուած են Լիբանանի որ Իսրայէլ զինուորական ոչ մէկ գործողութեան պիտի ձեռնարկէ երկրին հարաւը: Շաբաթ օր Ֆիկառօի մէջ Հայր Ռիքէ վերլուծում մը կ'ընէր Լիբանանի կացութեան եւ համադաշնակցային լուծում մը կը նախատեսէր երկրին վերածնունդը ապահովելու համար: Ասիկա որպէսզի նաեւ «կրօնական կամ ցեղային բազմաթիւ համայնքները, որոնք դարերու երկայնքին յաջողած են պահպանել իրենց ինքնութիւնը, ինչպէս՝ Մարոնիները, Հայերը, Յոյները, Ղպտիները, Կաթողիկէները, Օրթոտոքսները, Քիւրտերը, Տիւրզիները, Շիիները, Ալաուիները, Հրեաները կարենան վայելել ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը», կը չեշտէ յիսուսեան կրօնաւորը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ – նախագահը Մոնտէյլ Փարիզէն անցաւ և տեսակցեցաւ Նախագահին հետ:

ԱՇԽԱՐՀԻ բնակչութիւնը 1975ի կէսին հասած էր 3·967 միլիառի ինչ որ մէկ տարուան մէջ 77 միլիոն յաւելում մը ցոյց կուտայ, ըստ Միացեալ Ազգերու ագրական տարեգիրքին: Ծնունդներու բարձրագոյն աճը Ափրիկէ է: Աշխարհի 12 ամէնէն բազմամարդ քաղաքներն են կարգով.— Շանկայ (10·820·000), Թոքիօ (8·640·000), Մեքսիքօ, Նիւ Եորք, Փեքին, Լոնտոն (7·281·080), Մոսկուա (վեց միլիոն 941·961), Պոմպէյ, Գահիրէ, Սէուլ, Սան–Փաւլօ, Ճաքարթա: Գիրքը նըկատի կ'առնէ միայն քաղաքը ապրողները եւ ոչ՝ շրջակայքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ ՄԵՌԱՒ

— o —

Մոսկուայի Պրաւդան կը հաղորդէ Յունուար 28ի իր թիւով Վարդան Մ. Աճէմեանի մահը, 71 տարեկանին: Ողբացեալը ղեկավարն էր Հայաստանի պետական թատրոնին: Պրաւդա զինքը կը նկատէ «խորհրդային թատրոնի իբրեւ բացառիկ ուսուցիչ մը եւ բեմավար մը» կը գրէ Իճբերճէշըճըլ Հէրըլտ Թրիպիւն:

×

Վարդան Աճէմեան ծնած է Վան, 1905ին ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը: 1913ին, հրաշքով ազատած կը հասնի Երեւան, ապա յաջորդաբար կ'ապրի Թիֆլիս, Ալեքսանդրապոլ եւ Երեւան: Շատ մօտ կ'ըլլայ որբանոցի տղոց եւ յատկապէս իր հօրեղբօր որդիին՝ Գուրգէն Աճէմեանի հետ (Գուրգէն Մահարի), որոնց հետ կը կատարէ թատերական իր առաջին փորձերը:

Երեւանի մէջ Վ. Աճէմեան կը հետեւի դերասան Վարդան Միրզոյեանի թատերական դասընթացքներուն: 1924ին կը յաճախէ Երեւանի Միասնիկեան դպրոցը ու Գեղարուեստական ուսումնարանը: 1924–1927 տարիներուն զինքը կը գտնենք Մոսկուա՝ կատարելագործելու համար թատերական իր արուեստը: Հոն է որ կը կազմուի ապագայ բեմադիրը:

Բեմադիրի իր ասպարէզը կը սկսի Թիֆլիս (1927 – 1929), ու կը շարունակուի, դրեթէ անձայն, Լենինականի մէջ (1929–1930): 1939էն ի վեր գլխաւոր բեմադիրն է Երեւանի Սունդուկեան Թատրոնին: Այնուհետեւ թատերական – գեղարուեստական բոլոր հաստատութիններուն բերած է իր վաստակաւոր մասնակցութիւնը:

Աճէմեան հեղինակն է աւելի քան 150 բեմադրութիւններու: Տքնաջան արդիւնքը ամբողջ կեանքի մը՝ որու մասին տակաւին 1975ին, «Սովետական Արուեստ»ի մէջ կը գրէր Լեւոն Հախվերդեան. «Բեմական այս արժէքները, ցրուած չորս – հինգ տասնամեակների մէջ, ծափահարուած են, ոգեշնչած, գնահատուած են ու անցած, ինչպէս բեմական արժէքներն առհասարակ: Բայց անցած են հայրենական արուեստին մէջ խորունկ հետք ձգելով, ինչպէս գութանը ակօս կը թողու իր ետեւէն: Անցած են այնպէս, որ նոյն երկերու ամէն մէկ յետագայ բեմադիր չի կրնար չմտածել, թէ ի՛նչը ի՛նչպէս է ըրած վարպետը՝ իրմէ առաջ»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար)

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐ «ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ԲԱԼԼԱԴ»Ը ԱԼԲՈՄԻՆ ՄԷՋ

Լվովի «Կամենիար» հրատարակչութիւնը ուկրաներէն լոյս ընծայած է «Անմահութեան բալլադ» նկարներու ալպոմը, որու հեղինակն է պատմաբան Նադեժդա Կիրվոնոս: Հեղինակը ասկէ առաջ հետաքրքրուած է հայ – ուկրանական ժողովուրդներու բարեկամական կապերու պատմութեամբ եւ Երեւանի մէջ աւարտաճառ մըն ալ պատրաստած՝ Լվովի ԺԷ–ԺԸ դարերու հայկական գաղութի պատմութեան մասին: Ալպոմին մէջ կարգ մը էջեր նուիրուած են երկրորդ աշխարհամարտի հայ հերոսներու քաջագործութիւններուն: Այդ հերոսներէն մէկուն՝ Մակար Ստեփանեանի անունով փողոցներ կան Ռավա Ռուսկայայի եւ Լվովի մէջ:

×

ՀԱՅԿ. ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ

Մոսկուայի «Իսկուստվօ» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է «Մատենադարանի գեղարուեստական գանձերը» խորագրով գիրքը, որուն մէջ՝ Երեւանի Մատենադարանի թանկագին ձեռագիրներու օրինակով, ներկայացուած է հայկ. միջնադարեան մանրանկարչութեան զարգացման ընթացքը: Գիրքը նաեւ կը ծանօթացնէ կիրառական ստեղծագործութեան նմոյշները, կազմի համար օգտագործուած ձեռագործները, կաշիի վրայ կատարուած դրոշմագիրները, ձեռագիրի մետաղէ, մասնաւորապէս ոսկէ զարդերը եւայլն: Գիրքը բաղկացած է հետեւեալ բաժիններէ՝ «Հայ գեղարուեստական ձեռագիրները եւ անոնց ծագումը», «Զ-ԺԳ դարերու մանրանկարչութիւնը», «Կիլիկիոյ մանրանկարչութիւնը», «ԺԳ դարու վերջէն ԺԷ դարու սկիզբի բուն Հայաստանի մանրանկարչութիւնը», «Հայկ. գաղութներու մէջ ծագած ձեռագիրները» եւայլն: Ներածական յօդուածով մը ներկայացուած է Մատենադարանին պատմութիւնը: Գիրքին մէջ տեղ գտած են 163 գունաւոր եւ սեւ–ճերմակ նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն Թորոս Ռոսլինի, Մոմիկի, Գրիգոր Տաթեւացիի, Յակոբ Ջուղայեցիի, Մխիթար Անեցիի, Ռստակէսի եւ այլոց մանրանկարները: Գիրքը լոյս տեսած է «Աշխարհի քաղաքներու թանգարանները» մատենաշարով: Հեղինակներն ու կազմողներն են արուեստաբաններ Ի. Դրամփեան եւ Է. Կորխմազեան:

×

ԲԱՅԿԱԼ – ԱՄՈՒՐԻ ԿԱՌՈՅՑԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԳ ՄԸ

Վռամ Գրիգորեանի գրած «Բայկալն է կանչում» երգը կարգ մը ճագի երգիչներ ընդգրկած են իրենց երգացանկին մէջ: Այդ երգը, Ռիգայի մէջ տեղի ունեցած երգի համամիութենական մրցումին, մըրցանակի արժանացած է: Ի դէպ յիշատակենք, որ Բայկալ – Ամուր մայրուղիի շինարարներու աշխատանքները գովերգող երգեր յօրինած են նաեւ Արամ Սաթեան եւ Եուրի Յարութիւնեան:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Յարգանքի տուրքը տրուեցաւ: Վաւերական գրիչներ, ոմանք մեզմէ յաւէտ բաժնուած, իրենց վկայութիւնը բերին մեր պատմութեան չգրուած էջերուն համար:

Ժամանակը կուտայ իր վճիռը. պատմութեան դատաստանին սպասող դէմքեր եւ դէպքեր չեն պակսիր: Չեն պակսիր թանգարան ճոխացնող նիւթեր եւս:

«Յառաջ»ի բացառիկը, իր գրութիւններով, վաւերաթուղթ մըն է ներկայութեան մը եւ ոչ թէ յիշատակարան մը զոր կը թղթատենք իբրեւ անցեալի ներշնչարան:

Պարզ. ցորչափ կը տեւեն մեր սփիւռքեան տարապայման ապրումներն ու գոյատեւելու մեր պայքարները, իր տեղը հո՛ս է, մե՛ր մէջ:

«Յառաջ»ի խմբագրութիւնը գիտակից այս իրողութեան ահա քսան տարի, «Իր Խօսք»ին պակասը ամբողջացուց իր միտքին ներկայութեամբ: Բացառիկը՝ խտացումը եղաւ այս առաջադրանքին: Սփիւռքը իր խօսքը բերաւ: Գրեց այն՝ ինչ որ պէտք էր, եւ ոչ աւելի:

Շաւարշը յարգելու միակ ձեւն էր: Պարզութիւնը գիրով եւ գործով մարմնացնող մարդու մը համար, պատկերացումները պէտք է ըլլային յստակ: Եղա՛ն:

Տարբեր հորիզոններէ եկած գրիչներ, գրեցին սիրով, անկեղծութեամբ եւ մանաւանդ մտաւորական պարկեշտութեամբ: Զսպուեցան յուզումները չաղօտելու համար իրականութիւնը:

Մարդը՝ որուն մասին կը գրուէր, լըրջութիւն եւ ակնածանք կը պարտադրէր:

«Յառաջ» ինչպէս որեւէ օրաթերթ, առօրեայ դէպքերու եւ հեւքերու արձագանգը տալու սահմանուած լրագիր, գիտցաւ այդ օրը խորան մը հանդիսանալ, ուր մատուցուեցաւ պատարագը:

Ընկալեալ սովորութեամբ մահացողին յիշատակին գէշ բան չի գրուիր: Բայց գիտենք նաեւ, որ երբ գրուածը պայմանադրական է, կարելի է անունի պարզ փոփոխութեամբ մը, զայն դարձեալ տըպել, տալուած է... ուրիշ «մեկնողի» մը համար:

Շաւարշին մասին գրելը դժուար, շա՛տ դժուար եղած ըլլալու է: Կատարուածը յաւուր պատշաճի արարողութիւն մը չէր: Հեղինակաւոր գրողներ գիտցան այդ օրը իրենց ականջը դնել ժողովուրդի մը սիրտին վրայ եւ լսել անոր ձայնը: Չէին կրնար սխալիլ:

Զախալեան:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

1976-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի մէկ կարեւոր կալուածը, հազար դժուարութեամբ ձեռք ձգուած արտօնութեամբ նորոգուած է. սակայն գրասենեակի կողմէ անոր գործածութիւնը արգելքի տակ կը մնայ աւելի քան ութ տարիներէ ի վեր, եւ այս հայրենիքի հիւանդներու ցաւերը ամոքելու նուիրուած հաստատութիւն մը զըրկուած կը մնայ այս եկամուտի կարեւոր աղբիւրէն, որ միլիոններու կը հասնի եւ որուն այնքան շատ պէտք ունի հիւանդանոցը յատկապէս սղութեան այս օրերուն:

Բաց աստի այդ հաստատութիւնները ունին «բաց» հողեր, որոնց վրայ ոչ մէկ եկամտաբեր շէնք կայ: Ամէն տարի անխափան այս «բաց» կալուածներուն տուրքերը կանոնաւորաբար կը վճարուին, բայց կ'արգիլուի անոնց վրայ եկամտաբեր շէնք կառուցանելը, հակառակ վերոյիշեալ 40րդ յօդուածի շարունակութեան մէջ ըսուած ըլլալուն՝

«Անոնք (փոքրամասնութիւնները) յատկապէս հաւասար իրաւունք պիտի ունենան՝

«Հաստատելու (այսինքն շինելու) Թէկսիս էթմէք,

«Վարելու (այսինքն կառավարելու) (Իտարէ էթմէք եւ

«Հակակշռելու (այսինքն իրենց քոնթրոլին տակ ունենալու) Մուրաքապէ էթմէք, իրենց սեփական ծախքով, ամէն տեսակ:

« Բարեսիրական հաստատութիւններ (այսինքն հիւանդանոց, որբանոց, մանկանց բոյն, ծերանոց եւայլն):

«Կրօնական հաստատութիւններ (այսինքն եկեղեցի, մատուռ, եւայլն):

«Ընկերային հաստատութիւններ — ժողովարահներ, ակումբներ եւայլն:

«Ամէն տեսակ դպրոցներ եւ այլ ուսումնական եւ դաստիարակչական հաստատութիւններ: Իրաւունք ունենալով անոնց մէջ ազատաբար գործածելու իրենց սեփական լեզուն եւ այդ տեղերու մէջ ազատաբար կիրարկելու իրենց կրօնը»:

Հակառակ այս բացայայտ հաւաստումներուն, որոնք իրենց սկզբունքի ձեւին մէջ կ'ապահովուին նաեւ մեր երկրի Մայր Կանոնադրութեամբ (Անա Եասասով) ոչ միայն կ'արգիլուի մեր համայնքին նոր եկամտաբեր կալուած, դպրոց ու եկեղեցի շինելը մեր «բաց» հողերուն վրայ, այլ կ'արգիլուի մինչեւ իսկ վերաշինութիւնը այնպիսի հաստատութեանց, որոնք պետական օռկաններով անհրաժեշտ նըկատուած են, որ փլուզումի (խեթիմլաք) ենթարկուին. օրինակ, Հալըճըօղլուի Ս. Ստեփանոս եկեղեցին եւ անոր Ներսէսեան վարժարանը ու Գալֆայեան որբանոցը, որոնց վերաշինութեան արտօնութիւնը դեռ չէ տրուած, երբ փլուզումէն տարիներ անցած են արդէն:

Հակառակ վերոյիշեալ բացայայտ հաւաստումին, թէ իրաւունքը պիտի ունենանք «վարելու եւ հակակշռելու» մեր ամէն տեսակ հաստատութիւնները, այսօր սակայն գրեթէ վերցուած է համայնքի հակակշիռը, օրինակ իր կրթական հաստատութիւններու վրայէն: Չենք արտօնուիր օրինակ, անհրաժեշտութեան պարագային այս կամ այն վարժարանը գիշերօթիկի վերածել, ինչպէս ըրած ենք անցեալին մէջ: Ոչ միայն անհրաժեշտ չափով չենք կրնար ուսուցանել մեր կրօնքը մեր դասարաններուն մէջ, այլ մեր աշակերտներուն կ'արգիլուի «Հայր Մեր» ըսելը կէսօրուան հաւաքական ճաշերուն, որոնք բացայայտօրէն դասերու մաս չեն կազմեր: Սկզբունքով կրօնքի ուսուցումը արտօնուած է դպրոցի մէջ, բայց տարօրինակ տրամաբանութեամբ արգիլուած է անոր կիրարկումը ոչ միայն դպրոցի մէջ, այլ եւ մինչեւ իսկ ճաշարանի կամ ննջարանի մէջ, որոնք ընտանիքի շարունակութիւն են վարժարանի մէջ եւ ոչ թէ դասարաններուն:

Համայնքային վարժարաններու մէջ աշակերտ արձանագրելու տարրական իրաւունքն անգամ առնուած է մեր տնօրէններու ձեռքէն եւ այսօր հայ աշակերտը Կրթական տնօրէնութեան կեդրոնը կամ անոր ցոյց տուած տեղը պէտք է երթայ, իր հօրը հետ, եւ ներկայացնելով իրենց ինքնութեան թուղթերը ստանան իրենց համայնքային վարժարան մտնելու գրաւոր արտօնութիւնը: Մինչդեռ օտար եւ մասնաւոր (էօզէլ) վարժարան յաճախողներ կ'արձանագրուին իրենց ուզած վարժարանները առանց որեւէ գրաւոր արտօնագրի կամ առանց որեւէ արգելքի: Իսկ մեր համայնքի զաւակներէն ոմանց կը մերժուի իրենց համայնքի վարժարանը յաճախելու իրաւունքը հետեւեալ անհիմն պատճառաբանութիւններով, որոնք ոչ մէկ օրէնքով կ'արդարանան եւ բացայայտօրէն հակառակ են քաղաքացիի մը շնորհուած սահմանադրական իրաւունքներու.

1.— Իրենց ուսմունքը պետական վարժարանով սկսած ըլլալու յանցանքով: Որեւէ Թուրք աշակերտ — հոգ չէ թէ մեծամասնութեան կամ փոքրամասնութեան պատկանի — ազատ է որեւէ ատեն որեւէ պետական կամ փոքրամասնութեան վարժարանէն օտար կամ «էօզէլ» վարժարաններ անցնիլ, բայց արգիլուած է օրերս անցնիլ փոքրամասնութեանց վարժարանները, թէ իսկ այդ իր համայնքի վարժարանը ըլլայ:

2.— Ուրիշներ՝ վարժարանի շրջանէն (չէվրէ) չըլլալու մեղքով. հակառակ այն իրողութեան, որ փոքրամասնութեանց վարժարանները նոր օրէնքով «էօզէլ» նըկատուած են, եւ «էօզէլ» վարժարանները ենթակայ չեն «չէվրէ» (շրջանի) օրէնքին. իսկ մեր վարժարանները որեւէ ատեն ենթակայ չեն եղած «չէվրէ»ի օրէնքին:

3.— Ուրիշներ կը մերժուին որովհետեւ իրենց հայրը երբեմն իսլամացած՝ բայց այժմ իր նախկին կրօնքին եւ համայնքին դարձած ըլլալու մեղքով. հակառակ այն իրողութեան, որ հօր մը ունեցած նախկին կրօնական համոզումները չեն կրնար արգելք ըլլալ որ իր զաւակը յաճախէ իր պատկանած համայնքի վարժարանը, որչափ ատեն որ երկուքն ալ ներկայիս պաշտօնապէս եւ գործնականապէս Հայ եկեղեցիին զաւակ են:

4.— Ուրիշներ՝ հայերէն չգիտնալու մեղքով: Այնքան անտրամաբանական առարկութիւն մըն է սա, որ չարժեր ուրիշ բան աւելցնել՝ անոր հակօրինական կամ հակատրամաբանական ըլլալը հաստատելու համար:

5.— Ոմանց ինքնութեան թուղթին մէջ լոկ «քրիստոնեայ», կամ լոկ «կրէկորեան» արձանագրուած ըլլալու պարտազանցութեամբ: Պարտազանցութիւն մը, որ իրենցը չէ եղած այլ ինքնութեան թուղթ տուող պաշտօնեային:

6.— Վերջապէս մերժուած է աշակերտ մը, որ զաւակն էր Հօրեղբօր քով, Իսթանպուլ ղրկուած էր, որպէսզի Իսթանպուլի մէջ դպրոց երթայ, քանի որ իր գիւղին մէջ պետական դպրոց անգամ չկար: Հրահանգուած է որ այդ խեղճ աշակերտը գիւղ վերադառնայ եւ մնայ առանց դպրոցի, քան քաղաքը մնայ իր հարազատ Հօրեղբօր քով եւ իր համայնքին վարժարանը յաճախէ: Ու այս անօրինութիւնը կ'ըլլայ մեր հայրենիքի զաւակներուն կրթութիւնը ապահովելու նըւիրական պաշտօնին կոչուած պաշտօնեաներու կողմէ:

Բաց աստի, բոլոր միւս վարժարաններուն մէջ ներառեալ օտար վարժարանները, աշակերտ մը եթէ Թրքերէն լեզուի դասի մէջ 5ի վրայ 3 նիշ առնէ իր դասարանը կը փոխէ. իսկ փոքրամասնութեանց մէջ 4էն վար նիշ եթէ առնէ վերաքննութեան կը մնայ կամ չի կրնար փոխել իր դասարանը: Երբ մէկ կողմէն աըխատանք կ'ըլլայ պետական վարժարաններու մէջ ի զօրու եղած օրէնքները պատշաճեցնել նաեւ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն, օրինակ «չէվրէ» օրէնքը, միւս կողմէն ալ այսպիսի խտրութիւններ կը դրուին: Այլեւս չենք յիշեր մեծ ու մանր բազմաթիւ այլ տաղտուկները, որոնք կը պատճառուին մեր վարժարաններուն:

Ուրիշ կաշկանդում մըն է, օրինակ, Թաղային ընտրութեանց պարագային պա–

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԹԱՄԲԱԳՈՐԾԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

Բրոնզեայ այդ յուշարձանի մօտ մեզ դիմաւորեց Լոռեցի Սրապ անունով մի տղամարդ՝ Գէորգեան խաչը կրծքին: Սրապը Լոռուայ Վարդաբլուր գիւղից էր: 1877ին մասնակցել էր Ալաջայի բարձունքներում մղուող պատերազմին եւ Լորիս Մելիքովի յաղթական զօրքի հետ մըտել Բերդաքաղաք: Սեւահոն, բայց կապոյտ աչքերով մի զինուորական էր: Կռուից յետոյ հաստատուել էր Բերդաքաղաքում եւ զբաղուած էր համդուկային խմբերին զէնք մատակարարելու գործով:

— Տասնութ տարեկան էի, երբ Լորիս Մելիքովի առջեւից Մուխտար փաշան փախաւ: Մեր թնդանօթների որոտը մինչեւ Լոռուայ սարերն էր հասնում, — ասաց Լոռեցի Սրապը եւ մեզ քաղաքային այգու միջով առաջնորդեց դէպի մի փոքրիկ արհեստանոց: Արհեստանոցի ցուցանակին նկարուած էին փայտեայ մի թամբ եւ ձիու գլուխ. թամբը՝ կարմիր գոյնի, ձիու գլուխը՝ սեւ:

Այդտեղ նա մեզ ներկայացրեց երկու օտարական Հայերի:

— Երկրէն կուգան, — ասաց Լոռեցի Սրապը շշուկով եւ ինքը արագ դուրս եկաւ:

Հայերից մէկը էրզրումցի էր, իսկ միւսը՝ Ծղակցի: Էրզրումցու անունը Արշակ էր, արհեստաւորի գոգնոցը կապած, զբաղուած էր մի հին թամբ նորոգելով: Միջահասակից քիչ բարձր էր, շալվարը սապոգների մէջ դրած, փոքր–ինչ ալեխառն բեխով եւ աչքերը խաժ: Լռակեաց էր, գլուխը կախ: Քթի տակ ինչ–որ բան էր մռմռում: Գործասեղանին, որի վրայ նա կռացած աշխատում էր, անկարգօրէն թափուած էին փայտէ եւ երկաթէ ասպանդակներ, տապճակներ, գամեր, պայտեր, պատից կախուած էին երասանակներ, սանձեր, համետներ ամէն տեսակի ու չափի եւ ձիու ու աւանակի երեք խրտուիլակ:

Ծղակցու անունը Արօ էր: Միջահասակ, թխադէմ փոքրիկ բեխ ու մօրուքով մի երիտասարդ էր Արօն՝ մաուզէրը կողքին: Սա անկիւնում քաշուած ծխում էր եւ տաքացած վիճում Փրէնչ հագած Ալեքսանդրապոլցի մի պատանի սպայի հետ, որի փայլուն սեւ մազերը ալիքներով դուրս էին ցցուած սպայական գլխարկի տակից: Որքան կարողացայ հասկանալ, վէճը գնում էր Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանի ազատագրութեան շուրջը: Մէկ – երկու անգամ ականջիս հնչեցին «Անդրանիկ» եւ «Գէորգ Չաւուշ» անունները:

Ալեքսանդրապոլցին չէր առարկում նըրան: Իշխողը Արօն էր, ռուս բանակի աւագ սպան:

— Նա, ով ճնշւում է եւ չի պայքարում, արժանի է, որ միշտ ստրուկ մնայ, — ասաց Արօն: — Յիշում եմ, Սալմաստի Հաֆթվան գիւղից մի երկաթագործ էր եկել մեր կողմերը: Ճնճղուկը բռնում էր ձեռքի մէջ եւ ասում. ո՞ղջ է, թէ մեռած: Եթէ ասէիր ողջ է, խեղդում էր բռի մէջ: Ասէիր մեռած է՝ թողնում էր օդ, թէ տեսէք՝ ողջ է: Մենք այդ վիճակի մէջ ենք: Սուլթանը մեզ ամուր սեղմել է բռի մէջ եւ իրենից է կախուած ասելու՝ մենք ո՞ղջ ենք, թէ մեռած:

Բայց նա արծուին չփոթել է ճնճղուկի հետ:

— Մեր փրկութիւնը մեր միասնութեան մէջ է, — շարունակեց ռուս բանակի ըսպան: — Մասիսների շուրջը մենք պէտք է ստեղծենք հայկական ուժեղ Պետականութիւն:

Արշակը լուռ էր, ամբողջապէս կլանուած իր գործով: Նա գրեթէ չէր լսում, թէ ինչ է խօսում Ծղակցին: Երբեմն–երբեմն մի խաղաղ ժպիտ էր ցոլանում նրա ծաղկատար դէմքին: Յիշեցնում էր մէկին, որի նժոյգը անհանգիստ դոփում է պատշգամբի տակ, եւ ինքը շտապում է թամբն ու ասպանդակները կարգի բերելու, որ իսկոյն ճանապարհ ընկնի: Ո՞ւր: Գուցէ դէպի Կարին կամ դէպի Սասուն:

— Քանի որ դու համամիտ ես ինձ գաղափարական տեսակէտից, եկ խմենք, ուրեմն, ապագայ Հայաստանի կենացը, — առաջարկեց Արօն, դիմելով Փրէնչ հագած երիտասարդ սպային: — Թող Արշակն էլ այդ կենացին մասնակից դառնայ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(72 – Շար.)

հանջել, որ ընտրեալն ալ Թաղեցի ըլլայ, ինչպէս ընտրողը արդարապէս Թաղեցի է։ Անիկա հակառակ է մեր հնաւանդ ընտրական սովորութեանց, մեր պետական ընտրական օրէնքներուն, ու մանաւանդ ներկայ ընկերային փոխուած կացութեան, երբ Թաղեցի մը ընտրուելէ յետոյ ալ կրնայ փոխադրուիլ ուրիշ Թաղ։ Անիկա կը զրկէ Թաղեցին իր յարմար եւ օգտակար նկատած անձերը ընտրելու արդար իրաւունքէն իր Թաղի եկեղեցին կառավարելու համար։ Բնական է, որ եթէ Թաղին մէջ յարմար անձեր կան՝ նախապատուութիւնը Թաղեցին անոր կուտայ, չըլլու պարագային՝ արդար իրաւունքն է իր ուզածը ընտրելու, պայմանաւ որ ընտրեալը Հայ Եկեղեցիի զաւակ ըլլայ։ Այսպէս եղած է մեր ընտրական սովորութիւնը մինչեւ այս արգելքին դրուիլը քանի մը տարիներ առաջ։

Ուրիշ կաշկանդում մըն է չարտօնել, որ մենք մեր կրօնական ժողովը ընտրենք համաձայն մեր աւանդական օրէնքներուն եւ թելադրել մեզի ընտրական ուրիշ սկզբունք մը, որ խորթ է մեր եկեղեցական օրէնքներուն։

Ու տակաւին կան մեծ ու պզտիկ նման բազմաթիւ արգելքներ, որոնք բացորոշապէս կը հակասեն ոչ միայն Լօզանի դաշնագրի փոքրամասնութեանց ի պաշտպանութիւն սահմանուած յօդուածներուն, այլ նաեւ մեր երկրի Մայր Կանոնադրութեան, տրամաբանութեան եւ մինչեւ իսկ մարդկային սովորական խղճմտանքին. օրինակ հիւանդանոցի մը կամ որբանոցներու պիւտճէն հաւասարակշռելու համար հաւաքուած նուիրատուութիւններու վրայէն ալ Վաքըֆներու տնօրէնութեան 5 առ հարիւր գանձելը, որ կիրարկութեան սկսած է դրուիլ անցնող 6–7 տարիներէ ի վեր։

Մենք այս բոլոր կաշկանդումները, խտրականութիւնները եւ արգելքները հանգամանօրէն ներկայացուցած ենք անցնող 10–12 տարիներու ընթացքին մեր Պետութեան պատկան բաժիններուն, թէ անձամբ եւ թէ գրաւոր դիմումներով. սակայն ցաւով կը հաստատենք թէ ո՛չ գրական եւ ոչ ալ ժխտական պատասխան ստացած ենք, ինչ որ կը նշանակէ, որ ուղղուածները այնքան հիմնաւոր, այնքան օրինական ու տրամաբանական են, որ ոչինչ կայ անոնց դէմ ըսուելիք. այսուհանդերձ մենք երբեք մեր յոյսը չենք կտրած որ ի վերջոյ արդարութիւնը եւ օրէնքը պիտի յաղթանակէ։

Բայց անցնինք մեր տարեկան տեղեկագրի այլ մարզերուն։

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՍ.— Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք որ հոգեւորական կորուստ չունեցանք այս տարի, ընդհակառակն ունեցանք վեց նոր ուժերու յաւելում մեր կրօնական դասին վրայ։ Անցնող տարուան մէջ ձեռնադրեցինք երեք երիտասարդ քահանաներ. Տ. Սահակ Քհնյ. Հէքիմեան, Պէօյիւքտէրէի Ս. Հռիփսիմեանց եկեղեցիին համար։ Տ. Ստեփան Քհնյ. Կոմիկեան, Խասգէօյի փըլցուած Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին վրայ, որուն անունով պատարագները կը շարունակուին Ղալաթիոյ եկեղեցիին մէջ։ Տ. Պսակ Քհնյ. Թէշչնլեան, Թոփգաբուի Ս. Նիկողայոս եկեղեցիին վրայ։ Իսկ Տ. Վարագ Քհնյ. Պէյլէրեան, որ կը պաշտօնավարէր Աղեքսանդրիա, այն տեղէն իր հրաժարականը ընդունուած ըլլալով, վերադարձած ու մաս կազմած է մեր քահանայական դասուն։ Ձեռնադրեցինք նաեւ Երուսաղէմ ուսանած երկու երիտասարդներ իբրեւ կուսակրօն հոգեւորականներ, Արամ աբեղայ Աթէշեան եւ Մանուէլ աբեղայ Երկաթեան։ Որով այժմ մեր հոգեւորական դասը բաղկացած է 40 հոգիներէ, բացի 20 աւագ Սրկ.ներէն, բաժնուած՝ հետեւեալ ձեւով. 1 եպիսկոպոս, 6 կուսակրօն վեղարաւորներ որոնց երեքը արտասահմանի մէջ կը ծառայեն. 33 քահանայ հայրեր, որոնցմէ մին արտասահման կը պաշտօնավարէ. մէկն ալ տարիքի բերմամբ հանգստեան քաշուած է։ Իսկ չորս քահանայ հայրեր գաւառներու մեր վեց եկեղեցիներու վրայ հովիւ կարգուած են ըստ հետեւեալի. վերոյիշեալ Վարագ Քհնյ.ն ղրկուած է Հաթայ, իբրեւ հովիւ Իսկէնտէրունի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցիի եւ Գըրըքխանի Ս. Վարդանանց եկեղեցիի։ Իսկ նոյն նահանգի Վաքըֆ գիւղի քահանան կը մնայ ծերունազարդ ու վաստակաւոր Տ. Ղեւոնդ Քհնյ. Գարթունեանը։ Տ. Կիրակոս Քհնյ. Թօգաթլեան հովիւն է Տիարպաքըրի Ս. Կիրակոս եկեղեցիի եւ Տէրիքի Ս. Գէորգ եկեղեցիին։ Տ. Սերովբէ Քհնյ. Կիւլեան հովիւն է Գայսէրիի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիի եւ շրջակայքի։ Որով Իսթանպուլի մեր 34 եկեղեցիներուն համար կը մնան 27 գործօն քահանայ հայրեր։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎը անցնող տարուան մէջ գումարած է 13 ժողովներ եւ երեք խորհրդակցական նիստեր. ի միջի այլ ընթացիկ գործերու կատարած է նաեւ հետեւեալ տնօրինութիւնները.

1.— Իրենց երկամեայ շրջանը լրացուցած 11 դպրաց դասերու նոր տնօրէն խորհուրդները վաւերացուցած է, միաժամանակ զանազան դպրաց դաս երգչախումբերու համար 48 նոր դպիր – դպրուհիներու անդամակցութիւնը հաստատած է։

2.— Յետ քննութեան որոշում տուած է երեք նախկին ուրարակիրները աւագ սարկաւագ ձեռնադրել. Տրց. Արշաւիր Իշմանեանը Պէյօղլու Ս. Երրորդութեան համար. Տրց. Մեսրոպ Տումանեանը Տիարպաքըրի եկեղեցիին վրայ. Տրց. Գէորգ Պօյաճեանը՝ Կէտիկ Փաշայի եկեղեցիին վրայ։

3.— Նկատի ունենալով որ Ենիգիւղի Խաչատուրեան երգչախումբը աւելի քան երեք տարիներէ ի վեր դադրեցուցած էր իր գործունէութիւնը, Կրօն. Ժողովը լուծեց զայն այս տարի, եւ նոյն Թաղին վրայ հաստատեց Սրբոց Յակոբեանց նոր երգչախումբը իր 22 անդամներով։

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Մեր համայնքային բոլոր հաստատութիւնները փառք Աստուծոյ, շարունակեցին իրենց գործունէութիւնը, թէ իսկ ըլլայ դժուար պայմաններու ներքեւ։

Անոնց մեծագոյնը Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը շարունակեց ծառայել համայնքին եւ հայրենիքին 236 անձնակազմով (ներառեալ բժիշկները) ընդդէմ անցեալ տարուան 242ին։ Դարմանած է 2872 հիւանդներ ընդդէմ 1975ի 2760 հիւանդի։ Հոգացած է 305 ջղային եւ մտային հիւանդներ ընդդէմ 1975ի 242ի։ Ծերանոցներու մէջ խնամած է 407 տարեց ընդդէմ 1975ի 305ին։ Հիւանդանոցը ունի 350 անկողին ծերերու համար, 150 անկողին հիւանդներուն համար եւ 30 անկողին փոքրերուն համար։ Այս տարի եւս կրցաւ հիւանդանոցը իր պիւտճէն աւելիով հաւասարակշռել, աւելի քան 22 միլիոն Թրք. լիրայի եկամուտով, որուն 12 միլիոնը գոյացած է հիւանդանոցի «սերվիս»ներէն, 7 միլիոնը իր եկամտաբեր կալուածներէն, որոնք եթէ ստանան անհրաժեշտ նորոգութիւնը եւ պէտք եղած ձեւով արժեւորուին, աւելի քան կրկնապատիկ եկամուտ կրնան բերել, հիւանդանոցը ինքնաբաւ դարձնելով։ Մնացեալ երեք միլիոնն ալ գոյացած է նուիրատուութիւններէն։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ կացութեան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն յառաջ եկաւ այս տարի, որբանոցը շարունակեց իր գոյութիւնը 50 աշակերտներով եւ նեղ պայմաններով, ընդդէմ իր նախկին 130 աշակերտուհիներուն։

Փլուզումի ենթարկուած Հալըճըօղլուի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին վերաշինութեան արտօնագիրն ալ դեռ ձեռք չէ ձըգուած։ Այս եկեղեցիին կապուած գիշերօթիկ Ներսէսեան նախակրթարանը կը շարունակէ իր գործունէութիւնը վարձուած շէնքի մէջ եւ նուազած աշակերտներով։ Այս Թաղին գէթ գերեզմանոցը բոլորովին բարեզարդուեցաւ եւ ներկայանալի վիճակի մը մէջ դրուեցաւ շատ գործօն եւ նուիրեալ յանձնախումբի մը կողմէ։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ.— Այս տարի եւս բախտը ունեցանք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին գտնուելու, մասնակցելու համար Ս. Միւռոնի մեծահանդէս օրհնութեան եւ Հայրապետի գահակալութեան 20ամեակի հանդիսութեանց։ Մեզի վիճակուեցաւ երջանկութիւնը մատուցանելու միւռոնօրհնութիւնը կանխող պատարագը եւ յաջորդ օր՝ գահակալութեան հանդէսին խօսք առնելու յանուն Հայց. Եկեղեցիի նուիրապետական Աթոռներու եւ Թեմերու, բերելու համար Նորին Ս. Օծութեան Հյց. Եկեղեցիի բոլոր հարազատներուն որդիական սէրը եւ երախտիքը քսան տարիներու ընթացքին կատարուած իրագործումներուն համար եւ ամէնքիս սրտագին մաղթանքները եւ աղօթքները մատուցանելու, եւս առաւել երկար տարիներու գահակալութեան ու գործունէութեան համար։ Մայր Աթոռ մնացինք երկու շաբաթ եւ ապա շարունակեցինք մեր շրջագայութիւնը՝ արագ ընթացքով արեւմտեան Եւրոպա, Ժընեւ, Միլան, Նիս, Մարսիլիա, Փարիզ եւ Հոլանտա։ Ապա անցանք Ամերիկա եւ կարգով շրջեցանք Մոնրէալ, Թորոնթօ, Սէնթ Քէթրինս, Տիթրոյթ, Շիքակոյի շրջանը, Լոս Անճըլըս, Ֆրէզնօ, Ուաշինկթըն, Ֆիլատելֆիա եւ Նիւ Եորք։ Ամերիկայէն անցանք Լոնտոն ու Գերմանիա եւ վերադարձանք Դեկտ. 23ին։ Մեր շրջագայութեան ընթացքին մեզի համար քաղաքացիական պարտականութիւն համարեցանք յիշեալ երկիրներու մեր մեծ դեսպաններուն այցելութիւն տալը։ Այս անգամ նկատի ունենալով Լիբանանի Հայութեան համար կատարուած ու կատարուելիք հանգանակութիւնները, մենք նուիրահաւաքութենէ աւելի շեշտը դրինք յառաջիկայի համար տարեկան որոշ նուիրատուութեանց խոստումներ ապահովելու վրայ բարեսիրական կազմակերպութիւններէն եւ պատուական ազգայիններէ, մեր համայնքային կարիքներուն համար։ Մենք գոհունակութեամբ վերադարձանք մեր շրջագայութենէն, այն վստահութեամբ, որ յառաջիկայ քանի մը տարիներու համար եւս զերծ պիտի ըլլանք նիւթական անձկութեան տագնապէն, գաւառներէն Իսթանպուլ եկող մեր կրօնականներու տեղաւորման գործին մէջ։

Անցնող տարուան մէջ ունեցանք 740 մկրտութիւն, 459 պսակ եւ 901 մահ։

Յաւարտ մեր տեղեկագրին մեր գնահատանքն ու օրհնութիւնը կը բաշխենք բոլոր անոնց, որոնք գտնուեցան համայնքային գործերու վրայ, սիրայօժար ոգիով, եւ իրենց կարելին ըրին, տրուած պայմաններու ներքեւ, ոտքի եւ գործօն պահելու համայնքային հաստատութիւնները։ Վարձքը կատար բոլորին։

Պարտինք յայտնել նաեւ մեր գնահատանքը եւ տալ մեր օրհնութիւնը Հայ Մամուլին եւ իր բոլոր աշխատաւորներուն հայ գիրին եւ դպրութեան իրենց գովելի ծառայութեան համար։

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ ՍՈՒՐԷՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երկարատեւ եւ ծանր հիւանդութենէ ետք Երեւանի մէջ մեռած է նկարիչ Սուրէն Ստեփանեան։ Ծնած էր 1915ին՝ Լենինական։ Աւարտած էր Երեւանի Գեղարուեստական ուսումնարանը եւ բարձրագոյն ուսումը առած՝ Լենինգրադի մէջ։ 1938ին վերադառնալով Երեւան գործօն մասնակցութիւն բերած է Հայաստանի Նկարիչներու Միութեան ստեղծագործական կեանքին եւ իր լաւագոյն գործերով նպաստած՝ կերպարուեստի զարգացման։ Շուրջ 40 տարի ան մասնակցած է Հայաստանի, համամիութենական եւ արտասահմանեան ցուցահանդէսներու։ Սուրէն Ստեփանեան ձեւաւորած է խորհրդային եւ արտասահմանեան գրողներու բազմաթիւ գիրքերը։ Իբրեւ Նկարիչներու Միութեան եւ Հայաստանի հիմնարկութիւններու եւ ձեռնարկութիւններու գեղարուեստական խորհուրդներու անդամ, հայ նկարիչը մեծ նպաստ բերած է գեղագիտական դաստիարակութեան գործին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (270)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Պեմպօն գէ՞շ մարդ է, այդքան տգե՞ղ է որ ներս մտնելուն պէս ամէնքդ ալ փետուրները փետտուած անծեղներու պէս մէկ կողմ կը քաշուիք։ Շատ ալ ազուոր մարդ է, ես իրեն հաւնած եմ եւ կ'ուզեմ որ դուք ալ հաւնիք եւ յարգէք զինքը։ Ձեզ տեսնեմ, ներս մտած ատենը ամէնքդ ալ խնդալով զինքը դիմաւորելու էք, հասկցա՞ք...։ Լկտածներ, ինչո՞ւ ատանկ քիթերնիդ բերաննիդ կը ծամածռէք, պէ՞։

— Տէր իմ, շուկան ծախուելու տարուող խոզի հետ կը պառկիմ, բայց Պեմպօյին երեսը չեմ կրնար նայիլ, խօսք առաւ Մարկարիթա։

— Այո, վռթկած, գիտեմ, քու ճաշակդ գիտեմ ես, քեզի համար աղբիւրին մէջ պառկող խոզը ոսկիի մէջ պառկող ծիրանաւորէն աւելի մաքուր է, գոռաց Արաթիմոս։

— Պեմպօյին ձայնը լսելուս պէս սիրտս խառնուիլ կը սկսի, մէջ բերաւ Քիարա։ Ոսկին ալ իրեն թող ըլլայ, արծաթն ալ, կը բաւէ որ ձայնը կապարի ձայն է։

— Հոտած շուն, սրտի խառնուքը փտտեցնէ քեզ, կրակի մէջ կարմրած աքցաններով փորդ փորոտիքդ դուրս թափէն, գոռաց Արաթիմոս։

— Ափրիկէէն նոր եկած կապիկներուն կը նմանի, վրայ բերաւ Փաօլինա։

— Զայնդ մարի, կապիկ, պատկերիդ դէ՞մը կարծեցիր ինքզինքդ, գոռաց Արաթիմոս։

— Դժոխքէն եկող իր անոյշ ձայնը լսելուս պէս արքայութեան մէջ ըլլալս կը հասկնամ, աւելցուց Փեթրինա։

— Ես ալ քու կատուի պէս կանաչ աչքերդ տեսնելուս պէս ճիւաղի մը դէմը ըլլալ կը հասկնամ, պատասխանեց Արաթիմոս։

Եւ ամէն կողմէ մէյ մէկ զգուելի ներբողական սկսաւ տեղալ Պեմպօյի հասցէին, որուն յաջորդեց արցունքի հեղեղ մը։

— Ձայներնիդ ձեզի քաշեցէք, դժոխային նուագարաններ, գոռաց Արաթիմոս։ Մեծապատիւ սատանային կարմիր ձագուկները, լռեցէք, ճաթելիք սրինգներ... Դուք իմ արիւնս ջո՞ւր պիտի ընէք, մորթուելիք հնդկահաւեր...։ Լռեցէք, ապա թէ ոչ, ձեր ամէնքն ալ եկեղեցի կը տանիմ եւ Պեմպօյի առջեւ խոստովանելու կը դատապարտեմ։

Այս սպառնալիքը իր ազդեցութիւնը ըրած ըլլալով ամէնքը մէկէն լռեցին։

Փեթրոս Արաթիմոս օգտուելով այս լռութենէն շարունակեց.

— Եթէ դուք սանկ նեղ օրերու մեր ապրուստը ճարող բարեկամները սիրտ ու պատշաճ կերպով ընդունելու համար ինծի չօգնէք, ուրիշ ի՞նչ ծառայութիւն կրնաք մատուցանել ինծի, հէ՞, պառաւցած հնդկահաւեր, ըսէք նայիմ ի՞նչ է ձեր օգուտը...։ Ձէ՞ք գիտեր որ ես ամէն բանէ առաջ ձեր ապրուստը հայթայթելու միջոցը կը խորհիմ միշտ։ Մօրս չունեցած առաքինութեան վրայ կ'երդնում որ գործերը այս միջոցին շատ աւրուած են։ Բանաստեղծական հոյակապ գրութիւնով մը Ֆրանսայի Թագաւորը անուանարկեցի, եւ սրիկան փոխանակ այդ գրութիւնը լիուլի վարձատրելու, բռնեց 2.000 ղուրուշ արժող շնչին ոսկի շղթայ ղրկեց ինծի։ Շարլ Քէն կայսրը փառաբանեցի, դեռ պատասխան չեկաւ։ Գործերը գէշ են կ'ըսեմ ձեզի, գէշ...։ Հանդերձեղէնս պահարանս պարպուեցաւ։ Այս առտու անկողինէն ելած ատենս աչք մը պտըտցուցի զգեստներուս վրայ եւ տեսայ որ վեց պաշտօնական մետաքսէ զգեստներէս հինգը հինցեր լմնցեր, մէկը կոճակ չունէր, միւսին ժանեակները պատռած էին եւ քանի մը հատն ալ չհագցուելու աստիճան ճմռթկուեր էին...։ Հայաստանէն բերել տուած աքիսի մորթով թանկագին մուշտակս պատառ – պատառ եղեր էր...։ Ահ, աւազակներ, դուք գիս մոխիրի վրայ պիտի նստեցնէք եւ վրաս ցատքելով պա՞ր պիտի բռնէք...։ Դուք գիս ապուշի տե՞ղ դրեր էք, աներեսներ, շռայլ եւ ունայնամիտ արարածներ...։ Եթէ մէյ մըն ալ գոհարավաճառ մաւրիտանացի մը կանչելնիդ եւ դրամներս անոր ապակիներուն պառկեցնելնիդ տեսնեմ, վկա՛յ Ապողոն ու իր մուսաները, ձեզ ալ, սա անիծեալ սեւամորթն ալ պատուհանէն վար կը նետեմ, ապակեպաշտ անկրօններ։

ՄԻՇԵԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրայր Ուշագլեանի կսկծալի մահուան առթիւ այրի Տիկին Գազանճեան եւ զաւակները կը նուիրեն.— 100 Ֆր. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, 100 Ֆր. Ազգասպանամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խընամակալութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Ալեքս Գարուլթաս՝ Յունաստանի Զատէ պատուակալ հիւպատոս եւ Տիկին Գարուլթաս 500 Ֆր. նուիրած են իրենց վարժարան այցելութեան առթիւ: Ալթայեան ընտանիք 300 Ֆր. նոր տարուոյ առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գուլումճեան 250 Գառնիկ Մոմճեանի մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, 150 Տիկ. Մ. Սրապեանի մահուան քառասունքին առթիւ, 100 Տիկին Վ. Այրամճեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի:

×

Պուլ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Յովհ. Վարժապետեանի հոգեհանգիստին առթիւ այրի Տիկին Երանուհի Վարժապետեան 100 Ֆր. եւ դպրաց դասին 100, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Մամաս 200, այրի Տիկ. Խուպէսէրեան 50, Տէր եւ Տիկ. Յակոբեան 20, Տէր եւ Տիկ. Թիւթիւնճեան 30, Սարաֆեան Զապէլ եւ ընտանիք 20 ֆրանք: Պայծառ Ղարիպեանի թաղման առթիւ Պր. Ղարիպեան եւ ընտանիք 50: Թագուհի Յակոբեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Խոզիկեան, Պր. Յարութիւն Տէրոյեան 20ական, Պր. Յակոբ Յակոբեան, այրի Տիկին Աշոտ Յակոբեան եւ զաւակները 50ական, Տէր եւ Տիկ. Փապուճեան, Պէրպէրեանի հոգեհանգստեան առթիւ 30 Ֆ.:

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Պետիկ Պետիկեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին՝ կ. Շահմիրեանի (Ալֆորվիլ):

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵՔ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Փարիզի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ նախկին հովիւը՝

ՎԵՐ. Գ. ՍԻՍԼԵԱՆԻ

հանգստեան կոչուելու առթիւ, պատուոյ սեղան մը կը սարքեն Փետր. 6ի Կիրակին, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին:

Բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին

Հասցէ

8 bis, rue des Ternes

75017 Paris — Métro Porte Maillot

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.— Երուանդ Կէտիկեանի հոգ. առթիւ Կէտիկեան եւ Թադոյեան ընտ. 600 Ֆր., Պայծառ Տրդատեան, Հայկանոյշ Նազաշեան, Ռոպէր Շէլէլէկեան, Տիկ. Պօյաճեան 20ական, Արուսեակ Յովակիմեան 30, Աստիկ Աչճեան, Նազելի Պօյաճեան, Պարոյր Պոքսաեան 50ական: Ամպոյեան գերդաստանի հոգ. առթիւ Նշան եւ Միքայէլ Ամպոյեան 500, Ալիս Սեմէրճեան, Պօղոս Մանոյեան, Սիրաք Գորգոյեան 10ական: Մանուշակ Յովակիմեանի հոգ. առթիւ Տիկ. Արուսեակ Յովակիմեան 150: Ժիլպէր Մակարեանի հոգ. առթիւ Պաւլէ Մակարեան 30: Բարսեղ Հորոյեանի հոգ. առթիւ Մարօ Հորոյեան 10: Ժանէթ Աֆարեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Աֆարեան 10: Գոհար Գիզիրեանի հոգ. առթիւ Եղիազար Գիզիրեան 50, Փիէր Պօղուքեան 10: Յակոբ Տէտէեանի հոգ. առթիւ Երանուհի Տէտէեան 25: Զանազան՝ Խօժէնի Տէրպատեան 20, Ազաւնի Տէր-Մխսեան 10, Նարդուհի Պապուշեան 10, Գէորգ Ալեանաքեան 10: Աստուածածնայ տօնին առթիւ փոխան խաղողի՝ Զուքուրեան ընտ., Ռ. Շելէլէքեան 30ական, Պայծառ Քիւրէճեան, Տալիտա Համբարձումեան 20ական, Ն. Պապուշեան, Պօղոս Յովսէփեան, մի ոմն, Ազաւնի Տէր-Մխսեան, Մարիամ Զալըըճեան, Երանուհի Մինասեան, Գրիգոր Զիլինկիրեան 10ական, Յարութիւն Ալեքսանեան, Անտրէ Պուայէ, Պետրոս Զինիճեան, երէցկին Տէտէեան մէկական սընտուկ խաղող: Եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին՝ Նշան եւ Միքայէլ Ամպոյեան (Ամերիկա) 1000 Ֆր.:

L'UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

présente une conférence de
M. AGOP TERZIAN (Astronome)
sur le thème :
« LES OBJETS VOLANTS
NON IDENTIFIES » (O.V.N.I.)
suivie d'un débat

le Mercredi 2 Février à 21 h.

Centre Culturel Alex Manoogian
118 rue de Courcelles — PARIS 17e

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սօսի պարախումբը երիտասարդ - երիտասարդուհիներ կը փնտռէ խումբը ճոխացնելու համար:

Le Groupe de Danses Sossi recherche des jeunes gens et des jeunes filles pour enrichir la troupe.

Répétitions Lundi de 20 à 22 heures à l'UGAB.

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
Métro Courcelles

ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ Գ. ՏԱՐԻՔԻՆ

Voyage aux Canaries

« DECOUVERTE DES 3 ILES »
LAS PALMAS — LANZAROTE — TENERIFE

DU 21 FEVRIER AU 7 MARS

Organisé par :

sevan-voyages

50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

Accompagnée par : SARKISSIAN VAROUJAN
Villes de Départ : PARIS — LYON — MARSEILLE

Prix 2050 F

Comprenant
— Avion aller et retour
— Tous les tranferts (inter îles et aéroports, hôtels)
— Séjours en Pension Complète dans hôtels première catégorie, chambre double

Les places étant limitées nous vous conseillons de vous inscrire rapidement.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Matinée Artistique Dansante

Organisée par la section d'Asnières - Bois-Colombes de la Croix-Bleue des Arméniens

Animée par BEDIK et son orchestre et le Groupe HAGHDANAG

Partie artistique — Groupe de danse « KAROUN »

Dimanche 6 Février de 15 h. 30 à 24 h.

Salons du Centre Administratif et Social, 16, Place de l'Hôtel de Ville, Asnières

---

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Recherchons retoucheuse qualifiée, références exigées.
Boutique LADY BELL
Prêt à porter féminin
206, *Bld. Jean-Jaurès*
BOULOGNE - BILLANCOURT
Tél. : 603-90-21

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՔԱԹՐԱ-Ի
ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՏ 24էն 28

Henri MARZOU
(Marzouvalian)

VERNISSAGE LE 2FEVRIER
à partir de 19 h. 30

Maison Arménienne de la Culture
14, Rue St. Bazile — Marseille

Exposition du 2 au 28 Février

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — ՍԷՆ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք - Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Փետր. 3, Հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական վայրը (Սէն Շամոն): Կարեւոր օրակարգ ունենալով, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

×

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Քրիստափոր կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Փետր. 5, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Նախաձեռնութեամբ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
վարժարանի տեսչութեան

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 8

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՆԴՈՒՈՂ ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

Փարիզ 1976 — ԳԻՆ 10 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Բալուեան եւ Սամուէլեան գրատուները

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Bal de la Croix Bleue Arménienne

Section de Paris

Կապոյս Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN

Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գաբոյեան 533-06-31
Արսլանկիւլեան 734-70-19
կամ Սանոսեան 645-13-52:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
2
MERCREDI
2 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.781
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.781

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

(Պատրիարքի Տեղեկագրին առթիւ)

— Օ —

Ա.

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Իսկապէս տրկուն չէր, անընկճելի կամք, մանաւանդ անսահման համբերութիւն պէտք է ունենալ կառավարելու համար Թուրքիոյ Հայերը՝ տէր ու պաշտպան կանգնելով անոնց ազգային, նոյնիսկ մարդկային տարրական իրաւունքներուն, որոնք ամէն վայրկեան եւ ամէն մարզի մէջ կը բռնաբարուին հանրապետակա՛ն, ժողովրդավա՛ր Պետութեան մեծ ու փոքր բոլոր պատասխանատու պաշտօնեաներուն կողմէ:

Շնորհք Պատրիարք Գալուստեան օժտուած է այդ յատկութիւններով եւ իբրեւ «հովիւ քաջ՝ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»: Մեծ ձեռնհասութեամբ նուիրուած է իր պատասխանատու բարձր պաշտօնին եւ հակառակ իր դէմ ցցուող ամէն խոչընդոտներու եւ ակներեւ չկամութեանց՝ առանց յուսահատելու, անընդհատ կը հետապնդէ իր խնամքին յանձնուած համայնքին օրինական շահերը:

Հաւատարիմ իր առաքելութեան, սրբազան պատրիարքը իր հօտին իրաւունքները պաշտպանելու համար կը հիմնուի օրէնքներու վրայ, որոնք մաս կը կազմեն Հանրապետական Թուրքիոյ Սահմանադրութեան:

Իբրեւ « ժողովրդավարական », նոյնիսկ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի վերջին յայտարարութեամբ՝ իբրեւ «վերջին ծայր քաղաքակրթուած ազգ, որ մարդու գէշութիւն չէ ըրած», Անգարայի կառավարութիւնը տարրական պարտականութիւնը պէտք է ունենայ յարգելու իր իսկ պետական Հիմնական Օրէնքը (Սահմանադրութիւն), որ հաւասար իրաւունքներ կ'երաշխաւորէ իր բոլոր քաղաքացիներուն, առանց ազգի, լեզուի, դաւանանքի ու սեռի խտրութեան:

Հայերն ալ Թուրք քաղաքացիներ են, «ամբողջական իրաւունքներով», ինչպէս պիտի ըսէր Զօր. տը Կօլ: Նոյնիսկ հոգիով Թրքացած մարդ մը, որ կը յաւակնի ազգային գործիչի հովեր առնել եւ կը սիրէ միշտ իր վրայ խօսեցնել, Ճումհուրիէթի մէջ կը գրէր վերջերս, որ «Մեր հայրերն ալ, մեծ հայրերն ալ, պապերն ալ այս սուրբ հողերուն վրայ ապրեցան: Ինչպէս պաշտօնապէս, անպաշտօն կերպով ալ պէտք է ընդունուի թէ մենք Թուրք ենք» (Ժամանակ, 1977 Յուն. 13):

Այս կարգի սորկամիտ Հայեր կը քաջալերեն Անգարայի կառավարութեան «Թրքացման» քաղաքականութիւնը, որ հետզհետէ կը չեշտուի:

Շնորհք պատրիարք, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս իր Տարեկան Տեղեկագրին մէջ կը ծանրանայ կարգ մը շատ տարրական պահանջներու վրայ, որոնք ցարդ գոհացում չեն ստացած, հակառակ իր բազմիցս կատարած գրաւոր եւ բանաւոր — անձնապէս — սրխպողական դիմումներուն: Ո՛չ միայն չեն գոհացուած Պատրիարքին օրինական պահանջները, այլեւ, աւելի ծանրակշիռ պարագայ, դիմումները դրական կամ բացասական պատասխանի անգամ չեն արժանացած:

«Վերջին ծայր քաղաքակրթուած ազգ»ը քաղաքավարութեան տարրական օրէնքներն իսկ չի յարգեր: Զի պատասխաներ համայնքի մը պաշտօնապէս ճանչցուած հոգեւորական պետին աղերսագրերուն:

Ո՛չ միայն հին անիրաւութիւնները չի դարմաներ, այլեւ «օր նոր», նոր խոչընդոտներ կը յարուցանէ, չինծու, յերիւրածոյ պատրուակներ կը ստեղծէ ամէն օր նոր քայլ մը եւս առնելով դէպի «Թրքացման» քաղաքականութիւնը, որ հետեւողականօրէն առաջ կը տարուի:

Քանդուած եկեղեցիի մը, դպրոցի մը կամ որբանոցի մը այլուր կառուցման դէմ դրուած անմրռնելի արգելքը, ազգային կալուածներու եկամուտներուն վրայ դրուած տուրքերը, հայկական դըպրոցներ ընդունուելու մասին յարուցուած դժուարութիւնները, փոխ — տնօրէններու եւ քննիչներու (միւֆէթթիշ) նշանակումը, Ազգային Սահմանադրութեան ջնջումը, կրօնական ժողովի պակսած անդամներուն տեղ նորերուն նշանակման արգիլումը, Վաքըֆներու հիմնարկութեան կողմէ 1965էն ի վեր համայնքի կալուածները յանձնող Միւթէվէլլի Հէյէթիներու արաբական անունին իբրեւ թէ Թուրքերէնի թարգմանուելով Նէօնէթիմ Քուրուլուի վերածուիլը, բայց իրականին մէջ անոնց իրաւունքներու կրճատումը, գաւառէն Պոլիս գացող Հայերու, կամ բռնի իսլամացուած եաքէն քրիստոնէութեան վերադարձած Հայերու հայկական ինքնութիւնը չճանչնալու եւ զանոնք իբրեւ «իսլամ» արձանագրելու, անոնց զաւակները հայկական դպրոցներ չընդունելու, համայնքային հաստատութեանց անշարժ կալուածներ ունենալու կամ կտակներ ընդունելու դէմ դրուած արգելքները եւ այլ պարագաներ, — զո՞րն ասեմ, զո՞րն խոստովանիմ, — պերճախօս ապացոյցներ են «վերջին ծայր քաղաքակրթուած» ազգին, Անգարայի ժողովրդավա՛ր Հանրապետութեան բացարձակ չկամութեան եւ Հայերու հանդէպ հետապնդած ատելութեան եւ թշնամական քաղաքականութեան: Յետին միտքն է զզուեցնել Հայերը, որ Թուրքիայէն հեռանան կամ «Թրքանան»:

Շնորհք Պատրիարքը 10-12 տարիէ ի վեր չի ձանձրանար նոյն պահանջները ներկայացնելէ եւ միշտ նոյն յանկերգը կրկնելէ, որովհետեւ ինչպէս կը գրէ, երբեք չէ կտրած իր յոյսը, որ ի վերջոյ արդարութիւնն ու օրէնքը պիտի յաղթանակեն...:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

« ԺՈՐԺ ՓՈՆՓԻՏՈՒ » ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

Քարիւղի զտարան, մշակոյթի գործատուն, ծանօթութեան գեր-շուկայ, արուեստի հանկառ եւայլն, եւայլն, այս զանազան որակումները կը բաւեն պատկերացնելու համար այն հսկայ շէնքը, որ կը բարձրանայ Փարիզի կեդրոնը եւ որ կոչուած է Մշակոյթը պանծացնելու բայց որ նաեւ շատ վէճի նիւթ է իր կառոյցով:

Տրագիրը յղացած էր Ժորժ Փոնփիտու եւ իր յիշատակին մկրտուած է իր անունով: Երկուշաբթի, Յունուար 31ին իրիկունը Հանրապետութեան Նախագահը Քէ տը Պեթիւնէն կ'անցնէր որպէսզի Տիկին Փոնփիտուն ալ ընկերանայ իրեն բացման հանդիսաւոր արարողութեան: 4000 հոգի վիրար կը հրմշտկէին, հրաւէրներ սեւ շուկայի վրայ կը ծախուէին ու վերջապէս հանրութեան կը յանձնուէր այս շէնքը, որ արժած էր մէկ միլիառ, տարեկան 120 միլիոնի պիւտճէի կը կարօտի եւ որուն միայն ապակիները մաքրելու համար երեք միլիոն պէտք է...: Կը մնայ հարց տալ թէ այսքան ծախք կ'արդարացնէ՞ արդիւնքը: Առիկա միայն ժամանակն է որ ցոյց պիտի տայ: Գալով կառոյցին, պարզ է որ ճնշիչ աստիճանի տգեղ է անոնց համար որոնք դասականին գեղեցկութենէն չեն հրաժարած եւ ամէն այլանդակութեան չեն կրնար համակերպիլ յանուն արդիականութեան կամ ապագայապաշտութեան: Բայց զայն կը սիրեն բոլոր անոնք որոնք վաղուան քաղաքները կ'երազեն ճօղակերտ կառոյցներու ձեւին տակ եւ նոյնիսկ եթէ չհաւնին, կը խուսափին ըսելէ յետադիմական կամ ծերացած չթուելու համար:

Այս կառոյցը ութ յարկ ունի, որոնց երեքը՝ ստորերկրեայ, 42 մեթր բարձրութիւն, 166 մեթր երկայնք, 60 մեթր լայնք եւ ընդհանուր տարածութիւնն է 105.305 քառակուսի մեթր: Ունի գրադարան, թանգարան, թատրոն, արդիական արուեստի ճիւղ, սինեմա, ճաշարան, սրճարան, եւայլն, բաց է ամէն օր, բացի Երեքշաբթիէն, ժամը 10էն 22: Երեքշաբթի առտու բոլոր թերթերը նկարներ կը հրատարակէին եւ դիտելով, օրինակ Օռոռի լոյս ընծայած նկարը կարելի է նաեւ կարծել թէ Ժիսքար ու Տիկին Փոնփիտու կամ մեթրօն կ'այցելեն կամ Ռուսաւի օդակայանին սահող սանդուխներուն վըրայ կը քալեն:

Յունուար 31ին, առաջին խօսք առնողը եղաւ Պորտազ որուն համար այս ամբողջը եւ իր ճարտարապետութիւնը միակ կոչումի մը կը հնազանդին, այն է՝ համախմբել մէկտեղ, մեր ժամանակի ստեղծագործման զանազան երեւոյթները, զանոնք աւելի լաւ ձեւով առաջարկելու համար խորհրդածութեան, զգայնութեան եւ ուշադրութեան աւելի մեծ թիւով մարդոց: Ֆրանսուազ Ժիրու, որ դեռ վերջերս շատ վերապահ էր, աւելի խանդավառ դարձած է բայց ըսածն ալ թէեւ շատ վճռական յստակութիւն մը չունի.— Այս եզակի վայրը, որուն մասին ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ, որովհետեւ ոչ ոք գիտէ: Հաշտութեան այս վայրը Ֆրանսացիներուն եւ իրենց ժամանակաշրջանին միջեւ»:

Ժիսքար տ'Էսթէն ոգեկոչեց Ժորժ Փոնփիտուի յիշատակը, արուեստի անոր սէրը եւ որ ուզեց «գեղարուեստական ստեղծագործութեան այս արկածախնդրութեան Փարիզի մէջ տաճար մը տալ»:

Քանի մը տողով

ԹԱՍ գետ-բանաձեւ մը հրապարակած է, 7500 բառերէ բաղկացած, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 60ամեակին առթիւ (յառաջիկայ Նոյեմբերին) եւ ուր Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն յիշելէ ետք թէ իր քաղաքականութիւնը միշտ արդար եղած է, մարքս — լենինիզմի դաս կուտայ քոյր կուսակցութեանց, մանաւանդ՝ եւրոպական (Իտալիա, Սպանիա) եւ կ'ըսէ թէ «Բանուորական դասուն յեղափոխական կուսակցութիւնը կուսակցութիւն մըն է, որ կը յարգէ պրոլետարական միջազգայնականութիւնը, որ հաւատարիմ է մարքս-լենինիստ սկզբունքին եւ ժողովրդավար կեդրոնացման»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ցուրտը աւեր կը գործէ եւ ջերմաչափը 0էն վար 20 է ընդհանրապէս: Ցարդ 75 հոգի մեռած է սրտի տագնապէ: Երկու միլիոն գործազուրկ կայ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ զբօսաշրջիկութիւնը տարուէ տարի կը զարգանայ, մինչ տասը տարի առաջ 10 հազար զբօսաշրջիկներ այցելած են Հայաստան, 1976ին անոնց թիւը հասած է 80 հազարի, որուն 12 հազարը Հայեր են: Զբօսաշրջիկները եկած են Եւրոպայի, Լատին Ամերիկայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի 94 երկիրներէն: Անցեալ տարի առաջին զբօսաշրջիկները եկած են Արեւմտեան Գերմանիայէ, Իտալիայէ, Ֆինլանտայէ, Հնդկաստանէ եւ ուրիշ երկիրներէ: Արտասահմանէն եկած զբօսաշրջիկներ այցելած են Հայաստանի տնտեսութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի հաստատութիւնները, պատմական ճարտարապետական յուշարձանները եւ այլ տեսարժան վայրեր: Արտասահմանեան կարգ մը երկիրներու մէջ զբօսաշրջիկութեան ընկերութիւններ հրապարակչական միջոցներով մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած են Հայաստանի շուրջ եւ բազմաթիւ ճամբորդներ ղրկած հոն: Իբրեւ զբօսաշրջիկ Հայաստան գացած են արտասահմանէն հարիւրաւոր գիտնականներ, որոնք մասնակցած են միջազգային համագումարներու եւ գիտական ժողովներու: Որոշուած է՝ յառաջիկայ Հոկտեմբերին Երեւանի մէջ կազմակերպել «Հայկական մեղեդի» միջազգային փառատօնը, մասնակցութեամբ՝ Հայաստանի լաւագոյն արուեստագէտներու եւ երաժիշտներու:

×

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Հայաստանէն արուեստագէտներու խումբ մը Պաղտատ գացած է տեղւոյն հայ համայնքի հրաւէրով: Խումբը հանդիպումներ ունեցած է հայ համայնքին հետ, ծանօթացած է հայկական կեանքին եւ քանի մը համերգներ տուած՝ Պաղտատի եւ Պասրայի մէջ: Համերգ մըն ալ տրուած է Պաղտատ գտնուող խորհրդային հիմնարկութիւններու պաշտօնէութեան եւ վերջերս շահագործման յանձնուած Թարթար - Եփրատ ոռոգիչ ջրանցքի շինարարութեան մէջ աշխատող խորհրդային մասնագէտներուն համար: Հայ արուեստագէտները՝ Արշաւիր Կարապետեան, Մարիէտա Անտոնեան, Թամար Ունուսեան, Վալիա Սամուէլեան ջերմ գնահատանքի արժանացած են: Յայտագիրը բաղկացած է Կոմիտասի երգերէ, օփերայի արիաներէ, ժողովրդական երգերէ եւ խորհրդային երաժիշտներու գործերէ: Համերգներու յաջողութեան մէջ մեծ դեր ունեցած է ղեկավարուհի Հեղինէ Տէր-Ղեւոնդեան:

×

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՅԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Աւստրալիացի ջութակահարուհի Մարիա Կիմբեր եւ դաշնակահար Կլեմէնս Լէսկէ նուագահանդէս մը տուած են Երեւանի «Հայհամերգ»ի փոքր սրահին մէջ: Յայտագիրը բաղկացած է Պախի, Պեթհովէնի, Պարթոքի, Ուիլեամսի եւ Ստրավինսկի գործերէն:

ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ ԵՒ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շատ է խօսուել ու գրուել Սփիւռքում հայ գրքին վիճակուած ճակատագրի մասին: Ու սակայն կացութիւնը մնում է նոյնը: Հայերէն գիրքը չի սպառւում: Հայերէն գիրք կարդացողների թիւը հետզհետէ նուազում է: Գիտակից մամուլը յաճախ վիճակագրական վերլուծումներ է կատարում, ընդհանուր յայտարարի տակ դնում կարդական ընթերցողների թիւը եւ ամէնից պահպանողական ելակէտից ելնելով անգամ յանգում այն եզրակացութեան, թէ Սփիւռքում 25ից 30 հազար հետեւողական ընթերցողներ կան: Ասել է՝ որեւէ յաջող գիրք առնուազն 20 հազար սպառում պէտք է ունենայ: Որքան էլ տրամաբանական են յիշեալ տուեալները, փաստը մնում է փաստ, որ լաւագոյն դէպքում հայերէն գրքի սպառումը հազար օրինակից այն կողմ չի անցնում: Իսկ ես հայ ականաւոր հեղինակներ գիտեմ, որոնց գրքերը տարիներ շարունակ փոշի են դիզում սենեակի մի անկիւնում: Ինչի՞ վերագրել հայ գրքի նկատմամբ այս քարացած անտարբերութիւնը: Մի՞թէ այս այն նոյն ժողովուրդը չէ, որ ճանաչուած էր իր ընթերցասիրութեամբ ու հայ գրքի հանդէպ ունեցած իր երկիւղածութեամբ: Այդ ի՞նչպէս եղաւ, որ սփիւռքահայ երբեմնի գրասէր հասարակութիւնը մշակութային նման բռթացման ենթարկուեց, երբ իր հայրենի հատուածը տակաւին կառչած է մնում ընթերցասիրութեան իր հինաւուրց աւանդութեան: Երեւանից իմ մի բարեկամը ինձ գրում է, թէ Սիլվա Կապուտիկեանի «Խճանկար հոգու եւ քարտէզի գոյնե-րից» խորագրով գործը վերջերս լոյս տեսնելով հէնց առաջին օրը ամբողջովին սպառուել է, բոլոր 20 հազար օրինակները, այնպէս որ բարեկամս ոչ միայն հնարաւորութիւն չի ունեցել մէկ օրինակ ինձ ուղարկելու, այլ նաեւ ապահովելու իր սեփական օրինակը: Երեւոյթը այնքան պերճախօս է, որ բացատրութեան չի կարօտում:

Կրկնութիւն կը լինի նաեւ սփիւռքահայ իրականութեան կենցաղային ու հոգեբանական պայմանների վերլուծումը՝ հասնելու համար ցաւի ակունքին: Այս հարցը շատ է արծարծուել եւ ախտանշանները վաղուց են դրսեւորուել: Այստեղ մեր նպատակն է սփիւռքահայ ներկայ իրականութեան լոյսի տակ ձեւեր ու միջոցներ փնտռել փրկելու համար հայերէն գիրքը մոռացութեան խաւարից: Մեզ նոյնքան մտահոգում է սփիւռքահայ գրողի աննախանձելի կացութիւնը: Նա թէ՛ հեղինակ է, թէ՛ հրատարակիչ եւ թէ... գրքավաճառ:

Եթէ փւռքում չունենք արդի առումով հրատարակչական տներ, որոնք ձեռնամուխ լինեն հայերէն գրքի հրատարակման ու սպառման գործին, փոխարէն ունենք կրթական ու մշակութային բազմաթիւ միութիւններ, ընկերակցութիւններ ու հաստատութիւններ, որոնք քիչ թէ շատ չափով սատար են հանդիսանում մեր մշակութային ու հասարակական կեանքի գոյատեւմանը: Այդպիսիներից են օրինակ Կալիֆորնիայի Հայ Կրթական Հաստատութիւնը, Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, Հայ Օգնութեան Միութիւնը, Հայ Գրականութեան Բարեկամների Միութիւնը, Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը, Համազգային Հայ Մշակութային Միութիւնը եւ Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը: Կան նաեւ բազմաթիւ հայրենակցական ու մշակութային մեծ ու փոքր այլ միութիւններ, որոնք այսպէս թէ այնպէս սպասարկում են հայ մշակութային արժէքների պահպանմանը:

Ժամանակն է, որ այս հաստատութիւններն ու միութիւնները մտահոգուեն նաեւ հայերէն գրքի ճակատագրով եւ իրենց գործունէութեան անբաժան մասը դարձնեն հայ գրքի սպառումը: Եթէ սոյն հաստատութիւնները հնարաւորութիւն չունեն հրատարակելու հայ հեղինակների գործերը, ապա փոխարէն նրանք նիւթական հնարաւորութիւններ ունեն մեծաքանակ, ասենք՝ 50, 100 կամ 200 օրինակ գիրք գնելու հեղինակից եւ իրենց հայեցողութեամբ սպառելու կամ նուիրելու իրենց ցանկացած անձանց ու կրթական օջախներին: Այդպիսով, այդ հաստատութիւնները նախ աւելի արդարացրած կը լինեն իրենց կոչումը, ապա ձերբազատած կը լինեն հեղինակին գրքի սպառման հետ առնչուած հազար ու մի գլխացաւանքներից, որոնք սպառիչ լինելուց առաւել՝ վիրաւորանք են հանդիսանում հայ գրողի արժանապատուութեանը: Այս տեսակէտից օրինակելի դեր է կատարում Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան «Ալեք Մանուկեան» Մշակութային Հիմնադրամի Յանձնախումբը, որը տարիներից ի վեր, ինչ հայ հեղինակներից գրքեր գնելով նպաստում է հայերէն գրքի տարածմանը:

Մենք համոզուած ենք, որ եթէ սփիւռքահայ ամէն մի միութիւն կամ հաստատութիւն իր տարեկան նախահաշւում համապատասխան գումար յատկացնի հայերէն գրքի տարածման նպատակին, ապա գործնանապէս նպաստած կը լինի սփիւռքահայ գրականութեան յարատեւմանը: Այլապէս որքան էլ սրտցաւ լինեն մտահոգութիւններն ու աճազանգի կոչերը, միեւնոյն է, կը մնան անարձագանգ: Գործնական մէկ քայլ աւելի մեծ նշանակութիւն ունի քան բազում տեսութիւններ:

Բնականաբար, ամէն մի գիրք ունի իր ուրոյն արժէքն ու որակը: Բնականոն պայմաններում սփիւռքում տարեկան միջին հաշուով լոյս է տեսնում 50 գիրք: Այդ գրքերից բոլորը չեն որ օժտուած են գրական անհրաժեշտ մակարդակով: Սփիւռքահայ միութիւններին ու հաստատութիւններին է մնում որոշել, թէ ո՞ր գործն է համապատասխանում իրենց նպատակներին ու չափանիշներին եւ ըստ այնմ մօտենալ հեղինակին: Կարեւորը հայերէն գրքի տարածումն է՝ անկախ հեղինակի հայրենակցական կամ գաղափարաբանական պատկանելիութիւնից:

Եւ որովհետեւ ոմանք կարող են չուկայիկ մեկնաբանութիւն տալ մեր այս մտահոգութեանը, ապա տեղի է անմիջապէս շեշտել, որ այսօր սփիւռքում եւ ոչ մի հայ գրող գրականութեան միջոցով չի ապահովում իր ապրուստը: Ի հարկէ, իդէալական (*) կը լինէր եթէ գրողը իր ապրուստը վաստակէր գրականութեան ծառայելով, ինչպէս այդ իրականութիւն է Հայաստանում եւ հասարակականօրէն յառաջդիմած այլ երկրներում: Այսօր սփիւռքի հայ գրողը մեծ մասամբ խմբագիր է, լրագրող, ուսուցիչ, արհեստաւոր, պաշտօնեայ, բժիշկ, իրաւաբան եւ այլ մասնագիտութիւնների տէր: Պակաս չէ նաեւ թիւը այն գրողների, որ առեւտրական են կամ արդիւնաբերող: Կան նոյնիսկ հարուստ եւ բարեկեցիկ հայ գրողներ: Ուստի խօսքը հայ գրողին նիւթականով ապահովելու մասին չէ, ոչ էլ անձնական միտում կայ մեր այս յօդուածի մէջ: Տողերիս գրողը այն հեղինակներից է, որը հազիւ է կարողանում իր գրքերից մի օրինակ ապահովել իր սեփական գրադարանի համար:

Ուրեմն, կրկին անգամ շեշտենք, որ մեր մտահոգութեան բուն պատճառը ընդհանրապէս հայերէն գրքի ճակատագիրն է սփիւռքում: Ամօթ է, երբ սփիւռքի հայը հայերէն գիրք չի կարդում: Ողբերգութիւն է, երբ մեր տների բազմահարուստ գրադարաններում պակասում են հայերէն գրքերը: Եւ վերջապէս ազգային անպատուութիւն է, երբ հայ գրողը ճարահատուած դռնէ դուռ է ընկնում իր գիրքը վաճառելու համար:

Սիրում ենք յոխորտալ, թէ սփիւռքի մէկ ծայրից միւսում այլեւս հասարակայնօրէն կազմակերպուած համայնքներ ենք դարձել, որ ունենք ազգային ու եկեղեցական իշխանութիւն, որ մշակութային ցանցերով ենք պատել մեր համայնական կեանքը: Արդ, ի՞նչպէս պատահեց, որ մեր կազմակերպչական տաղանդը ամէն ուղղութեամբ տարածել ենք բացի գրականութիւնից, երբ բոլորս էլ գիտենք, որ հիմնականում գրականութի՛ւնն է մեր ժողովուրդի մեծագոյն հարստութիւնը՝ մեր հոգեմտաւոր երկունքներից ամէնից տեւական արգասիքը:

Ձենք ժխտում սփիւռքի հայ կրթական ու մշակութային հաստատութիւնների եւ համայնանուէր կազմակերպութիւնների շինարար գործը, սակայն միաժամանակ գտնում ենք, որ նրանք ճապէս արդարացրած կը լինեն իրենց գոյութիւնը, երբ գործնականօրէն խթան հանդիսանան հայերէն գրքի տարածմանը: Եթէ մշակութային ամէն մի հաստատութիւն կամ միութիւն հարիւրական օրինակ գիրք գնէ իր նախընտրած հեղինակից, ապա սովորաբար հազար կամ առաւելագոյն դէպքում երկու հազար տպաքանակով լոյս տեսնող գրքերը կարճ ժամանակում կը սպառուեն: Արժէքաւոր շատ գրքեր կան հրապարակում: Նման գիտակից մօտեցումը քաջալերանքից զատ խթան կը հանդիսանայ էլ աւելի արժէքաւոր գործերի հրատարակման:

ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

(*) ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»Ի.— «Հայրենիք»էն արտատպեցինք Յ. Կարապենցի այս յօդուածը, որ հին ցաւի մը կ'անդրադառնայ: Բայց ա՛յս կէտը «իդէալական կը լինէր...» կարելի չէ, ըստ մեզի, մէկ նախադասութեամբ վճռել: Նոր յօդուածի մը նիւթ կրնայ դառնալ, վասնզի երբ գրագէտը գրականութեամբ կը շահի իր ապրուստը, յաճախ հարազատ գրականութիւնը, այսինքն արուեստը կը տուժէ: Յետոյ չանտեսենք որ միայն սփիւռքի հայ գրողը չէ որ ստիպուած է ուրիշ արհեստ ընել, Եւրոպացին ալ, սակաւաթիւ բացառութիւնները նկատի չառնելով, կամ դասախօս է, կամ լրագրող է, կամ սրբագրիչ է: Եւ յաճախ, լաւ որ այդպէս է, որպէսզի գրէ միայն երբ ըսելիք ունի: Բայց այս արդէն տարբեր նիւթ է:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԱՏԱԹ ԻՐ ՀՕԳԵՐՈՎ

Մոհամմէտ Ապտէլ Նապի Իպրահիմ, Օպերժ տէ Փիրամիտ գիշերային ակումբի սեփականատէրը, Յունուարին օր մը տրխուր դէմքով գլուխը կը շարժէր: Ձորս կողմը ուխտքի փշուր – փշուր շիշեր եւ հրդեհէ սեւցած պատեր: Շէնքին երկրորդ յարկին՝ նոյնպէս քանդուած, նախագահ Անուար էլ Սատաթի շրջանակէ դուրս հանուած նկարը գետին ինկած էր՝ վրան լատինատառ իքս մը գծուած: Գիշերային ակումբէն այս էր մնացած, երբ շրջակայքէն հազարաւոր գիւղացիներ յարձակած էին շէնքին վրայ:

Մոհամմէտ Ապտէլ Նապի Իպրահիմ հաւանաբար ինքզինք կը մխիթարէր մտածելով, թէ Կիզէի բուրգերու շրջանի բոլոր ակումբներն ալ՝ Ռամաէս, էլ Լէէլ, Տի Արիզոնա, հարկադրաբար փակած են իրենց դուռները նոյն պատճառով: Գահիրէի փոքրիկ Լաս Վեկասը չի բանիր այժմ: Իրաց այս կացութեան մէջ արաբ շէյխերը, քարիւղի հարուստ հանքերով օժտուած Պարսից ծոցի Փլէյ-պօյերը, որոնք

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԹԱՄԲԱԳՈՐԾԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

— Ապագայ աշխատաւորական Հայաստանը կռփւում է Սասնոյ լեռներում, ուստի ես առաջարկում եմ խմել նախ եւ առաջ Գէորգ Ջավուշի եւ նրա ֆէդայիների կենացը, որոնցից երկուսը այստեղ են, — միջամտեց Արշակը եւ ձիու թամբը մի կողմ դնելով, մեզ իր հետ առած՝ յառաջացաւ դէպի խորքում նստածները:

— Խմենք, — գոչեց ռուս բանակի ըսպան, երիտասարդ Ալեքսանդրապոլցու հետ ոտքի կանգնելով:

Գաւաթները լցուեցին:

— Անդրանիկի եւ Գէորգ Ջավուշի կենացը, — Թնդաց Ծղակցին, գաւաթը բարձրացնելով: — Խմենք այդ երկու տաքգլուխների եւ իրենց հայդուկների կենացը:

— Մեծագոյն տաքգլուխը դու ես, — նկատեց Արշակը: — Հայդուկների կենացը խմելուց առաջ սովորիր նախ հայդուկի պատիւը պահել:

— Իսկ ես հայդուկ չեմ, ի՞նչ եմ: Եւ ո՞վ է, վերջապէս, այդ Շապինգարահիսարցին, — տաքացաւ Արօն: — Գէորգ Ջավուշի եւ մի քանի Սասունցի իշխանների օգնութեամբ անտառում սպանել է մի ցեղապետի եւ կարծում է, թէ հայրենիքն արդէն փրկուած է: Իսկ ես...

— Շապինգարահիսարցու Վանքի կռիւը կազմակերպուած պայքար էր, — յիշեցրեց Արշակը: — Երեսուն հայդուկներ կռուել են երեք հազար զօրքի դէմ, եւ նրանց ձեռքին եղել է ընդամէնը երեսուներեօթ բերդանկի:

— Արշակ Ջան, մենք բոլորս երեխաներ ենք քո համեմատութեամբ, — ասաց Արօն: — Իմ ուսուցիչը ինձ շատ բան է պատմել քո հերոսական կեանքի մասին: Գորչ արտաքինի տակ բոցեղէն մի ոգի կայ, որ ոգեւորում է ինձ, եւ ես հպարտ եմ, որ քեզ պէս մեծ եւ խոհուն ռազմիկի թեւի տակ եմ գտնւում:

— Իսկ իմ ուսուցիչը Անդրանիկն է, եւ նրա Վանքի կռիւը պաշտպանական պայքարի մի իսկական դպրոց է:

Այդ հարցը նորից գրգռեց Ծղակցուն, եւ նա սկսեց երիտասարդ սպայի հետ ռուսերէն խօսել: Արշակը դժգոհ մնաց այդ խօսակցութիւնից եւ, գաւաթն իջեցնելով սեղանին, շտապեց զբաղուել իր թամբով:

Այն առաքելութիւնը, յանուն ինչի մենք Բերդակի անտառից տաժանելի ճամբորդութեամբ հասել էինք Բերդաքաղաք եւ ինչի համար ինքս պատասխանատու էի, ստիպում էր ինձ կշռադատ լինել, իսկ Մշեցի Տիգրանը, որ բարկութիւնից ընչանցքներն էր ոլորում, չկարողացաւ զսպել իրեն, եւ ձեռքը աննկատելի տարաւ դէպի արալի տակ ծածկուած ատրճանակը: Մանաւանդ սաստիկ վիրաւորուեց, երբ նրանք մեր ներկայութեամբ սկսեցին մեզ համար անհասկանալի լեզուով խօսել: Երեւի դարձեալ հայհոյում էին Գէորգ Ջավուշին եւ Անդրանիկին: Արօն նկատեց Տիգրանի ձեռքի աննշոյշ շարժումը եւ արագութեամբ ատրճանակը պատեանից հանելով, բարձրացրեց վեր: Ես վերցրի աթոռներից մէկը եւ կանգնեցի երկուսի մէջտեղ: Ալեքսանդրապոլցի սպան բռնեց Ծղակցու բազուկը, իսկ Արշակը Թամբը ձեռքին, շտապեց տաքացած հայդուկին զսպելու:

Գործը կարող էր մեծ բարդութեամբ վերջանալ, եթէ այդ միջոցին Լոռեցի Սրապի առաջնորդութեամբ ներս չմըտնէին ցարական բանակի հինգ հայազգի գնդապետներ, սրերը գալիֆէների եւ ճտկաւոր փայլուն կօշիկների վրայով մինչեւ կրունկները երկարած, եւ ռուսահայ մի քանի երիտասարդ սպաներ՝ հըպարտ գլուխները սպիտակ կանթաւոր սեւ գլխարկներով ծածկած: Սպաներից մէկի անունը յիշում եմ՝ Սամարցով էր, Դոնի Ռոստովից: Գնդապետներից երեք անուն ուժեղ տպաւորուեց ականջիս մէջ՝ Թոմասբէկով, Սիլիկով, Բէկ Փիրումով:

Արօն, նրանց տեսնելով, իջեցրեց ատրճանակը, Մշեցի Տիգրանն՝ իր տասնոցը՝ ես՝ իմ աթոռը, իսկ Արշակը՝ իր Թամբը:

Իմանալով, որ մենք Մշոյ կողմերից ենք գալիս, ռուսահայ գնդապետներն ու երիտասարդ սպաները գրկախառնուեցին մեզ հետ եւ բոլորս միասին ոտքի կանգնած խմեցինք Հայաստանի ազատագրութեան կենացը:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(73 – Շար.)

մինչեւ վերջերս իրենց անձնական ինքնամուղ օդանաւերով խոյս կուտային մահմետական խստակրօն օրէնքներէն եւ Գահիրէ ժամանելով գիշերային ակումբներու գեղատեսիլ աղջիկներու, երաժշտութեան եւ զօրաւոր խմիչքներու միջոցով հաճելի ժամեր կ՚անցընէին՝ առայժմ այլ տեղ պէտք է երթան:

Ասիկա պատահեցաւ այսպէս կոչուած «Սեւ Չորեքշաբթի», Յունուար 19ին, երբ գրեթէ 80 հոգի մեռաւ ցոյցերու եւ բախումներու ընթացքին: 1952 Յունուարի «Սեւ Շաբաթ»էն ցայսօր երբեք նման բան պատահած չէր Եգիպտոս:

Կառավարական շրջանակները անհուզդի մատնուեցան, քանի ցոյցերու տարողութիւնը մեծ համեմատութիւն ստացաւ եւ անհրաժեշտ դարձաւ բանակի միջամտութիւնը, որպէսզի անդորրութիւնը վերահաստատուի:

Միեւնոյն ատեն նախագահին վարկը նսեմացուց:

Եգիպտացիք տառապած ժողովուրդ մը եղած են իրենց ամբողջ պատմութեան ընթացքին: Փարաւոններու ժամանակներէ մինչեւ Ֆարուքի գահընկէցութիւնը՝ տոկացած են իրերայաջորդ օտար տիրապետութիւններու: Համատարած աղքատութեան մէջ իշխողները պերճ կեանք վարած են:

Կամալ Ապտէլ Նասըր, որ յեղափոխութեամբ Ֆարուքը տապալեց, Եգիպտացիներուն խոստացաւ հանգստաւէտ կեանք: Փոխարէն՝ ազգային եկամուտին մեծ մասը մսխեց Եմէնի անապատները, հինգ տարուան պատերազմին:

Սատաթ նոյնպէս խոստումներ կատարեց: Սակայն դեռ պէտք է յարգէ զանոնք:

Եգիպտոս լայնատարած երկիր մըն է, աւելի ընդարձակ քան Ֆրանսա եւ Իտալիա միասին առնուած: Սակայն մեծ մասը անապատ է, եւ արագ թափով աճող բնակչութիւնը, որ այժմ գրեթէ 40 միլիոնի բարձրացած է, կեդրոնացած է երկրին մէկ փոքր մասին մէջ, Նեղոսի ափերուն: Միւս կողմէ երկիրը հարուստ չէ քարիւղով կամ այլ բնական աղբիւրներով եւ աւելի քան կէսը բնակչութեան կ՚ապրի հողամշակութեամբ, նախնական միջոցներով:

Վերջին 15 տարիներուն մեծ համեմատութեան հասաւ քաղաքներու բնակչութեան թիւը (Գահիրէ 4 միլիոնէն հասաւ 7,5 միլիոնի): Ասիկա կը նշանակէ առաւել բնակարան, առաւել դպրոց, հանրային սպասարկութիւն, ուտեստեղէն, աշխատանք: Միւս կողմէ՝ նիւթական աղբիւրները համեստ են, առնուազն ի վիճակի չեն օր աւուր բարձրացող պահանջները գոհացնելու: Աւելցուցէք ասոր վրայ գրեթէ երեք միլիառ ոսկիի (7 միլիառ տոլար) ծախքը ոտքի պահելու համար բանակը, արաբ-իսրայէլեան հաւանական պատերազմի մը մտահոգութեամբ, հասկնալի կը դառնայ անել կացութեան պատճառը:

Երկիրը ամէն օր աստիճան մը աւելի կը խրի պարտքերու մէջ. դրամահոսութիւնը տարին 20 տոկոս կ՚աւելնայ, իսկ օտար դրամագլուխները դեռ աննշան պատկեր կը ներկայացնեն: Աշխատավարձքերն ալ շատ ցած աստիճանի են: Անձ գլուխ եկամուտի միջինը շաբաթական հինգ տոլար է: Որով, Եգիպտոս բուռն պոռթկումի մը բոլոր նախադրեալները ունէր, երկար ատենէ ի վեր:

Արդէն հոս ու հոն մասնակի պոռթկումներ արձանագրուած էին զանազան առիթներով, երբ կառավարութիւնը որոշեց բարձրացնել ուտեստեղէնի եւ վառելանիւթի գիները: Ուրեմն՝ գիտէր, թէ կրնար վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծել իրեն համար: Սակայն, ինքնավստահ մօտեցումով կարծեց, թէ կրնայ առաջքն առնել դժգոհ արտայայտութիւններուն: Մնաց որ կառավարութիւնը հարկադրուած էր նման որոշում տալու: Արդարեւ, Միջազգային Դրամատան Ֆոնտը եւ արաբ հարուստ երկիրները, որոնք դրամ կը հայթայթեն, ժամանակէ մը ի վեր կը պահանջէին, որ Սատաթ կարգ ու կանոն մտցնէ երկրին տնտեսութեան մէջ:

Կառավարութիւնը տարին մէկ միլիառ տոլարով կ՚ապահովէ գիներու կայունութիւնը: Տնտեսագէտներու իսկ վկայութեամբ ասիկա շատ ծանր բեռ է: Իշխանութիւնները շատ մը ապրանքներ իրենց արժէքէն նուազ գինով շուկայ կը հանեն: Օրինակ՝ պիւթան կազի գլան մը կառավարութեան կ՚արժէ 2,34 տոլար ներածելու համար, իսկ շուկայ կը հանէ 1,62 տոլարով:

Ապրանքներու գիներու պահպանութեան պիւտճէն ջնջելով իշխանութիւնները յուսացին իրենց բեռը թեթեւցնել: Եւ, որպէսզի, «հապը շատ լեղի չըլլայ» պետական պաշտօնեաներու եւ ազգայնացած ձեռնարկութիւններու աշխատաւորներու ամսականները շուրջ 10 տոկոս բարձրացուցին. ասիկա կապ ունէր գիւղատնտեսութեամբ չզբաղող աշխատող ձեռքին աւելի քան կէսին:

Գիները բարձրացան ամէնէն աւելի դիւրազգաց նկատուող ճիւղերու մէջ: Գրեթէ ամէն Եգիպտացի կը ծխէ, եւ ծխիկներու գինը 8 տոկոս աւելցաւ: Պիւթան կազը 40 տոկոս յաւելում կրեց: Քարիւղը՝ գրեթէ 30, միսը, որ արդէն Եգիպտացիներու մեծամասնութեան համար պերճանք մըն է, աւելցաւ 26 տոկոս: Մասնակի յաւելումներ ալ արձանագրուեցան բրինձի, շաքարի, որոշ տեսակի թէյերու եւ հացի գիներուն վրայ:

Հոս է, որ բաժակը յորդեցաւ: Մանրամասնութիւնները արդէն ծանօթ են ընթերցողներուն:

Իշխանութիւնները փորձեցին պոռթկումին կազմակերպուած, դաւադիր բնոյթ տալ: Պատասխանատուներ փնտռել՝ աջ ու ձախ: Բոլորովին անհաւանական չէ ասիկա: Մահմետական Եղբայրները, օրէնքէ դուրս նկատուած, դժգոհութեան պատճառներ ունէին անշուշտ, քանի, ըստ իրենց, չեն յարգուիր Ղուրանի պատուէրները: Համայնավարները, նոյնպէս օրէնքէ դուրս հռչակուած, դժգոհ են, որ Սատաթ խորհրդային կառախումբէն անջատուած է: Կան նասըրականներ, որոնց կարծիքով նախագահը կը դաւաճանէ արաբ ընկերվարութեան սկզբունքներուն արեւմտեան դրամագլուխի մուտքը արտօնելով, անհատական ձեռնարկութիւնները քաջալերելով. Իսրայէլի հետ խաղաղութեան դաշինք ալ կ՚ուզէ կնքել:

Բայց աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ժողովուրդին խեղճ ու կրակ վիճակին վերագրել պոռթկումը:

Համալսարանաւարտ երիտասարդներ, մասնագիտացած ճիւղերու պակասի հետեւանքով, պետական պաշտօնատուները կ՚աշխատին: Սկսնակի մը շաբաթավարձքն է 15 տոլար եւ երբ 60ի հասնի կրնայ ակնկալել շաբաթական 57,50 տոլար: Ոչ կահաւորուած յարկաբաժինի մը վարձքը ամսական 25էն 50 տոլար է, սակայն բնակարանին տէրը ձեռքի տակէ 5000էն մինչեւ 12.500 տոլար կը պահանջէ՝ բանալիները յանձնելու համար: Բնակարանի կահաւորման համար պէտք է նախատեսել 2.500էն 5.000 տոլար:

Այս քանի մը թիւերը ցոյց կուտան, թէ Եգիպտոսի մէջ մինչ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը բառին իսկական առումով օրը գիշեր կ՚ընէ խեղճ ու կրակ միջոցներով, անդին առանձնաշնորհեալներ շուայլ օրեր կ՚անցընեն:

1973ի պատերազմէն ետք Սատաթ իր ժողովուրդին խոստացաւ տնտեսական բարգաւաճում: Դեռ կը պնդէ, թէ տնտեսութիւնը 1980ին ոտքի պիտի արձանագրէ: Շատեր թերահաւատ են: Ցամենայն դէպս, պէտք է տէր կանգնի իր խոստումին: Ի՞նչպէս: Ասիկա նախագահին գլխաւոր հոգն է անկասկած:

Թ. Ա. Թ.

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— o —

Հայրենի արձակագիր Սերօ Խանզադեան Փարիզ ժամանած էր Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան հրաւէրով՝ ներկայ գտնուելու Յունուար 22ին Եան՚ց ակումբին մէջ կազմակերպուած այն ճաշին, որ կը տրուէր ի պատիւ Միհրան Մավիեանի, «Ոճիրի անդրաշխարհէն» գիրքին հրատարակութեան առիթով: Օգտուելով գրագէտին ներկայութենէն Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը հանդիպում մը կազմակերպած էր Հինգշաբթի, Յունուար 27ին՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ:

Երեկոյեան ժամը 8.45ին, յանուն Ընկերակցութեան, երեկոյթին բացումը կատարեց Աւ. Ալիքսանեան՝ Հայաստանեան մամուլէն կարդալով Սերօ Խանզադեանի կենսագրականը:

Սերօ Խանզադեան՝ Մխիթար սպարապետ, Քաջարան, Մատեան եղելութեանց, նոր լոյս տեսած՝ Խօսէք Հայաստանի լեռներ եւ այլ բազմաթիւ վէպերու եւ պատմուածքներու հեղինակը, քանի մը խօսքով իր տպաւորութիւնները փոխանցեց ներկաներուն, անդրադառնալով նախ Լիոնի, ուր եղած էր քանի մը առաջ եւ հաստատած սփիւռքեան նեղ պայմաններու մէջ նորահաս սերունդին Մեսրոպեան բարբառը ուսուցանելու եւ ազգային դիմագիծը պահպանելու ճիգերը: Ապա անցաւ Փարիզի գաղութին եւ ըսաւ թէ ուրախ է որ աւելի լաւ կազմակերպուած կը գտնէ գաղութը քան իր անցեալ այցելութեան, 1965ին: Անդրադարձաւ ֆրանսահայ մամուլին՝ Աշխարհ շաբաթաթերթը, որ աշխարհի ու Հայաստանի մասին լուրեր կուտայ եւ կը հրատարակէ Հայաստանի գրողներու գործերը, աւելցուց, որ իր սրտին մօտ է նաեւ «Յառաջ», ուր լոյս կը տեսնեն Հայաստանի գրական երկերը եւ Փարիզ հասնելէն երկու օր ետք, Արփիկ Միսաքեան իրեն յանձնած ըլլալով «Յառաջ»ի թիւեր եւ սփիւռքի գրագէտներու գործեր, ուրախութեամբ նկատած է որ հոն լոյս տեսած է տաղանդաւոր գրող՝ Մուշեղ Գալշոյեանի «Զորի Միրօն», յետոյ մեծ ուրախութեամբ կարդացած է ցարդ իրեն անծանօթ Ցարուք Կոստանդեանի բանաստեղծական հատորը, նկատած է որ մեծատաղանդ բանաստեղծ մըն է եւ գաղութը հպարտ պէտք է ըլլայ որ նման բանաստեղծ մը ունի:

Այս քանի մը խօսքերէն ետք, կարգը եկած էր հարցումներուն, որոնց մեծ մասը, ըստ սովորութեան, ոչ մէկ շահեկանութիւն կը ներկայացնէր: Եղաւ նաեւ քաղաքական բնոյթ ունեցող հարցում մը, Արեւմտեան Հայաստանի հողերու հանդէպ, Հայաստանի ժողովուրդին դիրքին մասին եւ Ս. Խանզադեան հաստատեց, ինչ որ շատ բնական է, որ Հայաստանի մէջ չկայ Հայ որ մտահոգուած չըլլայ Արեւմտահայաստանի հողերով եւ այդ ոգիին առաջին վկայարանն է Սարդարապատի յուշարձանը: Արեւմտահայաստանը Հայաստանի ժողովուրդի եւ պետական մարդոց սրտին մէջն է եւ կը մնայ ո՛չ իբրեւ երազ այլ՝ իբրեւ պահանջ:

Հարցումներու կարգին էր նաեւ այն՝ թէ ինչո՞ւ արեւմտահայ գրողներ իրենց արժանի տեղը չունին Հայաստանի հրատարակչական կեանքին եւ դասագիրքերուն մէջ: Գրագէտը պատասխանեց դիտել տալով որ Մեծարենց բնաւ դասագիրքերէն դուրս չէ եղած. Սիամանթօ, Վարուժան, Շանթ՝ ժամանակ մը իրենց արժանի տեղը չեն ունեցած, բայց հիմա ունին արդէն: Ասոր պատճառը, — աւելցուց գրագէտը, — արտաքին ազդակները չեն, այլ ներքին՝ Հայաստանի անտաղանդ կարգ մը մարդիկ, որոնք իրենց գլուածքները զետեղած են դասագիրքերու մէջ:

Շանթի էութիւնը իրեն ալ խորթ է, բայց գրականութիւնը հարազատ է ու արժէքաւոր: Պէտք է նաեւ համբերատար ըլլալ, կարգը կրնայ գալ բոլորին ալ: Իր ամէնէն սիրած բանաստեղծն է՝ Վարուժան:

Սերօ Խանզադեան Հայաստանի երիտասարդ գրողներու մասին ուղղուած հարցումի մը պատասխանելով յիշեց քանի մը խոստմնալից անուններ, բանաստեղծութեան մարզէն ներս՝ Ռազմիկ Դաւոյեան, Արեւշատ Աւագեան, Լ. Դուրեան, արձակագիրներէն՝ Մ. Գալշոյեան, Յովհ. Մելքոնեան, Ռուբէն Յովսէփեան, Աղասի Այվազեան, Հրատ Մաթեւոսեան, Վարդգէս Պետրոսեան:

Պատասխանելով մէկ շահեկան հարցումի, որ կը վերաբերէր երգիծական (ոչ հիւմուր, որ կայ) գրականութեան բացակայութեան, Սերօ Խանզադեան հաստատեց թէ այդ ճիւղը շատ տկար է, տաղանդներ ալ չկան եւ գուցէ յատուկ ալ չէ միայն Հայերուն:

×

Կարելի էր ակնկալել որ քիչ մը աւելի բազմութիւն ներկայ ըլլար մանաւանդ իր բացակայութեամբ կը փայլէր՝ երիտասարդութիւնը, որպէսզի չստիպուէինք «կոկիկ», «գիտակից» ածականները գործածել բացատրելու համար թէ այդ փոքրիկ սրահին կէսը պարապ էր (կամ կէսը լեցուն էր եթէ դիտողը՝ լաւատես է):

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (271)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Կեցցէ՛, կեցցէ՛ մեծ բանաստեղծն մեր Փեթրոս Արաթիմոս, բացագանչեց հեգնական ձայն մը դրան առջեւէն: Կեցցէ: Այո, կ՚ընդունիմ, գործը գիտցող եւ իր դրամին յարգը ճանչցող տանտէր մը պէտք է որ ասանկ խելացի խրատներ տայ իր ընտանիքին:

Արաթիմոս եւ Արաթիմոսուհիները աշխուժիւ ազէն դառնալով նշմարեցին Պեմպօն, որ սենեկապանի մը կողմէ առաջնորդուելով, առանց աղմուկի ներս կը մտնէր:

— Դո՞ւն, դուն հո՞ս, գոչեց Փեթրոս Արաթիմոս մէկէն ի մէկ դէմքը բոլորովին փոխելով:

— Այո, եկայ որ միասին նախաճաշենք, պատասխանեց պատրիարքը:

— Գլխուս վրայ, գլխուս վրայ... տունս ձերն է, հրամմեցէք:

Այս ըսելով, Արաթիմոս իր մուսաներուն դարձաւ.

— Հէյ, ծոյլ արարածներ, անօրէններ, լսեցի՞ք գերապատիւ հօր ըսածը:

Արաթիմոսուհիները Պեմպոյի առջեւ խոնարհութիւն ընելէ յետոյ խոհանոց խուժեցին:

— Այս սիրունիկները այսօր ի՞նչ եղեր են որ ասանկ կը բարեհաճին զիս բարեւել, կմկմաց Պեմպօ:

— Ասիկա ձգենք հիմակուհիմա եւ գրասենեակս երթանք, հոն աւելի ազատ պիտի ըլլանք, պատասխանեց բանաստեղծը: Շունի ճագերը այսօր աղուոր մը լուացի...:

— Գիտե՞ս, ներս մտած ատենս տեսայ որ ներքնախուցդ հիւրերով լեցուն էր, ըսաւ Պեմպօ հեգնական շեշտով մը:

— Կ՚երեւի թէ մուրացկաններ են եւ կամ խնդրարկուներ... գետնին տակը թող անցնին... ես հիմա ատե՞ն ունիմ որ անոնցմով զբաղիմ...:

— Ոչ, բարեկամս, ոչ մուրացկաններ էին եւ ոչ ալ խնդրարկուներ...: Անոնց մէջ երկու Թուրք պատգաւոր տեսայ...:

— Գիտեմ մէկը Հայ է... Թող սպասեն:

— Տասնի չափ ալ երիտասարդ պատանիներ եկած էին: Կ՚երեւի թէ գրած ոտանաւորնին քեզ սրբագրել պիտի տան:

— Քանի որ դուն հոս ես, անոնց համար ես հոս չեմ, դուրս ելած եմ...:

— Անոնցմէ զատ, կարծեմ ուրիշ մէկն ալ կար որուն բաճկոնին վրայ կայսերական զինանշանը տեսայ...:

— Վայ չար սատանայ...: Կ՚երեւի թէ Շարլ Քէնթէն պատասխան եկած է:

— Գնա անգամ մը տես եւ հասկցիր:

— Վայրկեան մը կրնա՞ս ինծի սպասել:

— Ամենայն սիրով սիրելիս, միայն թէ շատ չուշանաս:

Արաթիմոս սենեակէն դուրս խոյանալէ տասը վայրկեան յետոյ մռնչելով, անէծքներ տեղացնելով ներս մտաւ:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ, հարցուց ծիրանաւորը:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յարութիւն Ղազերեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Փետր. 6, Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՂԱԶԵՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գիզիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան, Պ. Րաֆֆի Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Արման Սինանեան եւ զաւակը, Միլոյեան, Հաճի Սահակեան, Փափազեան ընտանիքները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, այս Կիրակի առաւօտ (Փետր. 6) Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր, մեծ–մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԵՐՈՎԲԷ ԳԻԶԻՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Վարսենիկ Օհաննէսեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Նշան Քհնյ. երէցկին Գուլումճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հանգուցեալ հօր, մեծ–հօր, աներ հօր՝

ՎԱՀԱՆ ՄԱԾՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի յիշատակին (մահացած Լիբանան 1976 Դեկտ. 29) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Փետր. 6, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N°. 55935

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Հրայր Ուշագլեանի կսկծալի մահուան առթիւ Կարպիս Փափազեանի կողմէ 200 ֆրանք կը նուիրուի «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Գէորգ Ուշագլեան իր սիրելի եղբօր զաւկին՝ Հրայր Ուշագլեանի յիշատակին 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱԻԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւլեան 50 ֆր. կը նուիրեն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Կ. Պօլիկեան 30 ֆրանք:

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ Պ. Պետրոս Մանուկեան 30 ֆրանք:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է խնջոյք մը Փետր. 6ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, «Սալ տէ Ֆէթ»ի սրահը: Օրուան առթիւ՝ Լիոնի «Սայաթ–Նովա» նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Վիէնի Հայերը քանի մը ժամեր վայելելու հայկ. մթնոլորտը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սօսի պարախումբը երիտասարդ – երիտասարդուհիներ կը փնտռէ խումբը ճոխացնելու համար:

Le Groupe de Danses Sossi recherche des jeunes gens et des jeunes filles pour enrichir la troupe.

Répétitions Lundi de 20 à 22 heures à l'UGAB.

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
Métro Courcelles

Bal de la Croix Bleue Arménienne
Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ Պէյրութի փալանճեան ճեմարանի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN
Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գարոյեան 533–06–31
Արսլանկիւլեան 734–70–19
կամ Սանոսեան 645–13–52:

Grande Nuitée Dansante

Samedi 5 Février de 21 h. 30 à l'aube
Dans la salle du Grand Cercle du Casino
de « Charbonnières », organisée par le
NOR SEROUND DE LYON
animé par
L'ORCHESTRE ANDRE AUZIAS
de Radio - Monte - Carlo
Avec la participation de
L'ORCHESTRE SAYAT - NOVA
La chanteuse imitatrice « MIMI »
Ambiance - Cotillons - Buffet - Tombola
Réservations : Tél. 25-08-28 et 74-24-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 62րդ տարեդարձը Ապրիլ 17ին Կիրակի, Մշակոյթի Տան «Վասպուրական սրահ»ին մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — ՍԷՆ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Փետր. 3, Հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական վայրը (Սէն Շամոն): Կարեւոր օրակարգ ունենալով, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

×

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արցութեան խումբի ժողովը Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Քրիստափոր կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Փետր. 5, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN

en vente à :
- LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
- LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
- TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
- SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
- DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Matinée Artistique Dansante

Organisée par la section d'Asnières - Bois-Colombes de la Croix-Bleue des Arméniens

Animée par BEDIK et son orchestre et le Groupe HAGHDANAG

Partie artistique — Groupe de danse « KAROUN »

Dimanche 6 Février de 15 h. 30 à 24 h.

Salons du Centre Administratif et Social, 16, Place de l'Hôtel de Ville, Asnières

Du 19 au 27 Février
CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND
AU
CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)
Tél. : 95-10-11 (74)
Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station
Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire
Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.
Nombre de places limité à 40
Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire)

Inscription :

EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines
Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.

EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomores, Bron
Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՅՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ Գ. ՏԱՐԻՔԻՆ

Voyage aux Canaries
« DECOUVERTE DES 3 ILES »
LAS PALMAS — LANZAROTE — TENERIFE
DU 21 FEVRIER AU 7 MARS
Organisé par :
sevan-voyages
50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66
Accompagnée par : SARKISSIAN VAROUJAN
Villes de Départ : PARIS — LYON — MARSEILLE
Prix 2050 F

Comprenant
- Avion aller et retour
- Tous les tranferts (inter îles et aéroports, hôtels)
- Séjours en Pension Complète dans hôtels première catégorie, chambre double

Les places étant limitées nous vous conseillons de vous inscrire rapidement.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
3
JEUDI
3 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.782
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.782

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

(Պատրիարքի Տեղեկագրին առթիւ)

— o —

Բ.

ԼՕԶԱՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Շնորհք Պատրիարքը իր Տեղեկագրի առաջին մասին մէջ կը յիշէ թէ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերուն դէմ Յեյլէն կառավարութեան կողմէ գործադրուած ճնշումները կասեցնելու համար տեղւոյն Թրքական Իրերօգնութեան ընկերակցութիւնը Լօզանի դաշնագիրը ստորագրող Պետութեանց Անգարայի դեսպաններուն մէկական յուշագիր ներկայացուցեր է (Ճումհուրիէթ, 1977 Յունուար 8):

Շնորհք արքեպիսկոպոս այս պարագան կը պարզէ, չեշտը դնելու համար Լօզանի դաշնագրին 37էն 44՝ ութ յօդուածներուն վրայ, որոնք կ'երաշխաւորեն Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց իրաւունքները կրօնական - եկեղեցական, մշակութային - կրթական, լեզուական, բարեսիրական եւ ազգային զանազան մարզերու մէջ, որոնց մանրամասնութիւնները ժամանակին պարզած ենք այս էջերուն մէջ, թարգմանելով եւ մեկնաբանելով յօդուածները՝ զատ զատ:

Եթէ Թուրք Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը չի բաւեր ոչ-իսլամ փոքրամասնութեանց իրաւունքները պաշտպանելու համար, իբրեւ հաւասարազօր Թուրք քաղաքացիներ, Լօզանի դաշնագրին յիշեալ յօդուածները, որոնք կը կրեն «Փոքրամասնութեանց պաշտպանութիւնը» խորագիրը, օգնութեան կը հասնին անոնց:

Լօզանի 1923 Յուլիս 24ի դաշնագիրը պսակումն էր քէմալական շարժումի յաղթանակին: 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրով ջախջախիչ պարտութիւններու ենթարկուած օսմանեան կայսրութիւնը ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած էր եւ անդամահատուած՝ զրկուելով արաբախօս հողամասերու ընդարձակ տարածութիւններէն:

Լօզանի մէջ Անգարայի Մեծ Ժողովի կառավարութեան պատուիրակները յաղթականի աթոռին վրայ բազմած՝ իրենց կամքը պարտադրեցին երէկի յաղթական մեծ դաշնակիցներուն, որոնք առանց կարմրելու ուրացան Հայկական արդար Դատը, որուն համար ա՛յնքան հանդիսաւոր խոստումներ էին ըրած: Եւ իրարու հետ մրցումի ելան առաւելագոյն զիջումներն ընելու համար ցեղասպան ազգին:

Թուրքերը իրենք եղան առաջին զարմացողները արեւմտեան մեծ Պետութեանց այդ աստիճան անձնատուութեան եւ անկումին:

Ու մեծապէս գոհ էին, որ Հայերուն, Յոյներուն, Հրեաներուն, Ասորիներուն եւ այլ փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան համար Լօզանի դաշնագրին ութ անվնաս յօդուածներով աժան պրծան: Հայերու եւ Հայաստանի անունն անգամ չյիշուեցաւ: Իսկ Քիւրտերը իբրեւ խալամ, դուրս ձգուեցան «Փոքրամասնութեանց» ցանկէն եւ կը նկատուին «Լեռնցի Թուրքեր...»:

Լօզանի մէջ Թուրք պատուիրակները շատ աշխատեցան ջնջել տալու համար Պոլսոյ Յունաց եւ Հայոց Պատրիարքարանները, որոնք աչքի փուշ էին եղած Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութեան: Օսման. Սահմանադրութեան առաջին տարիներէն սկսեալ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Թանին պայքար բացած էր անոնց դէմ «Պետութեան մէջ Պետութիւն» որակելով զանոնք: Կը մեղադրէր սուլթան Ֆաթիհ Մէհմէտ Բ.ը, որ 1453ին Պոլիսը գրաւելէ ետք իր աթոռին վրայ պահած էր Յունաց պատրիարքը եւ 1461ին պատրիարքական աթոռ մըն ալ ստեղծած էր Հայոց, անոր վրայ բազմեցնելով Պրուսայի առաջնորդ Յովակիմ եպիսկոպոսը, զոր անձամբ ճանչցեր էր:

Վէնիզէլոս ուժգնօրէն պայքարեցաւ Լօզանի մէջ եւ յաջողեցաւ պահպանել տալ զոյգ Պատրիարքարանները: Բնակչութեանց փոխանակութենէն զերծ մնացին Պոլսոյ Յոյները, որոնց թիւը հարիւր հազարէն հետզհետէ իջաւ տասը հազարի, իբրեւ հետեւանք Թրքական հալածանքներու, մանաւանդ արուեստականօրէն ըստեղծուած Կիպրոսի տագնապէն ետք:

Թուրքերը բոլորովին անգիտացան Լօզանի դաշնագրին Փոքրամասնութեանց վերաբերեալ յօդուածները, քաջ գիտնալով որ ո՛չ Յոյները, ոչ ալ Հայերը պիտի համարձակէին բողոք ներկայացնել դաշնադիր Պետութեանց, որոնք ուրիշ աւելի կարեւոր հոգեր ունէին եւ ժամանակ չէին կրնար տրամադրել նման աննշան հարցերով զբաղելու, մանաւանդ որ նիւթական - առեւտրական շահերով կապուած էին Թուրքիոյ հետ:

Իսկապէս ալ 1923էն ի վեր Պոլսոյ մէջ իրարու յաջորդող պատրիարքներէն ո՛չ մէկը մտքէն անցուց բողոքի յուշագիր ներկայացնել դաշնագիրը ստորագրող Պետութեանց կամ Ժընեւի Ազգերու Դաշնակցութեան, որ երաշխաւոր էր անոր գործադրութեան:

Թուրքիոյ Փոքրամասնութեանց Պաշտպանութեան վերաբերեալ յօդուածները, ըստ Լօզանի դաշնագրին, գործադրելի էին նաեւ Յունաստանի Թուրք փոքրամասնութեանց համար: Դաշնագրի այդ տրամադրութենէն օգտուելով է, որ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը խելք ըրեր են դիմելու դաշնադիր Պետութեանց Անգարայի դեսպաններուն: Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ թէ այս վերջինները ի՛նչ պատասխան պիտի տան խնդրարկուներուն: Կամ որեւէ դիմում պիտի կատարե՞ն Յեյլէն կառավարութեան մօտ:

Ամէն պարագայի մէջ Շնորհք Պատրիարք ներկայացած առիթը օգտագործած է՝ հասկցնելու համար թէ իրաւացի չէ գործածել երկու չափ եւ երկու կշիռ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

— o —

Երեքշաբթի օրուան «Պաստառի Թղթաբարները» սովորականէն դուրս բնոյթ մը ունէին քանի Նախագահը ընդունած էր առանձին կազմել ամբողջ յայտագիրը (այսինքն ֆիլմ եւ վիճաբանութիւն) եւ այդ առընչութեամբ ընտրուած էին Ֆրանսայի մէջ 60 «տիպար» քաղաքացիներ, որոնք կը ներկայացնէին ամբողջ երկրին պատկերը: Ներկայ էին ուրեմն զանազան դասակարգերու եւ քաղաքական հոսանքներու ներկայացուցիչներ: Հաւաքոյթը տեղի կ'ունենար Էլիզէ եւ Ժիսքար տ'Էսթէն սեղանէ սեղան կը պատասխանէր հարցումներուն: Իրականին մէջ ոչ հարցումներուն ոչ ալ պատասխաններուն մէջ մասնաւոր նորութիւն մը կար, միայն հարցում ընողները, այս անգամ լրագրողները չէին եւ ուղղակի շփում մը ստեղծուած էր պարզ քաղաքացիներուն եւ իրենց Նախագահին միջեւ: Եւ որովհետեւ, հարկ է ընդունիլ թէ նման հանդիպում մը տիպարն իսկ է ժողովրդավար սկզբունքներու, կարելի չէ սրամիտ չգտնել Ժաք Ֆըգանի Չորեքշաբթի օրուան ծաղրանկարը, ուր Ժորժ Մառշէ հեռատեսիլին դիմացը նստած եւ դիտելով Նախագահին զրոյցը, կ'ըսէ Ժորժ Սեկիի «Գայթակղեցուցիչ է, իրական ժողովրդապետութեան մը մէջ Ֆապիէն (համայնավար կեդրոնատեղին) հրաւիրուած կ'ըլլային ինծի հետ խօսելու համար»: Յիշենք նաեւ որ նոյն օրը Իումանիթէ կը խորագրէր «Աճպարար մը Անթէն 2ի վրայ», աւելցնելով թէ Ժիսքար «չուզեց լսել թշուառութեան եւ ազատութեան վերաբերող հարցումները»:

Քանի մը տողով

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Կարմիր Հրապարակին վրայ անձնասպանութեան փորձ մը եղած է, կրակով, ըստ շուէտացի լրագրողներու: Խորհրդային իշխանութիւնները յաջողաբար հերքած, հաստատած, կրկին հերքած են, միայն ոստիկան մը ըսած կ'ըլլայ թէ մտային հիւանդ մըն էր:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ Ներքին եւ Լրատուութեան նախարարները պաշտօնազրկուած են, իբրեւ հետեւանք Յունուար 18 - 19ի ծանր դէպքերուն:

ՈՒԹ ՏԱՐԵԿԱՆ աղջնակի մը մարդասպանը, որ խեղդած էր երախան եւ զայն բռնաբարած, երկրորդ անգամ ըլլալով մահուան դատապարտուեցաւ: Ոճրագործը արդէն մահապատիժի ենթարկուած էր Սէնթ'Օմէրի դատարանին կողմէ եւ Տուէի երդուեալները հաստատեցին վճիռը ինչ որ նոր բանավէճի նիւթ կը բանայ, մանաւանդ անոնց համար, որոնք «յաղթանակ» նկատած էին Թրուայի մարդասպանին գլուխը փրկելը, 9 տարեկան Ֆիլիփը սպաննելէ ետք, զայրելի պայմաններու մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահը Դամասկոս կ'երթար Չորեքշաբթի օր տեսնուելու համար սուրիացի ղեկավարներուն հետ: Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, Սարգիսի կ'ընկերանայ յատուկ պատուիրակութիւն մը, որուն մաս կը կազմեն Արտաքին եւ Պաշտպանութեան նախարարները եւ արաբ խաղաղապահ ուժերու հրամանատարը:

ՎԱԼՏՀԱՅՄ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարը Գահիրէնով սկսաւ Մերձաւոր Արեւելքի իր շրջապտոյտը: Հետը ունի կարգադրութեան ծրագիր մը: Յաջորդաբար պիտի երթայ Սուրիա, Յորդանան եւ Լիբանան: Ապահովութեան պատճառներով չէ ըսած թէ ե՞րբ եւ ո՞ւր պիտի տեսնէ Արաֆաթը:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետի աթոռին շուրջ կռիւները կը շարունակուին եւ մեծամասնութենէն զատ ձախն ալ միաձակատ չի յաջողիր ներկայանալ: Համայնավարները Ընկերվարականներուն վրայ կը դնեն պատասխանատուութիւնը եւ փոխադարձաբար: Փարիզէն զատ կան այլ վայրեր ալ ուր համաձայնութիւն չի գոյանար: Գալով Շիրաքի, մամուլի ասուլիս մը տուաւ առջի օր, չեշտեց թէ պէտք է «վանել Փարիզէն վախը» եւ ատոր համար երբ քաղաքապետ ըլլայ, պիտի ամրապնդէ ոստիկանական միջոցները:

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն ներկայացուցիչը՝ Փափատոփուլոս յայտարարած է Նիկոսիոյ մէջ թէ եթէ Թուրք - կիպրական կողմը իսկապէս կղզիին միութիւնը կ'ուզէ, այն ատեն կարելի է լուծում մը գտնել: Հեռատեսիլէն ալ ըսած է որ Մաքարիոս - Տէնքթաշ հանդիպումը շատ կարեւոր դէպք մըն է այդ ուղղութեամբ եւ դրական քայլ մը:

ԾԱՄՈՆԸ, որ Արեւմուտքի անկումը խորհրդանշող երեւոյթներէն կը նկատուէր Խորհ. Միութեան մէջ, վերջապէս արտադրութեան դրուեցաւ նոյն այդ երկրին մէջ: Խորհրդային ծամոնները առաջին անգամ Հայաստանի եւ Էսթոնիոյ խանութներուն մէջ երեւցան, իբրեւ տեղական արտադրութիւններ: Ծամոնի գործատուն մըն ալ պիտի բացուի Մոսկուա՝ յառաջիկայ տարի, ըստ «Մոսկովսկի Կոմսոմոլէց»ի: Ծամոնը, կամ ինչպէս կ'ըսեն Ռուսիոյ մէջ «ձեվատելնայա րեզենկա» — բառացի կը նշանակէ՝ ձգախէժ ծամել — երկար ատեն ամերիկեան յոռի բարք նկատուած էր եւ մաքսատան պաշտօնեաներ կը գրաւէին ու թերթերն ալ իբրեւ դէշ ունակութիւն կը մատնանշէին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԵՄԱԴԻՐ ՎԱՐԴԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

— o —

Բեմադիր Վարդան Աճէմեանի թաղումը կատարուած է Յունուար 27ին: Երեւանի Գ. Սունդուկեան Թատրոնի բեմին վրայ դրուած է ողբացեալին դագաղը, որու կողքին՝ բազմաթիւ ծաղկեպսակներ, Հայաստանի, Վրաստանի, Ատրպէյճանի եւ Ռուսիոյ դաշնակցային Հանրապետութեան կուսակցական, կառավարական մարմիններու կողմէ դրուած: Վ. Աճէմեանի դագաղին քով պատուոյ պահակ կեցած են դերասաններ, գրողներ, նկարիչներ, երաժիշտներ, գիտնականներ եւ Երեւանի հանրութեան ներկայացուցիչներ: Դագաղին մօտ, իրենց վերջին յարգանքը ընծայած են բեմադիրին՝ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու աշխատողները, արուեստագէտներ եւ գիտնականներ, ուսանողներ եւ աշակերտներ: Ապա ողբացեալին դագաղը թատրոնէն դուրս հանած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի եւ կառավարութեան ղեկավարները՝ Կարէն Դեմիրճեան, Բագրէն Սարկիսով, Ֆադէյ Սարգսեան, Կ. Դալլաքեան, Լ. Ներսիսեան, Գ. Մարտիրոսեան, Լ. Սահակեան, Անիսիմով, Ոսկանեան եւ ուրիշներ: Յուղարկաւորներու թափօրը յառաջացած է դէպի Կոմիտաս զբօսայգիի պանթէոնը, ուր Կ. Դալլաքեան խօսք առնելով անդրադարձած է Վարդան Աճէմեանի կեանքին ու աւելի քան յիսունամեայ թատերական գործունէութեան: Խօսք առած են նաեւ դերասան Գ. Ջանիբէկեան, Բաքուի թատրոնի դերասան Ի. Դադաշեանցի, Վրաստանի թատերական ընկերութեան փոխ-նախագահը՝ Կ. Կոբախիձէ, որոնք վեր առած են հայ բեմադիրին տաղանդը, մշակոյթի նուիրեալ անձը եւ ընդգծած՝ արուեստագէտն ու մանկավարժը: Յաւակցական հեռագիրներու ընթերցումէն ետք՝ սուգի մեղեդիներու հնչիւններու տակ՝ Վարդան Աճէմեանի մարմինը ամփոփուած է պանթէոնին մէջ:

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԱՆՈՒՆՆԵՐ (ՊՈԼԻՍ)

1920–1970 յիսնամեայ շրջանի տեւողութեան մէջ, նախաեղեռնեան ու յետ եղեռնեան սերունդներէ մօտաւորապէս քառասուն անուն կը հաշուէ Պոլսահայութիւնը: Ըսած ենք արդէն աշխարհագրային գօտիներու ենթահողային պայմաններուն յատկացուած նշմարներու մէջ, ու կ'ընդգծենք նաեւ հո՛ս: Անուանացանկերու պատրաստութեան մէջ անհատական արժեւորումի մեր չափանիշները դեր չունին:

Իւրաքանչիւր անունի հետ կուտանք ծննդեան (եթէ չկան այսօր՝ նաե՛ւ մահուան) թուականները: Նկատելով որ ոմանց (շատ քիչերու) մասին անվրէպ տեղեկութիւններ ապահովել կարելի չէ եղած, թուականային պատահական անճշդութիւններու հաւանականութիւնը անկարելի չէ: Իրազեկներու եւ շահագրգռուողներու աջակցութեան կ'ապաւինինք, սրբագրելու համար:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ

Հայկանոյշ Մարք (1883–1966), Յակոբ Մնձուրի — Տէմիրճեան (1886), Գուրգէն Թրենց — Թուրսարգիսեան (1888–1972), Վահրամ Ս. Ծովակ — Սարգիսեան (1890–1960), Ջոհական — Ջօհրապ Կարօն — Համբարձում Յարութիւնեան (1892 – 1962), Եղիշէ Այվազեան (1890), Թորոս Ազատեան — Ազատունի (1893–1955), Արեգ Տիրազան — Օննիկ Պասմաճեան (1902), Եդուարդ Սիմքէշեան (1906), Արմենուհի Թերզեան (1910), Ատրինէ Տատրեան (1915), Վարդան Կոմիկեան (1915), Մկրտիչ Հաճեան (1915), Օննիկ Կիւլմէզեան (1916–1976), Սիրվարդ Կիւլպէնկեան — Գունտաքճեան (1916), Վարուժան Աճէմեան (1917), Արամ Փեհլիւանեան — Ա. Շաւարշ (1917), Սոնա Տէր–Մարգարեան — Թնկրեան (1918), Հայկազն Գալուստեան (1920), Զաւէն Պիպեռեան (1921), Երուանդ Կոպէլեան (1923), Զարեհ Եալտզճեան — Զահրատ (1924), Ռոպէր Հատտէճեան (1926), Զարեհ Խրախունի — Արթօ Ճիւմպիւշեան (1926), Անդան Խօզէր (1927), Օննիկ Ֆչըճեան (1931 – 1975), Խորէն Մանուեան (1934), Իրմա Աճէմեան (1938), Իգնա(տիոս) Սարըասլան (1945):

Ստուգելի կը մնան ծննդեան (ոմանց՝ նաեւ մահուան) թուականները հետեւեալ անուններուն. — Յակոբ Մարթայեան, Գարուն Նաթանեան, Յովսէփ Քէշիշեան-Սիլվան, Վահան Խըտավերդեան, Վարդ Շիկահեր, Արսէն Ճանեան:

ՄԵՆԱԳՐԵԼԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Հայկանոյշ Մարք, Յակոբ Մնձուրի, Ատրինէ Տատրեան, Վարդան Կոմիկեան, Մկրտիչ Հաճեան, Զահրատ, Ռոպէր Հատտէճեան, Զարեհ Խրախունի, Օննիկ Ֆչըճեան, Իրմա Աճէմեան, Իգնատիոս Սարըասլան:

×

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔ (1883–1966)

1900 – 1930ական թուականներու Պոլիսը, գրական ամուր դիրքերու վրայ ստեղծագործող անուններու կարգին, կը հաշուէ ստոյգական շնորհներով եւ ընկալչական կարելիութիւններով օժտուած կարգ մը դէմքեր՝ որոնք տաղանդէ աւելի գրականութեան տենդով մղուած են գրելու արարքին ու կրցած են արժեւորել իրենց զգացական եւ իմացական հակումները, շրջանի ու յետագայ տասնամեակներու ընդհանուր շարժումին մէջ՝ որակի ու արժէքի ընդունելի մակարդակով մը:

Այս այն ժամանակաշրջանն է, երբ վիպապաշտիկ – ռոմանթիկ ապրումները տիրական են հոգիներու մէջ: Երազն է, որ քիչ մը ամէն տեղ կ'ողեւորէ գիրենք՝ անհատական թէ հաւաքական կեանքի մարզերուն մէջ, դպրոցական գրասեղաններէ մինչեւ սիրոյ ներաշխարհային յածումները, հանրային անդաստաններէ մինչեւ հրապարակագրային եւ քաղաքական գործունէութիւններու դաշտ: Օրուան նորութիւնը իրապաշտութիւնն է, ձգտումը ճանչնալու կեանքը՝ այնպէ՛ս ինչպէս որ է: Եւրոպական իրականութենէ դէպի արեւմտահայ ընկերութիւն արձագանգ գտած են նաեւ իմաստասիրական հոսանքներ: Մտքի ու գրչի մարդոց լայն շրջանակի մը մէջ՝ գրականութիւնը ուս ուսի կը քալէ հրապարակագրութեան հետ: Ընկերային եւ ընտանեկան հաւաքոյթներու, յարաբերութեանց եւ խմբումներու մէջ՝ գրականութեան, արուեստի, մտաւոր ու հոգեկան արժէքներու հանդէպ հետաքրքրութիւնը ի պատուի է բացառապէս: Մամուլը իր ամէնէն կենսունակ շրջաններէն մէկը կ'ապրի 1900 – 1913 եւ 1920 – 1930ական տարիներ, աննախընթաց սպանդի սուրով ընդմիջուած, սակայն մինչեւ քեմալական շարժումի վաղորդայնը ինքզինք ազատօրէն արժեւորող հիներու եւ նորերու վերապրումի տենդով:

Ընկերային եւ գրական այս մթնոլորտին մէջ է որ կը խմորուի Հայկանոյշ Մարք, խոնարհ դասակարգէ մը սերող՝ ու ադո՛վ ալ բարձրանալու հոգեկան մղումով յատկանշուող ապագայ հրապարակագիր – գրագիտուհին, որ սեւեռակէտ ունի ուսուցչուհի Սիպիլը եւ իրեն ծանօթ ուշագրաւ անուններէն Զապէլ Եսայեանի, Սրբուհի Տիւսաբի, Դուրեան Սրբազանի, Զարդարեանի, Պէրպէրեանի, Տէմիրճիպաշեանի, Զերազի նման դէմքեր:

Ծնած է Պոլիս (Բերա, Այազ փաշա): Մանկական ու պատանեկան օրերու իր կրթութիւնը ստացած է նախ քոյրերու վարժարանի մէջ՝ «աղքատ»ութեան դրոշմը ճակտին, ապա Խասյեանի մէջ՝ ուր իր ուսուցիչները եղած են Սիպիլ, Յակոբ Գուրգէն, Գարեգին Գաւաֆեան եւ Միքայէլ Նաթանեան:

Այս անուններուն եւս՝ դաստիարակութեան, ճաշակի, նախասիրութիւններու, մտաւոր ու հոգեկան կազմաւորումի, ձգտումներու եւ երազներու ենթաշխարհ մը պէտք է փնտռել, միջավայր մը՝ որ պատանութեան վրայ իր դրոշմը կը դնէ, կը դնէր մանաւանդ այդ օրերուն՝ որովհետեւ ուսուցիչները նաեւ հոգեմշակներ էին, ինչպէս յարաբերական ու բարեկամական կապերը՝ մտաւոր ու հոգեկան կազմութեան մէջ ներգործօն ազդակներ:

Խասյեանի ուսանողութեան տարիներուն Հայկանոյշ Մարք 10 – 15 տարու է, պատանութեան եւ երիտասարդութեան սահմանին վրայ: Կանացի, կանխահասօրէն փթթուն, տառապանքով նրբացած, արժանապատուութեան արտակարգ զգացումով մը հարուստ, տասնըհինգ տարեկանին կը լրացնէ Խասյեանի ընթացքը եւ ուսուցչական պարտականութիւն կը ստանձնէ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի որբանոցային թեւին մէջ: — «Այստեղ, կը գրէ ինքնակենսագրական իր նոթերու կարգին (տե՛ս Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը», 1927) ուսանող – ուսուցչուհիի կեանք մը սկսաւ ինծի համար. մէկ կողմէ օգնական ուսուցչուհի, միւս կողմէ հայ եւ օտար ուսուցիչներու մասնաւոր աշակերտ: Ետի Գուլէի բացատրաններն ու լայնածիր վերջալոյսները եկան լեցնել հոգիիս պարապը: Հոն, լայն պատուհանի մը մէջ նստած, գրած եմ առաջին քերթուածս, կախօրրանը, զոր անմոռանալի ուսուցիչս, Գուրգէն, հրատարակել տըւաւ «Մանզումէ»ի մէջ»...:

Ուսուցչութեան այս երկու տարիներու ընթացքին է (1901–1902) որ կը ճանչնայ Եղիան, Արամ Անտոնեանը, Աղեքսանդր Շաքլեանը: 1904ին կը հեռանայ հիւանդանոցի որբանոցային բաժնէն եւ պաշտօն կը ստանձնէ Յ. Գ. Նիկողոսեանի անձնական վարժարանին մէջ (Նշան Թաշ): Սկզբնական օրերու իր քերթողական էջերը կը հրատարակուէին արդէն շրջանի թերթերուն մէջ («Մասիս», «Մանզումէ», «Ծաղիկ»): 1907ին կ'ամուսնանայ «Ծաղիկ»ի խմբագիր Վահան Թօշիկեանի հետ եւ այդ թուականէն վերջ, մինչեւ 1950ական եւ 1960ական տարիներ կ'արժեւորէ հրապարակագրային եւ գրական իր շնորհները պոլսահայ առօրեայ եւ պարբերական մամուլին մէջ:

Արեւմտահայ գրական տարեգրութեանց 1919 – 1932 թուականներու դրուագին մէջ՝ Հայկանոյշ Մարք պոլսահայ մտաւորականութեան յետեղեռնի վերյայտնութիւնը վկայագրող հրապարակագիր գրագիտուհին եղաւ «Հայ Կին» շաբաթաթերթով, բայց մանաւանդ 1910 – 1960 կիսադարեան ժամանակաշրջանին յաջողեցաւ՝ յառաջապահութեան ամուր վարկ մը ապահովել կանացի սերունդներու ընտանեկան եւ ընկերային իրաւունքներու, իբրեւ կին ու մայր՝ դաստիարակութեան, ազգային եւ հանրային առաքելութեան հարցերու արծարծումին մէջ, գործօն դերակատարութեամբ ինչպէս տեսաբանական – վերլուծական հրատարակութիւններով:

Զինք ճանչցանք 1920ական վերջին տարիներուն ու մինչեւ 1940ական թուականներ անմիջական հաղորդութեամբ վկայ դարձանք հաւատքին, կորովին, նկարագրին եւ քաջութեան կնոջ մը՝ որ մտաւորական էր, որքան իմացական ու հոգեկան իր ցայտուն արժանիքներով, որքան տեսակէտ ունեցող, պայքարունակ, յեղափոխական կնոջ տիպարով:

Անձնական ճանաչումը պայման մը չէր ամէն պարագայի, Մարքի մէջ գտնելու համար Տիւսաբեան շարժումի, հայ կնոջ հանդէպ թանձրամիտ պահպանողականութեան եւ նեղմտութիւններու պարիսպը քանդուած տեսնելու ուխտին բանբերը, — կոչո՛ւմ մը՝ զոր իրագործեց վճռակամօրէն, սակայն առանց ազնուականութենէ հրաժարելու, սո՛ւր՝ բայց նրբավար, ճակտէ ճակատ, առանց ծեքծեքումի, առնաճակատ՝ բայց կանացիօրէն զգայուն, ամէնէն քարացած նախապաշարումներն իսկ «հալեցնելու» ատակ, ողջամիտ՝ առանց զիջումը միջոց դաւանելու յաջողութեան եւ համակարծութեան:

Հայ փեմինիստական շարժման մէջ, Մարքի դաւանանքն ու համոզումները կը թելադրուէին հայ կնոջ ազգային, մայրական, մարդկային եւ անհատական – ընկերային կոչումի ըմբռնումէն, մե՛ր իսկ ընդհանրական կեանքի պահանջներուն հետ հաշտ, կապկումի եւ բացարձակապաշտութեան ծայրայեղութիւններէն հեռու, իրաւունքներու թէ պարտաւորութեանց հանդէպ առողջ կեցուածքով մը՝ որ զինք իբրեւ կին անհատականութիւն կ'անջատէ բազմութիւններէն...:

Գրական իր վաստակը դումար մըն է արձակ էջերու (պատմուածք, նորավէպ) եւ քերթուածներու, առհասարակ ցիր ու ցան՝ պոլսահայ օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Անջատ գրքոյկով մը

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԹԱՄԲԱԳՈՐԾԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

Օ՜, ի՛նչ խանդավառ օր էր, ի՛նչ հրաշալի վայրկեան: Այդ աւագ եւ երիտասարդ զինուորականներին նայելով, ես նկատում էի, որ Ռուսաց Հայաստանում էլ կայ մի հերոսական սերունդ, եւ բոլորի խորհուրդը նոյնը՝ Հայաստանի ազատագրութիւնը:

Բերդից թնդանօթ արձակեցին: Արօն եւ Լոռեցի Սրապը իրենց ծոցի խոշոր ժամացոյցները հանելով՝ սլաքները ետ ու առաջ տարան: Թամբագործ Արշակն էլ ժամացոյց ունէր. նա էլ իր ժամը ճշդեց: Իրենց ժամանակը ճշդեցին նաեւ Ալեքսանդրապոլցի երիտասարդ սպան եւ ցարական բանակի հինգ գնդապետները: Մեզ բացատրեցին, որ օրական երեք անգամ թնդանօթը համազարկ է տալիս, եւ Բերդաքաղաքի բնակիչները նրա հարուածների տակ ուղղում էին իրենց ժամացոյցները: Վերջին թնդիւնը լսուելու էր գիշերուայ կէսին:

Այդ տեսակցութիւնից յետոյ Լոռեցի Սրապը ինձ եւ Մշեցի Տիգրանին թամբագործի արհեստանոցից հանելով, տարաւ մի քարաշէն տուն, որ գտնւում էր բերդաձորի Ալլան կոչուող քարի մօտ:

Գիշերը այդտեղ լուսացրինք:

Առաւօտեան Սրապն ասաց.

— Մենք այս ձորով պէտք է Ալեքսանդրապոլ գնանք:

Եւ նա նոյն օրը միջնաբերդի պղնձապոյն ժայռերի տակով մեզ դուրս բերեց Բերդաքաղաքից:

ԱՐԿԱԾ ԵՒ ՈՒԽՏ

ՈՒԽՏ ԼԵՐԱՆ ՍՏՈՐՈՏՈՒՄ

Ալեքսանդրապոլը շինուած էր հարթութեան վրայ, Արագած լերան դիմաց: Եօթ եկեղեցի ունէր եւ մի նշանաւոր շուկայ: Տեղացիները այդ քաղաքին Գիւմրի էին ասում: Հէնց առաջին օրը այստեղ մի այնպիսի փորձանք եկաւ մեր գլխին, որ մոռացանք Թամբագործ Արշակի ազմկալի արհեստանոցը:

Քաղաքի հիւսիս – արեւմտեան մասում մի մեծ բերդ կար, տակը՝ «Ջերքէզ» կոչուող մի ձոր: Լոռեցի Սրապը Պոդվալի Վաղօ անունով մի Գիւմրեցու հետ գնաց այդ բերդի կողմերը՝ փամփուշտ հայթայթելու, որ գիշերով ճանապարհ ընկնենք, իսկ ես եւ Մշեցի Տիգրանը սկսեցինք շրջել քաղաքում:

Ինչպէս բերդաքաղաքում այստեղ նոյնպէս շատ հայազգի զինուորականներ կային, որոնց սրերի կոթերը երկարում էին մինչեւ կրունկները՝ զնգալով փայլուն խթանների վրայ: Ոգեւորուեց Մշեցի Տիգրանը եւ տասնոցը գօտու տակից հանելով՝ կապեց կողքին եւ սկսեց հպարտօրէն ման գալ փողոցներով, երեւակայելով, թէ գտնւում է ազատագրուած Հայաստանում: Մենք նախ եղանք քաղաքի զբօսայգում, ուր շատ Գիւմրեցիներ վար ու վեր էին անում ծառուղիներով: Բոլորի ուշադրութիւնը մեզ վրայ էր, մանաւանդ Տիգրանի սեւ արայի տակից երկարող մաուզէրի փայտեայ կոթին:

Մի տեղ հաց կերանք (կարծեմ Ալեքսանդրովսկի փողոցն էր «Եօթ Վէրքի» մօտ) եւ դուրս գալով, շարունակեցինք մեր պտոյտը: Ս. Փրկչի մօտով իջանք մինչեւ Դարբինների թաղը եւ ետ դարձանք:

Բերդաքաղաքից յետոյ մենք առաջին անգամ էինք տեսնում այդպիսի բարեշէն քաղաք: Իջաւ իրիկունը, եւ ամէն տեղ լապտերներ վառուեցին՝ սիւների վրայ, տների ճակատներին, խանութների ներսում: Մեր ապրած երկրում այդպիսի լոյսեր չկային: Գեղեցիկ էին մանաւանդ խանութների ցուցափեղկերի գոյնզգոյն լոյսերը: Մի ցուցափեղկի առաջ կանգ առանք: Ներսի կողմից դրուած էին շաքարի խոշոր գլուխներ: Սուլթանի երկրում շաքար էլ չկար: Երբ մենք հետաքրքրութիւնից կռացած դիտում էինք շաքարի կապոյտ գնդերը, Գիւմրեցիներից մէկը ետեւից մօտենալով՝ ձեռքով կշռեց Տիգրանի մաուզէրի կոթը՝ ասելով՝ «Աչես էսոր կրակողը հե՞տն է»:

Այդ շրջակայքում բանջարանոցներ կային: Մէկի մէջ կազմ ու պատրաստ մեզ էր սպասում ուստա Գրիգոր անունով մի երիտասարդ Գիւմրեցի՝ երեք բեռնուած աւանակներով:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(74 – Շար.)

ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ «Մուլուդեան պահէրէս» ԳՈՐԾԷՆ

———— o ————

ԱՌԱՆՑ ԱՆՈՒՆԻ

Գիտե՞ս անունը, որ չըսուիր, որ չէ՛ ըսուած բարձրաձայն, եւ ո՛հ, երբեք պիտի չըսուի:

Լիճին վրայ, երեկոյին, զոյգէ կքելացող ուռին զաղջ անցեալի կարօտէն, զոյգէ մեռնի վայրի կկուն իր բոյնին մէջ խոպանուկէ, զոյգէ դաշտին ակօսներուն երգերը լռիկ, երգերը ծուլ, եւ մաղերու գիշերին մէջ փայլին տրտում ժեւեր արծաթ, հազար անգամ զոյգէ հալի վերջալոյսը կապոյտներու անդորրին մէջ, եւ, մարը մտնող չոզերուն դէմ մահա — լուռ ու գլխիկոր զոյգէ ըսուի «Մնաք բարո՛վ, եւ առ յաւէտ»՝ իրարու, բայց, պիտի, ո՛հ, պիտի երբե՛ք չարտասանուի անունը՝ որ չէ ըսուած բարձրաձայն:

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ես պիտի չերթամ անցորդներէն արգահատանք մուրալու, ցաւին համար, որ իմ հոգիս կը հիւծէ:

Հերոսի պէս կ'ուզեմ տանջուիլ, մի՛ս մինակ, որովհետեւ գիտեմ նաեւ թէ ի՛մ կուրծքիս տակն է միայն սիրտը՝ որ պիտի ձայն տայ հեծքերուս:

Ամէնէն մութ գիշերին մէջ, փեղկերս փակ, ակռաներովս սիրտս խածած՝ յիմարի պէս պիտի լամ, բայց որպէսզի ոչի՛նչ, ոչի՛նչ չմատնէ զիս, պիտի մարած ըլլամ արդէն, աղօտ լոյսն ալ որ խցիկս կը թրջէ:

ՅԱԿՈՒՐԴԻ՛...

Ինծի կը թուի թէ՝ պիտի ուզէի ապրիլ այն խորունկ գիշերներուն մէջ, որոնց հեծեծանքը ոչ ոք է լսեր: Այն սե՛ւ սեւ գիշերներուն՝ ուր ա՛յնքան հեշտալի է սպասելը՝ բանի մը՝ որ չի գար:

Եւ, խռովքներ յարուցանել, անցելա — մո՛յն, խաբկանքներէս եւ յոյսերէս, որոնց ցնորքը ո՛չ ոք, ո՛չ ոք չի՛ տեսներ:

ԱՄԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ո՛վ իմ իշխանս, հուրքը՝ աչքերուդ, կեանքը՝ ձայնիդ մէջ, եկո՛ւր տիրել քու գահիդ:

Ահա՛ տարի մը, ահա՛ տարի մ'ալ, այնքան ամուլ է հոգիս, ա՛յնքան ծարաւի:

Ո՛վ իմ իշխանս, երգը՝ շրթներուդ, բոցը՝ սրտիդ մէջ, եկո՛ւր տիրել իմ սրտիս:

Ահա՛ տարի մը, ահա՛ տարի մ'ալ, այնքան թափուր է չորս դիս, ա՛յնքան ա — մայի:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ

Չե՛մ կրնար նայիլ սա մութ մութ գիշերին, կարծես կոյր ըլլամ: Պիտի ար — դեօք երբե՞ք չհահանջէ մարող սիրելի լոյսը. պզտիկ աստղերուն քթթումները պիտի չտաքցնե՞ն մեզ բնաւ:

Չե՛մ կրնար խօսիլ սա մութ մութ գիշերին, կարծես համր ըլլամ: Պիտի արդեօք չարձագանգե՞ն աղուոր երգերն արեւին մէջ, եւ սա մահամոյն ցրտու — թիւնը պիտի պատէ՞ մեզ յաւէտ:

Չե՛մ կրնար նայիլ սրտիս մոխիրին, եւ չե՛մ կրնար խօսիլ խղճիս մէջ խրած սա սուր փուշին դէմ:

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Յիշատակնե՛ր... որ կը ձիւնէ՛ք, որ կը ձիւնէք իմ մազերուս:

Ո՛վ բոլոր դուք, որ զիս խեղդելու չափ բարի չէք. ինչո՞ւ յաճախել լուսամու — տիս, երբ առանց աստղ ալ կմախացած թշուառ մըն եմ ես: Ո՛վ դուք, մահուան վարդերու պէս հիւծանոյշ, եւ ինչպէս երազ մը՝ ծուլասպիտակ, ինչո՞ւ ձեր արցունքի տրտմութիւնը բերել իմ ճամբուս: Հերիք չէի՞ն այսօրները ծանր ծանր վիժակներով, եւ վաղերը անլոյս վարագոյրով, ինչո՞ւ ձեր աւելորդ հովբեկներն ալ այսօրէն բացխփող...:

Ինչո՞ւ, ա՛հ, ինչո՞ւ...:

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՀՈՎԻՆ

Ձիւնածաղկի մը թերթերը կը փետեմ. սպիտակ փաթիլները հա՛րս հա՛րս կ'երթան պարել օդին մէջ:

Թեւ թեւ մազերս կը փետեմ, սեւ սեւ կ'երթան հալիլ օդին մէջ:

Ցիշատակներս կը փետեմ, քուլայ քուլայ կ'երկարին ու կը մարին օդին մէջ:

Շո՞ւրջս... դեռ չա՛տ բաներ կան, որոնք ինծի կը նային, եւ որոնց ես չեմ նայիր ա՛լ: Ի՞նչ փոյթ: Եւ, անծանօթ մոլուցքով բուռ բուռ կը խլեմ զանոնք, կը ցանեմ հովին, ամէ՛ն բան հովին:

ՅԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կեանքը նորէ՛ն սկսիլ, ու նորէ՛ն ժպտիլ աղուոր յոյսերուն, նորէ՛ն ճանչնալ սէրն ու յուզել հոգին ակօսներով բոց, նորէ՛ն գալարուիլ ակնարկներու տակ կախարդանքով վառ, նորէ՛ն երազել հօփալները լուրթ, թիթեռները խօլ, նորէ՛ն տառապիլ, նորէ՛ն ցաւ զգալ, նորէ՛ն բաբախել վերջալոյսներուն, նորէ՛ն նուաղիլ, նորէ՛ն հաւատալ, օ՜, սիրոյ անհուն խոստումներուն սին եւ նորէ՛ն մոռնալ...:

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔ

հրատարակուած են մասնակի էջեր, 1921ին, «Մուլուդեան պահէրէս» անունին տակ: Կարճաշունչ, հատ ու կտոր, — աւելի հեւքեր՝ քան սուզումներ: Մաննիկ Պէրպէրեանական ժանեակներու, անցողիկ հովերու, բոպէական բխումներու կէս հասուն, գրեթէ անսկիզբ ու անաւարտ պատառիկներ: Շատ աւելի գրական տարր կայ խմբագրական իր նշմարներուն մէջ՝ որոնք «Հայ Կին»երու տասներեքամեայ հաւաքածոներուն մէջ կը մնան: Լեզուական դրոշմը 1880 – 1900ական թուականներուն կը հարազատի: Գրաբարը իր չունչը կը զգացնէ, ինչպէս ռոմանթիզմի զգայական թռիչքներն ու ձայնարկային զեղումները չեն վարանիր տեղ գրաւել՝ իբրեւ հաղորդականութեանց միջոց ու թարգման չըսուած, չաւարտած, դըս — պուած յուզումներու: Անտարակոյս՝ մեր օրերու կլիմային չեն տոկար ասոնք, ո՛չ ալ գրական մեր ախորժներուն կը խօսին. սակայն չեն դադրիր վկայութիւնը ըլլալէ շրջանի մը ու խառնուածքի մը:

Մեծութիւն մը չէ Մարք՝ իբրեւ գրագիտուհի, սակայն իր շրջանին չափանիշով արժէք մըն է:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(20)

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԿԸ ՇՓՈԹԵՑՆԷ, Կ'ԱՓՇԵՑՆԷ ԼՈՆՏՈՆԸ

———— o ————

Այս խորագիրը գործածած է «Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն»ի երաժշտական քննադատ Հենրի Փլեզընթ, պարզելու համար Արամ Խաչատրեանի ղեկավարած երկու նուագահանդէսները, վերջինը՝ Յունուար 25ին, Ռոյըլ Ալպըրթ Հոլ, Լոնտոն (տե՛ս «Յառաջ»՝ Յունուար 28, Ա. էջ):

Երգահանը 21 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Լոնտոն գացած է իր յօրինումները երաժշտասէր հասարակութեան ներկայացնելու համար, Լոնտոն Սինֆոնի Օրքեսթրայի միջոցաւ: Քննադատին մատնանշումով ունկնդիրները, մէջն ըլլալով քննադատներ, իրենց գըլուխները շարժած են հիացական եւ, միաժամանակ, չփոթ արտայայտութեամբ:

Արդարեւ, չփոթութեան մատնուած են տեսնելով, որ Ի. դարու մէջ երգահան մը կրնայ իր ամբողջ կեանքը նուիրել ԺԹ դարու երաժշտութեան եւ, միեւնոյն ատեն, բարձրէն խոնարհիլ 73 տարիներու, ինչպէս նաեւ իր հայրենիքին ընծայած մշակութային տրամադրելի բոլոր պատ — ուանշաններու ծանրութեամբ: Միաժա — մանակ հիացում, որ յաջողած է փայլ տալ վերստին Չայկովսկիի, Ռիմսկի – Կորսակովի եւ Պորոդինի ժառանգութեան, եթէ ոչ տաղանդով, առնուազն նրբութեամբ եւ վարպետութեամբ:

Խորհրդային երգահաններու մէջ առաւել աւանդապաշտ եղած է, քան Պրոկոֆիեւ կամ Շոսթակովիչ եւ ասոնց մահով

անվիճելի գահերէցը դարձած է: Նուազ տարրկող եղած է, քան իր երկու մեծ ժամանակակիցները. անկասկած, այս պատճառով է, որ իր քաղաքական եւ արուեստագէտի ուղին աւելի դիւրասահ ընթացք ունեցած են:

Ցայտագիրը ոչ մէկ նորութիւն բերած է: Խաչատրեան, համաձայն քննադատին, վերջին քսան տարիներուն շատ է զբա — ղած վարչական եւ մանկավարժական աշխատանքներով եւ ունեցած է պատասխանատուութիւններ, աւելին՝ ընտրած է միջազգային խմբավարի ասպարէզը, որով անհրաժեշտ ժամանակը չէ ունեցած նոր յօրինումներու համար: Այսպէս է, որ յայտագիրին մէջ, տեղ գտած են պատերազմի շրջանի իր յօրինումը Սիմֆոնի ռէ–մինէօր (1943–44), դաշնակի քոնչերթօն (1936) հոյակապ նուագուած Նիկոլայ Պետրովի կողմէ, ինչպէս նաեւ հատուածներ «Սպարտակ» (1956) եւ «Գայ — եանէ» (1943) բեմապարերէն:

Իբրեւ խմբավար Լոնտոնի քննադատ — ներէն մէկուն ձեւով մը յիշեցուցած է Վ. Ուիլեմսը՝ սիրալիր ծերունին: Մանր մունր աւելորդութիւններ չկան. գիտէ, թէ ինչ կ'ուզէ: –Եւ եթէ երգահանին երաժշտութիւնը կը յիշեցնէ հայկական շեշտով ռուսերէն խօսող Չայկովսկի մը, ապա նոր զրոյցը դիւրասահ է ու ճարտասանութիւնն ու բառացանկն ալ շողշողուն, եւ որ — թէեւ շատ տուրք կուտայ մեծադղորդ ճարտասանութեան — զերծ չէ հրապոյրէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՈՒՐԳԷՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ մեռած է դերասան Գուրգէն Յակոբեան: Ծնած էր 1907ին՝ Բջնի գիւղը: 1926ին մտած էր Երեւանի պետական թատրոնը, ապա՝ Լենինական փո — խադրուելով, դարձած էր տեղւոյն Նորաբաց թատրոնի հիմնադիր դերասաններէն մին: Կարճ ժամանակուան մէջ իր խաղարկութեամբ ուշադրութիւն գրաւելով Գուրգէն Յակոբեան ստանձնած է առաջնակարգ դերեր զանազան թատերախաղերու մէջ: 1941էն մինչեւ 1950ական թը — ւականներու կէսերը ան բարձրացած է ռուսական բեմերը, մեկնաբանելով ժամանակակից եւ դասական դերեր, որոնց կարգին նաեւ Օթելլօ եւ Արքայ Լիր: Վերջին տասնամեակին Գուրգէն Յակոբեան կ'աշխատէր Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատրոնին մէջ մարմնաւորելով Վասակի («Վարդանանք»), Գրիգոր աղայի («Ժայռը»), Ատոմ Գնունիի («Վաթսուն տարի եւ երեք ժամ»), Օգսէնի («Պաղտասար աղբար») դերերը: Գուրգէն Յակոբեան արժանացած է խորհ. եւ հայկ. ժողովրդական արուեստագէտի կոչումներու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (272)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Թշուառականը, ասանկ իմ քիթիս խնդայ հէ՞, մռնչեց Արաթիմոս կատա — ղութենէն ակռաները կճրտեցնելով: Էհ, առնելիքը թող ըլլայ, ես անոր պիտի սորվեցնեմ Ֆրանսայի թագաւոր ըլլալը ինչ ըսել է: Մինչեւ որ վրէժս չառնեմ, քունս պիտի չտանի...: Դարուն ամէնէն մեծ բանաստեղծը ասանկ ծաղրել... ասանկ իմ քիթիս խնդալ...:

— Ի՞նչ, ի՞նչ պատահեցաւ, չըսե՞ս:

— Ո՛ր ձեռքը որ լզելու ըլլաս, այդ ձեռքը քեզ կ'ապտակէ, բարեկամս, գիտցած ըլլաս: Իսկ եթէ ձեռք մը խածնելու ըլլաս, այդ ձեռքը քեզ կը փայփայէ:

— Հանելո՞ւկ կը շինես...: Հասկցուր նայինք:

— Կեցիր ուրեմն որ բացատրեմ: Ատենէ մը ի վեր միտքս դրած էի պարկեշտ մարդ մը, ընդպաշտ բանաստեղծ մը ըլլալ եւ մարդիկը ծուռ աչքով չդիտել: Մինչեւ այդ որոշումը տալս, այսինքն ասկէ քանի մը տարի առաջ, երբ մեր ցեղէն երկոտանի մը տեսնէի, մանաւանդ երբ մեծ ազա երկոտանի մը տեսնէի, եւ որովհետեւ մենք ամէնքս ալ ատանկ մեծ — ազաներուն ոտքերուն տակ սողալու վարժուած ենք, ինքնիրենս կ'ըսէի՝ «Ահա բուն մարդը»:

Բայց շատ չանցած, կը նշմարէի որ այդ երկոտանիին մարդկային դիմակին տակ չորքոտանի կենդանի մը կար: Ոմանք վագր էին, ուրիշներ՝ խոզ, ուրիշ մը՝ շնագայլ եւ չորրորդ մը՝ կապիկ, վեր — ջապէս՝ մուկ, շուն, մանաւանդ գայլ, որոնցմէ մեծ քանակութեամբ տեսած եմ ապուշ ու տխմար ոչխարներու փարախին մէջ: Երբ գլուխս չորս կողմս կը դարձընէի, ոչ լաց, ոչ կոծ, ոչ երգ, ոչ ալ խօսակցութիւն կը լսէի. ամէն երկոտանի կամ կը մռնչէր, կամ կը գռար, կամ կը բառաչէր, կամ կը կաղկանձէր եւ կամ կ'աչխարէր ու կը մլաւէր չուրջս, հասկըցա՞ր:

— Հապա ե՞ս, ես ի՞նչ կ'ընեմ, հարցուց Պեմպօ նստելով եւ մտածել սկսելով:

— Հիմա քու վրադ խօսելուն ատենը չէ, դուն բարեկամս ես եւ ես քու մէջդ իմ պատկերս կը տեսնեմ, մրմնջեց Փեթրոս: Այդ մասին վերջը կը խօսինք: Եզրակացնելու համար ըսեմ թէ մարդկային հաւաքածոյին մէջ ես գազաններէ ուրիշ բան չտեսայ: Մարդկային հոգիին մէջ թափանցեցի եւ տեսայ որ սա պարոնը իր սրտին վատութիւնը ծածկած է ազնուական քօղուածքով մը, սա դթասիրտ երեւցող քաղաքացին իրականութեան մէջ կեղտոտ ու եսամոլ դրամատէր մըն է, իսկ սա վեհափառ թագաւորը ստորին զգացումներով ցած արարած մըն է: Դեռ չհասկցա՞ք թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ:

— Շարունակէ նայինք, ծայրը ո՞ւր պիտի երթայ:

— Այդ դիմակաւորներուն խեղութիւնը ճանչնալ յետոյ միտքս դրի անոնց դիմակները վար առնելով հասկցնել թէ իրենց ով ըլլալը ճանչցած էի: Բայց վագրը, շնագայլը եւ խոզը չուզելով որ իրենց գազան ըլլալը երեւան ելլէ եւ փափաքելով միշտ դիմակաւոր մարդ մնալ, վարձատրեցին զիս որպէսզի իրենց գազանի մնացած թերութիւնները երեւան չհանեմ:

— Ըսել է դուն անանկ կը կարծես թէ ամէն մարդ թերութիւն ունի, հա՞:

— Ոչ թէ կը կարծեմ, այլ՝ վստահ եմ, սիրելիս: Տկարն ու տխմարը այն է որ թերութիւնը չի ճանչնար: Ես բացէ ի բաց կը յայտարարեմ թէ՝ «ես բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոս, իբրեւ մարդ, վախկոտ, շատակեր եւ քիչ մըն ալ աղուոր կնիկները սիրող արարած մըն եմ»: Բայց ուրիշ մարդիկներ կեղծաւորաբար կը ծածկեն իրենց ինքնութիւնը եւ ինքնին ցոյց կուտան իբր այն ինչ որ չեն եւ պիտի չըլլան... եւ դէշը հոն է որ, այդպիսիները ասոր անոր կողմէ փառաբանուիլ կ'ուզեն:

— Իսկ դուն փառաբանուիլ չե՞ս ուզեր:

— Ես միայն դրամական փառաբանու — թեան կը հաւատամ, իմ վրաս հիացող — ները պէտք է որ վճարեն: Ի՞նչպէս կ'ուզես որ իմ նմաններս զիս յարգեն երբ ես զիրենք բնաւ չեմ յարգեր: Երբ հարուստ մը տեսնեմ, կ'ըսեմ «բացարձակապէս վստահ եմ որ այս մարդը հարստանալու համար կամ մարդասպանութիւն գործած է, կամ գողութիւն ըրած է եւ կամ մէկը կողոպտած»:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Վահան Նաւասարդեան (Խաչուկեան) եւ զաւակները Անահիտ, Սեւան, Նայիրի եւ Արաքս, Պ. Գրիգոր Նաւասարդեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Մուսկոֆեան եւ զաւակը, Տիկին Բերկրուհի Գըսայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երնէսթ Պրայոն, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Նաւասարդեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նաւասարդեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մ՛խիսեան (Գավալա), Օր. Եղիսաբէթ Խաչուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչուկեան (Երեւան), ինչպէս նաեւ Խաչատուրեան, Մինճեան, Մ՛ենզիլճեան եւ Գոչեան ընտանիքները կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, քրոջ, մեծ-մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՈՒՋ ԽԱՉՈՒԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Նաւասարդեան)

որ պատահեցաւ Յունուար 31ին 90 տարեկանին։

Հաւաքուիլ Ուրբաթ, Փետրուար 4, ժամը 11ին Անտոնիի գերեզմանատունը, ուր տեղի պիտի ունենայ թաղման արարողութիւնը։

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Վահան Նաւասարդեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նարկիւլ Սայրէն, զաւակներով եւ թոռներով, Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրէն եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խանթէմուրեան եւ զաւակները, Սայրէն, Թէճիրեան, Տէրտէրեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Կիրակի Փետր. 6, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Իսի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց քրոջ, մօր, մեծ-մօր, մօրաքրոջ, զարմուհիին և ազգականին՝

ՄԱՐԻԱՄ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Թէճիրեան)

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գիզիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան, Պ. Րաֆֆի Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Արման Սինանեան եւ զաւակը, Միլոյեան, Հաճի Սահակեան, Փափազեան ընտանիքները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, այս Կիրակի առաւօտ (Փետր. 6) Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԵՐՈՎԲԷ ԳԻԶԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Վարսենիկ Օհաննէսեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մեծատուրեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, գրաւոր թէ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի զարմուհիին՝

ԱԶԳԱՆՈՅՇ ԳՈՆՋԱԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ եւ կը ծանուցանեն թէ իր մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Փետր. 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։ Նոյն օրը ժամը 15ին կապ. Խաչի Պանթէօ — Քաշանի մասնաճիւղը այց մը կազմակերպած է իր շիրիմին, Քաշանի գերեզմանատունը։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօլվ Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Փետր. 9, Չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին ընկ. Փ. Արմաղանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է խնջոյք մը Փետր. 6ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, «Սալ տէ Ֆէթ»ի սրահը։ Օրուան առթիւ՝ Լիոնի «Սայաթ-Նովա» նուագախումբը։

Կը հրաւիրուին Վիէնի Հայերը քանի մը ժամեր վայելելու հայկ. մթնոլորտը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սօսի պարախումբը երիտասարդ – երիտասարդուհիներ կը փնտռէ խումբը ճոխացնելու համար։

Le Groupe de Danses Sossi recherche des jeunes gens et des jeunes filles pour enrichir la troupe.

Répétitions Lundi de 20 à 22 heures à l'UGAB.

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
Métro Courcelles

Հ. Բ. Ը. Մ.

UGAB - JEUNE UGAB - JEUNE

Կը ներկայացնէ

LA CAPPADOCE ET L'ARMENIE HISTORIQUE

Un montage audio-visuel réalisé par trois jeunes explorateurs qui ont parcouru ces régions à la recherche de vestiges religieux.

Vendredi 4 Février à 20 h. 45

Centre Culturel Alex Manoogian
118 rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Matinée Artistique Dansante

Organisée par la section d'Asnières - Bois-Colombes de la Croix-Bleue des Arméniens

Animée par BEDIK et son orchestre et le Groupe HAGHDANAG

Partie artistique — Groupe de danse « KAROUN »

Dimanche 6 Février de 15 h. 30 à 24 h.

Salons du Centre Administratif et Social, 16, Place de l'Hôtel de Ville, Asnières

Grande Nuitée Dansante

Samedi 5 Février de 21 h. 30 à l'aube
Dans la salle du Grand Cercle du Casino de « Charbonnières », organisée par le
NOR SEROUND DE LYON
animé par
L'ORCHESTRE ANDRE AUZIAS
de Radio - Monte - Carlo
Avec la participation de
L'ORCHESTRE SAYAT - NOVA
La chanteuse imitatrice « MIMI »
Ambiance - Cotillons - Buffet - Tombola
Réservations : Tél. 25-08-28 et 74-24-28

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի վարչութիւնը կը փնտռէ փորձառու հաշուակալ մը ստիպողաբար։

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝
77, Rue Lafayette, Paris 9e
Tél. : 878-02-99

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Recherchons retoucheuse qualifiée, références exigées.
Boutique LADY BELL
Prêt à porter féminin
206, Bld. Jean-Jaurès
BOULOGNE - BILLANCOURT
Tél. : 603-90-21

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօլվ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տէր եւ Տիկին Մուրատ Օհանեան իրենց աղջկան Թագուհի Օհանեանի եւ փեսային՝ Մարք Զամզիկի պսակին առթիւ 200 ֆր., Արաքսի Օհանեանի թաղման առթիւ այրի Տիկ. Մարիամ Միքայէլեան 20, այրի Տիկին Բարիզ Արմաղանեան 10, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Խոզիկեան 30, այրի Տիկին Յակոբեան Աչոտ եւ զաւակները 50, Թումաս Ասատուրեան եւ զաւակները 50, Տէր եւ Տիկ. Սահակ Յարութիւնեան 20, Կարապետ Մարտիրոսեան 10 ֆր.։

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — ՍԷՆ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Փետր. 3, Հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական վայրը (Սէն Շամոն)։ Կարեւոր օրակարգ ունենալով, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է։

×

ՇԱԻՒԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզուիթեան խումբի ժողովը Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Քրիստափոր կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Փետր. 5, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 20.30ին Գ. Իփէկեան ակումբը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան համար կը փնտռուի պահակ զոյգ մը։ Բնակարան ապահովուած է։ Գոհացուցիչ պայմաններ։ Դիմել.—

Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et ses environs
295, Rue Boileau — 69003 Lyon
Tél. : (78) 60-47-18

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ողբ. Տիկին Արմենուհի Պանտիկեանի մահուան առթիւ. — Պ. Վարդան Պանտիկեան 100, Պ. Ալեքսան Պապայեան 50։ Տիկ. Պայծառ Նազարեանի մահուան առթիւ Տիկ. Վարդուհի Հայգազրծեան, Պ. Ալեքսան Պապայեան 100ական, Պ. Վարդան Պանտիկեան, Պ. Րաֆֆի Նազարեան, Աւետիս Բարէեան 50ական, Տիգրան Մարգարեան 30։ Վասպուրական սրահին՝ Պ. Անդրէ Դուլիթեան, Եղիա Դուլիթեան, Շաքարեան ընտ. 100ական, Րաֆֆի Նազարեան 50, Միսաք Աւտոյեան 25։ Խորէն Տէր-Նազարէթեանի հոգեհանգստեան առթիւ Ալեքսան Պապայեան Հայր. Միութեան 50 ֆր.։

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Փարիզեան շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ
M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne
Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ։ Թատերական ներկայացում հայերէն։ Կը մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային Նուագախումբը։

Միջնարարին՝ պիւֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան

Մուտք 20 ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է։

Bal de la Croix Bleue Arménienne

Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան հիւանդանոցի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN

Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գարոյեան 533-06-31
Արսլանկիւլեան 734-70-19
կամ Սանոսեան 645-13-52։

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
4
VENDREDI
4 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.783

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.783

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐ ՄԸ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

— Օ —

Սընտէյ Թայմզի 1977 Յունուար 23ի թիւէն առնելով, Յառաջի այսօրուան Բ. էջին վրայ ամբողջութեամբ կը սկսինք հրատարակել Եւրոպայի Խորհուրդին Գաղտնի Տեղեկագիրը, որ զարհուրելի ամբաստանագիր մըն է Անգարայի կառավարութեան դէմ:

Եւրոպական թերթերու թղթակիցները ժամանակին սահմռկեցուցիչ մանրամասնութիւններ հրատարակեցին Կիպրոսի մէջ Թուրք գրաւման բանակին կողմէ յոյն բնակչութեան դէմ կատարուած ամէն կարգի տմարդի վայրագութեանց մասին:

1974 Յուլիսին Նիկոսիոյ մէջ Մակարիոս արքեպիսկոպոսի դէմ սարքուած ներքին ծանօթ դաւադրութենէն օգտուելով, Էճէվիթի կառավարութիւնը բռնագրաւեց Կիպրոսը, օգտագործելով Ատլանտեան Ուխտին կողմէ տրամադրուած նաւատորմիղը, օդանաւերը, հրասայլերը, թնդանօթներն ու ամէն կարգի այլ զէնքերը:

Քաղաքակիրթ աշխարհը լուռ հանդիսատես եղաւ Թրքական ուժերուն կողմէ Կիպրոսի փոքրիկ Հանրապետութեան բռնագրաւումին: Ո՛չ ՄԱԿը միջամտեց, ոչ ալ Ուաշինկթըն ու Մոսկուա բողոքեցին գործուած անիրաւութեան դէմ: Լռելեայն մեղսակից դարձան Թուրքերուն, որոնք մինչեւ 40.000ի բարձրացուցին գրաւման բանակի իրենց զինուորներուն թիւը: Տեղահան ըրին 200.000 Յոյներ եւ տեղաւորուեցան կղզիին 40 առ հարիւր մասին մէջ:

Քաջալերուած արտաքին աշխարհի անտարբերութենէն, Թուրք զինուորները իրենց «քաջագործութիւնները» ցուցադրեցին սանձարձակօրէն Կիպրոսի յոյն անպաշտպան բնակչութեան, մասնաւորապէս ծերերու, մանուկներու եւ իգական սեռին վրայ:

Ստրազպուրկի Եւրոպայի Խորհուրդը 1975 Մայիսին կեանքի կոչեց 17 առաջնակարգ իրաւաբաններէ բաղկացած Յանձնախումբը՝ նախագահութեամբ անգլիացի Ճէյմս Ֆօուսէթի, քննելու համար Կիպրոսի մէջ մարդկային իրաւունքներու բռնաբարումները Թուրքերուն կողմէ:

Մարդկային իրաւունքներու Տիեզերական Յայտարարութիւնը ընդունուած էր ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովին կողմէ՝ 1948 Դեկտեմբեր 10ին: Թուրքիան ալ ստորագրած էր զայն:

Յանձնախումբը Կիպրոս այցելած է 1975 Սեպտեմբերին եւ քննութիւններ կատարած մինչեւ 1976 Մայիս 18: Թուրքերը մերժած են մասնակցիլ քննութեանց: Նոյնիսկ արգիլած են Յանձնախումբին մտնել ինքնակոչ «Թուրք Դաշնակցային Պետութեան» սահմաններէն ներս:

Այս պայմաններուն տակ Յանձնախումբը կրճատած է իր քննութիւնները, սակայն գտած՝ է որ Թուրքերը բռնաբարած են Մարդկային Իրաւանց Ուխտին եօթը յօդուածները, զորս մանրամասնած է իր Տեղեկագրին մէջ:

Սընտէյ Թայմզ կ'ըսէ թէ Մարդկային Իրաւանց Եւրոպական Յանձնախումբին առաջնակարգ իրաւաբաններուն կողմէ խմբագրուած «քաղաքականօրէն պայթուցիկ» այդ տեղեկագիրը ա՛յնքան գաղտնի նկատուած է, որ Եւրոպայի Խորհուրդի 19 անդամ Պետութեանց մէջ մէկ-մէկ օրինակ միայն տրուած է անցեալ Օգոստոսին: Ու կ'աւելցնէ թէ ամբաստանագիրը ա՛յնքան ծանր է, որ անիկա կրնայ պատճառ դառնալ Թուրքիոյ քշուելուն կամ վտարման՝ Խորհուրդէն:

Գաղտնի Տեղեկագիրը պաշտօնապէս պիտի քննուի Խորհուրդի Նախարարական յանձնախումբի ժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի այս ամիս (Փետրուար) Ստրազպուրկի մէջ: Եթէ Թուրքերը չարտաքսուին Եւրոպայի Խորհուրդէն՝ Կիպրոսի մէջ իրենց զինուորներուն գործած անորակելի վայրագութեանց համար, կը նշանակէ, որ արդարութիւնը պիտի խաչուի անգամ մը եւս եւ բռնի ուժը պիտի յաղթէ իրաւունքին:

Տեղեկագրին թուած ոճիրները մեկնութեան չեն կարօտիր: 12էն մինչեւ 71 տարեկան աղջիկներու եւ կիներու բռնաբարումը՝ յաճախ հրապարակաւ եւ իրենց հարազատներու աչքին առջեւ՝ ապացոյց մըն է, որ Թուրքը նոյն վայրենին է, չէ փոխուած: Այսօրուան Թուրքերը արժանաւոր ժառանգորդներն են այն սերունդին, որ սարքեց հայկական Մեծ Եղեռնը:

Շնորհաւորելի է Սընտէյ Թայմզ, որ քաջութիւնն է ունեցած հրապարակելու Թրքական անորակելի ոճիրները «զարհուրելի» մակդիրը փակցնելով անոնց:

Թուրքերը ի զուր կը բողոքեն Տեղեկագրին դէմ, որուն պատրաստութեան իրենք չեն մասնակցած...: Վարչապետ Տէմիրէլ իր կարգին կ'ուզէ ամբաստանել Յոյները, որ 1963էն 1974 ահաբեկած են կղզիին Թուրքերը: Եւ առանց կարմրելու կը յայտարարէ թէ Թուրքերը «վերջին ծայր քաղաքակիրթ ազգ են եւ մարդու դէմ անգութ արարք կամ նման բան մը գործած չեն...»:

Ամօթի զգացումն ալ կորսնցուցեր են...

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՌ ԵՒ ԻՐ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

— Օ —

Նախարարապետը դժգոհ չէ վասնզի կը նկատէ որ Ֆրանսացիները լաւ վարմունք ունեցած են դրամահոսութեան դէմ իր ծրագրին նկատմամբ եւ արդիւնքը գոհացուցիչ է Փետրուար մէկին: Ասիկա չի նշանակեր սակայն թէ ամէն ինչ փըրկուած է, ընդհակառակն ճիգը պէտք է շարունակուի:

Զորեքշաբթի իրիկուն, Նախարարապետը ձայնասփիւռի Ֆրանս – Էնթէռ կայանէն ներկայացուց հաշուեկշիռը եւ պարզեց կացութիւնը, բաղդատելով ծրագրին նախատեսածը եւ ձեռք ձգուած արդիւնքը: Պառ կը խորհի թէ յաջողած է նաեւ առաջքն առնել այն խոչընդոտներուն, որոնք կրնային դրամահոսութեան նոր պատճառներ ըլլալ: Արտաքին առեւտուրի ճակատին վրայ ալ Պառ արդիւնքները քաջալերական կը գտնէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 25–27)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Դարեր շարունակ պատմական Հայաստանի հնագոյն նահանգներէն մէկուն՝ Վասպուրականի մէջ, ստեղծուած են բազմաթիւ հայերէն գրչակիր մատեաններ, որոնցմէ պահպանուած եւ մնացած է շուրջ 1500 մատեան: Երեւանի Մատենադարանին մէջ գտնուող այդ գրչագիր մատեանները մեծ արժէք կը ներկայացնեն գիտութեան համար: Վասպուրականի ձեռագիրներու մէկ երրորդը նկարազարդուած է: Մանրանկարները շատ ինքնատիպ են, աչքի կը զարնեն ժողովրդական արուեստին յատուկ գիծերով եւ նիւթերու բազմազանութեամբ: Ձեռագիրները հարուստ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն բնակչութեան կեանքի ու ապրելակերպի, ազգային սովորութիւններու, եկեղեցական եւ աշխարհիկ կեանքի տարբեր երեսներու մասին: Նկատի ունենալով Վասպուրականի մանրանկարչական դպրոցի դերը հայկ. գրքի արուեստի զարգացման մարզէն ներս, Երեւանի Մատենադարանը լուրջ աշխատանքներ կը տանի Վասպուրականի մանրանկարչութեան ուսումնասիրութեան ուղղութեամբ: Այդ աշխատանքներու ծիրին մէջ է, որ նոր լոյս տեսած է «Վասպուրականի մանրանկարչութիւնը» ուսումնասիրութեան առաջին հատորը, որուն հեղինակը՝ Հրավարդ Յակոբեան, ԺԱ–ԺԵ դարերու մանրանկարչական նիւթերու լոյսին տակ ներկայացուցած է ընկերային – մշակութային այն միջավայրը, ուր ձեւաւորուած է Վասպուրականի մանրանկարչութեան ինքնատիպ ոճը: Յատուկ քննութեան ենթարկուած է Վասպուրականի դպրոցի հիմնադիրներէն եւ ամէնէն անուանի նըկարիչներէն մէկուն՝ Սիմէոն Արճիշեցիի, ԺԴ դարու մանրանկարիչ Զաքարիա Աղթամարցիի, ինչպէս նաեւ Աղթամարի ԺԵ դարու նկարիչներ՝ Դանիէլի, Թումայի եւ Գրիգորի գործերը: «Վասպուրականի մանրանկարչութիւնը» ուսումնասիրութեան առաջին հատորը հրատարակած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան:

×

ԵՐԵՔ ՆՈՐ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Նիւ Եորքէն Յարութիւն Հազարեան Երեւանի Մատենադարանին նուիրած է իր անձնական հաւաքածոյէն երեք ձեռագիրներ, որոնցմէ առաջինը «Մաշտոց» մըն է (1796), երկրորդը՝ ԺԶ դարու «Շարակնոց» մը եւ երրորդը՝ Ներսէս Շնորհալիի «Յիսուս որդի»ն(?), ուր ամփոփուած են հեղինակին բանաստեղծութիւններն ու պոէմները, որոնք ընդօրինակուած են ԺԶ դարուն: Յարութիւն Ազարեանի ֆոնտը Երեւանի Մատենադարանի անձնական հաւաքածոներու ամէնէն մեծն է. ան կը հաշուէ շուրջ 375 ձեռագիրներ, որոնց մեծ մասը արաբերէն է, պարսկերէն, հապէշերէն եւ այլ լեզուներով: Հայերէն ձեռագիրներուն մէջ մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն Ագաթանգեղոսի պատմութեան մէկ օրինակը, քանի մը մանրանկարչական ձեռագիրներ եւ հաւաքածոներ:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀ. ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ Է

Ռիգայի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի խորհրդային 26րդ պատանեկան ախոյենական մրցումները, որոնց կը մասնակցէին 36 տղաք եւ 24 աղջիկներ, վերջ գտած են: Երկրորդ անգամ ըլլալով Բաքուէն 13ամեայ Գարիկ Կասպարով (Գասպարեան) ախոյեան հանդիսացած է: 9 խաղերէն 8ին յաղթած եւ մէկը հաւասար արդիւնքով աւարտած է: Դասաւորման երկրորդ տեղը գրաւողը՝ ուկրանացի Աղեքսանդր Զերնին, 2 միաւորի տարբերութիւն ունի հայ ախոյեանէն: Հայաստանի ախոյեան 17ամեայ Լեւոն Եոլեան գրաւած է 3 – 6րդ տեղերը՝ Արթուր Եուսուպովի (Մոսկուա), Բորիս Տարոբովի (Ուկրանիա), Ջիգուրց Լանկայի (Լատվիա) հետ: Աղջիկներէն ախոյենուհի հանդիսացած է մոսկուացի ուսանողուհի մը՝ Թամարա Մինողինա:

Քանի մը տողով

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ Լիբանանի նախագահը եւ Սուրիոյ նախագահը վեց ժամ տեւակցութենէ ետք համաձայնութեան եկած են «միացեալ դիրքի մը շուրջ վերահաստատելու համար խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը հարաւային Լիբանանի մէջ»:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ թեթեւ շարժ մը զգալի եղած է առջի օր եւ բնակչութիւնը խուճապահար փողոց ինկած է: Վնաս չկայ:

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախարարապետը՝ Հելմուտ Շմիտ Փարիզ եկած է եւ երկու տեսակցութիւններ կ'ունենայ Ժիսքարի հետ: 29րդ հանդիպումն է ղեկավարներու միջեւ, նախատեսուած երկու երկիրներու բարեկամական դաշնագրով:

ԺՈՐԺ ՓՈՆՓԻՏՈՒ մշակոյթի կեդրոնը առաջին օրն իսկ 25 հազար այցելու ունեցած է:

ՊՈՐՏՈՅԻ մէջ Ֆրանսա 0ի դէմ 2 կէտով Ֆրանսա պարտութեան մատնեց Ռումանիոյ ոտնագնդակի խումբը:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մօտ Ֆրանսայի նախկին դեսպան մը, յուսահատած որ Յուլիսէն ի վեր նոր պաշտօնի չէ նշանակուած, կինն ու երկու զաւակները սպաննած է, ապա ոստիկանութեան յանձնուած: Արտօնակը խանգարուած է եւ չէ յաջողած անձնասպան ըլլալ:

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մշակութային փոխանակութիւնները պիտի զարգանան, ըստ Մոսկուայի մէջ տրուած վերջին որոշումներուն ֆրանքեւխորհրդային խառն յանձնախումբին կողմէ: Քիչ էր մնացած սակայն որ ամէն բան ձախողի Խորհ. Միութիւնը մերժած ըլլալով ֆրանսական պատուիրակութեան մէկ անդամին՝ Ստեֆան Տատիշէֆի (որ թարգմանի դեր պիտի կատարէր) վիզան: Ֆրանսա նախընտրած է կրակին վրայ իւղ չլեցնել: Նախատեսուած գլխաւոր փոխանակութիւններն են.— Խորհ. Միութեան մէջ՝ օփերան (Ապրիլ) Փարիզի Նուագախումբը (Հոկտեմբեր), թատերական խումբ, ցուցահանդէս՝ Վաթօյէն Տավիտ 1978ին, եւ Լուվրի գլուխ-գործոցները (1979–80): Ֆրանսայի մէջ՝ Պալշոյի պարախումբը (1977 Ապրիլ), թատերախումբ, ռուս նկարչութիւնը 1850էն 1900 (1978ին) ևն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ աղբիւրներու համաձայն Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ բողոքի եւ խռովութեան մթնոլորտը պատճառ եղած է որ կառավարութիւնը զօրակոչի ենթարկէ 35էն վար բոլոր այրերը:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ՋՈՒՂԱՅԻ ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ [*]

Վերջերս Մայր Աթոռում ստացուեց «Պայքար» օրաթերթի 30 Հոկտեմբեր 1976 թուի խմբագրականը, որ նամակով ուղարկել էր Գերաշ. Տ. Բարգէն Եպս. Վարժապետեանը, խնդրելով ճշգրիտ տուեալներ Հին Ջուղայի գերեզմանաքարերի վերաբերեալ: Վեհափառ Հայրապետի յանձնարարութեամբ խմբագրեցինք հետեւեալ տեղեկութիւնները այդ մասին, որ յղում ենք ձեզ հրատարակութեան խնդրանքով ի լուսաբանումն հանրային կարծիքի:

Թէ ինչ կարեւոր տեղ է գրաւում հայ ժողովրդի հին մշակոյթի մէջ, խաչքարերի արուեստը, այդ քաջ յայտնի է բոլորին: Տպագրուած են շատ ուսումնասիրութիւններ ու գրքեր, որոնցից վերջինը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հրատարակած « Հայկական խաչքարեր » ալբոմն է: Հայաստանի մէջ մի քանի հազարի հասնող խաչքար - յուշարձանները սկիզբ են առել 4–7րդ դարերից: Խաչքարերը բարձրացուել են իբրեւ յիշատակարան - յուշարձաններ՝ նուիրուած յաղթանակների կամ կառոյցների, նուիրատու բարերարների եւ վերջապէս իբրեւ գերեզմանաքարեր: Խաչքարերի մէջ արտայայտւում են հայ ժողովրդի հոգու եւ տաղանդի լաւագոյն գծերը, որոնց մէջ ընթերցւում են ոչ միայն առանձին կերտող վարպետների ճաշակն ու հմտութիւնը, այլ նաեւ դարի ոգին եւ գեղարուեստական ազգային ոճը: Նրանք ունեն բազմազան ձեւաւորումներ ու երանգներ եւ բազմադարեան զարգացման հորիզոնի վրայ՝ նուաճուած գագաթներ:

Գալով Հին Ջուղայի խաչքարերին, նշենք, թէ նրանք կերտուել են 16 – 18րդ դարերում, երբ մենք կորցրել էինք մեր քաղաքական եւ ազգային ինքնուրոյնութիւնը, եւ զարգանում էր միայն փոքր չափերի ու ձեւերի ճարտարապետական յուշարձանների արուեստը ընդհանրապէս միապաղաղ ու չորութեամբ ընդգծուած սխեմատիկ գծերով: 16րդ դարի վերջերից սկսած առեւտրական խոշոր կենտրոն էր դարձել Ջուղան: Նա առեւտուր էր անում արեւմուտքի եւ արեւելքի, յատկապէս՝ Պարսկաստանի հետ եւ հանդիսանում էր՝ հայկական եւ ուշ իրանական մշակոյթի խառնարանը, որի յատկանշական արտայայտութիւնը եղաւ Ջուղայի գերեզմանատունը իր խաչքարերով: Երկու հազարից աւելի բազմաչափ այդ տապանաքարերը կրկնութիւնն են 25 – 30 օրինակների: Դրանց մէջ կան գործեր, որոնք աչքի են ընկնում կատարման վարպետութեամբ եւ նրբութեամբ, յատկապէս 16 – 17րդ դարերի խաչքարերը, բայց դրանց մեծ մասը պէտք է համարել սովորական գերեզմանաքարեր: Հին Ջուղայի խաչքարերը չեշտուած կերպով տարբերւում են հին ժամանակաշրջանների հարազատ հայկական ոճ ունեցող խաչքարերից իրենց ծաւալային ձեւերով, յօրինուածքով եւ մանաւանդ պարսկաարաբական ճարտարապետութեան ոճին բնորոշ սրածայր կամարներով, նեղ խորշերի մէջ, որոնք անհարազատ են մեր ազգային ոգուն ու ոճին:

Հին Ջուղան գտնւում է Նախիջեւանի ինքնավար Հանրապետութեան տարածքի մէջ, իսկ բուն գերեզմանոցը, խորհրդային - պարսկական սահմանագծի արգելւած գօտում: Նա հիւսիսից շրջապատուած է ժայռերով, հարաւից Արաքս գետը բաժանում է Իրանից, իսկ արեւելքից՝ փակուած սահմանապահային արգելակներով:

Խորհրդային Միութեան սահմանապահ զօրամասերը, հիմնականում ռուսական, չեն թոյլատրում, առանց յատուկ իրաւունքի եւ համապատասխան փաստաթղթի, ոչ մէկին մուտք գործել պատմական Ջուղայի գերեզմանոց: Դա սահմանային արգելուած գօտի է: Նրանք ովքեր մասնագիտական հետաքրքրութիւն են ցուցաբերում, լինեն խորհրդային կամ օտարերկրեայ քաղաքացիներ, ստանում են համապատասխան արտօնութիւն բացառիկ կարգադրութիւններով, ինչպէս եղել է իտալացի ճարտարապետների պարագան անցեալ տարի: Իսկ ինչ վերաբերում է ադրբէջանցի գիւղացիներին, որոնք իբր թէ մշտական ազատ ելք ու մուտք ունեն այնտեղ, որպէս քարհանք, դա ոչ մի չափով չի համապատասխանում իրականութեանը: Իսկ ջարդուած խաչքարի այդ չարաբաստիկ լուսանկարը, որը լոյս է տեսել՝ «Պայքար» թերթում, աւելի քան 35 տարիների հնութիւն ունի, որի օրինակը այսօր էլ պահպանուած կայ Հայաստանում ճարտարապետների Տանը:

Գերեզմանաքարեր օգտագործելու մի քանի դէպքեր եղել են վերջին պատերազմի ժամանակ, գերեզմանոցի մէջ սահմանի վրայ դիտակէտեր կառուցելու համար: Սակայն իր ժամանակին բողոքները կանգնեցրել են նման վերաբերմունքը, տեղում թողնելով նաեւ կոտրուած այդ խաչքարը: Խիստ ցաւալի է, որ այդ երեսունեւհինգ տարեկան լուսանկարը լոյս է տեսնում Ամերիկայում իբրեւ նոր լուսանկար:

Մի անգամ եւս հաւաստիացնում ենք, թէ Հին Ջուղայի գերեզմանատան խաչքարերը իրենց տեղում են գտնւում, եւ ոչ ոք չի կարող մօտենալ նրանց, վերցնել տանելու կամ կոտրելու նպատակով: Աւելացնենք նաեւ այն, թէ նրանցից՝ ամենայատկանշական եւ ճոխ զարդաքանդակներ կրող տասը խաչքարերը յատուկ խնամքով բերուած ու զետեղուած են Ս. Էջմիածնի վանքում, իբրեւ լաւագոյն նմոյշները Հին Ջուղայի խաչքարերի:

Պէտք է ափսոսալ, որ «Պայքար» թերթի խմբագրութիւնը պարզապէս զոհ է գնացել սխալ տեղեկութիւնների եւ տրամադրուել է յուզումնալի ընդհանրացումներ կատարելու ի զուր տեղը...:

ՃԱՐՏ. ԱՐԾՐՈՒՆ ԳԱԼԻԿԵԱՆ
(Գլխաւոր ճարտարապետ
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի)

Ս. Էջմիածին
18 Յունուար 1977 թ.

(*) ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»Ի.— Տես «Յառաջ» Յունուար 28, Բ. եւ Ա. էջ:

Գաղտնի տեղեկագիր թրքական վայրագութեանց մասին Կիպրոսի մէջ

Ա.

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք Յունուար 26ի մեր թիւով (Ա. էջ) ստորեւ կը սկսինք հրատարակել Եւրոպայի Խորհուրդին Մարդկային Իրաւանց Յանձնախումբի գաղտնի տեղեկագիրը, լոյս տեսած «Սընտէյ Թայմզ»ի Յունուար 23ի թիւով.—

Սպանութիւն

Համապատասխան Յօդուածը Մարդկային Իրաւանց Ուխտին, Եւրոպայի Խորհուրդի: Ամէն մարդու ապրելու իրաւունքը պէտք է պաշտպանուի օրէնքով:

ՅՈՅՆ - ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Թուրք բանակը պատերազմական որեւէ գործողութեան հետ կապ չունեցող զանգուածային սպանութեանց ձեռնարկեց:

ԹՈՒՐՔ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆԸ. — Ոչ մէկ. սակայն իրաւասութեան դէմ առարկութիւն: Նամակով մը, որ կը կրէ 1975 Նոյեմբեր 27 թուականը, Թուրքիա կը հաղորդէ Յանձնախումբին, թէ կը մերժէ ճանչնալ յոյն - Կիպրացիներու վարչական մարմնի իրաւասութիւնը մաս կազմելու Յանձնախումբին, որովհետեւ «չկայ իշխանութիւն մը, որուն պետական օրինականութիւնը ճանչնալու հարկադրուած ըլլայ Թուրք կառավարութիւնը, իր կամքին հակառակ, քանի այդ կառավարութիւնը ոտնահարելով Սահմանադրութիւնը, որուն երաշխաւոր է Թուրքիա, յափշտակած է Պետութեան իրաւունքները»:

Որով ոչ մէկ պաշտպանողական ամբաստանութեանց դէմ:

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ.— Վկայ Տիկին Ա. ըսաւ, թէ 1974 Յուլիս 21ին, այսինքն՝ թրքական յարձակման յաջորդ օրը, ինք եւ խումբ մը համագիւղացիներ Էլիայէ, գերի բռնուած են, երբ փախուստ կու տային մօտակայ լեռները՝ խոյս տալու համար ռմբակոծութիւններէ: Ձերբակալուած 12 այրերն ալ զինուորականներ չէին: Բոլորն ալ կիներու առջեւ գնդակահարուած են: Հրահանգը տուած է Թուրք սպայ մը: Այրերէ ոմանք երախաներ գրկած էին, ասոնցմէ երեքը վիրաւորուած է:

Երկու այլ խումբերու սպանութեան մասին գրաւոր վկայութիւններ ներկայացուեցան: Թրիմիթիի մէջ ականատես մը մատնանշած է հինգ հոգիներու սպանութիւնը (երկու հովիւ 60 եւ 70 տարեկան, երկու որմնադիր 20 եւ 60 տարեկան եւ 19 տարեկան կապարագործ մը): Փալեքիթրոնի մէջ երեսուն յոյն - կիպրացի զինուորներ գերի բռնուելով սպաննուած են, ըստ երկրորդ վկայութեան մը:

Վկայ Բ. երկու այլ զանգուածային սպանութիւններու փաստը ներկայացուց: Փալեքիթրոնի մէջ երկու առիթներով 30է 40 անձնատուր զինուորներ գնդակահարուած են Թուրք յառաջապահ զինուորներու կողմէ: Երկրորդ միջադէպին կապակցութեամբ վկան ըսաւ, թէ «զինուորները փոխադրուած են գիւղին փուռերը, ուր սպաննուելէ ետք հրկիզուած են, որպէսզի հետք չմնայ անցուդարձէն»:

Դրացի ընտանիքներու 17 անդամներ, մէջն ըլլալով 10 կին եւ 5 երախայ՝ 2էն 9 տարեկան, առանց այլեւայլի սպաննուած են Փալեքիթրոն, հաստատեց վկայ Գ., բժիշկ մը: Յաւելեալ սպանութիւններ նոթագրուած են բժիշկին ծոցատետրին մէջ՝ գիւտւոր իրեն հաղորդուած վկայութիւններ (ականատեսներ կամ զոհեր): Նոթագրութիւններն են.

— Ութ անզէն քաղաքացիներու սպանութիւն Թուրք զինուորներու կողմէ, Փրասթիօ շրջանը: Պատահած է հրադադարէն մէկ օր ետք, 1974 Օգոստոս 16ին:

— Թուրք զինուորները սպաննած են յոյն - կիպրացի հինգ անզէն զինուորներ, երբ ասոնք կը փորձէին ապաստանիլ տուն մը Վոնի մէջ:

— Զորս կիներու վրայ կրակ բացուած է. մէկը յաջողած է ինքզինք ազատել մեռած ձեւացնելով:

Այլ յայտնութիւններ ձեռք ձգուած գաղթակայաններու մէջ եւ գրաւոր վկայութիւններու միջոցաւ կը նկարագրեն քաղաքացիներու սպանութիւններ տուներու, փողոցներու եւ դաշտերու մէջ, ինչպէս նաեւ սպանութիւններ ձերբակալեալներու կամ վար դրուածներու: Ութ վկայութիւններ կը նկարագրեն կռուէ դուրս գտնուող զինուորներու սպանութիւններ, հինգ վկայութիւններ ալ Տէրինիայի մէջ երեւան հանուած հաւաքական գերեզմանափոս մը:

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՎՃԻՌԸ.— Մէկի դէմ 14 ձայնով Յանձնախումբը նկատեց, թէ «շատ ազդու յայտնութիւններ» կան Մարդկային Իրաւանց Ուխտի 2րդ Յօդուածին բռնաբարման ուղղութեամբ եւ թէ սպանութիւններ կատարուած են «շօշափելի ծաւալով»:

(Շար. – 1)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԱՐԿԱԾ ԵՒ ՈՒԽՏ

ՈՒԽՏ ԼԵՐԱՆ ՍՏՈՐՈՏՈՒՄ

Չգիտեմ, թէ կառապանը ի՞նչ խօսեց ուստա Գրիգորի հետ, միայն այն լսեցի, որ ուստա Գրիգորը բարձրաձայն ասաց. «Դու գործիդ աչէ, օղուլ, ես սատանէքին նալել եմ, իր ձագերուն ման կուգամ»:

Մեր բեռ ու բարձով ելանք ճանապարհի վրայ: Ցանկարծ խուլ դղրդոցի հետ մեր կողքին ուժեղ թշշոց լսուեց, եւ մեր աւանակները կորան սպիտակ գոլորշու ամպերի մէջ:

— Բուղ է: Մեր երկիր պառաւողները բղով կը շարժուեն, — զգուշացրեց Պողվալի Վաղօն, նայելով դէմից անցնող գընացքի ետեւից:

Պողվալի Վաղօն եւ ուստա Գրիգորը իջան դէպի բանջարանոցները, իսկ մենք, աւանակներն առած, Լոռեցի Սրապի հետ ուղղութիւն վերցրինք դէպի Կողբ: Կողբում շատ աղ կար: Մեր բեռները ծածկեցինք աղի բիւրեղներով եւ Իգդիրի միջով շարժուեցինք դէպի Օրգով:

Մասիսի լանջին երեւաց Ս. Յակոբ աղբիւրը: Հէնց որ Տիգրանը իմացաւ, որ մենք Մասիսի տակով ենք անցնում, նրա ծռութիւնը նորից բռնեց: Առաջարկեց Մասիսի գագաթը բարձրանալ: Այսպէս էր դատում. մէկ էլ, ով գիտէ, կեանքում առիթ կը լինի՞, որ մենք Մասիսի լանջերով անցնենք՝ այդքան մօտ գտնուելով նրա գագաթին: Չէ՞ որ Մասիսը Հայոց բարձրաւանդակի ամէնէն բարձր լեռն է, եւ նրա վրայ կանգնողը կանգնած կը լինի Հայաստանի բոլոր սարերի գլխին: Եւ Տիգրանը սկսեց համոզել Լոռեցի Սրապին, որ մի քանի ժամով աւանակներին հսկի, մինչեւ մենք կը վերադառնանք:

Եղանակը աշնանային էր եւ խիստ նպաստաւոր վերելքի համար: Ես էլ հմուտ լեռնագնաց էի եւ այդ առաջարկը իմ սրտին շատ մօտ էր, սակայն անմտութիւն էր այդ վիճակում մտածել Մասիս բարձրանալու մասին: Եւ, արդեօք, բարձրանալիս Մշեցի Տիգրանի կամ ինձ հետ մի նոր փորձանք չէ՞ր պատահի՝ բոլորովին անյաջողութեան մատնելով մեր վերադարձը: Ցիշեցի, որ մենք ուխտաւորներ ենք, յատուկ առաքելութեամբ Կարս եկած եւ կեանքով պատասխանատու մեզ վստահուած գործի համար:

— Ա՞յ Տիգրան, — ասացի, — եկ ձեռք քաշիր Մասիսը բարձրանալու մտքից:

Մեր առաջնորդը աւելացրեց, որ Մասիսը այնպիսի սար չէ, որ էշը կապես ստորոտը, ելնես գագաթն ու իսկոյն իջնես: Այդ լերան քամին սաստիկ զօրաւոր է: Նոյնիսկ ամրանը նրա վրայ ահեղ փոթորիկներ են լինում եւ կայծակներ են ճաթում օդի մէջ: Ցիշատակեց մի քանի տեղացի եւ օտարազգի ուղեւորների, որոնք, յատուկ դաւազաններով ու յարմարանքներով զինուած, խանդավառութեամբ մագլցել էին դէպի այդ լերան գագաթը եւ անհետ կործանուել նրա սառոյցների ու փոթորիկների սահմանին հասնելով:

Ես եւ Լոռեցի Սրապը հազիւ կարողացանք համոզել Տիգրանին վտանգաւոր վերելքից հրաժարուելու: Երդուեցինք, սակայն, որ երբ Հայաստանը ազատագրուի, եւ մենք ողջ լինենք, երեքով գտնուենք այն քաջամարտիկների շարքում, որոնք Հայաստանի ազատագրութեան դրօշը պիտի հաստատեն այդ լերան գագաթին:

— Նոյնիսկ եթէ մեզանից թէկուզ մէկը մնայ կենդանի, նա պարտաւոր է ի կատար ածել մեր երեքի ուխտը,—առաջարկեց Տիգրանը:

— Տուէք ձեր ձեռքերը, — գոչեց Լոռեցի Սրապը՝ առաջինն իր ձեռքը պարզելով: Մեր բազուկները միացան, եւ մենք լռութեամբ ծնկի իջանք մեծ լերան առաջ:

Հասած էինք մի կէտի, որտեղից պարզ երեւում էին այն կեռմանները, որոնցով մենք անցել էինք Ալիւր գիւղից Կարս գնալիս: Վտանգաւոր էր նոյն ճանապարհով վերադառնալ: Լոռեցի Սրապը մեզ խորհուրդ տուեց գնալ Խոյ - Սալմաստ ճանապարհով: Նա մեզ հետ եկաւ մինչեւ Փոքր Մասիսի ստորոտը, Մակու քաղաքի մօտ: Մակուն նստած էր մի անդնդախոր նեղ ձորի մէջ: Քաղաքի երկու կողմից հսկայական ժայռեր էին բարձրանում եւ կամարաձեւ կռանալով ձգտում միանալ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(75 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԻ 23ՐԴ ՀԱՏՈՐԻՆ ՄԷՋ

Լոյս տեսած է խորհրդային Հանրագիտարանի 23րդ հատորը (Ս), ուր լայն տեղ յատկացուած է՝ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններու կարգին, նաեւ Հայաստանի եւ Հայերու: Հանրագիտարանի Հայաստանին եւ Հայերուն նուիրուած յօդուածաշարքը կը բացուի Սայաթ Նովայի մասին գրութեամբ մը, որուն մէջ ըսուած է որ Սայաթ Նովա (Յարութիւն Սայադեան, 1712–1795) հայ բանաստեղծ է, ծանօթ է իբրեւ գուսան, գրած է հայերէն, վրացերէն եւ ազրբէջաներէն. որոշ ատեն մը ապրած է վրացական Թագաւորական պալատին մէջ (Հերակլի օրով), սակայն բարձրաստիճան խաւի հետ բախում ունենալով արտաքսուած է պալատէն եւ դարձած վանական: Ան սպաննուած է պարսկական զօրքերու Թիֆլիս կատարած արշաւանքի ժամանակ: Սայաթ Նովայի բանաստեղծութիւնը լեցուն է կեանքի, կարօտի ու սիրոյ նիւթերով: Ի տարբերութիւն միջնադարեան իմացական վարդապետութեան, Սայաթ Նովայի սիրոյ փիլիսոփայութիւնը լաւատեսութիւն կը բուրէ:

Միջնադարեան պատմիչ Սեբէոսի մասին գրուած յօդուածին մէջ նշուած է, որ իր «Պատմութիւն» գիրքին մէջ նկարագրուած են պարսկա–բիւզանդական պատերազմը (է դար), Արաբներու արշաւանքը, Հայաստանի ներքին կացութիւնը: Բանաստեղծ Պարոյր Սեւակի մասին (1924–1971) հետեւեալը գրուած է. «Աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանը: Անմահները հրամայում են, Սիրոյ ճամբան, Նորից քեզ հետ, Մարդը ափի մէջ, Եղիցի լոյս հատորներու մէջ ան հանդէս կուգայ իբրեւ քաղաքացի–բանաստեղծ, կը բացայայտէ իր ժամանակակիցի հոգեկան աշխարհը: Անլռելի զանգակատուն պոէմը, որ արժանացած է Հայաստանի պետական մրցանակի, նուիրուած է երաժիշտ Կոմիտասի: Սեւակ ժամանակակից գրականութեան եւ գրական ժառանգութեան մասին կարգ մը յօդուածներու հեղինակ է. 1969ին լոյս տեսած է Սայաթ Նովայի նուիրուած իր աշխատութիւնը: Ան թարգմանած է Լերմոնտովի, Եսենինի, Մայակովսկիի գործերը: Պարգեւատրուած է աշխատանքի կարմիր դրօշի շքանշանով: Մեռած է կառքի արկածի հետեւանքով»:

Ռուբէն Սեւակի մասին (1885–1915) Հանրագիտարանին մէջ գրուած է, որ ան աւարտած է Լօզանի համալսարանի բժշկական ճիւղը, ապա աշխատած է Զուիցերիոյ հիւանդանոցներուն մէջ իբրեւ բժիշկ: 1914ին վերադարձած է Պոլիս եւ սպաննուած է հայկական ջարդերու ժամանակ: Իր «Կարմիր գիրքը» նուիրուած է հայ ժողովուրդի թշուառութեան, ընկերային–փիլիսոփայական խնդիրներու. պարբերական մամուլին մէջ հրատարակուած են առանձին բանաստեղծութիւններ՝ «Սիրոյ գիրք», «Վերջին Հայերը», «Քաոս» անտիպ հաւաքածոներէն: Ռուբէն Սեւակի գրիչին կը պատկանի նաեւ «Բժիշկի գրքէն փրցուած էջեր» պատմուածքներու հաւաքածոն:

Խորհրդային Հանրագիտարանը Սեւանայ լիճին մասին հետեւեալը գրած է. «Սեւանը Կովկասի ամէնէն մեծ լիճն է. ունի 1360 քառակուսի քիլոմեթր մակերես. 1968ի տուեալներով մակարդակը իջած է 1262 քառակուսի մեթրի: Միջին խորութիւնը 28,5 մեթր է, ամէնէն խորունկ մասը կը հասնի 83 մեթրի: Լիճը կը գտնուի ծովու մակերեւոյթէն 1900 մեթր բարձրութեան վրայ: Սեւանայ լիճին մէջ կ'ապրին իշխան, բեղլու, կողակ ձուկերը, հոն կ'ապրի նաեւ ժադոգա լիճէն բերուած սիգը: Սեւանէն սկիզբ առնող Հրազդան գետին վրայ կը գտնուի Սեւանի ջրելեկտրակայաններու համադրոյթը: Լիճին մակարդակը պահպանելու համար կը կառուցուի Արփի–Սեւան փապուղին, որ 48,6 քիլոմեթր երկարութիւն ունի եւ որուն շնորհիւ Արփիի ջուրերը պիտի հոսին դէպի լիճ: Սեւանայ լիճը Հայաստանի բնակչութեան սիրած վայրն է: Սեւան քաղաքը ունի 14.400 բնակչութիւն. հոն կան քանի մը գործատուներ, ձեռնարկութիւններ եւայլն: Սեւանի ջրելեկտրակայաններու համալիրը բաղկացած է վեց կայաններէ: Անոր շինարարութիւնը սկսած է 1930ին եւ աւարտած՝ 1962ին: Ջուրը կ'օգտագործուի նաեւ Արարատեան դաշտի աւելի քան 100 հազար հեկտար հողերը ոռոգելու համար»: Հանրագիտարանին մէջ առանձին յօդուածներ նուիրուած են նաեւ Սեւանի կողքին գտնուող Լճաշէնի հնադարեան գերեզմանատան պեղումներուն եւ Սեւանայ վանքին, որ կառուցուած է Դ դարուն:

Գարեգին Սեւունցին (1911–1969) նուիրուած յօդուածին մէջ յիշատակուած են իր «Ծովախորշում», «Գերիները», «Իրանական նոթեր», «Ազատութեան պողոտայ», «Թեհրան» պատմուածքներու հաւաքածոներն ու վէպերը: Սեւունց ունէր մշակոյթի վաստակաւոր գործիչի կոչում եւ պարգեւատրուած էր երկու շքանշաններով եւ մետալներով:

Հանրագիտարանը հետեւեալ տողերով ներկայացուցած է Սիամանթօն. «Հայ բանաստեղծ Սիամանթօ (1878–1915) ուսանած է Ժընեւի եւ Փարիզի համալսարաններուն մէջ: Իր բանաստեղծութիւններուն մէջ նկարագրած է հայ ժողովուրդի ծանր կեանքը, իբրեւ հերոսութեան օրինակ, վկայակոչած է ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը եւ Կովկասի ժողովուրդներուն բռնապետութեան դէմ պայքարի կոչ ըրած. սպաննուած է թրքական իշխանութիւններու կողմէ հրուած հայկական ջարդի ժամանակ»:

Դերասանուհի Սիրանոյշին (1857–1932) նուիրուած յօդուածով ներկայացուած է իր բեմական կեանքը սկսած Պոլսէն (1873): Հայ դերասանուհին բեմ բարձրացած է Բաքուի, Երեւանի, Թիֆլիսի, պալքանեան երկիրներու, Եգիպտոսի, Մոսկուայի եւ Լենինգրադի մէջ: Հմայեակ Սիրասի մասին գրուած յօդուածով նշուած են հեղինակին գործերը՝ «Հարցրէք նրանց», «Զգրուած օրէնք», «Անահիտ», «Արարատ», «Հայր եւ որդի». դիտել տրուած է նաեւ որ Սիրասի գործերը թարգմանուած են Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու եւ օտար լեզուներով: Ան պարգեւատրուած է երեք շքանշաններով եւ մետալներով:

Խորհրդային Հանրագիտարանի 23րդ հատորին մէջ յօդուածներ նուիրուած են նաեւ Սիսիան քաղաքին եւ կենսաքիմիագէտ Ակադ. Նորայր Սիսակեանին (1907–1966), որ 1959–1963 թուականներուն եղած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի կենսաբանական բաժնի քարտուղարը, 1960ին՝ Ակադեմիայի Նախագահութեան անդամ, 1965ին՝ միջազգային տիեզերագնացութեան Ակադեմիայի փոխ–նախագահ եւ պարգեւատրուած է չորս շքանշաններով ու մետալներով: Իր անունը կը կրէ Լուսինի խառնարաններէն մէկը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղը դուրս ելլելով իր թաղային շրջագիծէն սարքած էր իր տարեկան հացկերոյթը Մշակոյթի Տան մէջ Կիրակի Յունուար 30ին:

Այս պատճառաւ ալ հրաւիրեալներու լայն շրջանակ մը ամբողջովին լեցուցած էր Վասպուրական սրահը:

Ժրաջան խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած համադամ եւ ընտիր կերակուրները, հայկական նուագը, հայրենաբաղձ երգերը եւ Կարպիս Յարութիւնեանի ձեռնհաս սեղանապետութիւնը բարձր պահեցին միշտ ներկաներուն տրամադրութիւնը, որոնք եկած էին ե'ւ հաճելի պահ մը անցընելու ե'ւ օգտակար ձեռնարկի մը քաջալերած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Յաջորդաբար խօսք առնողները չեշտեցին Կապոյտ Խաչի կատարած դերին եւ առաքելութեան կարեւորութիւնն ու արժէքը: Դէպքերու կամ տրուած կացութիւններու բերումով ու զարգացումով եթէ երբէք մեր կանացի այս կազմակերպութեան գործունէութիւնը գլխաւորապէս կը կայանար կարիքաւոր, չքաւոր հայրենակիցներու, ընտանիքներու օգնութեան, օժանդակութեան մէջ, այսօր մեկնելով մեր ազգային իրականութիւններէն եւ օրուան հրամայականներէն առանց լքելու իր բարեսիրական կոչումը, Կապոյտ Խաչի գործունէութեան առանցքը կը կազմէ յաջորդական հայ մատաղ սերունդներու հայեցի դաստիարակութիւնը, հայ լեզուի պահպանումը այս հայակուլ ափերուն վրայ: Իր գործունէութեան դաշտը ունի երկու մնայուն, կարեւոր ուղղութիւններ: Նախ իր հովանաւորած շաբաթօրեայ դպրոցները, դաստիարակչական խմբակները որոնք որքան որ ալ նախնական ըլլան իրենց ընդհանուր կառոյցին կամ կազմակերպութեան մէջ, որքան որ ալ համեստ ըլլան իրենց տարողութեամբ եւ արդիւնքներով մշտաշունչ յուշարարներ են հայ լեզուի: Երկրորդ եւ անկասկած իր ամէնէն անմիջականօրէն դրական եւ շօշափելի գործն է այսօր իր օդափոխութեան կայանը կծկուած Ժիւռայի ծառախիտ եւ կանաչ լեռներու մէջ, առողջ կլիմայի տակ: Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսները հայ մանուկներուն համար միանգամայն արձակուրդի եւ դաստիարակութեան վայր է: Ուստի, այս ազգանուէր նպատակներուն համար կ'արժէ տալ Կապոյտ Խաչին բարոյական եւ նիւթական անհրաժեշտ զէնքերը որպէսզի ան միշտ յաջողութեամբ դիմագրաւէ եւ յաղթահարէ իր այս առաքելութեան ճամբուն վրայ ամէն դժուարութիւն, ամէն խոչընդոտ:

Արդ, Սէն Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի տարեկան այս ձեռնարկի հասոյթը առաւելաբար կը ծառայէ այս նպատակին եւ անհրաժեշտ է, չըսելու համար հրամայական, որ ամէն Հայ գիտակցի ասոր եւ միշտ սատարէ անոր առաւել զարգացման եւ բարգաւաճման:

Հաճելի եւ օգտակար ձեռնարկ մը, ազգանուէր տիկիններու կողմէ, ազգօգուտ գործունէութիւններու եւ ծրագիրներու համար:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Զուիցերական շոգեկառքի մը մէջ երկու ուղեւորներ կը խօսին իրարու հետ:

Մէկը կ'ըսէ.

— Այս որքա՛ն երկար փապուղի մըն է: Երբեք այսքան երկարը չտեսայ:

Միւսը կը պատասխանէ.

— Հարկաւ այնպէս կ'երեւի, վերջին վակոնը նստած ենք:

×

Ժընեւի փողոցներէն մէկուն մէջ հետեւեալ ցուցատախտակը կախուած էր.

«Այս քաղաքը մաքուր պէտք է մնայ: Եթէ անպայման փողոցը թքնել կ'ուզէք, գացէք Ֆրանսա, շատ հեռու չէ»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (273)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Հարստութիւնը ինքնին բնական բան մը չէ: Շուրջդ գտնուող հարուստներուն վրայ նայէ մէյ մը: Հակառակ անոր որ բոլորն ալ գլուխնին հոտաւէտ իւղերով օծած եւ ճաշակաւոր կերպով սանտրած են, ամէնքն ալ գողի եւ մարդասպանի գլուխ ունին: Մարդս երբոր չգողնայ, անկարելի է որ հարստանայ:

— Բայց եւ այնպէս...

— Ըսածս աղէկ հասկցիր, խօսքս ձեռքը զէնքով գողութիւն ընողներուն համար չէ եւ ոչ ալ հացին դանակովը մարդ մորթողներուն համար է: Ատոնք կապուելիք խենթ են որ ինքզինքնին օրէնքին կը յանձնեն: Ատանկները էչ նահատակ կ'երթան, պարզապէս օրհակ ըլլալու համար այն աղքատներուն որոնք չոր հաց գնելու համար հինգ փարա չունին գրպաննին եւ որոնք դատապարտուած են միշտ աղքատ եւ անօթի մնալու եւ կամ պատառ մը հաց ճարելու համար իրենց մարմինը, ոտքերնին, ուղեղը եւ ուշիմութիւնը աշխատութեան ճիրաններուն տակ բզքտել տալու: Ոչ, Պեմպօ, խօսքս այդ թշուառական գողերուն ուղղուած չէ: Ճշմարիտ գողը, բուն մարդասպանը ամէնուն կողմէ կը յարգուի, իր վրայ հիացողներ կ'ունենայ, շողոքորթներու բանակներով կը շրջապատուի եւ պնակալէզներու ու պորտաբոյծներու հետ սեղան կը նստի: Բուն գողը, բուն մարդասպանը Ֆուքարին է, Ֆուքարին որ քանի մը հարիւր աղքատներ նետած է բանտ, ճշմարիտ մարդասպանը դուն ես, դուն, Պեմպօ, որ քու դիւանագիտական խաղերովդ հարստութիւն ապահոված ես քեզի, ճշմարիտ գողը ես եմ, ես որ հարուստներուն ներբողական տողեր գրկելով ապրուստս կը հայթայթեմ իմ տասներկու մուսաներուս, եւ չմոռնամ ըսելու... նաեւ ինքզինքիս...:

— Կը բաւէ, կը բաւէ, հասկցայ թէ ինչ ըսել կ'ուզես...:

— Հասկցա՞ր... լաւ...: Հիմա ուրեմն խօսքս շարունակեմ: Ամէն անգամ որ հարուստ մը նշմարեմ, այսինքն՝ փակագիծի մէջ՝ գող մը ըսել կ'ուզեմ, ինքնիրենս կ'ըսեմ թէ ինչո՞ւ սա աւազակին կողոպուտէն ես ալ իմ բաժինս չհանեմ: Երբ Ֆրանսուա առաջին մը, Շարլ Քէնթ մը տեսնեմ, այսինքն՝ փակագիծի մէջ՝ մարդասպան մը ըսել կ'ուզեմ, ինքզինքիս կ'ըսեմ թէ ինչո՞ւ իր գործած ոճիրներուն փրկագինը չպահանջեմ իրմէ: Եւ սեղանին դէմը անցնելով գրիչս ձեռքս կ'առնեմ: Գրիչս իւղի պէս սահիլ կը սկսի եւ արիւնի գոյնով ճշմարտութիւնները լսելով սարսռալ կը սկսի: Թագաւորը կը վճարէ շատախօսութիւնս վարձատրելու համար, կայսրը կը վճարէ, բոլորը կը վճարեն, հարուստները, ազնուականները, ծիրանաւորները, իշխանները, թագաւորները ամէնքն ալ առանց խտրութեան իմ գրիչիս հարկատուներն են, այն գրիչին որմէ ճշմարտութիւնը կը հոսի, այն գրիչին, որմէ թոյն կը հոսի: Այո, Պեմպօ, ճշմարտութիւնը թոյն է, ճշմարտութիւնը մարդիկը ահաբեկող լծակն է, լծակ մը որ օր մը ամբողջ տիեզերքը պիտի կազմալուծէ:

— Վայ չար սատանայ, աղէկ որ բարեկամդ եմ եղեր, ապա թէ ոչ, առանց այլեւայլի քեզ շատոնց երկրին եօթներորդ յարկը իջեցուցած պիտի ըլլայի:

— Ըսածդ սուտ է, Պեմպօ: Սա ըսէ թէ ինծի պէտք ունենալուդ համար է որ բանտարկել չես տար:

— Այսօր ինքզինքէդ բոլորովին ելեր ես, Փեթրոս: Կարծեմ թէ կայսրին նամակն է քեզ այս վիճակին հասցնողը հէ՞:

— Աղէկ գուշակեցիր, սիրելիս: Ինչպէս որ քիչ մը առաջ ըսի արդէն, մտածած էի սպառնալիքներ տեղացնելու արհեստը ձգելով պարկեշտ բանաստեղծ մը ըլլալ եւ ասկէ ետք գովասանքներ հիւսել մեծամեծներու հասցէին: Ըստ այնմ, գովասանական վսեմ ու պերճ քերթուած մը յօրինած էի Շարլ Քէնթի հասցէին եւ իրեն ղրկած, բայց ահա այդ մարդասպանը տես հիմա ինչպէս կը վարձատրէ զիս: Գիտե՞ս թէ ինչ պատասխանած է: Առ, կարդա՛:

Արաթիմոս դողդոջուն ձեռքով մը Շարլ Քէնթէն եկած նամակը Պեմպոյի երկարեց, Պեմպօ ճմռթկուած մագաղաթը պարզելու եւ բանալով հետեւեալը կարդաց.

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Փետր. 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՆՈՐՔ ԵՂԻԱԶԱՐՕՖԻ

(Հիմնադիր եւ առաջին նախագահ Ֆրանսական բանակի օտար Նախկին Սպայից Միութեան, սպայ պատույ Ա. լեգէոնին, Արժանիքի Ազգ. կարգի հրամանատար, Ա. դասի պատույ լեգէոնական)

յիշատակին (մեռած Յունուար 25ին):

×

Նշան Քհնյ. երէցկին Գույումճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հանգուցեալ հօր, մեծ-հօր, աներ հօր՝

ՎԱՀԱՆ ՄԱՏՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի յիշատակին (մահացած Լիբանան 1976 Դեկտ. 29) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Փետր. 6, Պուլվ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան իր ամուսնոյն Անդրանիկ Պուտաքեանի մահուան 4րդ տարելիցին ի յիշատակ 200 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 ֆրանք «Յառաջ»ին:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Փետր. 6 եւ 13, Կիրակի օրերը հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մէջ:

Երգեցողութիւնները կը կատարուին Ս. Խաչ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վազգէն Փէշտիմալճեանի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մկրտիչ Ռուշէնեան, 40–50 տարեկան, մօտ քսան տարի առաջ Պէյրութէն Մարսէյլ եկած: Զինքը փնտռողն է իր հօրեղբօր տղան, որ այժմ Միւնիխ կը գտնուի: Իմացնել՝ Յակոբ Ազարեանի.—

6 Hermann Lingstr.

MUNICH

ALLEMAGNE FEDERALE

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվ Օտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Փետր. 9, Չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին ընկ. Փ. Արմաղանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է խնջոյք մը Փետր. 6ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, «Սալ տէ Ֆէթ»ի սրահը: Օրուան առթիւ՝ Լիոնի «Սայաթ-Նովա» նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Վիէնի Հայերը քանի մը ժամեր վայելելու հայկ. մթնոլորտը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սօսի պարախումբը երիտասարդ – երիտասարդուհիներ կը փնտռէ խումբը ճոխացնելու համար:

Le Groupe de Danses Sossi recherche des jeunes gens et des jeunes filles pour enrichir la troupe.

Répétitions Lundi de 20 à 22 heures à l'UGAB.

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

Métro Courcelles

Հ. Բ. Ը. Մ.

UGAB - JEUNE UGAB - JEUNE

կը ներկայացնէ

LA CAPPADOCE ET L'ARMENIE HISTORIQUE

Un montage audio-visuel réalisé par trois jeunes explorateurs qui ont parcouru ces régions à la recherche de vestiges religieux.

Vendredi 4 Février à 20 h. 45

Centre Culturel Alex Manoogian

118 rue de Courcelles — PARIS 17e

Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12-14, Rue St. Bazile, 1er

«Շաւարշ Միսաքեան» սրահի բացում

զետեղում կիսանդրիի

Շաբաթ, Մարտ 12, ժամը 21ին

Մանրամասնութիւնները ի մօտոյ

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Ագնիւ Նիկողոսեան 50 Ֆր. նուիրած է Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչին, իր ամուսնոյն մահուան 11րդ մահուան տարելիցին առթիւ:

OFFRE D'EMPLOI

DACTYLO FACTURIERE EXPERIMENTEE sur machine électronique,

jeune homme ayant permis de conduire pour petites livraisons.

SINALAC s.a.

(SINANIAN PERE ET FILS)

12 bis, rue du Vieux Chemin de Paris

VILLENEUVE TRIAGE

94190 VILLENEUVE ST. GEORGES

Tél. : 964-25-29

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Քրիստափոր կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Փետր. 5, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 20.30ին Գ. Իփէկեան ակումբը:

Grande Nuitée Dansante

Samedi 5 Février de 21 h. 30 à l'aube

Dans la salle du Grand Cercle du Casino de « Charbonnières », organisée par le NOR SEROUND DE LYON

animé par

L'ORCHESTRE ANDRE AUZIAS

de Radio - Monte - Carlo

Avec la participation de

L'ORCHESTRE SAYAT - NOVA

La chanteuse imitatrice « MIMI »

Ambiance - Cotillons - Buffet - Tombola

Réservations : Tél. 25-08-28 et 74-24-28

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Matinée Artistique Dansante

Organisée par la section d'Asnières - Bois-Colombes de la Croix-Bleue des Arméniens

Animée par BEDIK et son orchestre et le Groupe HAGHDANAG

Partie artistique — Groupe de danse « KAROUN »

Dimanche 6 Février de 15 h. 30 à 24 h.

Salons du Centre Administratif et Social, 16, Place de l'Hôtel de Ville, Asnières

---

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES

15, Avenue Montaigne

Samedi, 5 Mars à 20 h. 45

DANSES & CHANTS ARMÉNIENS

Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri

Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)

BILLETS EN VENTE

M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e

THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne

Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.

Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville

Pour tous renseignements : H. KULTCHYAN, 667 Ave. Roger Salengro, Chaville

---

Du 19 au 27 Février

CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND

AU

CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)

Tél. : 95-10-11 (74)

Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station

Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire

Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.

Nombre de places limité à 40

Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire)

Inscription :

EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines

Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.

EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomores, Bron

Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

ՀԵԼԼԱԴԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE

AUX 4 MARCHES

AU 1er ETAGE

restaurant gastronomique grec

DEJEUNERS. DINERS

RECEPTIONS

AU REZ DE CHAUSSEE

Tous les soirs

DINERS DANSANTS

avec spectacle

accueil. qualité. prix

50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN. (9e) 280 69 40. f.dim.

ՇԱԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
5
SAMEDI
5 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.784 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.784

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԻՍՔԱՐ - ՇՄԻՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

— o —

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆ ԳՈՀ Է ԺԻՍՔԱՐԷՆ ԵՒ ՊԱՌԷՆ

Պատեր խմբակի անունով հեռաձայն մը Օրլիի օդակայանը կը յայտնէր թէ ռումբ մը պիտի պայթի Գերմանիոյ վարչապետին հասած ատեն: Ոստիկանութիւնը անշուշտ խիստ խուզարկութեան կը ձեռնարկէր բայց ոչինչ կը գտնուէր եւ ժպտադէմ Պառ մը կ՚ողջունէր ժպտադէմ Շմիտ մը:

Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը գովասանքներն ալ չէր սակարկեր.— մէկ շունչով կարդացեր է Ժիսքարի «Ֆրանսական ժողովրդավարութիւնը» եւ շատ կը գնահատէ դրամահոսութեան դէմ «Պառ ծրագիրը» ինչ որ բաւական կարեւոր գովք մըն է երբ նկատի առնենք թէ Գերմանիոյ նախարարապետը ելմտագէտ մըն է: Ծանօթ է որ երկուքուկէս տարի է Շմիտ միշտ կայունութեան իսկական քաղաքականութեան մը անհրաժեշտութիւնը քարոզած է եւրոպացի իր ընկերներուն: Բայց այսօր ամէն կողմէ ճնշում կայ Գերմանիոյ վրայ որպէսզի զարկ տայ իր տնտեսութեան, ի հարկին վնասելով գիներու կայունութեան: Ճնշողներուն կարգին է նաեւ Քարթըր բայց ըստ Նիւեարք Թայմզի, Շմիտ ըսած կ՚ըլլայ փոխնախագահ Մոնտէյլի «Ոչ ոքէ դաս ունիմ առնելիք: Մեր տնտեսութիւնը աւելի լաւ կը մատակարարուի քան որեւէ ուրիշ»:

Ֆրանքեւգերմանական փոխանակութեանց մէջ կարելի չէ եղած առաջքն առնել ֆրանսական բացին, որ հաւասարակշռութիւնը կը խախտէ: Գերմանիոյ նկատմամբ Ֆրանսայի բացը, 1976ին 12 միլիառ ֆրանքի մրցանիշը կոտրած է ինչ որ կը մտահոգէ Գերմանիան: Ֆրանսա 17,4 առ հարիւրի բաժին մը ունի գերմանական շուկային վրայ մինչ գերմանական առեւտուրը 19,3 առ հարիւրի համեմատութեամբ ապրանքներ կը ծախէ Ֆրանսայի ճարտարարուեստին:

Ղեկավարներէն զատ, նախարարներ ալ կը տեսնուէին եւ բազմաթիւ գործնական համաձայնագրեր կը ստորագրուէին երկու երկիրներու միջեւ:

Քանի մը տողով

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ղեկավարը Զօր. Թեֆէրի եւ վարիչ Խորհուրդի վեց անդամները գնդակահարուած են զինուորականներու կողմէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ձախն ալ չի կրնար քօղարկել իր խոր տարակարծութիւնները եւ Մառշէ բառերը չծամեց Հինգշաբթի օր, պատասխանելով նաեւ Կասթոն Տէֆէրի, որ Միթերանը Նախարարապետի աթոռին կը տեսնէր եւ կ՚ըսէր թէ ընկերվարականները կ՚ընդունին երբ ընտրութիւնները շահին (1978) Ժիսքարի հետ աշխատիլ: Մառշէ հոդ չէ հասած, չուզեր արջը չսպաննած մորթը ծախել, յետոյ արդարանալի չի գտներ ընկերվարականներու յաւակնութիւնները Թաղապետական ընտրութեանց թեկնածուներու կապակցութեամբ: Հակառակ այս բոլոր տարակարծութեանց ընկերվարական թեկնածուն՝ Ժորժ Սառ կ՚ուզէ անպայման միութիւն մը ձեռք ձգել Շիրաքին ու տ՚Օրնանօծ պարտութեան մատնելու համար: Գալով Շիրաքի, պատասխանեց Ժիսքարի, ըսելով թէ համաձայն է «կազմակերպուած բազմաւորականութեան մը» բայց ոչ՝ պարտադրուած:

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, 20 առ հարիւր պակսած են Ֆրանսայի մէջ, բայց աւելի ծանր, այսինքն մահացու եղած են, մանաւանդ երիտասարդ վարորդներու մօտ:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

« ՀԱՅՈՑ ՏՈՄԱՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ » ԳԻՐՔԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի բնագիտութեան եւ գիտարուեստի պատմութեան Խորհուրդի որոշումով Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Հայկ Բադալեանի «Հայոց տոմարի պատմութիւն» խորագրով աշխատութիւնը, որ հեղինակի տարիներու ուսումնասիրութեան արդիւնքն է: Իբրեւ աստղագէտ աշխատելով Բիւրականի աստղադիտարանին մէջ, Հայկ Բադալեան միաժամանակ ուսումնասիրած է հայկ. եւ այլ ժողովուրդներու տոմարները: Աստղագիտութեան եւ տոմարագիտութեան այս կապակցութիւնը տուած է իր դրական արդիւնքները, որովհետեւ աստղագէտի մը համար աւելի դիւրին է տոմարագիտական առեղծուածներու մեկնաբանութիւնը, քան պատմաբանի մը: Հայկ Բադալեան նոր չէ որ կը գրաղի տոմարի պատմութեամբ: «Օրացոյցի պատմութիւնը» խորագրով իր առաջին գիրքը լոյս տեսած է 1940ին, 1970ին լոյս տեսած է «Օրացոյցի պատմութիւն» ստուար հատորը, որուն մէջ ուսումնասիրուած են հայկ. տոմարը եւ դրացի ժողովուրդներու գործածած տոմարական համակարգերը: Հեղինակը հայկ. տոմարի պատմութիւնը ուսումնասիրած է հին եգիպտական, յունական, հռոմէական, վրացական, աղուանական եւ արեւելեան ժողովուրդներու տոմարական համակարգերու հետ սերտ առընչութեան մէջ: «Հայոց տոմարի պատմութիւն» աշխատութեան մէջ, Հայկ Բադալեան քննելով Հայոց տոմարի հնութեան հարցը յանգած է այն եզրակացութեան, որ մեր ժողովուրդը հնագոյն շրջանին ունեցած է իր ինքնատիպ եւ զարգացած տոմարը: Իբրեւ հաւաստի ապացոյց, հեղինակը նշած է պատմահայր Մովսէս Խորենացիի վկայութիւնը, այսինքն՝ Հայոց Արտաշէս Թագաւորի (189–160 Ն. Ք.) կարգադրութեամբ հայկ. տոմարի մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները: Այդ մասին ան մէջբերած է նաեւ Անանիա Շիրակացիի եւ Յովհաննէս Իմաստասէրի տեղեկութիւնները: Հայկ Բադալեան պաշտպանած է Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի այն կարծիքը, որ հին հայկ. Թուականի գործածութեան սկզբնական տարին պէտք է ընդունիլ 2492 Թուականը (Ն. Ք.): Ան նշած է որ Հայերը, մինչեւ քրիստոնէական Թուականի մուտքը, առաջնորդուած են հայկ. կամ ինչպէս կոչուած է՝ «բուն Հայոց» Թուականով, որ ընդունուած է նաեւ հայ եկեղեցւոյ կողմէ եւ մինչեւ այսօր ալ այդ Թուականը կը պահուի եկեղեցական օրացոյցներու մէջ: Հին Հայաստանի մէջ զարգացած տոմարական համակարգի գոյութիւնը փաստելու նպատակով Բադալեան օգտագործած է հին հայկ. հեթանոսական տոմարի մասին կցկտուր տեղեկութիւնները, որոնք կը վերաբերին հայկ. ամիսներու 30 օրերու անուններուն՝ որոնք կապուած են հեթանոս Հայերու պաշտած աստուածներու եւ աստուածուհիներու, Հայաստանի նշանաւոր լեռներու եւ գետերու անուններու, ինչպէս նաեւ ցերեկուան ու գիշերուան ժամերու անուններուն հետ: Գիրքին մէջ քննութեան ենթարկուած են հայ անուանի տոմարագէտ գիտնական Յովհաննէս Իմաստասէր (սարկաւագ) հայկ. տոմարի մարզէն ներս 1084ին կատարած բարեփոխութիւնները: «Հայոց տոմարի պատմութիւն» աշխատութեան մէջ յատուկ գլուխներ նուիրուած են լուսինի պարբերական շրջաններու գումարման, Շաբաթ օրերու որոշման, հայկ. միւս տոմարներու միջեւ մատչելի կապ մը գտնելու եղանակին եւայլն: Հեղինակը խօսած է նաեւ հայկական եկեղեցական տոմարի մասին, որ կարեւոր է հայկ. միջնադարեան պատմութեան ժամանակագրութիւնը որոշելու տեսակէտէն: Ծանօթ է, որ միջնադարու պատմիչները իրենց նկարագրած պատմական իրադարձութիւնները քրիստոնէական տօներու համաձայն կը թուարկեն, հետեւաբար աշխատութեան մէջ տրուած այն տեղեկութիւնները թէ հայկական այս կամ այն շարժական կամ անշարժ քրիստոնէական տօնը ե՛րբ կը նշուի, կրնան օգտակար ըլլալ պատմական աղբիւրները ուսումնասիրող գիտնականներուն:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ» ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը լոյս կը տեսնէ վաղը հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Իմացական փնտռտուքի մը հոգերով (Հ. Ռափայէլ Անտոնեան):

Ս. Թադէոսի վանքը (Ենովք Լաչինեան)

Քալէիտոսքոփ Արուեստաւէրի մը օրագրէն (Գր. Համբարձումեան)

Վեհանոյշ Թեքեանի «Ոստրէն» (Ժ. Միրիճեան):

ՆԱԵՒ
ARMEN LUBIN (Lettre à J. Brenner)

HENRI THOMAS (Les choses nous correspondent)

CHARLES BAUDELAIRE (Poèmes et traductions)

ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԻՒՔԵԱՆ JACQUES CHANCEL-Ի ՀԻՒՐԸ

— o —

Հինգշաբթի օր, ժամը 5ին, Ժաք Շանսէլ իր ամէնօրեայ ժամադրութեան հրաւիրած էր ճարտարարուեստի ծանօթ մեծերէն՝ Նափոլէոն Պիւլիւքեան, որ նաեւ սիրուած եւ գնահատուած մեկենաս է Լիոնի: Ինչպէս Շանսէլ յիշեց սկիզբէն իսկ, Նափոլէոն Պիւլիւքեան տեղահան եւ հալածուած ժողովուրդի մը թշուառ մանկութեան մը օրերն ապրած, զոհ Հայկ. Ցեղասպանութեան, այսօր հարուստ, մեկենաս է նաեւ Լիոն քաղաքի, ուր առանց իրեն արուեստական սիրտ պիտի չըլլար, ոչ ալ արձան մը Լիմիէռ եղբայրներուն եւ բժշկական հետազօտութիւնն ալ երբեք այդպէս յառաջ գացած պիտի չըլլար:

Նափոլէոն Պիւլիւքեան հրաշալի կերպով պարզեց նախ իր (այսինքն հայ ժողովուրդին, քանի Պիւլիւքեանի նման իւրաքանչիւր Հայու կեանք, ամբողջ ժողովուրդին կեանքն իսկ է) կեանքը, տեղահան Մալաթիայէն, ութուկէս տարեկանին ու աքսորը մինչեւ Եփրատ, լեցուն դիակներով: Առանց ողբերգական քնարերգութեան, շոր այլ խօսուն կերպով պատմեց ամէն ինչ եւ երբ Շանսէլ հարցուց թէ ինչո՞ւ սակայն այնքան ծանօթ չէ եւ հարկ եղածին չափ չի խօսուիր հայկական ցեղասպանութեան մասին, Պիւլիւքեան յայտնեց անշուշտ թէ Հայերը չունին Հրեաներու միջոցները բայց աւելցուց, ինչ որ սխալ մըն էր (բայց միակը ամբողջ ժամուան ընթացքին) որ Հայերը աւելի առեւտրական են եւ մտաւորականներ չունին: Պարզ է որ այսօր հայ երկու սերունդ հասած է Ֆրանսա, որ փառաւոր դիրքեր ունի մտաւորական ասպարէզներու մէջ, որպէսզի դադրինք ճանչցուելէ իբրեւ միայն առեւտուրի ատակ արեւելքցի:

Անկախ Հայկ. Ցեղասպանութենէն, որու նկարագրութիւնը լաւագոյնս ըրաւ, Պիւլիւքեան համարձակ պայծառատեսութեամբ մը, տեսակէտ յայտնեց նաեւ միջազգային թէ ազգային (ֆրանսական) կացութեանց մասին, շեշտեց թէ ժամանակաշրջաններ կան, որոնք մեծ մարդիկ կը ծնին եւ նաեւ շրջաններ, ինչպէս հիմա, ուր կան մեծ երկիրներ, բայց անոնց գլուխը՝ պզտիկ ղեկավարներ:

Անդրադառնալով իր ապարանքը եղած կողոպուտին, ցաւ յայտնեց եղածին, ոչ այնքան նիւթական արժէքին համար քանի հաւաքածոյի սիրահարի մը համար, աւելի մտահոգիչը ամէն մէկ առարկային ճակատագիրն է: Զծածկեց որ Ֆրանսա չունի այսօր հարկ եղած ազգային պատասխանատուները եւ խօսածին մէջ չէր բացակայեր նաեւ սրամտութիւնը:

Նափոլէոն Պիւլիւքեան, իր անձով իսկ, փառաւոր պատկերը տուաւ ժողովուրդի մը, որ Եփրատէն Ռոնի ափը, գիտցած է տոկալ, չարաչար աշխատիլ, հասնիլ դիրքի ու տալ երբ ինք ոչինչ առած է մարդկութենէն: Պիւլիւքեան բացատրեց նաեւ թէ ինչո՞ւ եկած է Ֆրանսա, քանի Ֆրանսան հայ մանուկին սրտին մէջը եղած է, դպրոցէն իսկ ու միշտ եղած է ամէն Հայու երկրորդ հայրենիքը:

Նափոլէոն Պիւլիւքեան գիտցաւ ըսել ինչ որ պէտք էր, ոչ աւելի, ոչ պակաս: Խօսեցաւ իբրեւ ազատ ու հպարտ մարդ մը, ապրած ու տեսած, առանց բարդոյթի (եւ այդ բարդոյթ չունենալը նիւթական դիրքի հետ կապ չունի այլ՝ մարդուն նկարագրին) եւ մէկ ժամուան իր ելոյթը աւելի ծառայեց հայ ժողովուրդին քան շատ մը ճառեր կամ յօդուածներ:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Քաղաքացիական կռիւները Լիբանանը դարձուցին սարսափի, վայրագութիւններու եւ անմարդկային ոճիրներու թատերավայր։

Կարելի՞ է իսկապէս « անմարդկային » որակել այն բոլոր անգթութիւնները, որոնք գործադրուեցան մարդոց ձեռքով, մարդոց վրայ, մարդոց ծրագրով եւ միջոցներով։

Հոգեբանական գիտութեան լոյսին տակ այս արարքները պէտք է որակել ոչ թէ « անմարդկային », այլ ընդհակառակն՝ մարդկային։ Որքան ալ մարդ անունին եւ մարդու կոչումին հետ հաշտ չըլլան անոնք, պատմութիւնը ցոյց տուած է թէ վայրագ ոճիրները, իրենց բոլոր տեսակներով, յատուկ են միայն մարդկային ցեղին։

Կենդանին ալ, այո, կը բզքտէ, կը սպաննէ իր հակառակորդը կամ որսը, սակայն կենդանիին ի գործ դրած ոճիրը բնազդի մը անմիջական գոհացման համար տեղի կ'ունենայ, ուստի՝ կը հանդիսանայ տեսակ մը բնական երեւոյթ։ Առիւծն ու վագրը կը յարձակին որսին վրայ, որպէսզի իրենց քաղցը յագեցնեն։ Այդ քաղցի յագեցումէն ետք կը դառնան անտարբեր, կը քաշուին իրենց որջը ու կը հանգստանան։

Վայրի կենդանիներու յարձակման եւ « ոճրագործութեան » ձեւերն ու միջոցները միշտ նոյնը կը մնան։ Անոնք անընդունակ են վայրագութեան նորանոր ձեւեր հնարելու։

Մինչդեռ մարդ արարածը, օժտուած բանականութեամբ, խիղճով եւ գիտակցութեամբ, բռնութեան եւ վայրագութեան ասպարէզին մէջ գիտէ հասնիլ այնպիսի չափերու եւ նրբութիւններու, որոնք շատ հեռու են կենդանիներու հասողութենէն։

Ժամանակակից հոգեբանութիւնը ուսումնասիրական նիւթ սկսած է դարձնել մարդկային հոգիին յատուկ վայրագութեան այս յատկանիշը, դայն երեւան հանելով մասնաւորաբար պատերազմական վիճակներու ընթացքին։

1914 – 1918 առաջին աշխարհամարտէն ետքն է մասնաւորաբար, որ զարկ ստացաւ Ընկերային Հոգեբանութեան յիշեալ ճիւղը։ 1939 – 1945ի երկրորդ աշխարհամարտը եկաւ աւելի եւս յայտնի դարձնելու այն բոլոր ախտագին երեւոյթները, որոնք դարերու ընթացքին մարդ արարածը յատկանշած են, իբրեւ բարբարոս արարքներու անդերազանցելի ախոյեան։

Հոգեբանները հետամուտ են քննելու թէ հոգեկան ի՛նչ երեւոյթներու արդիւնք են մարդոց գործած ոճիրները՝ չարչարանքի, նախատինքի եւ վայրագութեան աներեւակայելի բոլոր ձեւերուն տակ։

Ընդհանրապէս ներկայիս ձգտում մը կայ հոգեբաններուն մօտ անբնական նըկատուող երեւոյթները բացատրելու հոգեկան հիւանդութիւններով։ Այսպէս, օրինակ, սեռային շեղումները հիւանդ անձնաւորութիւններու արտայայտութիւն կը համարուին։ Անհատական ոճիրներ կան, որոնք կը բացատրուին ոճիրը գործադրողի անհաւասարակշիռ հոգեբանութեամբ։

Բայց ի՞նչպէս ըմբռնել հաւաքականութիւններու կատարած աւերն ու ոճիրները։

Ընկերային հոգեբանութեան մասնագէտները կը պնդեն թէ պատերազմներու ընթացքին կատարուող արիւնագեղութիւններու, ամբոխային վայրագութիւններու եւ ջարդերու հոգեբանական ամէնէն կարեւոր զսպանակը ատելութիւնն է։ Ատելութիւն ազգէ ազգ, ատելութիւն կրօնքի, ատելութիւն ցեղի, ատելութիւն համայնքի կամ դասակարգի։

Ատելութեամբ բորբոքած մարդոց վայրագութիւնը այնպիսի նրբութիւններու կը հասնի, որոնց ոչ մէկ կենդանի կրնայ հաւասարիլ։ Մարդկային ատելութիւնը բնական չէ, աւելի ճիշդ՝ բնական երեւոյթներէն շեղում մըն է եւ այս ախտաբանական շեղումն է աղբիւրը արտակարգ եւ յաճախ անըմբռնելի վայրագութիւններու։

Ժամանակին, կրօնական պատերազմներու ընթացքին մարդիկ խարոյկի վրայ կ'այրէին «անհաւատը», Հռոմի մէջ հազարաւոր քրիստոնեաներ առիւծներու բերանը նետուեցան։ Գիտենք թէ Թուրքերը ի՛նչ խժդժութիւններով բնաջնջեցին մէկուկէս միլիոն Հայեր։ Ցեղապաշտ Հիթլեր եւ իր նացիները թունաւոր կազի սենեակներ հնարեցին՝ միլիոնաւոր զոհեր խեղդամահ ընելու եւ ապա փուռերու մէջ մոխրացնելու համար։

Եւ ահա ներկայիս մեր աչքերով ականատես եղանք Լիբանանի մէջ տեղի ունեցող բազմապիսի անգթութիւններու։

Պատմութեան սկիզբէն մինչեւ այսօր վերջ չունի մարդկային բարբարոսութիւնը, որքան ալ անոր հեղինակները քաղաքակրթուած ըլլան։

Ատելութիւնը, որ կը հրահրէ « անմարդկային » կոչուող այս բոլոր արարքները, արտայայտութիւնը կը հանդիսանայ անխոստովանելի եւ թաքուն զգացումի մը, որ երբեմն տարբեր ձեւերու տակ ալ կը յայտնուի։

Ի՞նչ է տիրապետութեան եւ բռնակալութեան տենչը, եթէ ոչ ատելութեամբ շաղախուած գիտակցութեան զգացում մը, որ իրմէ զատ ոչինչ կը հանդուրժէ։ Մոլեռանդութիւնը, ըլլա՛յ կրօնքի եւ ըլլայ ընկերային վարդապետութիւններու մէջ, կը փակէ մեր աչքերը ճշմարտութեան առջեւ եւ մարդս կը հասցնէ այլամերժ անհանդուրժողութեան։

Զօրաւոր հաւատքն ու կոյր մոլեռանդութիւնը տարբեր բաներ են։ Ան որ բաւարար հաւատք չունի իր հոգիին մէջ անհանգիստ խիղճ մը կը կրէ։ Եւ այդ անհանգիստ խիղճը քնացնելու կամ լռեցնելու համար մարդիկ կը դիմեն բռնութեան, ուժի եւ տիրապետութեան։ Ան որ իրապէս պայծառ հաւատք ունի իր դաւանած ճշմարտութեան վերջնական յաղթանակին, զերծ կը մնայ ատելութեան թոյնէն։ Անհանգիստ խիղճն է որ առաջ կը բերէ ներքին տագնապ մը, որ ատելութեան կը վերածուի։

Ատելութեամբ զինուած հաւաքականութիւնները բոլորն ալ նոյն մեթոտները կը գործածեն։ Անոնք կը զգուշանան բացէ ի բաց յայտարարելու իրենց նպատակը, չեն ըսեր, օրինակ, թէ կ'ուզեն գրաւել երկիր մը եւ ստրկացնել անոր ժողովուրդը, այլ կ'օգտագործեն գրգռիչ միջոցներ, կը սերմանեն ատելութիւն եւ կը ջանան պայթեցնել ամբոխներու ստորին բնազդները։

Սակայն — կը պնդեն հոգեբանները — բոլոր անոնք որ կը ստեն, կը կորսնցնեն իրենց հոգիի խաղաղութիւնը եւ ներքնապէս իրենք զիրենք ամբաստանուած կը նկատեն։ Ահա թէ ինչու չյագեցող կատաղութեան տենչէ մը կը բռնուին հակառակորդին հանդէպ։

Հոգեբանական այս ծանօթութիւնները մեզի կը բացատրեն որոշ չափով այն հիմնական օրէնքը, որուն համաձայն «յանցաւորներն են որ կը թունաւորուին ատելութենէ, որպէսզի կարենան արդարացնել անարդարանալի իրենց զգացումը եւ արարքները», իսկ զոհերը ընդհանրապէս կ'աշխատին խուսափիլ հակառակորդի հալածանքներէն եւ վայրագութիւններէն։

Ատելութիւնը, ուրեմն, պարզ կը հանդիսանայ ներքին անհանգիստ վիճակի մը։ Ատելութեամբ լեցուած մարդիկ հակում ունին ճշմարտութենէն խուսափելու եւ ատով օրօրելու իրենց խիղճը։ Ամէնէն շատ ճառողները եւ քարոզչական բարձրաղաղակ միջոցներ գործածողները անոնք են։ Սուտին պատճառած ախտաւոր հոգեվիճակն է որ զանոնք այդքա՛ն յատկանշական կը դարձնէ։ Եթէ ատելավառ անձերու խօսքերը մտիկ ընէք, պիտի խորհիք թէ յանցաւորները իրենք չեն, այլ զոհերը։ Իրականին մէջ անոնք կ'ամբաստանեն անմեղները, որպէսզի յանցագործութեան ճնշող զգացումը իրենցմէ դուրս նետեն։ Պէտք է անպայման գտնեն «քաւութեան նոխազներ» եւ անոնց վրայ թափեն իրենց գործած մեղքերը։

Ատելութիւնը այնպիսի զգացում մըն է, որ երբեմն կը կորսնցնէ իր պատճառն ու նպատակն անգամ։ Կը դառնայ հոգեբանական իրական հիւանդութիւն։

Հաւաքաբար գործադրուող ոճիրներու եւ վայրագութեանց առաջքը առնելու լաւագոյն միջոցը ատելութեան ասիճանական մեղմացումն է։ Բոլոր հիւանդութիւններուն պէս, հոգեկան այս թունոտ ախտն ալ մէկ անգամէն չի սրբուիր անշուշտ։ Ժամանակ կ'ուզէ։ Պայմանաւ որ այդ ժամանակը օգտագործուի իմաստուն ձեւով, իմաստուն մարդոց կողմէ, ատելութեան պատճառները վերցնելու համար։

Ատելութիւնը կը խորանայ թիւրիմացութիւններով, սխալ հասկացողութիւններով, գրգռութիւններով եւ փոխադարձ վրէժխնդրութիւններով։ Այս բոլորը կը բակին վրայ թափուող իւղի դերը կը կատարեն։

Անհրաժեշտ է ուրեմն, ամէն բանէ առաջ վերցնել ատելութեան կրակը բորբոքեցնող պատճառները։ Հոգիներու մէջ չէն փոխադարձ քէնը արմատախիլ ընելու լաւագոյն ձեւը քով-քովի գալն է, իրարու աչքին մէջ նայիլ եւ սրտբաց խօսակցութիւններ ունենալ։

Ճիշդ է, դիւրին չէ նման մերձեցում մը կողմերու միջեւ, որոնք իրարմէ զոհեր խլած են եւ իրարու արեան ծարաւ ունեցած։ Սակայն ատելութիւնը մարելու միակ ձեւն է ասիկա, որ կրնայ փարատել ամպը, պատռել վարագոյրը եւ լոյսի ճեղք մը բանալ խաւարին մէջ։

Պէյրութ Մ. ԻՇԽԱՆ

Գաղտնի տեղեկագիր թրքական վայրագութեանց մասին Կիպրոսի մէջ

Բ.

Բռնաբարում

Յօղուած։ Ոչ ոք պէտք է ենթարկուի տանջանքի կամ անմարդկային կամ նըւաստացուցիչ վարմունքի կամ պատիժի։

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Թրքական զօրքերը պատասխանատու են զանգուածային եւ կրկնուած բռնաբարումներու, ամէն տարիքի կիներու՝ 12էն 71 տարեկան, երբեմն այնպիսի ծաւալով, որ զոհերը արիւնահոսութենէ տառապեցան կամ մտային խանգարումի ենթակայ դարձան։ Որոշ շրջաններ բռնադատեալ պոռնկութիւն պարտադրուեցաւ. գիւղի բոլոր կիներն ու աղջիկները հաւաքելով եւ զանոնք անջատ սենեակներ զետեղելով բռնաբարուեցան կրկին ու կրկին։

Որոշ պարագաներու նոյն ընտանիքի անդամներ յաջորդական բռնաբարութեանց ենթարկուեցան, ոմանք՝ իրենց զաւակներուն աչքին առջեւ։ Այլ պարագաներու կիներ անասնական վայրագութեամբ բռնաբարուեցան հրապարակաւ։

Բազմաթիւ առիթներով բռնաբարումներուն ընկերացան վայրագութիւններ։ Այսպէս, զոհերը ծեծեցին այն աստիճան, որ այս վերջինները վիրաւորուեցան, յաճախ զոհերու գլուխները զարկին տափ·

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԱՐԿԱԾ ԵՒ ՌԻԽՏ

ՌԻԽՏ ԼԵՐԱՆ ՍՏՈՐՈՏՈՒՄ

— Տեսէք, մարդ են գլորում այդ ժայռից, — մատնացոյց արեց Լոռեցի Սրապը։ Եւ իսկապէս, հեռուից տեսանք, թէ ինչպէս մի կալանաւորի վար գլորեցին կամարաձեւ ժայռից։

— Երեւի փեդայի կը լինի կամ ներքին յանցագործ։ Այս երկրում այդպէս են պատժում օրինազանցներին։ Սարդարի հրամանով յանցապարտին հանում են ժայռի գագաթը, ձեռքերը, ոտքերը կապում եւ գլորում անդունդ։ Այն գեղեցիկ քէօշկն էլ, որ երեւում է դիմացի լեռնաշղթայի գագաթին, Սարդարի ամարանոցն է, — մատնացոյց արեց մեր առաջնորդը։

— Սարդարը մեզ էլ գլորել կը տար այդ ժայռերից, եթէ իր երկրում ծնուած լինէինք, — նկատեց Մշեցի Տիգրանը։

— Անպայման կը գլորէին եւ առաջին հերթին քեզ։ Որտեղ էլ բռնուես, քո տեղը անդունդն է, — ասացի ես։

Մասիսը մէջքով կանգնած էր մեր հայեացքի առաջ։ Օ՜, այդ լեռը։ Քանի Մասիսը կայ, Հայի երազանքին վախճան չկայ։

Այստեղ Լոռեցի Սրապը վերջին անգամ հաց կերաւ մեզ հետ, ստուգեց մեր բեռները եւ պատրաստուեց վերադառնալ Բերդաքաղաք։

Բաժանուելիս ասաց.

— Դուք սուլթանի թախտը ծակէք, ինչքան փամփուշտ հարկաւոր լինի՝ կը տանք։ Եթէ հարկ եղաւ՝ մենք էլ կը գանք։

ՈՎ ԷՐ ԵՐԳՈՒՄ ԼՈՒՍՆԵԱԿ ԳԻՇԵՐԻՆ

Եթէ դուք Փոքր Մասիսի կողմից մօտենաք Մակու քաղաքին, ապա նրանից ոչ շատ հեռու, մի լեռնալանջի տափարակի վրայ կը տեսնէք երկգմբէթանի մենաւոր մի վանք։

Այդ Ծործորի կամ Ս. Թադէի վանքն է։

Իսկապէս մենաւորիկ է այդ վանքը, բազմած գեղանիստ լերան լանջին, այն վայրում, ուր, ըստ աւանդութեան, նահատակուել է Թադեւոս առաքեալը։

Վանքի մօտ մի հին ժամատուն կայ, իսկ հարաւային պատին՝ արեւային ժամացոյց։

Դեռ սարի վրայ էինք, երբ լսուեց իրիկնային զանգերի ղօղանջը։ Մշեցի Տիգրանը գդակը հանեց եւ խաչ քաշեց երեսին։ Ապա ձօրից մեզ հասաւ լեռնականների հաչը՝ զանգերի հանդարտիկ կանչը խլացնելով։

Թաղէում կար մի պառաւ, որ վանքի տնտեսն էր, մի ջրաղացպան, մի հովիւ եւ հաստ կոպերով մի երիտասարդ վարդապետ։

Մենք վանք մտանք այն պահին, երբ Գինդ վարդապետը, արեւային ժամացոյցին նայելով, վերջին զանգակը քաշեց։

Ես եւ Տիգրանը ներկայ եղան ժամերգութեանը՝ կանգնելով գմբէթաւոր խաչկալի առաջ։ Ժամերգութիւնից յետոյ վարդապետը հապճեպով աւլեց տաճարի յատակը եւ, երկաթեայ դռներին մի ամուր կողպէք դնելով, մեզ առաջնորդեց իր խուցը։

Աւանակներին տեղաւորեց գոմանոցում, իսկ մենք լուսացրինք իր մօտ։ Այստեղ մենք դարձեալ փոխեցինք մեր հագուստը՝ ծածկելով քրդական թաղիքէ քոլոզներ, նախապէս խուզելով մեր գըլուխների առջեւի մասը՝ Աբաղայցիների նմանութեամբ։

Գինդի ակնարկով անմիջապէս յայտնուեց Աբաղացի մի հմուտ ուղեցոյց։

— Երթայք խաղաղութեամբ, — օրհնեց մեզ երիտասարդ վարդապետը, եւ մենք, աւանակներին վանքում թողնելով, մեր բեռները շալակած ելանք ոտքի։

Ճանապարհը մեր առաջ երկճղւում էր. մէկը դէպի Պարսկաստան էր գնում, իսկ միւսը թեքւում էր արեւմուտք։

Աբաղացին կանգնեց վերջինի վրայ։ Նա փոքր-ինչ շունչ առաւ եւ գաւազանը բարձրացնելով՝ գոչեց.

— Ճանապարհը սա՛ է, գնացէք։

Հազարաւոր մարդիկ էին երազել գնալ այդ ճանապարհով։ Այդտեղով էր Երկիր անցել Աղբիւր Սերոբը իր զինուոր Անդրանիկի հետ։ Այդտեղով էին անցել Արաբօ, Հրայր-Դժոխքը։ Մենք նոյնպէս որոշել էինք այդ ճանապարհով գնալ։

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(76 – Շար.)

տակամածին եւ կոկորդներն ալ ոլորե– ցին խեղդամահ ընելու ատտիճան։ Երբեմն բռնաբարումի փորձերուն յաջորդեցին քանակծութիւնն ու սպանութիւնը։ Ջոհերու մէջ էին յղի կիներ, մտային գետնի վրայ յետամնացներ։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ.— Բժիշկներ Դ. եւ Ե., քննած են զոհերը։

Ականատեսներ եւ ականջալուր մարդիկ նոյնպէս վկայեցին, իսկ Յանձնախումբը ձեռքի տակ ունեցաւ 41 (հաստատուած զոհերու) վկայութիւններ։

Բժիշկ Ե. հաստատեց 70 բռնաբարումներու դէպքեր. ի մէջ այլոց.

— Մտային գետնի վրայ յետամնաց 24 տարեկան աղջիկ մը բռնաբարուեցաւ իր տան մէջ 20 զինուորներու կողմէ։ Երբ սկսաւ ճչալ՝ զինք նետեցին երկրորդ յարկի պատուհանէն։ Ողնայարը կոտրուեցաւ եւ անդամալոյծ դարձաւ։

— Վոնի հասնելէ օր մը ետք Թուրքերը բոլոր աղջիկները մօտակայ տուն մը փոխադրելով բռնաբարեցին։

— Կին մը, Վոմիէ, երեք անգամ բռնաբարուեցաւ, ամէն անգամուն ալ չորս հոգիէ։ Յղի մնաց։

— Աղջիկ մը, Փալեքիթրուէ, որ ուրիշներու հետ տան մը մէջ վար դրուած էր, զէնքի սպառնալիքով դուրս հանուելով բռնաբարուեցաւ։

— Թանվուի մէջ Թուրք զինուորներ փորձեցին բռնաբարել 17ամեայ դպրոցական աղջիկ մը։ Ընդդիմացաւ եւ սպաննուեցաւ։

— Կիփսուէ կին մը ըսաւ բժիշկ Զ.ի, թէ 25 աղջիկներ Թուրքերու ձեռքը կը գտնուին Մարաթուվունօ, իբրեւ պոռնիկ։

Այլ վկայ մը ըսաւ, թէ իր կինը բռնաբարուեցաւ իրենց զաւակներուն աչքին առջեւ։ Վկայ Է. ըսաւ թէ 25 աղջիկներ, երբ գանգատեցան Թուրք սպաներու՝ բռնաբարութեանց դէմ, այս անգամ բռնաբարուեցան սպաներու կողմէ։ Մարդ մը (անունը գաղտնի կը պահուի) տեղեկացուց, թէ իր կինը վիզէն դաշունահարուեցաւ բռնաբարումի ընդդիմացած պահուն։ Թոոնիկը, 6 տարեկան աղջնակ մը դաշունահարուեցաւ եւ սպաննուեցաւ Թուրք զինուորներու կողմէ. կը փորձէին բռնաբարել աղջնակը։

Կարմիր Խաչի վկայ մը ըսաւ, թէ 1974 Օգոստոսին, երբ դեռ հեռաձայնի գիծերը կը բանէին, Կարմիր Խաչը հեռաձայնի կանչեր ստացաւ տեղի ունեցող բռնաբարումներու մասին Փալեքիթրոնէ եւ Քափինթիէ։ Կարմիր Խաչը իր հոգածութեան տակ առաւ նոյնպէս 38 կիներ՝ ազատ արձակուած Վոնի եւ Կիփսուի բանտակայաններէ. բոլորն ալ բռնաբարուած էին, ոմանք իրենց ամուսիններուն եւ զաւակներուն աչքին առջեւ։ Ուրիշներ բռնաբարուած էին յաջորդաբար կամ գետեղուած Թուրք զինուորներու այցելութեան վայր դարձած տուներ։

Այս կիները փոխադրուեցան Աքրոթիրի հիւանդանոցը, անգլիական գերիշխանութեան ենթակայ կայանի գօտին. բոլորն ալ խնամուեցան։ Հաստատուեցաւ, թէ յղի են։ Յիշատակութիւններ կան նոյնպէս կայանի մէջ կատարուած բազմաթիւ վիժումներու մասին։

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՎՃԻՌԸ.— Մէկի դէմ 12 ձայնով Յանձնախումբը գտաւ, թէ բռնաբարութիւններու նկարագրուած միջադէպերը հաստատուած իրողութիւններ ըլլալով՝ կը նկատուին «անմարդկային վարմունք» եւ, հետեւաբար, Թուրքիա պատասխանատու է Ուխտի 3րդ Յօդուածին բռնաբարման համար։

(Շար – 2)

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻԻ ԱԶԳԱՆՈՑՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիրելի ընկերուհի, քառասուն օր առաջ բաժնուեցար դուն մեզմէ, ես այսօր քառասունքիդ առթիւ կը փափաքիմ վերյիշել քու ժրաջան եւ ազգօգուտ գործունէութիւնդ։

Պանեէօ – Քաշանի Կապոյտ Խաչին մէջ, որուն հոգին էիր դուն, հիմնադրութեան օրէն մինչեւ մահդ, եղար նաեւ քանի մը տարի շրջանային վարչութեան մէջ, ուր գնահատուեցար նաեւ։

Մեր մասնաճիւղին հիմնադրութեան օրէն ճանչցայ Ազգանոյշը։

1934ին էր որ կազմուեցաւ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մեր մասնաճիւղը։

Որոշում տուինք անմիջապէս իբրեւ գործունէութիւն, օգտակար ըլլալ Պոլվանի հիւանդանոցի մեր քսան հայ հիւանդներու, որոնք կարիքն ունէին օգնութեան եւ բարոյական ուշադրութեան։

Երկու շաբաթը անգամ մը ուտելիքի ծրարներ կը տարուէր անոնց։

Ասկէ զատ իբրեւ գործունէութիւն, յանձն առինք դպրոցին օգնել նիւթապէս, օգտակար ըլլալ հայ մանուկներուն հայերէնի դաստիարակութեան համար։

Ամէնուն եւ ամէն տեղ հասնելու քու եռանդդ ի յայտ եկաւ մանաւանդ պատերազմի դժնդակ օրերուն։

Կարիքը մեծ էր եւ անձնուէր ընկերուհիներու գործունէութիւնը անհրաժեշտ։

Ահա այդ տարիներուն, 1939ին էր որ Քոուա տը Պեռնիի Սթատին մէջ, հազարաւոր Ֆրանսացի գերիներու կարգին կային նաեւ հայ գերիներ։

Ազգանոյշ Գոնջակլիւեանի հետ միասին անմիջապէս մեր շուրջը հաւաքեցինք Պանեէօ – Քաշանի Կապոյտ Խաչի ընկերուհիները եւ ըսինք թէ պէտք է անձնուիրաբար բարոյապէս թէ նիւթապէս օգնել անոնց, այս առաջարկը խօսեցաւ անմիջապէս ամէնուն սրտին եւ բոլոր ընկերուհիները ընդառաջ գացին։

Ծանօթ է որ, ի՜նչ ծանր օրեր էին։

Բոլոր ընկերուհիները ընդառաջ գացին անմիջապէս հանգանակութիւն կատարեցին, գումարը հասաւ 3000 Ֆրանքի եւ ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ չառինք. շաբաթը երկու անգամ կանոնաւոր կը տանէինք զանազան ուտելիքներ եւն. իւրաքանչիւրին։

18 հոգի էին գերիները երեք ամիս կանոնաւոր կերպով օգնեցինք եւ ստացանք անոնց շնորհակալութեան եւ երախտագիտական նամակները։

Եւ այսպէս, ժրաջանօրէն օգտակար եղանք նոյնպէս պատերազմական արեւելահայ գերիներուն։ Դէպի Գերմանիա անոնց կրնայինք ղրկել դեղօրայք, տաք բրդեղէն, ձեռնոց, գուլպայ եւ ճերմակեղէն. եւ կատարեցինք մեր պարտականութիւնը։

Բազմազան էր Ազգանոյշին գործունէութիւնը. ազգասէր էր եւ բծախնդիր։

Սիրելի ընկերուհի, դուն յաւէտ բաժնուեցար մեզմէ, բայց քու յիշատակդ անթառամ պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ. մենք քեզ յիշելով պիտի շարունակենք մեր ազգօգուտ գործունէութիւնը։

Թող այս քանի մը տողերը մեր բոլոր ընկերուհիներուն կողմէ ծաղկեփունջ մը ըլլայ քու թարմ շիրիմիդ վրայ։

Յարգա՛նք քու յիշատակիդ եւ հանգիստ քու յոգնած ոսկորներուդ։

Ընկերուհիդ՝ Ս. Զ.

ԼԵՀ ԵՐԱԺԻՇՏԻՆ ԳԻՐՔԸ

Լեհահայոց երաժշտութեան մասին

Օպոլէի մէջ (Լեհաստան), «Օպոլէի Բարեկամներու Միութիւն» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է լեհ երաժիշտ Զբիգնեւ Կոսիցիւլի «Լեհահայոց երաժշտութիւնը» գիրքը։ Լեհահայոց երաժշտութեան ուսումնասիրութեամբ զբաղած է երաժիշտ – պատմաբան Բրոնիսլաւ Քէօփրիւլեան՝ աւելի քան չորս տասնամեակ առաջ, սակայն այդ հարցին մասին ցայժմ կատարուած հրապարակումները յօդուածներու բնոյթ ունեցած են միայն եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութեամբ հատոր մը չէ հրատարակուած։ Այդ տեսակէտէն նոր լոյս տեսած հատորը արժէք ունի։ Զբիգնեւ Կոսիցիւլ, տասնամեայ աշխատանքի իբրեւ արդիւնք, Լեհահայոց երաժշտութեան պատմութիւնը ներկայացուցած է 1344էն մինչեւ մեր օրերը։ Հատորին մէջ ամփոփուած են զանազան աղբիւրներէ եւ բանաւոր մեզի հասած հոգեւոր եւ աշխարհիկ 186 մեղեդիներ, Լեհահայոց երբեմնի հարուստ բանահիւսութեան փշրանքները հանդիսացող 7 ժողովրդական ծիսական երգերը, ինչպէս նաեւ ազգագրական աղբիւրներու այն տուեալներն ու տեղեկութիւնները, զորս հեղինակը քաղած է ձեռքի տակ ունեցած 80է աւելի բազմալեզու (գերմաներէն, լեհերէն, ֆրանսերէն, հայերէն) ուսումնասիրութիւններէ, հաղորդումներէ եւ այլ նիւթերէ։

Յիշեալ մեղեդիներէն 62ը եւ 7 ժողովրդական ծիսական երգերէն 4ը առաջին անգամն է որ հրապարակուած են։ Կոսիցիւլ Լեհահայոց երաժշտութիւնը բաժնած է երկու շրջաններու։ Առաջին շրջանին (1344–1690) զարգացած է երաժշտութիւնը բացառապէս զուտ հայկական աւանդութիւններով եւ մինչեւ ԺԸ դար գործածուած է խազագրութիւնը, երգուած են շարականները։ Լեհահայ իւրաքանչիւր եկեղեցի ունեցած է երգչախումբ եւ նուագախումբ, իսկ իր առաջնակարգ երգչախումբով հռչակուած Կամենէց – Պոդոլսկի եկեղեցւոյ մէջ ԺԸ դարու կէսերուն շարժական երգէոն մըն ալ գոյութիւն ունեցած է։ Այս հետաքրքրական իրողութեան վրայ հիմնուելով Կոսիցիւլ դիտել տուած է, որ եւրոպական նուագարաններու մուտքը հայ եկեղեցւոյ մէջ ոչ թէ անցեալ դարու կէսերուն տեղի ունեցած է, ինչպէս ընդունուած է երաժշտագիտութեան մէջ, այլ 300 տարի առաջ։ Երկրորդ շրջանին, որ կը սկսի 1691էն, լատինականի փոխուած է, Լեհաստանի հայ համայնքի ծիսակարգը, իսկ աւելի ետք ժամասացութիւնը կատարուած է լեհերէն։ Բնագիրներու եւ լեհերէն թարգմանութիւններու հետ միասին գիրքին մէջ տեղ գտած են վերոյիշեալ ժողովրդական ծիսական երգերու (176 տող) ձայնանշումները, որոնք բացառիկ արժէք ունին նաեւ Լեհահայերու բանահիւսութիւնը ուսումնասիրելու տեսակէտէն։ Նոյն երգերէն վեցը Օպոլեցի երաժիշտ Ստանիսլաւ Սմելովսկի վերաշարադրած է երգէոնի եւ ձայնի համար։ Այդ երգերը 1969ին, հեղինակի նուագածութեամբ եւ երգչուհի Ռոզա Հիլայի մեկնաբանութեամբ, սփռուած են Օպոլէի ձայնասփիւռէն։ Համաձայն նշուած գիրքին, ներկայիս Լեհաստանի հայկ. երկու եկեղեցիներէն մէկուն մէջ (Գդանսկի մէջ) պահպանուած է գրաբար ժամասացութիւնը։ Զբիգնեւ Կոսցիւլ հայ մշակոյթի բարեկամներէն է. ան Օպոլէի, երբեմն նաեւ Վարշաւայի ձայնասփիւռի համար պարբերաբար հաղորդումներ կը պատրաստէ՝ նպաստելով անցեալի եւ արդի հայկ. երաժշտութիւնը լեհ ունկնդիրներուն ծանօթացնելու գործին։ Ան ներկայիս կ՚աշխատի «Հայերու մասնակցութիւնը Լեհաստանի երաժշտական մշակոյթի զարգացման գործին մէջ» գիրքին վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (274)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

«Գերազնիւ բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոս, կայսրը իմ վեհափառ տէրս, կը հրամայէ ձեզ գրել թէ ստացած եւ բարեհաճած է կարդալ իրեն ուղղած ձեր գողտրիկ քերթուածը։ Կայսրը, իմ վեհափառ տէրս, իր վեհաշուք բարեացակամութեամբը բարեհաճած է հրամայել ինծի որ շնորհակալութիւնս յայտնեմ ձեզ, զոր կը կատարեմ ներկայիս։ Գերազանիւ բանաստեղծ, վեհափառ տիրոջս գոհունակութիւնը ձեզ ուղարկելու առիթէն օգտուելով, կը կցեմ նաեւ իմ խորին յարգանացս հաւաստիքը»։

ՇՎԷՅԸՐ

Նորին Վեհափառութիւն կայսր եւ Թագաւորին Ա. սենեկապանը

Պեմպօ ճաթելու աստիճան խնդալ սկսաւ։

— Ասկէ աւելի ի՞նչ կ՚ուզես, բարեկամս, կայսրը քեզ խօսքով կշտացուցեր է, կմկմաց Պեմպօ։

— Այո, եւ ան ալ իր սենեկապանին խօսքովը։ Հիմա կռնակիս մէջտեղէն պիտի ճաթիմ...։

— Բայց առաջին սենեկապան ըսուածը նախարարապետէ մը աւելի ազդեցիկ է։

— Ազդեցութիւնը ի՞նչ ընեմ, ո՞վ ծախու կ՚առնէ։ Զէ՞ր կրնա՞ր քանի մը հազար զուրուշ ղրկել որ ձմեռը ցուրտէն չսառէի...։

— Պատիւն ու յարգանքը հարստութենէ աւելի վեր են...։ Կայսերական գոհունակութեան արժանացեր ես... ասկէ աւելին կ՚ըլլա՞յ...։

— Եթէ պնակ մը պլուխ դրկած ըլլար, աւելի գոհ պիտի մնայի քան թէ իր կայսերական գոհունակութենէն...։ Կայսերական գոհունակութիւնո՞վ է որ փորերնիս պիտի կշտացնենք... Եթէ այո, վա՜յ է եկեր իմ ալ գլխուս, մեր մուսաներուն ջոլիրին ալ գլխուն...։ «Բընաւ ախորժակ չունինք այսօր, բերանինիս բան մը պիտի չդնենք», կ՚ըսեն եւ խոհանոցիս մէջ գտած ուտելիքնին ստամոքսնին կը լեցնեն կեղծաւոր մուսաներս ... Ինծի դրամ պէտք է, դրամ... կայսերական գոհունակութիւն ըսուածը ոչ միս է, ոչ հաւ եւ ոչ ալ գինի որ սա չատակեր վոթկաներուն կոկորդը լեցնեմ ... էհ, Շարլ Քէնթ, կայսրդ եւ Թագաւորդ Ֆրանսայի, առնելիքդ թող ըլլայ, քիչ ատենէն ես կը հասկցնեմ քեզի թէ ինչ ըսել է բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոսի քթին խնդալը։ Քեզի կամ ոսկի արտասուել պիտի տամ, կամ արցունք... Անանկ գաղտնիք մը գիտեմ որ, եթէ հրապարակ հանեմ, ծակէ ծակ պիտի փախի, ողջ ողջ գետնին տակը պիտի թաղուի, պիտի մեռնի։ (Արդարեւ, Շարլ Քէնթ, գահազուրկ ըլլալէ յետոյ վանք մը քաշուած եւ հոն մեռած է։ Ծ. Թ.)։

— Ըսել է դրամի՞ պէտք ունիս, հարցուց Պեմպօ։

— Եթէ քու տուած հարիւր հազար զուրուշդ չըլլար, երաւ որ ամէնքս ալ անօթի պիտի մնայինք։

Պեմպօ շեղակի նայուածքով մը դրամարկղի մը նայեցաւ։ Արաթիմոս այս դրամարկղին առջեւ նստած էր։

— Ի՞նչ, դրամարկղի՞ս կը նայիս, Ապողոն վկայ, եթէ մէջը մուկ խնալու ըլլայ, գլուխը կը պատռի։ Պարապ է, մարդկային կեանքին պէս ունայն...

Սուտ էր ըսածը...։ Դրամարկղը լեցուն էր...։ Ռոլանի բերած մէկ միլիոն զուրուշը այդ դրամարկղին մէջ պահուած էր։

— Եթէ պարապ է, լեցնել պէտք է, ըսաւ Պեմպօ։

— Գիտեմ, ինը հարիւր հազար զուրուշ եւս պիտի ստանամ դքսութեան գանձէն ... բայց...

— Այո... պայմանաւ որ...

— Պայմանաւ որ Ռոլան Քանտիանօն մատնեմ, այնպէս չէ՞։

— Կ՚երեւի թէ այս պայմանը քեզի հաճելի չթուեցաւ, հէ՞։

— Ինչո՞ւ։ Իմ ինչո՞ւս պէտք, գոչեց Արաթիմոս։ Միայն սա կայ որ, եթէ Ռոլան ըսուածը մէկ մըն ալ հոս չգայ, ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ ինը հարիւր հազար զուրուշս։

— Ես վստահ եմ որ Ռոլան դարձեալ պիտի գայ, այդ կողմէն բնաւ հոգ մի ըներ։

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նարկիզ Սայրին, զաւակներով եւ թոռներով, Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրին եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խանթէմուրեան եւ զաւակները, Սայրին, Թէճիրեան, Տէրտէրեան, Ղուկասեան, Գավալճեա ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ Կիրակի Փետր. 6, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց քրոջ, մօր, մեծ–մօր, մօրաքրոջ, զարմուհիին եւ ազգականին՝

ՄԱՐԻԱՄ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Թէճիրեան)

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Պաճաքպըզեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Փետր. 13, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր՝

ՏԻԿ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՊԱՃԱՔՄԸՋԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ իրենց մօր յիշատակին Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաճաքպըզեան կը նուիրեն 200 Ֆր. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին, 200 Ֆր. Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին եւ 100 Ֆր. Մոնմորանսիի հանգստեան տան (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, զանազան առիթով.— Զարեհ Թօփզաքարեանի հոգ. առթիւ այրի Տիկ. Թօփզաքարեան 50, Զարուհի Լամէրեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Եավէր, Տէր եւ Տիկ. Տիրան Խայիկեան 50ական: Փոքրիկն Րաֆֆիի մկրտութեան առթիւ Պր. Ժորժ Թէրզիպաշեան, Ղազարոս Կիւլեան 50ական: Կարապետ Բէնձօեանի թաղման առթիւ Տիկ. Ծղնաւորեան եւ զաւակները 30, Մկրտիչ Քիզիլեան 40: Արապիկեան Մառիի թաղման առթիւ Ժան Ֆիլիփին եւ Վալէրի Արապիկեան 100, Պր. Ճնտիկեան 100: Հայկ Մարգարեանի հոգ. առթիւ Մարգարեան 20: Ծննդեան տօնի առթիւ Մուշեղ Եղիաեան 100 եւ 100 դպրոցին, Տիկ. Աննա Կոստոսզեան 30, Տէր եւ Տիկ. Փիրանեան 20, Տէր եւ Տիկ. Կ. Պէրպէր Սարգիսեան 50, Օր. Ա. Արզումանեան 20 Ֆ.:

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պոմոնի Թաղականութենէն հետեւեալ նուէրները.— Կարապետ Թիւթէլեանի մահուան առթիւ այրի Տիկ. Սաթենիկ Թիւթէլեան եւ զաւակները 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Իվ Գասպարեան 100, Պր. Վարդան Մուրատեան 50, Վարդանեան ընտանիք 30 Ֆր.:

ՆՈՒԷՐ

Ժանօ եւ Լիւսի Իւմիտեան իրենց ամուսնութեան ուրախ առիթով «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրեն 50 Ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Կարօ Տէրվիշեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝ Աւետիս Տերվիշեանի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտոյի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Նշան Քհնյ. Գույումճեանի, երէցկինի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց սիրելի հօր մահուան առթիւ (մահացած Լիբանան):

Խորին ցաւակցութիւններ նաեւ ընկերուհի Սաթենիկ Թիւթէլեանի, զաւակներուն, մօր եւ Պր. Գրիգոր Թիւթէլեանի, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, փեսային եւ հօրեղբօր որդիի, Կարապետ Թիւթէլեանի մահուան առթիւ:

Ա Ջ Ը

Մոնմորանսիի, Անտիյիի եւ Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տուներուն մէջ պարապ անկողիններ գտնուելով, Աղքատախնամի վարչութիւնը կոչ կ'ընէ իր հայրենակիցներուն որ փափաքողները չուտով դիմեն Փարիզի իր գրասենեակը ստանալու համար պէտք եղած նախնական տեղեկութիւնները:

Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette, Paris 9e
Tél. : 878-02-99

ԿՈՉ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

Առնուվիլի Ս. Խաչ երգչախումբը կոչ կ'ուղղէ երկսեռ երգեցիկ տարրերու իր կազմին զօրացման համար:

Դիմել ամէն Չորեքշաբթի եկեղեցին, ժամը 21ին (փորձի օրը):

La Chorale Sainte-Croix recherche des jeune gens et des jeunes filles pour renforcer ses cadres.

Répétition les Mardis de 21 h. à 22 h. 30 dans l'église : 31-33 Rue St. Just
95400 Arnouville les Gonesse

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մկրտիչ Ռուչէնեան, 40–50 տարեկան, մօտ քսան տարի առաջ Պէյրութէն Մարսէյլ եկած: Զինքը փնտռողն է իր հօրեղբօր տղան՝ Անդրանիկ Ռուչէնեան, որ այժմ Միւնիխ կը գտնուի:

Իմացնել՝ Յակոբ Ազարեանի.—
6 Hermann Lingstr.
MUNICH
ALLEMAGNE FEDERALE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվ Օտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Փետր. 9, Չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին ընկ. Փ. Արմաղանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ազգանոյշ Գոնջեկիւլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— 100ական Ֆր. Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան եւ Կուրպեթեան ընտանիք, 50ական Ֆր. Տիկ. Զրուանտեան, Տիկ. Նոյեմի Զատեան եւ Տիկ. Տիրուհի Մուսէեան, 30 Ֆր. Տիկ. Մարի Ֆերմանեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան համար կը փնտռուի պահակ զոյգ մը: Բնակարան ապահովուած է: Գոհացուցիչ պայմաններ: Դիմել.—

Union Nationale de l'Eglise Apostolique
Arménienne de Lyon et ses environs
295, Rue Boileau — 69003 Lyon
Tél. : (78) 60-47-18

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի վարչութիւնը կը փնտռէ փորձառու հաշուակալ մը ստիպողաբար:

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝
77, Rue Lafayette, Paris 9e
Tél. : 878-02-99

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Փետր. 6 եւ 13, Կիրակի օրերը հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մէջ:

Երգեցողութիւնները կը կատարուին Ս. Խաչ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վազգէն Փէշտիմալճեանի:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը Շաբաթ, Փետր. 5, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Քրիստափոր կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Փետր. 5, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 20.30ին Գ. Իփէկեան ակումբը:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն, Ուրբաթ, փետրուար 11, ժամը 20.30ին Ալֆորվիլի Մշ. Տունը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

OFFRE D'EMPLOI

DACTYLO FACTURIERE EXPERIMENTEE sur machine électronique,

jeune homme ayant permis de conduire pour petites livraisons.

SINALAC s.a.
(SINANIAN PERE ET FILS)
12 bis, rue du Vieux Chemin de Paris
VILLENEUVE TRIAGE
94190 VILLENEUVE ST. GEORGES
Tél. : 964-25-29

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN

en vente à :
— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

Bal de la Croix Bleue Arménienne
Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN
Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գարոյեան 533-06-31
Արսլանկիւլեան 734-70-19
կամ Սանոսեան 645-13-52:
ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն, 9 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 523-24-97

ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ Գ. ՏԱՐԻՔԻՆ

Voyage aux Canaries

« DECOUVERTE DES 3 ILES »
LAS PALMAS — LANZAROTE — TENERIFE
DU 21 FEVRIER AU 7 MARS

Organisé par :
sevan-voyages
50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

Accompagnée par : SARKISSIAN VAROUJAN
Villes de Départ : PARIS — LYON — MARSEILLE

Prix 2050 F

Comprenant
— Avion aller et retour
— Tous les tranferts (inter îles et aéroports, hôtels)
— Séjours en Pension Complète dans hôtels première catégorie, chambre double

Les places étant limitées nous vous conseillons de vous inscrire rapidement.

ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
6
DIMANCHE
6 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ
ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.785 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.785

« ICI LES CHOSES NOUS CORRESPONDENT »

(*Le Passager clandestin*)

Armen Lubin est venu d'Istanbul en France avant sa vingtième année et il y est resté jusqu'à sa mort en 1974. Entre les galetas et les hôpitaux de Paris, les sanas de l'Assistance et le *Home* de réfugiés où il est mort, il semble qu'il n'y ait pas de place pour le sourire et la joie, et pourtant son œuvre poétique, si elle répond aux circonstances de sa vie, si elle y trouve sa matière, n'est pas plaintive ni amère. On se souvient de *Transfert nocturne :* le « grand malade », l'infirme, est transporté sur une civière d'un bâtiment à un autre, par une nuit étoilée ; couché sur le dos, il voit vaciller les constellations au rythme du pas des porteurs. Il éprouve fugitivement la présence universelle, l'immense réalité mouvante avec lui : ce n'est pas une consolation ou une diversion qui distrairait le gisant de sa condition de malade. Seulement il y a *autre chose*, il y a un *ailleurs* (la nuit, le ciel, le mouvement), il y a *ici* et *ailleurs* ensemble, réunis par le lien à la fois souverain et très frêle d'une conscience, d'une parole. L'homme brisé qui parle dans les poèmes de Lubin ne rassemble pas seulement les éléments de son existence, mais des choses lointaines, étrangères à lui et comme absentes jusqu'au moment où elles s'intègrent au poème, et alors, par exemple :

La boîte à outils deveint visible au
sommet de l'Ararat.

Bien sûr, toute image en poésie vient d'*ailleurs*, par surprise ; il n'y a pas de poésie qui ne nous dépayse et ne nous ramène au centre en même temps, mais, s'agissant d'Armen Lubin, cela est vrai encore d'une autre manière qui lui est toute particulière et unique dans la poésie contemporaine. En effet, cette parole, ces images, dont d'autres peuvent jouer par pure exubérance, gratuitement, lui sont nécessaires : elles sont pour lui le seul moyen d'être *ici*, exilé d'une terre qui a été son enfance, d'une société à laquelle la maladie ne lui permet pas de s'adapter. L'*ailleurs* pour lui n'est pas l'imaginaire, n'est pas l'inconscient ni le rêve : c'est tout ce qu'il a vécu, tout ce qu'il vit, c'est lui-même éternellement déplacé :

Ainsi proposé, moi j'admets le corbeau.
Ainsi proposé, moi j'admets le glaive nu.

Le français lui permettait sans doute de se voir, lui-même et sa vie, avec une sorte de détachement ironique, comme invité à une fête toujours un peu insolite, *passager clandestin* de notre monde. De son œuvre en langue arménienne, qui est considérable (un roman : *Retraite sans musique* et de nombreuses nouvelles), il ne parlait pas volontiers. Je crois qu'elle était son lien avec ses compatriotes dispersés en tous pays, une affaire de famille presque, à laquelle il ne pensait pas que *nous* puissions réellement nous intéresser. Combien tragique cependant, et révélatrice des misères de notre temps. Mais justement : cet *ailleurs* là était pour lui comme un secret, une sorte d'héritage inaliénable. La nouvelle ici traduite est un épisode de la légende vraie du peuple arménien.

HENRI THOMAS

« N. R. F. » Février 1977
Texte précédant la traduction
« D'un Brin de cœur tendre »
(Պճեղ մը անոյշ սիրտ)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ»Ը ֆրանսերէն

Շահան Շահնուրի «*Պճեղ մը անոյշ սիրտ*»ին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ *N.R.F.*ի Փետրուարի թիւին մէջ, կցուած Անրի Թոմայի մէկ գրութեան:

La Nouvelle Revue Française (*Gallimard*) publie dans son numéro de Février 1977 « *Un brin de Cœur Tendre* », la traduction française du chef-d'œuvre de Chahan Chahnour :

ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ

précédé du texte de Henri Thomas que l'on lira ci-dessus.

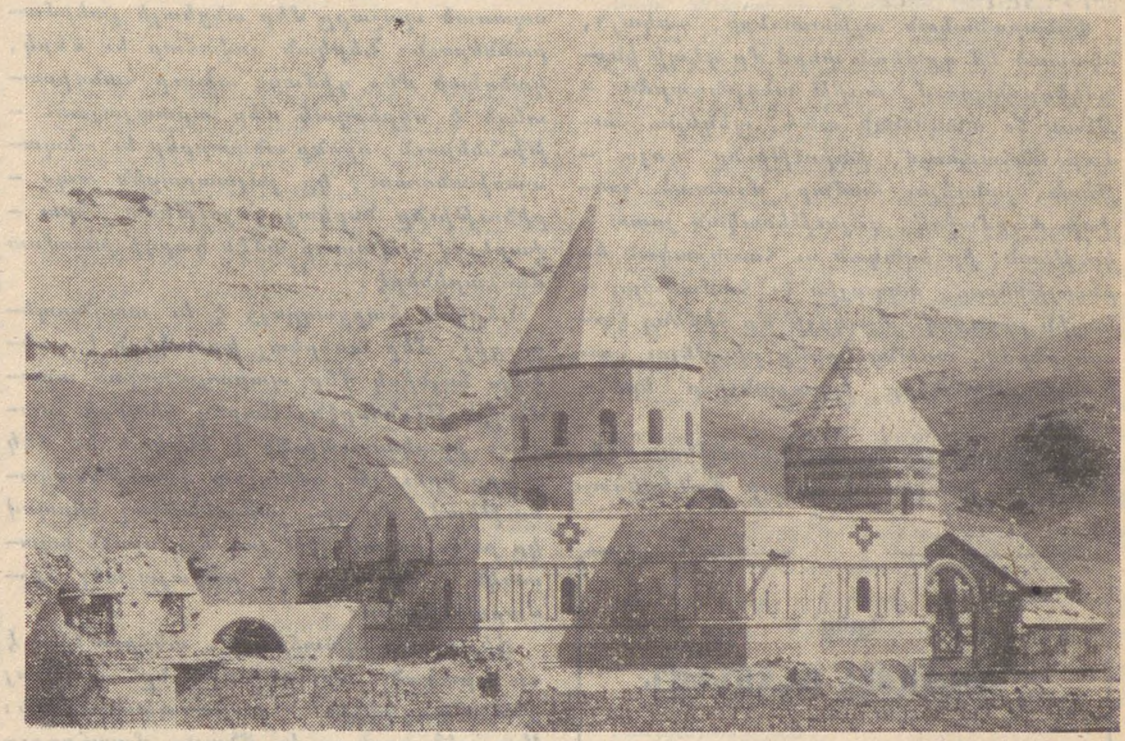

Ս. ԹԱԴԷՈՍԻ ՎԱՆՔԸ

1962ի ամառը վերադարձայ Թեհրան եւ Յուլիսի վերջերը, ուխտագնացութեան օրերուն, ուղեւորուեցայ Ս. Թադէոսի Վանքը:

Կէս գիշերին Թաւրիզէն՝ ինքնաշարժով ճամբայ ելանք դէպի Թրքական սահմանագլուխը, հին Հայաստանի Արտազ գաւառը:

Առաւօտեան դէմ, հեռուէն՝ դաշտին ծայրը, լեռնահովիտի մը մէջ, տեսնուեցաւ Ս. Թադէոսի վանքի գմբէթը: Քանի մօտեցանք՝ ա՛յդքան աւելի անհամբեր էի տեսնելու հայ հնաւուրց անցեալի այդ մէկ կարեւոր յիշատակարանը: Քանի մը հարիւր մեթր մնացած, կանգ առի եւ դիտեցի այդ հոյակապ շինութեան ներդաշնակ տեսարանը:

Խառն զգացումով... ակնածանքով, հիացումով եւ սիրով... մօտեցայ այդ հնամեայ կոթողին ու այդտեղ տեսայ Հայ Հանճարը: Յարգանքով շոյեցի այդ սրբատաշ քարերը, ու հայեացքս բարձրացնելով՝ զմայլանքով դիտեցի արտաքին պատերո՛ւն գեղակերտ խաչքարերը և ժանեականման զարդաքանդակները որոնք կարծես երէկ քարտաշին գչիրէն ելած ըլլային: Քարի վրայ փորուած բանաստեղծութիւն մըն էր:

Վանքին շրջանը ըրի եւ իջայ դէպի առուակը ծարաւս յագեցնելու: Ու ետքը, բարձրանալով՝ քալեցի դէպի դաշտը... Աւարայրի դաշտը: Անդին հեռուն՝ տեղ մը կը հոսէր Տղմուտը: Աւարա՛յր, սրտի ու մտքի Թռիչք... դիւցազներգութեան: Հոն խտացած է Հայ Ժողովուրդի գաղափարական եւ հերոսական այլեւս յաւերժական իմաստը:

Մտասուզուած՝ կը դիտէի այդ պատմական դարաւոր վայրը եւ ինքնաբերաբար, շարժապատկերի նման, մտքէս անցան անուններ... Վարդանանք, Եղիշէ, Ալիշան... ու վերյիշեցի Նահապետի քերթուածին քանի մը տողերը, (Բլբուլն Աւարայրի).

«Թադէի վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ,
Սըրտիկս՝ որ ի խաչն էր կիպ՝ թունդ առաւ.
Ի խաչին թեւէն թըռայ ու հասայ
Գտայ զքեզ ի դաշտ քաջին Վարդանայ»

Ու դանդաղ քայլերով վերադարձայ դէպի վանք: Քանի՛ դարեր եկեր ու անցեր են... Քանի՛ Հայեր բռներ են նժդեհութեան ճամբան: Ու հիմա ես, հեռաւոր Ամերիկայէն, եկած եմ տեսնելու իմ նախնիքներուս երկիրը: Բոլոր հայ պան - դուխտներու սրտէն խօսած է Ալիշան...

«Ո՛վ դու ի վաղուց մոոցուած
հայրենիք,
Ո՛վ դու իմ սըրտիս անմոռաց տեղիք.»

Դարեր անցեր են... աշխարհակալներ եկեր ու գացեր են: Եւ հիմա՝ վանքին շուրջը հազարաւոր հայ ուխտաւորներ հաւաքուեր են... քանի մը տարեցներ մատաղ կը պատրաստեն, եւ Ուրմիոյ շրջանի երիտասարդները շուրջպար կը բռնեն... ցերեկը՝ տաւուլ-զուռնա, գիշերը՝ քամանչա եւ տուտուկ: Տաղաւար է:

Կ'ենթադրուի թէ իններորդ դարուն կառուցուած է վանքին հնագոյն մասը, եւ յաւելումներ եղած են յաջորդ շրջաններուն: Դարեր եկեր ու անցեր են... քսաներորդ դարու սկիզբը՝ Թադէի վանքը երթեւեկի կարեւոր կայան եղած է յեղափոխական գործունէութեան... դարեր պիտի անցնին:

Յաջորդ օրը՝ լուսաբացին, բարձրացայ մօտակայ բլուրը: Արշալոյսին առաջին գորշ ճառագայթները հալեցուցած էին մութը: Օդը պայծառ էր, եւ քիչ ետք՝ տեսնուեցաւ Մասիսը հեռուէն, մանրանկարի մը նման:

Օրը անցաւ: Խոտին վրայ երկնցած՝ կը դիտէի Ս. Թադէի քարակերտ գեղեցկութիւնը: Արեւը հորիզոնին դպաւ եւ իր ոսկի հեղուկը Թափեց սարերու գագաթներուն վրայ:

Գիտէի թէ հեռուն՝ Մասիսը կանգնած է անսասան: Եւ երեւակայեցի թէ երկինքէն՝ ձեռք մը իջեցուցած էր Ս. Մեսրոպի կանթեղը Մասիսի կատարին որպէսզի հայկականութեան լոյսը սփռէ արտաշ - խարհի հայ նոր սերունդին վրայ:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՃԻՆԵԱՆ

HARMONIE DU SOIR

Voici venir les temps où vibrant sur sa tige
Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir ;
Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir ;
Valse mélancolique et langoureux vertige !

Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir ;
Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige ;
Valse mélancolique et langoureux vertige !
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir.

Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige,
Un cœur tendre, qui hait le néant vaste et noir !
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir ;
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige.

Un cœur tendre, qui hait le néant vaste et noir,
Du passé lumineux recueille tout vestige !
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige...
Ton souvenir en moi luit comme un ostensoir !

CH. BAUDELAIRE

ԻՐԻԿՆԱՅԻՆ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ահաւասիկ ժամանակն ուր Թրթռալով ցօղունին
Բուրվառի մը հանգունակ կը մխայ մէն մի ծաղիկ
Երեկոյեան օդին մէջ կը պտուտքին ձայն ու բոյր,
Վալս տրտմօրօր եւ նուաղուն ցնորք:

Բուրվառի մը հանգունակ կը մխայ մէն մի ծաղիկ.
Մինչ ջութակը կը Թըրթըռայ նման սրտի մը ցաւատանջ.
Վալս տրտմօրօր եւ նուաղուն ցնորք,
Երկինքն է մութ ու գեղեցիկ շքեղաշուք որպէս խորան:

Մինչ ջութակը կը Թըրթըռայ նման սրտի մը ցաւատանջ,
Փափկազին սիրտ մը որ կ'ատէ ոչնչութիւնն հսկայ ու սեւ.
Երկինքն է մութ ու գեղեցիկ շքեղաշուք որպէս խորան
Խեղդուեցաւ արեւն ահա արեանը մէջ որ կը սառի:

Փափկազին սիրտ մը որ կ'ատէ ոչնչութիւնն հսկայ ու սեւ
Լուսաւորեալ իր անցեալէն կը հաւաքէ հետքերն ամէն.
Խեղդուեցաւ արեւն ահա արեանը մէջ որ կը սառի,
Յիշատակդ կը փողփողի իբրեւ ճաճանչ՝ հոգիիս մէջ:

Թարգ.՝ Զ. Գ.

ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՓՆՏՈՒՏՈՒՔԻ ՄԸ ՀՈԳԵՐՈՎ

Ամուլ եւ ժխտական քննադատութիւններէն կը խուսափիմ։

Քննաբանական աշխատանքը, սակայն, նկատած եմ դրական փորձ մը դէպի ինքնակեդրոնացում, առիթ անդրադարձութեան եւ տագնապի պահ, պեղելու համար անհատնում խորութիւնը գոյութեան, յանդելու համար, մշտատեւ անվախ մարմաջով, գոյութենական յստակութեան, իր եզական ու հաւաքական երեւոյթներով, ազգային եւ համամարդկային յղացքով, մշակոյթ մը հիմնող էատարրերով, առանց երբեք չփոթելու զանազանութիւնները իւրաքանչիւր երեւոյթին։

Իրապաշտութիւնը գրականութեան մէջ, մեր մօտ, ստացած է յաճախ մակերեսային բնոյթ եւ չփոթուած ազգային տեսակէտին հետ, կամ երբեմն դեռ աւելի սեղմ՝ տեղական գոյնին հետ. ինչպէս ընկերային մարզին մէջ, ոչ ազգասէր կը նկատուի այն անձը որ, հայրենիքի մէջ մինչեւ հիմա չյայտնուած կամ երբեք գոյութիւն չունեցող իրականութեան մը մասին երբ գրէ, կամ՝ երբ իր տեսութիւններով նոր կարելիութիւններ առաջարկէ որոնք, առաջին ակնարկով խորթ թուին ազգային կոչուած աւանդութեան մը։ Գրաքննութիւնը խիստ է ասոնց հանդէպ եւ ազգային գրագէտի վկայականը յաւէտ մերժուած։

Գրեց՝

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Անյայտ վախ մը կաղապարած է մեր գրական արտադրութիւնը, եւ միալար երգը մեր բանաստեղծներուն, նահանջի համերգէն ոչինչ կ'արձագանգէ։

Հայ ազգը, այսօր, թէ հայրենիք ունի եւ թէ սփիւռք։ Եթէ կայ Մասիսն ու Արարատը, Վանն ու Սեւանը, հայ շինականն ու հայ գիւղը, կայ նաեւ հայրենիքէն հեռու, օտար մայթերու վրայ իր առանձնութիւնը լացող սերունդ մը, եւ նոյն այդ առանձնութեան վրայ խորհող ուսանող հայ երիտասարդը, վտանգուող ազգային ինքնութեան հարցերով զբաղող ուխտեալ առաքեալը, երիտասարդներ պատրաստ իրենց արիւնով նոր հորիզոններ պարզելու, մնալով միշտ վահան իրենց ազգին։ Հուսկ, կայ հայ բոյնը որ կը դժուարի ներկայ պայմաններու մէջ իր գոյութիւնը պարտադրել իբրեւ հայ, ոչ միայն հանդէպ օտարին, այլ եւ յատկապէս իր բոյնէն ներս, նորահաս սերունդին, ազգային նոր գիտակցութիւնը ըլլալու անկարելիութեան մատնուած։

Արդարեւ կը հիասթափինք ամէն անգամ, երբ ներկայ գրական, իմաստասիրական, բարոյական, աստուածաբանական, կրօնական, ընկերային, քաղաքական հարցերու առաջարկած քննական հոգերէն խթանուած՝ կը փորձենք հաղորդակցութեան եզր մը գտնել մեր անմիջական շրջանակը կազմող անձերու հետ. Հայեր առհասարակ որոնք, գիտեն գրիչ շարժել, հայերէն լաւ արտայայտուիլ, հետաքրքրական դարձնել մեր լրագիրները ու պարբերաթերթերը, հեղինակ շատ մը հատորներու, բանաստեղծ անունով ճանչցուած շատերէ, անձեր՝ հմուտ մեր տոհմիկ պատմութեան ու գրականութեան, պատրաստ սրբագրելու պատմական թուականի մը սխալ գործածութիւնը բանասիրական մանրապատում բծախնդրութեամբ. ոչ միայն հաղորդակցութեան եզրի բացակայութիւնն է որ կը խափանէ կարելի յարաբերութիւն մը, այլ յատկապէս մեր մշակոյթը հիմնող իրականութեան անթափանց բնութիւնն է որ, եսասիրաբար փակուած ինքնիր մէջ, չի ցոլացներ եւ կամ չարձագանգեր ներկայ յեղաշրջուող աշխարհի հարցերը, թէ քաղաքական եւ թէ եկեղեցական գետնի վրայ։

Յուսահատօրէն եւ հիւանդագինօրէն փակուած ենք մեր անցեալին մէջ ազգովին եւ մշակոյթով։ Անգիտակից՝ դարձած ենք ախտաւոր սիրահարները մեր անցեալին։ Եթէ յանկարծ մէկը փորձէ ախտաճանաչումի քննութեան մեզ ենթարկել, կը քամահրենք զինքը եւ գինովութենէ նօսրացած մեր ուղեղը խռովելէ կը խուսափինք, հակաբանական մեղկութեան մը անվերադարձօրէն յանձնուելով։

Լճացած ենք մեր ամայութեան մէջ եւ սպառած պաշարը մեր անցեալի շտեմարաններուն։ Ներկան սովահար եւ մերկ, կանգնած մեր դիմաց, տխուր հանդիսատեսն է ողբերգակ մեր արտայայտութիւններուն, որոնք անտարբեր եւ անպատասխանատու, կը յայտարարեն ապօրինութիւնը ներկայ գոյութեան, հրաժարելով հոգատար ամէն կարգի խնամոտ ձեռնարկներէ։

Ներկան հարցադրոյց է եւ տագնապեցուցիչ. մեր առօրեայ խօսակիցն է, անկախ նոյնիսկ մեր պարագայական տրամադրութիւններէն։ Ապրող կեանքի շարժուն իրականութիւնն է ներկան եւ մէկ է իբր երեւոյթ, օժտուած զօրութենականութեամբ մը որ, շարունակեալ կերպով կը բացայայտէ կամ լաւ եւս որուն նպատակն է միշտ աւելի բացայայտել ճշմարտութիւնը։

Ճիշդ այս պատճառով, անհրաժեշտ է որ գրական արտադրութիւնը ունենայ համամարդկային տարածականութիւն։ Ազգային ըլլալու եւ մնալու մտահոգութիւնը չըլլայ կաշկանդիչ այլ առիթ բացուելու դէպի մարդ էակի ամբողջական արտայայտութեան։ Եւ հոս կ'անդրադառնայ պահանջը նոր գիտակցութեան, որովհետեւ գիտակցութիւնն է որ միջամտելով ներկայի հոսանուտ իրականութեան մէջ կը զանազանէ մարդը իր անցեալէն եւ կը բացայայտուի իբր ներկայ, միասնաբար Աշխարհ կոչուած իրականութեան, որուն մէջն ենք եւ որուն առաջարկած յարաբերութիւնը կը յատկանշէ մեր գոյութիւնը։

Շահան Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վէպը, մեր օրերու արձագանգը ուզեց ըլլալ ջարդերէն տասնեակ մը տարիներ ետքը գրուած. բայց... մնաց այդպէս... կառուցուելիք շէնքի մը իբր առաջին քարը, հիւանդ մարմինի մը առաջին ախտաճանաչումի փորձը։ Շէնքը չբարձրացաւ եւ հիւանդ մնաց իր ցաւերուն մէջ անծանօթ մը։ Քարին վրայ ոմանք թափեցին փրփրոտ շամփանեաներ եւ երազային տպաւորութիւններ ողողեցին հոգիները, հազար հազարաւոր երիտասարդներ պինդ սեղմուած իրենց ակռաներով ալբեցան տառապանքը «լոխում»ի փրփրոտ բայց իրաւ այս տողերուն.

— «Ծօ այս ի՛նչ անաստուածային, հակամարդկային, հրէշական, բարբարոս օրէնք է. ո՞ր անիծուած ձեռքը արձանագրեր է զայն, ո՞ր չորնալիք ուղեղը պարտադրեր է մեր գլխուն։ Ես մայր մը ունիմ. ես հայր մը ունիմ. ինչո՞ւ անոնցմէ հեռու մնամ, ինչո՞ւ անոնք իմ կարօտովս հիւծին եւ ես չկարենամ վայելել անոնց մօտիկութիւնը։ Մենք ասոնց պէս չենք. մեզի համար ծնողքէ աւելի մեծ ու նուիրական ի՛նչ կայ. ո՞ր սէրն է որ մայրական սիրոյն տեղը կրնայ բռնել. մայր, մա՜յր...»։

Իրականութիւնը սակայն մնաց միշտ հեռու եւ հիւանդը յուսախաբ ու բռնագբօսիկ խնդուքներու ենթարկուեցաւ, յանձնուելու համար հուսկ կրաւորական դիրքի մը քնարեր վիճակին։ Եւ Շահնուր մնաց առանձին, ինչպէս մնացած էին առանձին զինքը կանխող ուրիշներ, մէկուսանալով հայութենէն։ Այո, չիտակ ըսած էր Շահնուր. «Հայը ունի զմայլելի բանաստեղծներ, բայց ո՛չ գրականութիւն»։

Սփիւռքի գրականութեան մէջ գլուխ գործոցն էր Շահնուր իր տեսակին մէջ. սփիւռքեան գիտակցութեան սկիզբը, կենսական գրականութեան մը անհրաժեշտութիւնը յայտարարող, որ լոկ, կրնայ դեռ մեզ փրկել օտարացումի մահաբեր քունէն։ Շահնուրի բացած օղակին ուրիշ օղակներ չյաջորդեցին։

Այսօր կայ սերունդ մը որ աւելի կամ նուազ հասկացողութեամբ կը զգայ ու կը կրկնէ Սուրէնի խօսքերը.

«Մենք Հայաստան չենք ապրած, անոր հողն ու օդը անծանօթ են մեզի. անոր բարքերն ու սովորութիւնները մեզ չեն կռած եւ բնական է որ մենք սիրենք մեր ծննդավայրը միայն, այսինքն երկինք մը օտար, մեր նախնիքներուն իրարու յաջորդող անվերջանալի սերունդները չեն կրցեր մեզ փրկել, չեն կրցեր մեզ այն մեծ սէրը տալ։ Պոռոտախօսութիւններ կը ցընդեն բոլորն ալ. ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կարօտ է — մանաւանդ մեր պարագային — անցեալի մը, մեծութեան, օրինակներու»։

Անշուշտ վերապահումներով կը մէջբերեմ այս տողերը. հոս անցեալը չէ որ կը քննադատուի այլ մեր ներկայի հոգեկան մերկութիւնն ու ընկերային դիրքի փլուզումն է որ կը պարզաբանուի։ Ծաբէական ու ծիծաղելի վիճակն է Հայուն որ անցեալով կը ստիպեն զի՛նքը ապրիլ իր ներկան, խափանելով նոյնիսկ անոր ստեղծագործ ճիգը, ընկերային առօրեայ պահանջներուն յարմարելու իր կարելիութիւնը։ Ազգային բառը մաշեցուցած է մեր ուղեղը, եւ ազգային ըլլալու մեր այլեւս ժանգոտած բառերով խօսուած ճառերը, նոյն մեր ազգին տխուր դամբանականներն են։

Զկայ մեր այսօրը արձագանգող գրականութիւն մը (բանաստեղծներ կան, բայց ո՛չ գրականութիւն) անկաշկանդ, ազատ, ազգ կամ ազգային անցեալը հոլովելու պարտադրանքէն։ Դեռ մենք գոյութիւն չունինք մեր գրականութեան համար. «Մենք չենք ծնած» կ'ըսէ Շահնուրի հերոսը. որուն կը ձայնակցի մեր օրերուն Վահէ Օշական. «Հոս գիւղին մէջ մարդիկ միայն մեռնիլ գիտեն, դեռ չեն ծնած իսկ»։ Պատմութիւնը կերտող դերակատարներու կողքին, լոկ ներկայութիւն մըն ենք առանց դերի։

Աւելորդ է փնտռել պատասխանատուներ. անհրաժեշտը ապրիլն է եւ ապրիլ առանց դիմակի, հիւսելու համար այդպէս մաքուր բանաստեղծութիւնը մեր ժողովուրդին։

Թող բացուին թատերասրահները եւ թատրոնը ընձիւղի մեր գրականութենէն ներս, ժողովուրդի մը այժմէականութիւնը տուող եւ գիտակցութեան առաջնորդող կարեւոր այս ազդակը։

Եթէ բանաստեղծութիւնը հոգեկան ապրումի մը բիւրեղացումն է, գրականութիւնը, ինչու ոչ, նաեւ քաղաքակրթութիւնը, ազգի մը մտքի ու սրտի արկածախնդրութեան հայելին է։

Սփիւռքահայ գրական համագումարի մը անհրաժեշտութիւնը հրամայական պահանջ մըն է։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՎԵՀԱՆՈՅՇ ԹԵՔԵԱՆԻ «ՈՍՏՐԷ»Ն

Գրեց՝ **Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ**

Զգացումի ինքնատպութիւն մը ակներեւ դարձած էր Վեհանոյշ Թեքեանի բանաստեղծական առաջին հատորով՝ Կապոյտ Ապրիլ։ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի երբեմնի ուսանողուհին ասկէ վեց-եօթը տարիներ առաջ կեանքի առօրեային հայող եւ անկէ ձեռք ձգուած անհատական ապրումներու հիւսքով, առանց սեթեւումի, մեծ ոստան ապրող ժամանակակից կնոջ մը զգացական տարրը բնութագրած էր միտքի հակակշռով մը։

Զգայարանքի յուզումները այսօր եւս չեշտուած են բանաստեղծուհիին Ոստրէ խորագրուած հաւաքածոյին մէջ, աւելի խոր ու տարածուն այս անգամ։

Խորագիրը՝ բանաստեղծութիւններու այս հատորին, առաջին առթիւ առնուազն առեղծուածային, յամենայն դէպս տարօրինակ ու անհասկնալի կը թուի ըլլալ։ Ծովային երկապատեան կակղամորթը ի վերջոյ ջուրերու խորը սուզուած անհաղորդ արարած մըն է՝ առանց պատմութեան եւ դրոշմի։ Բայց եթէ ոստրէն կը խորհրդանշէ մենակեաց կեանքի մէջ լռակեաց ապրելու, սնանելու, դանդաղ աճելու ներքին բնազդական մղումը, որ զերծ չի մնար նաեւ արտաքին շրջապատի հպումէն, շնորհիւ իր բարկ զգայարանքներուն, ապա բանաստեղծուհիին ներանձնական աշխարհն ալ, իր տեսակին մէջ կակղամորթ սիրտ մը՝ մտածումի կնիքով հակակշռուած, այս անգամ կնոջական տրոփն է, որ լոյս աշխարհ կը բերէ։

Արդարեւ, Վեհանոյշ Թեքեանի տարերքը զգացումներու եւ մտածումներու խառն այլ միահիւսուած կծիկ մըն է, որ աստիճանաբար թել առ թել կը քակուի, կ'երկարի մերկ եւ անգոյն ցուցադրութեամբ երբեմն պատկերներու, երբեմն բնութագրումներու եւ, ընդհանրապէս, մենախօսութեան տարազը ընդգրկող տողերով։

Երա՞գ, թէ սիրոյ փորձառութիւն։ Ինչ փոյթ, երբ ապրումներն ու անոնց վրայ խարսխուած մտքի լարերը անկեղծութեան կնիքը կը կրեն։ Երկու պարագաներուն ալ բանաստեղծուհին վերապահուած են հակասութիւններով եւ հակադիր երեսներով սէր մը (կամ՝ կեանքը ինքը) հաստատելու համար ունայնութիւնը թէ՛ երազին, թէ՛ իրականութեան, քանի առաջինէն բխող պատրանաթափ յոյսերն ու իղձերը եւ երկրորդէն ծնունդ առնող յուսալքումները կեանքի հոլովոյթին անբաժան օղակները կը մնան անտարակոյս։

Ինչ տեսակ որ երազ ունիք՝ տուէք ինձի,
խաղաղութեան
Դրօշակի
Գարնան տեղ
Ես երազներ կը վառեմ։

Երազներ հաւաքել, նոյնիսկ ուրիշի մը ճամբով՝ զանոնք վառելու ակնյայտնի միտումով, կը նշանակէ ինքնահրաժարման ճիգով ովկեանին խորը մեկուսանալ։ Այսպէս է, որ բանաստեղծուհիին տողերը շատ յաճախ կը մատնեն յոռետեսութեան կամ ըսենք՝ ակնկալութիւններու առջեւ սկեպտիք կեցուածքի մը տրամադրութիւնը։ Բայց լաւատեսութեան հրայրք մը, կեանքէն առնուազն տաք սիրտ մը քաղելու բնական բաղձանքը նոյնքան ակներեւ են Ոստրէի էջերուն մէջ։

Ներանձնական ապրումներու եւ զատումներու շրջագիծը լայննալով իր մէջ կ'առնէ նաեւ ժամանակն ու շրջապատը։ Սաղմոսներու շարքը, որ հատորին շուրջ 110 էջերուն կէսը կը գրաւէ, կը սեւեռէ մաշեցնող, մեքենայացնող, նիւթականացնող այն չոր իրականութեան վրայ, որ ընթացիկ լեզուով աշխարհ կ'անուանուի։ Թեքեան կեանքին հետն է, կը քալէ անոր հետ ձեռք-ձեռքի՝ հաստատելով դառնութիւններն ու զգալով ցաւերը։

Անկէ անդին իր մատուցածը անզօր աղօթք մըն է, սիրոյ գողտրիկ զգայնութիւն մը։

Վեհանոյշ Թեքեանի չափածոն եթէ չի տառապիր իր սեռին այսպէս թէ այնպէս վերապահուած զգայական բարդոյթներէն, ինչպէս նաեւ վիճակներն ու պահերը անկեղծ թրթռացումով արձանագրելու ակներեւ չեշտէն, որ մինչեւ իսկ խոստովանութեան մը դրոշմը կը կրէ, միւս կողմէ սակայն, իր ներաշխարհի ցուցադրութեան ձգտող անհաշիւ տողերը վերջին հաշուով ինքնիր վրայ դարձող հոլի մը կրկներեւոյթը կը ցոլացնեն։

Ակնկալուածն այն է, որ ժամանակաշրջանի դրոշմը ցայտուն դառնայ, եթէ ոչ՝ տիրական։ Բնութագրման ճամբով գոյավիճակի մը, — ըլլայ անիկա ներանձնական մթնոլորտ կամ արտաքին քննութիւն, — պատկերացումը դուրս գայ «չափածոյ պատմութիւն» կամ «նկարագրութիւն» ըլլալու վիճակէն՝ դառնալու համար ժամանակաշրջանն ու օրուան մարդը բնորոշող ինքնարտայայտութիւն։

Լիութեան հաստատումը՝ ինքզինք ամբողջութեամբ պարտադրող էջերով, անկասկած տեղ պիտի գտնեն յաջորդական հատորներու մէջ։ Այս վստահութիւնը անոր համար, որ Վեհանոյշ Թեքեան, ինչպէս ցոյց կուտայ Կապոյտ Ապրիլէն վեց-եօթը տարիներ ետք լոյս տեսած Ոստրէն, չի գոհանար կեանքի լուսանցքին վրայ մնալով, այլ կը փորձէ ապրիլ զայն զգացական եւ իմացական զոյգ լարերով։

ՔԱԼԷՏՈՍՔՈՓ

արուեստասէրի մը օրագրէն

Գրեց՝ Գ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Լիզպոն՝ հասած ենք արդէն: Կարճ թռիչքէ մը ետք անշարժացած է պող-պատեայ թռչունը: Սիրուն չէ օդակայանը. օդը սակայն գարնանային՝ մինչ Փարիզ ցուրտ էր:

Հրաւէրը սրտանց, նպատակը յստակ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան քսան-ամեակի հանդիսութիւնն է մեր ճամբորդութեան դրդապատճառը: Քաթրայի դիւցի մը հրամցնել գերակշիռ հայկական յայտագրով՝ հայ լաւագոյն մենակատարներու մեղսակցութեամբ:

Փափաքը մեզ մօտ կար այս կարգի ուխտագնացութեան մը երկու տարիէ ի վեր: Հարկ եղան Վահրամ Մալեանի յարատեւ ջանքերն ու Ռոպէր Կիւլպէնկեանի համամտութիւնը, նաեւ՝ յարմար պատրուակ մը, խօսքէն փորձի կարենալ անցնելու համար:

Բոլորս ալ կը վախնայինք խրուացիօ-րէն: Թէ՛ Լիզպոն, թէ՛ Փարիզ: Կրնայի՞ն յուսակորոյս մեկնիլ սրահէն շուրջ հազար երեք հարիւր օտար արուեստասէրներ, լսելէ ետք հայ գործիական երաժշտութեան նուիրուած ամբողջ յայտագիր մը, մեծ մասամբ առաջին ունկնդրու-թիւններու տեղատարափին տակ:

×

Արուեստագէտները որոնք խումբին մաս կը կազմեն վստահելի են ամէն ուղղութեամբ: Վեցն ալ փորձառութիւնն ունին այս կարգի յայտագիրներու: Բայց դըժ-ուարինը կը մնայ, բեմէն դէպի սրահ հաղորդակցութիւնը ապահովելու՝ նկատե-լով թէ բոլորն ալ մենակատարներ են, ու բաղդատմամբ կարճ ժամանակամիջո-ցի մը ընթացքին պարտաւոր են հասնիլ իրենց լաւագոյնին: Խառն յայտագրով մը աւելի դժուար է համերգի մթնոլորտին բիւրեղացումը ապահովել:

Բիւրեղացում՝ որ չնչել տայ նոյն կըշ-ռոյթով բեմն ու սրահը:

×

Շուշանիկ Միլտոնեանի ժպիտն է որ կը նշմարեմ նախ: Հասած է մեր խումբէն ժամ մը առաջ: Անհաւասիկ առաջին լաւ-լուրը: Հեզահամբոյր ու ինքնավստահ արուեստագէտներու հոյլին կը պատկանի: Ներկայութիւնը ուժերը վերանորոգող բնոյթ ունի:

×

Քառորդ ժամ ետք Հիմնարկութեան մեծ սրահին մէջ կը գտնուինք: Բոլորն ալ խ-կոյն կ'ուզեն աշխատիլ: Լին Տուրեան Այտա Մուրատեանի հետ, Րաֆֆի Պետ-րոսեան Անի Աճէմեանի ընկերակցու-թեամբ իրենց դաշնակներուն շուրջ են հիմա, իսկ Շուշանիկ՝ տրամադրուած տաւիղը աչքէ կ'անցընէ վիրաբոյժին ման-րախոյզ նայուածքով: Մինչ սրահին հըն-չական յատկութիւնները մեզ չանթահա-րած են: Աւելին՝ սրահներուն լաւագոյնն է:

Ձկայ յարմարութիւն, չկան առաւելու-թիւններ ամէն կարգի որոնցմով օժտուած չըլլայ ան: Մէկտեղուած են առաւելագոյն դրական ազդակները, հասնելու համար ապասուած աննման արդիւնքին: Ժամ մը ետք կը բաժնուինք այս հրաշալի ուխ-տատեղիէն: Հո՛ս, այս սրահին մէջ է որ պիտի նուագենք վաղը գիշեր:

×

Վերադարձ՝ բոպէ մը միայն, դարձեալ սրահ՝ լսելու համար այդ գիշերուան հա-մերգին առաջին գործը: Պախի երրորդ սուիթը: Հիմնարկութեան նուագախումբն է օրուան հիւրը: Թոյլ է տպաւորութիւնս:

Ինչո՞ւներ կ'ուրուագծուին մտքիս մէջ: Այդքան հոգածութեան առարկայ նուա-գախումբի մը որակը չէ կարծես: Գերի-բապաշտ պատկերներ կը մօրրցնեն երեւակայութիւնս, չեմ լսեր հիմա առար-կայօրէն, այլ բաղդատութիւններով կ'օ-բօրուիմ: Փորձութեան ենթարկուած եմ ահա, ու առանց այլ եւ այլի մեր դահլի-ճային նուագախումբին կազմը, մտովին մաս առ մաս ու մէկիկ մէկիկ աչքէ կ'ան-ցընեմ: Արդիւնքը նպաստաւոր է մեզի:

Վաղը ըլլա՛ր. ապատելու համար նման հոգեկան բարդոյթներէ:

×

Վերջացած է համերգը: Եթէ վաղն իսկ չվերադառնայինք Փարիզ սապէս պիտի հեռագրէի անմիջապէս ետք.

«Յաջող սթոփ. շատ յաջող սթոփ. հայկական յայտագիրը գոհացուց սթոփ. հազար երեք հարիւր ունկնդիրներ սթոփ. տասնեակ դեսպաններ, տասը մշակու-թային խորհրդատուներ սրահին մէջ սթոփ. տղաքը կրցին տալ իրենց լաւա-գոյնը սթոփ. անթերի ընդունելութիւն Հիմնարկութեան կողմէ սթոփ. Նամակը կը հետեւի»:

Նկար՝ Մելիք Ամիրայեան

Հետեւեալ առաւօտ հակառակ խոստու-միս հաւանաբար նամակը չկարենայի շա-րադրել: Առաջին անգամն է որ կուգամ Լիզպոն. արտակարգ բաներ ունիմ տես-նելիք:

Պիտի պատմէի յետոյ՝ Փարիզ:

×

Յայտագիրը կը սկսէր Շուշան Միլտոն-եանի տաւիղով: Զմայլելի գործիք որ հետզհետէ կ'արժանանայ հետաքրքրու-թեան:

Տաւիղը սիրող հայ երգահան չունինք կ'երեւի: Ձկան գործեր: Թէ ոչ այդ մասն ալ հայկականացնել պիտի փորձուէինք:

Ու Միլտոնեան ունի գրեթէ ամէն ինչ: Կատարողական ձիրքերուն առընթեր, մօտ երկու տարիէ ի վեր, մեծերու յատուկ թռիչքով մըն է որ կը մօտենայ իր մեկ-նաբանած գործերուն, փնտռելով անոնց մէջ երաժշտական խորհուրդին ամենա-լրիւ ձեւն ու իմաստը: Իր նախադասու-թիւնները չափ ու կշիռ ունին: Նաեւ խիստ նուրբ զգայնութեան մը տէր է ան որ ներգործող յատկութիւններ ունի, մղելով քեզ նօթերուն հետ մտածելու հե-տեւողականօրէն: Հէնտէլ, Ֆորէ, Խաչա-տրեան եւ Պէլա Պարթոգ այս հաւաքա-կած երեւակայական գիծերուն ներքեւ տողանցեցին վերացնելով մեզ ու նաեւ մտքին յափշտակութեամբ:

Լին Տուրեան յաջորդեց իրեն զուտ հայ-կական հինգ մեղեդիներու փունջով մը: Ընտրած էր առաւելաբար ծանրագնաց ու ծանրաթախիծ երգեր, որ ըսել կուտային դաղարին Փորթուկալցի երաժշտագէտի մը. «շատ կը նմանինք ազգովին իրարու, քանի նոյնքան մելամաղձոտ են ձեր ալ երգերը»: Զուսպ մեկնարկութիւն սրտա-շարժ: Ճշգրիտ կշռոյթովն իրենց երգու-յան բոլորն ալ յորդեռանդ յուզականու-թեամբ: Արդէն կուգար՝ գնաց բախիլ սիրտերուն: Մեծ ընդունելութիւն՝ հա-կառակ անոր որ բառերը անիմաստ մնա-ցած էին ունկնդիրներուն մեծամասնու-թեան համար: Պիտի մոռնայի՝ կային տասնեւհինգ Հայեր սրահին մէջ: Լիզպոնի գաղութին ամբողջական թիւը: Այտա Մուրատեան պարզ ընկերակցող մը չէ-ղաւ: Վերադարձ խրաքանչիւր մեղեդիի մթնոլորտը, նաեւ Առնօ Բաբաջանեանի սուիթին խռովիչ ու վիպապաշտ ոճը, տալով զայն նրբին բայց հարուստ հնչա-կանութեամբ:

Կար նաեւ յայտագրին երկրորդ մասին մէջ նոյն երգահանին Ջութակ եւ դաշ-նակի սոնաթը: Գիշերուան պատկառելի գործը երկարաշունչ որ վստահուած էր Լեւոն Ջիլինկիրեանի եւ Րաֆֆի Պետ-րոսեանի:

Յարգուեցան երգահանին յոյզերը իրենց բուն սաստկութեամբ: Կենդանի պատկերն էր կարծէք որ վերարտադրեցին այդ վիթխարի կառոյցին: Լեւոն Ջիլինկիրեան եւս կը մագլցի արագ արագ սանդուխները իր ընտրած ասպարէզին գրահապատ կըր-կէսին՝ հեռանալու համար շուտով՝ առօր-եային աղմկալի կշռոյթէն՝ եւ գտնելու խաղաղ անդաստաններ ուր կարելի պիտի ըլլայ ազատօրէն արտայայտուիլ իր ան-սահման արժանիքներով: Երբ կը նուագէ սիրել կուտայ մեկնաբանած երաժշտու-թիւնը՝ մօտեցնելով քեզ իրեն: Ունի նաեւ գրաւիչ հնչականութիւն ու կատարողա-կան բարձր արուեստ:

Խնջոյքի մթնոլորտ մը երաժշտական վերջ կը դնէր յայտագրին զոյգ դաշնակի հայկական Ռափսոտիով զոր Ջրանեբկի մը թարմութեամբ տուին Րաֆֆի Պետրոս-եան եւ Անի Աճէմեան: Թափանցիկ մեկ-նարկութիւն որ վայելուչ հրապոյրով մը աւարտեց համերգը: Այն խոր համոզումը ունեցայ թէ Րաֆֆի – Անի զոյգը ունի այլեւս երաժշտական իր գոյութեան մաս-նաւոր իրաւունքը:

Տրամադրուած կը բաժնուէին սրահէն հազար երեք հարիւր օտար հիւրեր: Հե-տեւեալ օրը՝ կատաղի ջանքերով փորթու-կերէնը հասկնալի դարձաւ բոլորիս՝ լրա-գրի սիւնակներուն մէջ, ուր պարգեւա-տրուած էինք տպաւորիչ ածականներով: Ու բարձր էր հայ արուեստագէտներուն տաղանդին սակը:

×

Խաղաղութիւն բերող գեղեցկութիւններ կան, փրկարար գեղեցկութիւններ, հան-դարտ կը բաժնուինք անոնցմէ. կան ու-րիշներ պերճանք ցոլարձակող, հրապու-րիչ կախարդ գեղեցկութիւններ, փրփը-րած կը բաժնուինք անոնցմէ. կան նաեւ այրող գեղեցկութիւններ, որոնցմէ ընդ-վզած կը բաժնուինք: Ալեկոծած հոգիով:

Կը յիշեմ Վան Կոկի գործերուն յատ-կացուած ցուցահանդէսէ մը բաժնուած ըլլալ՝ Լահէյի թանգարանին դուռը՝ նը-ման խռովեալ հոգեկան վիճակով, չեմ գիտեր ինչո՞ւ:

Գուցէ անոր համար որ, կարմիրը կա-պոյտին խառնելով ստեղծած այդ աննման գոյներու համանուագին մէջ զանազանել կարծեցի, գինով բոպէին կտրուած ականջէ մը յամրօրէն կաթող ուրիշ կարմիր մը. յուսալքուած խենթի աչքերով տե-րեւներ ուրիշ դեղինով մը, անսահմանին դաշտնիքին մօտեցած մտքով յօրինուած ուրիշ կապոյտ երկինքներ... եւ շո՞ւրջը, շուրջը պարապ՝ շուրջը սեւ, շուրջը ան-տարբերութիւն:

Ու վախցեր էի որ բաժնուիմ Լիզպոնի թանգարանէն, այսօր ալ, բոլորովին տարբեր պատճառներով սակայն, տեսակ մը ընդվզումով:

×

Սխալած էի: Առաջին սրահէն իսկ, նախնական ներհայեցողութեամբ մը զգա-ցի թէ այդ բոլորը, իմս չէր կրնար ըլլալ իբր սփիւռքահայ «առարկայատէր»: Բեռը ծանր էր, ուսերս փտիտ: Գալուստ Կիւլպէնկեան գուցէ այդքան ալ չէր սխա-լած դատողութեանը մէջ իր հաւաքածոն մարդկութեան աւելի լայնարձակ մէկ շերտին յանձնելով: Քանի՝ սփիւռքահայը անկարող է արուեստը ընդունելու իբրեւ ուժ ու կարենալ արժեւորելու եւ գործա-ծելու զայն: Գէթ մեր օրերուն՝ մեր կողմերը:

Հիմնարկութիւնը մշակոյթի իսկական փեթակ մըն է դարձեր: Ընկերային եռանդ ու եռուզեռ կը նշմարես հոն ամէն բոպէ:

Ու Գալուստ Կիւլպէնկեան մեծ է եղեր ոչ միայն իր հարստութեամբ, այլ նաեւ իր ճաշակով նախ, յետոյ իր արուեստի հասկացողութեամբ եւ կամքով մը ան-նկուն: Արդարեւ չի բաւեր մինչեւ իսկ լաւատեղեակ խորհրդական մը ունենալ, այդ տարողութեամբ հաւաքածոյ մը կազ-մելու համար: Հարկ է աւելին: Շատ ա-ւելին: Նամանաւանդ հարկ է լաւը լաւա-գոյնէն զանազանել գիտնալ, ճշգրտօրէն, հարազատօրէն պրպտելով: Հասնելու հա-մար գլուխ գործոցին: Ու ա՛յդ, այս սը-րահներուն մէջ պատահած կշռոյթով դիպ-ւածին արդիւնքը չէ կարելի նկատել, այլ միայն ու միայն բարձր գիտակցութեան մը տուած հուրն ու արուեստին սէրը: Ու ի՛նչ պատրաստութիւն մտքի, կարե-նալ փնտռելու, գտնելու եւ ընդունելու համար գլուխ գործոցը: Ահաւասիկ ար-դիւնքը:

Այս աննման հաւաքածոն ամէն Հայ պարտի տեսնել: Իսկ ամէն սփիւռքահայ ազգային գործիչ պարտի իր առաջին ուխ-տագնացութեան վայրը նկատել զայն, հասկնալու եւ ըմբռնելու՝ պատահած ա-ղէտին տարողութիւնը հայ սփիւռքին հա-մար: Գալուստ Կիւլպէնկեանի կամքով տեղի ունեցած այս աղէտին բուն իմաս-տը կարենալ վերլուծելու համար Երու-սաղէմէն ալ առաջ պէտք է Լիզպոն եր-թալ: Տեսնել ու մտածել: Որ անգամ մըն ալ չպատահի նման բան մեզի: Միջոցնե-րուն մասին խորհիլ: Որովհետեւ, կրնայ դարձեալ պատահիլ: Զզուած, յուսալքը-ուած հոգիներ կրնան նոյնպէս շարժիլ: Ու բեկորները, ընկճուած հոգեպաւակի մը հոգեվիճակով կրնան շրջիլ սրահէ սրահ, իրարմէ շքեղ:

Ես գինով շրջեցայ Ծայրագոյն Արեւել-քի կողքին, եգիպտական քանդակագոր-

ծութեան, հին գորգերու, Փրանսական արծաթագործութեան կամ յունական հին դրամներու անսպիտ նմոյշները պարունակող արկղիկներու առջեւ:

×

Իսկ բնական գեղեցկութիւնը որմով օժտուած է Թանգարանին վայրն ու շրջապատը վերջնականօրէն կը հաշտեցնէ քեզ այրող գաղափարին հետ, բաժնուելէ առաջ այդ գլուխ գործոցներէն, ուր՝ Կիրլանտայոյէն մինչեւ Գլօտ Մոնէ, Ֆրանց Հալցէն մինչեւ Կէյնծպորուհ անցնելով Ռէմպրանտէն, Գորոյէն թէ Մանէէն՝ բոլորը ներկայ են: Պահելով գրեթէ ամենուրեք գերակշիռ յատկանիշները գլուխ գործոցին, հասարակ յայտարարը Կիւլպէնկեան հաւաքածոյին, քանի նման պաստառներու առջեւ է որ միայն կը զգաս հանճարեղ արուեստագէտին կնիքը կրող ներշնչման անկեղծութիւնը, հաւատքը, պարզութիւնը, նիւթին ու անոր վերացականութեան միջեւ գտնուող բազմաթիւ աստիճաններուն արուեստագէտին ինքնութեան հետ նոյնացումը, գոյներու ընդմուտ համանուագը եւ վերջապէս, գուցէ կարեւորագոյնը՝ այն աննկարագրելի մղումը կեանքի որ կը ծնի հոգւոյդ մէջ, ի տես գլուխ գործոցին: Անբացատրելի բայց իրաւ:

×

Երբ Հայ է գինով անցորդը, կրնայ հանդարտ սրտով ու լրիւ գոհունակութեամբ չբաժնուիլ այս սրահներէն. բայց հո՛ս, ստիպողական է նախ մարդ էակին մասին խորհիլ եւ հասկնալ ջանալ զայն իր բարդոյթներով: Ու կ'երազես:

×

Մեկնում: Կը սպասենք: Օդանաւ մը իջաւ հանգչելէ՝ հարիւրէ աւելի ուղեւորներ բերելով Լիզպոն:

Կէս ժամ ետք, Քաթրայի տղաքը Փարիզ պիտի փոխադրէ: Մինակ ենք: Միմինակ: Ոչ իսկ մէկ օտար ճամբորդ: Գլխաւոր նաւուղիղին հաճելի թուեցաւ մեր ողխականը: Ըսաւ՝ նուագեցէ՛ք. երգեցէ՛ք. մօտս եկէ՛ք. իմ կողմէս դիտեցէք անջրպետը: Երազկոտ՝ մնացի լուռ: Ոմանք գացին դիտելու պաղ անջրպետը:

Լեւոնը բացաւ կափարիչը իր կախարդ տուփին. մաքրեց ճպոտը: Ու սկսաւ Պախի Շաքոնը տարածուիլ պարապ թռչունին պողպատեայ փորին մէջ: Օդաչուները եւ մենք խմբուեցանք երեք առաջին նստարաններուն միջեւ: Եւ առաջնորդը շարունակեց՝ շամբա՛նեը... հրամցուցէ՛ք մեր հիւրերուն: Տօն է այսօր: Յիշեցի օրը՝ Դեկտեմբեր 24:

Ու ես դարձեալ խորհեցայ՝. Գալուստ Սարգիսի կրնա՞ր վստահիլ քանի մը միլիառ տոլար հայ ազգային գործիչներուն:

Եւ այդպէս: Հասած ե՞նք արդէն՝ այո՛, Փարիզ:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ARMEN LUBIN

A JACQUES BRENNER

Saint-Raphaël, le 9 nov. 1967

Cher ami,

Je ne me crois pas de force pour traiter un sujet aussi vaste que le mouvement surréaliste, et le traiter à la suite et à travers André Breton, qui a été sa force motrice. Le substantiel numéro d'hommage que la *N. R. F.* leur a consacré ne pouvait que me dissuader, s'il en était encore nécessaire, d'ajouter quoi que ce soit à ce volume exemplaire. On sait de quoi la *N.R.F.* est capable dans ses grands jours lorsque son appareil critique se hausse à mesure.

Peut-on parler de hausse à propos d'une équipe d'écrivains que l'on sait grands ! Mais il en va des écrivains comme pour les arbres bien venus : ils arrivent à gagner en hauteur, sans se hausser pour autant, rien qu'en se mettant à chanter comme sous l'effet d'une inspiration, et rien qu'en s'attirant des oiseaux ivres de printemps.

Le surréalisme, c'était cela même : le printemps du monde ! C'était cette folie du renouveau avec ses harmoniques profondes et ses transparences subites, mais aussi l'impatience trépidante des grêlons en rafales. La vraie poésie, qui n'a jamais été innocente, se faisait entendre, sous la poussée du surréalisme, par des grondements souterrains aussi suspects et inquiétants que les avalanches printanières. Nous autres, on était contents de savoir que, au cœur de la grande rupture, André Breton se tenait ferme, comme un pylône de dimensions insolites, et qu'il prenait à sa charge les lignes de haute tension, peu nombreuses pour commencer, de plus en plus emmêlées et hypothétiques avec le temps, mais toujours couronnées de gerbes d'étincelles qui grésillent.

On était content et perplexe. On se demandait comment, à la suite de quelle métamorphose, le pylône, qui était d'une matière minérale, à moins qu'il n'ait été taillé dans le bois même dont on fait les théories excessives - mais de toute manière inusable, inébranlable, avec des arêtes tranchantes, — on se demandait comment il allait pouvoir fleurir.

Eh bien, il n'allait pas fleurir dans le sens où on l'entend. Ou plus exactement, il n'allait fleurir que par en dedans, et pour soi seul. On connaît le meuble fendu qui laisse à découvert le cœur du bois, finement travaillé par le ver rongeur. La fleur décevante du bois, c'est précisément cette réduction parfaite du labyrinthe, ce même labyrinthe que le poète aura à évoquer jusqu'à la fin de ses jours, le *Minotaure* à la traîne, et toujours à la recherche du fil d'Ariane. Le poème ne sera qu'une descente dans les parties obscures de son être, descente qu'il jugera bon d'accomplir par le moyen de l'écriture automatique ou autrement. Ceci, pour la théorie. Dans la pratique, les poésies de Breton se laisseront traverser par un souffle ample, de haute envolée, et qu'il sera bien malaisé de distraire de sa prose savante. Ce sont les images qui font balle chez Breton, et il en est d'admirables. Le malheur est que le courant du poème ne porte pas l'image, et que celle-ci semble rapportée de l'extérieur et comme plaquée. Mais on ne peut oublier *La Rosée à tête de chat* et ses pareilles.

J'ai repris quelques volumes défraîchis. On peut les feuilleter. Lire, c'est plus difficile. Le jeune chef qui marchait à la tête d'une pléiade de peintres et de poètes, entraîné par eux et les entraînant vers toutes sortes d'expériences, nous semble dépassé aujourd'hui par ses compagnons, dont certains occupaient une place obscure à l'époque. Cet état de choses n'enlève rien aux conquêtes qu'il a pu accomplir dans d'autres disciplines du savoir, avec une sorte de génie. Nous avons affaire à un écrivain aux curiosités singulières, dont on ne peut ni prouver ni réfuter la pensée qui appartient à la tradition ésotérique. Il a eu l'audace de placer son espoir dans les pouvoirs de l'irrationnel, ceux de l'inconscient et du rêve, pouvoirs dont la récupération doit lui permettre, en principe, d'accéder à ce *point suprême* où disparaissent toutes les antinomies. L'idée millénaire de la déification de l'homme par la Haute Science, cette idée-là avait trouvé chez lui un développement, qu'il voulait cohérent et vigoureux, mais qui ressemble davantage à une aspiration, voire à un rêve vertigineux.

Ses expériences avaient-elles quitté le domaine exclusivement verbal ? Avaient-elles reçu quelque application téméraire ? Des poètes surréalistes, dont la pensée était moins tendue et l'ambition plus modeste, ne contribuèrent pas faiblement à l'édification de sa gloire.

J'espère que vous n'attendez pas de moi des souvenirs. Je n'en ai point. On peut être un familier du carrefour Vavin et rester à l'écart des contacts. Mais le surréalisme était dans l'air en ces années vingt-cinq, et *les mots faisaient l'amour* entre la place Blanche et Montparnasse. On voyait passer Breton sur la toile de fond de la Rotonde, avec son beau profil d'empereur romain et la tranquille assurance du stratège qui vient de bousculer un monde pourri. On venait d'enterrer un vieil homme aux favoris déployés, un peu comme les nageoires du bébé-requin. Les poétes du cordon d'Arthur Mayer étaient tenus par Foch et Barrès, ses bêtes noires. Impérative, sa voix résonnait : «*Il est inadmissible...*» A l'entendre trancher ainsi du problème du rêve et de l'action, on comprenait qu'il n'y avait rien à comprendre au surréalisme. On était disposé à le sentir ou on ne l'était pas. Le surréalisme était une attitude, une tournure d'esprit, et un tournant décisif qui avait été amorcé depuis déjà plusieurs années, mais qui, grâce à Breton, recevait sa charte et se voulait aventure collective. Le mouvement, qui allait si fortement marquer son époque, n'était qu'un cri de révolte au départ (*la révolte seule est créatrice de lumière*) mais qui très vite avait changé de perspective, pour étudier le fonctionnement réel de la pensée, en se servant de l'écriture automatique comme mode d'investigation. Après quoi il s'est aventuré dans l'action militante, c'est-à-dire politique, ce qui allait précipiter la désagrégation du groupe. Mais entre-temps, il avait lancé des poètes. Et quels !

Hegel et le cadavre exquis, Freud et les petits papiers, Héraclite, Kant, le *Zohar* et les golems, rien ne semblait rebuter la jeunesse ardente d'alors, qui s'appliquait à *transformer le monde* avec ses poèmes et proses, qu'il ne fallait pas appeler littératures. Pas de ça ! Mais il y avait Eluard. Il y avait surtout la *N.R.F.* qui servait de contrepoids aux haricots sauteurs du Mexique. « *Lisez... Ne lisez pas...* » Didactique et doctrinal, Breton était tout indiqué pour entreprendre une révision des noms consacrés, et pour en imposer de nouveau— avec son sens intuitif de la poésie. Il avait changé l'échelle des valeurs. On peut dire que la critique poétique de toute une époque s'est incarnée en lui, non sans injustice pour Supervielle, il est vrai, mais quelques faux pas ne pouvaient entamer son immense prestige. S'il reste une réserve à formuler, elle concerne l'esprit quasi sceintifique dont se servait Breton. Il mettait en formules ce qui, en poésie, se refuse à toute formation, ce qui est indicible, ce qui élude la prise. Maintes fois traduit, Breton a été introduit en de nombreuses littératures. En littérature baroque, jamais.

Lorsqu'on en veut à l'existence pour des raisons absurdes, mettons... philosophiques, on va s'amuser chez les surréalistes, en se disant que c'est toujours ça de pris. Mais oui ! avec eux on prenait la porte des champs. Dieu ! comme leurs revues étaient jolies ; je veux dire excitantes, étranges, autres ! Tous les dessinateurs et peintres avaient du génie, à preuve qu'ils transformaient le décor de la vie quotidienne, et qu'ils mettaient le couple à toutes les sauces, l'homme et la femme, en les torturant et les dépeçant à qui mieux mieux. On eût dit qu'une prémonition leur avait montré les futurs carnages, dix ans à l'avance. L'équivoque reste inséparable de toute pensée qui est d'essence poétique. Des quelques idées-forces auxquelles Breton s'était attaché, la liberté et l'amour tenaient la place la première, en se confondant. Amour de l'infini, pour tout dire, qui doit nécessairement passer par l'intercesseur idéal qu'est la femme. Les photos qui ornent *Nadja* sont particulièrement intéressantes. Pour ce qui est du texte proprement dit, il est bien difficile de dire comment, et par quel miracle, le rêve jaillit de source chez Nerval.

Une voix s'est tue qui nous était chère. « Tout est à recommencer... » dit Jean Paulhan. On peut faire remarquer, peut-être, qu'il existe une incompatibilité essentielle entre la poésie qui est verbe, c'est-à-dire chair sensible, et le rayon décharné et froid que projette l'homme prométhéen. Bon, bon, je n'ai rien dit.

Il est des moments où je rêve après Breton. Le Breton qui fait face, chaque fois qu'on met des entraves à la liberté d'expression, le Breton en colère qui s'arme de sa phrase tendue à se rompre. Je me le représente disant son fait à ce pape sinistre qui se fait véhiculer jusqu'à Fatima, en grand équipage, pour ameuter des foules moyenâgeuses. Il paraît que la Fédération anarchiste de France avait fait déposer des roses rouges sur la tombe du poète. André Breton les avait bien méritées.

ARMEN LUBIN

N.R.F. — « 118 *Lettres Inédites* », *Octobre* 1976.

A UNE PASSANTE

La rue assourdissante autour de moi hurlait.
Longue, mince, en grand deuil, douleur majestueuse,
Une femme passa, d'une main fastueuse
Soulevant, balançant le feston et l'ourlet ;

Agile et noble, avec sa jambe de statue.
Moi, je buvais, crispé comme un extravagant,
Dans son œil, ciel livide où germe l'ouragan,
La douceur qui fascine et le plaisir qui tue.

Un éclair... puis la nuit ! — Fugitive beauté
Dont le regard m'a fait soudainement renaître,
Ne te verrai-je plus que dans l'éternité ?

Ailleurs, bien loin d'ici ! trop tard ! jamais *peut-être !*
Car j'ignore où tu fuis, tu ne sais où je vais,
O toi que j'eusse aimée, ô toi qui le savais !

CH. BAUDELAIRE

ԱՆՑՈՐԴ ԿՆՈՋ ՄԸ

Վայնասուննրը չորս դիս խլացուցիչ փողոցին.
Բարակիրան ու երկար, սգազգած, ցա՛ւ վեհազոյն,
Կին մը անցաւ, վեհաշուք ձեռքով մը վեր առնելով,
Վէտվէտելով ծալ առ ծալ երասանքներ ու քղանցք:

Հեզաճկուն, վեհաշուք. իր արձանի սրունքով.
Ես որ կում կում կ'ըմպէի, օ տարօրէ՛ն սրտաթունդ,
Իր աչքին մէջ՝ մրրիկով ծորուր երկինք դունաթափ
Անուշութիւնը ազդու եւ հեշտանքը մահացու:

Բոցկլտում մը... եւ գիշեր: Գեղեցկութիւն խարուսիկ
Որուն նայուածքը յանկարծ կրկին կեանքին բերաւ զիս,
Յաւերժութեա՛ն մէջ միայն պիտի տեսնեմ քեզ դարձեալ:

Այլուր. անկէ շատ հեռու. շատ ուշ. այլ գուցէ երբեք.
Ձեմ գիտեր ո՛ւր խոյս կու տաս. չես գիտեր ո՛ւր կ'երթամ ես
Դուն՝ զոր սիրած կ'ուզէի ըլլալ. դուն՝ որ գիտէիր...

Թարգ՝ Զ. Գ.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
8
MARDI
8 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.786
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.786

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԹԷ ՎԱՂԸ՝ ՁԱԽԸ...

— O —

Խորագիրն է նաեւ Կաստոն Տեֆէրի գիրքին եւ ուր յստակ կը պարզուին վաղուան ծրագիրները եթէ Ձախը շահի 1978ի երեսփոխանական ընտրութիւնները: Տէֆէր խնդրոյ առարկայ չըներ Ժիսքարի օրինականութիւնը, զայն կը պահէ բայց կասկած չի վերցներ որ Ժիսքար պէտք է Միթերանը կանչէ իբրեւ Նախարարապետ եւ կազմուած կառավարութիւնը պիտի գործադրէ Հասարակաց ծրագիրը: Մարսէյլի երեսփոխան – քաղաքապետը արդէն այս կարծիքը յայտնած էր Ֆրանս – Ընթէռն առջի առտու (ինչ որ Չդայնացուցած էր Մառշէն) եւ կրկնեց Եւրոպա Մէկ ձայնասփիւռի կայանին «Մամուլի ակումբին»: «Եթէ շահինք, կ'ըսէ Տէֆէր, Ժիսքարի պիտի չըսենք որ երթայ: Իրեն կը մնայ որոշում տալ: Բայց ընտրուած ըլլալով հասարակաց ծրագրին վրայ, ամէնէն յստակ եւ ամէնէն վճռական ձեւով պիտի ըսենք իրեն որ լիազօրուած ենք ֆրանսական հանրային կարծիքին կողմէ, ֆրանսացի ընտրողներուն կողմէ գործադրելու համար Հասարաց Ծրագիրը: Կ'ուզէինք, որ Նախագահը յստակօրէն ըսէր որ եթէ Ձախի միութիւնը յաղթէ երեսփոխանական ընտրութիւններուն, Ձախի պարագլուխը պիտի կանչէ ձախի կառավարութիւն մը կազմելու համար, որ ձախի քաղաքականութիւնը պիտի վարէ»: Ասիկա, եթէ այսպէս է կամ այսպէ՞ս ըլլայ, կը նշանակէ որ ընկերվարականները վճռած են կառավարել համայնավարներուն հետ եւ յոյս չկայ որ ընկերվարականները ճամբայ փոխեն, այսինքն Ժիսքար պէտք չէ յուսայ որ կրնայ օգտագործել ձախի յաղթանակ մը վարչակարգը առաջնորդելու համար դէպի ընկերվարական ժողովրդապետութիւն մը: Թէեւ պէտք չէ մոռնալ թէ ոչինչ նոյնն է ընտրութիւններէ առաջ եւ յետոյ, այնպէ՞ս որ ամէնէն տրամաբանականը կը մնայ անգլիական փիլիսոփայութիւնը՝ ուէյթ էնտ սի (սպասել ու տեսնել):

Մինչ այդ ընտրութիւնները, անմիջական են միւս ընտրութիւնները եւ Փարիզի քաղաքապետի աթոռը. միշտ նոյնքան թեկնածու ունի քանի Ձախն ալ չյաջողեցաւ համաձայնիլ: Կիրակի օր ընկերվարական թեկնածուն՝ Ժորժ Սառ, միւս թեկնածուներուն նման թաղամասին շրջանն ըրած է, Պասթիյէն Հոթէլ–տը–Վիլ, Պրեկէ – Սապէն շուկան ալ այցելելով լսելու համար թաղեցիներուն հոգերը:

Համայնավար թեկնածուն՝ Անրի Ֆիզպէն նամակով մը կ'առաջարկէ միւս թեկնածուներուն (Սառ, Շիրաք եւ տ'Օրնանօ) որ հեռատեսիլէն վիճաբանական հանդիպում մը կազմակերպուի իրենց միջեւ: Տ'Օրնանօ ջանք կը թափէ որ մեծամասնութիւնը համաձայնի մէկ ցանկի շուրջ դոնէ հոն ուր ձախը զօրաւոր է: Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ կողմ կուսակցական մրցակցութիւնը մարած է, Մառշէ շատ ոկրամոլ կը գտնէ ընկերվարականները բայց եւ այնպէս, օրինակ Մարսէյլի մէջ կարելի չեղաւ մէկ ցանկի շուրջ համաձայնիլ եւ ընկերվարական ու համայնավար զատ–զատ կը ներկայանան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՄԷՋ

Լենինգրադի Շոստակովիչ պետական Ֆիլհարմոնիայի սրահին մէջ՝ Հայաստանի պետական ակադեմական եւ Ռ. Մելիքեան երաժշտանոցի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Յովհ. Չէքիճեանի, համերգներ տուած է: Համերգներուն մասնակցած են նաեւ Գլինկա պետական ակադեմական երգչախումբը, սէնֆոնիք նուագախումբը եւ տեղւոյն երաժշտական ուսումնարանի ջութակահարներու խումբը: Միացեալ խումբերը, Յովհ. Չէքիճեանի ղեկավարութեամբ, մեկնաբանած են Պերլիոզի «Թէ տէում»ը, որ առաջին անգամ ըլլալով հնչած է Խորհրդային Միութեան մէջ: Պերլիոզի այս գործը գրուած է 100 հոգիէ բաղկացած երկու երգչախումբի, 600 ձայնով մանկական երգչախումբի, 200 երաժիշտներէ բաղկացած սէնֆոնիք նուագախումբի եւ երգէոնի համար: Յայտագրին մաս կազմած են նաեւ Յ. Չէքիճեանի «Գարնանային անուրջներ» երկը զոր յօրինած է Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւններու բնէրգներով, Արամ Խաչատրեանի «Ձօն ուրախութեան»ը, ինչպէս նաեւ խորհրդային եւ արտասահմանեան երաժիշտներու գործերը:

Քանի մը տողով

ԱՆԳԱՄԱՅԻ մէջ կրկին ծանր դէպքեր պատահած են մրցակից ձախ խմբակցութեանց միջեւ հանրաժողովէ մը առաջ: 53 վիրաւոր կայ:

ՇԻՔԱԿՈՅԻ մէջ մեթրոյի ծանր բախում մը տեղի ունեցած է, 11 մեռեալ կայ եւ 200 վիրաւոր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ներքին նախարարը յայտարարած է թէ որեւէ արգելք չկայ որ ձախ լրագրող եւ գրագէտ՝ Զեքերիա Սերթել Թուրքիա վերադառնայ: 86 տարեկան Թուրք մտաւորականը (Սորպոնի եւ Քոլոմպիայի նախկին ուսանող) քանիցս փորձած էր վերադառնալ բայց Պոլսէն ետ ղրկուած էր: Նախ Խորհ. Միութիւն ապրած է, ապա քանի մը տարիէ Ֆրանսա է:

ԷՄՆԸՍԹԻ ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԸԼԻ համաձայն 1971էն ցայսօր Ամին Տատա 300 հազար հոգի մաքրած է Ուկանտայի մէջ: Զարչարանքի դրութիւնն ալ ընթացիկ է, ըստ տեղեկագրին:

ՌԱԿԸՊԻԻ հինգ ազգերու բաժակի մըրցումներուն կարգին, Ֆրանսա 9ի դէմ 16 կէտով պարտութեան մատնեց Կալլէսի խումբը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ութ օր պայմանաժամով արտաքսեց երկրէն խորհրդային լրագրող Վլատիմիր Ալեքսէյեւը ի պատասխան խորհրդային իշխանութեանց արտաքսման որոշումին ամերիկացի լրագրող Կրիմսկիի նկատմամբ:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը առաջին անգամ ըլլալով կը հաստատէ 1975 Յուլիսի եւ 1976 Ապրիլի եղեռնափորձերը Թիֆլիզ, Կուտայիսի եւ Սուխումի վրացական կառավարական շէնքերու դէմ: Զարիա Վոստոկա Փետրուար 3 թուակիր կը յայտնէ իր ընթերցողներուն որ այդ եղեռնափորձերուն հեղինակը մահուան դատապարտուած է «ոճրագործը պատժուած է» խորագրին տակ: Ենթական կը կոչուի Վլադիմիր Շվանիա, 42 տարեկան է եւ խոստովանած է որ ինք նետած է ռումբերը Թիֆլիզ, Կուտայիսի եւ Սուխումի:

ՏՈՄՍԵՐ

ՓՈՐՁԻՉ ԱՆՑԵԱԼԸ...

Այս անգամ ալ խումբ մը երիտասարդ աղջիկներ ու տղաք արձանագրուած են Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան Ամերիկայի մէջ: Լաւ նշան: Ինծի հարցնեն՝ պիտի ուզէի որ հայ տղայ մը կամ աղջիկ մը, փոխանակ մեկուսանալու, մտնէր որեւէ կազմակերպութեան մէջ, փոյթ չէ, նոյնիսկ հակառակորդ կուսակցութեան մը շարքերը, քան թէ խարխափէր կտրուած մակոյկի պէս երթար թափառէր անյայտութեան ծովուն վրայ, օր մըն ալ դառնալու համար «շուն տուած» մէկը, ինչպէս կ'ըսեն Հայաստանցիները: Կուսակցութիւնները դեր մը կատարած են եւ կատարելիք դեր ունին տակաւին, հայ կեանքէն ներս:

Այսքանով տալէ ետք Կեսարին բաժինը, տեսնենք թէ որքանով կը յարգուի նաեւ Աստուծոյ բաժինը: «Նոր Օր» եռօրեայ թերթը ուղերձներու շարք մը ունի այս առիթով.— «ԽՕՍՔ ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ»:

« *Ամէն ժողովուրդ կամ կազմակերպութիւն, կամ անհատ արդար իրաւունքն ունի հպարտանալու իր նախնիքներուն իրագործած պանծալի ձեռնարկներուն արդիւնքով ու փառքով: Եւ մեր նորագիր ընկերները պիտի հաստատեն, թէ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան գերագոյն արժանիքներէն մէկը՝ երէկուան նուաճումներուն շքեղ պատուանդանէն կարենալ անցնիլն է այսօրուան գաղափարի ու արարքի շքեղ բարձրութեան»*:

Ըսելիք չկայ: Թէեւ քիչ մը նուազ գրական եւ առաւել համեստ կրնային ըլլալ բառերը, բայց հասկնալի է, որ նորագիր ընկերներուն առջեւ *տողը* քիչ մը աւելցուի: Բայց չսիրեցինք հետեւեալը.—

« *Այն կուսակցութիւնը, որ երկուքուկէս տարուան իշխանութիւն մըն ալ գլխաւորած էր Երեւանի մէջ՝ նորաստեղծ Խորհրդային Հայաստանը կը կոչէր «վայստան», եւ «դժոխք», մոլեգին ատելութեամբ կռիւ հռչակեր էր անոր դէմ, զայն կործանելու նպատակով, զինակցութեամբ վրացի ու թաթար դաւադիր խմբակներու, եւ մանաւանդ Թուրքիոյ բանակին, որ աւերի ու մահաստանի վերածուած Խորհրդային Հայաստանի վլատակներուն վրայ վերականգնէին Մայիս 28ի «անկախ Հանրապետութիւնը», Ալեքսանդրապոլի դաշինքին տապանաքարին տակ»*:

Չեղաւ, բարեկամ, չեղաւ: 1977ին Ռամկավար դարձող երիտասարդի մը ականջը լեցնել 40 տարի առաջ եղած — այլ մանաւանդ չեղա՛ծ — տգեղութիւններով, ոչ միայն շիտակ չէ, այլեւ խելացի գործ չէ: Ամերիկա ծնած – մեծցած տղաք՝ կուսակցականի կոչումը կը զգան: Հրաշալի՛: Հայ կուսակցութիւններուն մէջէն՝ կը նախընտրեն Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը: Աւելի լաւ... ձեզի համար: Բայց եւ ոչ դժբախտութիւն՝ մեզի համար: Լաւ է: Թող գան, իրենց հասկըցած ձեւով ծառայեն իրենց ժողովուրդին: Կուսակցական հագին եղած՝ վարկաբեկել *կուսակցականութիւնը* անոնց աչքին՝ կարճատեսութիւն է: Իր ապրանքը գովել՝ ամէն խանութպանի իրաւունքն է: Բայց թամբասել դրացին — այն ալ ի՛նչ մոլուցքով եւ շինծու հէքեաթներով — լուրջ մարդու գործ չէ:

Նորընծայ այս ընկերները ինչո՞ւ մղել, որ դեռ իրենց նոր կուսակցութեան համբոյրը չառած, ատելութեամբ լեցուին ուրիշ հայ կուսակցութեան մը դէմ, երբ այդ կուսակցութիւնը«Թուրքիոյ բանակին զինակից» կը յայտարարուի: Սուտ–բուտը մէկդի, քիչ մը լրջանանք: Հարցում մը.

Հապա՞ եթէ այդ նորագիր Ռամկավարները օր մը Հայաստան երթան, այցելեն Սարդարապատի յուշարձանին, եւ հոն, պատահաբար, հանդիպին «աջի կուսակցութենէն» ուրիշ այցելուի մը, որ ըսէ իրենց.

— Գիտէ՞ք, 1920էն մինչեւ 1950 եւ աւելի վերջը, ամբողջ 30 տարի, ձեր կուսակցութիւնը իր բոլոր թերթերուն մէջ տո՛ղ մը չէր գրեր Սարդարապատի մասին:

«Նոր Օր»ի յարգելի խմբագիրը իր կուսակցութեան «պանծալի ձեռնարկներուն» շարքին պիտի կրնա՞յ բացատրել նաեւ այդ... մոռացումը: Ոչ ոք կրնայ յաւակնիլ թէ ինք միշտ շիտակ էր անցեալին, եւ ուրիշներ միշտ սխալ էին:

Փորձանաւոր բան մը, այս «անցեալ» ըսուածը, որ... շատ խառնելու չի գար...:

ԱՐԵՒԵԼՔՑԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ.—

ՀՌԻՓՍԻԿ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Ցաւով կը հաղորդենք մեր ողբացեալ հմուտ աշխատակից՝ Արշամ Խոնդկարեանի այրիին՝ Հռիփսիկ Խոնդկարեանի մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 5ին, Սէն-Լուի հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր Ամանորի նախօրեակին:

Մեր սիրելի Հռիփսիկը հալեցաւ մոմի մը նման. գուցէ զգաց, գուցէ չզգաց որ փարիզեան հիւանդանոցի մը այդ անանուն սրահը իր վերջին հանգրուանն էր:

Հռիփսիկ Խոնդկարեան ֆրանսահայ գաղութի կեանքին սկիզբի տարիներէն իսկ լծուած է հանրային աշխատանքի, ի մասնաւորի Կապոյտ Խաչի մէջ, որու հիմնադիր անդամուհիներու կարգին էր եւ քանիցս անդամ եղած է Շրջ. Վարչութեան: Նրբակազմ եւ օժտուած արուեստագէտի խառնուածքով, Հռիփսիկ Խոնդկարեան նաեւ սիրուած պարուհի մըն էր եւ իր կարգին հայկ. եւ կովկասեան պար սորվեցուցած էր նորահաս սերունդին: Ծնած Ախլցխա, երզրումէն գաղթած ընտանիքի մը ծոցը, Հռիփսիկ Քոչեան ապրած էր Հայաստան, ուր ծանօթացած էր նաեւ Արշամ Խոնդկարեանի, որու հետ կը տեղափոխուէին Ֆրանսա: Խոնդկարեանի մահէն ետք, առանձնացած կեանք մը կը վարէր բայց մինչեւ ետք իր մասնակցութիւնը կը բերէր Կապոյտ Խաչի գործունէութեան: Ըստ իր փափաքին կը թաղուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ոչ շատ հեռու Արշամ Խոնդկարեանէն, որու մարմինը ամփոփուած է Մտաւորականներու դամբարանը:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ չորրորդ էջ:

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօր աղջիկներուն՝ Լիւսի եւ Մարկօ Քոչեանի (Երեւան):

ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը «Ազդակ», Յունուար 22ի իր թիւին մէջ, ամբողջ էջ մը նուիրած է ողբացեալ Սարուխանի, որ իր մահկանացուն կնքեց Գահիրէ Ամանորի առաջին օրը, Յունուար 1ին: Այդ թիւէն կ'արտատպենք, նոյնպէս տաղանդաւոր երգիծանկարիչ Տիրան Աճէմեանի յօդուածը եւ ծաղրանկարները, որոնք լոյս տեսած են յօդուածին հետ:

Ահաւասիկ արուեստագէտ մը, որուն անձամբ ծանօթ էի, եւ որուն գործերուն շատ մօտէն կը հետեւէի:

Ալեքսանդր Սարուխան ծնած է Կովկաս, Պաթումի մօտ գտնուող Արտանոյշ գիւղաքաղաքին մէջ: Պաթումի պետական լիսէին մէջ իր նախնական ուսումը ստանալէ ետք, 1909ին, ընտանիքին մօտ կը փոխադրուի Պոլիս, ուր կը յաճախէ

Գործ՝ ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Վիէննայի Մխիթարեան վարժարանը:

Մխիթարեաններուն մօտ է որ կը յայտնուի Սարուխանի գծելու շնորհքը եւ ան միշտ առաջին կը հանդիսանայ գծագրութեան դասերուն մէջ:

1915ին կ'աւարտէ իր ուսումը: Ա. աշխարհամարտի այդ դժուար ու տխուր օրերուն, շնորհիւ աւստրիական պաշտպանութեան, Սարուխան կը փրկուի 1915ի արհաւիրքէն եւ, ապրուստը ապահովելու մտահոգութեամբ, թարգմանի պաշտօն կը կատարէ անգլիական բանակին մէջ:

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Երբ կ'անցնին Եղեռնի սեւ օրերը, Սարուխան որոշ շրջան մը իր աշխատակցութիւնը կը բերէ Պոլսոյ հայ թերթերուն, մասնաւորապէս «Կավռօշ» երգիծաթերթին:

Իր առաջին երգիծանկարը, իր իսկ խոստովանութեամբ, չի համարձակիր անձամբ ներկայացնելու «Կավռօշ»ին, եւ վախով ու դողով զայն կը նետէ խմբագրութեան փոստարկղին մէջ: Բայց հետեւեալ օրն իսկ զարմանքով ու հրճուանքով կը տեսնէ որ իր երախայրիքը տպուած է...:

Եւ այսպէս, քանի մը անգամ նոյն ձեւը կրկնելէ ետք, վերջապէս ինքնավստահ քայլերով կը մտնէ խմբագրատուն ու կը ներկայանայ Երուանդ Օտեանի, որ ջերմօրէն կը շնորհաւորէ զինք:

Այդ օրէն սկսեալ երիտասարդ Սարուխան կը դառնայ պաշտօնական երգիծանկարիչը Պոլսոյ ամէնէն մեծ երգիծաթերթին՝ «Կավռօշ»ին: Բայց ինքնաշխատութեամբ տեղ հասած՝ Սարուխան չի գոհանար այդքանով եւ կ'ուզէ անպայման ձեւը գտնել ու կատարելագործել երգիծանկարչութեան իր ձիրքը:

Վերջապէս, 1922ին, ահագին զոհողութիւններով ան կ'երթայ Վիէննա եւ երկու տարի կը հետեւի գծագրութեան դասընթացքի՝ Գծագրական Արուեստներու վարժարանին մէջ:

Երազը իրականացած էր:

ԳԱՀԻՐԷ ԵՒ ՆՈՐ ՀՈՐԻԶՈՆՆԵՐ

1921ին Սարուխանը կը գտնենք Գահիրէ, ուր ամբողջութեամբ կը նուիրուի երգիծանկարչութեան եւ կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին կը յաջողի պարտադրել տաղանդի գիծը: Կը հիմնէ տեսակ մը դպրոց եւ կ'ունենայ բազմաթիւ հետեւորդներ: Այնուհետեւ, իր անունը կապուած պիտի մնայ Եգիպտոսի երգիծանկարչութեան պատմութեան մէջ:

1925էն 1926, Եգիպտոսի մէջ կը ձեռնարկէ «Հայկական սինեմա» երգիծաթերթի հրատարակութեան՝ գունաւոր գծագրութիւններով: Միաժամանակ, կը շարունակէ աշխատակցիլ Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին, «Ժողովուրդի ձայն»ին, «Վերջին ձայն»ին, «Վերջին լուր»ին, Պոսթընի «Հայրենիք»ին, Նիւ Եորքի «Հայաստանի Կոչնակ»ին եւ ֆրանսական Լը Ռէվէյ թերթին: Նոյն պէս կ'աշխատակցի Եգիպտոսի օտարալեզու գրեթէ բոլոր թերթերուն, ինչպէս՝ Լա Լիպերթէ օրաթերթը (1925ին):

1928էն սկսեալ կ'աշխատակցի նաեւ արաբական մամուլին, երգիծանկարներ գծելով յաջորդաբար «Րոզ էլ Եուսէֆ», «Քաշքուլ», «Մուսթաքպալ» եւ «Ալ-Շարք էլ-Ատնա» թերթերուն, ապա՝ «Ախէր Սաա» շաբաթաթերթին: 1930ին կը ստեղծէ իր հանրածանօթ Մասրի էֆէնտի տիպարը՝ խեղճի, բարեմիտ եւ ուշիմ Եգիպտացին:

Նոյն տարին կը սկսի կանոնաւորաբար աշխատակցիլ Գահիրէի «Արեւ» օրաթերթին, Պէյրութի «Անի», «Շիրակ» եւ «Զարթօնք» թերթերուն, ինչպէս նաեւ՝ պարբերաբար հայ եւ օտար թերթերու:

1938էն սկսեալ իր երգիծանկարներուն կը հանդիպինք Լա Պուրս Էժիպսիէն,

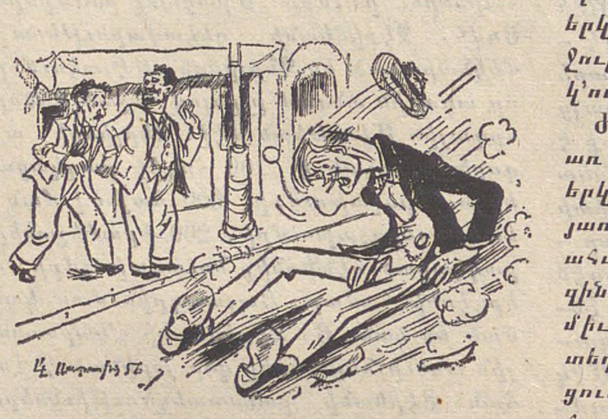

ՕՏԱՐԻՆ ՍԽԱԼՆ ԻՍԿ ՀԱՇԻՒՈՎ Է

—Միսթըր ձոնը վար ինկաւ, վազեմ օգնեմ
= Դուն տեղդ կեցիր: Ի՞նչ գիտես ի՞նչ հաշիւ ունի ան: Անգլիացի չէ՞, քսան տարի ետք միայն կրնաս հասկնալ թէ ինչո՞ւ սահեցաւ, ինչո՞ւ ինկաւ...:

Լը Փրոկրէ Էժիպսիէն եւ Լը Ժուռնալ տ'Էժիպթ թերթերուն, ինչպէս նաեւ «Ախպար էլ-Եոմ»ի եւ «Ախէր Լահզա»յի էջերուն վրայ: Նոյն տարին իսկ կը ձեռնարկէ ֆրանսերէն լեզուով Լը Քարնավալ երգիծաթերթի հրատարակութեան, որ կը տեւէ չորս տարի (1938էն 1942):

Եւրոպական թերթեր, ինչպէս՝ «Լը Փարի» եւ «Մարիան» յաճախ արտատպումներ կատարած են իր երգիծանկարներէն:

ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Գաղտնի տեղեկագիր թրքական վայրագութեանց մասին Կիպրոսի մէջ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Զարչարանք

Համապատասխան Յօդուածը տեսնել բռնաբարումի հատուածին մէջ:

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՅՆ – ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐՈՒ.— Հարիւրաւորներ, մէջն ըլլալով երախաներ, կիներ, թոշակառուներ զոհերը դարձան հետեւողական չարչարանքներու եւ վայրագ ու նուաստացուցիչ վարմունքի, երբ թուրք բանակի կողմէ ձերբակալուեցան: Համաձայն վկայութեանց ծեծի ենթարկուեցան, երբեմն հիւծելու աստիճան: Շատեր մորակի հարուածներ ստացան, ակռաներ փըշրուեցան, գլուխները զարկին պատերու, չիկացած բիրերով ծեծեցին, վառած ծըխիկներով ենթականերու մորթը այրեցին, ցատքեցին եւ քալեցին անոնց կուրծքերուն եւ ձեռքերուն վրայ, կեղտոտ հեղուկներ թափեցին անոնց վրայ, սուինով ծակծկեցին եւայլն:

Շատեր այնքան յոռի վերաբերումի ենթակայ դարձան, որ մտային եւ ֆիզիքական խլեակներու վերածուեցան: Վերոյիշեալ վայրագութիւնները իրենց գագաթնակէտին հասան հրադադարի համաձայնութիւներէ ետք: Արդարեւ, նկարագրուած դէպքերուն մեծ մասը գործադրուեցաւ այն ժամանակ, երբ թըրքական բանակը զինուորական որեւէ գործողութեան մէջ չէր գտնուեր:

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ՓԱՍՏԵՐ.— Գլխաւոր վկան ուսուցիչ մըն է, Թուրքիա տարագրուած 2000 յոյն-կիպրացիներէն մէկը: Վկայեց, թէ ինք եւ ընկերակիցները ձերբակալուելէ ետք յաջորդական ծեծերու ենթարկուեցան Ատանա տարուելու միջոցին, Ատանայի բանտին մէջ եւ գերիներու կայանը, Ամասիա:

Թուրքիա գացող նաւուն վրայ.— «Նորէն սաստիկ ծեծի պահ մըն էր: Միշտ կապանքի տակ էինք: Կորսնցուցի հպումի զգայնութիւնը: Բան չէի զգար շուրջ երկու – երեք ամիս: Ամէն անգամ, որ ջուր կ'ուզէինք կամ կը խօսէինք՝ ծեծ կ'ուտէինք»:

Ժամանում Ատանա.— «...Ապա, մէկ առ մէկ մեզ առաջնորդեցին դէպի բանտ, երկար նրբանցքէ մը... Այդ նրբանցքէն յառաջանալը այլ փորձութիւն մըն էր, ահաւոր: Պատերու երկու եզրին շուրջ 100 զինուոր կեցած էր. մինչեւ նրբանցքին միւս ծայրը հասնիլը հարուածներ կը տեղային ամէն մէկուս վրայ բռունցքով, ցուպով եւ բիրերով: Առնուազն յիսուն հարուած ստացայ մինչեւ միւս ծայրը հասնիլս»:

«Ատանայի մէջ այն որ բժիշկ մը կը խնդրէր՝ ծեծի կ'ենթարկուէր. ծեծը ամէնօրեայ ժամանակացոյցին մաս կը կազմէր: Զինուորներէն մէկ-երկուքը շատ ազնիւ մարդիկ էին, սակայն, ինչպէս ըսին իրենք, կը վախնային իրենց բարեխրութիւնը արտայայտել»:

Է. վկան խօսեցաւ.

— Բանտարկեալ մը կից սենեակ բերանին: Կորսնցուց բազմաթիւ ակռաներ եւ վարի ծնօտը փշրուեցաւ:

— Թուրք սպայ մը, ճարպէ ազրվող, կը մարզուէր ամէն օր բանտարկեալները հարուածելով:

— Բանտարկեալներ ժամեր շարունակ գլուխն ի վար կախուած ձգեցին՝ արտաքնոցի մը ծակին վրայ:

— Երկրորդ աստիճանի Թուրք գնդապետ մը բանտարկեալները կը խոցէր

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՈՎ ԷՐ ԵՐԳՈՒՄ ԼՈՒՍՆԵԱԿ ԳԻՇԵՐԻՆ

Մեր գնացած վայրը Տարօնն էր, Սասնոյ առասպելական աշխարհը, որի «Գեաղան գեալմազ» անունն էին տալիս, այսինքն՝ մի երկիր, ուր գնացողը ետ չի գայ: Բայց մենք այն երջանիկներից էինք (գուցէ եւ դժբախտներից), որ այդ երկրի մէջ էինք ծնուած, եկել էինք այդ երկրից եւ դէպի այդ երկիրն էինք գնում ու չէինք մտածում ետ գալու մասին:

Մի փոքր առաջանալով, վանքի ուղեցոյցը յանկարծ շեղեց ճանապարհը եւ մեզ տարաւ ապառաժների միջով: Ժայռից ժայռ մագլցելով՝ հասանք ձիւնաշատ մի գագաթ: Այդ գագաթը ուղիղ Պարսկաստանի եւ Տաճկաստանի սահմանագլխին էր:

Թաղէի վանքը մնաց ձորի մէջ: Բարձրիկ բլուրի վրայ հեռուից երեւում էր մենաւոր մատուռը՝ կարմիր ծաղիկներով:

Ամբողջ օրը մնացինք լերան գագաթին, ձիւների տակից հոսող մի առուակի մօտ: Իրիկնամուտին սկսեցինք իջնել:

Լուսնեակ գիշերով մտանք Աբաղայի դաշտ: Եւ յանկարծ հեռուներից մի ծանօթ երգ լսուեց: Ինչ-որ մէկը Խաթավինի կռուի երգն էր երգում լուսնեակ գիշերին: Աղբիւր Սերոբի ֆեդայիների խմբի Ճարտար Յակոբի գլխաւորութեամբ, 1896ին Խամուրի վրայով դէպի Խլաթ անցնելու ժամանակ, Խաթավին լերան վրայ վաղ լուսաբացին կռուի էր բռնուել համիդէական գնդերի հետ: Ֆեդայիները, գրաւելով Խաթավինի լանջերը, կրակի տակ էին առել համիդէէ ձիաւորներին, որոնք երիվարների սանձերը թողած՝ կատաղօրէն գրոհել էին սարն ի վեր՝ հայդուկների բարձունքը գրաւելու համար: Հարիւրաւոր ձիաւորներ դիաթաւալ ընկել էին հայդուկների գնդակներից, եւ շատ նժոյգներ, խրխնջալով եւ ետեւի սրունքներին բարձրանալով, վայր էին գլորել իրենց հեծեալներին: Կռիւը շարունակուել էր մինչեւ մայրամուտ՝ բազմաթիւ զոհեր խլելով թըշնամուց եւ նօսրացնելով Ճարտար Յակոբի փոքրաթիւ խումբը: Հայդուկներից երկուսը՝ Առաքելը եւ Մուշեղը, վերջին րոպէին ապաստան էին գտել մի աւերակ ջրաղացի մէջ, Մանազկերտի մօտ:

Այդ կռուի մասին Քրդերը երգ էին հիւսել: Այդ երգն էին երգում լուսնեակ գիշերով:

Ոչ մի բան այնպէս ուժգնօրէն չի ազդում Քրդի վրայ, որքան հերոսական կռուի երգը: Բայց ո՞վ էր այդ գիշերային երգիչը: Ո՞վ էր Խաթավինի այդ քաջաշունչ երգով կախարդել Աբաղայի լայնածաւալ դաշտը: Լռել էր քամին. լռել էին ոտնաձայները, միայն լուսինն էր արթուն եւ դաշտի վրայով թռչող երգը:

Որքան մօտենում էինք, այնքան երգողի ձայնը դառնում էր հարազատ ու ծանօթ:

Ու յանկարծ Մշեցի Տիգրանը բացականչեց. կայ-չկայ՝ սա Միսաքն է:

Եւ իսկապէս, երգողը Ալադին Միսաքն էր: Քոլոզը գլխին նստել էր ճանապարհից հեռու մի ժայռի վրայ եւ բարձրաձայն երգում էր քրդերէն.

Պայանօ՛, պայանօ, պայանօ՛...

Գէորգ Չաւուշը, համոզուած լինելով, որ մենք կարող ենք Թաղէի վանքի ճանապարհով վերադառնալ, իր երգչին ըստաալ ուղարկել էր Աբաղայի դաշտ՝ մեզ այդ վտանգաւոր վայրի գիշերային յարձակումներից ապահով անցկացնելու համար:

Հնչում էր Միսաքի երգը Աբաղայի դաշտում եւ մենք քրդական տաղով ու Միսաքի հերոսական երգով պաշտպանուած՝ զէնք էինք տեղափոխում Երկիր:

Լուսինը, որ ամբողջ գիշեր մեզ հետ լսում էր Ալադին Միսաքի երգը, Աբաղայի երկնքից սահելով, մտաւ Բանտի-Մահու գետի Քարէ կամրջի տակ:

Լուսադէմին մեզ վրայ յարձակուեցին եղաւ:

Մեզնից սպաննուեց մեր ճամբացոյցը:

Խեղճ Աբաղացի: Նա չկարողացաւ այլեւս վերադառնալ վանք: Գնաց ու ետ չեկաւ: Չհասցրեց նոյնիսկ շալակը իջեցնել: Ազգութեամբ Քուրդ էր նա՝ իր կեանքը ուխտով դրած հայ եւ քուրդ ժողովուրդների ազատագրութեան դատին եւ հաւատարմութեամբ կապուած Թաղէի վանքի եւ Գինդ վարդապետի հետ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(77 – Տար.)

գնդակելով, երբ աստնք բակ կ'առաջ — նորդուէին։

Բժիշկ Բ.ի վկայութեան համաձայն, բանտարկեալները հիւծած վիճակ ունէին, երբ Կիպրոս վերադարձան։ Ինը առիթներով վէրքերու նշաններ գտած է։

Բժիշկը ընդհանուր գիծերով պատկերացուց Ատանայի եւ Կիպրոսի բանտակայաններու (Փալմտէս Կառատունը եւ Սարայ բանտը, Նիկոսիոյ Թրքական գօտին) պայմանները, այնպէս, ինչպէս իրեն պատմած են նախկին գերիները։ Ծաշը՝ օրական, հացի շերտի մէկ ութերորդը, պատահական ձիթապտուղով։ Երկու դոյլ ջուր եւ երկու հողաման միշտ աղտոտ վիճակի մէջ։ Շուրջ հազար հոգի պէտք է այս ջուրը խմէր։ Արտաքնոցները աղտեղութիւն կը բուրէին՝ կղկղանքը տաշտին երեսը նյլելով. գետինը ծածկուած էր կղկղանքով եւ մէզով։ Ատանայի բանտը 76 հոգի մէկ խուցի մէջ խըմբուած են։ Ամիսը մէկ անձեռոց երեք հոգիի եւ խոշոր կտոր մը օճառ ութ հոգիի համար։ Ասոնցմով պէտք է լուային իրենց վրայ-գլուխը եւ, միաժամանակ, մաքրուէին։

Մէկը, ըստ վկայութեան, անդամահատեց իր ոտքի մատները ածելիի շեղբով, իբրեւ հետեւանք իր կրած տառապանքներուն։ Աշնայի մէջ ուրիշի մը հետ բըռնուելով՝ կարծր իրերով ծեծի ենթարկուեցաւ։ Երբ ջուր ուզեց, իրեն տուին մէզով լեցուած գաւաթ մը։ Ոտքին մատները թմրելով կապուտցան եւ ուռեցան, ապա՝ քաղցկեղեցան (կանկրէն)։ Ընկերը Նիկոսիա հիւանդանոց առաջնորդուեցաւ, ուր իր հաւանութեամբ սրունքները անդամահատեցին. չտրկայ վիրաբուժական գործողութեան։

Համաձայն Թ. վկային հարիւրաւոր յոյն-կիպրացիներ ծեծ կերած եւ տասնեակ մըն ալ սպաննուած են։ Ականջներ կտրած են երբեմն, ինչպէս Փալեքիթրօ եւ Թրահօն... (բառացի արձանագրութիւն)։

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՎՃԻՌԸ.— Մէկի դէմ 12 ձայնով Յանձնախումբը հաստատեց, թէ գերիները բազմաթիւ առիթներով յոռի վերաբերումի ենթակայ դարձած են Թուրք զինուորներու կողմէ։ «Այս յոռի արարքները կարեւոր վնասներ հասցուցած եւ, առնուազն մէկ առիթով մըն ալ, գոհին մահուան պատճառ դարձած են։ Իրենց խստութեամբ ասոնք կը նկատուին «անմարդկային վերաբերում»։ Յօդուած 3ի իմաստով, որով Թուրքիա պատասխանատու է Ուխտի պայմանագրութեամբ»։

Թալան

Համապատասխան Յօդուածը։ Բնածին եւ օրինաւոր ամէն մարդ իրաւունքն ունի խաղաղ վայելելու իր սեփականութիւնները։

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՅՆ – ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐՈՒ.— Թրքական գրաւեալ շրջանին մէջ Թուրք բանակը հետեւողական ձեւով կողոպտեց յոյն – Կիպրացիներու տուները եւ գործառնութեանց վայրերը։

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Թալանը Կիւրենիայի մէջ պատկերացուեցաւ Ժ.ի վկայութեամբ. «... Առաջին օրերու Թալանը բանակը կատարեց. կողոպտեց ծանր իրերն ու առարկաները, ինչպէս սառնարաններ, լուացքի մեքենաներ, հեռատեսիլի գործիքներ» (բառացի արձանագրութիւն)։

Շաբաթներ շարունակ, յարձակումէն ետք, Թալանուած ապրանքները Թրքական նաւերը կը բեռցուէին։ Ականատես եղած է։

Վկայ Ի., փաստաբան, նկարագրեց Ֆամակուսթայի Թալանը։ «Ժամը 2էն կազմակերպուած, կանոնաւոր, սարսափելի, վրդովեցուցիչ եւ անհաւատալի Թալանը ծայր տուաւ... Լսեցինք դուռներու, ոմանք՝ երկաթեայ, խորտակման եւ ապակիներու ջախջախման ձայները։ Կը սպասէինք, որ աՀա ուր է տուն պիտի խուժեն։ Ասիկա տեւեց մօտ չորս ժամ»։

Ականատեսներու գրաւոր վկայութիւնները հաստատուեցան ՄԱԿի Ընդհ. Քարտուղարի բազմաթիւ տեղեկագիրներուն շնորհիւ։

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՎՃԻՌԸ.— Յանձնախումբը ընդունեցաւ, թէ մեծ ծաւալի Թալան եւ գողութիւն տեղի ունեցած են Թուրք բանակին եւ Թուրք – Կիպրացիներու կողմէ։ Մէկի դէմ 12 ձայնով հաստատեց յոյն – Կիպրացիներու ստացուածքի կորուստը՝ մեծ ծաւալով։

Այլ ամբաստանութիւններ

Զորս քուէարկութիւններով Յանձնախումբը այն եզրակացութեան եկաւ, թէ Թուրքիա բռնաբարած է նաեւ Ուխտին այն Յօդուածը, որ կը սահմանէ իրաւունքն ու յարգանքը անհատական եւ ընտանեկան կեանքին, տան եւ նամակագրութեան։ Յանձնախումբը նաեւ որոշեց, թէ Թուրքիա դեռ կը շարունակէ բռնաբարել վերոյիշեալ Յօդուածին տրամադրութիւնները, քանի կը մերժէ Թոյլ տալ աւելի քան 170.000 յոյն – կիպրացի գաղթականներու վերադարձը իրենց տուները, կղզիին հիւսիսը։

Երեք քուէարկութիւններով Յանձնախումբը գտաւ, թէ Թուրքիա դրժած է այն Յօդուածը, որ կը սահմանէ մարդոց ազատութեան եւ ապահովութեան իրաւունքը, քանի աւելի քան 2000 յոյն – Կիպրացիներ առանձնացուցած է դպրոցներն ու եկեղեցիները։

Վերջապէս, Յանձնախումբը գտաւ, թէ Թուրքիա ոտնահարած է երկու այլ Յօդուածներ եւս. ասոնք կը ճշդեն, Ուխտին շրջագիծին մէջ, թէ իրաւունքներն ու ազատութիւնները պէտք է ապահովուին առանց խտրականութեան որեւէ գետնի վրայ, եւ թէ իր իրաւունքներուն մէջ ոտնահարուած ոեւէ անձ «պէտք է գործնական, ազգու դարմանը ձեռք ձգէ ազգային իշխանութեան մը առջեւ»։

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԶԱԶԵԱՆ (*)

Ահաւասիկ նկարիչ մը, որու կապոյտներն ու կանաչները երազային մթնոլորտ մը կը ստեղծեն։ Վրձինը ժամանակի ընթացքին կրնայ աւելի հաստատուն դառնալ բայց խոստումը կայ արդէն։

Գազազեան ծնած է 1925ին եւ պատանեկութեան տարիներէն ապրած է Մոնմարթրի արուեստագէտներու Թաղը եւ սկսած գծագրութեան դասեր առնել։

1968ին է միայն որ կը փորձուի մասնակցիլ ցուցահանդէսներու, քաջալերուած Ժան-Փօլէն եւ անկէ ի վեր կանոնաւորաբար կը ցուցադրէ իր գործերը Փարիզ եւ գաւառը եւ 1975ին անձնական ցուցահանդէս մը կուտայ Քափանժելա սրահը, ուր մշտատեւ կերպով իր գործերը կան։

Գազազեանի արուեստը նուրբ է, գոյները ներդաշնակ, ծովերու եւ երկինքներու համանուագ մը, որ աչքը կը հրապուրէ ու դիտողը կը տանի ուրիշ աշխարհ մը։

Ա.

(*) Kazazian, Galerie Capangela, 356 rue St. Honoré, jusqu'au 18 Février.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յունուար 30ին, պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է՝ Թաղին Սէմէրճեան ճեմարանը կառուցանող բարերար Լեւոն Սէմէրճեանի եւ վարժարանին միւս բոլոր ստտարողներու յիշատակին։ Պատարագած եւ քարոզած է Շահան Եպս. Սվաճեան։ Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, եկեղեցւոյ սըրահին մէջ աշխարհիկ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է։ Յակոբ Սվասլեան խօսած է համայնքի կեանքին մէջ կրթական աշխատանքներու կարեւորութեան մասին։ Վարժարանի վերակազմութեան առթիւ տեղեկութիւններ տուած է Նիկողոս Աթմաճեան, իսկ վարժարանի առաջին տնօրէններէն Վահրամ Պուրմայեան ներկաներուն պարզած է ճեմարանի կրթական ծառայութիւնները։ Սէմէրճեան վարժարանի ներկայ տնօրէնը՝ Կարօ Բարադամեան, տեղեկութիւններ տուած է վարժարանի այսօրուան վիճակի մասին։ Հանդիսութեան փակումը ըրած է Շահան եպիսկոպոս Սվաճեան՝ շեշտելով նոր սերունդները պատրաստելու գործին անհրաժեշտութիւնը եւ արժէքը այս ծառայութեան նուիրեալ հոգիներուն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Օ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Մանուկներու Օրը նշուեցաւ Յունուար 23, ժամը 15.30ին, Գ. Իփէկեան սրահին մէջ, ուր հաւաքուած էր ստուար բազմութիւն մը։ Հանդէսին բացումը ըրաւ Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի փոխ-նախագահուհի Տիկին Ա. Մաղաքեան, որ նոր տարուան առթիւ բարեմաղթութիւններ ընելէ ետք՝ աւելցուց. «Իւրաքանչիւր տարի որ կը Թաւալի, անպայման ապի մը կամ բաց մը կը Թողու գաղութի կեանքէն ներս, որովհետեւ գործունեայ դէմքեր հետզհետէ կը պակսին՝ ոմանց անդարձ մեկնումով, ուրիշներու յառաջացեալ տարիքին պատճառով։ Վիէնի Կապ. Խաչը, աւելի քան 47 տարիներէ ի վեր, իր ստանձնած առաքելութեան մէջ աննկուն՝ կը շարունակէ հայապահպանման գործը, դժուար պայմաններու մէջ կազմակերպելով հայերէնի դասընթացքներ, որպէսզի մեր մանուկներու շրթներէն միշտ հնչէ մայրենի լեզուն։ Չի բաւեր երախան միօրեայ դասընթացքի ղրկել, այլ՝ ծնողքները պէտք է պարտականութիւն նկատեն՝ տան մէջ ալ հետեւիլ երախայի հայերէնի դասերուն, խօսիլ անոնց հետ մայրենի լեզուով, այլապէս մեր բոլոր ճիգերը ապարդիւն կը մնան»։

Օրուան առթիւ պատրաստուած էր գեղարուեստական յայտագիր մը, որ բաղկացած էր խմբերգներէ, արտասանութիւններէ, մեներգներէ, պարերէ եւ Թատերախաղէ։ Բեմին վրայ շարուած 35 աշակերտներ՝ իրենց ամչկոտ, երբեմն համարձակ արտայայտութեամբ, հաճելի տրամադրութիւններ ստեղծեցին ներկաներուն մէջ, որոնք ծափահարութիւններով գնահատեցին ուսուցչուհի Օր. Հերմին Սանճեանի, օգնականներ՝ Օրիորդներ Ա. Քոլեանի եւ Սանճեանի ճիգերը, որոնց արդիւնքն էր գեղարուեստական յայտագիրը։

Սրահին մէջ ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտէն ներշնչուած՝ Գ. Բարոնեանի կնքահայրութեամբ հանգանակութիւն մը կատարուեցաւ եւ կարճ ժամանակուան մէջ ինքնաբուխ նուէրներէ գոյացաւ 4800 Փրանք ի նպաստ դպրոցին։

Կարգը եկած էր Կաղանդ պապային, որ խաղալիկներով բեռնաւորուած մուտք գործեց սրահէն ներս եւ բեմ բարձրանալով մանուկներուն բաշխեց նուէրներ։

Մանուկներու Օրուան հանդէսը վերջ գտաւ ուրախ մթնոլորտի մը մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (275)

ՀԱՒԱՏԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Հարիւրէն հարիւր վստա՞հ ես։

— Այո։ Ասկէ զատ, քեզ առանց դրամի չձգելու համար ուրիշ միջոց մը խորհած եմ ես։

— Բաւ, բաւ, ո՞րն է այդ միջոցը, սըրտիս հատորը։

— «Դրամարկղիս հատորը» ըսելով աւելի ճիշդը խօսած պիտի ըլլայիր։

— Ամէնքը մէկ դուռէ կ'ելլէ։ Ականջս քեզի է։

Այս միջոցին, սենեկապան մը իր պաշտօնական զգեստները հագած ներս մըտնելով եւ սենեակին ճաշասրահին վրայ նայող դուռը կռնակի վրայ բանալով յայտարարեց.

— Գերազնիւ բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոսի սեղանը պատրաստ է։

— Գերապատիւ հայր, թէպէտեւ սեղանս եկեղեցւոյ իշխանի մը արժանի պատրաստութիւնը չունի, բայց ձերդ գերապատուութիւնը մեզ յարգած պիտի ըլլայ եթէ բարեհաճի մասնակցիլ նախաճաշին, ըսաւ Արաթիմոս ուրիշներու ներկայութեան յարգական եղանակ մը տալով իր վարուելակերպին։

— Կ'ընդունիմ ձեր հրաւէրը, սիրելի բանաստեղծս, ըսաւ Պեմպօ։ Հակառակ անոր որ ճոխ սեղաններու մասնակցելու մեղապարտ սովորութիւնը չունիմ, պիտի չկրնամ ձեր ընկերական շրջանակէն բաժնուիլ եւ կը խնդրեմ երկինքէն, որ Թողութիւն շնորհէ այս մեղքին։

Սովորաբար այս բառերով տեղի կ'ունենային այն ատենուան ճաշի հրաւէրներուն եւ ընդունելութեան պատասխանները մեծահարուստ դասուն եւ կղերականներուն միջեւ։

Երկու մահկանացուները ճաշասրահ անցան, ուր ճոխ սեղան մը պատրաստուած էր։

Սեղանին վրայ երկու խոշոր արծաթէ պնակներու մէջ երկու զմայլելի խեցգետիններ զետեղուած էին, ուրիշ պնակի մը մէջ կը փայփլէր այծեամի ազդր մը՝ խորոված անծեղներով շրջապատուած, ոսկեգոյն համեմով ծեփուած խմորեղէն մը եւ զանազան անուշեղէններ զորս Մարկարիթան եւ Քիարան պատրաստած էին։

Կլոր փորով եւ նեղ ու երկայն վիզով մասնաւոր շիշերու մէջ զանազան ազնիւ գինիներ դրուած էին սեղանին ամէն կողմը։

Փեթրոս Արաթիմոս այս կերակուրներուն եւ անուշեղէններուն անոյշ հոտը առնելով, գինիներուն տեսքէն զմայլած, բերնին ջուրերը կը կլլէր, եւ միւս կողմէ Պեմպոյի աթոռ մը ցոյց կուտար։

Ջերմոցին մէջ կրակ կը վառէր։

Վենետիկի դուքսն անգամ այդպիսի ճոխ ճաշասրահ մը չունէր իր պալատին մէջ։

Զանազան իշխանաւորներէ նուիրուած հին զէնքեր կախուած էին բոլոր պատերէն որոնց դիմացը, պատին զանազան մասերուն վրայ, արծաթէ եւ ոսկիէ գեղաքանդ սկուտեղներ եւ պնակներ զետեղուած էին ճաշակաւոր կերպով։

Տեղ – տեղ, սեւ մատիտով գծուած ձեռանկարներ կը տեսնուէին որոնք պտուղներու եւ ծաղիկներու մէջ մերկ կիներ կը ներկայացնէին։

Բոլոր կարասիները Թանկագին եւ ազնիւ փայտէ շինուած էին. սպասեղինաց պատուհանը իր հոյակապ հայելիովը ճաշասրահին լոյսը կը կրկնապատկէր։ Արծաթէ կոնքեր եւ փարչեր զետեղուած էին վենետիկեան ասեղնագործ օթոցով ծածկուած փոքր սեղաններու վրայ։

Արաթիմոս որ իր գրասենեակին մէջ հասարակ փայտէ անշուք սեղանի մը վըրայ կ'աշխատէր, ճաշասրահը զարդարած էր ճոխ ու հարուստ կարասիներով։

Ան կ'ըսէր թէ տունի մը ամէնէն կարեւոր մասը ճաշասրահն է։ «Ինչպէս որ Հռոմը աշխարհի մայրաքաղաքն է, այնպէս ալ իմ ճաշասրահս իմ տունիս մայրաքաղաքն է», կ'ըսէր ան։

Հիւրերուն սպասարկութիւնը Արաթիմոսուհիները կը կատարէին։ Արաթիմոսուհիները տունին մէջ տեսակ մը սպասուհի – տանտիրուհի էին, որոնք հաճելի դառնալու եւ իրենց տիրոջ սեղանակիցները գինովցնելու արհեստին մէջ մէկ հատիկ էին։ Անոնք իրենց կախարդիչ ժպիտներով, բոնկեցնող նայուածքներով եւ գինովցնող քալուածքով հիւրերուն ցանկութիւնը կը գրգռէին...։

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

Լիւսի եւ Մարկօ Քոչեան ընտանիքները (Երեւան), Խոնդկարեան ընտանիքը (Երեւան), Օր. Աստղիկ Առաքելեան, ընկերուհիներն ու բարեկամուհիները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրաքրոջ, հօրեղբօր կնոջ, ընկերուհիին եւ բարեկամուհիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Հռիփսիկ Քոչեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 5ին, Սէն–Լուի հիւանդանոցը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի Փետր. 9, ժամը 14.15–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանթէօ–Փարիզիէնի գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կ'ողբայ իր վեթերան ընկերուհիներէն՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Հռիփսիկ Քոչեան)

մահը, որ պատահեցաւ Սէն–Լուի հիւանդանոցը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան։

Տէր եւ Տիկին Ակօ (Յակոբ) Գավուքճեան, Տէր եւ Տիկին Ռայնհարտ Սոմըռոֆ, Տիկին Մաթիլտ Յովակեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Վազգանոյշ Յովակեան)

մահը, որ պատահած է Յունուար 26ին, Անտիյի, 83 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է մտերիմ շրջանակի մէջ, Շաբաթ, Յունուար 29ին եւ մարմինը ամփոփուած Պանթէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը։

11, Bd. Victor Hugo
78100 Saint-Germain en Laye

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզազեան 100ական Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ Լիբանահայութեան (այս վերջինը՝ ստանալ «Յառաջ»էն) Հրայր Ուշագլեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր բոլոր անդամ – անդամուհիներով կուգայ խորին ցաւակցութիւններ յայտնել Տէր եւ Տիկին Արտաշ Խորանեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն Մուրատ Խորանեանի մահուան առթիւ։

Սոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Շիրվանեան փոխան ծաղկեպսակի 20 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրէ Փարիզի Հայութիւնը Միսաք ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ խումբի նահատակութեան ոգեկոչման արարողութեան, Կիրակի, Փետր. 20, Իվրիի գերեզմանատունը։

Թափօրը մեթրօ Փորտ տը Շուազիէն ճամբայ կ'ելլէ ժամը 10.30ին։

×

Արարողութեան աւարտին՝ ճաշ պաշտօնական անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, ի պատիւ վաստակաւոր անուանի արտիստ, արձանագործ

ԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի արձանին, Մուսա Լեռ աւանի յուշակոթողին եւ այլ գործերու, որ Հայրենի իշխանութեանց կողմէ մասնաւոր առաքելութեամբ Փարիզ կուգայ Միսաք Մանուշեանի տապանաքարի եւ վրան բարձրանալիք կիսանդրիի նախագծի ուսումնասիրութեան համար։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՏԵԱՌԸՆԴԱՌԱՋ

Այս Կիրակի, Փետր. 13, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Տեառնդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն։

Երկուշաբթի, Փետր. 14, Տեառընդառաջ է, տօն քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի տաճարն։

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
300ՐԴ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԱՌԹԻՒ

Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբի վարչութիւնը հաճոյքն ունի տեղեկացնելու յարգոյ հասարակութեան թէ, աւելի քան երեսուն տարիներու ընթացքին, պատարագի բազմաձայն երգեցողութիւնները, ինչպէս յայտնի է, կատարուած են իր անդամներուն յարատեւ ջանքերով։

Այսօր կը փութայ յայտնել թէ, յառաջիկայ Փետր. 13 Կիրակի օր երգչախումբը պիտի կատարէ պատարագի բազմաձայն երգեցողութիւնը իր ամբողջական կազմով եւ 300րդ անգամ ըլլալով։

Եւ կը հրաւիրէ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս բացառիկ հանդիսութեան։

Երգչախումբի կատարած ազգօգուտ դերը աւելորդ է բացատրել։ Իր աշխարհիկ թէ կրօնական երգերը տարածուած են հայ թէ օտար շրջանակներու մէջ, մինչեւ հեռաւոր գաղութները, շնորհիւ նաեւ հրապարակուած բազմաթիւ երգապնակներուն եւ ձայնասփիւռի հաղորդումներուն։

Երեսուն տարի եւ 300 բազմաձայն պատարագ...

Սփիւռքի մէջ հաւանաբար միայն մեր եկեղեցին է որ ունեցած է բազմաձայն երգեցողութեան կանոնաւոր կատարումը որոշ թուականներու։

Հարկ է նշել որ երգիչներու սիրայօժար եւ զոհաբերուող ոգիով է որ ցարդ ապահովուած են անոնք։

Սակայն, ներկայ դժուար պարագաներու բերմամբ, երգչախումբը կը փութայ ձեր նկատողութեան յանձնել նաեւ որ իր կազմակերպութեան համար նիւթական մտահոգութիւններ ալ ունի եւ եթէ փափաքողներ կան այս բացառիկ առթիւ համեստ նուիրատուութեամբ իրենց համակրութիւնը յայտնել, փոխարէն ստանալով համապատասխան նուիրատոմսեր որ տպագրուած են, վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ՝
Պ. Գեղամ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
10, Ave. de la Liberté, 92400 Courbevoie
կամ
15, Rue Jean-Goujon, 75008 Paris.

Henri MARZOU
(Marzouvalian)

VERNISSAGE LE 2FEVRIER
à partir de 19 h. 30

Maison Arménienne de la Culture
14, Rue St. Bazile — Marseille

Exposition du 2 au 28 Février

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
15, Avenue Montaigne
Samedi, 5 Mars à 20 h. 45

DANSES & CHANTS ARMÉNIENS

Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri

Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)

BILLETS EN VENTE
M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
Pour tous renseignements : H. KULTCHYAN, 667 Ave. Roger Salengro, Chaville

Bal de la Croix Bleue Arménienne
Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Պէյրութի փալանճեան ճեմարանի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN
Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գաբոյեան 533–06–31
Արսլանկիւլեան 734–70–19
կամ Սանոսեան 645–13–52։
ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն, 9 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 523–24–97

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոլլ Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Փետր. 9, Չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին ընկ. Փ. Արմաղանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Սէն Մօրիսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 13ին ընկերուհի Անժէլ Մխճեանի բնակարանը ժամը 14.30ին։ Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն, Ուրբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20.30ին Ալֆորվիլի Մշ. Տունը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, Փետր. 11, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կը խընդրուի ճշդապահ ըլլալ։

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու փարիզեան շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ
M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne
Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ։ Թատերական ներկայացում հայերէն։ Կը մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային նուագախումբը։

Միջնարարին՝ պիւֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան

Մուտք 20 ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է։

ԿՈՉ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

Առնուվիլի Ս. Խաչ երգչախումբը կոչ կ'ուղղէ երկսեռ երգեցիկ տարրերու իր կազմին զօրացման համար։

Դիմել ամէն Չորեքշաբթի եկեղեցին, ժամը 21ին (փորձի օրը)։

La Chorale Sainte-Croix recherche des jeune gens et des jeunes filles pour renforcer ses cadres.

Répétition les Mardis de 21 h. à 22 h. 30 dans l'église : 31-33 Rue St. Just
95400 Arnouville les Gonesse

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի վարչութիւնը կը փընտռէ փորձառու հաշուակալ մը ստիպողաբար։

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝
77, Rue Lafayette, Paris 9e
Tél. : 878-02-99

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	120 ֆր.
Հոգեհանգիստ	60 ֆր.
Շնորհակալիք	60 ֆր.
Ցաւակցութիւն	25 ֆր.
Փոխան ծաղկեպսակի	25 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	60 ֆր.
Ծնունդ	60 ֆր.
Կը փնտռուի	20 ֆր.
Կ'ուզուի	30 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
9
MERCREDI
9 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.787

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.787

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՊՐԸԹԱՆԵԼԻ ՄԷՋ

— o —

ԺԻՍՔԱՐ ԴԺԳՈՀ Է
ՁԱԽԻ «ԱՆԿՐԹՈՒԹԵՆԷՆ»

Ժողովրդական ընդունելութիւնը բաւական խանդավառ եղած է եթէ նոյնիսկ հոս-հոն ցոյցեր ալ կային եւ փոքր բախումներ ցուցարարներուն եւ կարգուկանոնի ուժերուն միջեւ:

Ժիսքար հրջապտոյտը կը սկսէր Երկուշաբթի առտու եւ յաջորդական հանդրուաններն էին.— Տինան, Ռոսքոֆ, Սէն-Կենոլէ եւ Քէմփէր: Այս վերջին քաղաքին մէջ 8էն 10 հազար ցուցարարներ կը տողանցէին եւ նշանախօսքերն ալ խօսուն էին ու չափածոյ, (անշուշտ ֆրանսերէնի մէջ) «Ժիսքար հապը կլլեցիր, Պրըթոնները փողոց իջած են», «Վալերի վերջացաւ, վարչակարգը փտած է»: Ապահովութեան ուժերը արտասուաբեր ռումբերով փորձած են ցրուել բազմութիւնը:

Օրը լաւ չէր սկսած արդէն, որովհետեւ Ժիսքար չէր կրցած ծածկել թէ դժգոհ է ձախ ընտրեալներու բացակայութենէն զինքը ընդունելու համար Տինանի մէջ եւ իրեն ի պատիւ տրուած ճաշին, չեչտած էր.— «Ֆրանսական քաղաքականութիւնը աշխարհի ամենէն անկիրթն ըլլալու ճամբուն վրայ է»: Ճիշդ է որ Ժիսքար ընդունուած էր առենին Լիլի ընկերվարական քաղաքապետին (Փիէր Մորուա) եւ Մարսէյլի ընկերվարական քաղաքապետին (Տէֆէռ) կողմէ բայց ժամանակները փոխուած են եւ մանաւանդ ընտրութեանց նախօրեակին է երկիրը: Այլ խօսքով ընկերվարականներու եւ համայնավարներու բացակայութիւնը անկրթութիւն ըլլալէ աւելի քաղաքական դիրքորոշում է եւ այնպիսի առեն մը երբ ընկերվարականները կ'ուզեն ապահովութիւն տալ համայնավարներուն (Տէֆէռի գիրքը եւ ելոյթները) թէ 1978ին, յաղթանակի մը պարագային պիտի չրաժնուին իրենցմէ, այլ գործեն միասնաբար, գործադրելով Հասարակաց Ծրագիրը: Ժիսքար «վրշտացած» էր: Իրեն համար քաղաքականութիւն պէտք չէ մտնէ երբ խնդրոյ առարկայ է քաղաքավարութիւնը հանդէպ Պետութեան ղեկավարին:

Նախագահը ապա այցելեց Սէն-Կենոլէ եւ իրիկունը Քէմփէր: Իր ելոյթներուն մէջ, Ժիսքար կը փորձէ համոզել որ հասկցած է Պրըթոններու հարցերն ու հոգերը, վասնզի կ'ըսէ Ժիսքար «Պրըթանը Ֆրանսայի մեծ բախտերէն մէկն է»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 1–3)

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ ԳՈՐԾԵՐԸ
ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Վահէ Քաչայի «Գիշատիչների խնջոյքը» գիրքին հայերէն թարգմանութիւնը: Հայերէն հրատարակութեան համար գրած իր յառաջաբանին մէջ հեղինակը հետեւեալը ըսած է. «Երբ ինծի ըսին, որ զիս հայերէն կը թարգմանեն, քիչ մը վիրաւորուեցայ: Ի՞նչպէս կրնան հայ հեղինակը թարգմանել իր լեզուով, քանի եթէ իմ գիրքերը ֆրանսերէն գրուած են, միւս կողմէ հայերէն մտածուած են»: Լոյս տեսած հատորին մէջ տեղ գտած են «Արարիչի ութերորդ օրը», «Գիշատիչների խնջոյքը», «Ակն ընդ ական», «Գաւազանը» գործերը: Գիրքը թարգմանած է Ալեքսանդր Թոփչեան:

×

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Ստոքհոլմի մէջ տեղի ունեցած դասական ոճի ըմբշամարտի մրցումներուն, որոնց կը մասնակցէին բազմաթիւ ախոյեաններ եւ ծանօթ մարզիկներ, Երեւանէն Հայրապետ Մինասեան ախոյեան հանդիսացած է: Անցեալ տարի ալ, Եւրոպայի եւ Խորհ. Միութեան երիտասարդական ախոյենական մրցումներուն, Հայրապետ Մինասեան ախոյեան հանդիսացած էր: Ստոքհոլմի մրցումներուն Խ. Միութեան ազգային խումբը՝ խմբական դասաւորման մէջ, առաջին տեղը գրաւած է, իսկ խումբին անդամներէն եօթը՝ առաջնութիւնը շահած. անոնց կարգին՝ աշխարհի ախոյեան, Մոնրէալի Ողիմպիական խաղերու արծաթէ մետալակիր կիեւցի Նելսոն Դաւթեան եւ Մոնրէալի Ողիմպիականի յաղթական աստրախանցի Սուրէն Նալբանդեան:

ՏՈՄՍԵՐ

Scotomie...

Բառ մը, որ թէեւ բժշկական բառարանէն կուգայ, բայց մերժուած չէ նաեւ առձեռն Լառուսէն, եւ հայերէն հնչումին մէջ ալ, քիչ մը աղաւաղուելով, կրնայ յանկարծ յիշեցնել... Սոդոմ Գոմորը:

Բայց վախնալիք բան մը չունի: Աւելի շատ տխրութիւն կը թելադրէ, քան թէ վախ: Բառին հանդիպեցանք Ալէն Փէյրֆիթի վերջին գիրքին մէջ (Լը Մալ Ֆրանսէ), որ ամսուան գիրքն է, ու բոլոր նրշաններբը կան որ դառնայ նաեւ տարուան գիրքը: Կը հասկցուի՝ «ֆրանսական հիւանդութիւնը», որ մենք պիտի ուզէինք թարգմանել Ֆրանսական Ցաւը, քանի որ մենք Հայերս ալ ունինք այդ ցաւէն:

Ի՞նչ է սակայն Սքոթոմին: Սքոթոմին՝ աչքի հիւանդութիւն մըն է, աւելի ճիշդը զգայարանքի թերութիւն մը, որ կը ստիպէ ենթակային միայն առջեւը տեսնել սահմանափակ տեսողական դաշտով մը եւ անգիտանալ շրջակայքը: Կարճատեսութիւնը չէ, այլ, եթէ կարելի է ըսել, « նեղատեսութիւնը » որ այս պարագային կրնայ փոխարինել... նեղմտութիւնը:

Հեղինակը կը բացատրէ պարզ օրինակով մը: Երկար խողովակ մը բռնեցէք ձեր աչքին ու քալեցէք: Ի՞նչ կը պատահի: Ձեր ճամբան կը տեսնէք, կրնաք ապահով քալել, բայց չէք գիտեր թէ ինչեր կան ճամբուն երկու կողմերը:

Հիմա որ հասկցանք թէ ինչ է Սքոթոմին, սկսինք քալել... հայկական ճամբայէն: Ի՞նչ կը տեսնենք: Իմ տեսածս այն է, որ աչքին խողովակ չունեցող մարդ չկայ: Համատարած սքոթոմի: Հեռատեսներ ունինք, կարճատեսներ, սըրատեսներ: Ունինք՝ գիշեր ատեն մոմի լոյսով թելը ասեղին ծակէն անցընելու կարող սուր աչքեր, եւ քսան քայլի վրայ ոչխարը այծէն զանազանելու անկարող աչքեր: Սրատեսը բախտաւոր է, բայց կարճատեսն ալ կարծուածին չափ դըժբախտ չէ: Պակասը դարմանող ակնոցներ կան: Աղէտ մը չէ, այնքան ատեն որ աչքը լոյս ունի:

Դժբախտութիւնը՝ այդ... խողովակներն են: Սքոթոմին...:

Ամէն մէկս մեր ընտրած ճամբէն երթալով հանդերձ — իւրաքանչիւրը իր ոտքով, իր աչքերով եւ իր... դրօշակով — ինչո՞ւ չուզենք նաեւ աչք մը նետել շրջապատին, ինչո՞ւ կամովին զրկենք մենք մեզ աշխարհի համայնապատկերէն:

Այսպէս, օրինակի համար, ես ինքս: Երկինքէն հրեշտակ իջնէ — կամ սատանան — չի կրնար շեղեցնել զիս իմ ճամբայէս: Սխա՞լ է, ճի՞շդ է այդ ճամբան՝ ատիկա իմ գիտնալիքս է, իմ ընտրածս ըլլալուն: Եթէ փոս մը բացուի այդ ճամբուն վրայ, ինկողը ես եմ, ոչ ուրիշը եւ այդ ուրիշը իրաւունք չունի արգիլելու ճամբաս, ինչպէս որ ես երբեք չեմ մտածեր ուրիշին առջեւ... փոս բանալու մասին: Իմ ճամբուս դժուարութիւնը ինծի կը բաւէ...:

Ի՞նչպէս կարելի է բուժուիլ Սքոթոմիէն: Բայց միակ հիւանդութիւնն է, որուն համար բժիշկի դիմելու պէտք չկայ: Կը բաւէ որ աչքի խողովակները — կրնայինք ըսել աչքի կապերը — մէկ կողմ նետենք, ու քալելով մէկտեղ մեր ճամբէն, չորս կողմն ալ քիչ մը աչք նետենք:

Կրնայ պատահիլ որ յանկարծ նկատենք, թէ ուրիշ տեղերէ քալողներուն ճամբան ալ... զուգահեռ է մեր ճամբուն եւ նոյն տեղը կ'երթայ:

Ամէն ճամբայ Հռոմ կը տանի: Դէպի Հռոմ ճամբայ ելլողին համար՝ կարեւորը Հռոմ հասնիլն է: Աջէ՞ն մտաւ քաղաք թէ ձախէն, Արեւելքէ՞ն թէ Արեւմուտքէն, ի՞նչ է տարբերութիւնը:

Բայց այնքան ատեն որ չենք բուժուած մեր ազգային սքոթոմիէն — մենք, հռոմէական ճամբաներու ուղեւորներս — երկա՞ր պիտի տռչորինք Հռոմին ծարաւէն, առանց Հռոմի պաղուկ աղբիւրներուն հասնելու:

Սքոթոմին, մեզ կրնայ հասցնել, շատ շատ, Սփիւռքային Սոդոմ Գոմորներու...

ԱՐԵՒԵԼՔՑԻ

Քանի մը տողով

ՇԻՐԱՔ ժամուլի ասուլիս մը տուաւ Երկուշաբթի օր եւ ծանրացաւ գլխաւորաբար Փարիզի երթեւեկութեան եւ փոխադրական միջոցներուն վրայ, հինգտարուան ծրագիր մը ներկայացնելով:

ՄԵԹՐՈՅԻ եւ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ մասնակի գործադուլ որոշուած է Չորեքշաբթի, Փետր. 9ի համար: Ինքնավար սենտիքան որ մեծամասնութիւն է մեթրոյին մէջ չի մասնակցիր եւ ուրեմն մեթրօն քիչ խանգարում կ'ունենայ բայց հաւանական է որ օթոպիւս չըլլայ:

ԼԻԲԱՆԱՆ ՄԱԿԷՆ նիւթական օգնութիւն կ'ուզէ: Այս է առաջին թղթածրարը զոր լիբանանեան կառավարութիւնը յանձնած է Վալտհայմի երբ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը ոտքը Պէյրութ դրած է: Լիբանան 50 միլիոն տոլար կ'ուզէ: Քաղաքական գետնի վրայ Իսրայէլ չուզեր որ ՄԱԿը միջամտէ իր եւ արաբ երկիրներու հարցին մինչ ՊԱԿը կ'ընդունի խաղաղութեան ծրագիր մը, որ լռելեայն կ'ընդունի Իսրայէլի Պետութեան գոյութիւնը:

ՌՈՏԵԶԻՈՅ ազգայնականները 7 կրօնաւոր սպաննած են (չորս դոմինիկեան քոյրեր եւ երեք յիսուսեան) Սալզպըրիէն 60 քիլոմեթր հիւսիս – արեւելք ինչ որ անշուշտ բարի վկայական մը չէ սեւ ազգայնականներուն համար:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ սաստիկ ցուրտը կը շարունակուի եւ Շիքակոյի մէջ ջերմութիւնը զերոյէն վար 20 է, Նիւ Եորքի մէջ՝ 11, մինչ Ուաթըրթաուընի մէջ 15 սանթիմեթր ձիւն կայ: Այս կացութիւնը ծանր տագնապ ստեղծած է ուժանիւթի համար եւ անչուշտ գործագրկութիւնն ալ կը ծաւալի:

ՄԵԾ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ թագուհին կը տօնէ իր գահ բարձրանալուն 25ամեակը:

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՆԿԱՐԸ

«ՔՈԹԻՏԻԷՆ ՏԸ ՓԱՐԻ»Ի ՄԷՋ

— o —

Երեքշաբթի օրուան «Քոթիտիէն տը Փարի»ի մէջ (էջ 12) Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսի նկարը լոյս տեսած է, պատկերացնելու համար յօդուած մը, որ նուիրուած է Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ անհորնամենթոյին եւ ուր սակայն մէկ տող չկայ ոչ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ոչ ալ Կաթողիկոսին մասին, որու նկարին տակ միայն կը յիշուի.— «Վազգէն Ա. կաթողիկոս, Պատրիարք Հայաստանի՝ ուժեղ աւանդութիւն մը»:

Յօդուածին առիթ տուած է Մոսկուայի Ս. Նիկոլա եկեղեցւոյ նախկին հոգեւոր հովիւ Հայր Դիմիտրի Դուդկոյի գիրքը (Յոյսը ձեր մէջն է) բայց հոն կը վերլուծուի Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ արգիլականացման պատրաստութիւնը ու կ'ակնարկուի ինքնագլուխ եւ ազգային Եկեղեցիներու դերին ուղղափառութեան մէջ:

Առայժմ միայն դրամ...

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇԻՆՔԻ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Պոլսոյ թերթերը (Փետր. 3) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան թուրք – խորհրդային դաշինքի ստորագրութեան վերաբերեալ ուրկէ կը պարզուի որ հիմակուհիմա «մի քիչ փողը» կը բաւէ.

Անգարա.— Լաւատեղեակ աղբիւրներէ կը հաղորդուի թէ անորոշ ժամանակով յետաձգուած է « Թուրքեւխորհրդային ոչ-յարձակողական համաձայնագրին » ստորագրումը:

Արտաքին Նախարար Իհսան Սապրի Չաղլայանկիլ, որ այս ամիս Մոսկուա պիտի այցելէ, միմիայն մէկ միլիառ 300 միլիոն տոլարի տնտեսական համաձայնագիր մը պիտի ստորագրէ խորհրդային կառավարութեան հետ:

Անգարայի դիւանագիտական շրջանակներու համաձայն, « Թուրքեւխորհրդային ոչ – յարձակողական համաձայնագրին » ստորագրումը յետաձգուեցաւ անոր համար որ «նոր զարգացումներ» զգալի են Ատլանտեանի հաւաքականութեան մէջ եւ Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի յարաբերութիւնները ընդունակ են «նպաստաւոր փուլ» մը մէջ մտնելու:

Արտաքին նախարարութեան շրջանակներն ալ կը հաստատեն թէ այդպիսի համաձայնութեան մը ստորագրումը առայժմ խնդրոյ առարկայ չէ:

ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԾԱՂԿՈՒՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐ

1927էն 1955, Սարուխան տուած է եօթը անձնական ցուցահանդէս Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Պէյրութի, Հալէպի եւ Պուքրէշի մէջ, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով իր գործին ու անձին շուրջ: Անհատական այդ ցուցահանդէսներու կողքին, Սարուխան տեւաբար մասնակցած է Գահիրէի տարեկան ցուցահանդէսներուն:

1941ին, քանի մը մտաւորականներու հետ, հիմը կը դնէ «Հայ մշակոյթի բարեկամներ» շարժումին: Նմանապէս՝ եղած է կազմակերպիչներէն մէկը եւ ատենապետ «Հայ Գեղարուեստից Միութեան»: Իր ջանքերով կը հրատարակուի Օննիկ Աւետիսեանի խիստ շահեկան ու արժէքաւոր գործը՝ «Հայ նկարիչները ու քանդակագործները» (Ֆրանսերէն):

— Կեղտո՛տ արարած, գոչեց Փանջունի

Հայ ժողովուրդն ու մեր արուեստը օտարներուն ծանօթացնելու առաջադրութեամբ, Սարուխան կը կազմակերպէ միջազգային ցուցահանդէսներ. 1943ին՝ «Հայկական արուեստներու ցուցահանդէսը», 1945ին «Եգիպտոսի հայ նկարիչներու ցուցասրահը» 1949ին՝ «Միջնադարեան ճարտարապետութեան ցուցահանդէսը», որ 1950ին վերստին կը ցուցադրուի Հռոմի մէջ՝ Ս. Տարուան առիթով:

1938ին լոյս կ'ընծայէ Երուան Օտեանի «Ընկեր Փանջունին»՝ երգիծանկարներով ամբողջացած: Ասիկա կարելի է նկատել Սարուխանի գլուխ գործոցը եւ պսակումը՝ երգիծանկարչական իր արուեստին: Փաստօրէն, Սարուխանի երգիծանկարները ոչ միայն ինքնուրոյն մեկնաբանութիւն մը կուտան, այլեւ կ'ամբողջացնեն Օտեանի գործը: Նոյն մօտեցումով, 1945ին կը նկարազարդէ Յակոբ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները»:

Բ. աշխարհամարտի աւարտին կը հրատարակէ զանազան թերթերու մէջ լոյս տեսած քաղաքական իր երգիծանկարներուն մէկ մասին հաւաքածոն, «Սէք կէռ» անունով: 1961էն 1962 կը հրատարակէ իր վերջին գործերը. «Տես խօսքերդ», «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» եւ մեր բարքերէն ներշնչուած գիրք մը «Մենք մեր ակնոցով»...

ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

Կարծես յոգնած գծելէ, 1961ին, Սարուխան մտաւորականը կը գրէ. «Մենք՝ հայերէն չենք գիտեր» թատերախաղը, որ կը ներկայացուի գեղարուեստասէր միութեան կողմէ, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

Այնուհետեւ, Սարուխան կը կորսնցնէ ստեղծագործական իր թափը:

Իր մահուան առթիւ կատարուած այս ընդհանուր ծանօթացումը ամբողջացնելու համար պէտք է աւելցնել, որ Վ. Թէքէեանի հետ՝ Սարուխան իրաւացիօրէն հեղինակն է իր արուեստին անուանակոչումին, «ծաղրանկար»ը փոխելով «երգիծանկարի»...: Արդարեւ, չեմ գիտեր ինչու «քարիքաթիւր» բառը մեր մէջ ոմանք թարգմանած են ծաղրանկար, երբ գիտենք որ «քարիքաթիւր»ը չի ծաղրեր, այլ՝ իր չափազանցեալ մտածուած ու խելացի գիծերով պարզապէս կը հեգնէ, անպայման կ'ուրախացնէ եւ յաճախ ունի իր դաստիարակիչ դերը: Ուստի՝ «երգիծանկարչութիւն» բառին գիւտը փրկարար դեր կը կատարէ թէ՛ գծողին (որ չի ծաղրեր) եւ թէ գծուողին (որ չի ծաղրուիր):

Եզրակացնելու համար ըսեմ որ, Սարուխան առաջին հայ երգիծանկարիչն է, որ կրցած է երգիծանկարչութիւնը մնայուն ասպարէզ դարձնել:

Ան պատկերազարդած է հայ անուանի երգիծաբաններու՝ Յ. Պարոնեանի եւ Ե. Օտեանի գործերը, աւելի հաճելի դարձնելով անոնց ընթերցումը:

Իր ուժական գիծերով եւ ժողովրդային ներշնչման աղբիւրներով՝ հոգեբան մըն է Սարուխան:

Իր երգիծանկարչական տաղանդը բազմակողմանի է եւ կը տարածուի այս արուեստի բոլոր կալուածներուն վրայ:

Իր գրիչը դաժան է քաղաքական երգիծանկարներուն մէջ, մանաւանդ երբ հարցը կը վերաբերի դատի մը՝ օրինակ «Սէք կէռ»ի երգիծանկարները չափազանց դաժան են, անզիջող ու կը հարուածեն անխնայ: Իսկ ընկերային երգիծանկարչութեան մէջ աւելի բարեմիտ է եւ ներող. առէք «Մենք մեր ակնոցով» գործը:

Մարդկային տկարութիւններն ու խեղճութիւնները կատակով ու նրբութեամբ արտայայտելու գաղտնիքը գիտէ. եւ որովհետեւ տկարութիւնն ու խեղճութիւնը տխուր բաներ են, Սարուխանին խորքը կը մնայ տխուր, որովհետեւ իր ներշնչման աղբիւրը իրականութիւնն է:

Իր երգիծանքով եւ սրամտութեամբ եւ արտայայտուելու կարողութեամբ, Սարուխան կրնայ մրցիլ հռչակաւոր որեւէ

... Ցետոյ շուրջս հաւաքեցի տղերքը, եւ բացատրեցի թէ ի՛նչ սարսափելի դաւ մը կը պատրաստուէր իրենց դէմ

երգիծանկարիչի հետ: Այսուհանդերձ, ան չափազանց համեստ է, համակրելի ու զուարթ: Գիտէ ուրախ ձեւանալ՝ երբ պէտք է:

Իր լաւատեսութիւնը, յամառ աշխատանքը, զոհողութեան ոգին, չյուսահատելու կամքը հասցուցեր են Սարուխանը երգիծանկարչութեան բարձունքները:

55 տարի անընդհատ ան աշխատակցեցաւ եգիպտական մամուլին եւ գործակցեցաւ երկրին նշանաւոր լրագրողներուն հետ. 1960ին համաշխարհային մրցանակի արժանացաւ, պարգեւատրուելով մետալով մը, «Ամերիկեան ժողովուրդէ-ժողովուրդ» երգիծանկարիչներու միութեան կողմէ:

Սարուխանի համբաւը վաղուց անցած է Եգիպտոսի սահմանները եւ ան միջազգային առումով արուեստագէտ մըն է, ինչ որ պատիւ կը բերէ երգիծանկարչութեան արուեստին եւ մասնաւորապէս մեզի, Հայերուս:

Սարուխանի մահով կը կորսնցնենք միջազգային առումով քաղաքական մեծ երգիծանկարիչ մը:

ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ՝ ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ

Արեւելեան Գերմանիա, 17 միլիոն բնակչութիւն ունեցող երկիր մը, յաջողած է ողիմպիական ախոյեաններ «արտադրող» հողամաս մը դառնալ, մարզական բոլոր ճիւղերու մէջ:

1976ի Ողիմպիականին, Մոնրէալ, Արեւելեան Գերմանիա ապահովեց 40 ոսկի, 25 արծաթ եւ 25 անագապղինձի շքանշան: Առաջին կարգի մրցանակներու մէջ երկրորդ տեղը գրաւեց Խորհ. Միութենէն ետք, այլ խօսքով երկրէ մը, որ իրմէ տասնապատիկ աւելի բնակիչ ունի: Արդէն իսկ բժիշկներ, մարզիչներ եւ մարզիկներ՝ 8էն 28 տարեկան, առանց հաշուելու բոլոր մարզական բնոյթի չարժումները, — տարրական դպրոցներու ֆիզիքական դաստիարակութեան դասաւանդներէ մինչեւ կատարելագործութեան խմբակները, — կը պատրաստուին Մոսկուայի 1980ի ողիմպիական խաղերուն:

Վերջերս, առաջին անգամ ըլլալով արեւմտեան լրագրողներու թոյլ տրուեցաւ այցելել Արեւելեան Գերմանիա, որպէսզի գաղափար մը կազմեն ֆիզիքական եւ մարզական կեանքի մասին:

Մարմնամարզի ակումբին մէջ, Արեւելեան Պերլին, 600 մարզիկներ կը մարզուին օրական երեք – չորս ժամ՝ 32 մասնագէտ մարզիչներու հսկողութեան տակ: Այս ակումբն էր, որ ապահովեց Մոնրէալի մէջ Արեւելեան Գերմանիոյ շահած 90 շքանշաններէն 8ը: Ակումբին նախագահը կը յուսայ առաւել արդիւնքի հասնիլ Մոսկուա:

Ակումբը մէկն է այն 21 մարզական կեդրոններէն, որոնք սփռուած են երկրին կարեւոր քաղաքները: Չորս յարկանի

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՈՎ ԷՐ ԵՐԳՈՒՄ ԼՈՒՍՆԵԱԿ ԳԻՇԵՐԻՆ

Մենք նրանք թաղեցինք Բանտի–Մահու Քարէ կամրջի մօտ, մի բարձրաբերձ քարաժայռի տակ, որ պահակի պէս հսկում էր Արադայի մեծատարած դաշտի անցքերի վրայ:

Ալադին Միսաքը շալակեց Աքադացու բեռը, եւ մենք Բերկրի կիրճը անցնելով, մեր ճակատները ուղղեցինք դէպի Սիփան:

ՕՃԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԲԻՆԳԷՕԼ

Ալադին Միսաքն ասաց, որ շուտով մեզ կը դիմաւորի Խնուսից եկած մի փորձուած ուղեցոյց:

Եւ, իսկապէս, շուտով այդ մարդը երեւաց:

Հին սուրհանդակ էր Շէկ Դաւիթը: Նա քրդական տարազով շրջագայում էր իրենց գաւառի մէջ, գիշերային ճամբորդութեամբ երբեմն հասնելով մինչեւ Կովկաս:

Դաւիթը անվախ էր, արագաշարժ եւ սրատես: Նրա աչքերը գայլի աչքերի պէս վարժուած էին խաւարին եւ, կարծես, մթութեան մէջ աւելի լաւ էին տեսնում: Այդ գիւղացին ճանապարհներին յատուկ նշաններ էր անում եւ նոյնիսկ գիտէր, թէ ո՛ր քարի տակ տակ ինչ է պահել իր նախորդ ուղեւորութեան միջոցին: Գնում էր շարունակ առջեւից եւ գրեթէ չէր խօսում ընթացքի ժամանակ: Մէկ էլ տեսար՝ արագ շուռ եկաւ եւ քարաւանը տարաւ բոլորովին տարբեր ուղղութեամբ: Շների հաչոցից, առուների եւ աղբիւրների կարկաչից եւ ծառերի սօսափիւնից իմանում էր, թէ ո՛ր բնակավայրին է մօտենում:

Հասանք Սիփան սարի ստորոտը: Այդտեղ էր գեղեցիկ Մայլին հանդիպել ինձ իմ պատանեկան թափառումների ժամանակ:

Շէկ Դաւիթը Մանազկերտի լեռների միջով մեզ առաջնորդեց դէպի Ջեռնակի լանջերը: Երկու տեղ միայն կանգ առաւ. առաջին անգամ կասկածեց, թէ սխալ ենք գնում, որովհետեւ շատ մութ էր: Մի ժայռի տակ ռուսական ձիու պայտ էր պահել. ստուգեց. պայտը իր տեղումն էր, ուրեմն՝ ընթացքը ճիշդ էր: Իսկ երկրորդ կանգառին մութի մէջ կռացաւ մի քարի, քարը շուռ տուեց եւ տակից հանեց մի զոյգ տրեխ: Հագաւ, իսկ ունեցածը, որ աւելի հնամաշ էր, դրեց ժայռի տակ ու նորից շարունակեց ճամբան:

Գիշերով հասանք Խաչմելիք գիւղի տակ:

— Մեր ձախ թեւի վրայ ժաժան քարն է, — բացատրեց ճամբայցոյցը:

Երեքս էլ մեր աչքերը լարեցինք. խաւարի միջից մարդանման սեւ կերպարանքով մեզ էր նայում բարակ հողասիւնին կանգնած մի վիթխարի ժայռ:

— Իսկ սա Հաճի Հայդարի սպանութեան վայրն է, — մեր աջակողմում ինչ որ տեղանք ցոյց տուեց Շէկ Դաւիթը: — Այժմ մօտենում ենք օձերի խազինային, — զգուշացրեց նա, աղօթարանին նայելով:

Հարամիկ գիւղի շրջակայքում մեծ քարաբլուրներ երեւացին: Հէնց որ արեւը ծագեց, անթիւ – անհամար սեւ օձեր յայտնուեցին այդ արտասովոր տեսքով քարաբլուրների վրայ, որոնցով մեր ճանապարհն էր անցնում: Շէկ Դաւիթն ասաց, որ այդ օձերը չեն խայթում: Յայտնըւում են արեւածագին եւ գիշերից առաջ անյայտանում: Եւ, այնուամենայնիւ, դրանք օձեր էին եւ այդ օձերը փակեցին մեր ճանապարհը: Նրանք գունդ-գունդ քարերին պառկած կամ գլուխները տնկած՝ մեզ էին նայում: Արեւամուտին անհետացան, ինչպէս յայտնուել էին, եւ ճանապարհը բացուեց:

Օձերի թագաւորութիւնից անցնելով, հասանք Հարամիկ: Մեր հայդուկ «Բրինդարը» այդ գիւղից էր: Շէկ Դաւթի կարգադրութեամբ նրանց տանը մեր քրդական տարազը փոխեցինք եւ շտապեցինք Արոս եւ Խաչալոյս գիւղերի մօտով իջնել Մշոյ դաշտ: Ճանապարհին համբիդէ ձիաւորներ երեւացին: Շէկ Դաւթին, որ մեզնից առաջ էր գնում, բռնեցին, իսկ մենք թաքնուեցինք խոտերի մէջ:

Նրանց մեծաւորը հարցրեց.

— Ո՞վ էք, ինչո՞ւ ընկերներդ փախան եւ ո՞ւր կ'երթայիք:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(78 – Շար.)

արդիական չէնք մը կը բարձրանայ անոր կողքին. 300 անդամներ, բոլորն ալ դըպրոցական տարիքի, կը յաճախեն մաս – նագիտացած դպրոց մը, որուն ուսման յայտագիրն ու ժամանակացոյցը նկատի կ'առնեն մարզական ժամերը: Մասնագի – տացած 19 դպրոցներէն մէկն է այս:

Պերլինի ակումբը տարին 500.000 տո–լարի նուազագոյն պիւտճէ ունի: Ոտնա–գնդակի, պասքէթպոլի, ձեռքի գնդակի (հէնտպոլ) լայնարձակ մարզադաշտերով օժտուած է: Ծանրաբարձութեան յա – տուկ սրահներ ունի Շուէտէ ներածուած լաւագոյն իրերով, լողարաններ, որոնց ցատքի տախտակները ապսպրուած են Մ. Նահանգներէ: Կոփամարտի մրցաբեմներ եւ փակ դաշտեր վազքի, սահնակի հա – մար. առանց տարածութիւնը ոտնագնդա–կի դաշտի մեծութիւնը կը յիշեցնեն: Մասնագէտ բժիշկներ կ'աշխատին տեղ–ւոյն վրայ: Ակումբը ժամանակակից ճո–լէժի տեսք ունի:

Մարզիկներու ընտրութիւնը նոյն ձեւով կը կատարուի: Քորնելիա Էնտէր, լու–ղորդուհին, որ չորս ոսկէ շքանշաններ շահեցաւ անցեալ ամառ, 8 տարեկան էր, երբ իր մարզիչին ուշադրութեան արժա – նացաւ: 11 տարեկանին ախոյենութեան ակումբը ղրկուեցաւ՝ մարզուելու:

Հանս Աշենպախ, սահնակի ցատքի ա–խոյեան, 12 տարեկան էր, երբ «երեւան հանուեցաւ»: Պետութեան կողմէ յան – ձանձուած այս ակումբները առանձնա – շնորհեալներու համար են միայն, այս – ինքն այնպիսիներու, որոնք մարզական ճիւղի մը մէջ արտակարգ ընդունակու – թիւններ ի յայտ կը բերեն: Վերոյիշեալ ակումբները միեւնոյն ատեն ողիմպիա – կան խաղերու մասնակցելու միակ մի–ջոցները կը նկատուին:

«Մեր պարտականութիւնն է, կ'ըսէ Եւա Վալթէր, պարզ դպրոցի մը մարզի–չը, երեւան հանել ընդունակները եւ զա–նոնք առաջնորդել մասնագիտական ա – կումբները: Առանց այդ ակումբներուն ոեւէ մէկը չի կրնար Ողիմպիականի ներ–կայանալ»:

Արեւմտեան իմաստով ամաթէօր մար–զիկ չկայ: Այսուհանդերձ, Գերմանացի – ները կը պնդեն, թէ իրենց բոլոր մար–զիկներն ալ ամաթէօրներ են, քանի ոչ ոք կրնայ հարստանալ մարզանքի ասպարէզը ընտրելով:

Անոնք, որ Էնտէրի նման բարձր աս–տիճանի կը հասնին, համբաւ եւ ոչ թէ հարստութիւն ձեռք կը ձգեն, կ'ըսեն գեր–ման պատասխանատուները: Անշուշտ, պէտք չէ մոռնալ առանձնաշնորհումները համայնավար դիւանակալական կարգ ու սարքին, դիտել կուտայ «Հերըլտ Թրի – պիւն»ի լրագրողը, քանի Էնտէր եւ իր նշանածը իրենց ուզած օրը յարկաբաժին կրնան ձեռք ձգել, ինչպէս նաեւ ինքնա – շարժ, առանց միւս քաղաքացիներուն նը–ման ութ տարի սպասելու:

Գերման պատասխանատուներու ընդ – գծումով ախոյեան պատրաստելու գըրու–թիւնը անգործնական պիտի դառնար, ե–թէ չկիրարկուէր համաժողովրդական սփոռի ձեւը: Ընտրութիւնը կը սկսի մար–զական պարտաւորիչ դասարաններու մէջ, շաբաթական 2 – 3 ժամ, իւրաքանչիւր դպրոցականի համար, սկսեալ Ա. դասա–րանէ:

Մարզիչները լաւ մարզուած են, եւ այնպէս կ'երեւայ, թէ դպրոցներու մեծ մասը տարին հինգ – վեց ուսանող կ'ու–ղարկէ մարզիչներու պատրաստութեան վերապահուած յատուկ դպրոցները:

Այս դրութեան կիրարկումը որքա՞ն ծախքի կը կարօտի: Ասիկա կատարեալ գաղտնիք կը մնայ:

Վիւնշէնտորֆի փոքր քաղաքի քաղա – քապետը կ'ընդունի, որ իր պիւտճէն թոյլ կուտայ տարին առնուազն 160.000 տոլար յատկացնել մարզական ծրագիրներուն համար:

Լայփցիկի մէջ, ուր Յուլիսին Արե – ւելեան Գերմանիոյ կրտսերներու ախոյե–նական խաղերը տեղի պիտի ունենան, միլիոններ կը հաւաքուին Արեւմուտքի անծանօթ, սակայն Լենինի օրերէն հա – մայնավար աշխարհի ծանօթ եղանակով:

Հոս կը գործածեն ռուսերէն «սուփոտ–նիկ» բառը՝ բացատրելու համար դրամ հաւաքելու իւրայատուկ եղանակը: Բան – ւորները կը համոզեն, որ առաւել ժա–մեր, կամ շաբաթական հանգիստի օրեր յատկացնեն աշխատանքի գործատուները. յաւելեալ ժամերու աշխատավարձքն ալ նուիրեն մարզական ծրագիրներու: «Մե – ծամասնութիւնը յօժարակամ կ'ընդունի, կ'ըսէ Հայնց Մէմիկ, Լայփցիկի պա – տասխանատուներէն մէկը, բայց ան – շուշտ, կ'աւելցնէ, տրամադրութիւն ցոյց չտուողներն ալ այսպէս կամ այնպէս կ'աշխատին միւսներու կողքին»:

«Մեր մարզական կեանքին մէջ գաղտ – նիք չունինք, կ'ըսէ Եոհաննէս Ռէխ, փոխ –՝ նախագահը Արեւելեան Գերմա – նիոյ Մարմնամարզի Դաշնակցութեան, որուն անդամներու թիւը երկու միլիոն վեց հարիւր վաթսուն հազար է:

Բայց կան գաղտնիքներ, կ'ըսեն հրա – ւիրուած լրագրողները:

Մարզական ակումբ մը կայ Ջելլա – Մեհլիս՝ մասնագիտացած սահնակի, կոփամարտի եւ այլ ճիւղերու մէջ: Կա – րելի՞ է այցելել: Պատասխանը ժխտական կ'ըլլայ, որովհետեւ տրուած բացատրու–թեան համաձայն՝ որոշ հետազօտութիւն–ներ կը կատարուին եւ «չենք ուզեր, որ հրապարակ ելլեն»:

Քորնելիա Էնտէրի յաճախած ակում – բին (Հալ քաղաքը) կողքին արդիական չէնք մը կայ, որ լուղորդութեան մասնա–գիտացած բժշկութեան դրասենեակն է: Ասոր քովը կը գտնուի այն չէնքը, ուր տեղ կը գրաւեն հետազօտողները: Եր – կուքն ալ փակ են այցելուներուն առջեւ:

Լայփցիկի իշխանութիւնները բացառիկ արտօնութեամբ թոյլ տուին լրագրողնե–րուն այցելել Գերման Սփոռի Հիմնար – կութիւնը, ուրկէ, վերջին քառորդ դա–րուն 7000 մարզուած մարզիկներ եւ մար–զիչներ շրջանաւարտ ելած են: Մասնա – ւոր բաժին մը ունի բժշկութեան համար, 85 հոգիի անձնակազմով: Կը կարծուի, որ հոս այս ճիւղին ամէնէն յառաջացած հե–տազօտութիւնները կը կատարուին աշ – խարհի մէջ:

Երբ հարց կը տրուի Բժշկական Հիմ – նարկութեան տնօրէնին, թէ գերման մար–զիկներուն յաջողութեան մէջ բաժին չունի՞ն արդեօք զանազան դեղեր, որոնք մկանները կը զօրացնեն եւ սեռային գետ–նի վրայ երկրորդական բնոյթի փոփո–խութիւններ յառաջ կը բերեն, ինչպէս, օրինակ, իգական սեռի մարզիկներէն ո–մանց մօտ նշմարելի թաւ ձայնը, Փրոֆ. Թիթէլ, Հիմնարկութեան տնօրէնը, ժըխ–տական պատասխան կուտայ:

Ամերիկացի լրագրողին հաստատումով բժշկական կախարդանքով (մաճի) կա – րելի չէ բացատրել գերման մարզիկներու յաջողութիւնները: Ընդունակ տարրերը գտնելու, ընտրելու եւ անոնց ընդունակու–թիւնները մասնագիտական դպրոցներու եւ ակումբներու միջոցաւ լիւ զարգացնե–լու իրողութեան մէջ կարելի է գտնել հարցին պատասխանը:

«Սփոռի նպատակներէն մէկն է, դիտել կուտայ գերման պատասխանատու մը, Արեւելեան Գերմանիոյ միջազգային համ–բաւը ամրապնդել: Եւ այս է պատճառը, որ երկար ատեն մեկուսացած Արեւելեան Գերմանիոյ վարչակարգը տրամադիր է այդքան դրամ ծախսելու այս մարզէ–ներս»:

ՔԱՂՀԱՆ

ՔԱԹՐԱՅԻ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

Գեղարուեստական վայելք մը եւս

Քաթրայի 61րդ գեղարուեստական երե–կոյթը տեղի ունեցաւ Յունուար 28ին, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Փարիզի Կիմէ թանգարանի սրահին մէջ: Յայտա – գիրը, բաղկացած երկու բաժինէ, կազ–մուած էր ճաշակով: Արդարեւ, զոյգ դաշնակահարներ՝ Խոսար Էքսէրժան եւ Ֆիլիփ Քորէ, ընտրած էին Մոցարթի, Պրամսի, Փուլէնկի եւ Միլոյի չորս ձեռ–քի համար յօրինած գործերը, որոնք թէեւ տարբեր դպրոցներու եւ անհատական դը–րոշմի արտայայտութիւններ են, այսու – հանդերձ բոլորն ալ սքանչելի կերպով կը ներդաշնակուէին իրարու հետ՝ կազմե – լով երաժշտական ամբողջութիւն մը:

Մոցարթի ռէ մաժէօր սոնաթը, Պրամսի Հունգարական երեք պարերը, Փուլէնկի Սոնաթը եւ Միլոյի Եզը տանիքին վրայ գործերը, զոյգ դաշնակահարներու տա–ղանդաւոր, հաղորդական եւ կատարեալ մեկնաբանութեամբ՝ գեղարուեստական վայելք մը եւս պարգեւեցին սրահը լե–ցուցած ունկնդիրներուն, որոնք իրենց գնահատութեան եւ գոհունակութեան զգացումները յանձնեցին ծափերուն: Էգ – ուար Էքսէրժանի եւ Ֆիլիփ Քորէի մեկ–նաբանական արուեստի յատկանիշները կը կազմեն ճկունութիւնը, կշռոյթներու ներ–դաշնակութիւնը, արագ բայց անսայթաք մեկնաբանութիւնը: Յայտագրի ամէնէն յաջող մեկնաբանուած գործը անկասկած եղաւ Միլոյի ստեղծագործութիւնը, որ դաշնակահար արուեստագէտներու խառ–նուածքներուն ալ մօտ էր եւ որու մեկնա–բանութիւնը մեր աչքերուն առջեւ պար – զեց Միլոյի երաժշտական աշխարհը:

Յայտագրի երկրորդ բաժինը յատկաց–ուած էր պոլսեցի երգչուհի Ալիս Մա–նուկեանին: 12 երգեր՝ 12 երաժիշտնե – ներէ, վեցը՝ օտար, վեցը՝ հայ, կը կազ–մէին երգչուհիին օրուան երգացանկը: Ալիս Մանուկեան, որ Պոլսոյ պետական օփերայի մեներգուհին է 1961էն ի վեր, ասկէ առաջ իր տաղանդը ցոյց տուած էր Քաթրայի երեկոյթներէն երկուքի ընթաց–քին, հետեւաբար, Յունուար 28ին եր – րորդ անգամ ըլլալով՝ ամբողջովին նոր երգացանկով մը կը ներկայանար Փարիզի արուեստասէր հայ հանրութեան:

Օտար երաժիշտներու երկերէն՝ Ֆրոհ–լիհի Պապէ Օ'Մայնը, Սլիֆը եւ Վերտիի Ռիկոլեթթոյէն Կիլտայի երգը արժանա – ցան երգչուհիի հարազատ մեկնաբանու – թեան: Ալիս Մանուկեան, մանաւանդ Վերտիի երգի մեկնաբանութեան մէջ, ցոյց տուաւ բարձր ձայնանիշերու վրայ պայծառութիւն մը, ուժգնութեան մէջ խսկ երանգներու արտայայտութիւն մը, անվրէպ ձայնախաղ մը եւ լայն շունչ մը: Հայերէն երգերու մեկնաբանութեան մէջ յատկանշական էին «Անոյշ»ի մէկ արիան եւ Կոմիտասի Կռունկը, որոնք աւելի ան–միջական գոյն մը առած էին երգչուհիի կատարման մէջ: Գողտրիկ, հարուստ մե–ղեդիներով եւ խորունկ բովանդակու – թեամբ երգ մըն էր Ա. Մեսունցի Ծի – ծառնիկը, որ արժանացաւ յաջող մեկնա–բանութեան: Հանրութեան փափաքին ըն–ծառաջելով Ալիս Մանուկեան երգեց նաեւ Կոմիտասի Ծիրանի ծառը:

Կարելի չէ վերջացնել գեղարուեստա – կան երեկոյթի նկարագրութիւնը առանց գնահատանքի խօսք ըսելու դաշնակահա–րուհի Այտա Մուրատեանի, որ ինչպէս միշտ այս անգամ ալ պարզ ընկերացող մը չեղաւ, այլ տալով իւրաքանչիւր երգին մթնոլորտը, նպաստեց անոր յաջող մեկ–նաբանութեան:

Քաթրայի յաջորդ ժամադրութիւնը՝ Փետրուար 11ին: Դաշնակահարը՝ Նորայր Արթինեան, Քանատայէն, եւ զոյգ կի – թառահարներ՝ Ժըրվէզ Շահլա եւ Մօ–րիս Ռոսէ, գեղարուեստական հետա – քրքրական յայտագիր մը կը հրամցնեն հանրութեան:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (276)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ամէն մէկ Արաթիմոսուհի իր սեփական պաշտօնը ունէր:

Մարկարիթան միսը կը կտրէր, Ֆրան–չեսքինան կարմիր գինին կը լեցնէր, Մա–րիէթթան ճերմակ գինին կը լեցնէր, Փե–րինան ոսկեզօծ կողովիկի մը մէջ հաց կը բաժնէր, Փաօլինան եւ Անճելինան ըն–կարադեղ պնակներու մէջ համեմներ եւ աղանդերներ կը բաժնէին, իսկ Քիարան պտուղ ու անուշեղէններ կը հրամցնէր:

Սպասարկութեան գործը աւարտելէ յե–տոյ, ամէնքը մէկէն իրենց կիթառները առնելով, իրենց տիրոջ շինած բանաս – տեղծութիւնները կ'երգէին ու կը նուա–գէին:

Այս տեսակ հացկերոյթներու Արաթի – մոսուհիները իրենց ամէնէն ճոխ ու ամէ–նէն փայլուն զգեստները կը հագնէին, ո–րոնք հազիւ թէ իրենց մարմինին մէկ տասներորդ մասը կը ծածկէին միայն...

Ո՞վ չի գինովնար այդքան պճլտուն մերկութիւններու ի տես...:

— Աս որքա՜ն ճոխ սեղան է, սիրելի բանաստեղծս, գոչեց Պեմպօ աթոռ մը գրաւելէ յետոյ սեղանին վրայ աչք մը պտըտցնելով:

— Գերապատիւ հայր, անակնկալ կեր–պով եկած ըլլալնուդ համար առաջուընէ պատրաստուած չէինք, ներողութիւն կը խնդրեմ, ըսաւ Արաթիմոս: Աղքատիկ բանաստեղծի մը սեղանը...:

— Իրաւը ըսելով այս աղքատութիւնը շնորհաւորելի է...:

— Ասկէ քիչը չեմ կրնար ընել, որով–հետեւ մուսաներս ամէն օր հոս կը ճա–շեն: Խեցգետինին համը նայեցէք անգամ մը, Քորսիքայի ապրանք է:

Սպասաւորները, պաշտօնական զգեստ–ներ հագած, հանդիսաւոր կերպով ճա – շասրահին չորս կողմը ցցուած կեցած էին:

Արաթիմոս խօսքը անոնցմէ մէկուն ուղ–ղելով ըսաւ.

— Գնա, սպասման սրահը սպասողնե–րուն ըսէ որ այսօր մարդ չեմ կրնար ընդունիլ:

Սպասաւորը դուրս ելլելով բարձրաձայն յայտարարեց.

— Վսեմաշուք Արաթիմոսի ընդունե – լութեանց ցուցակը փակուած է... այսօր ուրիշ մարդ պիտի չկրնայ ընդունիլ:

— Դուքսին պալատէն վար չի մնար քու պալատդ, սիրելի բանաստեղծս, ըսաւ Պեմպօ: Ընդունելութիւնները ինչպէս որ կը կատարուին հոն, հոս ալ նոյն ձեւով է որ կը կատարուին:

— Երբ ձեր գերապատուութիւնը իր ներկայութեամբ պատուէ իմ տունս, դքսութեան պալատը կը նմանայ իմ պալատիս մօտ:

— Կեցցէ ուրեմն Արաթիմոսի պալա–տը, գոչեց Պեմպօ:

Փեթրոս համեստօրէն խոնարհեցաւ:

Հացկերոյթը տեղի ունեցաւ այսպէս երկդիմի շնորհաւորութիւններով:

Վերջապէս Պեմպոյի մէկ նշանին վրայ Արաթիմոսի սպասաւորներն ու Արաթի – մոսուհիները ճամբեց:

Ասոր վրայ, Պեմպօ աթոռը կրակարա–նին մօտեցուց, Արաթիմոս եւս իր աթոռը առնելով անոր քովը նստաւ:

Պեմպօ երեսները կախեց:

— Սիրելի բարեկամս, ինչո՞ւ այդպէս երեսներդ կախեր ես, գոչեց բանաստեղ–ծը: Սոխ ու հաց կերած օրե՞րդ միտքդ ինկան, հորի ջո՞ւր էր խմածդ, ինչո՞ւ ծոմ պահող քահանայի մը պէս քիթդ բերանդ թթուեցուցիր:

— Փեթրօ, քու Արաթիմոսական պա – լատդ թագաւորներ ընդունելու արժանի բնակարան մըն է, պատասխանեց Պեմպօ: Գանգատելու որեւէ պատճառ չունիմ, ընդհակառակն ապերախտ չըլլալու հա–մար պէտք է որ քեզ արքայավայել պար–գեւով մը վարձատրեմ...: Գրիչ մը, մե–լան եւ թուղթ տուր ինծի:

— Ահաւասիկ, սիրելի կայսրս, ահա–ւասիկ ձեզի գրիչ, մելան եւ թուղթ, ը–սաւ Արաթիմոս՝ սեղանի մը վրայէն առ–նելով ու բերելով ուզուած առարկաները:

Պեմպօ հետեւեալը գրեց թուղթին վրայ.

«Նորին վսեմութիւն դուքսին հրամա–նով կը խնդրուի դքսութեան գանձապա–հէն որ իմ անունիս բացուած վարկէն ի հաշիւ բարեհաճի վճարել բանաստեղծ եւ պատմագիր Փեթրոս Արաթիմոսի չորս հարիւր հազար ղրշ.:

ՊԵՄՊՕ

Ծիրանաւոր պատրիարք Վենետիկի

Այս թուղթը Արաթիմոսի երկարեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պաճաքպըղեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Փետր. 13, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր՝

ՏԻԿ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՊԱՃԱՔՊԸՂՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ իրենց մօր յիշատակին Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաճաքպըղեան կը նուիրեն 200 ֆր. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին, 200 ֆր. Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին եւ 100 ֆր. Մոնմորանսիի հանգստեան տան (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

×

Տէր եւ Տիկին Ֆելիքս Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Սամուէլեան եւ զաւակները, Օր. Միրէյլ Անդրէասեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Փետր. 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Կարօ Տէրվիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Փետր. 13, առաւօտեան Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝

ԱԻԵՏԻՍ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ

(մահացած Հալէպ)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

CAUSE RETRAITE

A VENDRE

Magasin réparation Horlogerie
Quartier Cinq-Avenues
avec ou sans appartement
42 ans d'existence
Travail en abondance
դիմել ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՆԱՆԵԱՆԻ
9, Rue Abbé Faria, 13005 Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Պ. Մկրտիչ Պօղոսեանէ։

EUPHORIE DE L'EGLISE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE SAINT-CHAMOND

5, Place de la Valette
42400 SAINT-CHAMOND

Սէն Շամոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետր. 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15.30ին, Սէն Շամոնի Ս. Պետրոս (Սէն Փիէր) եկեղեցւոյ մէջ հայկական ծէսով, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ երգչախումբին մասնակցութեամբ, ձայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ միաժամանակ կը քարոզէ Լիոնի առաջնորդ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍԿ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Տէր ողորմեաններու, ձեր հին ու նոր սիրեցեալ հանգուցեալներու յիշատակին կատարուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնին նաեւ սրտաբուխ նուիրատուութեան պարագային, նախ քան վերոյիշեալ թըւականին կրնան դիմել Թաղական ատենապետ, դեղագործ Պր. Ալպէր Այանեանի, կամ պատարագի արարողութեան պահուն արձանագրուիլ գանձանակի մայր տոմարին։

Յետ պատարագի, Ջրօրհնէքի պաշտօնը կը կատարէ նոյնպէս Դաւիթ Եպսկ.։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քլերմոն – Ֆերանէն Տէր եւ Տիկին Միշէլ Սոնեի 250 ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ի իրենց հօր Զաքար Զաքարեանի մահուան (Մոնրէալ) 4րդ տարելիցին ի յիշատակ։

×

Պուլոլրիսէն Տիկին Տողրամաճեան 100։

×

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Սարաճեան 30 ֆր,։

×

Լիմէյէն, Տիկին Վ. Զալըքեան 30 ֆր.։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Վարդուհի Զալըքեան 50 ֆր. կը նուիրէ Լիբանահայութեան։ (Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ
ՏԵԱՌԸՆԴԱՌԱՋ

Այս Կիրակի, Փետր. 13, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Տեառնդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն։

Երկուշաբթի, Փետր. 14, Տեառընդառաջ է, տօն քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի տաճարն։

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

×

Այս Կիրակի, Փետր. 13, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներուն եւ հոգեւորականներուն համար։

Եկեղեցւոյ առաջնորդներն ու հոգեւորականներն են.—

Վռամշապուհ Արք. Քիպարեան, Արտաւազդ Արք Սիւրմէեան, Գէորգ Արք. Իւթիւճեան, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեան, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեան, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեան, Յովհ. Քհնյ. Հիւնքեարպէյէնտեան, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեան, Կոմիտաս Քհնյ. Սկպեան, Բառնաբաս Քհնյ. Խնտամեան, Աբիսողոմ Քհնյ. Թորոսեան, Մեսրոպ Քհնյ. Մեսրոպեան, Վահան Քհնյ. Խոյեան, Բարթող Քհնյ. Թագըմճեան, Գէորգ Քհնյ. Դաւիթեան, Լեւոն Քհնյ. Արսլանեան, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեան, Մկրտիչ Քհնյ. Արսլանեան, Գէորգ Քհնյ. Նիզամեան, Ներսէս Քհնյ. Գանճեան, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեան, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեան, Վարդան Քհնյ. Պաղտատլեան, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեան, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեան, Եսայի Քհնյ. Ալթունեան, Թովմաս Քհնյ. Մինասեան։

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթելու բազում տարիներ իր եկեղեցւոյն ծառայած հոգեւորականներուն համար, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ բարգաւաճման համար։

ՊՈՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՅՈՒՇԱՔԱՐԻ ՁԵՏԵՂՈՒՄ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 13, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ բարերարներ՝ ողբացեալ Յովհաննէս Պանտիկեանի եւ կողակցին Արմենուհիի հոգիներուն ի հանգիստ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Մակար Քհնյ. Նանարեան։

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ բացումն ու օծումը յուշաքարի մը որ կը յաւերժացնէ յիշատակը Յովհաննէս Պանտիկեանի որուն հոգւոյն համար՝ իր նորոգ հանգուցեալ կողակիցը՝ Տիկին Արմենուհի Պանտիկեան, կառուցանել տուած է եկեղեցւոյ մարմարեայ խորանը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվ Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Փետր. 9, Չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին ընկ. Փ. Արմաղանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Սէն Մօրիսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 13ին ընկերուհի Անժէլ Մխճեանի բնակարանը ժամը 14.30ին։ Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆ. Պր. Դաւուտեանէ։

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն, Ուրբաթ, փետրուար 11, ժամը 20.30ին Ալֆորվիլի Մշ. Տունը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, Փետր. 11, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբին ժողովը, այս Հինգշաբթի Փետրուար 10, ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

INVITATION

VENDREDI 11 FEVRIER A 21 H.
RECITAL DE PIANO
Noraïr ARTINIAN
MOZART — HAROUTIUNIAN — BAGHDASSARIAN
RECITAL DE GUITARE
DUO
G. CHANUT - M. ROSSET
GIULIANI — BIBERIAN — PETIT — IBERT

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

Bal de la Croix Bleue Arménienne
Section de Paris
Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի սանեբուն
Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio
Orchestre Bernard DEDEDJIAN
Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գարոյեան 533-06-31
Արսլանկիւլեան 734-70-19
կամ Սանոսեան 645-13-52։
ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն, 9 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 523-24-97

d'Avril à Octobre
TRANSTOURS organise plusieurs voyages à EREVAN
ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ԹԷ ԱՇՆԱՆ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ԹՐԱՆՍԹՈՒՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ
ԱՊՐԻԼ (2 խումբ) — ՄԱՅԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ եւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
Մարսէյլէն՝ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ ԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ
Երթ ու դարձ օդանաւով։ «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ։ Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը
Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS, 22 Rue du 4 Septembre — PARIS, Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. 93-04-90 et 08-31-55
Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
10
JEUDI
10 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.788
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.788

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՃԱՌԸ

ԺԻՍՔԱՐ ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԵՇՏՈՎ ՁԱՂԿԵՑ ՆԵՐՍԻ ԹԷ ԴՈՒՐՍԻ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Փլօէրմել անունը կրող Պրըթանեի այս փոքրիկ գիւղաքաղաքը, Վաննի շրջանին մէջ կրնայ պատմական նկատուիլ այլեւս եթէ ոչ անպայման Ֆրանսայի Հանրապետական պատմութեան առնուազն Ժիսքարի նախագահական շրջանին պատմութեան մէջ: Արդարեւ, Ժիսքար ցարդ ցոյց չէր տուած ոճ մը որ Պետութեան մը ղեկավարին կ'ըլլայ, կարծր եւ մանաւանդ՝ վճռական: Մինչ այն տպաւորութիւնը թողուցած էր թէ կը խնայէ բոլորին եւ կը տատանի անորոշութեան մը մէջ: Տարբեր էր բոլորովին Պրըթանեի իր վերջին հանդրուանին խօսած ճառը, «ազգային տարողութիւն» ունեցող ճառ մը ուր դաս տուաւ ժորժ Մառշէին (խնայեց սակայն ընկերվարականները) եւ ակնարկեց նաեւ Շիրաքի դիրքին:

«Թոյլ պիտի չտամ որ հիմնարկութեանց դպչին, անոնց երաշխաւորն եմ: Երբ ազգային շահը խնդրոյ առարկայ է, չուկայիկ վէճերը պէտք է անհետանան անոր առջեւ»: Յետոյ խօսքը ուղղեց Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին, ըսելու համար.— «Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին չի՛յնար արտօնել կամ չարտօնել Հանրապետութեան Նախագահին որ իր պաշտօնը վարէ: Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը վարչակարգի շփոթութիւն կ'ընէ: Զինքը կը հրաւիրեմ քիչ մը նուազ ամբարտաւանութիւն եւ քիչ մը աւելի հանրապետականութիւն ցոյց տալու երբ կը խօսի Ֆրանսացիներու ընտրուած Նախագահին մասին»: Յետոյ կ'անցնի ընկերվարականներուն, բայց հոս ոչ Տէֆէրի ոչ Միթերանի անուն կուտայ թէեւ խօսքը անոնց կը վերաբերի. «Ընդդիմութեան այս կամ այն պատասխանատուին չի՛յնար, ձախի յաղթանակին պարագային, ծախելով արջին մորթը, որոշել թէ ի՞նչ են Հանրապետութեան Նախագահին պարտաւորութիւնները»: Կ'ակնարկէ նաեւ Շիրաքի. «Պէտք է նաեւ դադրիլ խանգարելէ Հանրապետութեան Նախագահին գործը յայտնելով հանդերձ հիմնարկութեան հաւատարմութիւնը»:

Ժիսքար գովքը հիւսեց Պառի եւ ճառը վերջացուց խոստումով մը Պրըթոններուն:

Հարկ է խոստովանիլ թէ ոչ ոք վարժուած էր այս շեշտին, որ գոհացուց անշուշտ իր կողմնակիցները եւ քիչ մը աւելի հրահրեց ընդդիմութիւնը: Ինչո՞ւ յանկարծ այսքան բարկացած հրապարակ իջաւ մարդ մը, որ աւելի ժպտուն անհոգութիւն մը ցոյց տուած էր ցարդ: Պարզ է որ բաժակը յորդած է բայց պարզ չէ թէ ո՞վ յորդեցուցած է: Ընդդիմութի՞ւնը թէ Շիրաք: Արդիւնքը նոյնն է անշուշտ:

Իւմանիթէի մէջ, Ռընէ Անտրիէօ այս ճառը կը նկատէ ոչ թէ Հանրապետութեան Նախագահի մը ճառը այլ աջի կուսակցապետի մը եւ Նախագահին կը «վերադարձնէ» Մառշէի տրուած դասը ամբարտաւանութեան եւ Հանրապետականութեան մասին:

Հարցը հոն է թէ բոլորն ալ արջին մորթը տարի մը առաջ ծախած են, աջ թէ ձախ եւ նստած ծրագիր կը կազմեն վաղուան համար երբ այնքան կարեւոր է նախ՝ այսօրը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 1-3)

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁ ՎԱՐԴԱՆ ՄԻԼԻՏՈՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ (Պերլին) տեղի ունեցած ծանրաբարձութեան միջազգային մրցումներուն, ողիմպիական խաղերու արծաթէ մետալակիր Վարդան Միլիտոսեան համաշխարհային նոր մրցանիշ մը սահմանած է՝ 195 քիլօ: Այս արդիւնքը երկու քիլոյով կը գերազանցէ իր համաքաղաքացի (Լենինականէն) Եուրի Վարդանեանի նախկին մրցանիշը, զոր սահմանած էր Սվերդլովսկի մէջ 1976 Դեկտեմբեր 11ին:

×

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի Միասնիկեան գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, նուիրուած՝ Պետրոս Դուրեանի ծննդեան 125-ամեակին: Ցուցադրութեան դրուած են վաղամեռիկ բանաստեղծի երկերուն կարգ մը հազուագիւտ հրատարակութիւնները, որոնք լոյս տեսած են անցեալ դարու 90ական Թուականներուն եւ Ի. դարու առաջին տասնամեակներուն՝ Պոլիս, Թիֆլիս, Վաղարշապատ, Նիւ Եորք, Վենետիկ եւ այլուր: Ուշագրաւ են 1893ին Պոլիս հրատարակուած «Տաղք եւ Թատերգութիւններ», 1904ին Վաղարշապատ լոյս տեսած «Բանաստեղծութիւններ», 1918ին Նիւ Եորք հրատարակուած «Տաղք եւ Նամակներ» հաւաքածոները: Ցուցադրուած են նաեւ Արշակ Չօպանեանի, Սիմոն Յակոբեանի, Վահրամ Թերզիպաշեանի, Վանոս Հիւսեանի, Ալբէր Շարուրեանի, Վահագն Դաւթեանի, Յովհաննէս Ղանալանեանի ուսումնասիրութիւնները, ինչպէս նաեւ Անդրանիկ Ճաղարեանի գրքոյկը՝ Պետրոս Դուրեանի դէմքի վերականգնումին համար:

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՆԻՍՏԸ

Երեւանի մէջ գումարուած է Սփիւռքի Հայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի լիակատար նիստը, որու ընթացքին՝ Կոմիտէի նախագահը, Վարդգէս Համազասպեան զեկուցում մը կարդացած է վերջին երկու տարուան աշխատանքներուն մասին: Խօսք առած են՝ երաժիշտներու Միութեան վարչութեան նախագահ Էդուարդ Միրզոյեան, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի պետական կոմիտէի փոխ-նախագահ Շահէ Տատուրեան, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., Մաշտոց մատենադարանի փոխտնօրէն Բաբկէն Չուգասզեան եւ ուրիշներ, որոնք նշած են անցեալ երկու տարիներուն տեղի ունեցած դէպքերն ու փոփոխութիւնները: Այսպէս, հայկական գաղութներ հիմնուած են Սպանիա եւ Շուէտ, աւելի ստուարացած են Արժանթինի, Միացեալ Նահանգներու, Աւստրալիոյ գաղութները: Այլ գաղութներու կարգին, Սփիւռքի հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն, Շուէտ եւ Սպանիա սկըսած է ղրկել դասագիրքեր, թերթեր եւ ամսաթերթեր: Յիշեալ գաղութներու մէջ մարմին առած նոր կազմակերպութիւնները Հայաստանէն ստացած են պատմագեղարուեստական գրականութիւն, ձայնագրութիւններ եւ այլ նիւթեր: Անցեալ տարի Աւստրալիա գնաց հայրենի արուեստագէտներու փոքր խումբ մը եւ գեղարուեստական հանդէսներ տուաւ տեղւոյն հայկական գաղութին համար: Կոմիտէի նիստին խօսուած է նաեւ այն աշխատանքներուն մասին, որոնք կը կատարուին սփիւռքի երիտասարդութեան ամառնային արձակուրդները Հայաստանի մէջ անցընելու համար: Անցեալ տարի Կիրովականի «Արտեկ» պիոներական ճամբարին մէջ իրենց արձակուրդը անցուցած են Միացեալ Նահանգներէ, Ֆրանսայէ, Իրաքէ, Սուրիայէ, Յորդանանէ, Լիբանանէ եւ այլ երկիրներէ գացած շուրջ 60 երախաներ: Կոմիտէն՝ Երեւանի բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւններու մէջ ուսանող սփիւռքի հայ երիտասարդներուն համար, որոնց թիւը ներկայիս 375 է, կազմակերպած է ճամբորդութիւններ դէպի Հայաստանի տեսարժան վայրերը, հանդիպումներ անուանի արուեստագէտներու, գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներու եւ այլոց հետ: Նիստի ընթացքին խօսուած է նաեւ մշակութային արժէքները Երեւանի մատենադարանին եւ թանգարանին նուիրող սփիւռքի Հայերու մասին: Ժողովին մասնակցած եւ խօսք առած են նաեւ արտասահմանեան երկիրներու մէջ ապրող հայրենակիցներու հետ մշակութային կապի « Ռոդինա » («Հայրենիք») համամիութենական ընկերութեան փոխ-նախագահը՝ Նիկոլա Գուսեւ, Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի տեղեկատուութեան եւ արտասահմանեան կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասարեան:

×

1976՝ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՅԱՋՈՂ ՏԱՐԻ ՄԸ

1976ը Հայաստանի գիւղացի աշխատաւորներու համար արդիւնաւէտ տարի մը եղած է. հակառակ կլիմայական աննըպաստ պայմաններուն, Հայաստանի գիւղատնտեսութեան արտադրութիւնը յաջողութիւն արձանագրած է նախորդ տարուան համեմատութեամբ, յատկապէս հողագործներ, բանջարաբոյծներ, ճակնդեղ եւ խորդենի մշակողներ արդիւնաւէտ աշխատանք տարած են: Այսպէս, անցեալ տարի գիւղացիներ 303 հազար թոն հացահատիկ կալած են եւ աւելի քան 315 հազար թոն բանջարեղէն արտադրած: Գիւղատնտեսական մթերքներու արտադրութեան եւ 1976ի համար նախատեսուած բերքէն շատ աւելին ձեռք ձգած ըլլալուն համար՝ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան հրամանագրով, Հայաստանի 1400 աշխատաւորներ պարգեւատրուած են Խորհ. Միութեան շքանշաններով եւ մետալներով, գորս յանձնած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան: Պարգեւաբաշխութեան արարողութեան ներկայ եղած են Հայաստանի նախագահը՝ Բաբկէն Սարկիսով, վարչապետ Ֆադէյ Սարգսեան եւ կուսակցութեան Երեւանի կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ Լէոնիդ Ներսիսեան:

×

«ՇԷԿ ԻՆՔՆԱԹԻՌԸ» ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Երեւանի «Հայֆիլմ» շարժանկարի հիմնարկութեան պատրաստած նոր գունաւոր ժապաւէնը սկսած է ցուցադրուիլ պաստառներուն վրայ: Ժապաւէնը կը կոչուի «Շէկ ինքնաթիռը»: Բեմադիրներն են Առնոլդ Աղաբաբեան եւ Արկադի Հայրապետեան: Երաժշտութիւնը գրած է Ռոբերտ Ամիրխանեան: Նոր ժապաւէնը կը ներկայացնէ լրագրող-նկարիչի մը (Զաքար) կեանքը: Զաքար կ'երազէ իր իտէալի իրականացումը, որ կը ներկայանայ «Շէկ ինքնաթիռ»ով եւ շէկ աղջկան տեսքով: Այդ հանդիպումը կ'օգնէ Զաքարին աւելի խոր եւ լաւ պատկերացնելու իր տեղն ու կոչումը արուեստի ասպարէզին մէջ: Զաքարի դերը կը մեկնաբանէ Կարէն Ջանիբէկեան. շարժանկարին մէջ դերեր ունին նաեւ Սվետլանա Պերեւալովա, Լաուրա Վարդանեան եւ ուրիշներ:

×

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ

Պուտափէշթի մէջ, «Եւրոպա» հրատարակչութիւնը հունգարերէն լոյս ընծայած է Աւ. Իսահակեանի բանաստեղծութիւններէն հաւաքածոյ մը, որ կ'ընդգրկէ 160 քերթուածներ: Հաւաքածոն կազմած է հունգարացի հայագէտ Պալ Սալմաշի: Իսահակեանի բանաստեղծութիւնները թարգմանած են Բ. Աննա, Ֆ. Անդրաշ, Կ. Լասլօ եւ ուրիշներ: Հատորի վերջաբանին մէջ Պալ Սալմաշի ընթերցողներուն ներկայացուցած է Աւ. Իսահակեանի կեանքն ու գործը:

Քանի մը տողով

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ մէջ ընդդիմութիւնը աւելի մարմին կ'առնէ: Մոսկուայի մէջ «248երու Մանիֆեստը» հրապարակուած Ալեքսանդր Կէնցպուրկի ձերբակալութեան առթիւ իր տեսակէն մէջ անհամբերութաց է մօտենալով հանդերձ փրակայի «77երու Ուխտ»ին: Վախ կայ որ ձերբակալութիւններ եղած ըլլան Ուկրանիա, մինչ հետքը չի գտնուիր Օրլովի, որ գլխաւոր պատասխանատուն էր Հելսինքիի համաձայնագրին հսկողութեան կոմիտէին:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է պարսկական օդային բանակի պետը՝ Զօր. Թատայոն, զոհ երթալով Թռանի արկածի մը:

ՖՐԱՆՍԱ – ԻՍՐԱՅԷԼ յարաբերութիւնները կը բարելաւուին եւ Արտաքին նախարար Կիրէնկօ Իսրայէլ պիտի երթայ Մարտ 30ին: Այս բարելաւումը կարելի եղած է ձեռք ձգել Պրիւսէլ, երկու երկիրներու Արտաքին նախարարներու հանդիպումին առթիւ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ դասատուներու եւ քաղաքայիններու երեք ծայրայեղ – ձախ խմբակցութիւններ արգիլուած են առջի օրուան բախումներէն ետք: 53 հոգի վիրաւորուած էին (7ը՝ ծանրօրէն) երբ մաոյական խմբակ մը կռուած էր ուրիշ մարքսիստ խմբակի մը դէմ:

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -
ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻ (1886)

1920–1970ական Թուականներու Սփիւռքը կը հաշուէ հինգէ աւելի անուններ՝ որոնք, հինէն եկած ըլլան թէ նորահաս, գաղութային տարբեր գօտիներու մէջ հարազատ կը մնան 1880 – 1900ական տարիներու գրական աւանդութեանց, — « իրապաշտ » վերադիրով թէ « վաղուան գրականութիւն » պիտակումով այն շարժումներուն (*), որոնք պատմականացած են 19րդ դարու վերջին քսանամեակի տարեգրութեանց մէջ:

Յակոբ Մնձուրի, Համաստեղ, Բենիամին Նուրիկեան, Վահէ Հայկ՝ երկարաձգումն են Յովհ. Յարութիւնեանի (Թըլկատինցին), Արտաշէս Յարութիւնեանի (Մալկարացին), Մշոյ Գեղամին եւ (մերժելով Թուականային սահմանափակումները) Գարեգին Եպիսկ. Սրուանձտեանցի: Աւելի մօտիկ օրերէ Սոնա Մարգարեան – Թնկրեան՝ հարազատ է Երուանդ Սրմաքէշխանլեանին (Երուխան):

Հասկնալի է, որ անուններու այս զուգորդութեամբ չենք միտիր մէկուն ու միւսին ինքնութիւնը, նուազ կամ առաւել տաղանդը հերքելու. ո՛չ ալ զանոնք բերելու նոյն որակին ու արժէքին: Համաստեղ մը դիպակէս կը պատասխանէ գեղագիտական մեր պահանջներուն՝ այսօ՛ր ալ: Սոնա Մարգարեան մը, «իրապաշտ»ական գծով Երուխանի յուշքը բերելով հանդերձ, կը մնայ ինքնատիպ՝ ինքն իրմով: Մնձուրին, յաճախ առարկայնալով հանդերձ, չի դադրիր գիւղը ապրեցնելէ. իր ամէնէն լուսանկարչային պատկերներուն, տիպարներուն եւ պատումներուն մէջ անգամ գաւառին անհատականութիւնը կայ, բարքը կայ, հայեցի դրոշմը կայ:

Անոնք, բոլորն ալ, անհաւասար տարազութեամբ սակայն հաւասար հետամտութիւններով կ'ուզեն ծաւալիլ դէպի հաւաքականութիւն, դէպի ժողովուրդ, — ուրեմն դէպի առօրեայ կենցաղային իրավիճակը որքան քաղքենիներու, նո՛յնքան եւ առաւել դէպի ապրումներն ու տագնապները գաւառին, գիւղացիին, աշխատաւորին, մշակին, պանդուխտին: Մեր գրականութիւնը՝ արեւմտահայ ճակատի վրայ, իր ընկերային, մարդկային եւ բարոյական էատարրերով՝ հաւասար հարազատութեամբ կուտայ Թրքահայութեան կեանքը, երբ կ'արձագանգէ մեր աւանդութիւններուն, բարքերուն, մտայնութեանց, բարոյական իմացումներուն. կը պայքարի ապասերումի, փտութեանց, ապարարոյացման դէմ (Կամսարական, Արփիարեան). կը քօղազերծէ հարուստին ապականութիւնները. կը մտրակէ կղերապետական հակումներ, սարկամտութիւնը՝ հանդէպ ուժին, բռնակալութեան. կ'արհամարհէ փառքի վաշխառուները. կը հրահրէ արժանապատուութեան զգացումը. կ'եղբայրանայ խոնարհներուն, անոնց ցաւին, զրկանքին ինչպէս սխրանքին. կը փնտռէ ճշմարիտ մեծութիւններ (Հրանտ, Երուխան):

Յակոբ Մնձուրի՝ Մրգայ լերան ակունքէն, Մնձուր լեռնաշղթայի ձիւներէն, Ակնէն ու Արմտանէն կ'առնէ տոհմականին կնիքը եւ զայն իրեն հետ կը բերէ արեւմուտք, իր առաջին գրուածքէն (1906, «Մասիս») մինչեւ 1976, ամբողջ եօթանասուն տարի, «տեղի մը, աշխարհագրութեան մը մարդը տալու, անոնց սովորութիւններն ու բարքերը պատմելու» համար, ինչպէս ինք կ'ըսէ (**): Գիւղէն վերջնապէս քաղաք իջնելէ եաք ալ (1914), երբ շրջանի Ֆրանսական թէ անգլիական մեծերուն հետ իր մտաւոր ու հոգեկան կապը կը չեշտուի, «մարդ»ուն որոնումը, «բարք»երու սեւեռումը եւ մարդկային նկարագիրներու մէջ իրմէ, իր խառնուածքէն, իր նախասիրութիւններէն բան մը գտնելու մղումը վճռական դեր կը խաղայ: «Փլօպէռը զիս զի՛ս ըրաւ», կ'ըսէ. « վարպետներս Զապէլ Եսայեանն ու Արտաշէս Յարութիւնեանը եղան», կ'աւելցնէ:

Ոչ միայն ժառանգականութիւնը, այլեւ արեւմտահայ կեանքի 1880 – 1900ական տարիներու ազգային խռովքները տարբեր չէին կրնար ըլլալ զինք: Անոնք, որոնք 1940ական, 1950ական, 1960ական եւ 1970ական տասնամեակներու Մնձուրիին մէջ գրականութեան կեցուցիչ աւիշը չեն տեսներ՝ պարզապէս ապրումներու սահմանափակութենէ մը եւ ճանաչումի աղքատութենէ կը տառապին: Հայ գրականութեան եւ գրական գործերու արժեւորումը չի հպատակիր արուեստի բացարձակապաշտութեան, որովհետեւ մինչեւ 1900ական Թուականներու մեր վաստակը ճառագայթում է ապրումներու, անհատական եւ ընկերային իրավիճակներու՝ որոնց անդրադարձը գրին կուգայ հայ հոգիին ընդմէջէն, կը սեղմուի մե՛ր իսկ իրականութեան սահմաններուն մէջ: «Իրականութիւնը, իրական մարդը » կը փնտռեմ՝ կ'ըսէ Մնձուրի: Այդպէ՛ս ըսին նաեւ իր շրջանի բոլոր յառաջապահ դէմքերը: Բոլորն ալ հայ «մարդը» կը փնտռէին. եւ, ինչ որ ունինք այսօր իբրեւ «իրապաշտներու գրականութիւն», գիւղին թէ քաղաքին պատմութիւնն է, քաղքենիին թէ գիւղացիին մարդկային էութիւնն է, անոնց բնանկարային ինքնութենէն մինչեւ հոգեկան աշխարհի մասնաւորութիւնը վկայագրող վաստակ է:

Մնձուրի (աւազանի անունով Յակոբ Տէմիրճեան) ծնած է Երզնկայի գաւառներէն Գուրու-Ջայ Փոքր Արմտան գիւղը, Եփրատի ձախ ափին, Մնձուրի լեռնաշղթային ճիշդ դէմը: 1897ին մեկնած է Պոլիս, ուսանելու. հետեւած է, շրջան մը, Րոպերթ Գոլեճի դասընթացքներուն, սակայն չէ աւարտած. 1907ին վերադարձած է ծննդավայրը (Արմտան), ուր մնացած է մինչեւ 1914, հողամշակութեան եւ գիւղական աշխատանքներու կողքին վարելով ուսուցչական պաշտօն: (Կեանքի իր պատմութիւնը, այնքա՜ն մերկ, հարազատ, խռովիչ՝ որքան իրական, պէտք է կարդալ լրիւ, քսանըհինգի չափ ծաւալուն էջերու վրայ, իր վերջին հատորին՝ «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս»ի մէջ, էջ 9–30, « Հաշուեկշիռ » խորագրին տակ):

Մենք զինք ճանչցանք 1932ին, Մանուկ Ասլանեանի « Ազդարար »ին մէջ, ապա նաեւ մինչեւ 1940ական տարիներ, երբ փաստաբանութեան, գրագրութեան, պահապանութեան ու նման աշխատանքներու մէջ կը մաշէր՝ կոշկոռ կապած մատներով, կրակէն խանձած դէմքով, ազնուական ու մաքուր հոգիով, արժանապատուութեան ու մտաւորական մարդու պարզութեան մէջ պատկառելի, սիրելի եւ հաղորդական: — Իննսունեմէկ տարու է այսօր, ու իր գրականութիւնը եւ կեանքը կը պարզեն մեզի՝ թէ գաւառէն 1914ին քաղաք իջնող մարդը, լերան մաքրութիւնը, վէսութիւնն ու մարդկային արժանաւորութիւնը կրցած է պահել նոյնքան բարձր, անխոցելի, անխաթար:

Եթէ « ինքնազարգացում » բառը իմաստ ունի, Մնձուրի զայն արժեւորած է անյագ ընթերցումով, լեզուական արտակարգ կարելիութիւններով: Ֆրանսերէն, անգլերէն, թրքերէն, քրտերէն՝ մայրենի լեզուին չափ ընտանի եղան իրեն, եւ բնագիրներէն հաղորդ մնաց այդ ժողովուրդներու գրականութեան: Հետամուտ մնաց միշտ նոր եւ նորագոյն շարժումներուն, անշեղ մնալով հանդերձ գրական եւ ստեղծագործական իր դաւանանքին մէջ:

Իր առաջին պատմուածքը («Հարս ու կեսուր») հրատարակուած է 1906ին, «Մասիս»ի մէջ՝ ուր Թարգմանաբար տրուած է նաեւ Թէնի եւ Լերմոնտովի էջերէն հատընտիրներ: Աշխատակցած է, 1914–1920ական տարիներուն, «Մեհեան»ին, «Ոստան»ին ու «Բարձրավանք»ի: Մանուկ Ասլանեանի «Ազդարար»ին մէջ հրատարակուած են իր պատմուածքներէն շատեր, եւ իր առաջին գիրքը՝ «Երկրորդ ամուսնութիւն»ը, 1931ին հրատարակուած է Մանուկ Ասլանեանի նախաձեռնութեամբ: Ամբողջական իր վաստակը մէկտեղուած է երեք ստուար հատորներու մէջ, — «Կապոյտ Լոյսը», «Արմտան» եւ «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս», առաջինը՝ 1958ին, երկրորդը՝ 1966ին, երրորդը՝ 1974ին:

Պատումի եւ նկարագրութեան ճամբով՝ Մնձուրի իր այս գործերուն մէջ կուտայ գաւառը, գիւղը, գաւառացին՝ իրենց բնանկարներով, աւանդութիւններով, բարքերով, դրական թէ բացասական տիպարներով, — առանց դատումի կամ իր միջամտութեան: Պատմիչը թէ նկարիչը, իր մէջ, կը խուսափին խորացումէ եւ ծաւալումէ. կուտայ կեանքը՝ «ինչպէս որ է», յաճախ բացատրական մակերեսայնութեամբ, լուսանկարչական առարկայութեամբ՝ սակայն «տեղի մը աշխարհագրութիւնը, մարդը, կեանքը պատմելու» ներզօրութեամբ, հոգեկան հաղորդութիւն ստեղծելու անժխտելի շնորհով: Կը ծառայէ այն դաւանանքին՝ թէ արուեստը ինքնանպատակ չէ, վերստեղծում է, — շրջանի մը, վայրի մը, մարդկային հաւաքականութեան մը, եւ անոնցմէ կեանքին բերուած կենցաղային, բարոյական, մարդկային, հոգեկան արտայայտութիւններու վկայութիւնն է:

Դէպի գաւառ սեւեռող, Արտաշէս Յարութիւնեանի «վաղուան գրականութիւնը» մանիֆեստով դէպի հայկական գիւղ իջնող գրագէտը եղաւ Մնձուրի, որուն վաստակը, առանց Համաստեղեան արուեստի յատկանիշներուն հասնելու, եղաւ սակայն, ու կը մնայ, հայ գրականութեան 1900 – 1970ական Թուականներու բազմազան կարելիութիւններուն մէկ վկայութիւնը:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(21)

(*) ԻՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ, արեւմտահայ գրականութեան մէջ, հետեւակութիւն մը չէ օտարներու «ռէալիզմ»ին, «նաթիւրալիզմ»ին ու անոնց տարբերակներուն՝ որոնց հետ զուգահեռ մը տեսնելու կը միտին ոմանք, երբ կը սեւեռին մերիններու 1880 – 1900ական տարիներու վաստակին: Մեր իրապաշտութիւնը ՀԱՒԱՔԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ բառին մէջ շատ աւելի հարազատ ու ամբողջ կը գտնէ իր իմաստը, ու ատով ալ կը հակադրուի մինչեւ 1870ական օրերու թանձրօրէն անձնականացած եսակեդրոն, զգայավարական ստեղծումներուն: — Քալեցէ՛ք մեր պատմութեան հետ, կեդրոնանալով 1860ական եւ 1880ական թուականներու քաղաքական, ընկերային ու ազգային մեր խռովքներուն վրայ, ու պարզ կը դառնայ անոնցմէ մղում առնող հաւաքապաշտական ձգտումը շրջանի դէմքերուն (1860ի Ազգ. Սահմանադրութենէն մինչեւ 1890ի յեղափոխութիւն): — Մ. Թ.

(**) — «Ռեժիոնալիսթ գրականութիւն մը կ'ընեմ, իրապաշտութեան, ռէալիզմին

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

ՕՁԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԲԻՆԳԷՕԼ

— Կ'երթայինք Բերդ՝ մանղաղ առնելու, — ասաց Դաւիթը:

— Գիշերով ինչո՞ւ կ'երթաք:

— Չէթէներից վախենալով, գիշերով կ'երթանք:

Երբ համիդիէ ձիաւորները հեռացան, Շէկը սուլելով հաւաքեց մեզ եւ վտանգ զգալով, կարուկ շրջադարձ կատարեց՝ մեր քարաւանը տանելով դէպի Սեւ կամուրջ:

Շէկը գնաց այդ գիւղը, որ մեզ համար տեղ պատրաստի: Գնաց եւ երկար ժամանակ չերեւաց: Գիւղի կողքին մի հին մարագ կար: Լուսաբացին մօտ ես եւ Մշեցի Տիգրանը մարագի դուռը բաց անելով, մեր բեռները ներս տարանք: Տիգրանը եւ Ալադին Միսաքը պառկեցին քնելու, իսկ ես պահակ կանգնեցի: Արեւը բաւական բարձրացել էր, երբ մի կին, կողովը շալակած, եկաւ, մարագի դուռը բացեց: Մեզ տեսնելով՝ վախեցաւ եւ ուզեց փախչել: Ես իմ թաքնուած տեղից բռնեցի նրան՝ ասելով. «Մայրիկ, չվախենաս, մենք հայ ենք: Եկանք, լոյսը բացուեց՝ մտանք ձեր մարագը: Յոգնած, նեղուած ճամբորդ ենք: Կարելի՞ է երթաս մի քիչ հաց բերես մեզ համար եւ իմանաս՝ գիւղում զօրք կամ համիդիէ ձիաւոր կա՞յ, թէ ոչ»:

Կինը կողովը յարդ լցրեց ու գնաց: Շատ չանցած՝ եկաւ կողովը շալակին: Կողովի չորս կողմը դրել էր կաղամբի թուփ, մէջտեղը՝ մի պուտուկ մածուն ու հաց եւ ծածկել կաղամբի թփով:

— Կարո՞ղ ես մի կուժ էլ ջուր բերել, — ասացի:

Ազնիւ կին էր եւ անունն էլ՝ Ազնիւ: Գնաց ջուր էլ բերեց: Ասաց, որ քսանհինգ զինուած ձիաւոր կայ գիւղում: Ապա կողովը լցրեց յարդով ու դուրս ելաւ: Գնալուց առաջ ասաց. «Տղաներ, էս մածունն ու հացը թաքուն եմ բերել, մեր տնեցիքն էլ տեղեակ չեն»:

Զարմանալի մի լռութիւն էր համակել Ալադին Միսաքին: Ոչ խօսում էր, ոչ երգում: Իսկ Մշեցի Տիգրանը շատ անհանգիստ էր, որ Շէկ Դաւիթը գնաց ու ետ չեկաւ:

Յանկարծ ինչ-որ աղմկալի ձայներ լըսուեցին մարագի շրջակայքում: Աղմուկը ուղիղ դէպի մեզ էր գալիս: Գլուխս դրան արանքից դուրս հանեցի՝ տեսնելու, թէ ինչ բան է, չլինի՞ թէ Դաւթին բռնել են, ու մենք մատնուած ենք: Իմ դուրս գալն ու գլխարկիս վայր ընկնելը մէկ եղաւ: Մոռացել էի, որ գլխիս առաջամասը մէջտեղից խուզուած էր: Կռացայ գլխարկս վերցնելու: Մարագի մօտով լեռնական Քրդեր էին անցնում իրար հրմշտկելով ու պոռալով: Նրանք իմ գլխի խուզուած մասը նկատելով, կարծեցին, թէ ես Քուրդ եմ եւ ձեռքով արեցին, որ միանամ իրենց խմբին: Մի քանիսը նոյնիսկ շարժուեցին դէպի իմ կողմը: Ես առանց շփոթուելու մարագի դուռը կամաց ծածկեցի եւ ինքս շտապեցի նրանց մօտ, որ խափանեմ մեր թաքստոցին մօտենալը: Նրանց կանչերից ու քայլուածքից իմացայ, որ Բինգէօլ են գնում:

— Բինգէօ՞լ էք գնում, — հարցրի Քրդերին:

— Բինգէօ՜լ, Բինգէօ՜լ, — խմբով պատասխանեցին:

— Ես էլ եմ գալիս, — ասացի:

— Դէ շուտ միացիր մեզ:

Ինչ արած, ուզէի - չուզէի՝ պէտք է միանայի նրանց, թէկուզ մի որոշ հեռաւորութեան վրայ, մինչեւ մարագից հեռանայի եւ այնուհետեւ մի ելք կը գտնէի վերադարձի համար:

Սակայն այնպէս եղաւ, որ չկարողացայ ետ գալ եւ մինչեւ Բինգէօլ գնացի: Այդ սարի արեւելեան կողմը Հայերի ամարանոցն էր, արեւմտեանը՝ Քրդերի: Նրանց մեծ մասը ամարանոց էր գնում, մի քանիսն էլ գնում էին՝ Բինգէօլից ձիւն բերելու իրենց աղաների համար:

Ես էլ ձիւն բերող դարձայ, որ շուտ ետ գայի ընկերներիս մօտ:

Ձեան եւ սառոյցի վաճառքով զբաղւում էին գլխաւորապէս Մժնկերտ գիւղի բնակիչները: Ամառուայ շոգերին նրանք կամ Բինգէօլի սարերում էին լինում, կամ Խնուս բերդի շուկայում:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(79 – Շար.)

ՋԵԿՈՅՑ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

— o —

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հայկական ձեռնարկներու ի նպաստ 1976 տարեշրջանին կատարած է հետեւեալ յատկացումներն ու օժանդակութիւնները.—

1.— Ֆրանսայի Հայ Երիտասարդաց կազմակերպութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին
Միութեան Կեդրոնի շէնքին նորոգութեան համար — $ 20.000

2.— Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան Գաղթականներու Բարձր Գոմիսարութեան ժընեւ
Այս յատկացումը եղած է ապահովելու համար չարունակութիւնը Գաղթականներու Բարձր Գոմիսարութեան հետ տարիներէ ի վեր իրագործուող ծրագրի մը՝ որուն համաձայն Աթէնքի (Յունաստան) եւ արուարձաններուն մէջ բնակող անտէր հայ ծերունիներ բժշկական մասնաւոր խնամք եւ հոգածութիւն կը ստանան: — $ 8.000

3.— Մխիթարեան Միաբանութեան, Վենետիկ
Միաբանութեան Ս. Ղազարի վանքին մէջ 1975 Դեկտ.ին տեղի ունեցած հրդեհին հետեւանքով վնասուած շէնքերու նորոգութեան ի նպաստ — $ 15.000

4.— Դպրոցասէր Աղջկանց վարժարանին, Փարիզ
Վարժարանի մայր շէնքին մէջ կատարուելիք հիմնական նորոգութիւններու հաշւոյն — $ 30.000

5.— Սամուէլ Մուրատ վարժարանին, Սեւր (Ֆրանսա)
Վարժարանի հանդիսասրահին եւ բեմին նորոգութեան եւ արդիականացման համար կատարուած յատկացում — $ 20.000

6.— Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան, Իսթանպուլ
Արխիւներու պահպանման համար գործածուելիք սենեակի մը նորոգութեան համար — $ 3.600

7.— Ֆրանսահայ Մշակ. Միութեան եւ Ֆրանսայի Հայ Երիտասարդաց կազմակերպութեան, Փարիզ
Վերոյիշեալ երկու կազմակերպութիւններու հասարակաց Մշակ. կեդրոնին նորոգութեան եւ բարեզարդման նպատակով տրուած օժանդակութիւն — $ 21.333

8.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Անթիլիաս
Կաթողիկոսարանի Դպրեվանքին ի նպաստ բացառիկ յատկացում — $ 10.000

9.— Հայոց Առաջնորդարանին, Փարիզ
Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն Ալֆորվիլի մէջ հանդիսասրահի մը եւ դասարաններու կառուցման հաշւոյն կատարուած յատկացում — $ 21.333

10.— «Հայկական Մշակոյթ» խորագրով պատրաստուելիք «սլայտ»ներու ծրագիրը
Մասնաւոր վարկ՝ հայկ. մշակոյթի զանազան երեսները ներկայացնող «սլայտ»ներու պատրաստութեան համար: Այս «սլայտ»ները ի վերջոյ պիտի նուիրուին Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն — $ 50.000

11.— Հայ Կապոյտ Խաչին, Ֆրանսա
Միութեան Պելֆոնթէնի ամառնային «Քէմփ»ի շէնքին մէջ կատարուելիք որոշ բարեփոխութիւններու համար — $ 6.400

12.— Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան
Այս յատկացումը կատարուած է Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարի գլխաւոր գմբէթի նորոգութեան հաշւոյն եւ կը ներկայացնէ ընդհ. ծախքերէն Պատրիարքութեան ինկած բաժինին մէկ երրորդը: — $ 100.000

13.— Սփիւռքի հայ վարժարաններուն
Նոր վարկ՝ 1977–78 ուսումնական տարեշրջանին եւս շարունակելու համար ընդհ. ծրագիրը՝ որուն համաձայն տարիներէ ի վեր Հիմնարկութիւնը որոշ թիւով ուսանողներու կրթաթոշակ կը յատկացնէ իրաքանչիւր ամբողջօրեայ հայկական վարժարանի մէջ — $ 350.000

14.— Երեւանի պետական համալսարանին եւ Հայաստանի գիտական այլ հաստատութիւններուն
Արտասահմանէն գիտական արդիական սարքաւորումներ եւ հրատարակութիւններ ձեռք բերելու համար — $ 250.000

15.— Սփիւռքի հայկ. մշակութային եւ մարզական միութիւններուն
Մշակութային եւ մարզական կեդրոններու եւ ակումբներու բարեզարդման համար արդէն գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ կատարուած յաւելում — $ 30.000

16.— Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն
Վարժարաններու շէնքի նորոգութեան եւ ընդարձակման համար գոյութիւն ունեցող վարկին վրայ եղած յաւելում — $ 34.000

17.— Հրատարակչական
Հրատարակչական նոր ծրագիրներու իրագործման հաշւոյն վաւերացուած նոր յատկացում — $ 52.209

18.— «Ս. Խաչ» Դպրեվանքին, Իսթանպուլ
Տարեկան $ 15.000 տոլարի բացառիկ յատկացում՝ 1977–78 եւ 1978–79 ուսումնական տարեշրջաններուն համար: — $ 30.000

Գումար՝ — $ 1.051.875

ԱՄՓՈՓՈՒՄ՝ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ՑԱՐԴ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Գումար՝ մինչեւ 1975 Դեկտեմբեր 31 կատարուած յատկացումներու — $ 22.969.408,82

Գումար՝ 1976 Յունուար 1էն 1976 Դեկտեմբեր 31 կատարուած յատկացումներու — $ 1.051.875,00

Ընդհ. գումար՝ Հիմնարկութեան կողմէ մինչեւ 1976 Դեկտ. 31 կատարուած յատկացումներու — $ 24.021.283,82

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 1977 Յունուար 1

մէկ տեսակը: Ես տեղի մը, աշխարհագրութեան մը մարդը, սովորութիւններն ու բարքերը կը պատմեմ: Եթէ Ակը, Արմտանը, Տիվրիկը, Երզնկան, Ապաքկիրը, Չմշկածագը կը խօսեցնեմ՝ պանծացնելու համար չեմ ըներ. ատ տեղերը լաւ կը ճանչնամ, քայլ – քայլ գիտեմ, ատկէ է:

« Հիներուն, դասականներուն ու իրենց գործերուն պակասաւոր կողմը այն է, որ շատերուն մէջ իրականութիւնը, իրական մարդը չկայ: Մենք չենք գիտեր կամ գրեթէ չենք գիտեր թէ հիները ի՛նչպէս կ'ապրէին: Զոլայի «Ասոմուար»ին, «Իւն փաժ տ'ամուռ»ին մէջ Փարիզը կայ՝ մինչեւ յետին փողոցներով, — այրերը, կիները… ի՛նչ կ'ուտէին, ի՛նչպէս կը հագուէին… Անոնց բոլոր շարժումները:

« Ֆլօպէրը ամէնէն շատ զիս կազմեց. զիս զի՛ս ըրաւ: Ո՛չ թէ իր «Մատամ Պովառի»ն, «Էտիւքասիոն Սանթիմանթալ»ը կամ «Սալամպօ»ն՝ այլ իր «Քոռեսփոնտանս»ը, անոր վերջին երկու հատորները:

« Իմ վարպետներս Զապէլ Եսայեանը, Արտաշէս Յարութիւնեանը (Մալկարացին) եղան »…: (Տե՛ս «ԿՐՈՒՆԿ ՈՒՍՏԻ՞ ԿՈՒԳԱՍ», էջ 9–30, տպ. 1974):

ԴՈՂՈՒԹԻ ԴՈՂՈՒԹ

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ լոյս տեսած է «Գիրքերու աշխարհը» անուն ինքնատիպ հատորը, որուն հեղինակն է Էքիէն Քոլէժի (Ֆրանսայի մէջ) գիրքերու պատմութեան դասախօս Ալպէր Ֆլոքոն: Գիրքը ռումաներէն թարգմանած է Ռատու Պերչեանու: Հեղինակը իր աշխատութեան մէջ ներկայացուցած է գիրքի եւ տպագրութեան պատմութիւնը, կամ, հեղինակին բառերով՝ « 40 կամ 50 հազարամեակներու պատմութիւնը մարդուն, որ կը խորհի, ուրեմն կը գրէ, ուսումնասիրելու համար զանազան առարկաներ, ուր կ'արտայայտէ նիւթականացած միտքը »: Հատորը բաժնուած է երեք գլուխներու՝ «Գրութեանց հակիրճ պատմութիւն», «Ձեռագիր գիրքերը» եւ «Տպագրուած հին գիրքերը» խորագիրներով, որոնց մէջ հեղինակը տուած է նաեւ օգտագործուած գիրքերու եւ յիշատակուած անձերու, երկերու եւ վայրերու ցանկերը: Խօսելով ձեռագիր գիրքերու մասին, հեղինակը գլուխ մը յատկացուցած է՝ «Գիրքը Արեւելքի մէջ», ուր հետեւեալը գրած է հայկական գիրքերու մասին. «Հայ գրականութիւնը քրիստոնէական ստեղծագործութիւն մըն է: Ս. Մեսրոպ ստեղծած է այբուբեն մը 400 թուականին եւ իրմէ ետք այլ սուրբ թարգմանիչներ Աստուածաշունչը թարգմանած են յունարէնէ եւ ասորերէնէ: Այս գիրքերը բիւրեղացուցած են լեզուն եւ հաւատքը, որոնք կարեւոր ազդակներ հանդիսացած են այս ժողովուրդի ազգային գոյութեան մէջ: Քրիստոնէական աւանդութիւնը նոյնիսկ Ս. Մեսրոպին կը վերագրէ Վրացիներու այբուբենին ստեղծումը»:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, Յունուար 9ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը մտած են 40 նորագիրներ: Պէյրութի եւ Այնճարի մէջ տեղի ունեցած են երդման արարողութիւնները: Առաջինը տեղի ունեցած է Ռոստոմ Կոմիտէութեան ակումբին մէջ, ուր բացման խօսքը ըրած է ընկ. Հրայր Տէր–Թորոսեան, ապա խօսք առած է Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ընկ. Եդուարդ Բատոյեան: Նորագիր 27 երիտասարդներուն կնքահայրը՝ ընկ. Անդրանիկ Ուրֆալեան, բնութագրած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան խորհուրդը եւ դաշնակցականէն ակնկալուած պարտաւորութիւնները: Փակման խօսքը արտասանած է ընկ. Եդուարդ Բատոյեան: Երկրորդ արարողութիւնը տեղի ունեցած է Այնճարի մէջ, ուր կնքահայրը՝ ընկ. Գրիգոր Նգրուրեան, բնորոշած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան անցեալը: Խօսք առած է նաեւ շրջանի հերթապահը՝ ընկ. Մովսէս Այնթապեան եւ արծարծած է Այնճարի ժողովուրդին ծառայելու հրամայականը:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (277)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ըսել է դքսութեան զանձէն իրա՞ւ վարկ բացուած է քեզի, կմկմաց ապշահար:

— Կը կարծեմ:

— Ուրեմն կեցցէ լուսինը, գոչեց Արաթիմոս: Կեցցեն ոսկիի եւ արծաթի հանքերը…: Սպրի Պեմպօն եւ երջանիկ ըլլայ յաւիտեան:

— Նմա փառք յաւիտեանս, ամէն… կմկմաց Պեմպօ:

Արաթիմոս արժէքաւոր թուղթը գրպանելէ յետոյ մրմնջեց:

— Հիմա մնացեալ հինգ հարիւր հազարին զանք:

— Ան ալ չորս հարիւր հազարէն ետքը: Տես, ես միշտ կանխիկ կը վճարեմ:

— Իսկ ես ալ ապառիկ…: Բայց սա ըսէ որ ի՞նչ պիտի ընեմ այս գումարը պատուաւոր կերպով շահելու համար:

— Հիմա պիտի ըսեմ:

— Ռոլան Քանտիանօն…:

— Ոչ…:

— Ուրե՞մն…:

— Արաթիմոսուհիներդ…:

— Հէ՞…: Արաթիմոսուհինե՞րս…: Միտքդ զանոնք գնե՞լ է:

— Ոչ…:

— Փառք Ապողոնին…: Վախցայ որ արհեստդ պիտի փոխես:

— Ընդհակառակն անոնց թիւը պիտի աւելցնեմ…: Միայն դուն սա ըսէ ինծի որ ընտելացա՞ծ են թէ վայրենի…:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Այսինքն թէ խօսք կը հասկնա՞ն…:

— Այնքան լաւ որ, եթէ վրան բաց խօսք մը ուղղես իրենց, առանց կարմրելու երեսնին կը ծածկեն:

— Շատ լաւ: Քանի՞ հոգի են:

Տասներկու, բայց քսանչորսի պիտի հասցնեմ:

— Որոնցմէ մէկը ես պիտի տամ քեզի:

— Եղաւ տասներեք, տասնըմէկ հոգի եւս գտնելու է…:

— Զիս մտիկ ըրէ, Փեթրօ: Շուշանի պէս մաքուր եւ ամպի պէս անարատ ու ճերմակ մանկամարդ աղջիկ մըն է բերելիքս, որ սակայն որսորդ չտեսած այծեամի մը պէս երկչոտ ու անընտել է:

— Ատոնք մէկդի ձգէ…: Գեղեցի՞կ է, ան նայինք:

— Այնքան գեղեցիկ որ, զինքը տեսնող սատանան իսկ հրեշտակ կը դառնայ:

— Աս ինչ հուրէ որ կ'եռայ ձեր մէջ, որքան խանդավառուած էք ինչ զարմանահրաշ փոփոխութիւն, գոչեց Արաթիմոս Պեմպոյի եռանդոտ արտայայտութիւնը տեսնելով զարմացած:

— Չեմ գիտեր, Փեթրօ, չեմ գիտեր, շարունակեց Պեմպօ: Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ կը սիրեմ զինքը, ձուաձեւ դէմքի՞ն համար, իր մազերուն շատութեա՞նը համար, աչքերէն արձակուող մագնիսական ճառագայթնե՞րն են արդեօք որ զիս իրենց կը քաշեն, իրմէն հոսող քաղցր հո՞տն է արդեօք որ զիս կը գինովցնէ, չեմ գիտեր, Փեթրօ, չեմ գիտեր եւ գիտնալ ալ չեմ ուզեր: Ես սա գիտեմ միայն որ զայն խենթի մը պէս կը սիրեմ: Ես որ կեանքիս մէջ մինչեւ այսօր ոչ ոք սիրած եմ, ի տես այդ մանկամարդուհիին, ամբողջ էութիւնս, երեւակայութիւնս, մարմինս ու հոգիս դողալ ու թրթռալ կը սկսին…: Ան իմ ոսկիէ հորթս է որուն առջեւ ես պիտի երկրպագեմ…:

Պեմպօ հոս խօսքը կտրեց, դաւաթ մը գինի եւս խմեց եւ այս անգամ հեգնական չեշտով մը շարունակեց.

— Հիմա եղածը հասկցա՞ր, Փեթրօ: Ես որ ինքզինքս հզօրներէն աւելի հզօր կը կարծէի, ես որ իշխելու փառքէն եւ ժողովուրդը կեղեքելու, տրորելու կիրքէն ուրիշ կիրք չէի ճանչցած, ահա այդ աննշան ու տկար աղջիկին կողմէ զսպուելով անգործութեան դատապարտուեցայ: Ոհ, Փեթրօ, երջանիկ արարած, դուն չես գիտեր թէ ինչ է սէրը…:

— Ի՞նչ ե՞ս, ե՞ս սիրոյ ինչ ըլլալը չգիտնամ…: Աստղիկ տիրամօր գլխուն ու արգանդին վրայ երդում կ'ընեմ որ կլօնքիս հայհոյած եղար:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ֆելիքս Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Սամուէլեան եւ զաւակները, Օր. Միրէյլ Անդրէասեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Փետր. 13, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Կարօ Տերվիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Փետր. 13, առաւօտեան Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՏԵՐՎԻՇԵԱՆԻ

(մահացած Հալէպ)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Սիրուհի Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Խաչատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Անտրէ տը Ժորժեզ եւ զաւակներն ու բոլոր ազգականները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Փետր. 13, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

հոգւոյն համար անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Այս առթիւ Տիկին Սիրուհի Խաչատուրեան 100 Ֆր. կը նուիրէ իրենց սիրեցեալ «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Զարդար Տէր-Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկին Ահարոն Տէր-Ահարոնեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի, Փետրուար 13ին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ-ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրէ Փարիզի Հայութիւնը Միսաք ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ խումբի նահատակութեան ոգեկոչման արարողութեան, Կիրակի, Փետր. 20, Իվրիի գերեզմանատունը:

Թափօրը մեթրօ Փորտ տը Շուազիէն ճամբայ կ'ելլէ ժամը 10.30ին:

×

Արարողութեան աւարտին՝ ճաշ պաշտօնական անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, ի պատիւ վաստակաւոր անուանի արտիստ, արձանագործ

ԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի արձանին, Մուսա Լեռ աւանի յուշակոթողին եւ այլ գործերու, որ հայրենի իշխանութեանց կողմէ մասնաւոր առաքելութեամբ Փարիզ կուգայ Միսաք Մանուշեանի տապանաքարի եւ վրան բարձրանալիք կիսանդրիի նախագծի ուսումնասիրութեան համար:

Եան'ց Քլէօպ, Փետր. 20 ժամը 13ին, 5 Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ, մեթրօ Կլասիէռ:

Ճաշերու մասնակցութիւն 70 փր.

Հեռաձայնել՝ 805-10-42

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրուհի Խաչատուրեան եւ զաւակներն ու թոռները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ, անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՅԱԿՈԲ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան եւ յուղարկաւորութեան առթիւ:

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Այս Կիրակի, Փետր. 13, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն:

Երկուշաբթի, Փետր. 14, Տեառնընդառաջ է, տօն քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի տաճարն:

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

×

Այս Կիրակի, Փետր. 13, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներուն եւ հոգեւորականներուն համար:

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՅՈՒՇԱՔԱՐԻ ՁԵՏԵՂՈՒՄ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 13, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ բարերարներ՝ ողբացեալ Յովհաննէս Պանտիկեանի եւ կողակցին Արմենուհիի հոգիներուն ի հանգիստ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Մակար Քհնյ. Նաճարեան:

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ բացումն ու օծումը յուշաքարի մը որ կը յաւերժացնէ յիշատակը Յովհաննէս Պանտիկեանի որուն հոգւոյն համար՝ իր նորոգ հանգուցեալ կողակիցը՝ Տիկին Արմենուհի Պանտիկեան, կառուցանել տուած է եկեղեցւոյ մարմարեայ խորանը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	120 փր.
Հոգեհանգիստ	60 փր.
Շնորհակալիք	60 փր.
Ցաւակցութիւն	25 փր.
Փոխան ծաղկեպսակի	25 փր.
Հարսնիք, նշանտուք	60 փր.
Ծնունդ	60 փր.
Կը փնտռուի	20 փր.
Կ'ուզուի	30 փր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԵՒ ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԱՊՐԻԼ 20 — ՄԱՅԻՍ 5

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել

Պ. Ճէզվէճեան — Պերլիւէ Հաստատութիւն — 236-54-48 փոսթ 15

Վ. Նաւասարդեան 985-36-53

Ր. Աղամեան 893-15-65

Bal de la Croix Bleue Arménienne

Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ Պէյրութի փալանճեան ճեմարանի սաներուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube

Hôtel NIKKO salle Rabelais

61 quai de Grenelle 75015 Paris

métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN

Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝

Գարոյեան 533-06-31

Արսլանկիւլեան 734-70-19

կամ Սանոսեան 645-13-52:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն, 9 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 523-24-97

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Սէն Մօրիսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 13ին ընկերուհի Անժէլ Մխճեանի բնակարանը ժամը 14.30ին: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պր. Գոճապըլըքեանի իր կնոջ մահուան առթիւ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն, Ուրբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20.30ին Ալֆորվիլի Մշ. Տունը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, Փետր. 11, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կը խընդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբին ժողովը, այս Հինգշաբթի Փետրուար 10, ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris

tél. 260 23 80

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ

ՁԵՐ ՃԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Du 19 au 27 Février
CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND
AU

CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)

Tél. : 95-10-11 (74)

Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station

Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire

Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.

Nombre de places limité à 40

Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire).

Inscription :

EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines
Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.

EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomores, Bron
Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
11
VENDREDI
11 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.789 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.789

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

o

Քանի կ'երկարին տարագրութեան տարիները, հեռու հայրենիքէն, ա'յնքան կը դժուարանան ազգապահպանման փորձերը մասնաւորաբար արեւմուտքի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ:

Անուագն երկու սերունդ փոխուած է աւելի փոքրիկէն ի վեր, որ Թուրքիոյ արմատախիլ Հայութիւնը ցրուեց աշխարհի չորս հովերուն: Ապաստանեցանք եօթը ծովերու ափերուն, ըստ բախտի, մեր գլուխը դնելու քար մը գտնելու համար:

Հասած ենք շրջանի մը, ուր պապիկն ու մամիկը չեն հասկնար իրենց թոռնիկներու լեզուն: Իսկ առաջին սերունդի ծնողքները տեղական լեզուով կը խօսին իրենց զաւակներուն հետ: Որովհետեւ ծնած օտար աստղերու տակ, անոնք յաճախած են օտար վարժարան, մանկապարտէզէն սկսեալ եւ աւելի դիւրին ու բնական կը գտնեն արտայայտուիլ դպրոցին մէջ իրենց սորված տեղական լեզուով:

Մանաւորելով մեր խօսքը Ֆրանսայի հայ գաղութին համար, յիշենք որ գաղթականութեան առաջին տարիներուն, — քանական թուականներուն, — աւելի մեծ թիւով փոքրիկներ կը հետեւէին հայերէնի դասընթացքներուն եւ աւելի լաւ արդիւնքներ ձեռք կը բերուէին:

Նոյնիսկ Մարսէյլիոյ շրջանին մէջ մեր հայրենակիցները բացած էին մանկապարտէզ – նախակրթարան մը՝ դրան վրայ ֆրանսերէն գրելով «Հայ Ազգային Վարժարան»: Կրթական քննիչ մը օր մը նշմարելով այդ ցուցատախտակը՝ բարեկամաբար թելադրած էր վերցնել զայն՝ օրինակ չհանդիսանալու համար Իտալացիներուն, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն Հարաւային Ֆրանսայի մէջ եւ որոնք դիւրաւ ձուլուելիք տարր են:

Քննիչը խորհուրդ տուած էր Հայերուն իրենց ուզածն ունենալու, այսինքն փոքրիկներուն հայերէն սորվեցնելու, առանց ցուցադրելու արտաքին աշխարհին:

Անցա՛ն այդ օրերը:

Ամէնօրեայ մանկապարտէզներ չունինք շատոնց: Փարիզեան շրջանի մեր զոյգ վարժարաններն ալ՝ Սեւրի Սամուէլ Մուրատեանն ու Ռէնսիի Դպրոցասէրացը՝ մանկապարտէզի բաժիններ չունին:

Կը թիվարենք հոսանքն ի վեր: Կը մխիթարուինք՝ հաստատելով շաբաթական միօրեայ դասընթացքներ՝ հոն, ուր կարելիութիւններ կան:

Մեր բոլոր ազգային, մշակութային, բարեսիրական եւ այլ կազմակերպութեանց մտահոգութեան գլխաւոր առարկան է նոր սերունդի հայապահպանումը: Ու այս նպատակին հասնելու առաջին միջոցն է հայերէնի ուսուցումը մեր երկսեռ փոքրիկներուն:

Ամէն քաջալերութեան արժանի են ա'յն կազմակերպութիւնները, որոնք նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններով կանգուն կը պահեն հայերէնի դասընթացքները կամ նորեր կը ստեղծեն:

Վերջերս բազմավաստակ կրթական մըշակ Տիկին Էլիզ Գավուքճեան– Այվազեան Յառաջի այս տարուան Յունուար 21ի թիւով լաւատես ու յուսադրիչ յայտնութիւն մը կ'ընէր: Կը գրէր թէ «1976ի դպրոցական վերամուտին Փարիզի մէջ անսպասելի միօրեայ դասընթացքներու շարժում մը ծայր տուաւ: Ամէն արուարձան, համարեա ամէն թաղամաս գրեթէ իր միօրեան ունի»:

Ցեւոյ դիտել կուտար թէ «ամէն միօրեայ ինքնիշխան ու անկախ է, որովհետեւ տարիներէ ի վեր ծրագիր – կանոնագիր մը չէ մշակուած եւ չէ պարտադրուած ի գործադրութիւն»: Եզրակացութիւն: «Օր առաջ պէտք է ծնունդ տալ կրթական մարմնի մը, որ միօրեաներու հակակշիռն ու հոգատարութիւնն ստանձնէր, նախաձեռնարկ ըլլար վաւերական ծրագիր – կանոնագիր մը պատրաստելու եւ զայն պարտադիր դարձնելու»:

Յարգելի Տիկինը կ'առաջարկէր այդ գործը յանձնել առաւելապէս Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական Վարչութեան (ի հարկին նաեւ Բարեգործականին):

Թո՛ղ թոյլ տրուի մեզի յիշեցնելու այս առթիւ, որ առաջարկը նոր չէ: Տարիներ առաջ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը կազմեց Կրթական Մարմին մը, որուն անդամներն էին վաստակաւոր ուսուցիչներ, — ինչպէս Մկրտիչ Պարսամեան, Վահագն Իչգալացեան, Սեդրակ Գարակէօզեան եւ Գառնիկ Բարունակեան (եթէ չենք սխալիր):

Այս Կրթական Մարմինը խմբագրեց եւ տպագրեց Ծրագիր – Կանոնագիր մը՝ գործադրելի Ֆրանսայի հայ գաղութի բոլոր միօրեայ Հայերէնի դասընթացքներուն համար:

Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը:

Ծրագիր – կանոնագիրը մնաց մեռեալ տառ: Ո'չ մէկ «դասընթացք»ի համար պարտադիր դարձաւ անիկա: Կրթական Մարմինը հակակշիռի միջոցներ չունէր: Համանման դասագրքեր ալ չկային: Ամէն «դասընթացք» իր նախասիրած դասագիրքը կը գործածէր: Նոյնն է պարագան նաեւ ներկայիս:

Ժամանակի հոլովումով Կրթական Մարմնի անդամները հետզհետէ հրաժեշտ տուին այս անցաւոր աշխարհին: Իրենց Ծրագիր – Կանոնագիրն ալ մնաց եկեղեցւոյ նկուղի փոշիներուն մէջ:

Կարեւորը Կրթական Մարմին ստեղծելն ու Ծրագիր – Կանոնագիր խմբագրելը չէ, այլ այս վերջինը պարտադիր դարձնելն է:

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութեան առաջին ձեռնարկը սնանկութեամբ վերջացաւ: Նոր Վարչութիւնը պիտի կրնա՞յ վերստին կեանքի կոչել նոր Կրթական Մարմին մը եւ վերամշակելէ ետք պարտադիր դարձնել իր նախորդին պատրաստած Ծրագիր–Կանոնագիրը մեր գաղութի «Հայերէնի Դասընթացք»ներուն համար:

Ցուսա՛նք եւ սպասենք:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԴԷՄ ՉԷ ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

o

Մակարիոս Արք. յայտարարած է թէ պատրաստուած է միջին ճամբու մը, որ Թուրքերուն կը զիջի իրենց իսկ կառավարութիւնն ունենալ կղզիին հիւսիսը: Ըստ նախագահին տարակարծութիւն չկայ երկու համայնքներու միջեւ դաշնակցային դրութեան մը շուրջ, ուր յոյն–Կիպրացի եւ Թուրք–Կիպրացի իրենց ինքնավար կառավարութիւնն ունենան ցորչափ կը պահպանուի Կիպրոսի անկախ միացեալ Պետութեան մը բնոյթը: Այն հարցերը որոնք դժուարութիւն կը հանեն տակաւին, կը վերաբերին հողամասին, երթեւեկի ազատութեան եւ սեփականատիրութեան ազատութեան: Յոյս կայ որ Շաբաթ օրուան Մակարիոս – Տէնքթաշ հանդիպումին այս հարցերն ալ կը լուծուին: Իրենց առաջին հանդիպումը տեղի ունեցած էր (13 տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով) Յունուար 27ին: Այդ օրը Տէնքթաշ առաջարկած էր գրաւած հողէն քիչ մը զիջիլ (Թուրքերը կղզիին 40 առ հարիւրը գրաւած են — բարգաւաճ եւ հարուստ շրջանը —) եւ գրաւուած պահել միայն 32,8 առ հարիւր: Ասոր դէմ Մակարիոս առաջարկած էր որ Թուրքերը պահեն միայն 20 առ հարիւր: Մակարիոսի համար այս համեմատութիւնը կը համապատասխանէ բնակչութեան համեմատութեան (18 առ հարիւրը)) եւ խելօք է բայց...: Ամէն պարագայի մէջ, Մակարիոս պատրաստ է որեւէ կարգադրութեան որ կը պահպանէ անկախ Պետութիւն մը: Տէնքթաշ ապահովութիւն տուած է Մակարիոսի որ իր ուզածը դաշնակցութիւն է եւ ոչ՝ համադաշնակցութիւն: Դաշնակցութիւն կը նշանակէ որ կեդրոնական իշխանութիւն մը կ'ըլլայ:

ՁԱԽԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՄԻԹԵՐԱՆ.— ԵԹԷ ՄԻՒՍՆԵՐԸ ՉՈՒԶԵՆ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ, ՄԵՆՔ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆՔ..

Կուսակցութիւնները միշտ կը շարունակեն արջին մորթը ծախել եւ 1977ը հազիւ սկսած բոլորը կը կազմեն 1978ի հաւանական կառավարութիւնը:

Ֆրանս – Էնթէռնէն Միթերան նախ անդրադարձաւ Հանրապետութեան Նախագահին ճառին զոր « պատմական » չի նկատեր եւ աւելի պաշտպանողական կը գտնէ քան յարձակողական: Ձախի յաղթանակի պարագային (1978ին) Միթերան կը հաշուէ Նախագահին իմաստութեան վրայ իսկ ինչ կը վերաբերի կառավարութեան մը կազմութեան, անարդար կը գտնէ Ժորժ Մառշէն, որ ճաղկած էր Տէֆէրը երբ այս վերջինը ըսած էր թէ ձախի յաղթանակի պարագային Նախագահը պէտք է Միթերանի յանձնէ Նախարարապետի պաշտօնը եւ կը շեշտէ «Մառշէ կ'ըսէ՝ «ահաւասիկ որ Տէֆէր Ֆ. Միթերանը կ'առաջարկէ իբրեւ Նախարարապետ, ընկերվարականները նախարարութիւնները կը բաժնուին արդէն» անիկա անհաճոյ շեշտ մը ունէր: Նախարարութիւններ բաժնուիլ քիչ մը զձուձ բան է այնպիսի առեն մը երբ այնքան ընելիք կայ: Կ'ուզեմ քաղաքական իմ պատասխանատուութիւններս ստանձնել: Բանակցութիւն եւ խօսակցութիւն պիտի չըլլայ Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ, ոչ ալ ձախի մեր ընկերներուն հետ կառավարութեան մը որեւէ կազմութեան մասին ցորչափ ծանօթ չըլլան երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքները: Կը յուսամ որ անիկա կը հանդստացնէ Ժորժ Մառշէն»:

Պատասխանելով լրագրողին այն հարցումին որ կը վերաբերէր ընկերվարականներուն առանձին կառավարութիւն մը կազմելու հաւանականութեան, Միթերան կ'ըսէր.— «Հարց չկայ մեր յանձնառութիւնները դաւաճանելու, միայն սա կ'ըսեմ՝ եթէ միւսները չուզեն կառավարութեան մասնակցիլ, մենք կ'ընենք»:

Այս փոքրիկ նախադասութիւնը անշուշտ չէր կրնար նկատի չառնուիլ լրագրողներուն կողմէ մինչեւ իսկ խորագիրը ներշնչել Քոքիտէն տը Փարիի: Ծիշդ է որ ձախը դժուարութիւններ ունի եւ թաղապետական թեկնածութիւններու շուրջ ալ համաձայնութիւն չկայ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 1–8)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Ե. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Երեւանի Լրագրողներու տան մէջ փետրուար 4ին բացուած է Հայաստանի լրագրողներու Ե. համագումարը, որուն նախագահութեան մաս կազմած են Հայաստանի կուսակցական եւ պետական ղեկավար դէմքեր՝ Կարէն Դեմիրճեան, Բաբկէն Սարկիսով, Ֆադէյ Սարգսեան, Կարլէն Դալլաքեան, Մ. Բաղդասարեան, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ Ա. Միլիայեւ, Խորհ. Միութեան լրագրողներու միութեան վարչութեան քարտուղար Վ. Արխանգելսկի եւ խմբագիրներ, հեռատեսիլի, ձայնասփիւռի, հրատարակչութիւններու ներկայացուցիչներ: Լրագրողներու միութեան վարչութեան նախագահը՝ Արտաւազդ Խաչիկեան, վարչութեան աշխատանքներուն մասին զեկուցում մը կարդացած է, որմէ պարզուած է թէ ներկայիս Հայաստանի մէջ լոյս կը տեսնեն 80 թերթեր եւ 100է աւելի հանդէսներ, որոնց ընդհանուր տպաքանակն է երեք միլիոն: Հայաստանի իւրաքանչիւր ընտանիքի կը հասնի 4 թերթ եւ 1 ամսագիր: Միութեան գործունէութեան բարոյական հաշուետուութենէն ետք տեղի ունեցած միջերու փոխանակութեան մասնակցած են թերթերու խմբագիրներ, հրատարակչական եւ ձայն – հեռատեսիլի մարզերու ղեկավար դէմքեր: Խօսք առնողներ անդրադարձած են լրագրողներու գաղափարական եւ մասնագիտական մակարդակի բարձրացման ուղղութեամբ Հայաստանի տեղեկատուութեան մարմիններու կատարած աշխատանքին եւ կարեւոր այլ հարցերու: Համագումարը կատարած է ընտրութիւն՝ Լրագրողներու Միութեան վարչութեան, վերստուգիչ յանձնախումբի եւ Խորհ. Միութեան Լրագրողներու Միութեան Դ. համագումարի պատգամաւորներու: Վարչութեան նախագահ վերընտրուած է Արտաւազդ Խաչիկեան, որ Արմէնփրէսի տնօրէնն է: Վերստուգիչ յանձնախումբի նախագահ ընտրուած է Ս. Գաբրիէլեան:

Քանի մը տողով

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ 38 տարի յետոյ կը վերահաստատեն դիւանագիտական իրենց յարաբերութիւնները:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագուհին կինը (երրորդը) 29 տարեկան, մեռաւ օդի օր թռանի արկածի մը ընթացքին:

ՇԻՐԱՔ յայտարարած է թէ Նախագահին ակնարկութիւնները իրեն չեն վերաբերիր քանի իր գործունէութիւնը կը նըկատէ հաւատարիմ հիմնարկութեանց:

ՖՐԱՆՍԱ բաւական գոհ է իր Նախարարապետէն: Արդարեւ հանրային կարծիքի նոր քննութիւն մը ցոյց կուտայ թէ բաղդատմամբ Դեկտեմբերին 16 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելցած է գոհ եղողներուն թիւը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ 1976-ԻՆ

(Վիճակագրական տուեալներ)

Ա.— ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Կեդրոնական Վիճակագրական Վարչութեան պատրաստած պաշտօնական վիճակագրութիւնը՝ 1976ի տնտեսութեան մասին, լոյս տեսաւ «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Յունուար 28ի թիւով։

Արդիւնաբերութեան արտադրութեան աճը, 1975ի համեմատութեամբ, եղած է 8,6 *տոկոս։ Աւելի* 2,1 *տոկոս աւելի է ծրագրով նախատեսուածէն* (6,5)։ *Արդիւնաբերութեան Ա. ճիւղին աճը, այսինքն՝ ծանր ճարտարարուեստինը եղած է գրեթէ ծրագրին համաձայն՝* 7,6, *իսկ Բ. ճիւղինը, այսինքն՝ սպառումի ապրանքներունը* 10 *տոկոս, ծրագրէն* 5,2 *տոկոս աւելի։*

Երկրին արդիւնաբերութեան գլխաւոր ինը ճիւղերուն արդիւնքն է եղած.— Ելեկտրուժ՝ 1975ի *համեմատութեամբ* 6 *տոկոս*։ Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն՝ 4 *տոկոս*։ Քիմիական եւ քարիւղաքիմիական արդիւնաբերութիւն՝ 5 *տոկոս*։ Մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակութիւն՝ 13 *տոկոս*։ Անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթի արդիւնաբերութիւն՝ 15 *տոկոս*։ Շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն՝ 3 *տոկոս*։ Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ 11 *տոկոս*։ Սննդարդիւնաբերութիւն՝ 6 *տոկոս*։ Կենցաղի եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւն՝ 8 *տոկոս*։

Բաղդատութեան դնելով նախանցեալ եւ անցեալ տարուան աճի տոկոսները տուեալ ճիւղերուն մէջ, կ'ունենանք հետեւեալ պատկերը.— Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութեան, ինչպէս նաեւ մեքենաշինութեան ճիւղերու աճը նոյն տոկոսը կը ներկայացնեն 1975ին եւ 1976ին։ Երեք ճիւղերու աճի տոկոսները 1976ին աւելի եղած են 2է 5 համեմատութեամբ. անոնք են.—Անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթի արդիւնաբերութիւն, Թեթեւ արդիւնաբերութիւն եւ Կենցաղի, տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւնը։ Մնացեալ չորս ճիւղերը՝ Ելեկտրուժ, Քիմիական եւ քարիւղաքիմիական արդիւնաբերութիւն, Շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն եւ Սննդարդիւնաբերութիւն 1է 3 տոկոս նուազում արձանագրած են նախանցեալ տարուան բաղդատմամբ։

1976*ի համար սահմանուած ծրագիրները աւելիով իրագործուած են ինը ճիւղերէն չորսի մէջ։ Քիմիական եւ քարիւղաքիմիական արդիւնաբերութիւնը ծրագրով ճշդուած* 4,4*ի տեղ* 5 *տոկ. աճ ապահոված է։ Մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակութիւն՝* 12,5*ի փոխարէն* 13։ *Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝* 4,4*ի տեղ* 11։ *Կենցաղի, տնտեսական ապրանքներու արտադրութիւն՝* 5,6*ի տեղ* 8 *տոկոս աճ ձեռք ձգած է։ Հինգ ճիւղերու ծրագիրներն ալ չեն իրագործուած։ Ելեկտրուժ՝ ծրագրով* 8 *տոկոս աճ պէտք արձանագրէր, ապահոված է* 6 *տոկոս։ Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն՝ ծրագրով* 6,2*ի տեղ* 4։ *Անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթի արդիւնաբերութիւն՝* 17,6*ի տեղ*15։ *Շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն՝* 4,3ի *տեղ* 3։ *Սննդարդիւնաբերութիւն՝* 6,8*ի տեղ* 6 *տոկոս։*

Աշխատանքի արտադրողականութիւնը արդիւնաբերութեան մէջ թէեւ քիչ մը նուազ է նախանցեալ տարուընէ, սակայն ծրագրէն 1,4 *տոկոս աւելի է, քանի արձանագրուած է* 5,1 *տոկոսի աճ։ Միւս կողմէ նկատելի է, որ արտադրութեան աճին միայն* 61,3 *տոկոսը աշխատանքի արտադրողութեան շնորհիւ ապահովուած է, երբ պատկան մարմիններուն առաջադրութիւնն է* 90 *տոկոսի բարձրացնել զայն։ Նկատելի է նոյնպէս, թէ միջին աշխատավարձքի աճի թափը գերազանցած է աշխատանքի արտադրողականութիւնը։*

Այժմ ներկայացնենք զանազան արտադրութիւններու անցեալ տարուան քանակը։ Հանքային պարարտանիւթեր՝ շուրջ 335.000 *թոն, ծծմբաթթու՝* 123.500 *թոն, քիմիական թել՝ մօտ* 10.000 *թոն, ձգաղող՝* 1.904.200, *բեռնատար կառք՝* 8.245, *պահածոներ՝* 347 *միլիոն* 600.000 *տուփ, ժամացոյց՝* 4.514.000, *սառնարան՝* 152.000, *գորգ եւ գորգեղէն՝* 2 *միլիոն* 516.000 *քառ. մեթր, հիւսուածեղէն բամպակէ՝* 81 *միլիոն* 700.000 *քառ. մեթր, բուրդէ՝* 7 *միլիոն* 700.000 *քառ. մեթր, մետաքսէ՝* 18 *միլիոն* 700.000 *քառ. մեթր, սպիտակեղէն՝* 51,4 *միլիոն, վերնազգեստ՝* 16 *միլիոն, կաշիէ կօշիկ՝* 11,2 *միլիոն զոյգ, միս՝* 71.700 *թոն եւայլն։*

Վիճակագրութեան մէջ ներկայացուած 48 *արտադրութիւններէն ոմանք նախանցեալ տարուընէ աւելի են, ինչպէս կաշիէ կօշիկը, քիմիական թելը, ձգաղողը, գորգը, ժամացոյցը, սառնարանը, բոլոր տեսակի հիւսուածեղէնները եւայլն։ Ասոնցմէ ոմանց արտադրութիւնները նախանցեալ տարուընէ աւելի ըլլալով հանդերձ 1976ի համար ճշդուած ծրագիրներէն պակաս են, ինչպէս, բոլոր տեսակի հիւսուածեղէնները, պահածոները, գորգերը եւայլն։ Ուրիշներ, ինչպէս ծծմբաթթուն, հանքային պարարտանիւթերը, միսը՝ նախանցեալ տարուընէ նուազ։*

Ելեկտրուժի անցեալ տարուան տարողութիւնը բարձրացած է 9 *միլիառ* 722 *միլիոն քիլովաթ-ժամի, սահմանուած ծրագրէն՝* 10,18 *միլիառ քիլովաթ-ժամ, պակաս։ Անոր բացատրութիւնը պէտք է փնտռել Հայկական Հիւլէական առաջին մասնաբաժնի ուշ գործարկումին։ Ծրագրով պէտք է բանէր 1974ին կամ առաւելագոյնը 1975ին։ Արդ Դեկտեմբերի վերջ է, որ բացումը կատարուեցաւ։*

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

300ՐԴ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Տարեդարձները լաւագոյն առիթը կը կազմեն վերաքաղի ենթարկելու շրջանի մը գործունէութիւնը, հաշուեկշիռն ընելու դրական իրագործումներու, եւ այդ արդիւնքներուն հիմամբ նոր ծրագիրներ մշակելու։

Ինքնատիպ տարեդարձի մը նշումն է որ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին վարչութիւնը կը հրաւիրէ հայ հաւատացեալ հասարակութիւնը, Կիրակի, Փետրուար 13։ Արդարեւ այդ օրը, երգչախումբը կը կատարէ 300րդ բազմաձայն պատարագը։ Անկասկած, հայ իրականութեան մէջ եկեղեցին հանդիսացած է ազգապահպանման կարեւորագոյն ազդակներէն մին. հայկական եկեղեցւոյ կամարներուն տակ է որ Հայը գտած է ո՛չ միայն հոգեկան մխիթարութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վեհ խորհուրդով, այլ նաեւ ազգային շունչ, որ միշտ անաղարտ մնացած է աստուածային օրհնութեամբ։ Այդ կամարներուն տակ է որ անհատներ քով-քովի գալով եղած են հաւաքականութիւն, զգացած են իրենց պատկանելիութիւնը, ապրած են հայկական ամէնէն անբասիր մթնոլորտի մէջ, անհատապէս հոգեկան մխիթարութեան հետ գտած են այդ անտեսանելի կապը, որ Հայերը կը միացնէ իրարու։

Այս իմաստով անժխտելի առաքելութիւն ունեցած է մեր եկեղեցին, եւ այս ձեւով է որ հիմնովին ան կը զանազանուի միւս եկեղեցիներէ, որոնք կը գոհանան միայն հոգեկան մխիթարութեան առաքելութեամբ։ Ասո՛ր համար ստեղծուած են ու կը գործեն անոնք։

Կրկնակի առաքելութիւն մը վստահուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ զայն գլուխ հանած է միշտ, դարեր շարունակ։ Այս ձեւով է որ ազգ ու եկեղեցի նոյնացած են մեր պատմութեան եւ իրականութեան մէջ։

Արդ, քաջալերանքի եւ գնահատանքի արժանի են բոլոր անոնք, անհատ կամ կազմակերպեալ մարմին, որոնք իրենց նպաստը բերած են մեր Եկեղեցւոյ պայծառութեան։ Անկասկած, երախտաւորներու շարքին կը դասուի մայր եկեղեցւոյ երգչախումբը, որ տարիներէ ի վեր իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ եկեղեցական արարողութեանց շքեղացման, որ մեր եկեղեցւոյ հմայքին ճառագայթման մեծապէս կը նպաստէ։ Այս շքեղութիւնն է որ օտար շրջանակներու հետաքրքրութեան արժանի դարձուցած է հայ եկեղեցական արարողութիւնը։ Ազգի մը, հաւաքականութեան մը կեանքին մէջ կարելի չէ տօն ու տօնականութիւն ըմբռնել առանց շքեղութեան, առանց փայլի ու հմայքի։ Եկեղեցւոյ տօն, ազգային տօնի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ, եւ կամ նոյնիսկ անհատի կեանքին մէջ բախտորոշ հանգրուան հանդիսացող ամուսնական արարողութիւն, յուղարկաւորութիւն՝ կարելի չէ երեւակայել պատշաճ հանդիսականութեամբ կամ վեհութեամբ։

Երգչախումբը միայն այս փայլին ու վեհութեան ճառագայթման չէ որ կը ծառայէ, այլ նաեւ կրօնական երգերու պահպանման եւ սերունդէ սերունդ անոնց փոխանցման։ Իր սահմանափակ մարզին մէջ իսկ, ազգապահպանումի գործ կը կատարէ երգչախումբը, որովհետեւ իր ծոցին մէջ է որ Փարիզի հայ երիտասարդն ու երիտասարդուհին, որոնք անխուսափելիօրէն կ'ազդուին շրջապատի շեշտէն, կը սորվին մաքուր հնչումով եւ քաղցր եղանակով երգել հայերէն կրօնական երգեր։

Այս տարեդարձը մղելու է հայ ընտանիքները, որ իրենց զաւակները ղրկեն մասնակցելու երգչախումբին, ապահովելու համար անոր գործունէութեան յարատեւումը գալիք տասնամեակներու ընթացքին, միեւնոյն ատեն հայ երգին միջոցով իրենց հայեցի դաստիարակութիւնը խորացնելով։

Տասնամեակներէ ի վեր այսպիսի նուիրական գործ մըն է որ կը կատարէ Փարիզի մայր եկեղեցւոյ երգչախումբը, որ այսօր կը հաշուէ շուրջ քառասուն երկսեռ անդամներ, որոնք կանոնաւոր հետեւողականութեամբ, սիրայօժար կը ծառայեն եկեղեցւոյ պայծառութեան։

Երգչախումբին խմբավարն է ծանօթ երգահան Արա Պարթեւեան, որ տասնամեակներէ ի վեր լծուած է այս աշխատանքին։ Բնիկ Պոլսեցի, ան երկար ատենէ ի վեր հաստատուած է Փարիզ, ուր հեղինակած է շարք մը գործեր, որոնց մէկ մասը հրատարակուած է, եւ միւս մասը կը մնայ դեռ հրատարակելի։

Ս. Յովհ.—Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբը, եկեղեցական հազուադէպ երգչախումբերէն է, որոնք ունին մեներգողներ։ Տարիներէ ի վեր երգչախումբին մենակատարները եղած են Տիկ. Իրիս Պիլպիլեան – Փափազեան, Օրիորդներ՝ Աստղիկ Քէօսէեան, Շաքէ Պէնկեան, Պարոններ՝ Միհրան Էլմայեան ու Միքայէլ Գարանֆիլեան։ Դեռ շատ մը հայ համբաւաւոր երգիչներ եւ երգչուհիներ, ինչպէս Լուիզա Պօղապալեան, Սոնա Ղազարեան, որոնք եւրոպական օփերայի բեմերու աստղեր կը հանդիսանան, իրենց Փարիզէն անցքի ընթացքին եկած ու մասնակցած են երգչախումբին կատարումներուն։

×

Մարդիկ, անհատ կամ հաւաքական մարմին, որոնք տարիներ շարունակ աշխատած են կենդանի պահել հայ երգը, որոնք հայ հնչումները դրած են հայ

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՕՁԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԲԻՆԳԷՕԼ

Սեւ օձերի թագաւորութիւնից Բինգէօլ ընկնելը մեծ բախտաւորութիւն էր ինձ համար։ Որքա՜ն էի երազել գէթ մի անգամ լինել Բինգէօլում եւ գտնել բրաբիոն ծաղիկը։ Գտնել եւ երջանկանալ։

Եւ ես Բինգէօլում եմ։ Ո՞ւր է այն գագաթը, որի այսինչ կողմից այսքան քայլ անելուց յետոյ երեք օր ծոմ պահող եւ տառապեալ ապաշխարողը կը գտնի այդ անմահական ծաղիկը։

Ինձ հետ եկած Քրդերը ցրուեցին նոյնպիսի աղմկալի կանչերով ու գոյնզգոյն տարազներով, ինչպէս հանդիպել էի Սեւ կամուրջի մարագի մօտ։ Ամէն մէկը գնաց մի գագաթի ու մի աղբիւրի ուղղութեամբ։

Իսկ Բինգէօլի աղբիւրները այնքան շատ են իրար նման, որ մարդ կարող է հեշտութեամբ մոլորուել եւ անսպասելիօրէն վերադառնալ այն աղբիւրին, որից քիչ առաջ ջուր է խմել, կարծելով, թէ նոր ակունք է։

Մի խօսք կար Մշոյ դաշտում. «Սալնոյ ձորի նուռը ուտես, Բինգէօլի ջուրը խմես»։ Սալնոյ նուռը կերած չկայի, բայց Բինգէօլի ջուրը խմեցի։ Իմ հաշուով երեք անգամ եօթ աղբիւրից ջուր առայ, ամէն մէկից մի կում եւ վերջին աղբիւրի մօտ պառկելով՝ քնեցի մինչեւ առաւօտ։ Երբ արթնացայ, իմ արախչին չկար, փոխարէնը գլխիս մի քոլոզ էր դրուած։ Ով էր դրել՝ չիմացայ։

«Երեւի սա իմ բախտն է», — ասացի։ Այս քոլոզը կ'օգնի ինձ, որ շուտով Սեւ կամուրջ հասնեմ։

Շուռումուռ տուեցի, նայեցի, ժպտացի, դրեցի գլխիս ու վեր կացայ։

Բարձունքին ձիւն կար։ Հասայ ամէնէն բարձր գագաթին ու կանգ առայ։ Ամբողջ Բինգէօլը աչքիս առաջ էր։ Խոտաւէտ գեղեցիկ աշխարհ։ Ոտքերիս տակ ձիւն էր ու ծաղիկ, վերեւում՝ կապոյտ երկինք եւ հաւքերի երազային սլացք։

«Որ քոլոզը եղաւ, երեւի մի դրաստ էլ կը լինի, որ Բինգէօլից ձիւն տանեմ», — մտքումս ասացի։ Ծիշդ այդ ժամանակ մի փոքրիկ քարաւան սկսեց դանդաղ իջնել լերան կողով։ Ուղտերից մէկը յամառօրէն ծունկը զարկել էր գետնին ու վեր չէր կենում։ Կայ-չկայ, սա է այն հէքեաթային դրաստը, որ ինձ Բինգէօլից ցած է տանելու։ Արագութեամբ պոկեցի ձիւնասառոյցի մի հաշտ չերտ, կողքից էլ մանուշակամնման մի ծաղիկ եւ վազեցի դէպի չոքած ուղտը։ Սառոյցը դրեցի ուղտի չալակը եւ մէջքը շոյեցի, որ վեր կենայ։ Ցանկարծ նա պարանոցը երկարելով ելաւ տեղից, ու ես կպած մնացի նրա սապատին։ Ու այդպէս էլ ուղտի մէջքին նստած, դանդաղ օրօրուելով քարաւանին հասայ։

Ուղտապանը Մժնկերտցի մի Հայ էր, որ ձիւն ու սառոյց էր տանում Խնուս-Բերդի բնակիչներին։ Ուրախացաւ, որ իր յամառ գրաստին քարաւանին հասցրի եւ նոյնիսկ մի քիչ թեփ տուեց, որ իմ սառոյցը ճանապարհին չհալչի։

Ու այդպէս, քոլոզը գլխիս, ուղտի վրայ նստած, զանգակների կանչով ես Բինգէօլից ցած իջայ։

Խնուս-Բերդում սաստիկ շոգ էր։ Մժընկերտցու ձիւնն ու սառոյցը խկոյն սպառուեց։

— Ձիւնը Բինգէօլի՞ց է, — հարցրեց մի ուշացած տղամարդ, հեւ ի հեւ մօտենալով ինձ։

— Բինգէօլից է, բայց վերջացաւ, — պատասխանեց քարաւանի տէրը։

— Տանը հիւանդ կայ, Բինգէօլի ձիւն է ուզում։ Գոնէ մի կտոր սառոյց ճարուէր հիւանդիս համար։

Ես իմ բերածը տուեցի նրան։

— Ո՞րտե՞ղ է ձեր հիւանդը, — հարցրի։

— Շապատին։

Մժնկերտցի ուղտապանը քարաւանը առած՝ շարժուեց դէպի սար, իսկ ես նրան շնորհակալութիւն յայտնելով՝ իմ նոր ուղեկցի հետ բռնեցի Շապատինի ճանապարհը։

Անցանք Արոս եւ Էլպիս գիւղերը։ Համբիկը իր քարաբլուրներով մնաց վերեւում։

— Երէկ այստեղ հազարաւոր սեւ օձեր կային, ի՞նչ եղան։

— Նրանք տարին մէկ անգամ են մեծ խմբերով երեւում, ամէն Համբարձման արեւածագին։ Այժմ թաքնուած են քարաբլուրների տակ, — պատասխանեց իմ ուղեկիցը։

ԽԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(80 – Շար.)

ԷՍԱԵԱՆԻ
Բաժակի Օրը

Էսաեան ուսումնարանը, մտքերու ներշնչման սերմ ու աղբիւր, իր մշակոյթի ժառանգը նման է անշէջ պատրոյգներու որ կենսատու նշխարներ են դարձած իրերայաջորդ սերունդներու համար: Սանուցի ուխտի կոակարները իրենց եռախոհքի պարտքը հատուցին անոր հիմնադիր՝ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեան հարազատներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակները ոգեկոչելով Յունուար 23ին Փարիզի մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Սերովբէ Արք. Մանուկեան չեշտեց անոնց դերը իբր առաջնորդ: Դերը նաեւ քրիստոնէութեան հոգեկան զգացմանց վրայ, ինչպէս եւ ժողովուրդի իմացական, արուեստի եւ գիտութեանց մարզերուն մէջ: Խօսեցաւ նաեւ վարժարաններու պակասի եւ լեզուի պահպանման մասին: Կոչ ուղղեց ծնողքներուն որպէսզի իրենց զաւակաց արժանի ժառանգ մը պատրաստեն:

×

Բացառիկ օր մը ապրեցան Էսաեանի նախկին սաներն ու համակիրները, Կիրակի, Յունուար 30, Կրանտ Օթէլ տիւ Փավիյոնի շքեղ սրահին մէջ, տօնելով աւանդական բաժակի պահը:

Ատենապետուհի՝ Օր. Հ. Գալֆայեան ներկաներու իր շնորհակալութեան խօսքերէն վերջ, ոգեկոչեց բարերարներու, յաւէտ բաժնուող տնօրէն, ուսուցիչ եւ սաներու յիշատակը եւ խնդրեց վայրկեանի մը լռութիւն: Ապա խումբով երգուեցաւ Սիպիլի գրած Էսաեանի քայլերգը — Ողջոյն տաճար — եւ Տէր կեցոն:

Բաժակի պահը կարելիութիւնը կուտայ մեզի վերապրել աշակերտական քաղցր տարիները եւ համակիրներու ներկայութեան ոգեկոչելու այն պատմական դերը զոր կատարած է Էսաեան վարժարանն որպէս 20րդ դարու արեւմտահայ մշակութային կեանքի կարեւոր օջախներէն մին եւ միակը որպէս աղջկանց բարձրագոյն վարժարան: Յիշեց անոր ծառայութիւնը եւ ազգապահպանման տեսակէտով կատարած դերը: Յիշեց նաեւ անմոռանալի անուններ ու համահայկական նշանակութիւնը Էսաեան վարժարանի: Էսաեանի օրը խորհրդանշական իմաստ ունի աշխարհի բոլոր վարժարաններուն համար, իբր հայ վարժարանի ոգեկոչման օր: Հաստուածական մտայնութեամբ չենք մօտենար այս հարցին, որ է՝ հայ վարժարանը, ըսաւ եւ բաժակ բարձրացուց Էսաեանի եւ աշխարհի բոլոր հայ վարժարաններու կենացը:

Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի խօսեցաւ Էսաեան ընտանիքի մասին: Յիշեց Մինաս Չերազի, Տէմիրճիպաշեանի ծառայութիւնները հայ գրականութեան, հասաւ մինչեւ Օր. Ս. Տէր-Ներսէսեան եւ ուրիշներ, որոնց բոլորի անունները կը սերտէին հաղորդուիլ անոնց հետ: Խօսեցաւ բիրտ ուժի տիրապետութեան, Հայերու պայքարին եւ 1570 տարի առաջուան Այբուբենի մասին. Ս. Մեսրոպի տեսիլքի ու օտար տիրապետութեանց պատմական հարցերը յուզելով անդրադարձաւ կրկին Էսաեան ընտանիքին որ կը հասցնէ արժանի զաւակներ հայ ազգին:

Սանուցը հաճոյքն ունեցաւ իր մէջ ունենալու Ամերիկայի Էսաեան Սանուց Միութենէն երգչուհի Սիւզան Սիմոնէն, որ երգեց տոհմիկ երգեր — Կարօտով եմ դնում ես եւ ուրիշներ:

Հոս կուտանք Տոքթ. Հ. Գալուստեանի իմաստալից բանախօսութեան ամփոփումը: Հինը եւ նորը երկու անբաժական երեսակներն են մեր կեանքին: Հինը անցեալի գանձերու կուտակումը, իսկ նորը ապագայ գեղեցիկ իրականացումներու յոյսը: Հոոմայեցիք աստուածացուցած էին այդ հանգամանքը. Յանոս երկու հակադիր դէմքեր ունէր, տեսնելու անցեալն ու ապագան — Ժանուարիուս — Յունուարը, կը յաջորդէր հին տարւոյն. Յունուարը 82 տարիէ ի վեր տօնական ամիսն է Էսաեանի. իր հիմնադիր հարազատներուն տօնը կը զուգադիպի Ուեթօրէքին: Աշխարհի բազմահազար Էսաեանցիք կը տօնեն Յունուարին: Դպրոցն ալ, Յունուարի նման խորհրդանշական օղակ մըն է, հինին ու նորին միջեւ, ոդեղէն կամուրջ մը, հին աւանդները փոխանցելով նոր սերունդին: Էսաեան ազգապահպանման դերով, եղած է նաեւ յառաջդիմական կեդրոն մը. մղած է սանուհիները ըլլալու լուսամիտ մայրեր, նուիրուած նաեւ գիտութեանց եւ արուեստի: Ապրի Էսաեան ոգեւոր դպրոցը եւ բոլոր Սանուցները: Ապա արտասանեցին՝ Տիկին Ա. Տէվրէնեան, Թումանեանի Աղթամարը, Կապուտիկեանի Ընդդիմախօսութիւնը, իր աղջիկը՝ Արփի, Վարուժանի՝ Կարօտի նամակը: Երեք երգեր երգեց Գույումճեան: Խօսեցան, Քաթրայի վարիչ Պր. Համբարձումեան, նախագահ Գ. Քէրէսթէճեան, երիցագոյն սաներ, Հ. Աղապէկեան, Զ. Սարեան: Աքէչ մը ներկայացուց Պր. Գեղամ Տէր-Անդրէասեան: Տոհմիկ երգերով ոգեւորուած մթնոլորտի մէջ լուսարձակուեցան վարժարանի արդի չէնքի ներքնամասը՝ 32 թապլօներով: Իսկ ցերեկոյթը եզրափակեց Տ. Պալեան կուռ խօսքերով:

ԷՍԱԵԱՆՑԻ

պարմանին եւ պարմանուհիին չրթներուն վրայ եւ հոգիներուն մէջ, որոնք խնկաբոյր ու քաղցր երգերը տարածած են օտար երկինքներու տակ հաստատուած հայ ընտանիքներու երդիքներուն ներքեւ, երբեմն առիթ ալ տուած են յաչս օտար շրջանակներու հպարտանալու հայ երգեցողութեան գանձերով, վստահաբար արժանի են քաջալերանքի եւ գնահատանքի:

Այդ գնահատանքը առաջին առիթիւ պիտի ըլլար այն յարգանքը, զոր իւրաքանչիւր հայ հաւատացեալ պիտի ընծայէր անձնապէս ներկայ գտնուելով Փարիզի մայր եկեղեցւոյ մէջ մատուցուելիք 300րդ բազմաձայն պատարագին:

Այդ յարգանքին, այդ գնահատանքին լիովին արժանի են խմբավարն ու իր երգչախումբը:

ՆՈՐՎԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— O —

ՎԱԼԱՆՍ («Յառաջ») — Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոտնագնդակի խումբին յաջողութիւնները մեծ ոգեւորութիւն ստեղծած են ամենուրեք: Արդարեւ, Փրոմօսիոն տ'Օնէօրի 12 ախոյենական հանդիպումներուն՝ Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը արձանագրեց 10 յաղթանակ, 1 հաւասարութիւն, եւ 1 պարտութիւն, որով խումբը դասաւորման չորրորդ պատուոյ տեղը կը գրաւէ՝ երեք մրցումի յապաղումով, այնպէս որ գրեթէ ապահով պէտք է նկատել իր բարձրացումը Տիվիզիօն տ'Օնէօրի դասին:

Ֆրանսահայ ոտնագնդակի խումբերուն մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, Լիոն - Տէսինի խումբն է, որ Ֆրանսայի ազգային բաժակի 6րդ եւ 7րդ մրցումներու շարքին՝ իրմէ երկու աստիճան բարձր (Գ. կարգի) Փոն տը Շէրիի եւ Սէն Փրիէսթի խումբերուն յաղթելով, արժանացաւ Լիկ Լիոնէզի գովասանքներուն: Այս յաջողութիւններուն մէջ մեծ դեր ունին վարչութիւնը, ֆրանսական նախկին ազգային խումբի խմբապետը՝ Ձօրքաէֆ եւ մանաւանդ ժրաջան նախագահը՝ Գրիգոր Ասլանեան:

Փետր. 13ին, Կիրակի ժամը 15ին՝ Վալանսի Ժորժ Փոմփիտու մարզադաշտին վրայ, Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ Ֆրանսայի ազգային բաժակի 32րդ աւարտական մրցումներու շարքին, պիտի խաղայ իրմէ չորս աստիճան բարձր՝ Նիմ արհեստավարժ եւ զօրաւոր խումբին դէմ: Ֆրանսահայ մարզասէր հանրութեան կը մնայ խուռներամ փութալ Վալանսի մարզադաշտը քաջալերելու համար հայ մարզիկները:

ԱԶԱՏ-ՄԱՐԶԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
1976ԻՆ

— O —

Վալանսի հայկ. գաղութի իբրեւ հին անդամներէն մին, ներքին մղումով մը կ'ուզեմ համառօտ գիծերով տալ պատկերը տեղւոյս Հայ Ազգային Միութեան 1976ի գործունէութեան:

Վալանս ունի շուրջ հինգ հազար հայ բնակչութիւն: Հայկական գաղութը լաւ կազմակերպուած է. այսպէս՝ հրապարակի վրայ են Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, ԺԱՖը, Համախորհրդակցական Միութիւնը, Հայ Մարզականը: Գաղութի կեանքին մաս կը կազմեն նաեւ Առաքելական եւ Բողոքական Եկեղեցիները իրենց հոգաբարձուներով, երգչախումբերով եւ միօրեայ դպրոցներով: Քանի մը տողով ներկայացնեմ Հայ Ազգային Միութիւնը:

Հայ Ազգային Միութեան կազմը մեծամասնութեամբ երիտասարդներէ կը բաղկանայ: Միութեան նախագահն է Տոքթ. Գօհարեան, որ աւելի քան տասը տարիէ նուիրուած է գաղութիս ծառայութեան: 1976ը եղաւ մռայլ տարի մը: Լիբանանէն մեր քաղաքը խուժող դժբախտ երիտասարդներուն օգնութեան փութալու գործը մարդկային պարտականութիւն մը նկատելով Հայ Ազգային Միութիւնը կանգ չառաւ բազմատեսակ դժուարութիւններու առջեւ՝ բնակարանի, թուղթերու կարգադրութեան, գործի, սնունդի եւ այլ հարցեր:

Հայ Ազգային Միութիւնը իր մասնակցութիւնը բերաւ Ապրիլ 24ի ոգեկոչման: Շուրջ հարիւր երիտասարդներ արին որ ուին, հայկական բոլոր հաստատութիւնները, գործատուներն ու խանութները երկու ժամ գոցեցին իրենց դռները ի յարգանս նահատակաց. իսկ այն Հայերը որոնք կ'աշխատին պետական կամ օտար հաստատութիւններու մէջ, արտօնուեցան մասնակցիլ ոգեկոչման:

1918 Նոյեմբեր 11ի զինադադարի ոգեկոչման, Հայ Ազգային Միութիւնը, յանուն Վալանսի հայկական գաղութի, ծաղկեպսակ մը զետեղեց մեռեալներու յուշարձանին, ի ներկայութեան նահանգապետին, քաղաքապետին, զինուորական ու պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու:

Ա. ՏԷՐ-ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (278)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Չես գիտեր ըսի եւ կը կրկնեմ, շարունակեց Պեմպօ: Թող տուր որ լալով ու վրաս խնդալով պատմեմ քեզի ամէնքը, ամէնքը, թող տուր որ կուրծքս ծեծելով խոստովանիմ անխոստովանելին...: Այրող, լափլիզող հուր մը, լաւա մըն է սէրը, եւ երդում կ'ընեմ որ անշէջ հնոց մը ինկած, այրելու վրայ եմ: Միշտ տենդի ու տաքութեան մէջ եմ, ջիղերս ու զգայարանքներս միշտ ոտքի ելած են...: Քաշած չարչարանքս ու տանջանքս ուրիշ բանի հետ չի բաղդատուիր: Ես անօթի ու ծարաւ մնացած եմ, գետնաքարշ սողացած եմ մեծամեծներու առջեւ, բայց ասոնցմէ եւ ոչ մին կարելի է բաղդատել այժմու տառապանքիս հետ:

Պեմպօ այս խօսքերը խօսած միջոցին իրապէս լալ սկսած էր:

— Ծիծաղելի դարձայ, այնպէս չէ՞, հարցուց յանկարծ:

— Իրաւ որ, երբեք քու վրադ այսքան չէի գթացած, պատասխանեց Արաթիմոս այս անգամ անկեղծօրէն: Կը զգամ այժմ թէ իմ բարեկամութեանս պէտք ունիս եւ կրնաս իմ վրաս վստահիլ:

— Այո, Փեթրօ, մեղքցուելիք վիճակ մը ունիմ, գիտեմ:

— Բայց ես քեզի բան մը ըսե՞մ, սա բոլոր ըսածներէդ ես որեւէ եզրակացութիւն չեմ կրնար հանել: Այդ աղջիկը կը սիրես եղեր, աղէկ. այդ աղջիկը շատ գեղեցիկ է եղեր, ատ ալ աղէկ, բայց սա չկրցայ հասկնալ որ ինչո՞ւ տառանկ կը տղկաս, կուլաս:

— Եթէ իմ գլխուս եկածը քու գլխուդ գալու ըլլայ, այն ատենը կը հասկնաս: Աչքիդ առջեւ բեր, եթէ օր մը սա քու Արաթիմոսուհիներդ ամէնքը մէկ ըլլալով երեսդ թքնելու ըլլան, ի՞նչ կ'ընես:

— Վռթկածնե՞րը, ամէնքը մէկէն խաբազանիս տակը կը սատկեցնեմ:

— Բայց եթէ ամէնէն շատ սիրած կինդ երեսդ ի վեր ըսէ քեզի թէ գորտի մը երեսը տեսնելը աւելի նախապատիւ կը համարի քան թէ քու երեսդ, այն ատենը ի՞նչ կ'ընես:

— Այդ խօսքը ըսող փոսթալին արգանդին մէջ հարիւր ոչջ գորտ լեցնելէ յետոյ փողոց նետել կուտամ:

— Ահա այդ պատասխանէդ յայտնի է թէ կեանքիդ մէջ ոեւէ մէկը չես սիրած, սէրին ինչ ըլլալը չես գիտեր: Եթէ իմ սիրած կինս երեսս թքնելու ըլլար ես ինքզինքս մարդոց ամէնէն երջանիկը պիտի համարէի: Իմ սիրած կինս ոչ կը վռնտէ զիս, ոչ կ'արհամարհէ, եւ ոչ ալ կը վախնայ ինէ, այլ՝ կը զարշի, ինէ կը զարշի...:

— Դուն ալ զայն բռնի կերպով որսա:

— Ատ ալ փորձեցի, բայց չեղաւ: Յաղթուեցայ...:

— Հը՛, ահա հիմա է որ գործը կնճռոտեցաւ...:

— Այդքանով ալ չի լմննար Փեթրօ: Հակառակորդ մըն ալ ունիմ:

— Եւ այդ օրիորդը ձեր հակառակո՞րդը կը սիրէ:

— Չեմ կարծեր, ոչ, չեմ կարծեր որ Պիանքան Սանտրիկօն սիրէ:

— Ի՞նչ ըսիր, Պիանքա՞, Պիանքան ո՞վ է:

— Սիրած աղջկանս անունը:

— Էմփերիայի աղջիկը եղած չըլլա՞յ, հէ՞:

— Այո: Զինքը կը ճանչնա՞ս:

— Ոչ, բայց գիտէի որ Էմփերիա Պիանքա անունով աղջիկ մը ունէր: Սակայն տարիք ձգենք հիմա: Քիչ մը առաջ հակառակորդի մը վրայ կը խօսէիր:

— Այո, հակառակորդ մը որ մեզի օգտակար ըլլալուն համար չեմ կրնար առայժմ ճամբուս վրայէն վերցնել, կը հասկնա՞ս: Եւ դէշը հոն է որ իր պսակի արարողութիւնն ալ ես պիտի կատարեմ, ես պիտի պսակեմ զանոնք:

— Այդ հակառակորդը ի՞նչ բանի մէջ օգտակար պիտի ըլլայ մեզի:

— Եթէ Ռոլան Քանտիանօն հոս չգայ, անոր միջոցով պիտի բռնեմ զինքը:

— Վայ խեղը անիծածս, մէկ կողմը սէր, միւս կողմը ատելութիւն: Երկուքէն մին ընտրէ, լմննայ երթայ...:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մանիկ Քոչարեան 150ական ֆ. կը նուիրէ.— Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Որբերու Օգն. Մարմնին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ ինչպէս նաեւ 80 ֆր. Հայաստան ամսաթերթին (ստանալ Յառաջէն) եւ 150 ֆր. «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է սրահի շինութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Էլիզ Պետրոսեան սրահի շինութեան 2000 ֆր., Լիբանանի հայ աղէտեալներուն 1000 ֆր. իր ամուսնոյն՝ Յակոբի յիշատակին: Սերժ Բարութեանի թաղման առթիւ Տիկին Միհրան Վերժին (Փարիզ) սրահի շինութեան 500, Տիկին Ա. Միւթէվէլեան (Փարիզ) սրահին 300, Տէր եւ Տիկին Թ. Համամճեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Սուճեան 50ական: Տիգրանուհի Էքէրեանի (ծն. Անթիկաճեան) թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Լ. Էքէրեան սրահի շինութեան 100, Գործատուն Վէթեր եւ պաշտօնէութիւն 150, Տէր եւ Տիկին Ս. Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Հրաչեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ասլան, Տէր եւ Տիկին Ա. Պապայեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Եավէր, Սարաֆեան ընտանիք եւ Ֆօթօ Վանիկ 50ական ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը՝ մանուկներու օրուան տօնածառ – հանդէսին առիթով շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր դպրոցին՝ հետեւեալ սրտաբուխ նուէրները.— Կրընոպլի Ազգ. Միութիւն 200 ֆր., այրի Տիկ. Մալվինէ Անտոնեան, Տէր եւ Տիկ. Րոպէր Քիւրքիւտէն, Տէր եւ Տիկ. Մօրիս Քէչիչեան, Տէր եւ Տիկ. Ետուար Սթամպուլեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Սահակ Քիւրաճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Փափազեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Անտոնեան,, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գապաքճեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Լիւլէճեան, Տէր եւ Տիկ. Արզարեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկ. Փիէր Մուրատեան 200ական, Օր. Սեդա Սիւլեան 210, Տէր եւ Տիկ. Վ. Բաբախեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Աւագեան, Տէր եւ Տիկ. Փաթրիք Քիւրքճտէն, Տէր եւ Տիկ. Մ. Նահապետեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Անտոնեան, այրի Տիկ. Ա. Քէչիչեան, Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Ետուար Մանուկեան, այրի Տիկ. Մամուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ճէլալեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Զիֆճեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Ահարոնեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Գօմմանեան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Ալիքեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Քիւրաճեան, Տէր եւ Տիկ. Ի. Մարտիրոսեան, Պր. Հաճեան, Տէր եւ Տիկ. Փափազեան (Լիոն), Պր. Ժամկոչեան (Ռոման) 50ական, Տէր եւ Տիկ. Գրիչա Յակոբեան, փոքրիկն Հէրիք, փոքրիկն Պ. Բաբախեան 20ական ֆր.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն 300 ֆր. կը նուիրէ:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Պ. Ղուկաս Մարտիրոսեան 50 եւ Անժէլ Մարտիրոսեան 30 ֆրանք կը նուիրեն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շուազի – լը – Ռուայէն Զիւրիւքտիչեան ընտանիքը 300 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին Հրայր Ուշագլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Հռիփսիկ Խոնդկարեանի մահուան առթիւ, Տիկին Նուարդ Պասմաճեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՊՕՄՈՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՅՈՒՇԱՔԱՐԻ ԶԵՏԵՂՈՒՄ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 13, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ բարերարներ՝ ողբացեալ Յովհաննէս Պանտիկեանի եւ կողակցին Արմենուհիի հոգիներուն ի հանգիստ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Մակար Քհնյ. Նաճարեան:

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ բացումն ու օծումը յուշաքարի մը որ կը յաւերժացնէ յիշատակը Յովհաննէս Պանտիկեանի որուն հոգւոյն համար՝ իր նորոգ հանգուցեալ կողակիցը՝ Տիկին Արմենուհի Պանտիկեան, կառուցանել տուած է եկեղեցւոյ մարմարեայ խորանը:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն, Ուրբաթ, փետրուար 11, ժամը 20.30ին Ալֆորվիլի Մշ. Տունը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, Փետր. 11, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Սէն Մօրիսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Փետր. 13ին ընկերուհի Անժէլ Մխճեանի բնակարանը ժամը 14.30ին: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

Bal de la Croix Bleue Arménienne

Section de Paris

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի սանեւրուն

Samedi 12 Février 1977 de 21 h à l'aube
Hôtel NIKKO salle Rabelais
61 quai de Grenelle 75015 Paris
métro Bir-Hakeim autobus 70, 72 descendre Maison de la Radio

Orchestre Bernard DEDEDJIAN

Attraction Marten YORGANTZ - Cotillons

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկիններ՝
Գաբոյեան 533-06-31
Արսլանկիւլեան 734-70-19
կամ Սանոսեան 645-13-52:
ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն, 9 Ռիւ տը Թրեվիզ, հեռ. 523-24-97

Carnaval de Binch

(BELGIQUE)

Հաճելի եւ ուրախ օր մը, Կիրակի փետրուար 20:

Հաւաքուիլ ժամը 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօր: Անմիջական մեկնում դէպի Պինչ, կայք Մոնս ցերեկուան ճաշի համար, ապա դէպի Պինչ ուր տողանցք վիոլներու եւ մամգելլէներու: Վերադարձ ժամը 17ի շուրջ եւ Փարիզ ժամանում ժամը 21ին:

Մասնակցութիւն 69 ֆր.

Սահմանափակ տեղեր

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
Maison de la Culture Arménienne
17, rue Bleue — 75009 PARIS
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷՉԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ
Հեռաձայն 324-14-96

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրէ Փարիզի Հայութիւնը Միսաք ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ խումբի նահատակութեան ոգեկոչման արարողութեան, Կիրակի, Փետր. 20, Իվրիի գերեզմանատունը:

Թափօրը մեթրօ Փորտ տը Շուազիէն ճամբայ կ'ելլէ ժամը 10.30ին:

×

Արարողութեան աւարտին՝ ճաշ պաշտօնական անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, ի պատիւ վաստակաւոր անուանի արտիստ, արձանագործ

ԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի արձանին, Մուսա Լեռ աւանի յուշակոթողին եւ այլ գործերու, որ հայրենի իշխանութեանց կողմէ մասնաւոր առաքելութեամբ Փարիզ կուգայ Միսաք Մանուշեանի տապանաքարի եւ վրան բարձրանալիք կիսանդրիի նախագծի ուսումնասիրութեան համար:

Եան'ց Քլէօպ, Փետր. 20 ժամը 13ին, 5 Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ, մեթրօ Կլասիէռ:

Ճաշին մասնակցութիւն 70 ֆր.
Հեռաձայնել՝ 805-10-42

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT EREVAN
ՃԱՇԱՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաջուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:
ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN

en vente à :
— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
15, Avenue Montaigne
Samedi, 5 Mars à 20 h. 45

DANSES & CHANTS ARMÉNIENS
Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri

Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)

BILLETS EN VENTE
M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
Pour tous renseignements : H. KULTCHYAN, 667 Ave. Roger Salengro, Chaville

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
12-13
SAMEDI-DIMANCHE
12-13 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13·790

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.790

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՀԱՐԱՒ - ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Նոյեմբերի հրադադարէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ամէնէն ծանր բախումները տեղի ունեցած են Հինգշաբթի օր, հարաւ· Լիբանանի շրջանը պաղեստինեան մրցակից երկու հատուածներու միջեւ: Կռիւները երեք ժամ տեւած են եւ «Պաղեստինի Ազատագրման Ժողովրդական Ճակատ»ի հատուածները ոչ միայն թեթեւ զէնք այլեւ ծանր հրետանի գործածած են: Արաբական (այսինքն սուրիական) խաղաղապահ ուժերու միջամտութեամբ է որ վերջ գտած են կռիւները: Ըստ ամերիկեան համալսարանի հիւանդանոցին ի վերջոյ մէկ հոգի մեռած է եւ հինգ ուրիշներ ալ վիրաւորուած են:

Պաղեստինի ժողովրդական ճակատը երկուքի բաժնուած է, մէկը՝ Իրաքի համակիր որու գլուխն է Ապու Ապաս եւ միւս հատուածը զոր կը ղեկավարէ Ահմէտ Ճիպրիլ, Սուրիոյ կողմնակից է: «Մերժումի ճակատը» որ կը համախմբէ իրաքեան ձգտում ունեցող հատուածը եւ Ժորժ Հապաշի ժողովրդական ճակատը դէմ է որեւէ բանակցութեան Իսրայէլի հետ, ինչպէս նաեւ սուրիական միջամտութեան Լիբանանի մէջ:

Անգլիական Ռէօյթըր գործակալութեան համաձայն ՊԱԿը (Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւն, որու գլուխն է Արաֆաթ եւ միակ օրինաւորը ՄԱԿի համար) հրաժարած է «Պատմական Պաղեստինէն» եւ տրամադիր է ընդունելու պաղեստինեան փոքրիկ–Պետութիւն մը: Ասիկա բաւական կարեւոր զիջում մըն է եւ հիմնական փոփոխութիւն մը կը նշանակէ պաղեստինեան դիրքերու: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Վալտհայմն է որ այս լուրը տուած է Իսրայելացիներուն: Բայց Իսրայելացիք շատ լաւատես չեն եւ պաշտօնական բանբեր մը այս առթիւ ըսած է· «Նման բաներ շատ լսած ենք եւ ինչպէս միշտ նոյնքան երկդիմի է: Նոյնիսկ եթէ պատրաստ են փոքրիկ – Պետութիւն մը ընդունելու, ասիկա չի նշանակեր որ խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ տրամադիր են Իսրայէլը ճանչնալու»:

Ինչպէս կ'երեւի Վալտհայմի առաքելութիւնը դեռ վերջնապէս դրական կարելի չէ նկատել:

Քանի մը տողով

ԽՍԱՆՍԸ սղեց Ֆրանսայի մէջ, Հինգշաբթի կէս գիշերին, անակնկալօրէն, առաջքն առնելու համար նախորդ յաւելումին առեն ստեղծուած խուճապին: Լիթրը 6 սանթիմ սղեց գեր–էսանսին համար եւ անցաւ 2,31ի եւ 5 սանթիմ սովորականը որ կը հասնի 2,14ի եւ այսպէս Իտալիոյ հետ Ֆրանսա Եւրոպայի մրցանիշը կը կոտրէ ամէնէն սուղ էսանս ունենալով:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային օդանաւային ընկերութեան գրասենեակին մէջ երիտասարդ մը, ծայրայեղ աջ, ինքզինքը այրած է առջի օր: Շան զ'Էլիզէի Այերոֆլոթին գրասենեակին մէջ է որ վրան վառելանիւթ թափած է ու լուցկի մը վառած: 27 տարեկան, հակահամայնավար բայց կը թուի թէ աւելի յուսախաբ եղած էր երիտասարդ աղջիկէ մը քան Լենինէն եւ այդ էր անձնասպանութեան բուն պատճառը:

ՊՈԼՍՈՅ հեռաձայնի հասցէագիրքը բաւական վրդովում պատճառած է մահմետական շրջանակներուն մէջ, որովհետեւ Ս· Սոֆիան զետեղած է եկեղեցիներու կարգին մինչ ծայրայեղ մահմետականները կը պնդեն որ մզկիթ է: Ծանօթ է որ Այա Սոֆիա շինուած է Յուստինոս կայսեր օրով 535էն 538, մզկիթի վերածուած օսմանեան կայսրութեան օրով, ապա՝ թանգարանի քեմալի հիմնած Հանրապետական Թուրքիոյ մէջ: «Թերճիման» կը չեշտէ որ հեռաձայնի հատորը «անմիջական եւ բուռն վրդովում» ստեղծած է մահմետականներու մօտ:

ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹ, 51 տարեկան, նախկին նախարար, 40րդ «անմահ»ը դարձաւ, ընտրուելով Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ Փօլ Մորանի աթոռին: Հեղինակն է ներկայ ամէնէն խօսուած գիրքին՝ Լը Մալ Ֆրանսէ:

ՍԵՐԿԷՅ ԻԼԻՈՒՇԻՆ, խորհրդային օդանաւին հայրը, մեռած է առջի օր 82 տարեկանին:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ Լիոն գացած է առջի օր եւ բացումը կատարած «Քաղաքային Հաւաքականութեան Օթէլ»ին որու յանձնուած է երեք նահանգի եւ 55 քաղաքապետութեան մատակարարութիւնը: Իրիկունը Փարիզ վերադառնալով, գացած է Փալէ տէ Քոնկրէ, լսելու համար Պեթհովէնի 9րդը եւ գուցէ Շիլէրի Ուրախութեան Փառերգը մոռցնել տուած է Լիոնի ցուցարարներու դժգոհութիւնները:

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՍԵՆՏԻՔԱՆ, որ արհեստին 85 առ հարիւրը կը ներկայացնէ որոշած է չգործադրել կրթական բարեփոխումը՝ Հապի մկրտուած, նախարարին անունով: Բարեփոխումը օրէնք ըլլալով, այսինքն քուէարկուած Խորհրդարանին կողմէ « օրէնքէ դուրս » կը դնէ մերժումի որոշումը տուող կազմակերպութիւնը:

ԹԻՖԼԻԶԻ դատարանը մահուան դատապարտած է Թմրեցուցիչի մոլի երկու ոճրագործներ, որոնք ամբաստանուած էին «ոճիրի, տան, պետական չէնքի, արկղի, զէնքի, կառքի գողութեամբ եւ այլ ոճիրներով»: Այս երկու մահապարտներն են Ալեքսանդր Անտկուլայէ 26 տարեկան եւ Նոտար Շեփելով, որու ոճիրները երկարօրէն նկարագրուած են կուսակցական պաշտօնաթերթ Զարիա Վոստոկայի մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ մթնոլորտը շատ լարուած է եւ վախ կայ որ «68 Մայիս» մը պատահի: Դպրոց եւ համալսարան գործադուլի մէջ են եւ ուսանողները գրաւած են Հռոմի, Միլանի, Թիւրէնի, Թրիէսթի, Պրինտիզիի, Փալերմի, Պարիի, Սասարիի քամփիւսները: Հազարաւոր ուսանողներ տողանցած են Հռոմի մէջ եւ իսկական քաոս կը տիրէ: Համայնավարներն ալ կը փորձեն արգիլել հանդիսանալ հեռատեսիլի Մոնթէ – Գարլոյի սփռումներուն, որոնք Իտալացիներուն համար կը պատրաստուին Իլ Ճիորնալէ Նուովօ թերթին երկու պատասխանատու խմբագիրներուն կողմէ: Այս հաղորդումը մեծ յաջողութիւն գտած է Իտալացիներուն մօտ եւ Համայնավար կուսակցութեան փորձած արգելքը կրնայ փաստ մը եւս նկատուիլ թէ ի՛նչ աստիճանի «արտայայտութեան ազատութեան» կողմնակից են համայնավարները, թէկուզ արեւմտեան, և ան ալ երբ տակաւին իշխանութեան գլուխ իսկ չեն...:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր· 1–8)

Ա· ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՔԱՌԵԱԿԸ

Երեւանի երաժիշտներու տան մէջ տեղի ունեցած է Առնօ Բաբաջանեանի նոր քառեակին առաջին ունկնդրութիւնը: Հայ երաժիշտին նոր գործը, որ նուիրուած է Շոստակովիչի յիշատակին, մեկնաբանած է Կոմիտաս քառեակը: Խօսելով իր նոր ստեղծագործութեան մասին հեղինակը հետեւեալը ըսած է· «Քառեակը գրելու գաղափարը յղացայ 1975ի ամրան, Շոստակովիչի մահուան օրը: Մեծ երաժիշտին յանկարծակի մահը ցնցեց զիս եւ ես որոշեցի գործ մը նուիրել անոր յիշատակին, որովհետեւ Շոստակովիչ ոչ միայն հայկ· երաժշտութեան բարեկամն էր, այլեւ յաճախ կուգար Հայաստան, ուր երաժիշտներու, նկարիչներու եւ երաժշտասէրներու շրջանակէն ներս ունէր մեծ թիւով բարեկամներ»: Երաժշտական քննադատներ եւ երաժիշտներ մեծապէս գնահատած են Ա· Բաբաջանեանի նոր գործը:

×

ԱԿԱԴ· ՆՈՐԱՅՐ ՍԻՍԱԿԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի պետական համալսարանին մէջ նշուած է Ակադ· Նորայր Սիսակեանի ծննդեան 70ամեակը: Հանդիսաւոր նիստին բացումը ըրած է կենսաբան Ակադ· Վ· Ղազարեան: Ողբացեալ գիտնականին կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Ակադ· Գ· Դաւթեան, անդրադառնալով կենսաբան գիտնականի ունեցած ելոյթներուն՝ միջազգային գիտական համագումարներուն մէջ: Կարգ մը գիտական զեկուցումներ կարդացուած են Նորայր Սիսակեանի դերին մասին կենսաքիմիայի զարգացման մարզէն ներս: Հայ գիտնականի մասին յուշեր պատմած են իր նախկին պաշտօնակիցներն ու աշակերտները, ինչպէս նաեւ զաւակները՝ Ալեքսէյ եւ Լիւդմիլա:

×

ԼԵՀ ԲԺԻՇԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի պատմութեան պետական դիւաններուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ փաստաթուղթեր եւ վաւերագիրներ, որոնք կը վերաբերին լեհ բժիշկ Վիկտոր Լունկեւիչի՝ Հայաստանի մէջ ունեցած 45ամեայ գործունէութեան, որ կը յատկանշուի ԺԹ դարու երկրորդ կէսերուն համաճարակի դէմ պայքարի կազմակերպութեամբ: Արդարեւ, 1830ական թուականներուն, երիտասարդ բժիշկը՝ Վարշաւայի եւ Վիլէնի համալսարաններէն շրջանաւարտ, մասնակցած է Լեհաստանի ազգային ազատագրական ապստամբութեան, զոր ձախողեցնելէ ետք՝ Լեհաստանի փոխարքան, ի շարս այլոց, Անդրկովկաս աքսորած է նաեւ Վիկտոր Լունկեւիչը: Լեհ բժիշկը, շուրջ 45 տարի ապրելով Արեւելեան Հայաստանի մէջ, պարզ բժիշկի պաշտօնէն հասած է մինչեւ Երեւանի բժշկական բաժնի տնօրէնի պաշտօնին: Ամուսնացած է Հայուհիի մը՝ Մարիամ Ղորղանեանի հետ եւ ունեցած՝ 14 զաւակ: Լունկեւիչ Հայաստանի մէջ հանդիպած է կարգ մը դժուարութիւններու: Քաղաքական աննպաստ պայմաններու հետեւանքով չկային մասնագէտ բժիշկներ, որոնք կարենային պայքարիլ ծայր տուած համաճարակի դէմ: Ուստի, լեհ բժիշկը իր ամբողջ գիտութիւնն ու հմտութիւնը ի գործ դրած է եւ իր նախաձեռնութեամբ հայերէն եւ ռուսերէն հրատարակել տուած է հանրամատչելի գրքոյկներ բնակչութեան համար, շրջելով գիւղէ գիւղ՝ օգնած է ժողովուրդին, զայն լուսաբանած եւ զինած՝ համաճարակի դէմ պայքարելու համար: Վիկտոր Լունկեւիչ կարեւոր դեր կատարած է նաեւ Անդրկովկասի մէջ բժշկութեան զարգացման ուղղութեամբ, ըլլալով Կովկասի բժիշկներու ընկերութեան հիմնադիրներէն եւ ամէնէն գործօն անդամներէն մէկը: Վիկտոր Լունկեւիչ օգնած է բնակչութեան բոլոր խաւերուն, առանց նկատի առնելու անոնց ազգութիւնը և ընկերային վիճակը: Համաձայն վաւերագիրներու,ան ձրի բժշկութիւն ըրած եւ նիւթական օգնութիւն ցոյց տուած է աղքատներուն, այդ պատճառով ալ վայելած է հայ ժողովուրդի խոր յարգանքը, որու լաւագոյն վկայութիւնն այն է՝ որ Լունկեւիչի ապրած փողոցը, Երեւանցիներ կոչած են Բժշկական: Հայ ժողովուրդի յարգանքին արժանացած են ոչ միայն Վիկտոր Լունկեւիչ, այլ եւ իր զաւակները, որոնք կը տիրապետէին հայերէն լեզուին: Լունկեւիչի աւագ որդին՝ Միխայիլ, բժշկական կրթութիւն ստանալով, ստանձնած է հօր պաշտօնը՝ Երեւանի բժշկական բաժնի տնօրէնութիւնը եւ երկար տարիներ եղած է Կովկասի բժիշկներու ընկերութեան ղեկավարը: Բժիշկին կրտսեր որդին՝ Վալերիան, որ յետագային դարձած է անուանի կենսաբան, գրած է «Հիպոկրատէս մինչեւ Դարվին» չորս հատորնոց աշխատութիւնը: Ան իր առաջին գիրքերը եւ գիտական յօդուածները գրած ու հրատարակած է հայերէն: Հետաքրքրական է նաեւ այն՝ որ բոլոր Լունկեւիչները, հարցարաններու մէջ գրած են, որ իրենք դաւանանքով հայ լուսաւորչական են:

×

ԳՈՒՐԳԷՆ ՋԱՆԻԲԷԿԵԱՆ ԻՐ ԴԵՐԱՍԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Խորհրդահայ թատրոնի նահապետը՝ Գուրգէն Ջանիբէկեան, մօտ ատենէն կը բոլորէ իր 80ամեակը: Այդ առթիւ Արմէնփրէսի թղթակիցը հանդիպում մը ունեցած է Գ· Ջանիբէկեանի հետ, որ հետեւեալը ըսած է իր անցեալ գործունէութեան մասին· «Հայկ· թատրոնի մէջ իմ ունեցած 60 տարուան գործունէութիւնը պարտականութիւն կուտայ ինծի թուղթին յանձնելու իմ յուշերն ու մտածումները եւ այն տպաւորութիւնները զորս ունեցած եմ իմ խաղընկեր անուանի դերասաններու արուեստէն: Յուշերս, որ կը կրեն «Իմ աշխարհից» ընդհանուր վերնագիրը, բաղկացած են երեք գիրքերէ: Առաջին գիրքը՝ «Ճանապարհ դէպի թատրոն» ենթավերնագիրով, որ մամուլի տակ է, կ'ընդգրկէ Երեւանի մէջ անցուցած իմ մանկութեան, պատանեկութեան, երիտասարդութեան տարիները մինչեւ 1924: Այդ գիրքին մէջ կան հին Երեւանի կեանքի ու բարքերու պատկերներ, տպաւորութիւններ՝ Աբելեանի, Զարիֆեանի, Շահխաթունիի, Թաշճեանի եւ այլ անուանի դերասաններու արուեստէն: Երկրորդ գիրքը, որ կը կրէ «Թատրոնի հետ» ենթավերնագիրը, կ'ընդգրկէ 1924 – 1945ի ժամանակաշրջանը, կը խօսի Երեւանի թատրոնի ձեւաւորման եւ զարգացման կարեւոր շրջաններու մասին, բեմադիրներ՝ Լեւոն Քալանթարի, Արշակ Բուրջալեանի, Արմէն Գուլակեանի, ինչպէս նաեւ մեծ դերասաններ՝ Ցամիկի, Փափազեանի, Արուս Ոսկանեանի, Հրաչեայի, Վաղարշեանի, Ջանանի, Օլկա Գուլազեանի, Աւետ Աւետիսեանի եւ այլոց արուեստի բնութագրութեան մասին: Երրորդ գիրքը՝ «Վարագոյրը չի իջնում» վերնագրով, կ'ընդգրկէ 1945էն մինչեւ մեր օրերը: Թէ ի՛նչ արժէք կ'ունենան իմ յուշերը՝ այդ կը ձգեմ թատերական քննադատներուն եւ ապագայ ընթերցողներուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ 1976-ԻՆ

(Վիճակագրական տուեալներ)

Բ.— ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գիւղատնտեսութեան համախառն արտադրութիւնը, ըստ ծրագրի, 6,5 տոկոս էր անցեալ տարուան համար: Վիճակագրութեան մէջ ըսուած է միայն, թէ «գիւղատնտեսության արտադրանքը կազմել է 707,2 միլիոն ռուբլի, որը 12,7 տոկոսով աւելի է իններորդ հնգամեակի տարեկան միջին արտադրությունից»: Արդ, նկատի ունենալով Պետպլանի նախագահ Ս. Թումանեանի զեկուցումին տուեալները, 1976ի համախառն արտադրութեան արժէքը 713 միլիոն ռուբլի ծաւալ պիտի ունենար եւ առով 1,5 տոկոսի աճ պիտի արձանագրէր: Ուրեմն վիճակագրութեան համաձայն սահմանուած տոկոսը չէ իրականացած: Անշուշտ, փոքր չափով:

Գիւղատնտեսական արտադրութիւններու պատկերը հետեւեալը կը կազմէ.— Հացահատիկ՝ 314.000 թոն, Շաքարի ճակնդեղ՝ 167.000 թոն, Բանջարեղէն՝ 384.000 թոն, Գետնախնձոր՝ 207.000 թոն, Խաղող՝ 199.500 թոն, Պտուղներ՝ 133.900 թոն: Ուրախալի է հաստատել, թէ հացահատիկի արտադրութիւնը, որ արդէն նախանցեալ տարի 296.000 թոնով մրցանիշ հաստատած էր, անցեալ տարի այդ մրցանիշն ալ կոտրելով աւելի բարձր ցուցանիշ մը ապահոված է: Եւ ինչ որ ամէնէն կարեւորն է՝ սակայն ձեռք ձգուած է գլխաւորաբար բերքատուութեան շնորհիւ: Մրցանիշ հաստատուած է նոյնպէս բանջարեղէնի արտադրութեան մարզէ ներս: Շաքարի ճակնդեղի եւ գետնախնձորի բերքերու քանակն ալ աւելի եւս գոհացուցիչ է: Դժբախտաբար նոյնը կարելի չէ ըսել խաղողի եւ այլ պտուղներու բերքին համար, քանի ասոնց քանակը նախանցեալ տարուընէ նուազ է:

1976 Յունուար մէկէն մինչեւ 1977 Յունուար 1 կոլտնտեսութիւններու, միջտնտեսական գիւղատնտեսական ձեռնարկութիւններու, սովխոզներու եւ պետական այլ տնտեսութիւններու մէջ կովերու թիւը աւելցած է 3.100, մինչ նախանցեալ տարի նուազած էր 200: Խոզերու թիւը նուազած է 4.900, երբ 1975ին աւելցած էր 3.500: Ոչխարներու եւ այծերու թիւն ալ նուազած է 8.600, երբ նախանցեալ տարի աւելցած էր 15.900: Արտակարգ նուազումները պէտք է բացատրել Խորհ. Միութեան հացահատիկի 1975ի բերքի շատ ցած աստիճանով: Արդարեւ, երբ հացահատիկի տագնապ ստեղծուի, գիւղացիները կը մորթեն անասունները, քանի ասոնց կերին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ հացահատիկը:

Միսի անցեալ տարուան արտադրութիւնը եղած է 71.700 թոն, կաթինը՝ 433 հազար 700 թոն, հաւկիթինը՝ 373 միլիոն, իսկ բուրդինը՝ 4.696 թոն: Մինչ միսի եւ բուրդի արտադրութիւններու քանակը նախանցեալ տարուընէ նուազ եղած է, կաթի եւ հաւկիթի արտադրութիւններունը աւելի:

Գիւղատնտեսութեան զարգացման եւ աշխատանքի մեքենայացման համար 1976ին աւելի քիչ թիւով մեքենաներ յատկացուած են, բաղդատմամբ 1975ի:

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Պետական եւ քօօփերաթիւ ձեռնարկութիւններու ու կազմակերպութիւններու, կոլտնտեսութիւններու, ինչպէս նաեւ բնակչութեան կողմէ 1976ին կառուցուած են 18.300 նոր բարեկարգ բնակարաններ եւ առանձնատուներ՝ 1.150.000 քառակուսի մեթր ընդհանուր մակերեսով: Սակայն հնարաւորութիւն տուած է բարելաւելու մօտ 120.000 հոգիի բնակարանի պայմանները: Շինարարութիւնը, որ տկար ճիւղը կը մնայ տնտեսութեան, անցեալ տարի եւս չէ իրականացուցած առաջադրութիւնները: Անցեալ տարի, նախանցեալ տարուընէ 5.000 քառ. մեթր ընդհ. մակերեսով նուազ բնակարան կառուցուած է, իսկ ծրագիրը 100.000 քառ. մեթրով պակաս է:

Պետական ծաւալով բնակարաններու շինարարութեան տոկոսը 60ի շուրջ եղած է:

Շահագործման յանձնուած են 34.400 տեղով նոր նախակրթարաններ, 5.800 տեղով մանկապարտէզներ ու մանկամսուրներ, 920 մահճակալով հիւանդանոցներ: Առանց մանրամասնելու ըսենք թէ բոլոր ծրագիրներն ալ չեն իրականացած: « Նախատեսուածի համեմատությամբ պակաս շահագործման յանձնուեցին բնակելի շէնքեր, հանրակրթական դպրոցներ եւ նախակրթական հիմնարկներ ու արդիւնաբերական մի շարք օբիեկներ », գրեց կուսակ արդէն Պետպլանի նախագահը՝ Ս. Թումանեան, Յունուարի սկիզբը («Սով. Հայաստան», Յունուար 1):

Այսուհանդերձ, անցեալ տարուան կարեւոր իրագործումներէն մէկը պէտք է նկատել Հայկական Հիւլէակայանի երկու մասնաբաժիններէն առաջինի բացումը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՅԱՐԳԵԼԻ ՊԱՏՃԱՌ

Ո՞վ կը մտածէր, թէ այդպիսի բան կը պատահի:

Ո՞վ կը սպասէր, թէ մեր հիմնարկի պետն այդ օրն աշխատանքի կը գայ ճիշդ ժամին, առաւօտեան ժամը 9ին:

Ուղիղ երկու տարի, հանած արձակուրդներն ու գործուղումները, նա աշխատանքի էր գալիս ժամը 11ին: Դա մենք հիանալի գիտէինք եւ գիտէինք, թէ ինչու: Ընկեր Աստմեանը աշխատանքից յետոյ սիրում էր խմել: Եւ որովհետեւ ուշ էր հարբում, ուշ էլ քնում էր:

Ահա ամբողջ գաղտնիքը:

Իսկ աշխատանքի գալիս էր բարեխղճօրէն, նոյնիսկ կարելի է ասել՝ չափից աւելի պարտաճանաչ կերպով՝ առաւօտեան ճիշդ ժամը 11ին: Եւ որովհետեւ երբեւէ չէր խախտում այդ ժամը, նրա գալուց հինգ րոպէ առաջ մենք արդէն գրաւած էինք լինում մեր աթոռները: Զսպւում էին փայտէ ու երկաթէ հաշուիչները, ցրիչները արագ-արագ այս ու այն կողմ էին ասում, համաչարկեր էին տալիս մեքենագրուհիները:

Ընկեր Աստմեանը ժպտում էր մեզ, ժպտում էր բարեացակամօրէն եւ մտնում իր առանձնասենեակը:

Եւ սկսում էր աշխատանքին օրը:

Իսկ այդ չորրորդաբթի օրը թէ ինչ է պատահում, ո՞վ կարող է իմանալ, հիւա՞նդ է լինում ընկեր Աստմեանը, թէ խմիչքի ընկերներն են բացակայում, առայժմ յայտնի չէ, բայց առաւօտեան ուղիղ ժամը 9ին յայտնւում է հիմնարկի շէնքի առաջ:

Յայտնւում է, նայում դրան կողպէքին ու մնում զարմացած: Մոլորուած քայլում է շէնքի շուրջը, մի քանի անգամ կարդում է հիմնարկի անունը՝ մտածելով, թէ գուցէ սխալ տեղ է եկել եւ անհրաժեշտ է համարում հարցնել անցորդներից մէկին.

— Ներեցէք, այսօր Շաբա՞թ է, թէ Կիրակի:

— Երեքշաբթի է, ընկեր ջան, — քայլերն արագացնելով ասում է անցորդը:

«Չէ, այստեղ մի խորը թիւրիմացութիւն կայ», — մտածում է ընկեր Աստմեանը տեղաւորուելով բետոնէ սանդուխքին: Եւ սկսում է սպասել:

Զանցած երեսունհինգ րոպէ, յօրանջելով միասին յայտնւում են շէնքի պահակն ու տեղկոմի նախագահը:

— Սամսո՞ն, — ատամների արանքից հարցնում է ընկեր Աստմեանը, — որտե՞ղ էիր:

— Կ-կնիս հիւանդ էր, — կողպէքը չկարողանալով բացել, կակազում է պահակը:

— Դու բժի՞շկ ես: Գրաւոր նկատողութիւն: — Կարում է դիրեկտորը: — Իսկ դո՞ւք, տեղկոմի ընկ. նախագահ...

— Տ-տրոլէյբուսն ուշացաւ... տ-տրամվայը...

— Ոտքով գայիք, ինչպէս ես եմ եկել, — խորհուրդ է տալիս ընկ. Աստմեանը: — Գրաւոր խիստ նկատողութիւն:

— Բա էդ բոլորը, որ մեզ էք տալիս, մեզանից յետոյ եկողներին ի՞նչ էք տալու, — դուռը բացելով, հարցնում է Սամսոնը:

Նրա միամիտ հարցն անպատասխան թողնելով, դիրեկտորը մտնում է իր առանձնասենեակը եւ հինգ րոպէ անց անհոգ երգելով ընդունարան մտած քարտուղար-մեքենագրուհի Սիմային կարգադրում է սեփական ձեռքով գրել նկատողութիւն ստանալու սեփական հրամանը:

— Ռուբէն Պաւլովիչ, կեանքումս առաջին անգամ ուշացել եմ եւ... նկատողութի՞ւն, — շրթունքները յուզմունքից ներկելով արդարացիօրէն տրտնջում է Սիման:

— Որպէսզի առաջինը վերջինը լինի, — փիլիսոփայօրէն նկատում է ընկեր Աստմեանը:

Այնուհետեւ նա քարտուղարուհուն նստեցնում է ձախ կողմում, իսկ խիստ նկատողութիւն ստացած տեղկոմի նախագահին՝ աջ կողմում եւ սկսում է անօրինակ մի հաշուեյարդար անակնկալի եկած, խուճապի մատնուած մեր համեստ կոլեկտիվի հետ: Ըստ որում ծայրայեղ ջանասիրութեամբ նրան օգնում է տեղկոմի նախագահը, չփոթեցնում, խաչաձեւ հարցեր է տալիս ուշացած միամիտ մարդկանց, պահանջում, որ բոլորն առնուազն գրաւոր խիստ նկատողութիւն ստանան:

— Չէ, չէ, ազնուօրէն ասէք, ինչո՞ւ էք ուշացել, — չարախնդօրէն հարցնում է նա:

Ըստ որում, ուշացածների պատասխաններն առանձին ինքնատիպութեամբ չէին փայլում: Կոլեկտիվի յիսուն տոկոսը յայտարարում է, թէ հիւանդ էր կինը կամ ամուսինը, որին հետեւում է տեղկոմի նախագահի քմծիծաղը...

— Դուք բժի՞շկ էք, ինչ է: Խիստ նկատողութիւն:

Միւս յիսուն տոկոսն էլ ազնուօրէն խոստովանում է, թէ մեղաւորը տրոլէյբուսն էր, աւտոբուսը կամ տրամվայը, որին ի պատասխան, տեղկոմի նախագահը, նուիրուածօրէն նայելով հիմնարկի պետին, նետում է հեգնանքով.

— Տրանսպորտը, հա՞, իսկ չէի՞ք կարող ընկեր Աստմեանի նման ոտքով գալ: Հը՞... Խիստ նկատողութիւն:

Ժամը 11ին 15 րոպէ պակաս հիմնարկի պետի դայրոյթն իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ առանձնասենեակի կիսաբաց դռնից լսեց Սիմայի փեսացու եւ համատեղութեան կարգով կադրերի գծով տեսուչ Մացակի ձայնը:

— Սիմ, ազիզ, չէ՞ֆն, ինչպէս միշտ, չկա՞յ...:

— Կա՛մ, — որոտաց Աստմեանը, — ես կամ, իսկ դուք հեռացուած էք աշխատանքից:

— Հեռացնելու համար տեղկոմի համաձայնութիւն է պէտք, — նկատեց քարտուղար-մեքենագրուհի Սիման:

— Ես համաձայն եմ, — ասաց տեղկոմի նախագահը: — Օրուայ վերջին որոշումը պատրաստ կը լինի: Մեր կոչումն է ունենալ դիրեկցիային՝ հիմնարկում աշխատանքային օրինակելի կարգ ու կանոն հաստատելու համար:

— Տեղկոմի նախագահը դեռ տեղկոմ

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՕՋԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՄԻՆՋԵՒ ԲԻՆԳՅՕԼ

— Իսկ ձեր գիւղում սեւ զօրք կա՞յ, — հարցրի:

— Չկայ:

— Նրա՞նք էլ տարին մէկ անգամ են երեւում:

— Ոչ, ամէնաքիչը ամիսը մէկ անգամ: Երէկ Սեւ կամուրջում քսանհինգ համիդիէ ձիաւոր կար: Այս գիշեր նրանք քաշուեցին Վարդովի լեռները:

Ուշ երեկոյեան Շապատիկը անցնելով՝ հասայ Սեւ կամուրջ: Մշեցի Տիգրանը եւ Ալադին Միսաքը պառաւի մարագում նստած՝ ինձ էին սպասում: Շէկ Դաւիթը քնած էր յարդի վրայ: Իմ ոտնաձայնից խկոյն արթնացաւ: Երեքն էլ սաստիկ զարմացան՝ իմ գլխին մի տարօրինակ քոլոզ եւ ձեռքիս մի անծանօթ ծաղիկ տեսնելով:

— Ի՞նչ պատահեց քեզ, որտեղի՞ց ես գալիս, — հարցրեց Մշեցի Տիգրանը բարկացած:

— Բինգյօլից, — պատասխանեցի:

— Ինձ չթողեցիր Մասիս բարձրանամ, իսկ դու մինչեւ Բինգյօ՞լ հասար, — գոռաց վրաս:

— Սխալուած էի:

— Այդ ի՞նչ ծաղիկ է ձեռքիդ: Բրաբիո՞ն:

— Հասայ մինչեւ Բինգյօլի ամէնէն բարձր գագաթը, բայց այդպիսի ծաղիկ չգտայ: Իմ բերածը լեռնային մանուշակ է:

Խնուս-Բերդից մի խճուղի էր գնում դէպի Մուշ: Շէկ Դաւիթն ասաց, որ այդ ճանապարհով Մշոյ դաշտ իջնելը վտանգաւոր է: Խաւարը ճեղքելով, նա մեզ Նազիկ լճի տակով առաջնորդեց մինչեւ Գրգուռի ծծմբադոյն ստորոտները եւ վերադարձաւ Խնուս:

Հովիւներից իմացանք, որ մեծ զօրք է պաշարել Շամիրամ գիւղը, եւ ճանապարհը փակ է: Գրգուռի ստորին լանջերին մի քարայր կար: Մեր բեռները թաքցրինք այդտեղ եւ հովիւներից հաց վերցնելով, մագլցեցինք Նեմրութն ի վեր: Երկու գիշեր անցուցինք Նեմրութի գագաթին: Գտայ Նեմրութի այն ժայռը, որի մօտ տեսել էի Աղբիւր Սերոբին: Այդտեղ էր, որ ես սկսեցի ծխել: Յիշեցի Աղբիւր Սերոբին եւ Արաբոյի տուփը հանելով՝ փաթաթեցի առաջին գլանակը իմ կեանքում:

Երրորդ օրուայ լուսաբացին մեր բեռները թաքստոցից վերցնելով՝ Գրգուռի լանջերով շարժուեցինք դէպի Մշոյ դաշտ: Հեռւում երեւում էին Ծիրնկատարն ու Ծծմակայ քիթը՝ Մեղրի քարերով: Այդտեղ էր Բերդակի սարը: Այդտեղ էր Գէորգ Չաւուշը իր հայդուկներով սպասում մեզ:

Պատրաստւում էինք նետուել Տաւրոսի լանջերը, երբ ձիւնախառն բուքը սկսուեց:

ՏԱՒՐՈՍԻ ԲՈՒՔԸ

Դուք գիտէ՞ք, թէ ինչ է բուքը Հայկական Տաւրոսում:

Աստուա՛ծ ի՛մ, ինչ ուժգնօրէն է փըչում սառնաշունչ քամին: Ամէն րոպէ ձիւնախառն մրրիկը կարող է քեզ անդունդ գլորել: Բայց իմ շալակին բեռ կայ: Ես շալակատար եմ եւ պարտաւոր եմ այդ բեռը տեղ հասցնել: Ես մենակ չեմ, ինձ հետ են Մշեցի Տիգրանը եւ Ալադին Միսաքը: Երեքս էլ ուխտեալ զինուորներ ենք: Տիգրանը առջեւից է գնում, նրա ետեւից՝ Միսաքը, իսկ Միսաքի թիկունքից ես եմ քայլում: Գնում ենք ժայռերի միջով, ձեռնափայտերը հաստատօրէն բարձրացնելով ու իջեցնելով, երբեմն իրար դիպչելով կամ բախուելով ժայռերին, մերթ կռանալով ու բարձրանալով եւ մերթ սահելով ներքեւ, չարունակ ոռոգելով հեշտ անցուղի եւ անվտանգ լեռնապտոյտ:

Քայլում եմ ու մտածում. այս ծանր բեռը, որի մէջ վառօդ ու փամփուշտ կայ, ես տանում եմ պարպելու բռնակալների կրծքին, տանում եմ պաշտպանելու իմ թշուառ հայրենակիցներին բէկերի եւ յեղուզակ ցեղերի յարձակումներից: Տանում եմ սուլթանի թախտը պայթեցնելու: Բոլորն են վառօդ կուտակում սուլթանի դէմ. Սալոնիկի Թուրքը, Մակեդոնացին, Յոյնը, Հայը, Արաբը, Քուրդը, Ասորին...:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(81 – Շար.)

չէ, — հեգնանքով նետեց Սիման:

Տեղկոմի նախագահը նրան նայեց ըսպառնիչ արհամարհանքով:

— Պահ, — ասաց նա, — այ քեզ նորութիւն: Տեղկոմն այդ ես եմ:

Եւ այնպիսի կեցուածք ընդունեց, ինչպէս հաւանաբար Լուդովիկոս 14րդն էր ընդունել «Պետութիւնն այդ ես եմ» նախադասութիւնն արտասանելուց յետոյ:

Ցաջորդ տասնըհինգ րոպէում տեղկոմի համաձայնութեամբ աշխատանքից հեռացուեցին նաեւ տնտեսվար Միտուշը եւ դիրեկտորի տեղակալ Հայկազը, որն անցեալ ժողովում մեծ-մեծ խօսում էր գիտա-տեխնիկական յեղափոխութեան մասին:

Ջոհերին չօգնեց ոչ մի պատճառաբանութիւն:

— Ես մատեխանար էի գնացել, — ասաց Միտուշը:

— Ազբի աւտոմեքենային էի սպասում, — արդարացաւ Հայկազը:

Բայց ընկեր Ատոմեանն անդրդուելի էր:

— Պարտաւոր էիք ինձ տեղեակ պահել, — կտրեց նա: — Դրանք յարգելի պատճառաբանութիւններ չեն:

Եւ ահա այդ շիկացած մթնոլորտում, երբ նկատողութիւն, խիստ նկատողութիւն ստացած եւ աշխատանքից հեռացուած ողջ կոլեկտիվը ընդունարանում հաւաքուած մռայլ լռում էր, ինչպէս քրմերի երգչախումբը «Այտա» օպերայի երկրորդ գործողութեան երրորդ պատկերում, դուռը բացուեց եւ ներս մտաւ Ֆիզկուլտ-հրահանգիչ Շահէնը:

— Օ՛, հաւաքուել էք ՊԱԳի նորմաները յանձնելո՞ւ, — ուրախ ժպտալով հարցրեց նա:

Եւ երգչախումբը նրան նայեց կարեկցանքով, սպասումով եւ չարախնդութեամբ:

— Իսկ տատիդ հարսանիքը միտդ չի՞ գալիս, — մեներգեց աշխատանքից հեռացուած Միտուշը:

— Որեւէ յարգելի պատճառ գտիր, Թչուառական, — շշնջաց խիստ նկատողութիւն ստացած գրադարանավարը, — պետն այսօր ժամը 9ին է աշխատանքի եկել:

Շահէնը գունատուեց, նայեց դէպի դուռը, տատանուեց մի պահ, նայեց կոլեկտիվին, ամաչեց ու երերուն քայլերով մտաւ առանձնասենեակ:

Եւ երգչախումբը շունչը պահեց կիսաբաց դրան առաջ:

— Որտե՞ղ էիր, — գլուխը ծանրօրէն բարձրացրեց ընկեր Ատոմեանը:

Ֆիզկուլտ-հրահանգիչը լուռ էր:

— Գուցէ կինդ հիւա՞նդ էր, — հեգնեց տեղկոմի նախագահը:

— Ոչ, — ասաց Շահէնը:

— Գուցէ տրոլէյբուսն էր ուշանում — խայթեց քարտուղար-մեքենագրուհի Սիման, որի աչքին աշխարհը մթնել էր. կադրերի գծով տեսուչ Մացակի ազատման հրամանը իր ձեռքով գրելուց յետոյ, եւ անգիտակցաբար տեղկոմի նախագահի ճամբան էր անցել:

— Ո՛չ, — ասաց Շահէնը:

— Ի՞նչ է, Ֆիզկուլտ-կոմիտէ՞ էին կանչել, — արհամարհանքով յուշեց հիմնարկի պետը:

— Ոչ, ընկեր Ատոմեան:

— Ուրեմն ինչո՞ւ ես ուշացել, սաս:

— Անյարմար եմ զգում ասել, — մըրմնջաց Շահէնը:

— Ասա, ասում եմ:

— Անկեղծօրէն ասե՞մ:

— Ի հարկէ անկեղծօրէն:

— Խմել էի:

— Ի՞նչ: Ի՞նչ ասացիր...

— Երէկ շատ էի խմել... Երկար... առաւօտը չկարողացայ վեր կենալ:

— Հեռացնե՛լ, — Ֆիզկուլտ-հրահանգչի լկտիութիւնից ցնցուած բղաւեց տեղկոմի նախագահը: — Տեղկոմը համաձայն է:

— Հեռացնե՛լ, — ճչաց քարտուղար-մեքենագրուհի Սիման:

Իսկ ընկեր Ատոմեանը լուռ էր: Նա Շահէնին էր նայում համակրանքով, ներողամտութեամբ եւ խորին ըմբռնումով:

— Իսկ հիմա ո՞նց ես, — հարցրեց նա:

-- Գլուխդ չի՞ ցաւում:

— Լաւ եմ, ընկեր Ատոմեան, — ասաց Շահէնը:

— Ըգ գնա, գնա աշխատիր — գլխոգ արեց ընկեր Ատոմեանը:

Կոլեկտիւն աւեկոծուեց մէջը քար նետուած ջրափոսի նման, երբ Շահէնն ընդունարան մտաւ:

— Հեռացրի՞ն, — կեղծ կարեկցանքով հարցրեց տնտեսվար Միտուշը:

— Ինչո՞ւ պիտի հեռացնէին, — ժըպտաց Շահէնը, — ես յարգելի պատճառ ունէի: — Խմել էի երէկ:

Եւ դատապարտուած կոլեկտիվը զարմանքի ճիչ արձակեց, ինչպէս քրմերի երգչախումբը «Այտա» օպերայի երրորդ գործողութեան երկրորդ պատկերում, երբ յայտնի է դառնում Ռադամէսի դաւաճանութիւնը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆ

«Գրական թերթ»

Մեթրօն ժողովրդական թանգարանի վերածելու ծրագիրը

Հանրային փոխադրական սպասարկութեան մարզին մէջ, յատկապէս մեթրոյի, 1977ը հիմնական փոփոխութիւններու եւ նոր ծրագիրներու իրականացման տարի մը պիտի ըլլայ: Տարեկան մէկ միլիառ երկու հարիւր միլիոն հոգի մեթրոյէն կ՚օգտուի: Այս պատկառելի քանակը սախողութեան տակ կը դնէ Փարիզի փոխադրական սպասարկութեան պատասխանատու մարմինը՝ աւելի ուշադրութիւն դարձնելու եւ մեթրօն դուրս հանելու միայն ճարտարարուեստականացած փոխադրական միջոց մը ըլլալու դերէն:

Այս առթիւ, մեթրոյի կայաններու յարդարման սպասարկութեան պետը յայտնած է, որ փոխադրութեան զոյգ միջոցները՝ գետնի տակ եւ գետնի վրայ, պէտք չէ իրարմէ տարբեր ըլլան: Հետեւաբար պատկան մարմինները՝ ճամբորդի հանգիստը նկատի առնելով, կ՚ուզեն փոխադրութեան ստորերկրեայ եւ գետնի վրայի միջոցները իրարու զօդել եւ ստեղծել այնպիսի պայմաններ ու մթնոլորտ, որ այլեւս Սալվատոր Տալի մը չըսէ՝ «քառասուն տարեկան ռեւէ մարդ որ տակաւին մեթրօ կ՚առնէ ձախողած մըն է»:

Որո՞նք են այդ պայմանները: Նախ՝ մեթրոյի կայաններուն մէջ կառուցանել սրճարաններ, խանութներ, ժամանցի վայրեր կամ մշակոյթի եւ արուեստի գործեր ներկայացնող ցուցափեղկեր զետեղել եւ պատշաճ յարդարանքներ կատարել յիշեցնելու համար ճամբորդին՝ որ եւ կայանէն դուրս գտնուող այս կամ այն մշակութային հաստատութիւնը, թանգարանը, ցուցահանդէսի վայրը եւն.: Ի դէպ, յիշեցնենք որ 1969ին, մեթրոյի Լուվր կայանը այս տեսակէտէն օրինակը տուած էր՝ թանգարանային յարդարանքով մը: Սակայն այսօր, մի՛այն անիկա բաւարար եւ գոհացուցիչ չի նկատուիր:

Ուրեմն, համաձայն ծրագրի, Վառէն կայանի յարդարումը պիտի յիշեցնէ, որ դուրսը կը գտնուի Ռոտէն թանգարանը, Կօպըլէն կայանը՝ գորգագործութեան արուեստանոցը, Իէնան՝ Կիմէ թանգարանը եւայլն:

Ցայժմ, մեթրոյի պատկան մարմինները շատ առիթներ չէին տուած արուեստագէտներու՝ իրենց ստեղծագործական աշխատանքներով հանդէս գալու կայաններու մէջ: Ժամանակակից արուեստագէտներու գործերը առաջին անգամ ըլլալով 1969ին է որ երեւցան՝ Տէփանս կայանի բացման առթիւ: Կայանը չինուեցաւ հինգ տարուան ուսումնասիրութենէ մը ետք: Հոն երկու արուեստագէտներ կրցան արտայայտել իրենց արուեստը՝ Մօրիս Լըժանռ եւ Ատան Թէսիէ: Էթուալ կայանին մէջ Ֆիլասիէ կորագիծ գոյներով սալայատակում մը ըրաւ:

Ներկայիս պատկան մարմինները տարբեր տրամադրութիւն եւ նախատեսութիւն ունին մեթրոյի կայաններու յարդարման համար: Ընթացիկ տարուան վերջաւորութեան պիտի բացուի Շաթլէի նոր կայան. այդ առթիւ դիմում պիտի ըլլայ արուեստագէտներու, որպէսզի չորս տարբեր կէտերու համար քանդակագործութեան արուեստի գործեր պատրաստեն: Անոնցմէ մէկը իբրեւ նիւթ պիտի ունենայ «Հանդիպման կէտը», զոր պէտք է արտայայտէ արուեստագէտը:

Ինչպէս կ՚երեւի, մեթրոյի կայաններու յարդարման մարզէն ներս նախապատուութիւնը կը տրուի քանդակագործութեան: Նկարչութեան առիթ չի տրուիր գործնական պատճառներով՝ խոնաւութիւն, փոշի եւայլն:

Արուեստագէտներուն եղած ապսպրանքները քիչ են տակաւին, նիւթական պատճառներով: Մեթրոյի պատկան մարմինները կը ջանան կայաններու գեղարուեստական կեանքին ուժ տալ. առ այդ ծրագրուած է դարձեալ նկարչական ցուցահանդէս մը կազմակերպել Մոնփառնասի մէջ:

Այս բոլորով հանդերձ, հեռու ենք տակաւին այն խօսքէն զոր կ՚արտասանէր Փարիզի օփերայի ճարտարապետը՝ Շառլ Կառնիէ, 1886ին, թէ՝ մեթրօն, փարիզցիներու մեծամասնութեան համար, իր գոյութիւնը կ՚արդարացնէ, եթէ մեկնի Թողու ճարտարարուեստական նկարագիրը եւ դառնայ ամբողջովին արուեստի գործ մը:

Թ. Ա. Թ.

ԹՂԹՈՒԹԷ ԹՂԹՈՒԹ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Տիթրօյթի Ալեք Մանուկեան վարժարանը եւ Հ. Օ. Մ.ի ամէնօրեայ վարժարանը յայտարարած են կազմութիւնը՝ Հայերէնի Դասընթացքներու Մշակման միացեալ Յանձնախումբի մը, որ վաւերացուած է Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ամերիկայի Կեդր. Վարչութեան, ՀՕՄի Կեդր. Գործադիր Վարչութեան, Արմենիըն Խեմպլի, Հայ Ուսանողներու Միութեան եւ բազմաթիւ այլ հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ: Յանձնախումբը կազմուած է իբր արդիւնք Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ ՀՕՄի վարժարաններուն մէջ ընթացող անհատական ճիգերուն՝ մշակելու համար հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան դասաւանդման ծրագիրները: Երկու վարժարաններու ուսուցիչներէն եւ Տիթրօյթի հայկական համայնքի զանազան անդամներէն բաղկացած յանձնախումբը Դեկտ. 17ին առաջարկ մը ներկայացուցած է՝ նահանգային դրամական յատկացում մը ընել մէկ տարուան ուսումնասիրութեան մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ նախակրթարանի եւ երկրորդական վարժարանի դասարաններուն համար ուսումնական ծրագիր մը պատրաստել: Երբ առաջարկը վաւերացուի Առողջապահական, Կրթական եւ Բարօրութեան Գրասենեակին, Ազգային ժառանգութեանց Ուսմանց Ծրագրին կողմէ, աշխատանքները պիտի ղեկավարէ Յանձնախումբի վարիչ Փօլ Քուլհանճեան, Տիթրօյթէն Հանրային Վարժարանի վարչական տեսուչ մը: Պատմութեան բաժինը պիտի համակարգեն Երուանդ Ազատեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահի մասնաւոր օգնականը եւ Րոս Վարդեան, ՀՕՄի ամէնօրեայ վարժարանին տնօրէնը: Հայերէն լեզուի բաժինը պիտի համակարգեն Սոնիա Տերմըն, ՀՕՄի ամէնօրեայ վարժարանի հայերէնի դասաւանդութեանց վարիչը եւ Վրճինիա Վարդ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան վարժարանի տնօրէնուհին: Յանձնախումբը պիտի ունենայ նաեւ խորհրդատու մարմին մը:

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ոչ, չեմ ուզեր մին կամ միւսը ընտրել: Կ՚ուզեմ որ իմ սէրս եւ ատելութիւնս միեւնոյն գոհացումը ստանան, Ֆանտիանօն պէտք է մեռնի եւ Պիանքան պէտք է իմս ըլլայ: Այս երկու բաները կ՚ուզեմ, որովհետեւ կեանքս ատոնց կապուած է: Ֆանտիանօն բռնելու գործը Սանտրիկօն պիտի տեսնէ:

— Այսինքն քու հակառակորդդ անգիտակցաբար քու հաշուո՞յդ պիտի աշխատի:

— Այո:

— Ըսել է, հակառակորդդ չի՞ գիտեր թէ դուն Պիանքան կը սիրես:

— Ոչ:

— Ուրեմն չի գիտեր նաեւ թէ դուն իր հակառակորդն ես:

— Այո, չի գիտեր:

— Գէշ բանաստեղծութիւն չէ: Ի՛նչ հրաշալի նիւթ:

— Պիանքան ունենալու համար ինծի օգնել կը խոստանա՞ս:

— Գիտես թէ քու ամէնէն լաւ բարեկամդ եմ:

— Գիտեմ, սիրելի Փեթրոս, գիտեմ: Հիմա պիտի բացատրեմ քենէ խնդրելիքս: Սանտրիկոյի եւ Պիանքայի ամուսնութիւնը անխուսափելի է... անոնք իրարու հետ պիտի ամուսնանան եւ պէտք է որ ամուսնանան...:

— Ե՞րբ...

— Ատիկա դեռ չեմ գիտեր. Սանտրիկօն պիտի որոշէ անշուշտ: Իմ գիտցածս սա է թէ պսակի խորհուրդէն անմիջապէս յետոյ Պիանքան պէտք է աներեւութանայ:

— Ի՞նչպէս:

— Ատիկա իմ գիտնալիք գործս է:

— Ուրեմն ես ի՞նչ պիտի ընեմ:

— Պիանքան տունդ պիտի ընդունիս:

— Հը՛...:

— Հասկցա՞ր...:

— Հասկցայ... եւ այնքան լաւ հասկըցայ որ... քիչ մնաց վրաս կաթուած պիտի իջնէր:

— Ուրեմն պիտի մերժե՞ս այս գործին մէջ օգնել ինծի...:

— Ընդհակառակն գրկաբաց պիտի ընդունիմ առաջարկդ:

— Շնորհակալ եմ:

— Եւ եթէ չեմ սխալիր, Պիանքայի հոս բերուած օրը պիտի ստանամ հինգ հարիւր հազարը... չէ՞...:

— Անանկ թող ըլլայ, բայց քու բարեկամութիւնդ ինծի շատ սուղի նստած կ՚ըլլայ...:

— Քեզի ի՞նչ, վճարողը դուն չես, դրամը Հանրապետութեան գանձէն պիտի ելլէ...: Հիմա յատակագիծդ բացատրէ տեսնենք:

— Պիանքան հոս վար պիտի դնես, զայն քու Արաթիմոսուհիներուդ պիտի ներկայացնես իբրեւ նոր ընկերուհի:

Աստ կայ ուրեմն լալ եւ կրճտել ատամաց... եւ պոռչտուք...:

— Դուն արցունք չորցնելու արհեստը լաւ գիտես: Անգամ մը որ Պիանքան տունդ հաստատուի, պէտք է խոստանաս ինծի որ Արաթիմոսուհիներէդ զատ ոչ ոք պիտի տեսնէ զինքը:

— Կը խոստանամ:

— Այս մասը լմնցաւ, հիմա գանք գործողութեան ամէնէն փափուկ մասին:

— Փափուկ գործողութիւնները իմ տանս մէջ աւելի դիւրաւ կը կատարուին քան թէ անփափուկները: Բացատրէ տեսնենք, ի՞նչ ըսել կ՚ուզես:

— Արաթիմոսուհիներուդ մէջ խելացի, հաւատարիմ, մէկ խօսքով ամէն բան հասկցող եւ քեզի հաճելի երեւալու համար ամէն բան աչքը առնող մէկ կամ երկու աղջիկ ունի՞ս:

— Ամէնքն ալ խելացի են, ամէնքն ալ հաւատարիմ են եւ ամէնքն ալ ինծի հաճելի երեւալու համար կեանքերնին կուտան, պատասխանեց Արաթիմոս հպարտութեամբ:

— Բայց տեսնենք մինչեւ հիմա անբասիր մնացած առաքինութիւն մը խաթարելու, լլրճելու կարողութիւնը ունի՞ն:

— Այդ կողմէն ալ կրնաս վստահ ըլլալ:

— Այդ հաշուով ամիսէ մը կը յուսա՞ս որ...:

— Ամիսէ՞ մը մի... հը...: Տասնըհինգ օրէն, տասնըհինգ օրէն քու վայրենի Պիանքադ հոս կուսանաց վանքէն ներս նոր ելած մայրապետի մը պէս պիտի սրբանայ...:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմէի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, ողբացեալ Յակոբ Գումրուեանի հոգեհանգստեան առթիւ ստացած է հետեւեալ նուէրները.– Գումրուեան եղբարք 150, Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Պետիկեան 100 եւ դպրոցին 100, Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Զիլինկիրեան 150 եւ դպրոցին 100, Հմայեակ Կարապետ – եան 10 ֆր.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի պարահանդէսը Մայիս 7 Շաբաթ երեկոյ եւ դաշտահանդէսը՝ Յունիս 19, Կիրակի։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթա – կան հերոսամարտի 62րդ տարեդարձը Ապրիլ 17ին Կիրակի, Մշակոյթի Տան «Վասպուրական սրահ»ին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնոր – հակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սապունճեանէ 100 ֆր. իրենց այցելու – թեան առթիւ։ Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեանէ 20 ֆր. Կապ. Խա– չի դպրոցին համար, Պր. Պետրոսեանի ա– պաքինման առթիւ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Մոստիչեան կը նուիրեն 100 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օժանդակութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Գավուքճեանի մահ– ուան տխուր առիթով Տէր եւ Տիկ. Միհ– րան Մավեան կը նուիրեն 100 ֆր. ի նը– պաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն Տիկ. Փերուզ Նաւասարդ– եանի մահուան տխուր առիթով։

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Հինգշաբթի, Փետր. 17 տօն է Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց՝ հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարե – ցան ի մեծի պատերազմին — 451 թ.։

Նոյն օրը՝ տօն է Անուանակոչութեան վազգէն Ա. սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց։

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկե– ղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մա– տուցուի եւ կը կատարուի Հայրապետա – կան մաղթանք։

Կը հրաւիրուին մեր ժողովուրդն ու դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ մեր մանուկները ներկայ գտնուելու այս արա– րողութիւններուն, ներշնչուելու Վարդա– նանց հաւատքով, աղօթելու Հայաստան – եայց Եկեղեցւոյ անսասանութեան եւ Ա– մենայն Հայոց Հայրապետի արեւշատու– թեան համար։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 14էն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ, կազմակերպութեամբ Վա– լանսի Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

(Հայրենական տեսարաններ, 1915 Թուա– կանը, Հայկ. դիմադրութիւնը, Հայկ. Լեգէոնը, եւայլն)

Կը ներկայացնէ՝

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԸԼԵԱՆ

(Տեսուչ
Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի)
Ուրբաթ, Փետր. 25, ժամը 20.30ին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ։

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Փարիզեան շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ
M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne

Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ։ Թատերական ներկայացում հայերէն։ Կը մաս– նակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային Նուագախումբը։

Միջնարարին՝ պուֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան

Մուտք 20 ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 90ԱՄՄԵԱԿԻ

Հանդիսութիւններու կարգին
ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

Գեղարուեստական երեկոյթ ճոխ յայտա– գրով, մասնակցութեամբ լի– բանահայ երգչուհի Արփինէ Փէհլիվանեանի, Սալ Կավօ, Ապրիլ 2։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂ

300էն 1200 քառակուսի մեթր ծախու հողեր, գեղեցիկ շրջապատի մէջ, Փա – րիզէն (Փորթ տ'Օրլէան) 39 քիլոմեթր, 7 ֆր. քառակուսի մեթրը։

Դիմել Պ. Ճէզիրեանի, 12 Ալէ Լէօնիտ, Լը Փեռէօ, Հեռ. 324-14-96։

Carnaval de Binch

(BELGIQUE)

Հաճելի եւ ուրախ օր մը, Կիրակի Փե– տրուար 20։

Հաւաքուիլ ժամը 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօր։ Անմիջական մեկնում դէպի Պինչ, կայք Մոնս ցերեկուան ճաշի համար, ապա դէպի Պինչ ուր տողանցք վիոլներու եւ մամզելլէներու։ Վերադարձ ժամը 17ի շուրջ եւ Փարիզ ժամանում ժամը 21ին։

Մասնակցութիւն 69 ֆր.

Սահմանափակ տեղեր

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Maison de la Culture Arménienne
17, rue Bleue — 75009 PARIS
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

Du 19 au 27 Février
CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND
AU

CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)
Tél. : 95-10-11 (74)

Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station

Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire

Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.
Nombre de places limité à 40

Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire)

Inscription :

EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines
Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.

EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomo res, Bron
Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ Գ. ՏԱՐԻՔԻՆ

Voyage aux Canaries

« DECOUVERTE DES 3 ILES »
LAS PALMAS — LANZAROTE — TENERIFE
DU 21 FEVRIER AU 7 MARS

Organisé par :
sevan-voyages
50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

Accompagnée par : SARKISSIAN VAROUJAN
Villes de Départ : PARIS — LYON — MARSEILLE

Prix 2050 F

Comprenant
— Avion aller et retour
— Tous les tranferts (inter îles et aéroports, hôtels)
— Séjours en Pension Complète dans hôtels première catégorie, chambre double

Les places étant limitées nous vous conseillons de vous inscrire rapidement.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ
Հեռաձայն 324-14-96

ՀԵԼԼԱԴԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES

AU 1ér ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS

AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle

STA 4 SKALOPATIA

STA 4 SKALOPATIA

accueil * qualité * prix
50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN. (9e) 280 69 40. f.dim.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
15
MARDI
15 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.791

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.791

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԼԱՖԷՅԻ ՄԱՀԸ

Պերնար Լաֆէյի յանկարծական մահը նոր կացութիւն մը ստեղծեց Թաղապե – տական ընտրութիւններու համար եւ մա– նաւանդ բարդութիւններ : Արդարեւ, Լա– ֆէ, որ նախագահն էր Փարիզի Խորհուր– դին թեկնածու էր 17րդ Թաղամասին մէջ, այնինչ հոն ուր թեկնածու է նաեւ Միչէլ տ'Օրնանօ ինչ որ դժուար կացու – թիւն մը ստեղծած էր նախարարին հա– մար եւ Թոյլ տուած Շիրաքի, որ հան– դիստ քնանայ : Լաֆէ «հին փարիզցի» մըն է, որ բուռն սէր մը ունէր իր քաղաքին հանդէպ : Այս ուղղութեամբ ալ համոզ – ուած էր որ Փարիզի քաղաքապետ կրնայ ըլլալ միայն Շիրաքը : Ամէն ինչ տակնու– վրայ եղած է հիմա եւ Կիրակի օր Շի– րաք, որ կը ներկայացնէր Փարիզի իր ցանկերը չներկայացուց միայն 17րդ Թա– ղամասի ցանկը ուր չատ փափուկ կա – ցութիւն մը ստեղծուած է : Առանց Լա – ֆէի մը ներկայութեան տ'Օրնանօ կրնայ ընտրուիլ եւ ինք ալ եթէ ընտրուի 5րդ Թաղամասը, ուր առայժմ կը ներկայա– նայ, կռիւը կրնայ բուռն ըլլալ մեծամաս– նութեան մէջ քաղաքապետի պաշտօնին համար : Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընէ Շիրաք : Անկարելի չէ որ ինք ներկայանայ 17րդ Թաղամասը, դէմ առ դէմ տ'Օրնանոյի :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ - ՏԷՆՔԹԱՇ Բ. ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

— o —

Տարակարծութիւնները կը մնան եւ հիմնական բնոյթ ունին բայց կասկած չկայ թէ Մակարիոս – Տէնքթաշ այս երկ– րորդ հանդիպումը, որ տեղի ունեցաւ Շա– բաթ օր Վիէննա, Վալտհայմի ներկայու– թեան, պատմական կարելի է նկատել : Երկու մարդիկն ալ իրարու երես չէին ուզեր նայիլ մէկը միւսին «սեւ կենդա – նին» ըլլալով : Տէնքթաշ գոհ է, նուազ գոհ է Մակարիոս : Սկզբունքի համաձայ– նութիւնը, որ գոյացած է այն է որ երկու կողմերը կ'ընդունին Կիպրոսի համար «դաշնակցային, միացած, երկհամայնա – կան, անկախ եւ ոչ – ուղեկից» Պետու – թեան մը բնոյթը : Ասիկա արդէն կարեւոր զիջում մըն է Մակարիոսի համար, որ ցարդ «դաշնակցային» որեւէ դրութեան դէմ էր :

Կը մնան լուրջ հարցեր : Ներկայիս Թուրքերը կը գրաւեն կղզիին 40 առ հա– րիւրը (18 առ հարիւր բնակչութեան մը համար) որ նաեւ կը համապատասխանէ կղզիին տնտեսական արժէքին 70 առ հա– րիւրին : Մակարիոս կ'ուզէ ետ առնել կարգ մը քաղաքներ եւ մանաւանդ Ֆամակուս – թա նաւահանգիստը, անգործածելի 1974– էն ի վեր ինչպէս նաեւ պղնձահանքերը եւ աւոր փոխարէն տրամադիր է հրա – ժարելու հողամասին բնակչութեան հա – մեմատութեամբ բաժնուելու սկզբունքին :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 1–8)

ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԻ ՀԱՅ Ւ ՕՏԱՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Ամէն տարի, Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու կար – գին, Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցն ալ կ'ընդունի սփիւռքէն եկած հայ ուսա– նողներ, որոնք մեկնաբանական արուես– տի մասնագիտութիւն ձեռք ձգելէ զատ առիթ ալ կ'ունենան մօտէն ծանօթանա – լու հայ ժողովուրդի երաժշտական հա – րուստ աւանդութիւններուն եւ ժառան – գութեան : Այդ հաստատութեան շրջանա– ւարտներէն չատեր ներկայիս երգահան – դէսներ կուտան սփիւռքի զանազան գա– ղութներու մէջ, ինչպէս՝ Աստղիկ Ան – դրէասեան – Տէտէեան (Փարիզ), Դաւիթ Վարժապետեան (Քանատա), Տիգրան Որբերեան (Եթովպիա), Կիւրեղ Մանկր– եան (Միացեալ Նահանգներ), եւայլն : Ներկայիս Կոմիտաս երաժշտանոցին մէջ բարձրագոյն ուսում կ'առնեն Միացեալ Նահանգներէ, Քանատայէ, Ուրուկուէյէ, Արժանթինէ, Կիպրոսէ, Միջին Արե– ւելքէ եւ Ասիոյ տարբեր երկիրներէ եկած քսան հայ պատանիներ ու աղջիկներ : Երեւանի երաժշտանոցի դասընթացքնե – րուն կը հետեւին նաեւ արտասահմանէն եկած օտար երիտասարդներ : Անցեալ տա– րի Ջութակի եւ Թաւջութակի դասարան– ները ընդունուած են երկու Մոնկոլներ, միաժամանակ կատարելագործման դասըն – թացքի հետեւած են Վիէթնամցի երկու ջութակահարներ եւ երգահան մը : Ար – տասահմանէն եկած ուսանողներուն հա – մար կը կազմակերպուին երաժշտական հանդիպումներ, դասախօսութիւններ, պտոյտներ եւ երաժշտական ընդհանուր զարգացման նպաստող զանազան երե – կոյթներ. ուսանողները կը մասնակցին «Հայհամերգ»ի երեկոյթներուն, «Հայք» նուագախումբին եւ ուսանողական գիտա– կան ժողովներուն :

×

ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ երգահանդէս մը տուած է Գոհար Գասպարեան : Երգչուհին 600 եր– գերէ բաղկացած իր երգացանկէն քսան լաւագոյնները ընտրած է ունկնդիրներուն համար : Ան մեկնաբանած է հայ եւ օտար երաժիշտներու գործերը, երգեհոնահար Լեւոն Աբրահամեանի եւ սրնգահար Լեւոն Ալոյեանի ընկերակցութեամբ : Գոհար Գասպարեանի երգահանդէսը Հայաստանի մէջ իր բեմական գործունէութեան երես– նամեակի նշում մը եղած է : Ան, բացի Խորհ. Միութենէն, բեմ բարձրացած է 45 երկիրներու մէջ : Աւելի քան քառորդ դա– րէ ի վեր Գոհար Գասպարեան Երեւանի օփերայի մեներգչուհի է : Մեկնաբանա – կան արուեստին ընծայած ծառայութիւն– ներուն համար ան արժանացած է Խորհ. Միութեան ժողովրդական արուեստագէ – տուհի կոչումին, դափնեկիր է Խորհ. Մի– ութեան պետական մրցանակի եւ երկու անգամ ալ ընտրուած է Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի երեսփոխան :

×

ՌՈՒՍ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Մխանիկեան գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, նուիր– ուած՝ ռուս գրողներու երկերու հայերէն թարգմանութեանց : Արձակի բաժնին մէջ ցուցադրուած են Տոլստոյի « Հաջ », Օստրովսկիի «Ինչպէս է կոփւում պող– պատը», Ֆուրմանովի «Չապայեւ», Շոլո– խովի «Խաղաղ Դոնը», «Հերկած խոպանը» երկերու հայերէն հրատարակութիւնները : Բանաստեղծութեան յատկացուած բաժ – նին մէջ ցուցադրութեան դրուած են Վա– լերի Բրիւսովի, Ալ. Բլոկի, Վ. Մայա – կովսկիի, Սերգէյ Եսենինի, Վերա Զվիա– գինցեւայի, Ռոպէր Ռոժդեստվենսկիի եւ այլոց քերթուածներուն հայերէն թարգ– մանութիւնները : Առանձին բաժին մըն ալ յատկացուած է ռուս – հայկական կապե– րու վերաբերեալ կատարուած ուսումնա– սիրութիւններուն, որոնց մէջ տեղ գտած են Գուրգէն Ցովնանի, Բենիամին Իւղ – բաշեանի, Լեւոն Մկրտչեանի գիրքերը :

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄՈՅԹԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Մոսկուայի մէջ ամէն տարի տեղի կ'ու– նենայ «Ռուսական ձմեռ» փառատօնը, ո– րուն կը մասնակցին Խորհ. Միութեան Հանրապետութիւններու լաւագոյն գե – ղարուեստական խումբերը եւ մեկնաբան– ները : Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ Հա– յաստան բերած է իր մասնակցութիւնը : Այս տարի յիշեալ փառատօնին մասնակ – ցած է Հայաստանի պարի պետական հա– մոյթը, որուն ղեկավարն է Վանուշ Խա– նամիրեան : Խումբը յաջողութեամբ ներ– կայացուցած է հայկական պարերը Մոս– կուայի համագումարներու պալատին, Չայկովսկի սրահին մէջ եւ այլուր :

×

ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐԱՄ ՎՐՈՅՐԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ԳԻՐՔ ՄԸ

«Սովետական գրող» հրատարակչու – թիւնը լոյս ընծայած է Ռոբեր Փաշայ – եանի «Արամ Վրոյր» գրքոյկը, որուն մէջ հեղինակը ամփոփ ձեւով ներկայա – ցուցած է դերասան, լրագրող եւ հնագէ– տի կեանքն ու գործը : Գրքոյկը կազմուած է՝ «Պարոն Մինասի ներքին խռովքը», «Առաջին քայլերը», «Կարա Մուրզայի հետ», «Պեպօ», «Պարոնեանի ծննդավայ– րում», «Պաշտասար աղբարի մուտքը թատրոն, «Հին Ջուղայում» եւ այլ են– թավերնագիրներու տակ ամփոփուած գրուագներէ : Բազմաթիւ նկարներ ալ տեղ գտած են գրքոյկին մէջ :

Տարակարծութիւնները ուրեմն երեք կէ– տի շուրջ են — երթեւեկի ազատութիւն, հաստատուելու եւ սեփականատիրութեան իրաւունք կղզիին որեւէ մէկտեղը եւ ան– շուշտ հողամասին բաժանումը : Յաջորդ հանդիպումը Մարտի վերջ :

Քանի մը տողով

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը յաջողե – ցաւ գտնել ու ազատել Զօր. Վիլլաէսքու– զան եւ պետական խորհուրդի նախագահ Անթոնիօ տէ Օռիոլը, որոնք առեւան – գուած էին Կրափօի կողմէ (յեղափոխա – կան, հակաֆաշիստ Հոկտեմբեր 1ի խըմ– բակցութիւն) : Այս ուղղութեամբ բանակ– ցութիւն չէ տարուած եւ Ներքին նախա– րարը յայտարարած է նաեւ թէ Կրափօի բազմաթիւ անդամներ ձերբակալուած են :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ պաղեստինցի ֆետայիներու հակակշիռը կ'ամրապնդուի եւ ըստ Պա – ղեստինցիներու եւ խաղաղապահ ուժերու յանձնախումբին միջեւ գոյացած համա – ձայնագրի մը, զինուած Պաղեստինցիները պէտք է սահմանային որոշուած վայրեր մնան ինչ որ կը նշանակէ որ 15 գաղթա– կայաններ, որոնք «Պետութեան մէջ Պե– տութիւն» ըլլալու ամբաստանութեան տակ են պիտի ջնջուին : Լիբանան բնակող 350 հազար Պաղեստինցիներէն 150 հա – զարը պէտք է մեկնի : Պաղեստինցիք լի– բանանեան քաղաքական ոչ մէկ հոսանքի կրնան զօրավիգ ըլլալ եւ իրենց բոլոր յայտարարութիւններն ալ պէտք է լիբա– նանեան իշխանութեան ենթարկեն :

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ — ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԱԿ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

ՆԻՄ ՕԻ ԴԷՄ 1ՈՎ ՅԱՂԹԵՑ

Կիրակի օր տեղի կ'ունենային ֆութ – պոլի ֆրանսական բաժակի 32րդ աւար – տականները, որոնք բաւական անակնկալ– ներ պատճառեցին : Արդարեւ, Ա. դասա– կարգի վեց «մեծեր» ինկան, այսինքն վտարուեցան 16րդ աւարտականներու մասնակցելու իրաւունքէն : Ասոնք են. — Մարսէյլ (բաժակակիրը), Լիոն, Պաս – թիա, Լավալ, Նանսի, Վալանսիէն, ո– րոնք ծանր պարտութիւններ կրեցին եւ փոքր խումբերէ :

Ծանօթ է որ այս չարքին կը մասնակ– ցէր նաեւ Լիոն – Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ը ո– րու դիմաց կ'ելլէր, վիճակով որոշուած Նիմի խումբը որ Ա. դասուն կը պատկա– նի : Մասնագէտ լրագրողները կը հաստա– տեն թէ Նիմ դժուար տարած է իր փոքր յաղթանակը եւ Երկուշաբթի օր Էքիփ կը խորագրէր նոյնիսկ «Նիմ տառապե – ցաւ...» : Թղթակիցը իր յօդուածը կը սկսի հետեւեալ ձեւով. — «Ոչ պատկա – ռելի եւ ջերմեռանդ հայ համայնքը, եկած Ռոն – Ալփի ամբողջ շրջանէն, ոչ Գո – ճաքեանի արինդները, ոչ ալ Տէսինի չե– փորը բաւեցին հասցնելու համար Ճոր – քայէֆի խումբը 16րդ աւարտականնե – րուն», բայց կ'ըսէ նաեւ թէ Լիոն – Տէսի– նի Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը պատուով ինկած է եւ Նիմ չատ պատճառներ չունի հպար– տանալու ճիգով ձեռք ձգուած յաջողու – թեան մը համար : 56րդ վայրկեանին է միայն որ Ժիրարի գլխու մէկ հարուածը ապահոված է Նիմի յաղթանակը : Էքիփ կը գրէ թէ առաջին կիսախաղին Հ. Մ. Ը. Մ.ը հոյակապ խաղ մը ցուցաբերած է միշտ տէրը մնալով դաշտին եւ նեղը դնելով հակառակորդները : Թղը– թակցութեան վերջաւորութեան մէջ ալ կը չեշտուի. — «Ճորքայէֆի Լիոն–Տէսինը լայնօրէն արժանացաւ Բաժակին եւ ար– դարացուց իր արժէքը եւ փառամոլու – թիւնները :

Յիշենք սակայն թէ հակառակ իր անունին խումբը միայն Հայերէ կազմուած չէ, ընդ– հակառակն : Այս մրցումին խումբը բաղ– կացած էր հետեւեալներէ. — Օպից, Պող– նաքեան, Պաղուքեան, Պարտօն, Լաթրէչ, Քալթաճիրոնէ, Ճորքայէֆ, Տիմա, Տ. Աթթար, Փ. Աթթար, Լակօ, մարզիչն է՝ Ճորքայէֆ : Այս մրցումին 47րդ վայրկեա– նին Տիմա փոխարինուած է Բոնարճեա– նի կողմէ : Խաղը տեղի ունեցաւ Վալանս, վճարովի 4707 մուտք եղած է 91 հազար ֆրանք ապահովելով :

ՈՐՊԷՍ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի 1976 Հոկտեմբեր 27ի թիւին մէջ լոյս տեսաւ Կեդրոնական Սանուց Միութեան Թախանձագին կոչը ուղղուած Ֆրանսայի Հայութեան եւ Սփիւռքի կեդրոնականցիներուն:

Այս կոչով Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը հանրութեան կը յայտնէր իր ծրագիրը՝ բարձրացնել «փառաւոր ուսման վառարան մը... բոցավառելու Սէնի ափերուն հասակ նետած մեր զաւակներուն հայրենասիրական զգացումները»:

«Յառաջ»ի 1976 Նոյեմբեր 18ի թիւով խմբագրական սիւնակին մէջ Հրանտ-Սամուէլ կը գնահատէր Կեդրոնական Սանուց Միութեան նախաձեռնութիւնը, կը հրաւիրէր մեր հայրենակիցները զօրավիգ կանգնիլ այս ազգօգուտ ծրագրի իրագործման:

Արդարեւ, ի՞նչպէս չգնահատել նման ծրագիր:

Համոզուածներէն ենք որ հայապահպանման մեր ազգային ինքնութեան ճամբուն վրայ լեզուն առաջնահերթ է, լեզուն միակ յայտարարն է որ իրարու կը կապէ աշխարհաքաղաքացի դարձած տարբեր - տարբեր աստղերու տակ, օտար ազգերու պատմութիւն սորվող եւ օտար լեզուներ խօսող հայորդիները:

Համոզուածներէն ենք որ դպրոցը անառիկ բերդն է մեր մշակոյթին:

Այս ուղղութեամբ մշակուած ամէն ծրագիր եւ մանաւանդ կատարուած ամէն ճիգ, ամէն քայլ արժանի է քաջալերանքի:

Նման « վիթխարի ձեռնարկ »ի մը յաջողութիւնը կ'անցնի զանազան փուլերէ՝ նիւթական, մատակարարական, կազմակերպական, դաստիարակչական, կրթական որոնք մէկը միւսէն աւելի կարեւոր, մէկը միւսէն աւելի փոխադարձ լրացուցիչներ են:

Նիւթականը առաջին խոչընդոտներէն է, ոչ նուազագոյներէն անշուշտ բայց ոչ ալ անյաղթահարելիներէն որ անհրաժեշտ է լուծել նախ, առաջին քայլին իսկ: Այս պարագային յայտարարուած հիմնադրամը (մէկ միլիոն հին ֆրանք) ըստ տուած հասկցողութեան, ոչ մէկ եղանակով ըստ պէտք եղածին բաւարար է...

Ապա կը սկսին կազմակերպչական կառոյցի մը հաստատման բազմապիսի դժուարութիւնները, ներքին թէ արտաքին, որոնց վրայ կուգան գումարուիլ կրթական եւ դաստիարակչական ծրագիրներու իրագործումը եւ մանաւանդ ծնողքներու պատրաստակամութիւնը, տրամադրութիւնը իրենց զաւակները արձանագրելու ամէնօրեայ հայկական դպրոցի մը:

Այս վերջին կէտի մասին, որ կ'արժէ ընդլայնել բայց ոչ այս առթիւ, բնաւ չի մտածուիր: Կը կարծուի որ կը բաւէ դպրոց բանալ որպէսզի աշակերտութիւնը խուժէ եւ ամէն ինչ ընթանայ լաւագոյն աշխարհներուն մէջ: Ահաւասիկ հարց մը որ, ըստ մեր փորձառութեան, մեկնելով մեր գաղութի առօրեայ կեանքի իրադարձութիւններէն, հոգերանութենէն կենսական է:

Անմիջական գաղափար մը կազմելու համար, լաւ կ'ըլլայ հարց տալ Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան եւ Ռէնսիի Դպրոցասէր զոյգ հայկական վարժարաններու տեսչութեանց թէ արդեօք սոյն դպրոցական տարեշրջանին (1976–77) արձանագրութեանց ցանկերը լի՞ն են: Առանց հաստատական ըլլալու, բաւական կը տարակուսինք: Եւ նաեւ, արձանագրուած բոլոր աշակերտները կուգան փարիզեան շրջանէ՞ն կամ ընդհանրապէս Ֆրանսայէ՞ն: Հոս ալ առանց հաստատական ըլլալու, թող թոյլ տրուի որ մեծապէս տարակուսինք: Կարեւոր թիւով աշակերտներ կը յաճախեն այս վարժարանները, եկած Պոլսէն, Միջին Արեւելքի երկիրներէն...: Հակառակ որ այս զոյգ կրթական վառարաններուն մէջ կը տրուի ֆրանսական պաշտօնական ուսուցման յայտագրին հետ զուգահեռ հայերէնի յայտագիր մը՝ լեզուի ուսուցում, պատմութիւն Հայոց, գրականութիւն եւն.:

Ուրե՛մն: Ուրեմն դպրոց այո, բայց հրամայական է նախ ուսումնասիրել գաղութին ընդունելութեան պատրաստակամութիւնը եւ կարողութիւնները: Այս կ'ըսենք առանց ոչ մէկ նախապաշարումի. նպաստաւոր կամ աննպաստ:

Այս հարցը կը յանձնենք մեր ընկերաբաններուն ուշադրութեան, ուր կայ համագաղութային հարցախոյզի մը ըսքչելի նիւթ, եւ որուն արդիւնքները գուցէ մեր սպասած կամ ակնկալած արդիւնքները չեն:

Ընդհանրապէս մեր ազգային ծիրէն ներս կը տիրէ ուժերու ցրւում եւ վատնում: Յաճախ շատ մը բարի կամքեր կ'աշխատին նոյն նպատակին համար տարբեր - տարբեր ճակատներու վրայ առանց օգտուելու փոխադարձ փորձառութենէ մը, իւրաքանչիւրը իր պատեանին մէջ քաշուած, մանաւանդ այս պարագային երբ քաջ գիտենք որ դպրոցը իր կառոյցով եւ ենթակառոյցներով մասնագէտի հարց է, դաստիարակի հարց է:

Մենք կը կարծենք որ այս պարագային եւ ընդհանրապէս երբ յանուն հայապահպանման, յանուն հայ գիրին գնահատելի ծրագիրներ կը կազմուին, գովելի ճիգեր կը կատարուին եւ լաւ է որ ըլլան, հրամայականներու առաջին գիծին վրայ պէտք է գան նախ մտահոգութիւնները եւ առաջադրանքները եղածը, գոյութիւն ունեցածը զօրացնելու անխուսելի դարձնելու եւ ապա ի պահանջեալ հարկին նորը խարսխելու հիմին բոլոր ուժերու համադրումով եւ կեդրոնացումով:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ 1976-ԻՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱՅԼ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

1976ին բանուորներու եւ պաշտօնեաներու տարեկան միջին թիւը կազմած է 1.015.000 եւ տարուան մը ընթացքին աւելցած է 23.600: Կոլտնտեսութիւններու մէջ աշխատողներու թիւը եղած է 91.800: Նկատելի է, որ մինչ նախանցեալ տարի այս մարզի աշխատաւորներու թիւը ինը հազարի նուազում արձանագրած էր, անցեալ տարի 1.800 յաւելում 1975ի բաղդատմամբ ձեռք ձգած է:

Բանուորներու եւ պաշտօնեաներու միջին աշխատավարձքը 1975ի 138,6 ռուբլիէն բարձրացած է 147 ռուբլիի, որ կը նշանակէ 6 տոկոս յաւելում: Ասիկա գրեթէ 2 տոկոս աւելի է սահմանուած ծրագրէն: Վիճակագրութեան մէջ չէ յիշատակուած կոլտնտեսականներու միջին աշխատավարձքը, որ համաձայն ծրագրին, 4,8 տոկոսի յաւելում պէտք է կրէր: Եթէ յաւելում կրէր կ'արձանագրուէր:

Բնակչութեան անձ գլուխ «ռէալ եկամուտները» տարուան ընթացքին աւելցած են 5 տոկոս, 1,4 տոկոս նուազ սահմանուած ծրագրէն (*): Նախանցեալ տարուանը 6 էր:

Ազգային եկամուտի աճը 6 տոկոսի համեմատութեամբ կը համապատասխանէ ծրագրին: Նախանցեալ տարուան աճը 8,8 տոկոս էր:

Բնակչութեան կենցաղային սպասարկութիւններու ծաւալը աւելցած է 11,1 տոկոս, որ ծրագրէն 2,6 տոկոս աւելի է: Գիւղական վայրերու մէջ այդ տոկոսը եղած է 13,9, գրեթէ քիչ մը աւելի նախատեսուածէն: Նախանցեալ տարուան աճերը այս մարզերէ ներս աւելի եղած էին:

Անցեալ տարի կազ մատակարարուած է 29.000 բնակարանի, ծրագրէն աւելի:

Ուսման բոլոր մարզերուն եւ աստիճաններուն մէջ աւելի քան 1.106.000 հոգի կտնուած է, ուրեմն 76.000 աւելի նախանցեալ տարուան վրայ: Նախակրթարաններ յաճախողներու թիւն է եղած 668.000, այլ խօսքով 11.000 նուազ 1975ի համեմատութեամբ (**): Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու ուսանողութեան թիւը 55.500 եղած է՝ 4.400 աւելի նախանցեալ տարուան վրայ: Թեքնիք եւ միւս միջնակարգ մասնագիտական ուսումնարանները յաճախած են 53.700 հոգի: Նախակրթարաններու ութամեայ դասընթացքները աւարտած են 71.800 աշակերտ, որուն 92 տոկոսը ուսումը շարունակած է միջնակարգ վարժարանները, ինչպէս նաեւ այդ մակարդակի այլ ուսումնարանները:

Աւելցած է միջնակարգ ուսում ստացողներու թիւը, որ եղած է 62.200, նախանցեալ տարուընէ 12.000 աւելի:

Մանկապարտէզներու երախաներու թիւը անփոփոխ մնացած է: 1975ին 114.000 էր, նոյնը նաեւ անցեալ տարի:

Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները ընդունուած են 11.800 ուսանողներ, նախանցեալ տարուան համեմատութեամբ 400 հոգի աւելի:

Ինչպէս կը տեսնուի փայլուն է կրթական պատկերը:

Մասնագիտական – թեքնիք ուսումնարանները տարուան ընթացքին պատրաստած են 23.900 երիտասարդ որակեալ բանուորներ եւ միաժամանակ ընդունած են՝ 29.100 հոգի: Երկուքն ալ բարձր են նախանցեալ տարուան թիւերէն:

Աշխատանքի անցած են 22.800 մասնագէտներ, 9.800ը բարձրագոյն կրթութեամբ եւ մնացեալը միջնակարգ մասնագիտական կրթութեամբ: Նախանցեալ տարի համապատասխան կարգով թիւերը աւելի էին:

Հանրային գրադարաններու թիւը՝ քաղաքները թէ գիւղերը, աւելցած չեն. արդարեւ, 1975ի վիճակագրութեան մէջ 1.325 գրադարան մատնանշուած էր, իսկ 1976ինը կ'արձանագրէր «աւելի քան 1.300 մասսայական գրադարան»: Գիրքերու թիւը նախանցեալ տարուան վիճակագրութեամբ «մօտաւորապէս 12 միլիոն» ներկայացուած էր, իսկ անցեալ տարուան համար գրուած է « 12 միլիոն օրինակ գրաֆոնդով »: Միւս կողմէ, մինչ նախանցեալ տարի 400.000 գիրք եւ գրքոյկ աւելցած էր, անցեալ տարուանը եղած է՝ 237.000:

1976ին հրատարակուած գիրքերու եւ գրքոյկներու տպաքանակը կազմած է մօտաւորապէս 11 միլիոն: Մէկ միլիոնի յաւելում 1975էն 1976:

Շարժանկարի սրահներու թիւն է աւելի քան 790, յաճախողներունը՝ 30 միլիոնէ աւելի:

Բժիշկներու թիւը 400ի յաւելում արձանագրելով հասած է 9.800ի:

Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր թիւը, 1977 Յունուար 1ին, 2.894.000 էր: Տարուան աճը եղած է ուրեմն՝ 52.000: Նախանցեալ տարուան աճն ալ ճիշդ նոյնն էր:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Պետպլանի նախագահը՝ Ս. Թումանեան, 1975 Դեկտեմբերին, Հայաստա-

ՌԱՆՁՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՏԱՒՐՈՍԻ ԲՈՒՔԸ

Ռռնում է Տաւրոսը: Սառած ձիւնը անդունդից բարձրանալով՝ ուժգնօրէն բերում – զարկում է դէմքիդ, թիկունքիդ, մէջքիդ: Այնպիսի բուք է, որ երկու քայլ հեռաւորութեան վրայ ոչ մի առարկայ չես տեսնում: Վրաս ձիւնի պաղ շերտ է գոյացել: Քամին օրօրում է ինձ եւ աշխատում է իր հետ ներքեւ քաշել: Ես, ճօկանը գետնին սեղմելով եւ կուրծքս բքին դէմ տալով, ճգնում եմ ոտքերիս վրայ կանգնած մնալ: Արդէն երերում եմ:

Քիչ առաջ այնպէս պարզ էր երեւում Մշոյ դաշտը Նեմրութի լանջերից, իսկ այժմ ամէն ինչ խառնուեց իրար: Ծծմակը բռնուած է զարհուրելի բորանով: Ո՛չ Մառնիկի անտառն է երեւում, ո՛չ Ծիրնկատարը, ո՛չ Կորեկ աղբիւրը:

Բայց ո՞ւր է Ալադին Միսաքը: Բուքը գալարւում է մի սեւ ու սուր առարկայի շուրջը եւ ճիգ անում տեղից շարժելու: Ալադին Միսաքն է: Ոչ, դա Միսաքը չէ: Մի ցից ապառաժ է, որ կատաղօրէն դիմադրում է ձիւնախառն քամու հարուածներին: Այդպէս դիմադրել է դարեր ու բարակել: Իսկ ի՞նչ եղաւ Միսաքը: Չլինի՞ թէ անդունդ գլորուեց: Ես հասայ ցից ապառաժին եւ կռանալով՝ նայեցի: Ահա նա զնում է պայթուցիկ հակը շալակին: Առջեւից ընթանում է Մշեցի Տիգրանը՝ նոյնպիսի մի հակ շալակած: Կայծակի մի հարուածով կարող է այդ ամբողջ բեռը բռնկուել եւ մի ակնթարթում ոչնչացնել մեզ: Բայց կայծակ չկայ, միայն կատաղի քամին է հոնդում՝ գիւղային ձայներ արձակելով:

Պայանօ՛, պայանօ՛, պայանօ՛...

Ոչ, այդ Ալադին Միսաքը չէ, այդ Տաւրոսի բուքն է երգում:

Տաւրոսի բո՛ւքը:

Աշխարհի ամէնէն չքնաղ լեռը այսքա՜ն մոլեգնած: Ոչ այդ լերան սպիտակ մէջքն է երեւում, ոչ կանաչ կողերը, ոչ էլ տակը ծալուած սրունքները:

Գարնանը ինչպիսի՛ եդեմական ծաղկունք ասես չի բացւում սարի վրայ: Իսկ այժմ՝ նայի՛ր. ի՛նչպէս ահասարսուռ է նա ու փոթորկային: Մոլեգնած է Տաւրոսը: Տարօնի ժողովուրդը իր բնաւորութեամբ որքա՜ն նման է այդ սարին: Տարօնցին էլ նրա պէս եդեմական ծաղիկներ ունի իր հոգում, իսկ երբ մոլեգնեց՝ վայ հանդիպողին: Այդ պահին նա աւելի մոլեգին է, քան Ծծմակի վիհերից պայթող ամպրոպն ու մրրիկը:

Բայց ես տարուեցի Ալադին Միսաքով եւ Տիգրանին մոռացայ: Իսկապէս, ի՞նչ եղաւ Մշեցի Տիգրանը:

— Տիգրա՛ն:

Ոչ մի արձագանգ:

— Տիգրա՛ն:

Ու զարհուրելի մտքեր պաշարեցին ինձ: Չլինի՞ թէ իմ հայդուկ ընկերը անդունդ գլորուեց: Իսկ անդունդը ուղիղ իմ կողքին է, իմ ոտքերի տակ:

— Տիգրա՛ն, — մի վերջին անգամ գոռացի ես:

Իմ կանչը երեւի հասաւ Ալադին Միսաքին: Նա էլ իր հերթին գոռաց: Բայց Տիգրանը չկար: Մի՞թէ այդ աքանչելի հայդուկը այստեղ պէտք է աւարտէր իր կեանքի ուղին՝ պղնձագոյն Գրգուռի մրրիկների մէջ:

Փչի՛ր, կատաղօրէն փչի՛ր, Տաւրոսի բուք, Մախլուտօն քեզնից զօրաւոր է: Նա տոկուն հայդուկ է, իսկ հայդուկը ոչ փառք է որոնում, ոչ հանգիստ, ոչ անձնատուութիւն:

Եւ նա քեզ կը յաղթի:

Ուժգին հոնդիւնով քամու մի հոսանք անցաւ, ասես պոկուած լերան գագաթից եւ իմ մէջքին զարկուելով, որոտաց դիմացի ժայռերի մէջ՝ իր հետ տանելով իմ քոլոզը: Ես վայր գլորուեցի: Ալադին Միսաքն էլ գլորուեց: Մի երկար պահ այդպէս գետնին գամուած մնացինք: Սպիտակ մի փայլակ լուսաւորուեց Գրգուռի սարին լանջերը, որին հետեւեց մի խելացնող ճայթիւն: Երբ ուշքի եկանք, Մշեցի Տիգրանը արդէն հասել էր լերան ստորոտը եւ իմ քոլոզը ձեռքին բռնած՝ ինձ էր սպասում:

Քամու բերանից էր թռցրել:

Վերջապէս բուքը հանդարտուեց: Ձիւնախառն մի անձրեւով աւարտուեց մեր երկարաձիգ եւ դաժան ճամբորդութիւնը, եւ մենք՝ սառած, գրեթէ ուժասպառ, մեր բեռները հասցրինք Մառնիկի անտառը՝ ֆէդայիների բնակատեղին:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(82 – Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՔԱՆԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՍԷՆ-ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Յունուար 23, Կիրակի կէսօրին արդէն քանէն ու Նիսէն անհատական կառքերով կը հասնէին հրաւիրեալներու ընտրեալ խումբեր: Միութեան շնորհալի տիկին-ները, որոնց կ'ընկերանային Նիսի Մշակութային Միութեան երիտասարդաց ախումբի անդամ - անդամուհիները, իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբը սատարելու տեղի ունենալիք ցերեկոյթի գեղարուեստական բաժնին:

Նուիրումի ինքնամոռաց ծառայութիւն մըն է որ կը կատարեն ամէն անգամ որ այս գունէն ներս կը մտնեն ուրախ-զուարթ, խանդավառ: Դեռ շատ երիտասարդ՝ լայնօրէն ըմբռնած են ուրիշներուն ալ պատկանելու ազնիւ ձգտումի արժէքը: Անոնք կուգան սփոփարար շունչով պաշուրելու արդէն խիկ դառնացած ու մըռայլ մտածումներով պաշարուած հոգիները՝ պահ մը ապրեցնելու ներկան, մոռցնել տալու համար անցեալը... ինչպէս որ կ'արտայայտուէր Տարօն Վրդ. Ճէրէճեան իր բացման խօսքին մէջ խտացեալ սա տողերով. «Անոնք կուգան միշտ, հոգեկան ու ոգեկան ճանապարհով...»:

Արդարեւ, ի՞նչ անունով որակել սա ափ մը գիտակից, ազգային ոգիով վառ երիտասարդութեան ազնուագոյն ընթացքը... շատերու համար թերեւս պարզ ու բնական, սակայն էութեանը մէջ սրտերը խոր ու անսահման երանութեամբ լեցնող մեծարժէք երեւոյթ որ բացառիկ գնահատումով կը կաղապարուի:

Նիւթով տալը, անտարակոյս արժէք է, բայց ոչ այնքան որքան հոգիով ու բարոյականով տալը...: Նման խորհրդածութիւններու մէջ թաղուած մեր հոգիները յանկարծ կը սթափին թռիչք առած՝ Նուագի ու երգի առաջին խազերու շէն ու զուարթ հնչիւններէն:

Հիւրերը արդէն տեղաւորուած են ճաշակաւոր կահաւորումով ընդարձակ ճաշարահի մէջ որ տօնական հանդամանք է ստացեր:

Տնօրէնուհի Տիկ. Կարապետեան սիրալիր ընդունելութեան իր պարտականութիւնը կատարելէ վերջ ալ հոն է, բոլորին մէջ եւ բոլորին հետ:

Հոն է նաեւ, ինչպէս միշտ, Պր. Ցար. Իգէճեան որ ոչ միայն իր գեղեցիկ ու թաւշային կուռ ձայնով գիտէ յուզել թափանցելով սրտերու խորը, այլ եւ ճարտարօրէն կը վարէ իր ձեռքին տակ ունեցած վառվռուն ու համակրելի անդամ - անդամուհիներէ կազմուած երգչախումբը:

Երգ (խմբերգ կամ մեներգ), նուագ ու պար, արտասանութիւն իրարու կը յաջորդեն ներդաշնակ զուգորդութեամբ: Զուլալ ջուրերու պէս ջինջ ու յստակ ձայներու ելեւէջներով կը սահի հայ երգերու շարանը՝ «Իմ հայ աղջիկ», «Սիրուն է իմ քարը», «Ծէյրանի պէս եկար ու անցար», «Կ'անցնին օրերը, դուն սպասիր», «Հեռանաք մոռանաք», «Հասակը բարձր չինարի պէս» եւայլն, որոնց գլխաւոր կատարողները եղան Մառինէթ Իգէճեան, Փաթրիք Ասլանեան, Օր. Տաղլեան, Ճէրէճեան քոյրեր:

Համօ Սահեանի հայ ուսուցչին ձօնուած այնքան ճշգրիտ սահմանումով գեղեցիկ բանաստեղծութիւնը «Հայոց ուսուցիչ»ը արտասանեց պարմանուհի Ցամիկ Ճէրէճեան այնպիսի խոր ապրումով որ արժանացաւ անվերջ ծափերու, իսկ Օրիորդ Զարուհի Ճէրէճեան իր դաշնակով հմայեց բոլորը:

Մինչ երգն ու պարը կը թնդացնէին սրահը, Քանի ժրաջան տիկինները գլխաւորութեամբ Տիկ. Ճէվիզեանի, սեղաններ կը լեցնեն, իրենց իսկ ձեռքով պատրաստած հայկական համադամ խմորեղէններով, այլազան անուշեղէններով, իսկ Տիկ. Արսէն մի քանի ընկերուհիներու օժանդակութեամբ կը պատրաստէ վիճակահանութեան նիւթերով ծանրաբեռն սեղանը:

Հանդէսի Բ. մասին, դերերը փոխուած են: Խանդավառութիւնը հաղորդական է եւ վարակիչ կերպով կը փոխանցուէր երիտասարդներէն տարեց սերունդին, որոնցմէ շատեր ինքնակամ կը մօտենային ձայնասփիւռ գործիքին, սրամիտ պատմուածքներով, զաւեշտական ասացուածքներով կը ջանային զուարճացնել:

Պր. Պայլոզեանի «Տէր կեցո դու զՀայս» եւ «Տըլէ եաման»ը, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճէրէճեանի երեւումը իրենց երգերով, համակրական ցոյցերով ողջունուեցան:

Ցերեկոյթի վերջաւորութեան, տեղի ունեցած վիճակահանութիւնը, բոլորին գոհունակութիւնը հասցուց իր լրումին: Ամէն մէկը ստացաւ իր բախտին ինկած նուէրը, նոյնիսկ դարմանատան մէջ պառկող հիւանդները, որոնք անմասն չմնացին նաեւ տիկիններու ձեռամբ հրամցուած ամէն տեսակի ուտելիքներէն:

Հեշտագուարճ պահերու ապրումով ան-

ն 1976ի ծրագիրը ներկայացնելով 4 տոկոսի աճ սահմանած էր: Հայաստանի 10րդ հնգամեայ ծրագրով («Սով. Հայաստան» օրաթերթ, 1976 Նոյեմբեր 20) 6,4 սահմանած էր անցեալ տարուան աճը այս մարզէն ներս: Մենք նկատի առինք վերջինը՝ հնգամեայ ծրագիրին մատնանշումը:

(**) Նախակրթարանի աշակերտութեան թիւի աստիճանական նուազումը կապ ունի ծնունդներու թիւի նուազումին հետ: Այս է պատճառը նաեւ, որ մանկապարտէզի երախաներու թիւը երկու տարիէ ի վեր նոյնն է:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

— O —

Հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Յունուար 20ին, «Պարոյր - Սեւակ» գրադարանի սրահը՝ երկու օրակարգով.— Զեկուցում եւ հիւրասիրութիւն:

Զեկուցումին նիւթերն էին 1) Ծամբորդութիւն, 2) Հայաստան, 3) Նոր Կեսարիա, 4) Վերադարձ, 5) Վարչական ժողովներ, 6) Նամակներ Ամերիկա, Հայաստան եւ Նոր Կեսարիա, 7) Ֆիլմի եւ նըկարներու պատրաստութիւն, 8) Յառաջիկայ աշխատանքներն ու հարիւր հազար տոլարի հանգանակութիւնը:

Օրուան նախագահն էր հայրենակից Վ. Մոստիչեան. զեկուցաբերը՝ Ց. Վէզիրեան:

Վերոյիշեալ նիւթերու շուրջ եղան վիճաբանութիւններ եւ վերջը հիւրասիրութիւն՝ նոր տարին շնորհաւորող բաժակախօսութեամբ: Այս խօսքերուն ամփոփումը կարելի է արտայայտել հետեւեալ եղրակացութեամբ.—

Մեր գործունէութեան հիմքը հայրենիքին օգնելու, օգտակար ըլլալու ընդհանրական ցանկութիւնն է: Մենք գիտենք որ առանց մեր նուէրներուն ալ՝ կոմիտէն կը կատարէ իր ազգանուէր գործունէութիւնը, բայց զուկէն մօրը ուղարկուած նուէրը ունի առանձին նշանակութիւն եւ անուշութիւն ու կ'ընդունուի գնահատանքով:

Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայր. Միութիւնը 1934էն ի վեր ջանացած է քար մը դնել Հայաստանի մէջ, օժանդակել հայրենիքը կառուցանողներու ջանքին: Այժմ ալ կը շարունակենք մեր ուղիղ ճամբան, քաջ գիտնալով որ հայրենասիրութիւնը խօսքով չի շահուիր, այլ միմիայն բարի գործերով, Նոր Կեսարիան շէնցնելով եւ մայր հայրենիքին բարգաւաճման ու ծաղկման մասնակցութիւն բերելով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

գզալաբար սահող ժամերը ա՜ւաղ հասած էին վախճանին... պէտք էր բաժնուիլ:

×

Քանի Կանանց Միութիւնը, իր գործունէութիւններու ցանկին մէջ հպարտութեամբ կրնայ արձանագրել բծախնդրութեամբ պատրաստուած սոյն յոյժ պատուաբեր ու յաջող ցերեկոյթին թողած տպաւորութիւնը:

Լ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Աշխարհի բնակչութիւնը, 1975ի կէսին, 3.967.000.000ի հասած է, մէկ տարուան մէջ 77 միլիոն յաւելում արձանագրելով:

Եթէ այս 1,9 տոկոսի տարեկան աճը շարունակուի անփոփոխ ձեւով, աշխարհի բնակչութիւնը կրկնապատկուած պիտի ըլլայ 37 տարուան ընթացքին:

Համաձայն ՄԱԿի Ազգագրական Տարեգիրքին, ուր տեղ գտած են վերոյիշեալ տուեալները, աշխարհի բնակչութեան կէսէն աւելին, կամ ճշգրիտ թիւով՝ 2.256.000.000ը, այլ խօսքով ընդհանուր բնակչութեան 56,9 տոկոսը Ասիա կեդրոնացած է: Շուրջ 473 միլիոնը, կամ 11,9 տոկոսը Եւրոպա: 401 միլիոնը, կամ 10,1 տոկոսը Ափրիկէ: 324 միլիոնը, կամ՝ 8,2 տոկոսը Լատին Ամերիկա: 255 միլիոնը, կամ՝ 6,4 տոկոսը Խորհ. Միութիւն: 237 միլիոնը, կամ՝ 6 տոկոսը Հիւս. Ամերիկա: 21 միլիոն 300.000ն ալ, կամ՝ 0,5 տոկոսը Ովկիանիա:

Բնակչութեան աճի ամէնէն բարձր տոկոսը կ'արձանագրէ Ափրիկէ: Արդարեւ, 2 եւ աւելի տոկոս է վիճակագրութեան տրամադրելի 47 երկիրներէ ու շրջաններէ 40ի մէջ: Ասոնցմէ 10ը 3 եւ նոյնիսկ աւելի է:

Եւրոպայի 37 երկիրներէն 26ի մէջ աճի տոկոսը մէկէ նուազ է:

Տարեգիրքին յիշատակած 12 մեծագոյն քաղաքներն են բնակչութեան տեսակէտով.— Շանկհայ 10820.000, Թոքիօ՝ 8.640.000, Մեքսիկա քաղաքը՝ 8.591.000, Նիւ Եորք՝ 7.646.818, Փեքին՝ 7.570.000, Լոնտոն՝ 7.281.080, Մոսկուա՝ 6 միլիոն 941.961, Պոմպէյ՝ 5.970,575, Գահիրէ՝ 5.715.000, Սէուլ՝ 5.433.198, Սան Փաւլօ 5.186.752, Ճաքարթա՝ 4.576.000:

ՄԱԿի վիճակագրութիւնը նկատի առած է միայն վերոյիշեալ քաղաքներու բուն տարածքը, այլ խօսքով ներկայացուած թիւերուն մէջ չեն շրջակայքի բնակիչները:

LIVRES REÇUS

UNE PAGE SUR MILLE DU TEMOIGNAGE CHRETIEN D'UN PEUPLE par Mgr. Grégoire Bahaban, Venise, 1976, Préface de Mgr. G. Amadouni.

×

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ, գրեց՝ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան, տպարան Ս. Ղազար, Վենետիկ, 1977:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (280)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Առաքինութիւն ըսածդ պարապ բառ մըն է, իսկ կանանց վճռականութիւնը կամ կամքը՝ փչող հովէ տարուող փետուրի մը կը նմանի. խնդիրը հոն է որ հովը լաւ կողմէն փչելու է:

Ինծի համար, մանկամարդ աղջիկ մը եթէ երկինքէն իջած սուրբ ալ ըլլայ, նորէն զգացում ունի, երբ անոր զգացումները շօշափես, այն ատեն մնաս բարով պկտութիւն: Ո՞վ է Պիանքան, սիրոյ ծնունդ մը: Հաւատա ըսածիս որ անոր սառուցեալ սրտին մէջ սիրոյ կրակը կը վառի, այն հուրը որ մօրը զգայարանքները բորբոքեցուցած է, աղջկանը զգայարանքներն ալ պիտի բորբոքեցնէ: Պէտք է երեսի սառոյցը հալեցնենք, եւ այդ գործն ալ իմ Արաթիմոսուհիներս լաւ կը տեսնեն, որովհետեւ ատոր համար ծնած են...: Բեր, աշակերտուհիդ հոս բեր, սիրոյ դաստիարակուհիները հոս իրեն կը սպասեն:

— Ատով չի լմննար սակայն, ըսաւ Պերմպօ:

— Վայ չար սատանայ, քու բարեկամութիւնդ բանկալութիւն է եղեր:

Հիմա քու բարեկամութիւնդ եւ իմ բռնակալութիւնս կը կշռենք եւ եթէ քու բարեկամութիւնդ աւելի կշռէ, պակասը ոսկիով կը լեցնեմ:

— Այդ բանաստեղծական զմայլելի բաղդատութեան բնաւ ըսելիք չունիմ, գոչեց Արաթիմոս:

Պեմպօ անհամբերութեան շարժումով մը Արաթիմոսի ողեւորումին չափ դնելով ըսաւ.

— Ըսէ նայիմ, մարդուկս, դուն Վենետիկի մէջ բնաւ չե՞ս ձանձրանար:

— Այս խնդուքի, սիրոյ եւ արուեստի քաղաքին մէջ մարդ կը ձանձրանա՞յ, սիրելիս:

— Ես շատ կը ձանձրանամ, սակայն, սիրելի բարեկամս...:

— Ի՞նչ կեցեր ես, ուրիշ քաղաք մը ճամբորդէ:

— Ես ալ ատ միտքէն եմ, միայն թէ, եթէ մինակս ճամբորդելու ըլլամ դարձեալ պիտի նեղանամ:

— Ի՞նչ, կ'ուզես որ ես ալ հետդ գա՞մ:

— Ատիկա շատ դիւրին է, ես քեզ կրնա՞մ մերժել:

— Գիտեմ որ չես մերժեր, բայց տեսնենք Արաթիմոսուհիներդ պիտի հաւանի՞ս հոս ձգել:

— Աւաղ Սաղայէլին տեսնելու գացած ատենս ինչպէս որ զանոնք հոս ձգեցի, այս անգամ ալ կը ձգեմ:

— Բայց այս անգամ եթէ զանոնք հետդ տանելու ըլլաս, աւելի լաւ ըրած պիտի ըլլաս:

— Հասկցայ, հասկցայ, ըսել կ'ուզես որ Պիանքադ Վենետիկէն դուրս հանել պէտք է, այնպէս չէ՞: Եւ որպէսզի ոչ ոք կասկածի անոր վրայ, անանկ ձեւացնելու ենք որ ան իմ աղախինս է: Ճիշդ գտա՞յ:

— Այո:

— Ո՞ւր պիտի առաջնորդեմ զինքը:

— Երբոր ատենը գայ, ատ ալ կ'ըսեմ: Հիմա իբր եղրակացութիւն սա ըսեմ թէ հարիւր հազար դուրուշը առիր, չորս հարիւր հազարն ալ պիտի առնես, եղաւ հինգ հարիւր հազար:

— Ինչ լաւ կը հաշուես, թուագէտ ըլլալիք մարդ ես եղեր:

— Այս հինգ հարիւր հազարին փոխարէն Պիանքան տասը օր քովդ պիտի պահես, այսինքն օրական յիսուն հազար դուրուշ սնունդի համար:

— Հապա կըթութի՞ւնը:

— Հինգ հարիւր հազար ալ անոր համար զորս յետոյ պիտի ստանաս, երբ Վենետիկէն դուրս ելլենք:

— Զըլլար չեմ կրնար ըսել: Ամէն վըճարում աստնկ կանխիկ ըլլալու է:

— Պայմաններս կ'ընդունի՞ս ուրեմն:

— Ամէնքն ալ: Չէ՞ մի որ քու անձնուէր բարեկամդ եմ:

Երկու մարդիկը իրարու ձեռք սեղմեցին: Պեմպօ Արաթիմոսէ առաջնորդուելով դուրս ելաւ:

Երբ իր պալատէն ներս մտաւ, այն օրը լաւ աշխատած ըլլալու գոհունակութիւնը ունէր:

Բայց Սանտրիկօն հոն իրեն կը սպասէր:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Տիգրան Փափազեան, այրի Տիկին Զուլեմեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Փափազեան եւ զաւակները (Վիէն), այրի Տիկին Պարիկեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մարգար Մարգարեան (Լիոն), Լիէօթընան - քոլոնէլ Անրի Փափազեան, Տիկինն ու զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Առաքելեան եւ զաւակները (Վիէն), ինչպէս նաեւ Սարգիսեան, Գոչգոչեան, Փանոսեան, Գայապալեան եւ Մարգարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՏԻԳՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 10ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, Փետր. 14, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կէօզիւմեան 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին Հրայր Ուշագլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կ'ողբայ իր վեթերան ընկերուհի այրի Տիկին Հռ. Խոնդկարեանի մահը եւ իր յիշատակին 200 Ֆր. կը նուիրէ օղափոխութեան կայանին եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, այրի Տիկին Հռ. Խոնդկարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԱՆԴԱՄ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏՆՕՐԷՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

Ուրբաթ, փետր. 18, ժամը 20.30ին

Centre Culturel UCFAF - JAF
6, Cité Wauxhall, Paris 10e
Métro : République
Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է սրահի շինութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալ նուէրները.—

Նուրանի Զաքըրեանի հոգեհանգիստին առթիւ Պ. Ե. Գոճապաշեան 50: Նազարէթ Տալաքիւրէեանի քառասունքին առթիւ զաւակը Ժ. Տալաքիւրէեան, այրի Տիկ. Այնաճեան 100ական, Շահան Թահմազեանի թաղման առթիւ Է. Գայաճեան 100, Տէր եւ Տիկ. Յ. Պօտիկեան, Եաղճեան եւ Լօվէ ընտանիք 50ական, Բ. Գամպուրեան 40, Սարաֆեան ընտանիք 30, Օ. Գամպուրեան, Վ. Էլմասեան 20ական: Մարտիկ Գրիգորեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Գավաֆեան 50ական: Մարի Մաղաքեանի տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ Պ. Ն. Մաղաքեան, այրի Տիկ. Գ. Սինանեան, Գալուստեան 50ական, այրի Տիկ. Հ. Տէր-Մեսրոպեան 100: Միսաք Տօնիկեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Լ. Էքէր, Տէր եւ Տիկին Հ. Մարտիրոսեան 50ական: Մեսրոպ Սողոմոնեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա) Տէր եւ Տիկ. Կ. Սողոմոնեան 500 սրահի շինութեան: Աննա Տէր-Մարտիրոսեանի հոգեհանգիստին առթիւ Պ. Լ. Թէրզեան (Ամերիկա) 50: Սառա եւ Ներսէս Զաքարեաններու հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Տէր-Զաքարեան 50: Գէորգեան եւ Սանոսեան ընտանիքներու հոգեհանգիստին Խօրտէքեան ընտանիք 100: Հայկ Սեմէրճեանի հոգեհանգիստին առթիւ այրի Տիկին Մ. Սեմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Օ. Սեմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Տալտալեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Կէօնճեան 50ական: Կարապետ Անտոնեանի թաղման առթիւ Պ. Եղուրթճեան, Սոլաքեան 50ական, Տիկ. Ա. Լուսարարեան 20, Մ. Սեմէրճեան 10 Ֆր.:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա ժամանած է Հայաստանէն արուեստագէտներու խումբ մը բաղկացած

Ճիւան Գասպարեան (տիւտիւկ) — Գեղամ Գրիգորեան (մեներգիչ) —
Ֆլորա Խորէնեան (մեներգչուհի) — Էլէոնարա Ադամեան (դաշնակահարուհի)

Համերգներու շարք մը տալու համար Վալանսէն եւ Մարսէյլէն ետք՝

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — Զորեքշաբթի, Փետրուար 20.45ին
Salle Paroissiale — Avenue Henri Barbusse

ՊԱՆԵԷՕ — Հինգշաբթի, Փետրուար 17, ժամը 20.45ին
Salle des Fêtes — Rue Charles Michels

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ — Շաբաթ, Փետրուար 19, ժամը 20.45ին
Salle des Fêtes — Avenue Paul Deroulède

ՓԱՐԻԶ — Կիրակի, Փետրուար 20, ժամը 16.30ին
Musée Guimet — Place d'Iéna, Métro Iéna

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
15, Avenue Montaigne
Samedi, 5 Mars à 20 h. 45

DANSES & CHANTS ARMÉNIENS

Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri

Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)

BILLETS EN VENTE
M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
Epicerie NIGOGHOSSIAN, 121 Ave Henri Barbusse, Rrnouville
Pour tous renseignement : H. KULTCHYAN, Tél. 926-40-47

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris
tél. 260 23 80

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ
ՁԵՐ ՃԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ
ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

CAUSE RETRAITE

A VENDRE

Magasin réparation Horlogerie
Quartier Cinq-Avenues
avec ou sans appartement
42 ans d'existence
Travail en abondance
դիմել ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՆԱՆԵԱՆԻ
9, Rue Abbé Faria, 13005 Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները մատաղօրհնութեան առթիւ.— Տիկ. Եաղուպեան եւ զաւակները 200, Տիկ. Գ. Ոսկերիչեան եւ Տիկ. Ծ. Ագըլեան 100ական, Տիկ. Ղուկասեան 70, Տիկիններ Ա. Մարտիրոսեան, Լ. Սաղաթէլեան, Գ. Այվազեան, Ս. Զաքարեան, Ս. Ագըլեան, Շ. Օհաննէսեան եւ ոմն 50ական, Ռոմանէն Տէր եւ Տիկ. Թաչճեան 50, Տիկիններ Թ. Բեդրոսեան, Տիւրկէրեան եւ Ա. Միքայէլեան 30ական, Պր. Յ. Պէրպէրեան 30, Տիկիններ Ա. Մակէսեան, Գալայճեան, Յովակիմեան, Վ. Գազազեան, Վ. Շահպազեան, Ա. Զաքոյեան, Պ. Մամուրեան եւ Խուպէսէրեան 20ական, Վիէնէն Տէր եւ Տիկ. Գարաօղլանեան եւ Պր. Յ. Գասպարեան 20ական, Տիկ. Կարապետեան եւ Մահտէսեան 15ական, Տիկիններ Զոլաքեան, Տէտէեան, Պարսամեան եւ Գրիգորոֆ 10ական Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 14էն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ, կազմակերպութեամբ Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Հինգշաբթի, Փետր. 17 տօն է Սրբոց վարդանանց զօրավարացն մերոց՝ հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին — 451 թ.:

Նոյն օրը՝ տօն է Անուանակոչութեան վազգէն Ա. սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք:

Կը հրաւիրուին մեր ժողովուրդն ու դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ մեր մանուկները ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն, ներշնչուելու Վարդանանց հաւատքով, աղօթելու Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անսասանութեան եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետի արեւշատութեան համար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՔԱԹՐԱ-Ի ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՏ 24էն 28

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրէ Փարիզի Հայութիւնը Միսաք ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ խումբի նահատակութեան ոգեկոչման արարողութեան, Կիրակի, Փետր. 20, Իվրիի գերեզմանատունը:

Թափօրը մեթրօ Փորտ տը Շուազիին ճամբայ կ'ելլէ ժամը 10.30ին:

×

Արարողութեան աւարտին՝ ճաշ պաշտօնական անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, ի պատիւ վաստակաւոր անուանի արտիստ, արձանագործ

ԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի արձանին, Մուսա Լեռ աւանի յուշակոթողին եւ այլ գործերու, որ հայրենի իշխանութեանց կողմէ մասնաւոր առաջելութեամբ Փարիզ կուգայ Միսաք Մանուշեանի տապանաքարի եւ վրան բարձրանալիք կիսանդրիի նախագծի ուսումնասիրութեան համար:

Եան'ց Քլէօպ, Փետր. 20 ժամը 13ին, 5 Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ, մեթրօ Կլասիէռ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 70 Ֆր.

Հեռաձայնել՝ 805-10-42

ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑ ՄԱՆԱՒԱՆԴ Գ. ՏԱՐԻՔԻՆ

Voyage aux Canaries

« DECOUVERTE DES 3 ILES »
LAS PALMAS — LANZAROTE — TENERIFE
DU 21 FEVRIER AU 7 MARS

Organisé par :

sevan-voyages

50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

Accompagnée par : SARKISSIAN VAROUJAN
Villes de Départ : PARIS — LYON — MARSEILLE

Prix 2050 F

Comprenant
- Avion aller et retour
- Tous les tranferts (inter iles et aéroports, hôtels)
- Séjours en Pension Complète dans hôtels première catégorie, chambre double

Les places étant limitées nous vous conseillons de vous inscrire rapidement.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
16
MERCREDI
16 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.792

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.792

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

— o —

Ա.

Սփիւռքի Հայութիւնը մտահոգող այլազան ցաւերու կարգին կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ հայերէն գրքին վիճակուած ճակատագիրը: Քանիցս արտայայտուած ենք այդ մասին այս էջերուն մէջ:

Յառաջի Փետրուար 2ի թիւին մէջ արտատպեցինք այս նիւթին մասին Յակոբ Կարապենցի Հայրենիքի մէջ հրատարակած մէկ գրութիւնը: Յարգելի գրագէտը պարզելէ ետք ղառն իրականութիւնը, կարգ մը միջոցներ կ'առաջարկէ ապահովելու համար սփիւռքահայ գրողներու գրքերուն սպառումը:

Ժամանակին ողբացեալ Բենիամին Թաշեան Յուսաբերի մէջ վիճակագրական վերլուծումներով հաշուած էր, որ սփիւռքի մէկ - մէկուկէս միլիոն Հայութեան մէջ առնուազն 25–30.000 ընթերցողներ կան, որոնք հայերէն գիրք կը կարդան:

Հաւանաբար տեսականօրէն ճիշդ է այս հաշիւը, սակայն իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է: Պատահած չէ երբեք, որ սփիւռքահայ հեղինակի մը գործերէն ո՛չ թէ 25–30.000, այլ հազար օրինակէն աւելի սպառում եղած ըլլայ:

Մինչեւ 40 – 50 տարի առաջ մեր գրողներու գրքերուն տպաքանակը հազար օրինակի շուրջ կը դառնար (վերջերս այս թիւը 500ի իջած է): Հազուադէպ պարագայ մըն էր, երբ երկու հազարի հասնէր տպաքանակը:

1931ին փորձեցինք երկու հազար օրինակով տպել Աւետիս Ահարոնեանի Իմ գիրքը, որուն հազար օրինակը ղրկեցինք մեկենասին՝ Մարսէյլ: 46 տարի ետք Փարիզի հազար օրինակներէն հարիւրներով տրամադրելի են դեռ, իսկ չենք գիտեր թէ ի՛նչ ճակատագիր ունեցան Մարսիլիա ղրկուածները: Տարիներ առաջ, երբ մեկենասին ընտանիքէն վերապրողներ կային տակաւին, առաջարկեցին մեզի Փարիզ վերադարձնել սնտուկները, որոնք նոյնիսկ չէին բացուած...:

1929 Սեպտեմբերին խումբ մը մտաւորականներ հիմը դրին Նահատակ գրագէտներու Բարեկամներ հրատարակչականին, նպատակ ունենալով կորուստէ փրկել Մեծ Եղեռնի զոհ հայ ծանօթ գրողներու գործերը:

Ամերիկայի մէջ ալ Օժանդակ Մարմին մը կեանքի կոչուեցաւ՝ սպառելու համար Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութիւնները, որոնց տպաքանակը հազարը չէր անցներ:

Հրատարակչականը 1930էն 1955 լոյս պիտի ընծայէր 17 հեղինակներու 18 հատորներ, որոնցմէ 9ը ոչ–նահատակ գրողներու գործեր: Արդէն ընկերակցութիւնը շատ չանցած անուն փոխեց: Նահատակը վերածեց Հայի, դառնալով Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ:

1955էն ետք գործունէութենէ դադրեցաւ ընկերութիւնը, որուն հիմնադիր կամ ետքէն նշանակուած անդամները հետզհետէ հրաժեշտ տուին այս անցաւոր աշխարհին: Իսկ անվաճառ մնացած հազարաւոր հատորները պահ մը Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ ի պահ դրուելէ ետք, ամբողջութեամբ ղրկուեցան Պէյրութ՝ Համազգայինին...:

Այս երկու օրինակները յիշեցինք, ցոյց տալու համար, որ սփիւռքի մէջ հայերէն գրքին վիճակուած դժբախտ ճակատագիրը նոր չէ: Հին ցաւ է: Աւելցնենք, որ մեր մթերանոցներուն մէջ հաշիւ չունին 47 տարիէ ի վեր անվաճառ մնացած հայերէն գրքերը, որոնք փոշիներու տակ կը փճանան:

Գրական – բանասիրական գրքեր կարդացողներու թիւը, որ արդէն մեծ չէր, պակսեցաւ հետզհետէ ժամանակին հոլովոյթով, երբ մեծասքանչը նահանջ արձանագրեց:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— o —

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ՁԱԽԻ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— o —

Երկու օր Մալի անցընելէ ետք, Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն Փարիզ կը վերադառնար Երեքշաբթի օր: Թոմպուքթուի մէջ թուարեկ 2000 ուղտապաններ պատուոյ անցք մը ըրած են Նախագահին, արշալոյսէն մինչեւ կէսօրէ ետք, կիզիչ արեւի մը տակ, ամէնէն ընտիր ուղտերը ընտրուած էին Մալիի 6րդ շրջանին մէջ: Խորհրդանշանական ոսկի բանալիով մըն է որ Ժիսքար «բացած է» քաղաքին դուռը եւ հոն խօսած է Ժոֆրի մասին (որ Մալի եղած է անցեալ դարուս վերջը իբրեւ հրամանատար): Ժիսքար նաեւ նոր օրերու Ժոֆր մը կը նկատէ Պառը եւ ամէն ելոյթի մէջ չի վարանիր բաղդատութիւնն ընելէ: Ժիսքար խօսած է նաեւ Մալի ապրող Ֆրանսացիներուն եւ այդ առթիւ ծանրացած «Ֆրանսական Սփիւռքին» վրայ, որ ազգին յառաջապահն է:

Այս ճամբորդութիւնը կը ծառայէր նաեւ գործակցութեան ամրապնդման, մանաւանդ որ Մալի ամէնէն աղքատ երկիրն է Ափրիկէի:

×

Նոյն օրերուն Պառ կ'այցելէր Աքիթէնը: Առաջին ելոյթը կ'ունենար Թառպ: Երեքշաբթի օր կ'անցնէր Պորտօ, ուր զինք կ'ընդունէր քաղաքապետը՝ Շապան Տելմաս:

×

Թաղապետական ընտրութիւններու թեկնածուները կը մօտենայ բայց աջ թէ ձախ առաւելաբար զբաղած են գալ տարուան օրէնսդրական ընտրութիւններու արդիւնքով եւ այս առթիւ օրէ օր աւելի կը շեշտուի Համայնավար եւ Ընկերվարական կուսակցութեանց հիմնական տարակարծութիւնները, մանաւանդ ազգայնացմանց շուրջ: Միթերան զգոյշ է եւ կը խոստանայ անմիջապէս հատուցանել գործատէրերը, ի հարկին նաեւ բաժնեթուղթերով եւ այս մասին արդէն կուսակցութիւնը ժողով ալ գումարեց առջի օր: Մարշէ բոլորովին տարբեր բան կ'ըսէ եւ ընկերվարականներու դիրքը կը նկատէ «ազգայնացման ճիշդ հակառակը»: Մարշէ կ'ուզէ նախ փոքր բաժնետէրերով զբաղիլ եւ 20 տարուան վրայ բաժնեթուղթերը վերածել պարտամուրհակի, յետոյ մեծերը...: Համայնավարները կ'երկարեն նաեւ ազգայնացուելիք ճարտարարուեստներու չարքը (տպուած Հասարակաց Ծրագրին մէջ) եւ կ'աւելցնեն Փէօժօ–Սիթրոյէնը եւ Քարիւղի Ֆրանսականը ինչպէս նաեւ երկաթաշինութիւնը:

×

Շիրաք խօսեցաւ Սէն–Նազէրի մէջ եւ պատասխանելով Հանրապետութեան Նախագահին ըրած ակնարկութեան իր հասցէին, չվարանեցաւ քննադատելէ, ըսելով թէ «գերագոյն աստիճանի վրայ կը թուի թէ վստահութիւնը կը թերանայ»: Շիրաք կը գտնէ որ Պետութիւնը հրաժարած է եւ ընդհանուր տկարութիւն եւ բարեացակամութիւն մը կը տիրէ գողութեան, ահաբեկչութեան նկատմամբ: Հեղինակութեան պակաս կայ եւ Պետութիւնը կը թերանայ իր առաքելութեան մէջ:

17րդ Թաղամասի հարցը միշտ առկախ կը մնար: Նախ հարկ էր թաղել Պերնար Լաֆէն, յարգել պատշաճութիւնները, ապա կռիւը վերսկսիլ:

Գալով Մարսէյլի քաղաքապետին, ծանր հարուած մըն էր իրեն համար Օլէմփիքին ջախջախիչ պարտութիւնը Մոնփըլիէի մէկ արուարձանի խումբէն եւ Երկուշաբթիէն ի վեր, ըստ իր իսկ խոստովանութեան, Տէֆէրը ցոյց կուտան եղեր «Օ.էմ.ին քաղաքապետը» ըսելով: Տէֆէր որոշած է ձեռք առնել Մարսէյլի Ֆութպոլի խընդիրը:

Փոխադարձութիւնները Թուրքիոյ մէջ

— o —

Պրիւսէլի Նոքթ Թան շաբաթաթերթին մէջ (Յունուար 27) Մէթր Ժիւլ Վոլֆ վերոյիշեալ խորագրին տակ, կը ծանրանայ առաւելաբար Հայերուն վրայ, շեշտելով անոնց տարրական իրաւունքներու բռնաբարումը եւ թուելէ ետք բոլոր սեղմումներն ու ճնշումները (քանիցս յիշուած արդէն Պոլսոյ Պատրիարքին տարեկան տեղեկագիրներուն մէջ) կ'եզրակացնէ թէ Թուրքերը ոչ միայն չեն յարգեր Լօզանի դաշնագրին յօդուածները (37 – 45) այլեւ 1950 Նոյեմբեր 4ի Հիմնական Ազատութեանց եւ Պահպանման Պայմանագրութիւնը: Թուրքիա վաւերացուցած է այդ պայմանագրութիւնը 1954 Մայիս 18ին...:

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ մթնոլորտը կրկին լարուած է, մինչ Սայրըս Վէնս 48 ժամ Իսրայէլ մնալէ ետք կ'անցնի Գահիրէ եւ Պէյրութ լուծում մը գտնելու համար Միջին Արեւելքի կացութեան: Ըստ վերջին լուրերուն հրասայլերը նորէն մէջտեղ ելած են Պէյրութի փողոցները, մինչ սուրիական ուժերը կը «փակեն» պաղեստինեան գաղթակայանները Պէյրութի հարաւը եւ շրջակայ խանութ, դպրոց, սրճարան իրենց կարգին կը փակուին կրկին:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը 40 հոգի ձերբակալած է Կրափօ շարժումին պատկանող, մէջն ըլլալով գլխաւոր պատասխանատուները:

ՈՒԿԱՆՏԱՅԻ մէջ ջարդերու նոր շարք մը ծայր տուած է ըստ Լոնտոնի Օպզերվըրին, որ կը գրէ թէ վերջերս Ամին Տատա աւելի քան 116 հոգի սպաննել տուած է Կուլու քաղաքը: Հալածանքը առաւելաբար բողոքականներու եւ կաթողիկէներու կը վերաբերի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 1–8)

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ Յ. ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՄԱՍԻՆ

Նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկի, աւելի քան 60 տարուան բեղնաւոր գործունէութեան ընթացքին, ստեղծած է շուրջ 6000 կտաւներ, որոնք հարստացուցած են կերպարուեստի համաշխարհային պատմութեան գանձարանը: Այվազովսկիի մասին բազմաթիւ աշխատութիւններ գրուած են ցայժմ, սակայն անհրաժեշտ չափով չեն օգտագործուած հայկական աղբիւրները: Արդարեւ, հայկական մամուլը եւ դիւանները, Այվազովսկիի հայերէն բազմաթիւ նամակները, հայ մշակոյթի անուանի գործիչներու հետ ունեցած անձնական ու ստեղծագործական կապերը, ինչպէս նաեւ հայկական թեմաներով նկարները առատ նիւթ կը հայթայթեն ծովանկարիչի կեանքին եւ գործին մասին նոր եւ ամբողջական պատկերացում մը ունենալու համար: Այդ հարուստ նիւթերու մանրազնին ուսումնասիրութիւնն է որ կատարած է Մինաս Սարգսեան՝ «Յովհաննէս Այվազովսկի» խորագրով իր գիրքին մէջ, զոր լոյս ընծայած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը: Հեղինակը օգտագործած է Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքներու պետական դիւաններու, թանգարաններու եւ պարբերական մամուլի բազմաթիւ նիւթերը: Գիրքին մէջ տեղ գտած են Յ. Այվազովսկիի 1900ին գրած հայերէն նամակի մը պատճէնը, իր մօր՝ Հռիփսիմէի եւ կնոջ՝ Աննա Բուռնազեանի նկարները, ինչպէս նաեւ «Հայ ժողովուրդի մկրտութիւնը», «Հայերի ջարդը Տրապիզոնում», «Խրիմեան Հայրիկը Էջմիածնի շրջակայքում», «Հայ զօրավարի երդումը», «Նոյը իջնում է Արարատի», «Արարատ լերան հովիտը» եւ այլ գործերու նկարները:

×

ՃԱՐՏ. ՌՈԲԵՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի ճարտարապետներու տան մէջ բացուած է երիտասարդ ճարտարապետ Ռոբեր Պետրոսեանի գործերուն ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 70 ջրաներկ նկարներ, որոնք կը պատկերացնեն հայկական ճարտարապետական կոթողները: Ռոբեր Պետրոսեան Հայաստանի տարբեր շրջանները այցելելով ուսումնասիրած է ճարտարապետական կոթողները եւ անոնց գոյներու եւ ձեւերու համադրութիւնները, որոնք կապուած են երկինքի խորքի, ամբողջ բնապատկերի հետ: Ցուցադրուած գործերէն ուշադրութեան արժանացած են «Օհանավանքի մուտքը», «Գայեանէ», «Էջմիածին», «Կարմրաւոր», «Եղվարդ» կտաւները: Ռոբեր Պետրոսեան աւարտած է Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան ճարտարապետական բաժինը: Ան հեղինակն է Սեւանի 500 տեղնոց հանգիստի տան Էջմիածնի հանրախանութի, Երեւանի կայարանին մօտ հազար տեղնոց ճաշարանի նախագիծերուն: Մասնակցած է կարգ մը մրցումներու եւ արժանացած՝ պարգեւներու:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈԽ–ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ԳԼԽԱՒՈՐԷ ԽՈՐՀ. ԿԱՆԱՆՑ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Քոնաքրի (Կինէ) գացած է Խորհրդային Կանանց պատուիրակութիւնը մասնակցելու համար Կանանց Համափրիկեան սեմինարին: Խորհրդային պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէ Հայաստանի փոխ – վարչապետ Ռեմա Սվետլովա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(ԺԸՆԵՒԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Եւրոպայի կեդրոնին նստած՝ Ժընեւի պէս միջազգային քաղաքի մը մէջ, ուր միջազգային կարեւոր հաստատութիւններու կարգին կը գտնուի նաեւ «Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդ»ին ալ կեդրոնը, պէտք էր որ Հայ Եկեղեցին իր ներկայութիւնը չեշտէր, ինքնուրոյն հայկական ճարտարապետական ոճի եկեղեցիով մը:

Զուիցերիոյ փոքրիկ հայ գաղութը բախտը ունեցաւ բարերար մը գտնելու, որ յանձն առաւ հայկական եկեղեցիի մը շինութեան ծախքերը հոգալը: Եւ եկեղեցին շինուեցաւ՝ Ժընեւի շրջակայ գիւղերէն մէկուն մէջ, Ս. Յակոբ անունով:

Ֆրանսական առակ մը կ՚ըսէ թէ՝
« L'habit ne fait pas le moine ».

Ճարտարապետութեան մէջ ալ, շէնքի մը վրայ դրուած «կաթողիկէ» մը՝ այդ շէնքին անպատճառ չի տար հայկական շինուածաձեւի մը դրոշմը, եթէ շէնքին միւս մասերուն համադրումը չէ եղած այդ ճարտարապետութեան կանոններուն համաձայն:

Ներկայիս՝ իրաւ է, ճարտարապետական հասկացողութիւնը շատ կարեւորութիւն չի տար ճարտարապետական ոճերու կանոններուն: Սակայն այն պատճառով որ երկու պատերազմներով ցնցուած աշխարհի նոր քաղաքակրթութիւնը տակաւին իր վերջնական եւ բուն ձեւը չէ գտած հիմնաւորուելու եւ իր դիմագիծը կերպաւորելու համար: Ան տակաւին որոնումի շրջանին մէջն է որմէ յառաջ կուգայ՝ ճարտարապետական մարզին մէջ գոնէ խարխափանք՝ փորձերու մէջ:

Սակայն՝ դասական ճարտարապետութիւններուն համար, որոնք արդէն հաստատուած քաղաքակրթութիւններու արտայայտութիւններն են, պարագան նոյնը չէ: Կարելի չէ այդ ճարտարապետական ոճերուն հետ վարուիլ թեթեւօրէն, ճարտարապետին անձնական յղացումներուն համեմատ: Որովհետեւ այդ պիտի նշանակէր՝ այդ հին քաղաքակրթութիւնները իրենց հիմէն խախտել, ինչ որ կարելի չէ:

Ուրեմն՝ երբ մէկը կը ձեռնարկէ դասական ճարտարապետութիւններէն որեւէ մէկուն ոճով կառուցանելու, պարտաւոր է այդ ոճին կանոններուն համաձայն շինել: Եւ հայկական ոճը՝ դասական ճարտարապետութիւն մըն է:

Ժընեւի մէջ կայ գոթական ոճով հրաշալի մայր եկեղեցի մը, որուն մուտքի մասը ԺԸ դարուն վերաշինելու ատեն, ճարտարապետը՝ իտալացի Ալֆիէրին՝ նորութիւն մը ըրած ըլլալու համար այդ դարաւոր յիշատակարանին կցեց, իր ԺԸ դարուն մշակուած «նոր դասական» յունա-հռովմէական ոճով մուտքի կառուցում մը, բոլորովին օտար գոթական ոճին: Արդիւնքը զարմանալի եւ օտարածին բան մը եղաւ, թէեւ՝ Ալֆիէրին չքմեղանք մը ունէր, մայր-եկեղեցիին հրապարակին միւս շէնքերու ոճին հետ ներդաշնակելու փափաքը:

Այս ձեւի կառուցումի մը կը մօտենայ նաեւ, Ժընեւի Հայոց Ս. Յակոբ եկեղեցին: Բայց այս եկեղեցին կառուցող ճարտարապետը, Ալֆիէրիին չքմեղանքն ալ չունի, քանի որ իր շինածը գիւղի մը մէջ կը գտնուէր: Հաւանաբար ան անգիտացած ըլլայ հայկական ոճին էութիւնը: Այլապէս այդ շէնքին վրայ պիտի չդնէր շինուածաձեւեր որոնք հայկական չեն, այլ բիւզանդական եւ աւելի՛ ռոման (Աթէնքի Ս. Թէոտորոսը, Բայերնի Ապպասեալը, Վիլնէօվի եկեղեցին, Պիսաքայի Ս. Կարլոսը):

Հայկական ոճով շինութեան մը վրայ այս օտարոտի շինուածաձեւերու ներմուծումը պատճառ եղած է որ փափաքուած հայկական ոճը խաթարուի եւ անոր տայ օտարածին բնոյթ մը:

Արդարեւ՝ հայկական ճարտարապետական ոճին գլխաւոր յայտարարներն են՝ «կաթողիկէ»ն և «հայկական ճակտոն»ը որոնք դարերու ընթացքին հետզհետէ ձեւաւորուելով եղեր են ոճին մէկ յատկանիշը:

Ժընեւի Ս. Յակոբի պարագային այդ ճակտոնը չէ կազմուած, այլ պարզապէս ջնջուած է օտար շինուածաձեւերու ներմուծման պատճառով:

Ալ չեմ խօսիր այս շէնքին վրայ տեսնուած շինուածաձեւերու զարաշրջաններու խառնուրդէն:

Ս. Յակոբ եկեղեցիին խորանը կը ձգտի ըլլալ մեր Է դարու ոճով, թէեւ քովընտի ճակատներու վրայի խորշերը չեն համապատասխաներ Է դարու շինուածաձեւի արուեստին պահանջներուն: Եկեղեցիին կաթողիկէին վեղարը՝ հովանաձեւ, Ժ դարէն է իսկ ներքին կազմական դրութիւնը ԺԱ դարու կը պատկանի: Թէեւ հոն ալ ճարտարապետը սխալ մը ըրած է ողնոյցները (առագաստ, փանտանթիֆ) փոխարինելով եռանկիւն մակարդակներով որոնց շինութիւնը չի բացատրեր կաթողիկէի ոտքին դուրս ցցուած չորս որմերուն գոյութիւնը:

Ողնոյցը գնդային եռանկիւն մըն է եւ ոչ մակարդակ մը: Եռանկիւն մակարդակները կը գտնենք, օրինակ՝ Անհրմասի Սէն Ժոզէֆ եկեղեցիին վրայ որ արդիական կառուցում մըն է, բայց ուր՝ ճարտարապետը տրամաբանօրէն չէ դրած գմբէթին ոտքին դուրս ցցուած չորս որմերը որոնք գնդային եռանկիւններու գործածութեան յատուկ են:

Եկեղեցիին խորանին երեք պատուհանները որոնք քաղկեդոնական եւ ապա ուրեմն բիւզանդական են ծագում առած են Մեծն Յուստինիանոս կայսեր աստուածաբանական մէկ քմահաճոյքէն: Իրաւ է թէ նման լուսամուտներ երբեմն գործածուած են հայկական եկեղեցիներու վրայ, բայց անոնք յետագայի յաւելուածներ են, արդիւնք Ներսէս Տայեցի եւ Եղր կաթողիկոսներու բիւզանդական եկեղեցիին միանալու ջանքերուն:

Հապա ի՞նչ ըսեմ սա ծխնելոյզին որ կը ցցուի կաթողիկէին քովն ի վեր, ինչո՞ւ: Միթէ՞ ճարտարապետը կ՚անգիտանար թէ այսօրուան արուեստը ուրիշ միջոցներ ունի եկեղեցին տաքցնելու առանց որ ծխնելոյզ մը աւելնայ հայկական տանիքին վրայ, ուր իր տեղին չէ: Միթէ՞ տեսնուած է նման շինութիւն մը՝ հայկական թէ այլ ոճով եկեղեցիներու վրայ: Ի՞նչ պիտի ըսէինք եթէ Հռոմի պանթէոնին վրայ տեսնէինք ծխնելոյզ մը եւ կամ Էջմիածինի մայր տաճարին դարաւոր կաթողիկէին քովը տնկուած ծխնելոյզ մը:

Հայկական ճարտարապետութիւնը, ինչպէս միւս դասական ոճերը, կառուցումի ոճի շրջաններ՝ կարգեր ունի որոնք պէտք է յարգուին: Այլ դասական ոճերու կառուցման պարագային, ոճին կարգերը միշտ կը յարգուին: Չենք տեսներ սկզբնական գոթիկի (ԺԳ դար) ոճով շինութեան մը վրայ, ԺԵ.րդ դարու «ֆլամպուայեան» գոթիկի կերպեր եւ կամ Տորիք ոճով տաճարի մը սիւները՝ կորնթական ոճով շինուած: Այն ատեն ինչո՞ւ հայկական ոճով կառուցման պահուն՝ ոճին կարգերը իրար կը խառնուին եւ չեն յարգուիր:

Բայց այս բոլորէն վեր, այս շէնքին մեծագոյն սխալը կը մնայ՝ հայկական ճակտոնին չգոյութիւնը եւ օտարամուտ շինուածամասերը: Այս պարագան՝ շէնքին հայկական ոճէն կարեւոր բան մը կը պակսեցնէ եւ ան կը ներկայանայ որպէս աղաւաղուած եւ խառնակ ոճ մը: Թերեւս հեռուէն՝ չգիտցողը կարծէ տեսնել մեր տոհմիկ ոճը, բայց այդ չի բաւեր:

Ժընեւի Ս. Յակոբ եկեղեցին՝ հայկական ոճը ներկայացնելէ աւելի կը նմանի ճարտարապետական գիրքի մը ուր ոճերը եւ կարգերը իրարու խառնուած կը ներկայանան:

Ժընեւ Ս. ՃԵՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

(*) ԽՄԲ. ՅԱՌԱՋԻ.— Հոս արծարծուած հարցը նոր չէ: Մենք չենք տեսած Ժընեւի հայկական եկեղեցին բայց պատճառ մը չունինք կասկածի ենթարկելու մեր մասնագէտ աշխատակցին կարծիքը: Դեռ լաւ որ չէ տեսած Խիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին որ կրնայ ամէն բանի նմանիլ բացի հայկ. եկեղեցիի: Անտրամաբանականն այն է որ երբ ժողովուրդի մը ճարտարապետութիւնը այնքան գրահատուած է եւ ներշնչած այլ ժողովուրդներ, ինք հրաժարի զայն լաւագոյնս օգտագործելէ իր եկեղեցաշինութեան համար:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

Եղեռնափորձի դատավարութիւն մը, որ հակաճառութեանց դուռ բացած է, իրարանցում ստեղծած է Վրաստանի մշակութային կեանքէն ներս: Պատճառ դարձած է նաեւ, որ մեկուսացման ենթարկուի բեմապարի միջազգային հռչակ վայելող վարպետ մը:

Յունուար 24ին է, որ Թիֆլիսի թատերական շրջանակէ եօթը ամբաստանեալներ դատապարտուած են՝ օփերայի եւ բեմապարի շէնքը հրկիզել փորձելու յանցանքով: Դատախազութիւնը ամբաստանած է Վախթանգ Չաբուքիանին, նախկին տնօրէնը, թէ 50.000 ռուբլի (67.000 տոլար) վճարելով ամբաստանեալներուն, ուզած է անոնց միջոցով այրել օփերայի շէնքը. քինախնդրութեան արարք մը, քանի արձակուած էր տնօրէնի իր պաշտօնէն:

Չաբուքիանիի երկրպագուները կը պնդեն, թէ դատավարութիւնը շինծու պատրուակ մը եղած է քաւութեան նոխազներ գտնելու՝ արատաւորելու միտումով բեմապարի վարպետին համբաւը: Կ՚ըսեն, թէ վեց ամբաստանեալներն ալ, — եօթներորդը՝ ընդունած է յանցանքը, — հերքած են իրենց խոստովանութիւնները, յայտարարելով թէ չարչարանքի տակ կատարած են:

Դատավարութեան մասին ոչ մէկ տող արձանագրուած է պաշտօնական մամուլի մէջ, մանրամասնութիւնները խորհրդային այլ աղբիւրներէ են: Ըստ երեւոյթին հակամարտութիւն մը ծայր տուած է, երբ Կեդր. Կոմիտէի նոր քարտուղարը՝ Շեվարդնաձէ, կարգ ու կանոն ուզած է մտցնել վրաց ընկերութեան մէջ:

Կարգ մը Վրացիներու համաձայն Չաբուքիանի 1973ին պաշտօնէ արձակուած է, որովհետեւ առիթով մը մերժած է բեմ հանել Վրաստանի Մշակոյթի այժմու նախարար՝ Օտար Տակտակիշվիլիի յօրինած բեմապարը: Պաշտօնական բացատրութիւնն այն է, թէ վարպետը այլեւս բեղուն գործունէութիւն ցոյց չէր տար: Պաշտօնէ հեռացուելէ ի վեր Չաբուքիանի Ճափոն, Պարսկաստան եւ Պուլկարիա համբորդած է՝ ամէնուր աշխատելով եւ ուսուցանելով: Բեմապարեր ներկայացուցած է խորհրդային այլ քաղաքները:

1973 Մայիս 9ին, հրդեհ մը ծայր տըւած էր Թիֆլիսի օփերայի շէնքը՝ մեծ վնաս հասցնելով: Այլ հրդեհներ յառաջ եկած եւ ռումբեր պայթած են նաեւ ուրիշ հանրային շէնքերու մէջ: Պատասխանատուներ նկատուած են շահագէտներ, որոնք այդ ձեւով բողոքել փորձած են Շեվարդնաձէի ձեռք առած կարուկ միջոցներուն դէմ:

Վերջերս վրացի ազգայնական մը մահուան դատապարտուած է. եղեռնափորձեր կատարած է կառավարական երեք շէնքերու վրայ, անցեալ տարի (տես «Յառաջ», Փետր. 8):

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԵՍՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄՈՏ

Այդ տարի այնքան ձիւն էր եկել, որ, ինչպէս կ՚ասէր Սասունցի Ֆադէն՝ «ճընճուղ որ պառկէր վըր մէջքին ու ոտնին տնկէր վերեւ՝ կը հասնէր Աստուած»:

Մենք Ս. Աղբերիկի սարի վրայ, ձիւների տակ մի ընդարձակ այր շինեցինք եւ մտանք մէջը: Երբ ցրտերը սաստկացան, ես Գալէին, Փեթարայ Մանուկին, Զոլոյին եւ Հախոյին ձիների տակից հանելով, ուղարկեցի Սասուն, Սպաղանաց Մակարի մօտ, իսկ ինքս քայլ առայ դէպի Ս. Կարապետի վանքը, որոշելով այնտեղ անցկացնել այդ դաժան ձմեռուայ մնացեալ մէկ-երկու ամիսը:

Ես գիտէի, որ վանքում զինեալ պահակներ կան, բայց իմ վճիռը անխախտ էր, որովհետեւ այնտեղ էր գտնւում Գէորգ Չաւուշը, որից լուր չունէի երկար ժամանակ: Գէորգը այդ վանքն էր մտել բքոտ մի գիշեր եւ թաքնուել նրա խուցերից մէկում:

Շատ գեղեցիկ ճանապարհներ ունի Ս. Կարապետի վանքը, բարձր ու ոլորիկ անցուղիներ: Առատ ձիւնը խոր շերտով նստել էր բլուրի վրայ: Ձիւնով էին ծածկուած վանքի բոլոր սարերը իրենց դրախտային անտառներով: Լուսին չկար: Ո՛չ Գրակօ լեռն էր երեւում, ոչ Հաւատամքը: Ձեան սպիտակութիւնը մութի մէջ ցոլալով աղօտ լուսաւորում էր ձորի կողերով ձգուող իմ ճանապարհը, եւ ես ընթանում էի առաջ մեն-մենակ՝ տասնոցը արայիս տակ կապած:

Անցայ Ս. Յովհաննու վանքը եւ Խողմօ սարի տակով դիմեցի դէպի Ջիարէթ: Յաջորդ օրը իրիկնամուտին նշմարեցի վանքի գմբէթները եւ զանգակատունը, որ վեր էին խոյանում ձիւնածածկ պարիսպների միջից: Իմ բախտից սոսկալի բուք էր, իսկ դա օգնում էր ինձ համարձակ մուտք գործելու այնտեղ:

Տանիքին շրջող զինուած ոստիկանը մաքառում էր բուքի դէմ, գլուխը անվերջ թաքցնելով թեւերի տակ: Ես վանքին մօտեցայ Հաւատամք սարին նայող դարպասի կողմից՝ շրջանցելով վանքի փականները եւ եօթ խոտաճարակների նահատակութեան վայրը: Մի ծանօթ նախրապահ կար այդտեղ, որի հօրթերից մէկը ես եւ Զոլօն մի առիթով մորթել էինք ֆէդայիների համար: Այժմ, երբ յոգնած ու ցրտահար կանգնած էի դրսում, իմ միակ փափաքն էր ինձ նետել գոնէ նախրապահ Սահակի տաք ախոռներից մէկը:

Վանահօր խցիկում ճրագ վառուեց, իսկ բուքն այնպէս էր ոռնում, որ հսկող ասկեարը քիչ էր մնում գլորուի տանիքից: Անմիջապէս որսացի մի յարմար միջոց եւ ինձ արագութեամբ նետեցի վանքի պարսպի տակ: Սեղմուեցի պատին եւ սկսեցի նայել, թէ ինչպէս բուքը ձիւնը աւլելով՝ անհետացնում էր իմ ոտնահետքերը: Փոքր-ինչ շունչ առայ եւ մի ձիւնագնդակ պատրաստելով՝ զարկեցի ճրագի լոյսը ցոլացնող բարձր պատուհանին:

Գէորգը պայմանաւորուել էր Յեսու վարդապետի հետ, որ իր պատուհանին ձիւնագնդակ խփողը կարող էր ինքը լինել կամ իր մեծաւոր ֆէդայիներից ուեւէ մէկը: Նետեցի երկրորդ գնդակը: Ուղիղ փեղկին դիպաւ: Պատուհանը անաղմուկ բացուեց, եւ մի հաստ պարան դանդաղօրէն սահեց ներքեւ: Ես պարանը կապեցի մէջքիս եւ սկսեցի արագութեամբ վեր բարձրանալ: Երկու տղամարդ վերեւից քաշում էին պարանը: Մէկը Յեսու վարդապետն էր, հագին փարաջայ եւ գլխին գդակ, իսկ միւսը՝ վարդապետ Ստեփանոսը:

Ձիւնախառը քամին վերջին անգամ իմ սառած մէջքին հարուածելով՝ անհետացաւ մթութեան մէջ, զարկուելով վանքի պարիսպներին: Շուտով վանահայրը ինձ առաւ իր կորովի բազուկների մէջ՝ իմ մրսած կուրծքը ծածկելով իր տաք, փափուկ թամ մօրուքով: Նոյն ամրակազմ ծերունին էր, հայրական ժպիտով ու զուրգուրանքով, ինչպէս տեսել էի Առաքելոց վանքի օրերին:

Գէորգ Չաւուշը այդ վանքում էր ապաստանել, իսկ ես այդտեղ եղել էի երկու անգամ, որից մէկը՝ Գէորգի հետ դէպի Ֆարխին գնալու ճանապարհին: Ծանօթ էի միայն նրա ընդարձակ բակին, ուր ամէն տարի Վարդավառին եւ Պայծառակերպութեան տօնին մեծ բազմութիւն էր հաւաքւում՝ դիտելու փահլեւանների խաղը:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(83 – Շար.)

[illegible]

ՀԱՅԿ. ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Մարտ 10ին, Միլանոյի «Պագլիքա Ս. Մաուրիցիօ» եկեղեցւոյ (ԺԶ դար) սրահին մէջ, պիտի բացուի Հայկական արուեստին նուիրուած փառատօն մը՝ Արարատ ընդհանուր անունին տակ, որ պիտի տեւէ չորս օր: Փառատօնը, զոր պիտի հովանաւորէ Միլանոյի քաղաքապետարանը եւ Մշակոյթի նախարարութիւնը, կազմակերպած են Ճարտ. Հերման Վահրամեան եւ երաժիշտ Լուդվիկ Բագլի: Փառատօնը բաղկացած պիտի ըլլայ հինգ մասերէ՝ երաժշտութիւն, բանաստեղծութիւն, նկարչութիւն, թատերգութիւն եւ ճարտարապետութիւն: ւ

Վահրամեանի եւ Բագլիի նախաձեռնութեան օգտակար հանդիսացած են իտալական արուեստի զանազան խումբեր, ծանօթ լրագրողներ եւ արուեստագէտներ: Կազմակերպողներուն նպատակն է այս հանդէսով ապացուցանել արուեստի մարդէն ներս զանազան ճիւղերու միասնութեան աղբիւրը, այսինքն այն՝ ինչ որ փաստեցին գիտնականներ՝ աւելի 35 տարի առաջ՝ գիտութեան մարդէն ներս: Երաժշտութիւնը կը պատկանի Լուդվիկ Բագլիի, նկարչութիւնը՝ Հերման Վահրամեանի, բանաստեղծութիւնները Նարեկացի, Դանիէլ Վարուժան, Սիամանթօ, Սայաթ Նովա եւ Կոմիտաս: Թատերախաղը պիտի ներկայացնէ իտալական ծանօթ ՃԻ խումբը. պիտի մասնակցի Միլանոյի կործիական քառեակը, իսկ մեներգներով հանդէս պիտի գայ Անիթա Թէրզեան:

Փառատօնին առթիւ պատրաստուած են համապատասխան ազդեր եւ փոսթըրներ, գրքոյկներ, որոնց մէջ ներկայացուած են արուեստի մասին զանազան հետազօտութիւններ:

ԴՈՂՈՒԹԻՒ ԴՈՂՈՒԹ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Յունուար 29ին՝ հանդիսութեամբ մը, հիմը դրուած է Հ. Մ. Ը. Միութեան մասնաճիւղին, աւելի քան 600 երիտասարդներու ներկայութեան: Հրապարակային բացման հանդիսութեան հովանաւորը՝ Գարեգին Արք. Սարգիսեան, խօսք առնելով թելադրած է երիտասարդութեան կառչիլ Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներու գաղափարաբանութեան ամուր պահելով ազգ. եւ տոհմիկ աւանդութիւնները: Օրուան հանդիսավարը եղած է Յովհ. Մարտիրոսեան, խօսք առած են՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի նոր կազմուած վարչութեան ատենապետը՝ Վարդգէս Վարդանեան, յանուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութեան՝ Եդուարդ Մելիքեան, իսկ Հ. Յ. Դ. Արմէն Գարօ կոմիտէութեան կողմէ՝ ընկ. Ստեփան Տարտունի: Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի շնորհաւորութիւններն ու յաջողութեան մաղթանքները ներկայացուած է ընկ. Հրանդ Մարգարեան: 38 սկաուտներու երդման արարողութենէն ետք Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ յուշատախտակներ նուիրուած են Գարեգին Արք.ի, Կեդր. Կոմիտէի եւ Արմէն Գարօ կոմիտէի ներկայացուցիչներուն:

1975 Մայիսին, Շարուքխանիի եղբօրորդին ալ ձերբակալուած է: Տէնկիզ Բուկնաձէ, որ Վրաց Հանրապետութեան ժողովրդական արուեստագէտի տիտղոսը կը կրէ, խմբավար էր Թիֆլիսի Համանուագախումբին: Ամբաստանուած է, թէ 50.000 ռուբլի յանձնած է կարգ մը մարդոց, իր հօրեղբօր կողմէ, որպէսզի այրին օփերան:

Բոլորն ալ բողոքած են եղած ամբաստանութեանց դէմ, մինչեւ որ Մոսկուայէ Փա. Ժէ. Պէ.ի գնդապետ մը՝ Վալանտին Գրիպըկովա, ներկայ գտնուած է հարցաքննութեանց: Ամբաստանեալները ի վերջոյ խոստովանած են, թէեւ չեն կրցած ցոյց տալ իրենց ստացած ռուբլիները:

Դատավարութեան բացման օրը՝ Նոյեմբեր 15ին, խորհրդաւոր երկու հրդեհներ ծագած են: Դատաւորը՝ Շալվա Մախարաձէ, յետաձգել տուած է դատավարութիւնը. վերսկսած է երկու շաբաթ ետք: Ամբաստանագիրին մէջ ըսուած է թէ «կաշառքը վճարուած է մէկու մը կողմէ, որուն ինքնութիւնը կարելի չէ եղած երեւան հանել քննութեանց ընթացքին»: Շարուքխանիի անունը յիշատակուած է, երբ միայն կարդացուած են ամբաստանեալներու վերագրուած խոստովանութիւնները: Շարուքխանիի բարեկամներուն կարծիքով կառավարութիւնը չէ ուզած ուղղակի ամբաստանել բեմադրիչ վարպետը՝ նկատի առնելով անոր համբաւը: Սակայն, խորհրդային դատավարութեանց տարեգրութեան մէջ հազուադէպ դէպք մը պատահած է. վեց ամբաստանեալներ հերքած են իրենց խոստովանութիւնները: Յայտարարած են, թէ զանոնք կատարած են, որովհետեւ խարազանի ենթարկուած են ձգախէժէ բիրերով: Ըստ վրացական աղբիւրի մը, փոխ-տնօրէնը՝ Տարիշվիլի յայտարարած է, թէ իր գրաւոր խոստովանութիւնը անակրամ մը կը բովանդակէ, ուր ըսուած է, թէ ծեծ կերած եւ ստած է:

Դատաւորը բոլոր ամբաստանեալներն յանցաւոր գտած ու դատապարտութեան վճիռ արձակած է՝ բանտարկութիւն հինգէ ութ տարի:

Թ. Ա. Թ.

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Երկար ատենէ ի վեր Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը որոշած էր եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ կառուցանել տուն մը որ պիտի ծառայէր որպէս մշակութային օճախ. ուրախ ենք հաղորդելու որ այս շինութիւնը սկսած է արդէն անցեալ Հոկտեմբերէն ի վեր: Այս տունը պիտի ունենայ ժողովասրահներ, դպրոցասրահ, գրադարան, եպիսկոպոսարան եւ երիցատուն:

Հասկնալի է որ նման վիթխարի ծրագրի մը իրագործումը կը կարօտի ժողովրդային լայն օժանդակութեան:

Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովը նոր անդամներ աւելցնելով իր կազմին վրայ, լծուած է եռանդուն աշխատանքի: Մեր ծրագիրն է ունենալ ընդհանուր Հայութեան ծառայող տուն մը: Եկեղեցին կը պատկանի բոլոր Հայերուն, սակայն անոր շրջափակին մէջ գտնուող Ապրիլեան Եղեռնի եւ Ֆրանսայի համար ինկած հայ ռազմիկներու ի յիշատակ կառուցուած յուշարձանը ուխտատեղիի հանգամանք մը կուտայ Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ:

Ուրախ ենք որ Մարսէյլի մէջ զանազան կազմակերպութիւններ իրենց հաւաքատեղիները ունին, սակայն մայր եկեղեցւոյ մշակութային օճախը իր անհրաժեշտ գոյապատճառը ունի, նկատի ունենալով անոր համազգային հանգամանքը: Ան պիտի ծառայէ մշակութային, գիտական, գեղարուեստական եւ երաժշտական հանդիսութիւններուն որոնք պիտի սատարեն մեր ազգապահպանման:

Ուրեմն սրտառուչ կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի հայ բոլոր ազգակիցներուն առատօրէն մասնակցիլ այս ժողովրդային հանգանակութեան, օժանդակելով տան շինութեան:

Համոզուած ենք որ ամէն ֆրանսահայ պարտականութիւն պիտի նկատէ արձագանգել այս կոչին: Թող ամէն Հայ խղճմտօրէն մօտենայ այս ծրագրին նկատի ունենալով նախ անոր հոգեւոր նպատակը: Այն ատեն սրտերուն հետ քսակներն ալ պիտի բացուին, շինելու համար Մարսէյլի Մշակութային Օճախը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Դրամական առաքումները ընել մայր եկեղեցւոյ հասցէին՝
339, Ավընիւ տիւ Փրատօ 13008 Մարսէյլ
C. C. P. 6409-40 Marseille

(Ծանօթ.— Շինութեան ճարտարապետն է Պր. Էտտի Սարգսեան (Աքըլիէ Նէօֆ) որ որդին է Կոմիտասի աշակերտ եւ մայր եկեղեցւոյ նախկին երկարամեայ երաժշտապետ Պր. Վարդան Սարգսեանի):

Ստորեւ հանգանակիչ մարմնոյ պատուոյ անդամներու ցանկը.— Պարոններ Զըրաշեան, Արծրուն, Աթթօեան Ռընէ, Պապայեան Արշամ, Պահատուրեան (Լիոն), Պանտիկեան Դաւիթ, Պազըրճեան Գէորգ (Փարիզ), Պէրպէրեան Ժան, Պօղատճեան Վարուժան, Օր. Ճէլալեան Մարլէն, Ճիէրճեան Մուշեղ (Մոնաքօ), Ճէրանեան Միշէլ (Վալանս), Ֆրէնկեան Նուրհան (Փարիզ), Ղազարեան Փիէր, Գրիգորեան Ռէմի, Յակոբեան Արթաքի, Մոմճեան Համազասպ (Փարիզ), Զըրբաշեան Կարպիս-Ռոժէ (Փարիզ):

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վերջին տարիներս զգալի կերպով մեր աւագ սերունդի մնացորդացը անխուսափելի շիջում մը արձանագրած է:

Կորսնցուցինք թանկագին ընկերներ եւ ընկերուհիներ որոնք կրնային տակաւին որպէս աւանդապահ օգտակար ըլլալ մեր կազմակերպութեանց եւ առհասարակ հայ համայնքին:

Մի քանի օր առաջ ցուրտ հողին յանձնեցինք մեր վեթերան ընկերուհին Հռիփսիկ Խոնդկարեանը:

Հեռու իր հայրենիքէն ու հարազատներէն, շատերու նման պանդուխտ եւ սակայն Կապոյտ Խաչի մեծ ընտանիքին կը պատկանէր, Միութեան հիմնադրութեան տարիներէն մաս կազմելով քանիցս Շրջ. Վարչութեան, մինչեւ օրս հաւատարիմ եւ բարեխիղճ անդամ:

Վերջին տարիները թէեւ ֆիզիքապէս չափազանց տկարացած, բայց եւ այնպէս միշտ կապը պահած՝ մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր Միութեան գործունէութեանց:

Հայկական եւ կովկասեան պարերու նրկատմամբ ունէր իր աւանդական համոզումներն ու ճաշակը, ըլլալով իր ժամանակին նրբաճաշակ պարող մը:

Իր շուրջը ունեցաւ սրտցաւ ընկերուհիներ եւ բարեկամներ, որոնք միշտ ջանացած են իր առանձնութեան մէջ գէթ ջերմ եւ ուրախ մթնոլորտ ու առիթներ ստեղծել:

Աւա՜ղ, վերջերս այլեւ չկրցաւ տոկալ. մահուան անողոք մանգաղը հնձեց կինքը, յաւիտենապէս բաժնելով մեզմէ մեր սիրելի ընկերուհին:

Հանգիստ իր հոգւոյն, հողը թեթեւ իր վտիտ մարմնոյն:

ԱՐՇ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ծիրանաւորը ժպտուն դէմք մը առաւ եւ նախկին աւագակը իր աշխատութեան խուցը առաջնորդելով հարցուց.

— Էհ, սիրելի տեղակալս, ըսէ նայինք, Հարսնիքնիս ե՞րբ է:

— Ատիկա ձենէ կախում ունի, դերապատիւ տէր, օրը դուք որոշելու էք, պատասխանեց Սանտրիկօ ուղղակի ծիրանաւորին երեսը նայելով:

— Ատ ի՞նչ խօսք է, ինչո՞ւ ինէ կախում ունենայ, պատասխանեց Պեմպօ տժգունելով:

Ապա իւրովի մտածեց.

— Արդեօք սա սրիկան բան մը իմացած եւ վրաս կասկածի՞լ սկսած է:

— Պատճառը բացատրեմ, չարունակեց Սանտրիկօ: Հիմա Տիկին Էմփերիայի տունէն կուգամ: Իրմէ խնդրեցի որ հարսնիքին թուականը որոշէ, որուն ի պատասխան ըսաւ թէ գամ եւ ձեր խորհուրդը հարցնեմ: Ես ալ ուղղակի հոս եկայ որ մեր միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը յիշեցնեմ ձեզի...:

— Միտքս է, միտքս է, սիրելի բարեկամս, յիշեցնելու պէտք չկայ...:

— Ատանկ ըլլալուն վստահ էի արդէն, ըսաւ Սանտրիկօ ժպտելով: Ուրեմն օրը որոշենք:

— Երբ որ ուզես, այն ատեն, սիրելիս: Ես միշտ պատրաստ եմ: Բայց երդում ըրած էիր որ Ռոլան Քանտիանօ մեռած կամ ողջ մեզի պիտի յանձնէիր:

— Այո, պիտի բերեմ:

Բայց, կ'ուզեմ որ վճարումը կանխիկ տեղի ունենայ: Պիանքան ինծի տուէք, ես ալ Քանտիանօն ձեզի տամ: Հարսնիքիս արարողութիւնը հրապարակաւ տեղի ունենալէն տասնըհինգ օր վերջը Ռոլան Քանտիանօ ձեռքերն ու ոտքերը կապուած հոս ձեր առջեւը պիտի ըլլայ: Իսկ եթէ զայն մեռցնելու պարտաւորուիմ, գլուխը պիտի բերեմ ձեզի:

Այս սարսափազդու խօսքերը մահաշունչ պաղարիւնութեամբ մը արտասանուեցան: Երկու վագրերը, իրարու դէմ անցած, մռնչել սկսած էին:

— Ձեր ամուսնութենէն տասնըհինգ օր ետքը Ռոլանի գլուխը պիտի բերէ՞ք ըսիք, խօսք առաւ Պեմպօ:

— Այո, եւ ըսածս պիտի ընեմ:

— Լաւ մտածեցէք սակայն, տեղակալ:

— Ես ամէն բան մտածած եւ նախատեսած եմ, գերապատիւ տէր:

— Բայց կրնայ ըլլալ որ...

— Ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ... խօսքս խօսք է...:

— Աստուած մի արասցէ, այն պարագային սակայն որ նշանածնիդ յանկարծ մեռնի...:

— Եթէ մինչեւ իսկ նշանածս մեռնի, դարձեալ խօսքս պիտի բռնեմ, ըսաւ Սանտրիկօ սարսռալով:

— Այժմ այլեւս համոզուած եմ որ որոշումնիդ որոշում է, սիրելի տեղակալս: Ձեր խոստումին կ'ապաւինիմ: Հարսնիքէն տասնըհինգ օր վերջը Քանտիանօն մեզի բերելու էք: Այս պայմանով, ձեր շահերը այն կը պահանջեն որ հարսնիքը շուտով տեղի ունենայ: Այսօր Երեքշաբթի է: Եթէ Շաբաթ օրը հարսնիք ընենք, գործերնիդ կուգա՞յ:

— Յարմար է: Ուրեմն համաձայնա՞ծ ենք:

— Անշուշտ:

— Կը յուսամ որ Պիանքան համոզելու համար ալ ձեռքերնիդ եկածը չէք զլանար:

— Ես Պիանքային երեսը տեսա՞ծ եմ որ զինքը համոզեմ, տեղակալ:

— Իրա՞ւ զայն չէք տեսած, կմկմաց Սանտրիկօ ուղղակի ծիրանաւորին երեսը նայելով:

— Բնաւ, որդեակ իմ, բնաւ: Այդ գործը ինէ մի սպասեր:

— Շատ լաւ, հայր իմ, շատ լաւ: Բայց գոնէ մայրը համոզեցէք:

— Ատիկա կ'ընեմ, տեսէք: Այդ կողմէն կրնաք ամէն բան ինծի ձգել:

— Ուրեմն Շաբաթ:

— Այո, Շաբաթ, բախտաւոր տղայ, Շաբաթ:

Սանտրիկօ ժպտեցաւ, Պեմպոյի ձեռքը սեղմեց եւ այլեւս ապահովուած, մեկնեցաւ:

— Հազիւ թէ դռնէն դուրս ելած, Պեմպոյի դէմքը փոխուեցաւ:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հայկ Աղապէկեան, Պ. Հրանդ Աղապէկեան, Օր. Գեղանոյշ Աղապէկեան, Տիկին Լուիզ Լըռուա կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Փետր. 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ հարսին՝

ՎԵՐԹՀԱՅՄ ԱՂԱՊԵԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Թորամանեան)

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Աղապէկեան, Բարելեան, Թորամանեան եւ Տատրեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հ. Խոնդկարեանի մահուան առթիւ, Խաչուհի մը 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեան երկու հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին՝ ողբացեալ Հրայր Ուշագլեանի յիշատակին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Երիտասարդաց ակումբը կը ներկայացնէ

« IVAN LE TERRIBLE »
de S. M. EISENSTEIN

Une suite d'images somptueuses, de tableaux admirablement composés, de visions magnifiques reliées entre elles par un fil conducteur réduit à l'illustration des faits et gestes du premier tsar de la Sainte-Russie.

Vendredi 18 Février, à 21 h.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ»Ը ֆրանսերէն

Շահան Շահնուրի «Պճեղ մը անոյշ սիրտ»ին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ N.R.F.ի փետրուարի թիւին մէջ, կցուած Անրի Թոմայի մէկ գրութեան:

La Nouvelle Revue Française (*Gallimard*) publie dans son numéro de Février 1977 « *Un brin de Cœur Tendre* », la traduction française du chef-d'œuvre de Chahan Chahnour :

ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ

précédé du texte de Henri Thomas.

Librairie Gallimard
5, rue Sébastien-Bottin
75007 Paris

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 14էն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ, կազմակերպութեամբ Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետր. 20ին կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնին առթիւ:

Կը կատարուի նաեւ Հայրապետական մաղթանք, Ամենայն Հայոց ՎԱԶԳԷՆ Ա. Հայրապետի անուանակոչութեան առթիւ:

Հանդիսութեանց կը նախագահէ, պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Բոլոր հաւատացեալները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու սոյն հանդիսութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ 9·45ին, քարոզ եւ Հայրապետական մաղթանք 11·15ին:

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

PAQUES en ARMENIE

Au départ de MARSEILLE

DU 1re AU 14 AVRIL 1977

Importantt : Date limite d'inscription 26 Février.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN VOYAGES WASTEELS

87, La Canebière 13001 MARSEILLE tél (91) 508912

et TOUTES AGENCES HAVAS VOYAGES Org Lic 97

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ տօնախմբութիւն Ազգ. Տան սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնին, ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 6, Լիոն:

×

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի մեծ պարահանդէսը Նոյեմբեր 5ին:

×

Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի յիսնամեակը (1927–1977) կը տօնուի Ապրիլ 17ին:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա ժամանած է Հայաստանէն արուեստագէտներու խումբ մը բաղկացած

Ճիւան Գասպարեան (տուտուկ) — Գեղամ Գրիգորեան (մեներգիչ) — Ֆլորա Խորէնեան (մեներգչուհի) — Էլէոնարա Ադամեան (դաշնակահարուհի)

Համերգներու շարք մը տալու համար Վալանսէն եւ Մարսէյլէն ետք՝

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — Չորեքշաբթի, Փետրուար 16, ժամը 20·45ին
Salle Paroissiale — Avenue Henri Barbusse

ՊԱՆԵԷՕ — Հինգշաբթի, Փետրուար 17, ժամը 20·45ին
Salle des Fêtes — Rue Charles Michels

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ — Շաբաթ, Փետրուար 19, ժամը 20·45ին
Salle des Fêtes — Avenue Paul Deroulède

ՓԱՐԻԶ — Կիրակի, Փետրուար 20, ժամը 16·30ին
Musée Guimet — Place d'Iéna, Métro Iéna

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ

Գրեց՝ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան
Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին.—

Père Vatché IKNADIOSSIAN
Eglise St. Tatéos
Camp Périer, St. Antoine
13015 MARSEILLE

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԱՆԴԱՄ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏՆՕՐԷՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

Ուրբաթ, Փետր. 18, ժամը 20·30ին

Centre Culturel UCFAF - JAF
6, Cité Wauxhall, Paris 10e
Métro : République
Մուտքը ազատ է

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրէ Փարիզի Հայութիւնը Միսաք ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ խումբի նահատակութեան ոգեկոչման արարողութեան, Կիրակի, Փետր. 20, Իվրիի գերեզմանատունը:

Թափօրը մեթրօ Փորտ տը Շուազիէն ճամբայ կ'ելլէ ժամը 10·30ին:

×

Արարողութեան աւարտին՝ ճաշ պաշտօնական անձնաւորութեանց մասնակցութեամբ, ի պատիւ վաստակաւոր անուանի արտիստ, արձանագործ

ԱՐԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի արձանին, Մուսա Լեռ աւանի յուշակոթողին եւ այլ գործերու, որ Հայրենի իշխանութեանց կողմէ մասնաւոր առաջարկութեամբ Փարիզ կուգայ Միսաք Մանուշեանի տապանաքարի եւ վրան բարձրանալիք կիսանդրիի նախագծի ուսումնասիրութեան համար:

Եան'ց Քլէօպ, Փետր. 20 ժամը 13ին, 5 Ավընիւ Ռէյ, Փարիզ 14րդ, մեթրօ Կլասիէռ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 70 ֆր.
Հեռաձայնել՝ 805–10–42

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Կարապետ Պետրոսեանէ 50 ֆր. իր զաւկին ապաքինման համար:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Du 19 au 27 Février
CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND

AU

CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)
Tél. : 95-10-11 (74)

Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station

Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire

Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.

Nombre de places limité à 40

Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire)

Inscription :

EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines
Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.

EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomo res, Bron
Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

Les Productions et le Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, Mº Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »

de MARTEN YORGANTZ

avec Bernard DEDEDJIAN

en vente à :

— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

LE RESTAURANT **LA CAPPADOCE**
EST OUVERT TOUS LES JOURS
MIDI et SOIR
SAUF LE LUNDI

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
17
JEUDI
17 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.793
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.793

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՈԳԻՆ ԱՆՇԷՋ

— o —

Ազատութեան սէրը ծնաւ հայ ազգին հետ միասին՝ ինքնաբուխ կերպով, իբրեւ բնական, լրացուցիչ մասնիկը իր էու – թեան:

Փաստ՝ Հայոց պատմութիւնը:

Անմահ պատմահայր Մովսէս Խորենացի մեր պատմութեան արշալոյսը կը բանայ դիւցազնամարտով մը, որ գերազանցօրէն կը խորհրդանշէ Հայուն ազատ եւ անկախ ապրելու անընկճելի կամքը:

Համիտեան բռնակալութեան դաժան օրերուն, երբ ազատութիւնը չղթայուած էր, հայրենասէր մեր ուսուցիչները չէին վախնար սրտապնդելու մեզ եւ ազգային շունչ ներարկելու մեր մանուկ հոգինե – րուն՝ Հայոց պատմութեան սխրալի դըր– ուագները պարզելով դպրոցի պաշտօնա– կան ծրագրէն դուրս:

Այդպէս է, որ նախակրթարանի դրա– սեղաններէն իսկ սորվեցանք Հայկազանց հարստութեան հիմնադիր եւ Հայոց ա– ւանդական առաջին Թագաւոր Հայկ Նա – հապետի դիւցազնական մարտնչումը աշ– խարհակալ Բէլի դէմ:

Ազատութեան սրբազան հուրն է, որ զինած էր քաջազանգուր Հայկի բազուկը, իր լայնալիճ աղեղի մէկ հարուածով զգետնելու համար բռնակալը եւ հիմը դը– նելու հայ ազգի անկախութեան:

Ազատութեան անտեղիտալի տենչը կար– միր գիծի մը պէս իր դրոշմն է դրած մեր պատմութեան ամէնէն յատկանշական շրջաններուն: Ազատ ապրելու, բռնու – թեան առջեւ տեղի չտալու, մեր կրօնա– կան հաւատքն ու ազգային դիմագիծը անաղարտ պահելու անսասան կամքն է, որ զրահած է մեր հոգիները: Եւ դարերու ամեհի փոթորիկներուն կուրծք տալով, դիմացած, տոկացած ենք եւ հասած մին– չեւ քսաներորդ դարու վերջին քառորդը, գրաւելով մեր համեստ բայց պատուաւոր տեղը համաշխարհային պատմութեան մէջ:

×

Յանուն ազատութեան մղուած պատմա– կան դիւցազնամարտ մըն է Վարդանանց պատերազմը ընդդէմ Պարսից Սասանեան Յազկերտ Բ. Թագաւորի հսկայ բանակ – ներուն՝ 1526 տարի առաջ, 451ին՝ Աւա– րայրի դաշտին վրայ:

Ծիրդ մէկուկէս դար էր անցած այն օրէն ի վեր (301), երբ Հայաստան պետա– կան կրօնք էր դարձուցած քրիստոնէու– թիւնը: Հայը խոր հաւատքով, ջերմե – ռանդութեամբ շաղախուած էր նոր կրօն– քին հետ, որուն շնորհիւ Ոսկեդար էր կերտած այդ օրերուն:

Վարդան Մամիկոնեան եւ իր զինակից– ները, իբրեւ Թարգման հայ ազգի ջախ– ջախիչ մեծամասնութեան, խանդավառու– թեամբ նետուեցան անհաւասար կռուի դաշտը, «վասն պաշտպանութեան հաւա – տոյ եւ հայրենեաց»: Կրօնքն ու հայրե– նիքը իբրեւ միս եւ ոսկոր անբաժան էին իրարմէ: Քաջն Վարդան եւ 1036 նահա– տակները Շաւարշանայ դաշտին մէջ, Տղմուտ գետի ափին իրենց կարմիր ա– րիւնը տուին յանուն ազատութեան, — ազատութիւն խղճի եւ անկախութեան:

Հայը մերժեց ենթարկուիլ զրադաշտա– կան կրօնքին:

Վարդանանց ոգին անշէջ մնաց Հայու– թեան հոգիին մէջ:

×

Անթեղուած կայծը յանկարծ բոցավա– ռեցաւ Աւարայրէն 1470 տարի վերջ՝ 1921 Փետրուար 18ին, երբ Արարատեան դաշ– տին մէջ Նոր օրերու Սասանեաններ բռնի ուժով փորձեցին իրենց նոր կրօնքը պար– տադրել ազատատենչ Հայութեան:

Կեղծ խոստումներով իշխանութեան տի– րացած, բոլշեւիկները մէկ օրէն միւսը դուրս տուին իրենց իսկական գոյնը: Ահուսարսափի վարչաձեւ հաստատեցին: Բանտերը լեցուցին մտաւորականներով, հայկական բանակի հազար հինգ հարիւր սպաները ձիւն – ձմեռով Հայաստանէն դուրս աքսորեցին: Բնակարանները գրա– ւեցին կարմիր բանակի զինուորներուն համար: Ահաւոր փոթորիկէն նոր դուրս եկած սովահար Հայաստանի մնացեալ աննդամթերքին ալ ձեռք տուին:

Բաժակը յորդեցաւ, երբ Երեւանի բան– տին մէջ սկսան կացնահար սպաննել ան– մեղ մտաւորականներ ու զինուորական – ներ:

Ժողովրդական տարերային պոռթկու – մով ոտքի ելան մայրաքաղաքի եւ գաւա– ռի ազատատենչ տարրերը: Սրբազան ընդվզում ընդդէմ բռնութեան, յանուն ազատութեան:

Փետրուար 18ը կրկնութիւնն էր Աւա– րայրի դիւցազնամարտին, աւելի համեստ չափերով:

Հայ ազգը առաջինը հանդիսացաւ ա– պըստամբելու բոլշեւիկեան բռնակալու – թեան դէմ: Իրմէ 35 տարի վերջ՝ 1956ին մաճառ հայրենասէրները ըմբոստութեան դրօշ պիտի պարզէին Հունգարիոյ մայ – րաքաղաքին մէջ, ջուրդուփշուր ընելով «հանճարափայլ» Ստալինի արձանը:

Վարդանանց դիւցազնամարտը և Փետր– ուար 18ի ընդվզումը Հայոց դարաւոր պատմութեան մէջ արձանագրուած են անջինջ տառերով՝ իբրեւ խորհրդանշան ազատութեան:

Անշէջ է Աւարայրին ոգին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՐ ՁԱԽԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՒ

— o —

Ձախը յաջողեցաւ առաւելութիւն մը ունենալ մեծամասնութեան վրայ, հա – մաձայնութեան գալով թաղապետական թեկնածութեանց շուրջ Փարիզի մէջ: Այս ձեւով Ձախը պիտի ներկայացնէ 44 համայնավար, 43 ընկերվ., 9 ձախ – արմատական, 12 զանազան ձախ: Չէ ճըշ– դուած սակայն թէ ո՞վ կրնայ քաղաքա– պետ ըլլալ (ներկայիս ընկերվարական եւ համայնավար թեկնածու կայ) եթէ ձախը յաղթէ եւ մեծամասնութիւն ըլլայ թա– ղապետական Խորհուրդին մէջ: Ասիկա անշուշտ դեր մը կրնայ խաղալ քանի չեն պակսիր այն ընտրողները որոնք սկզբուն– քով ձախ կը քուէարկեն բայց չեն ուզեր նաեւ որ ձախ քուէարկելով, քուէարկած ըլլան համայնավար քաղաքապետի մը համար: Երկսայրի սուր մըն է Ձախին համար այս կէտը նախապէս չկարենալ (կամ չուզել) ճշդել:

Երեքշաբթի օր գոյացած համաձայնու– թիւնը կ'ըսէր միայն թէ քաղաքապետ – թեկնածուն կ'որոշուէր ըստ քուէարկու– թեան արդիւնքին, արձանագրելով թէ Ընկերվարական կուսակցութեան թեկնա – ծուն է Ժորժ Սառ եւ Անրի Ֆիզպէն հա– մայնավարներուն համար:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ)

Պատերազմ էր Հաւատքի եւ Հայրենեաց փրկութեան...
Կ'իջնէր վերջին իրիկունն, ու արիւնները վաղուան
Հորիզոնին վրայ կարծես էին կանխաւ ցոլացած
Փայլատակող, եռացող, բարձրացող առ Աստուած...:

Դաշտը ամբողջ կը դողար՝ իր խոր անունն՝ Աւարա՛յր
Արձագանգուած լըսելով ժամանակին մէջ անծայր...
Գետը Տըղմուտ կը հոսէր՝ պղտոր անունը իրեն
Ադամանդի պէս բարձած, պսպըղալէն, թրթռալէն...:

Հոն գագաթին Մասիսի, հին աստուածները Հայոց
Կը հսկէին համախումբ՝ արձակելով ծուխ ու բոց
Նոր աստուծոյն դէմ ճէնոտ, բայց սրտեռանդ, անհամբեր...:

Եւ դիմացէն, ճաղցրանիստ Արագածին ի վերեւ,
Քրիստոս իջած, պահուըտած ճերմակ ամպի մը ետեւ,
Ինչպէս գիշերն իր վերջին՝ բազկատարած կ'աղօթէր...:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ֆրանսա 111 միլիոն կուտայ Թուրքիոյ

— o —

Ֆրանսական կառավարութիւնը 111 մի– լիոն ֆրանքի վարկ բացաւ Թուրքիոյ: Այս գումարը պիտի յատկացուի այն ծրագիրներուն որոնց պիտի օժանդակէ ֆրանսական ճարտարարուեստը:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը Կի– րէնկօ չորս օրուան ճամբորդութիւն մը կ'ընէ Մերձաւոր Արեւելք եւ շրջապտոյտը կը սկսի Պէյրութով:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ միաձայնութեամբ քուէ– արկուեցաւ բանաձեւ մը որ կը դատա – պարտէ Իսրայէլը արաբական գրաւուած հողերուն վրայ «Ժընեւի պայմանագրու – թիւնը» չյարգելուն համար: Միաձայնու– թեամբ կը նշանակէ, ինչ որ հետաքրքրա– կան է, որ Իսրայէլը դատապարտած են նաեւ Միացեալ Նահանգները, Քանատա եւ Մեծն Բրիտանիա: Ըստ պատրաստուած փաստաթուղթին Իսրայէլ պատերազմա – կան ոճիրներ կը գործէ իր գրաւած հո– ղերուն վրայ:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մասին Ինքերնէշընըլ Հե – րըլտ Թրիպիւնի յօդուածին առթիւ (Թարգմանաբար լոյս տեսած Փետրուար 16ի «Յառաջ»ի մէջ, Բ. էջ) Ամալրիք նա– մակ մը գրած է ամերիկեան թերթին խմբագրութեան ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց. — «Վրաստանի ներկայ կացութեան յատ– կանշականը այն իրողութեան մէջ է որ պայքար մը կայ երկու աստիճանի վրայ. — Նախ՝ ազգային պայքարը Վրաստանի ծաւալող ռուսացման դէմ, ապա՝ պայ – քարը կուսակցութեան քարտուղարին՝ Շեվարտնացէի եւ նախկին քարտուղարին՝ Մժավանաձէի կողմնակիցներուն միջեւ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ երկու տարիներու ընթացքին, Հայաստանէն 4200 պատանիներ եւ աղ– ջիկներ օգտուած են Կոմերիտմիութեան Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի «Սպուտնիկ» միջազգային երիտասարդական զբօսաշըր– ջիկութեան բաժնի սպասարկութենէն: Ա– նոնք գացած են Լեհաստան, Արեւելեան Գերմանիա, Հունգարիա, Չեխոսլովա – քիա, Քուպա, Հարաւսլաւիա, Ֆրանսա, Փորթուկալ, Ճափոն, Արեւմտեան Գեր – մանիա, Պելժիա, Հնդկաստան, Մեքսի – կա, Քանատա: Նոյն տարիներուն, նոյն սպասարկութիւնը Հայաստանի մէջ հիւ– րընկալած է արտասահմանէն 6000 երի – տասարդներ՝ արեւելեան երկիրներէ, Մի– ացեալ Նահանգներէ, Զուիցերիայէ, Ա– ւստրիայէ, Անգլիայէ, Աւստրալիայէ, Յունաստանէ, Ալժերիայէ եւ այլ երկիր– ներէ: Ասկէ զատ, սպասարկութեան գծով 5500 երիտասարդներ շրջապտոյտի գացած են Խորհ. Միութեան զանազան քաղաք– ները, 750 տղաք ու աղջիկներ հանգստա– ցած են Խորհ. Միութեան միջազգային երիտասարդական ճամբարներուն մէջ: Անցեալ տարի Հայաստանի «Ծիծեռնակ» միջազգային ճամբարի եւ իր մասնաճիւ– ղերէն՝ Սեւանի մէջ, հանգստացած են 25 հազար տղաք ու աղջիկներ:

×

ԳՐԶԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի մէջ բացուած է գրչագրական գործերու ցուցահանդէս մը, Հայաստանի նկարիչներու ԺԱ. համագումարին առթիւ: Ներկայացուած են շուրջ հինգ հարիւր գործեր, որոնք ստեղծուած են վերջին հնգամեակին: Լայն տեղ յատ – կացուած է Գրիգոր Խանջեանի, Մհեր Աբեղեանի, Էդուարդ Իսաբեկեանի, Մի – նաս Աւետիսեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Վահրամ Խաչիկեանի եւ այլ վարպետնե– րու գործերուն:

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

— o —

«Այս հաւատքէն ո՛չ ոք կրնայ խախտել մեզ, ո՛չ հրեշտակները եւ ո՛չ մարդիկ, ո՛չ սուրը եւ ոչ հուրը, ո՛չ ջուրը եւ ո՛չ ալ որեւէ դառն հարուած... որովհետեւ մեր հաւատքին ուխտը ո՛չ թէ մարդու հետ է... այլ Աստուծոյ՝ անլուծելի կերպով»:
(Եղիշէ Բ. գլուխ)

Մնացեալը ամէնուս ծանօթ է: Տեղի կ'ունենայ 1526 տարիներ առաջ, Տղմուտ գետի ափերուն, Աւարայր կոչուած դաշտին մէջ, Հայաստանի հարաւ – արեւելեան սահմաններուն վրայ:

Բուռ մը Հայեր, զօրավար, իշխան, եկեղեցական եւ կաթողիկոս, (Թագաւորը, Արտաշէս Դ., քառորդ դար առաջ արդէն վերցուած էր վերջնականապէս) մինչեւ այն ատեն, հլու հպատակ Յազկերտ Բ.ի, որպէս դաշնակից քաղաքացիներ եւ ենթականեր, կ'ընդվզին առանց երկմտանքի, միահոգի, անսակարկ, վճռական. պատրաստ են նիւթական ամէն ինչ զոհելու. հարստութիւն, կալուած, նոյնիսկ կեանք — «սուր քո եւ պարանոցք մեր» — քու սուրդ եւ մեր վիզերը՝ Յազկերտ: Բայց անկարելի է որ կարենաս խախտել մեր Հայու հաւատքը, այն հաւատքը որ լոյսի աղբիւրէն բերին զոյգ առաքեալները եւ Լուսաւորիչ հաստատեց, եւ այն ինքնութիւնը որ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց տուաւ մեզի կէս դար առաջ՝ Այբուբենով:

Ասոնք մեր գոյութեան զոյգ թեւերն են որոնցմով կը սաւառնինք, յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւնները:

Աւարայրը զինուորական պարտութիւն մը եղաւ Հայոց համար: Վարդան, նահատակուեցաւ իր ընտիր սպաներով, բանակը քայքայուեցաւ, կաթողիկոսն ու Ղեւոնդեանք մարտիրոսացան: Բայց Աւարայրը տասներհինգ դարեր յետոյ, նորածիլ բոսոր վարդի նման կը զարդարէ մարդկութեան, եւ ոչ միայն Հայութեան, ծաղկեփունջը, ուր ափսո՛ս, որքա՛ն մեծաթիւ են նեխած բոյսերը...:

Աւարայրը խղճի, մտքի ազատութեան առաջին պայքարն է, անկարելի ճակատամարտը, փոքր, հպատակ ազգի մը, ընդդէմ վիթխարի կայսրութեան մը:

Աւարայրը, մանաւանդ Դաւիթի եւ Գողիաթի մենամարտն է, որովհետեւ տասներհինգ դարեր յետոյ անոր յաղթանակի չափը կ'որձացանէ տակաւին մեր հոգիներուն մէջ:

×

Սակայն մենք, այսօր, 15 դար վերջ, վերապրած պատմութեան ցանցառ հայ-[illegible]

վայթներէն, Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ, որքա՞ն կրնանք միահոգի, անսակարկ եւ վճռական պատասխանել մերօրեայ Յազկերտներու... որքա՞ն կրնանք զմեզ նկատել Վարդանի եւ իր ընկերներուն շառաւիղէն...:

×

Լիբանանի աղէտի 15 ամիսներու ընթացքին, բազմաթիւ տասնեակ հայ երիտասարդներու հետ ծանօթանալու առիթն ունեցայ: Գիտէի՞ք որ Պուրճ – Համուտ ծնած ու մեծցած երիտասարդներ կան որ հայերէն գիրերը չեն ճանչնար... իսկ ուրիշներ, (բարեբախտաբար սակաւաթիւ) ոչ իսկ խօսիլ գիտեն հայերէն...:

×

Միասի՞րտ, միահոգի՞... երջանի՛կ ժամանակներ. այսօր Սփիւռքի բոլոր կարեւոր կեդրոններուն մէջ առնուազն երկու եպիսկոպոս ունինք, համապատասխան «մայր եկեղեցիներով», եւ համապատասխան «հաւատացեալներով»... ու խօսքս կաթողիկէ եւ Բողոքական համայնքներուն չէ միայն...:

×

Փարա՞ծ իր Ազգէն եւ Կրօնքէն... վերջին տասներկու պսակներէն, որ տեղի ունեցած են փարիզեան հայ եկեղեցիի մը մէջ, միայն մէկը զուտ հայ եղած է, եւ տասնըմէկը օտար աղջիկներ առաջնորդած են Ս. Խորան: Պատկերը նոյնն է գրեթէ միւս եկեղեցիներու մէջ եւս, եւ ո՛վ գիտէ տակաւին քանինե՛ր հայ եկեղեցիին ճամբան իսկ մոռցած են բոլորովին...:

×

Ծաղրանկար մը հայ մամուլէն փրցուած (Պէյրութ): Բարեգործական ծանօթ հաստատութեան մը (բնականաբար հայ), պատասխանատու անդամներէն մին, իր տղուն «Մաղեռաթի» կառք մը կը նուիրէ, նոյն բարեգործական հաստատութենէն կրթաթոշակ «յաջողցուցած» ըլլալուն առիթով...:

×

Մօտաւորապէս երկու հարիւր հազար հաշուող Ֆրանսայի հայ գաղութին համար, կան երկու կրթական հաստատութիւններ միայն, երկիւղով մը «վարժարան» կոչուած, որովհետեւ միասնաբար 200 աշակերտ հազիւ ունին, որոնց մէկ երրորդը օտար երկիրներէ եկած...:

×

Թողունք Ֆրանսան եւ Ամերիկաները, երէկի հայաշխարհ գաղութները՝ Պոլսոյ, Երուսաղէմի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ նոր սերունդը ոչ միայն գիրն ու [illegible]

կարդալը սկսած է մոռնալ, այլեւ հայերէն խօսիլը... եւայլն, եւայլն, եւայլն:

×

Եւ սակայն... կենդանի ժողովուրդ մըն ենք. օժտուած, ձեռներէց, խիզախ, տոկուն՝ երբեմն ժայռէն աւելի, հարուստ թէ նիւթապէս եւ մանաւանդ մշակոյթով. հերոսներու, սուրբերու, արուեստագէտներու, շինարարներու, ռազմիկներու ժառանգորդ ենք, ի՞նչպէս կրնանք այդքան հեռանալ աղբիւրէն...:

Այսօր ունինք, գրեթէ բոլոր համալսարաններու մէջ փրոֆեսէօրներ, գիտնականներ, մատենագէտներ, արուեստի ներկայացուցիչներ... եւ ասոնցմէ քանի՞ն կը զբաղին իրենց ժողովուրդին անցեալով կամ ներկայով. կը զգա՞ն արդեօք այդ հարցը:

Ո՞րն է յանցանքը. աւանդութեամբ համակերպած ենք որ Եկեղեցին եւ Կուսակցութիւնները վարեն ազգին ճակատագիրը: Եկեղեցին իր մեծ դերը խաղացած է ամբողջ անցեալին, որպէս հաւատքի, լոյսի, մտքի փարոս, դարերով մշակն ու պահակն ըլլալով հայ մտքի, արուեստի գանձերուն: Իսկ այսօ՞ր... հայ եկեղեցին մնացա՞ծ է իր պատուանդանին վրայ. ունի՞նք Ղեւոնդ երէցներ, աստուածային սիրոյ կրակով բռնկած պարզ հոգիներ, որ բովանդակ ազգ մը ոտքի հանել գիտեն...

Կուսակցութիւնները տուին իրենց Վարդան Մամիկոնեանները, յանձինս Գէորգ Չաւուշներու, Անդրանիկներու, Հրայրներու, Մուրատներու... լեռներու այդ ընտիր զաւակները, ինչպէս որքա՛ն կը նմանէին Աւարայրի դիւցազներուն:

Իսկ այսօր... հայ կուսակցութիւնները գիտցա՞ծ են արդեօք թէ — միայն մայրենի լեզուով կայ Հայոց փրկութիւն — զէնքէն կարեւոր, զէնքէն գերագոյն եւ որպէս արմատական դարման:

Հայ ծէսն ու կրօնքը բաւարար չեն այլեւս ցաւով կը տեսնեմ մեր փոքր եկեղեցիներու փոքրաթիւ հաւատացեալները, մեծ մասով տարեցներ: Ֆոլքլորի չվերածենք մեր սրբութիւնները. աղօթքը՝ հաւատքի արդիւնք է, ազգութեան հետ առնչութիւն չունի: Հայ ազգը առհասարակ անաղարտ պահած է նախնիքներէն առացած եւ արիւնով ամրապնդած իր հաւատքը Քրիստոսի հանդէպ. այսօր, դժբախտաբար, օտար ափերու թոհուբոհին մէջ, կառքերու, մեթրոներու եւ գործատուներու խշրտոցներէն խլացած, հայ եկեղեցիին կոչնակի ձայնը անլսելի դարձած է բազմաթիւ Հայերու համար: Եկեղեցին, հաւատքը, Քրիստոս, խղճի հարցեր են, անհատին եւ Աստուծոյ միջեւ. բայց լեզուն ազգային հարց է ու կը վերաբերի ամէնուս: Առանց հայերէն լեզուին տիրանալու չենք կրնար տիրապետողլ անէ [illegible] զրաւէ, առինքնէ, կրծէ որ կարենանք հրաշքներ գործել Փենիկի նման վերականգնելով [illegible] բոլոր մոխիրներու տակէն: Թող խորաքննէ իր Հայ, Վարդա – [illegible]

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Ա.

ԽՄԲ.— Վերջերս մանաւանդ շատ կը կրկնուի սա յանկերգը « Ֆրանսական ապրանք գործածեցէք»: Արդարեւ ներածումը եւ հասած է որ փրանսական համբաւ վայելող նիւթերն իսկ ներածուած են: Այս առթիւ շահեկան է հետեւեալ յօդուածը, որ լոյս տեսած էր տեղական մամուլին մէջ:

Փարիզի սունկերը քաղուած են... Ֆորմոզ, Չինաստան եւ Հարաւ. Քորէա: Փերիկորի փուա–կրան Իսրայէլ եւ Հունգարիա բուծուած սագերու լեարդով նախապատրաստուած է: Պուրկոնեի խխունջը (էսքարկօ) եթէ հնարաւորութիւն ունենար խօսելու, իր ողիսականը պիտի նկարագրէր Կեդրոնական Եւրոպայէ մինչեւ Ֆրանսա:

Դերձանը Քոթ տ'Իվուարէ է, առաձգական հիւսուածքը (ժերսէ) Ֆորմոզէ, բիշըրթերը Մաքաօէ, կնոջական երկար գուլպաները Սինկափուրէ, բամպակէ տաբատները Մորիս կղզիներէ, եւ դեռ ամէն գուլպաներ, Մալէզիի շապիկներ եւ փուլ-օվըրներ...:

Բայց ի վերջոյ ի՞նչ կը մնայ Ֆրանսական:

Զմտածէք, թէ ազգայնամոլութեան տենդէ վարակուած ենք: Թէ որ փուա–կրան իսրայէլեան է, խորքին մէջ վնասակար չէ, քանի որ Ֆրանսայի սագերը այլեւս ի վիճակի չեն բաւարարելու երկրին պահանջը. մնաց որ՝ Իսրայէլ բաւական բան ալ մեզմէ կը գնէ: Հարցը այն է սակայն, որ Ռումանիայէ, Արեւելեան Գերմանիայէ, Մաքաօէ, Սինկափուրէ, Մորիս կղզիներէ բերուած հարիւր հազարաւոր գուլպաները, թաւալող գնդիկները, ելեկտրական շարժիչները, կնոջական երկար գուլպաները, տաբատները ողողելով Ֆրանսայի շուկաները, վտանգի տակ կը դնեն մեր երկրին ճարտարար-[illegible]

նանց յիշատակին առիթով, խղճի քննութիւն մը կատարէ թէ ինք ի՞նչ նպաստ բերած է ազգային այս ամէնէն կարեւոր հարցին, մայրենի լեզուին. ու ես կը ջանամ, յաջորդաբար, ներկայացնել զանազան առաջարկներ այս կենսական հարցին շուրջ. որովհետեւ հաւատացած եմ մեր ժողովուրդին անմահութեան ու չեմ վհատիր ներկայի դժուարութիւններէն: Խորենացին միշտ ներկայ է մէջս ու ականջիս կը փսփսայ. «զի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր... եւ զօրութեամբ տկար... սակայն բազում գործք արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս...»:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱԿ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԵՍՈՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄՕՏ

[illegible]

— Որտե՞ղ է, — հարցրի:

[illegible]

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ունեսոր: Արդէն իսկ քանի հազար աշխատաւորներու գործազրկումի պատճառ կրնան դառնալ: Երբեմնի բարգաւաճ գործատուներ հարկադրուեցան փակել իրենց դուռները:

— Կացութիւնը օր աւուր կը վատթարանայ, դիտել կուտայ գուլպայի, ներքնաշապիկի, դդակի գործատան մը պատասխանատուն: Հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստին գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ կը դառնայ:

Ժամանակէ մը ի վեր վտանգի ազդանշանի «կարմիր լոյսերը» ահազանգ կը հնչեցնեն Ֆրանսայի արտաքին առեւտուրի մարզէն ներս: Առեւտուրի բացը արդէն քանի միլիառ ֆրանքի կը հասնի. եւ, սակայն, ոչ միայն քարիւղի գինի յաւելումին հետեւանքով, այլեւ ներածումի անհաւասարակշիռ թափին պատճառով:

— Հաւասար որակի պարագային՝ ֆրանսական ապրանք գնեցէք, կը թելադրէր անցեալ ամիս Անտրէ Ռոսի, Արտաքին Առեւտուրի Նախարարը:

Բայց այս թելադրութեան պէտք է հետեւին ամէնէն առաջ պատկան մարմինները: Արդարեւ իրենց գնումներուն կարեւոր մասը արտասահմանէն է: Փեսաքի դրամ ապելու գործառոնը պէտք ունէր յարդարուն մամուլի. Ֆրանսական երկու ձեռնարկութիւններ նման մամուլներ կը պատրաստեն շատ լաւ կերպով եւ ոչ աւելի սուղ ուրիշներէ: Անիկա պատճառ չեղաւ, որ պատկան մարմինները Գերմանիայէ գնեն մամուլը: Ֆրանսայի քաղաքներու կառամեթրերուն (փարքմեթր) կէսը զուէտական կամ գերմանական են: Ինչո՞ւ երեք քաղաքապետական խորհուրդէ մէկը կ'որոշէ գերման կառամեթր գնել: Ռընօ — Սավիէն ազանչելի կառքեր կը պատրաստէ հրշէջներու համար: Սակայն կը նախընտրեն գնել գերմանական կառքերը: Եւ այս օրինակներու շարքը դեռ կարելի է երկարել ու երկարել:

Եթէ գոնէ օտար պատկան մարմիններն ալ փոխադարձաբար մեզմէ գնէին պէտք եղածը, առնուազն հաւասարակշռութիւն մը կը ստեղծուէր: Բայց Գերմանիոյ մէջ դուք երբեք պիտի չտեսնէք հրշէջներ ֆրանսական կառքերով: Վերջերս Ֆրանսացի գործատէր մը Լոնտոն գնաց որպէսզի փորձէ անգլիական երկաթուղիին ծախել իր արտադրութիւններէն մէկ քանին:

— Խա. էն. Սէ. էՖ.ը ազգայնամոլ չէ. անգլիական իրեր կը գնէ, դուք ալ փէրփլէյի կարգով Ֆրանսայէ գնեցէք:

Պատասխան.— Մտածել կարելի չէ, որ նորին Վեհափառութեան ձեռնարկութիւն մը «իր թագաւորութեան» սահմաններէ դուրս պատրաստուած առարկայ մը գնէ:

Գործնական դետնի վրայ նկատելի է կէտ մը եւս. երբ պաշտօնական մարմիններ, ինչպէս Նախարարութիւն մը կամ հանրային հաստատութիւն մը գնումի առաջարկ կը ներկայացնէ, յաճախ իր պահանջները կը ճշդուին օտար ապրանքներու յատկանիշներու վրայ: Երբ, օրինակ, վերջերս Ընկերային Ապահովութիւնը ուզեց տպագրական մեքենաներ գնել, ֆրանսացի շինարարները սկիզբէն իսկ աննպաստ կացութեան մատնուեցան, քանի գերման մեքենաներու յատկանիշները կը ներկայացուէին: Նման օրինակները դեռ կարելի է երկարել: Ցամենայն դէպս Ֆրանսայի հանրային սպասարկութեան կողմէ օտար երկիրներէ ապսպրուած ապրանքները պատճառ դարձան, որ 1,5 միլիառ ֆրանքի յաւելեալ բաց մը արձանագրուի փոխանակութեան հաշուեկշիռին մէջ. միւս կողմէ 10.000 գործի վնաս հասցուց: Ասոր վրայ աւելցուցէք այն իրողութիւնը, որ Ֆրանսայի մէջ գնուած ապրանք մը Ֆրանսական Գանձատան կ'ապահովէ 22,10 առ հարիւրը գնումի գինին, մինչդեռ 0,6 առ հարիւրը օտար ապրանքին:

Առեւտրական շրջանակները մտահոգուած են իրաց այս կացութեան հետեւանքով: Օրինակ, Դաշնակցային Գերմանիոյ պարագային Ֆրանսայի բացը 1975ի 4,8 միլիառէն բարձրացած է 10 միլիառի 1976ին, Հոլանտա՝ բացը համապատասխան կարգով 2.245 միլիոնէ 3.858 միլիոնի: Մինչ 1975ին Ֆրանսայի առեւտուրը Սպանիոյ հետ 644 միլիոնի առաւելութիւն մը կ'արձանագրէր, 1976ին 183 միլիոնի բացով մը կը փակուէր: Բոլոր ճիւղերու մէջ է, որ ներածում կը կատարուի առանց հաշուի: 59 տոկոս յաւելում ինքնաշարժի, 32 տոկոս յաւելում հիւսուածեղէնի եւ կաշեղէնի, 41 տոկոս՝ ընթացիկ գործածութեան առարկաներու: Ինչո՞ւ զարմանալ, ուրեմն, որ ֆրանքը կը տկարանայ:

Այս անբնական մրցակցութիւնը զանազան դիմագիծերով կը ներկայանայ: Ամէնէն պարզը, այսպէս կոչուած դըմփինկն է (*), քանի կարգ մը երկիրներ չեն ուզեր կամ ի վիճակի չեն ըլլար արգիլելու իրենց դրամին անկումը: Անիկա յատկապէս կը վերաբերի Իտալիոյ, Անգլիոյ եւ Սպանիոյ: Լիրի զահավէժ անկումը, փեսեթայի արժեզրկումը, ըսթերլինի փլուզումը մեծ թափ տուին իտալական եւ սպանական ապրանքներու արտածումին, որովհետեւ շատ աւելի աժան էին:

Իբրեւ օրինակ քննենք Ֆրանսայի կօշիկի արտադրութիւնը: Երեք տարի առաջ Ֆրանսա իր ներածածէն կրկնապատիկը կօշիկ կ'արտածէր: Այժմ, ներքին սպառումին աւելի քան 30 տոկոսը դուրսի կօշիկ է, երկու երրորդը՝ Իտալիայէ: Համաձայն նախատեսութեանց, եթէ այս վիճակը շարունակուի, առնուազն 5.000 բանուոր առանց աշխատանքի պիտի մնան:

Թ. Ա. Թ.

(Մնացեալ յաջորդով)

(*) Միջազգային առեւտուրի մէջ ասիկա կը նշանակէ արտաքին շուկաներ հանել օտար՝ մրցակից, համապատասխան ապրանքներու պատրաստութեան գինէն նուազ արժէքով ապրանք:

Կապոյտ Խաչի ձեռնարկ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ — Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Փետրուար 6, Կիրակի, Անիէռի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ: Գեղարուեստական ցերեկոյթ — պարահանսը կարելի է համարել որ կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցաւ՝ բարոյական եւ նիւթական իմաստով:

Սփիւռքի տարածքին ամէն մէկ հայկական հանդէս հաւաքոյթ՝ ընտանեկանէն մինչեւ հայրենակցական, մարզական, մշակութային եւ ամէն տեսակի կազմակերպութեանց կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթ մեծ նպաստ մըն է հայապահպանման, ուր ժողովուրդին իրարու հետ հաղորդակցութիւնը հոգ չէ թէ տեղական լեզուով կ'ըլլայ, սակայն մայրենիքն ալ կարծես շունչ մը կ'առնէ լայն շրջանակի մը մէջ թեւածելով, սեղանէ սեղան հին սերունդի մնացորդացին հետ նոր սերունդը հայերէնով կ'արտայայտուի, մասամբ ալ հայկական աւանդութեանց ու սովորութեանց ոգեկոչումը կը կատարուի յարգանքի վերաբերումով, որ բարեբախտաբար տակաւին կենդանի է անոնց մէջ:

Թող ներուի ինծի մատնանշել սխալ մը: Հանդէսի բացումը, սովորաբար կը կատարուէր հայերէն երկու խօսքով, անոր պակասը չափազանց զգալի էր ու փափաքելի: Պէտք է նկատի ունենան կազմակերպիչները:

Այո, ամէնօրեայ դպրոցներու բացակայութիւնը ահաւոր վիհ մըն է բաց քաղաքակրթուած երկիրներու մէջ դժբախտաբար դէպի կորուստ կը սահինք ազգովին...:

Պարերու բացումը կատարեց Պ. Պետիկ իրեն ընկերացող նուագախումբով, որ անմիջապէս ելեկտրականացուց սրահին մթնոլորտը ու պարի սիրահարները հրապարակ նետուեցան՝ ամէն մէկը իր շնորհը, ճկունութիւնը ցուցադրելով, կոհակ առ կոհակ տեղափոխուելով:

Այս տարի իբր նորութիւն Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին «Գարուն» պարախումբը իր հայկական պարերով ստեղծեց խանդավառութիւն, դեռատի պարուհիները իրենց նազելի ու ճկուն շարժումներով, ամօթխած ու ծիծղուն արտայայտութեամբ հինները փոխադրեցին դէպի հայկական բարձրաւանդակը, հայրենիքի սէրն ու անցեալի երանելի օրերու սէրն ու կարօտը հրահրեցին: Իսկ «Ցաղթանակ» նուագախումբը իր առաջին հրապարակային ելոյթով՝ իսկական յաղթանակ մը արձանագրեց իր յանդուգն ու կրակոտ եղանակներով պարողներու խանդն ու եռանդը կրկնապատկեց: Այս երգի եւ նուագի սիրահար հինգ հայ պատանիներ Իսիի մէջ ինքնաշխատութեամբ հազիւ 14 — 16 տարեկան, մեծ յաջողութեամբ ժողովրդականութիւն շահեցան իբր արդար հատուցում: Կատարեալ յաջողութիւն, տղաք:

Պարերու, շուրջպարերու ստեղծած ուրախ տրամադրութեան ընթացքին սպառուեցան հրապարակ հանուած վիճակահանութեան բոլոր տոմսերը ինչպէս նաեւ աճուրդի դրուած ասեղնագործ ձեռագործ մը:

Սեղաններու մատուցումը անթերի կը կատարէին մասնաճիւղի ընկեր — ընկերուհիներ:

Ապրիք, սիրելի ընկեր — ընկերուհիներ, որ ժրաջան, հաւատաւոր ոգիով կը կատարէք ընկերական ու ազգային աշխատանք, գործակցութեան մղելով քոյր մասնաճիւղերը իրարու քով հաւաքելով ձեռնարկներու փոխադարձ այցելութիւններով ու մասնակցութեամբ, որուն միջոցաւ ստեղծուած է ընկերական ջերմ մթնոլորտ, միաձոյլ կազմակերպութիւն եւս առաւել ժողովուրդին համագործակցութիւնը շահելով, որոնք շնորհակալութեան եւ շնորհաւորանքի արժանի են:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ 1915ԻՆ

Այս խորագրին տակ, Լա Քրուա երեկոյեան օրաթերթը (Փետր. 8) քանի մը տող նուիրած է Գերպ. Պահապանի «Ժողովուրդի մը քրիստոնէական վկայութեան հազար էջերէն մէկը» հատորին որ վերջերս լոյս տեսաւ Ս. Ղազարի տպարանէն: Թերթը կը գրէ ի մէջ այլոց.— «Հատորը կը վերաբերի Անգարայի հայ կաթողիկէներու վերջին եպիսկոպոսի յուշերուն: Գերպ. Պահապան օրը օրին արձանագրած է դէպքերը իր աքսորին ընթացքին: Հակառակ եպիսկոպոսական վեհութեամբ լեցուն իր ոճին, Անգարայի եպիսկոպոսը կը փոխանցէ մեզի սարսափելի օրերու իրականութիւնը — առաջին տեղահանութիւնները, զանգուածային ձերբակալութիւնները, բանտը: Ահաւոր քաղոյնը աւելի եաք պիտի գայ՝ երկար թափառումը լեռներու ընդմէջէն, արագօրէն թաղուած մեռելները, սովը, ծարաւը, կողոպուտը...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Յունուար 27ին բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են նկարչուհի Քրիսթին Սալէրիի չորս աշակերտներուն՝ Գարմէն Պէրպէրեանի, Շանթ Խօզէրի, Վերժին Շապճեանի եւ Հիպէլ Կացցէի գործերը: Գեղարուեստասէր հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւած են գոյներու եւ ձեւերու հարուստութեամբ, նաթիւրմորթերու եւ դիմանկարներու բազմազանութեամբ համակուած նկարչական գործերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (282)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԱՐԱԹԻՄՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Այս քանի մը վայրկեանի խօսակցութեան միջոցին աւելի շատ տառապեցայ քան թէ Սեւ Քարայրին մէջ մնացած օրերս, մոլտոց ակռաներուն տակէն: Բոլան Քանտիանօն ձեռքս տուր, թշուառական աւազակ, անգամ մը ձեռքս տուր որ անկէ ետքը ես քու գործդ մաքրեմ: Հառաչանքի Կամուրջին քարէ նստարանը քեզի կը սպասէ, Պիանքայի նշանածը:

Այս ըսելով, սարսափելի քրքիջ մը արձակեց եւ սկսաւ ջղայնաբար դողալ:

Բայց հետզհետէ հանդարտեցաւ:

Ելաւ Իմփերիայի տունը գնաց, ուր պերճաշքին դէմը ելլելուն պէս առաջին խօսքը սա եղաւ.

— Շաբաթ օրը մեր սիրելի Սանտրիկօն ձեր սիրելի Պիանքային հետ պիտի պսակենք:

— Շաբա՞թ օրը, գոչեց պերճաշքը դեփ-դեղին կտրելով:

— Եւ ձեր վրայ պարտականութիւն կ'իյնայ համոզել ձեր աղջիկը որ ամուսնանայ:

— Դո՞ւք էք այս խօսքը ըսողը, դո՞ւք, մրմնջեց Իմփերիա ապշահար:

Պեմպօ Իմփերիայի ականջին մօտեցնելով բերանը ցած ձայնով փսփսաց.

— Պիանքան իմս է, իսկ Սանտրիկօն՝ ձերը: Համաձայնութիւննիս այսպէս էր, այնպէս չէ՞:

Իմփերիա գլուխը հաստատական նշան մը ըրաւ:

— Ուրեմն բնաւ մի մտահոգուիք, տիկին, շարունակեց Պեմպօ քաղցրաձայն: Եթէ աղջիկնիդ համոզելու ըլլաք, պսակի արարողութիւնը Շաբաթ օրը տեղի պիտի ունենայ...: Միայն թէ, պսակէն ետքը, Պիանքան մէկ կողմ պիտի երթայ, Սանտրիկօն ալ ուրիշ կողմ մը: Ո՞ւր պիտի երթայ Պիանքան. ատիկա իմ գիտնալիք գործս է: Ո՞ւր պիտի երթայ Սանտրիկօն. ատ ալ ձեր գիտնալիք գործն է:

Իմփերիա, ապշահար, պահ մը մտածեց, ապա երբ հաւանութիւն յայտնելու համար գլուխը վեր բարձրացուց, տեսաւ որ Պեմպօ աներեւոյթ եղած էր...:

ՍԻՐՈՑ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԻԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

Այդ օրերուն, Վենետիկի ոստիկանապետը Կիտօ Ճէնարօ անունով քառասուն տարեկան մարդ մըն էր:

Գորշ մազերով, խառնուածքով կորովի եւ բոլոր պետական պաշտօնատարներուն պէս փառասէր մարդ մըն էր ան: Ինչպէս որ Ալթիէրի դքսութեան դիրքին հասնելու մարմաջը ունէր եւ Ֆոսքարի ալ դքսութեան թագը թագաւորական թագի փոխել կը ձգտէր, այնպէս ալ, Կիտօ Ճէնարօ աւագ հաւատաքննիչ ըլլալ կ'ուզէր:

Կիտօ Ճէնարօ Վենետիկի տեսանելի եւ անտեսանելի ոստիկաններուն պետն էր եւ իր պաշտօնէն բարձր միայն մէկ պաշտօն կար, ան ալ աւագ հաւատաքննիչի պաշտօնն էր:

Այսքանով կը գոհանանք այդ մարդուն ազդեցութեան եւ իշխանութեան մասին որոշ գաղափար մը տալու համար մեր ընթերցողներուն:

Ճէնարօ իր արհեստը խղճմտօրէն կը կատարէր: Խղճմտօրէն եւ գիտակցութեամբ, եւ միակ սիրած բանը դաւադրութիւն մը երեւան հանելն էր: Եթէ դաւադրութիւն կամ դաւադիրներ գոյութիւն չունենային, ինքը կը ստեղծէր:

Խաղամոլ չէր ան, ոչ ալ կերուխումը սիրող մը, բայց եւ այնպէս, տարին երկու անգամ ընդունելութիւն կուտար իր տան մէջ, մէյ մը Զատիկին, մէյ մըն ալ Ծնունդի տօներուն: Ոչ կին ունէր, ոչ ալ սիրուհի: Իր միակ հաճոյքը Վենետիկի մէջ գիշերները երբեմն քաղաքացիի զգեստներով առանձին պտըտիլն էր:

Երբ ծպտուած դուրս ելլէր, յաճախ Սուրբ Մարկոս հրապարակին վրայ պտըտող խումբերուն մէջ կը դեգերէր եւ երբեմն ալ կը մտնէր այն կապելաները, որոնց տէրերը իր մարդիկն էին:

Միականի հայր Պարթոլօն իր բարեկամն էր:

ՄԻՇԷԼ ՁԵՎԱՔՕ

(Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Նշան Քիւրաճեան 100 ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի իրենց զարմիկին Աստուր Անդրանիկեանի արկածալի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, իրենց ծնողաց անմոռանալի յիշատակին կը նուիրեն 50ական ֆր. Անիէտ Պուա Քոլոմպի Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Փառանձեմ Արսլանեան եւ Տիկին Սանդուխտ Պիւլպիւլեան (Ամերիկա) 100 ֆր. կը նուիրեն Լիբանանի հայ աղքատներուն, իրենց սիրելի զարմուհիին՝ Ազգանոյշ Գոնջէկիւլեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

(Այցելութեան առթիւ)

Ընկ. Հրայր Թորոսեանէ (Քուէյթէն) հարիւր ֆրանք:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Աստղիկ Տօնիկեան իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ 50 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Կապոյտ Խաչի վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Պր. Փիէր Սապակի կսկծալի մահուան առթիւ.

Տիկ. Եւթեր Իչգալացեան 200 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Գ. Ալիքսանեան 150, Տիկիններ Գէորգեան, Օհանեան, Կիւլպէնկեան, Զաքըճեան, Խուպէսէրեան, Նորա 100ական, Տէր եւ Տիկին Ակլականեան, Պարթեւեան, Պիւոթէ 100ական, Տիկին Սայեան եւ Օր. Քալփաքեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Գ. Ալիքսանեան 100 Տիկին Բութառի մօր մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Արտաշէս Բամպուքճեան 1100 ֆր. իրենց ապաքինման առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100ական ֆր. Տիկին Անժէլ Պարոնեանէ, Տիկին Ժոզէֆին Գույումճեանէ, Տիկին Ժան Գարակէզօղեանէ, ինչպէս նաեւ 100ական ֆ. Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեանէ, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեանէ Տէր եւ Տիկին Նետիլեանի ամուսնութեան 50ամեակին առթիւ, նաեւ 50 ֆր. Պ. Աստատուրէ իր հօր Յակոբ Գույումճեանի յիշատակին, Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ եւ 50 ֆր. Պ. Գր. Ջերվիշեանէ եւ զաւակներէ Տիկին Մ. Շահինեանի մահուան առթիւ:

×

Հայ Ուսանողաց Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացաւ.— Այրի Մառի Մարտիկեան 100 ֆր., Տիկ. Փերուզ Խաչուկեանի (ծն. Նաւասարդեան) մահուան առթիւ ինչպէս նաև հետեւեալ նուէրները. Տիկ. Հաճեան (Տրակինեան), Տէր և Տիկ. Վարդանեան 100ական, Պր. Տ. Պալեան 30, Տիկ. Ք. Քէհեաեան 100 ֆր.:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 14էն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ, կազմակերպութեամբ Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Մարսէյլի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետր. 20ին կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնին առթիւ:

Կը կատարուի նաեւ Հայրապետական մաղթանք, Ամենայն Հայոց ՎԱԶԳԷՆ Ա. Հայրապետի անուանակոչութեան առթիւ:

Հանդիսութեանց կը նախագահէ, պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Բոլոր հաւատացեալները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու սոյն հանդիսութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 9ին, պատարագ 9.45ին, քարոզ եւ Հայրապետական մաղթանք 11.15ին:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

43ՐԴ ՑԱՆԿ

Վասպուրականի Հայրենկց. Միութիւն (Մարսէյլ) 1000, Գր. Միւճերէտեան(Փարիզ) 50, Տիկ. Անոյշ Խաչիկեան (Վալանս), Ներսէս Տականեան (Փարիզ) 100ական: Ղազար Պօղոսեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Դասլաքեան 150, Ղեւոնդ Թորոսեան (Կրընոպլը) 100: Նազար Տէմիրճեանի յիշատակին Մանուկեան Ալպէռ, Մանուկեան – Թութուզեան ընտանիք 50ական: Մեծիկեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Ենովքեան 50: Վարուժան Ցոլաքեանի ծննդեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Միհրան Նազաչեան 100: Տիկին Ղուկասեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Կարօ Միլտոնեան 30: Բարսեղ Մերտէնեանի յիշատակին այրի Տիկ. Մերտինեան, Ժիլպէռ Մերտինեան 25ական:

Գումար	1830
Նախկին գումար	188.595
Ընդհ. գումար	190.425

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվ. Օտտոյի Թաղ. Խորհուրդը հանգուցեալ Ճուար Կարապետեանի թաղման առթիւ, ստացած է հետեւեալ գումարները.— Այրի Տիկին Քէմիւրեան, այրի Տիկին Անթառամ Ժամկոչեան, այրի Տիկին Սիրուն Սահակեան 10ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Յակոբեան Նուպար 50:

Դաւիթեանի թաղման առթիւ Պր. Դաւիթեան իր մօրը թաղման առթիւ 50 ֆ., այրի Տիկ. Քէօսէեան Վերժին իր թոռնիկին՝ Ազատ Քէօսէեանի մահուան քառասունքին առթիւ 10: Այրի Տիկ. Քէմիւրեան իր ամուսնոյն՝ Վարպետ Քէմիւրեանի հոգ. առթիւ 10 ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Տէր եւ Տիկին Յ. Մանթարեանէ իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ, 100 ֆր. Տիկին Ֆելլահեանէ իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ:

Nous avons le plaisir de porter à la connaissance de notre aimable clientèle, la nouvelle cuvée « Grande Réserve », étiquette « Château de Boursault », un champagne de grande classe.

Ainsi que la nouvelle « Cuvée Réservée » N. Fringhian étiquette au Blason, un champagne ayant trouvé sa finesse et son équilibre, sans exclure son fruité.

Prix promotionnels par cartons de 15 ou 25 bouteilles :

CHATEAU DE BOURSAULT
33 F TTC. Fco. au lieu de 45 F

N. FRINGHIAN "BLASON"
25 F TTC. Fco. au lieu de 33 F

Adressez les commandes et règlements à la :

S.A. CHAMPAGNE CHATEAU DE BOURSAULT
60, rue de la Boétie — 75008 PARIS
Tél. : 225-04-85 et 225-38-11

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յակոբ Գազանճեան, հօրը անունը Աւետիս, մօրը՝ Ֆերիտա, եղբօրը՝ Գրիգոր, Այնթապցի: Եղած է ֆրանսական բանակը: Ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ, ունի երկու աղջիկ: Փնտռողն է հօրեղբօր տղան՝ Անդրանիկ Պիլերզուկեան Գազանճեան, կը գտնուի Կրընոպլը:

Ծանօթներէն կամ լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէին.

Mr Antranig Bilazoukian - Kazandjian
30, Ave. Julles Vallès, 38100 Grenoble

Հ. Բ. Ը. Մ.

Երիտասարդաց ակումբը կը ներկայացնէ

« IVAN LE TERRIBLE »
de S. M. EISENSTEIN

Une suite d'images somptueuses, de tableaux admirablement composés, de visions magnifiques reliées entre elles par un fil conducteur réduit à l'illustration des faits et gestes du premier tsar de la Sainte-Russie.

Vendredi 18 Février, à 21 h.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՇԱՎԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ

Գրեց՝ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան

Փափաքողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին.—

Père Vatché IKNADIOSSIAN
Eglise St. Tatéos
Camp Périer, St. Antoine
13015 MARSEILLE

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԵՒ ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԱՊՐԻԼ 20 — ՄԱՅԻՍ 5

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել

Պ. Ճէզվէճեան — Պերլիւ Հաստատութիւն — 236-54-48 փոսթ 15
Վ. Նաւասարդեան 985-36-53
Ր. Ադամեան 893-15-65

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Փարիզեան շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ

M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne
Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ: Թատերական ներկայացում հայերէն: Կը մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային Նուագախումբը:

Միջնարարին՝ պիւֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան

Մուտք 20 ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է:

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
18
VENDREDI
18 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.794

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.794

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

— o —

Բ.

Ըսինք թէ սփիւռքի մէջ հայերէն գիրքին վիճակուած դժբախտ ճակատագիրը նոր չէ: Հին ցաւ է: Պէտք չէ զարմանալ, եթէ յայտնենք, որ աւելի քան դար մը առաջ տպուած հայերէն գրքեր տակաւին տրամադրելի են Վենետիկի, Վիեննայի եւ Երուսաղէմի վանքերուն մէջ:

Աչքի առջեւ ունինք Ս. Յակոբեանց եւ զոյգ Մխիթարեան Միաբանութեանց գրացուցակները, որոնց, մանաւանդ վերջիններուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն ԺԹ դարուն հրատարակուած անհամար հայերէն գրքեր, սակաւաթիւ դրաբարներու կողքին մեծ թիւով աշխարհաբար հրատարակութիւններ՝ զանազան նիւթերու շուրջ: Անհաւատալի՝ բայց իրական: Վիեննայի 1972ի վերջին Գրացուցակին մէջ կարելի է հանդիպիլ նոյնիսկ գրքերու, որոնք տպուած են Թրիէստէի մէջ, նախ քան 1776, այսինքն Միաբանութեան Աւստրիոյ մայրաքաղաքը հաստատուելէն առաջ...:

Ձենք ուզեր հերքել Հայերու «ընթերցասէր» կամ «գրասէր» ըլլալու մասին հինէն ի վեր տարածուած ընդհանուր կարծիքը: Սակայն մէջտեղն է դառն իրականութիւնը:

Գ. Կարապենց հարց կուտայ. «Ինչի՞ վերագրել հայ գրքի նկատմամբ այս քարացած անտարբերութիւնը: Միթէ՞ այս նոյն ժողովուրդը չէ՞, որ ճանաչուած էր իր ընթերցասիրութեամբ ու հայ գրքի հանդէպ ունեցած երկիւղածութեամբ: Այդ ի՞նչպէս եղաւ, որ սփիւռքահայ երբեմնի գրասէր հասարակութիւնը մշակութային նման բթացման ենթարկուեց, երբ իր հայրենի հատուածը տակաւին կառչած է մնում ընթերցասիրութեան իր հինաւուրց աւանդութեան»:

Անցեալի փորձը ցոյց կուտայ դժբախտաբար, որ հայերէն գիրքը անտեսուած է եւ պէտք եղածին չափ չէ գնահատուած ու տարածուած նոյնիսկ այն օրերուն, երբ Երկիր կը գտնուէինք: «Երկիր» ըսելով կը հասկնանք Արեւմտահայութիւնն ու Կովկասը:

Հայաստանի այսօրուան մայրաքաղաքը աննշան քաղաք մըն էր, ռուսական կայսրութեան մէկ ծայրագաւառը, ուր շատ քիչ թիւով հայերէն գրքեր լոյս կը տեսնէին: Թիֆլիզն էր Արեւելահայութեան մշակութային վառարանը:

Հայերէն գիրքը առաջին անգամ լոյս տեսաւ Հայաստանէն ու Թուրքիայէն դուրս՝ Վենետիկի մէջ (1512ին): Առաջին հայ թերթը հրատարակուեցաւ Հնդկաստանի մէջ՝ Մատրաս՝ 1794ին: Արտասահմանն էր, որ պայմաններու բերումով, դարձաւ հայթայթիչ ու տարածիչը հայերէն գրքին:

Հակառակ օսմանեան եւ ռուսական բռնակալ վարչաձեւերուն, ԺԹ դարուն եւ քսաներորդ դարու սկիզբը Պոլիսն ու Թիֆլիզը բազմարդիւն գործ տեսան, Վենետիկի, Վիեննայի, Երուսաղէմի, Փարիզի, մասամբ նաեւ Միացեալ Նահանգներուն հետ, հայերէն գրքի հրատարակութեան եւ տարածման համար:

Կացութիւնը բոլորովին շրջուեցաւ Մեծ Եղեռնի վաղորդայնին, ահաւոր փոթորիկէն վերջ, երբ արմատախիլ եղանք մեր հայրենի բոյներէն: Դարձանք գաղթական: Թիֆլիզ իր տեղը զիջեցաւ Երեւանի: Պոլիս պահ մը իր հին փառքը պահպանելու ճիգեր ընելէ ետք, հետզհետէ շիջեցաւ: Ներկայիս անհուն զոհողութեամբ փորձեր կ'ըլլան ոտքի կանգնելու՝ շնորհիւ մամուլին: Հայերէն գիրքերու մթերանոց ու գլխաւոր հայթայթիչ Պոլսոյ մէջ գրավաճառ չէ մնացած տարիներէ ի վեր:

Սփիւռքի հայ գրավաճառները պարտաւոր են յարմարիլ օրուան պայմաններուն: Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն մէջ ընթերցող ունին հայերէն գրքերը: Վերջին տասնամեակներուն Պէյրութ համեստ չափերով փոխարինած էր երբեմնի մեր մշակոյթի վառարանները: Սակայն Լիբանանի մէկուկէս տարուան ահռելի ողբերգութիւնը ծանր հարուած մը տուաւ մեր մշակութային, գրական ու կրթական ձեռնարկներուն:

Ճիշդ է, որ Հրատարակչական Տուներ չունինք սփիւռքի մէջ, սակայն վերջին տարիներուն գտնուեցան անհատ մեկենասներ, որոնք գրական մրցանակներ հաստատեցին՝ քաջալերելու համար հայ գրագէտները: Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնն ալ հետաքրքրուեցաւ հրատարակչական գործով:

Սփիւռքի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ հայերէնի ստուիճանական նահանջն է, որ օրէ օր աղետալի վիճակ մը կը ստեղծէ հայերէն գրքի տարածման համար:

Շատ բարդ է խնդիրը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

— o —

Առաջին անգամն է որ Խորհ. Միութիւնը տրամադրութիւն յայտնած է բանակցելու Եւրոպական Տնտեսական Հասարակապետութեան հետ ձկնորսութեան շուրջ: Այս առընչութեամբ Պրիւսէլ գացած է Խորհ. Միութեան Ձկնորսութեան նախարարը եւ խօսած Եւրոպայի Հասարակապետութեան պատասխանատուներուն հետ, բայց ճշդուած է թէ խորհրդային պատուիրակութեան մը Պրիւսէլ գալը չի նշանակեր որ Մոսկուա պաշտօնապէս կը ճանչնայ Հասարակաց Շուկան: Պէտք է ըսել անշուշտ թէ Մոսկուա ուրիշ ելք չունէր եթէ նոյնիսկ ինք կը նախընտրէր Եւրոպայի իւրաքանչիւր երկրի հետ առանձին – առանձին բանակցիլ, կարելիութիւնը չունէր վասնզի ձկնորսութիւնը Հասարակաց Շուկայի հարցերու մաս կը կազմէ, այսինքն Իններու հաւաքական հարց մըն է: Ծանօթ է որ օրէ օր ձուկի աշխարհի պահեստները կը փճանան եւ քանի մը տեսակներ ալ կան, որոնց անհետացում կը սպառնայ:

Միացեալ Ազգերու ժողով մը այս առթիւ փորձած էր ծովի նոր իրաւունք մը սահմանել բայց կարելի չեղաւ տեղ մը յանգիլ եւ կարգ մը Պետութիւններ որոշեցին միակողմանի ձեւով ծովափնեայ շրջան մը սահմանել 200 մայլի, հոն կազմակերպելու համար պահեստներու պաշտպանութիւնը: Երբ այս եղաւ Հասարակապետութիւնն ալ ստիպուեցաւ նոյնը ընել որպէսզի այդ գօտիներէն քշուած նաւերը իր ջուրերուն մէջ չապաստանին: Այս կէտին վրայ տարբեր չէ խորհրդային նախարարին վերլուծումը: Ինք ալ կը ցաւի որ Պետութիւնները աճապարած ըլլան իրենք իրենց որոշում տալու փոխանակ ամբողջական պայմանագրութեան մը յանգելու: Այդ պատճառով Խորհ. Միութիւնն ալ նոյն կարգադրութիւնն ըրած է խորհրդային ծովափնեայ ջուրերուն համար եւ համաձայնագիրներ ստորագրած Միացեալ Նահանգներու, Քանատայի եւ Նորվեկիոյ հետ: 1977 Յունուարին համար Հասարակաց Շուկայի Ինները առժամեայ քոթաներ ստեղծած էին եւ Խորհ. Միութեան դիմած որպէսզի տայ ցանկը այն նաւերուն, որոնց համար ձկնորսութեան արտօնագիր կ'ուզէր կամ նաւերը հեռացնէ Հասարապետական նոր շրջագօտիէն: Մոսկուա չէր պատասխանած եւ Հասարակաց Շուկան ալ իրեն ուշադրութեան յանձնած որ ապօրինի վիճակի մէջ է եւ թէ Հասարակաց Շուկան որոշած է յարգել տալ իր տուած որոշումները: Այս առթիւ է որ Պրիւսէլի հանդիպումը եղաւ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

— o —

Մայր Աթոռիս Դիւանը յայտնում է հանրութեանը ի գիտութիւն, թէ Նորին Սրբութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հովանաւորութեան ներքոյ, լիբանահայ կարօտեալների օգտին հանգանակուած են առ 31 Դեկտեմբեր 1976 թիւը, ստորեւ նշուած գումարները եւ նոյն տարուայ ընթացքում մաս առ մաս փոխանցուած են ամբողջութեամբ Հայրապետի Բէյրութում կազմած «Լիբանահայ Օգնութեան Յանձնախումբ»ին ընդ նախագահութեան Պր. Յովհաննէս Գասպարճեանի:

		դոլլար
1.	Մայր Աթոռից	20.000
2.	Նիւ Եորքի Առաջնորդարանի միջոցով	20.998,80
3.	Նիւ Եորքի Առաջնորդարանի միջոցով	4.998,80
4.	Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութիւնից	10.000,00
5.	Ժընեւից հանգանակիչ յանձնաժողովի միջոցով 35.000 զուիցերական ֆրանք	13.618,65
6.	Լոնդոն՝ հանգանակիչ յանձնաժողովի միջոցով (5000 ստերլին) (Ս. Սարգիս եկեղեցու թրքասուից 2500 ստր., մընացեալը 297 նուիրատուներից):	8.575,00
7.	Նապ. Պուլլուքեան (Լիոն)	5.000,00
8–	Եր. Հիւսիսեան (Միլանո)	5.000,00
9.	Կոպեռնիկ Սեֆերեան 2000 դոլլար (Բ. Այրէս)	1.998,80
10.	Յ. Սեֆերեան (Միլանո)	2.000,00
11.	Կ. Փափազեան (Վիէննա) 7500 զուից. ֆրանք	2.912,62
12.	Վիէննայի Ուս. Միութիւն 52.100 շիլլինգ	2.824,79
13.	Ժընեւի հանգանակիչ յանձնաժողովից 3500 զուից.ֆ.	1.400,00
14.	Լիոնից 1162 զուից. ֆ.	451,26
15.	Աւստրալիայից անանուն նուիրատու	400,00
16.	Անանուն նուիրատու	523,80
17.	Զորս անանուն նուիրատուներ	167,02
18.	Մայր Աթոռի հաշուից լրացում	300,00
	ընդամէնը	101.169,54
	Փոխանցուած է Բէյրութի «Լիբանահայ Օգն. Յանձնախումբին»	97.767,84
	Մնացորդ	3.401,70

Բացի վերոյիշեալ գումարներից, Ֆրանսիայի շրջանում, ընդ նախագահութեան Հայր. Պատուիրակ Գերաշնորհ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, հանգանակիչ յանձնաժողովի կողմից հանգանակուած է՝ (1.031.624 ֆրանս. ֆրանկ) շուրջ 210.000 դոլլար եւ նուիրատուների ցուցակները հրապարակուած են Փարիզի «Յառաջ» եւ «Աշխարհ» թերթերում, հետեւեալ թուականներին՝ 1975ի 10 եւ 18 Դեկտեմբերին, 1976ի Յունուարի 3ին եւ 23ին, Փետրուարի 11ին եւ 17ին, Մարտի 4ին եւ 11ին, Ապրիլի 8ին, Մայիսի 18ին, Սեպտեմբերի 14ին, Հոկտեմբերի 21ին, Դեկտեմբերի 11ին եւ 21ին:

Ֆրանսահայ նուիրատուներից գանձուած գումարները հանգանակիչ յանձնաժողովի կողմից փոխանցուած են ուղղակի Բէյրութ «Լիբանահայ Օգնութեան Յանձնախումբին»:

Որով, առ 31 Դեկտեմբեր 1976 թ. Մայր Աթոռիս հովանաւորութեան ներքեւ հանգանակուած ընդհանուր գումարը կազմում է 307.767 դոլլար, ամբողջութեամբ փոխանցուած Բէյրութի «Լիբանահայ Օգնութեան Կենտրոնական Յանձնախումբին»:

Չփոխանցուած մնում է Մայր Աթոռում 3.401 դոլլար:

Մայր Աթոռս իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում վերոյիշեալ բոլոր բարեսիրտ նուիրատուներին, ինչպէս նաեւ իր սրտագին գնահատանքը՝ Բէյրութի Օգնութեան Յանձնախմբին եւ բոլոր հանգանակիչ մարմիններին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(Կնիք)

Ս. Էջմիածին
26 Յունուար 1977 թ.

(*) ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ».— Հաղորդագրութեան մէջ տրուած թուականները կը համապատասխանեն «Յառաջ»ի թիւերուն:

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ նոր համաձայնութիւն մը գոյացած է արաբական խաղաղապահ ուժերու հրամանատարութեան եւ պաղեստինեան դիմադրութեան միջեւ ծանր զէնքերու համար: Կը նախատեսուի որ պաղեստինեան գաղթակայաններու մէջ գտնուող այդ ծանր զէնքերը փոխադրուին հաւաքման նշանակուած վայրերը:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ յունական օրաթերթի մը յայտարարած է որ տրամադիր է հրաժարելու անմիջապէս որ համաձայնագիր մը ստորագրուի երաշխաւորելով յոյն եւ թուրք համայնքներու խաղաղ համակեցութիւնը իսկապէս միացած եւ անկախ Պետութեան մը ծոցին մէջ: «Քաջ գիտեմ, կ'ըսէ Մակարիոս, որ միայն այն գաղափարը որ կիպրական դաշնակցային Պետութեան մը կը նախագահեմ համաշխարհային քաղաքական բազմաթիւ անձնաւորութեանց մազերը տնկել կուտայ»: Արդարեւ, կ'ըսէ Մակարիոս, Թուրքիայէն դուրս ալ, Եւրոպա եւ Ամերիկա կան մարդիկ որ Մակարիոսի անզիջողականութիւնը խոչընդոտ կը նկատեն որեւէ համաձայնութեան: Նոյնիսկ Հելմուտ Շմիտ ըսած է իրեն որ պիտի նախընտրէր զինքը միայն կրօնական հարցերով զբաղած տեսնել:

ՄՈԶԱՆՊԻՔԻ մէջ ողողումներու հետեւանքով 300 մեռեալ կայ:

ԾԽԱԽՈՏԻ դէմ պայքարը որոշ արդիւնք տուած է Ֆրանսայի մէջ, ուր վերջին շրջանին նուազած է գլանիկի սպառումը մանաւանդ երիտասարդներուն մօտ:

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՓԱԿՈՒՄ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒՅՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ (Յառաջ).— Հայ Գաղթաշխարհը հետեւելով զոյգ Մխիթարեան Ընդհանրական Աբբաներու գրաւոր ու բերանացի «Կոչ»երուն, ուր 1976 տարին կը հռչակուէր Յոբելեան Տարի, արժանավայել կերպով ոգեկոչեց Մեծ Սեբաստացիին յիշատակը քիչ մը ամէն տեղ՝ Ամերիկայէն մինչեւ Եւրոպա, Միջին Արեւելք:

Սփիւռքի հայաշատ կեդրոնները կարծես իրար գլելու ելած էին իրենց յարգանքի տուրքն ընծայելու հայ մշակոյթի Վերածնունդի ու կրօնական Զարթօնքի Ռահվիրային:

Հայ մամուլը նոյնպէս, երախտագիտական արտայայտութեանց այս արշաւին մասնակից եղաւ՝ ընդարձակ էջեր տրամադրելով Մեծ Հայուն կեանքն ու գործը վերլուծող գնահատական յօդուածներու:

Բայց ինչ որ ամէնէն աւելի ակնբախն էր եւ ուրախալին՝ Սփիւռքը իր յոբելենական հանդէսներով ու գրական ելոյթներով կանխեց նոյնինքն Մխիթարեանները, ցոյց տալով իր անվերապահ յարումը Մխիթարի անձին ու անոր հիմնած Միաբանութեան, որուն մէջ ան կը հաւատայ թէ Մխիթար կը շարունակէ իր սկսած կրօնա-բարոյական ու հայագիտական ուղեծիրով՝ ազգապահպանման նուիրական գործը:

Այս տեսանկիւնէն դիտուած՝ մրցանիշը կը պատկանի Պոլսոյ հայ գաղութին: Շաբաթ մը ամբողջ (Դեկտ. 12–18) երեք եկեղեցական ու գեղարուեստական հանդէսներով, յուշամատեանի մը գեղակազմ հրատարակութեամբ, իր բոլոր թերթերով անխտիր՝ պանծացուց Մխիթարի հոգին, որ անշուշտ հրճուեցաւ, երբ այդ առթիւ իր Միաբանութեան հիմնադրավայր քաղաքին մէջ Վենետիկէն ու Վիէննայէն 12 մխիթարեաններ համախմբուած տեսաւ — Քրիստոսի 12 առաքեալները յիշեցնող՝ համաշունչ, միախորհուրդ...

×

Մխիթարի հարազատները մեղադրելի չեն սակայն: Ս. Ղազարու մայրավանքին պատահած հրդեհին չարաշուք աղէտը, անակնկալ ժամանակավրէպ պարագաներ Վիէննայի մէջ՝ պատճառ եղան, որ Մխիթարեան զոյգ կեդրոնները յարմար ժամանակին ու համազգային չափանիշով չկարենան տօնախմբել իրենց երանաշնորհ հիմնադրին ծննդեան 300ամեայ եւ Միաբանութեան հաստատութեան 275ամեայ կրկնակ յոբելեանները:

Վիէննայի վանքը՝ թէեւ յապաղած, բայց արքայավայել հանդիսութեամբ մը բախտն ունեցաւ ի վերջոյ ա՛յս տարեգլուխին տօնելու զոյգ յոբելեանները, որոնց բացումը կատարած էր անցնող տարին՝ Փետրուար 20ին, Վիէննայի հայ գաղութի սեղմ շրջանակին մէջ:

Այս հանդէսը սակայն կազմակերպուած էր աւստրիացի եւ օտար բարձր դասակարգի ընտրանիին ու մտաւորականութեան համար, առիթ մը տալու անոնց մօտէն ճանչնալու Մեծ Սեբաստացին ու այն ազգը՝ որ զինք ծնաւ:

×

Վիէննայի սրտին մէջ կը գտնուի Պելվետէրի պալատին հանդիպակաց՝ Շվարցրնպէրկ իշխանական պալատը, որ Յունուար 23ի երեկոն հանդիսավայրը դարձած էր Մխիթարեան յոբելեանին բարձրապատիւ հիւրերուն:

Արդէն ժամ մը առաջ խումբ-խումբ կը հասնէին արժանապատիւ եկեղեցականներու դասը, հիւպատոսներ, նախարարներ, կայսերական սերունդէն հին եւ նոր շրջանի իշխանազուններ՝ բոլորը իրենց ազնուաշուք տիկիններով եւ մտաւորականներու բարձր դասակարգը:

Հայ գաղութէն ներկայ էին Հոգեւոր Հովիւ Մեսրոպ Ծ. Վ. Գրիգորեան, եկեղեցական դասու, Աւստրեւհայկական Մշակութային եւ Ուսանողական Ընկերութեանց վարչականները, Մխիթարեան Հայրերն ու իրենց Կղերանոցի բոլոր պատանիները:

Հանրապետութեան նախագահը՝ Դոկտ. Ռուտոլֆ Քիրխշլէկէր յանձն առած էր օրուան նախագահութիւնը: Վիէննայի արքեպիսկոպոս՝ Կարդինալ Ֆր. Քէօնիկ հովանաւորած էր հանդէսը: Իսկ նախկին կայսերական գահաժառանգ՝ Դոկտ. Օթթօ Հապսպուրկ սիրով ստանձնած էր գլխաւոր բանախօսի ծանր պարտականութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինը յանձնուած էր Վիէննայի հռչակաւոր «Թոնքիւնսթլէր» սենֆոնիք օրքէսթրին, ղեկավարութեանը տակ քաղաքի ակադեմիայէն վրկայեալ երգահան Աւետիս Ջամպազեանի:

Պալատին մարմարեայ՝ նկարազարդ գլխաւոր սրահին խորքը՝ կանանչներու շրջափակին մէջ տեղ գրաւած էր նուագախումբը, հովանիին տակ իրենց վերեւ կախուած Մխիթար Աբբայի իւղանկար պատկերին, իսկ ձախին ունենալով ճառախօսին ծաղկազարդ ամպիոնը:

×

Ճիշդ որոշեալ ժամուն, երբ Մխիթարեան Ուխտին գերապատիւ Աբբահայր՝ Հ. Գրիգորիս Վրդ. Մանեանի առաջնորդութեամբ կողմնակի դահլիճներէ անցնելով գլխաւոր սրահ կը ժամանէին վսեմապատիւ Նախագահն ու Ն. Վ. Նախկին գահաժառանգը՝ իրենց շնորհազարդ տիկիններով, նուագախումբը յօտնկայս հնչեց Աւստրիոյ պետական հիմնը:

Ապա Գերպ. Աբբահայրը գերմաներէն լեզուով բարի գալուստ մաղթեց ազնուական հիւրերուն, որմէ ետք հնչեց Յարութիւն Սինանեանի «Մխիթար» քայլերգը, նուագախումբի վերածուած Ա. Ջամպազեանէ:

Մթնոլորտը այս վեհաշունչ քայլերգով արդէն խանդավառուած էր, երբ բեմ բարձրանալով Վատիկանի պատուիրակ Գերպծ. Մարիօ Քանիա՝ կարդաց Սրբազան Քահանայապետին օրհնութեան գիրն ու ջերմ մաղթանքները:

Մթնոլորտը աւելի ջերմացաւ, երբ նուագախումբի լարային մասը քսան ջութակներով լսելի ըրաւ Կոմիտասեան Քառեակի չորս ժողովրդական երգերը (Հաբրբան, Գարուն ա, Քէլէր-ցօլեր, Կաքաւիկ) որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուեցան: Իսկ նուագողները իրենք առաջին գնահատողները եղան հայ երգին ու անոր անկրկնելի մշակին՝ Կոմիտաս վարդապետին:

Վերջապէս բեմ բարձրացաւ, համակրական ծափերու մէջ, գլխաւոր ճառախօսը՝ Դոկտ. Օթթօ Հապսպուրկ, որ 45 ձիգ վայրկեաններ կուռ ու բովանդակից ճառով մը առինքնեց հանդիսականները:

— «Մանկութենէս ի վեր հայ ազգին հանդէպ մեծ համակրանք ունեցած եմ, բայց ինքզինքս այս չարքաշ ժողովուրդին աւելի կապուած զգացի, երբ ծանօթացայ Մուսատաղի Քառասուն Օրերու վէպին ու անոր հեղինակին»:

Այս խօսքերով սկսաւ Դոկտ. Օթթօ իր ճառը եւ ապա շարունակեց յիշելով Հայոց պատմութեան 3000ամեայ գլխաւոր անցքերը: Դրուատեց հայ ժողովուրդին աննկուն կամքը, գոյատեւելու պայքարը, ազատատենչ հոգին, աշխատունակութիւնը, մտաւոր կարողութիւնը: Իջաւ մանրամասնութեանց — Տիգրան Մեծ, Գրիգոր Լուսաւորիչ ու քրիստոնէութեան դարձը, Սահակ-Մեսրոպ ու գրերու գիւտը, Աստուածաշունչի թարգմանութիւնն ու Ոսկեդարը եւ հիացիկ յայտարարեց.— «Հայաստան ո՛չ միայն Քրիստոնէութիւնը ընդգրկող առաջին երկիրն է, այլ նաեւ մարդկային քաղաքակրթութեան առաջին օրրաններէն մին»: Ծայր տուաւ բուռն ծափահարութիւն մը:

Դոկտ. Օտտօ անդրադարձաւ նաեւ մեր Եղեռնի մասին եւ մինչ սսկումով յիշեց մեր դարաւոր հալածանքները, տառապանքներն ու հարստահարումները, բայց հիացումով յիշեց նոյնպէս Հայուն դիմադրական ուժը, բառացի կրկնելով.— «Ոչ մէկ ազգ այնքան վիշտի ու հալածանքի տոկացած է, որքան Հայը»:

Ու եզրակացուց. «Այս տառապած, այս պայքարած, խիզախ ու խելացի ազգին զաւակն է ահա Մխիթար»: Եւ անմիջապէս անցնելով Մխիթարի անձին ու գործին, նմանութեան եզրեր գտաւ Մեսրոպ Մաշտոցի հետ: Հայ մշակութային վերածնունդի երկրորդ ռահվիրան անուանեց զայն, շեշտելով անոր դերը որպէս առաքեալ, քարոզիչ, դաստիարակ ու մատենագիր:

Վերջացնելու համար իր խօսքը՝ ծանրացաւ Մխիթարի կոթողային գործին՝ 1701ին հիմնած Միաբանութեան, որ ապա «երկճիւղերով Վենետիկ եւ Վիէննա հաստատուն արմատներ արձակեց, դառնալով մինչեւ այսօր հանուր Հայութեան եւ եւրոպական հայագիտական աշխարհին մշակութային լուսաւոր ջահ մը»:

Կայսերածին բանախօսին այս վեհաշունչ ճառը, որ բացառիկ խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ, ակամայ դասախօսութիւն մը եղաւ հայ ցեղին ու անոր արժանաւոր զաւակներէն՝ Մխիթար Աբբահօր:

Հանդէսը իր պատշաճ վերջաւորութիւնը գտաւ երգահան Ա. Ջամպազեանի մեծ նուագախումբի համար գրուած «Ամրոց»ը, հանդիսական նախերգանքով, ուր կը ներկայացուի հայ Եկեղեցին իբրեւ անառիկ բերդ՝ ընդդէմ անհաւատութեան կամ այլաբանօրէն մեկնուած Մխիթարի յաղթանակը՝ հակառակ իր դէմ ցցուած արգելքներուն:

Երաժշտական այս բարդ գործը, որ առաջին ունկնդրութեամբ նուագուեցաւ, մեծ տպաւորութիւն թողուց հանդիսականներուն վրայ, որոնք ջերմօրէն գնահատեցին թէ՛ գործը եւ թէ անոր տաղանդաւոր հեղինակը:

×

Վեց հարիւրի հասնող ազնուական հիւրերը չցրուած՝ կողմնակի դահլիճներուն մէջ համտեսեցին նաեւ հայկական խոհանոցի համադամ պատառիկները, պատրաստուած գաղութիս հայ շնորհալի տիկիններէն ու օրիորդներէն:

Հայկական ու Մխիթարեան այս «քոքթէյլ»ի ընթացքին, որքա՜ն հաճելի էր լսել օտար աւագանիի բերնէն շռայլուած գովեստներ հայ ցեղի եւ անոր առաքինութիւններուն մասին, կամ տեսնել Պետութեան նախագահի մը, կամ նախկին գահաժառանգի մը Մխիթարեան պատանիներու եւ հայ ուսանողներու հետ մտերմիկ խօսակցիլն եւ նկարուիլը...:

Երբեմնի կայսերական քաղաք Վիէննան, Յունուար 23ի երեկոն արքայավայել շուքով ոգեկոչեց Մեծն Մխիթարը, խոնարհելով անոր անմահ յիշատակին առջեւ:

Հ. ԳՐ. ՀԷՊՈՅԵԱՆ

Յ. Գ.— Վիէննայի Մխիթարեան վանքը այս յոբելեանի առթիւ զանազան հրատարակութիւններու կարգին, ի մօտոյ լոյս պիտի ընծայէ Հանդէս Ամսօրեայի յոբելենական թիւ մը եւ թանկարժէք ալպոմ մը իր գրադարանի հայ ձեռագիրներու գունատիպ նկարներէն:

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱԿ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԵՍՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄՕՏ

Ստեփանոսը ոտքի ելաւ եւ քիչ անց վերադարձաւ Գէորգ Ջավուշի հետ:

Նախ մենք գրկախառնուեցինք, ապա Գէորգ Ջավուշը եւ Յեսու վարդապետը: Վանահայրը այդ հէքեաթային հանդիպման առթիւ բացեց պահարանը եւ գինիով լի մի գդում հանելով՝ առաջարկեց խմել Գէորգ Ջավուշի եւ իմ կենացը:

— Դու ներուած ես, Ստեփանոս, — ասաց վանահայրը: — Երիտասարդները աւելի համարձակ են եւ կռուող: Ապագան երիտասարդի ճակատին է եւ ծերի թիկունքին: Այս փէդայիների պատճառով գուցէ մենք եւ մեր վանքը կործանուենք մի օր, բայց երբ սուրբը պիտի կործանուի, վանքը ինչի՞ համար է: Եկ խմենք Գէորգ Ջավուշի եւ իր հաւատարիմ հայդուկի կենացը: — Նա ձախ ձեռքով պահեց մօրուքը եւ աջով դատարկեց գաւաթը, վրայից կուլ տալով մի կտոր չորացած մասուր:

Երբ գինին խմեցինք, Գէորգը դարձաւ եւ մանկան պէս ուրախ բացականչեց.

— Անոյշ գինի էր:

— Իրաւ, որ պատուական գինի էր, — հաստատեցի:

Գէորգի հետ ես վանքում ապրեցի մօտ երկու ամիս, վայելելով վանահօր հիւրընկալութիւնը եւ նրա անոյշ գինիները: Գէորգը Ստեփանոսի հիւրն էր, իսկ ես՝ Յեսու վարդապետի: Ապրում էինք պահարանների մէջ՝ ամէն րոպէ մեր գլխին զգալով ահեղ վտանգ:

Երբ ձնհալն ընկաւ եւ Ս. Կարապետի լեռները սկսեցին կանաչել, պատրաստուեցինք դուրս գալ վանքից: Նախ պէտք է գնար Գէորգ Ջավուշը:

Այդ օրը գիւղերից տուրք հաւաքող զինուորներ էին եկել վանք: Յեսուն գնացել էր նրանց կերակրելու:

Գէորգն ասաց. «Երբ վանահայրը գայ, դու խօսք բաց արա եւ վանքի գինին գովէ: Ես էլ քո ասածը կը հաստատեմ: Տեսնենք կրնա՞նք մի գդում գինի եւս ձեռք գցել»:

Քիչ վերջը վանահայրը եկաւ:

— Գնացին, — ասաց նա: — Կերակրեցի եւ ճամբու դրեցի:

— Հայր սուրբ, — ասացի, — Գէորգին էլ պէտք է ճամբու դնել: Երէկուայ գինին շատ համեղ էր:

— Իրաւ, որ պատուական գինի էր, — իմ խօսքը ընդհատելով, ասաց Գէորգը:

Վանահայրը, ծիծաղը դէմքին, աչքերի ծայրով Գէորգին նայեց եւ իր խուզարկու հայեացքը մեզ վրայ դարձնելով՝ ասաց.

— Մինչեւ իրիկուն ալ գովէք, ալ գինի չկայ: Այդ անաստուածները իմ բոլոր գդումները քամեցին:

Գէորգից մի չաբաթ յետոյ հեռացայ ես: Այն միեւնոյն պարանով, որով մագլցել էի դէպի վանահօր խուցը, կանուխ մի առաւօտ ես վերեւից զգուշութեամբ սահեցի վանքի պատի տակ: Պարանը վեր քաշելու ժամանակ Յեսու վարդապետի կապտաւուն գդակը ընկաւ ներքեւ: Սուլթանի պահակը, որ հսկում էր տանիքին, կարող էր նկատել, ուստի, արագութեամբ թասակը գետնից վերցնելով, թաքցրի իմ ծոցում: Նայեցի վերեւ. Յեսու վարդապետը ժպտում էր եւ ձեռքի ու գլխի կտրուկ շարժումով հասկացնում, որ խելացի վարուեցի՝ իր գլխանոցը իմ ծոցում անհետացնելով:

Բաւական հեռացել էի վանքից, երբ, ետ դառնալով, նկատեցի, թէ ինչպէս Նախրապահ Սահակը, վանքի հորթերը գոմից հանելով, անհետացնում էր իմ ոտնահետքերը վերջին ձիւների վրայ:

Հայդուկների փոքրիկ խմբերը, իրենց թաքստոցներից ելնելով, շարժուեցին դէպի Տաւրոսի կանաչ լանջերը: Նորից փայլեցին զէնքերը եւ նժոյգները վրնջացին: Սասունի կողմից եկաւ Սպաղանաց Մակարը՝ իր հետ բերելով իր լեռնցի քաջերին: Ծիծեռնակներից ձորից բարձրացան Լաճկանցի Արթինը եւ քուրդ Հասանօն: Սմբատաբերդի լանջերով դէպի Բերդակի անձաւները շտապեցին Մառնկայ Պօղէն, Բամբկու Մելօն եւ Ալիզռնանցի Մուքօն: Մութ գոմերից արեւերես ելան սարի Արդելօն, Մշեցի Տիգրանը եւ Հաջի Գեւօն:

Ալադին Միսաքը եւ Կարկուտ Թաթէն էլ եկան՝ ամէն մէկը մի ծերպից:

Բրինդարն էլ եկաւ:

Եկան Աղջնայ Վահանը, ձիապան Բարսեղը եւ Ֆրանկ-Մոսօն:

Ջնդօն էլ շարժուեց դէպի Սեւ սար: Ալվառինջու Սէյդօն, հրացանը գրկած, թառեց Ծծմակայ քթին:

Կայծակ Անդրէասի ձին խրտնած ծառս եղաւ սարի վրայ՝ իր տիրոջ զարհուրելի արտացոլքը տեսնելով աղբիւրի մէջ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(85 – Շար.)

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տըմփինկը ոչ միայն «դրամական», այլեւ «տնտեսական» բնոյթ կրնայ կրել: Ծանօթ երողութիւն է, որ Արեւելեան Եւրոպայի եւ Խորհ. Միութեան մէջ գիներու սահմանումը ոչ մէկ կապ ունի ապրանքին իրական գինին հետ: Կարեւորը որեւէ ձեւով տարադրամ ձեռք ձգելն է: Միջոցն ալ շատ դիւրին է: Կ'ընտրեն արտադրութիւն մը, որ կրնայ հետաքրքրել Արեւմուտքին: Լաւագոյն կերպով կը պատուէրեն եւ անպարտելի գինով շուկայ կը հանեն զայն:

Բայց ո՞վ է պատասխանատուն: Ֆրանսայի նախարարներէն մէկն ու մէկը: Արդարեւ, նախարար մը պաշտօնական այցելութեամբ կը ժամանէ ըսենք Ռումանիա, կամ Լեհաստան, կամ Խորհ. Միութիւն: Նպատակն է մեծ պայմանագրութիւն մը ձեռք ձգել, այնպիսի համաձայնութիւն մը, որ շահեկան նկատուի օրինակ Ռընոյի համար: Ռումէնները, Լեհերը, Ռուսերը ո՛չ չեն ըսեր, ինչու չէ, կարելի է նման պայմանագրութիւն մը կնքել, սակայն մինչ այդ Ֆրանսացիք կրնան ժեստ մը ընել, օրինակ գնելով այս կամ այն ներքնաշապիկը, վարտիքը: «Համաձայն եմ, կ'ըսէ նախարարը, կը գնենք ձեր ունեցածը»: Եւ, ահա, Ֆրանսայի բոլոր մեծ վաճառատուները կ'ողողուին այս ներքնաշապիկներով եւ վարտիքներով, բոլորն ալ աժան Ֆրանսայի արտադրութիւններէն: Այս ձեւով է որ, կը քանդեն շուկան, կը սպաննեն ճարտարարուեստը եւ պատճառ կը դառնան յաւելեալ գործազրկութեան:

— Բայց Ֆրանսացի սպառողը ուրախ պէտք է ըլլայ:

— Երբեք, որովհետեւ մանրածախ առեւտուրի մէջ գինը համապատասխան ատիճանով չի նուազիր: Առէք Մաքաօ պատրաստուած շապիկ մը. մեծ հանրախանութի տէրը զայն կը գնէ 11 ֆրանքի. կը ծախէ՝ 40ի:

— Սակայն, սպառողը ինչո՞ւ կը գնէ, քանի այդպէս է:

Հոս դեր կը խաղայ այսպէս կոչուած ծանուցումի հրապոյրը: Մեծ վաճառատուն մը ազմկարար ձեւով կը ծանուցանէ, թէ Թարթամփիոն անունով Հի-Ֆիներ կը ծախէ շատ աժան գինով: Յաճախորդները վաճառատուն կը խուժեն եւ կը տեսնեն, թէ ըսուածը ճիշդ է. սակայն ծախողը, որ նախօրօք անհրաժեշտ ցուցմունքները ստացած է, յաճախորդին ականջին կը փսփսայ, թէ Թարթամփիոն կոչուած Հի-Ֆին մեծ բան չարժեր, միշտ կը խանգարուի, տաղտուկներ կը ստեղծէ, փոխնորդ մասերը դժուար կը գտնուին, չըսելու համար, որ չեն գտնուիր ... Ասոր փոխարէն ունինք Եամամոթօքարաէրափէ Հի-Ֆիները տոկուն, քաղցրանուագ, սպասարկութիւնը ծախու հանուելէ ետք կատարեալ, միայն թէ քիչ մը աւելի սուղ են, բայց ի վերջոյ որակն գինն է, որ պիտի վճարէք: Եւ այս ձեւով Ճափոնի ապրանքն է, որ յառաջ կը քշեն:

Վերջին հաշուով բոլորն ալ Ճափոնն է, որ կ'ամբաստանեն: Այս երկիրը, դիտել կուտան ճարտարարուեստի գործատէրերը, տնտեսական մնայուն պատերազմի մէջ է: Ֆրանսայէ, Գերմանիայէ եւ որեւէ այլ ճարտարարուեստականացած երկրէ աւելի պէտք ունի արտածելու: Մահու կենաց խնդիր է ասիկա Ճափոնի համար: Որով ի գործ կը դնէ տնտեսական տըմփինկը՝ հաստատուած ընկերային գետնի վրայ, քանի կրնայ մեծ համեմատութեամբ նուազեցնել աշխատավարձքի ծախքը: Այլ առաւելութիւն մըն ալ ունի Արեւմուտքի նկատմամբ. մեծ թրըսթներ կան, որոնք ի վիճակի են ճիւղի մը մէջ իրենց կորսնցուցածը այլ ճիւղերու միջոցաւ գոցել եւ շահ ալ ապահովել: Վերջերս, օրինակ, Վենեցուէլա ջրանիւներու (թիւրպին) առաջարկ մը ներկայացուց: Ֆրանսական ընկերութիւն մը 411 միլիոն ֆրանքի նախագիծ մը ներկայացուց: Ճափոնցիք եկան եւ ըսին. — «196 միլիոնը կը բաւէ»: Ձեռք ձգեցին շուկան:

Հաւանաբար առարկողներ գտնուին ըսելով, թէ դրամ պիտի կորսնցնեն: Ի՛նչ կարեւորութիւն ունի, քանի վերոյիշեալ ընկերութիւնը կը պատրաստէ նաեւ լուսանկարչական գործիքներ, ձայնարձանագրութեան (մանեէթոֆոն) սարքեր եւ այլ իրեր: Ջրանիւները հնարաւորութիւն պիտի տան ընկերութեան ծախելու իր բոլոր ապրանքները, որոնց միջոցաւ ոչ միայն բացը պիտի գոցէ, այլեւ կարեւոր շահեր ալ ձեռք պիտի ձգէ:

Շուկայի գինը կը կոտրեն: Այսօր, Անգլիոյ ինքնաշարժի շուկային մէկ տասներորդը Ճափոնցիք ապահոված են. ասոր համեմատութիւնը Պենելիւքսի մէջ 13 տոկոս է: Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ սուրացող տասը մօթօներէն ութը ճափոնական են, իսկ տասը Հի-Ֆիներէն վեցը նոյնպէս ճափոնական: Եթէ այսպէս շարունակուի, մօտ ատենէն Հի-Ֆի կարելի պիտի չըլլայ պատրաստել Եւրոպայի մէջ:

1975ին, Իններու Եւրոպայի բացը Ճափոնի համար 3,2 միլիառ տոլար էր: 1976ին՝ 4,2 միլիառ:

Ահա թէ ինչու Եւրոպացիք ատենէ մը ի վեր ակռայ կը կճրտեն: Արդէն իսկ այժմ բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան իրենց եւ Ճափոնի միջեւ: Պահանջը յստակ է՝ բացէք ձեր դուռները Հասարակաց Շուկայի առջեւ, քանի թիւերը պատկերալից են: Այսպէս, մինչ վերջին տասը տարիներուն «Մէյտ ին Ճափոն» արտադրութիւններու սպառումը Հասարակաց Շուկայի երկիրները 60էն 80 տոկոս յաւելում կրած են, մերը կիսով նուազած է:

Տարբեր ձայներ ալ կը լսուին, սակայն: Սէյքօ ժամացոյցները Ֆրանսա, Պենելիւքս եւ ֆրանսախօս Ափրիկէ տարածող ընկերութեան պատասխանատուներէն մէկը նկատել կուտայ, թէ Ֆրանսացիք լաւ չեն ճանչնար Ճափոնը: Եթէ օդանաւի տոմսակ մը առնելով Թոքիօ երթան, պիտի տեսնեն, թէ ինչ մեծ հմայք կը վայելէ «Ֆրանսա պատրաստուած» երկու բառէ կազմուած նախադասութիւնը:

— Բայց Սէյքօն քանդելու վրայ է Ֆրանսայի ժամացոյցի ճարտարարուեստը:

— Ընդհակառակն, այն օրէն ի վեր, որ Սէյքօ Ֆրանսայի մէջ կեդրոններ հաստատեց, այդ ժամացոյցները աշխարհի չորս անկիւնները կը ղրկուին: Մեր գնած 100 ֆրանք արժողութեամբ ապրանքին փոխարէն 130 ֆրանք արժողութեամբ ապրանք կ'արտածենք: Սէյքօ, ժամացոյցի ճարտարարուեստին առաջին տեղը գրաւող ձեռնարկութիւնը աշխարհի մէջ, վեց հազար խանութ ունի Ճափոն: Ասոնց մէջ 10 միլիոն ֆրանքի ֆրանսական ապրանք կը ծախուի, դիտել կուտայ պատասխանատուն: Ապա կ'աւելցնէ՝ Երրորդ Աշխարհ կոչուած երկիրներն են, որ կը քանդեն Ֆրանսայի ճարտարարուեստը: Ֆորմոզ, Սինկափուր, Մալէզի, ինչպէս նաեւ ափրիկեան կարգ մը երկիրներ: Օրինակ, Մալէզիի մէջ բանուոր մը հիւսուածեղէնի գործատան մէջ կը ստանայ ամսական 200 ֆրանք, առ առաւելագոյնը: Այս անհաւատալի ցած աշխատավարձքին հետեւանքով է, որ 400.000 Եւրոպացիներ գործազուրկ դարձան: Այս պատճառով է նոյնպէս (մի մոռնաք Հոնկ Քոնկը, Մաքաօն, Ֆորմոզը) որ մօտ ատենէն գործազուրկ Եւրոպացիներու թիւը հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստին մէջ մէկուկէս միլիոնի պիտի հասնի:

— Սակայն, կարելի չէ՞ առաջքն առնել ասոր:

Իրականութեան մէջ Ինները բաժնեչափի դրութիւն մը հաստատած են, այսքան շապիկ Ֆորմոզէ, այսքան տաբատ Հոնկ Քոնկէ, այսքան գուլպայ Սինկափուրէ: Ասոր հիման վրայ կը տեսնուի, թէ Հոնկ Քոնկի բաժնեչափը վերջ գտած է, սակայն Մօրիս կղզիներունը՝ ոչ: Ուրեմն, շուտով Հոնկ Քոնկէ տաբատներ կը ղրկեն Մօրիս կղզիները եւ «Մէյտ ին Հոնկ Քոնկը» կը դառնայ «Մէյտ ին Մօրիս» եւ այս ճամբով Ֆրանսա կը մտնէ կրկին: Յաճախ այդ ալ ընելու պէտքը չկայ: Կը բաւէ, որ Հոլանտա ղրկեն եւ իբրեւ հոլանտական ապրանք Ֆրանսա մուտք գործէ: Ի մէջ այլոց, գիտէ՞ք, թէ տաբատի ներածումը Հոլանտայէ ինչ համեմատութիւն ստացած է. 629 տոկոս: Համաձայն մաքսատան վիճակագրութեան բամպակէ տաբատի արժեգինն է 9,50 ֆրանք: Ինչ որ ամէնէն տարօրինակն է, եթէ այդ տաբատները Հոլանտա պատրաստուէին 35 ֆրանքէ նուազ պիտի չըլլային:

— Ուրեմն, բան կարելի չէ ընել:

— Եթէ արտածումի մասին խօսիք անգլիացի մասնագէտի մը հետ, պիտի պատասխանէ.— Գերմանիոյ մէջ շուկան շատ – շատ դժուար է, կարելի չէ ապրանք տեղաւորել. Իտալիա միշտ կարելի է քոմպինացիոնէ մը գտնել, իսկ Ֆրանսա՝ պարզապէս դրախտ մըն է...

Ահա թէ ինչու Ֆրանսա ծախուած երկու շապիկներէն մէկը աշխարհի միւս ծայրէն կուգայ. երկու ճինսերէ մէկը Սինկափուրէ, երկու փուլ-օվըրներէ մէկը իտալական է... Ի մօտոյ Ֆրանսայի բան պիտի չմնայ:

Ոչ, պիտի մնայ... գաղափարները...:

Թ. Ա. Թ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ձայնասփիւռը, Փետրուար 1ին ժամը 21.30ին կէս ժամուան յայտագիր մը յատկացուցած է ծանօթ երգիչ Գէորգ Պօյաճեանին: Յայտագիրը ձայնասփռուած է Միւզիք – Մակազին խորագրեալ շարքին մէջ: Գէորգ Պօյաճեան մեկնաբանած է Ատնան Սայկունի «Եօմուս էմրէ» օրաթօրիոյէն հատուած մը, ապա հարցազրոյցի մը ընթացքին ան խօսած է իր կեանքի, արտասահմանի մէջ իր յաջողութիւններուն մասին եւ տեղեկութիւններ տուած իր երգացանկին մասին: Յայտագիրը վերջ գտած է երգիչին մեկնաբանած Տոն Ժուան օփերայէն Իլ Միօ Թէզօրօ արիայի ձայնասփռումով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Փրինսթըն համալսարանի Արուեստից եւ Գիտութեանց Աւարտական Դպրոցի տնօրէն նշանակուած է Նիւ Եորքի Գոլըմպիա համալսարանի Միջին Արեւելեան Լեզուներու եւ Մշակոյթներու Բաժանմունքի պետ Փրոֆ. Նինա Կարսոյեան: Փրոֆեսէօրը հեղինակն է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններու: Գոլըմպիա համալսարանին մէջ դասախօս է Հայկական Ուսմունքներու եւ Պատմագիտութեան: Իր նոր պաշտօնը կը ստանձնէ Յուլիս մէկին:

ՓԼՈՎՏԻՒԻ Հայութիւնը, Յունուար 22ին, հիւրընկալած է Սոֆիայի «Գ. Սունդուկեան» շրջանշանակիր թատերախումբը: Նոյն օրը հանդիպում ունեցած են Սոֆիայի Հայերը եւ Փլովտիւի թատերախումբի անդամները: Յաջորդ օրը Մշակոյթի տան մէջ բեմադրուած է Կէորկիեւի «Իրենց իսկ անձի դատաւորները» թատերախաղը, ղեկավարութեամբ՝ բեմադիր Մ. Պօղոսեանի: Ներկայացումէն ետք, Փլովտիւի «Երեւան» մշակութային կազմակերպութեան վարչութեան նախագահը՝ Կ. Քափուլեան, ողջոյնի խօսք արտասանած է: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկած է «Երեւան»ի Սոֆիայի վարչութեան նախագահ Մ. Տօնիկեան:

ԹԵՀՐԱՆ հասած է նկարիչ Ժիրայր Փալամուտեան: Ամիս մը մնալէ ետք, երկու ցուցահանդէսներ կուտայ ան, նախ Հայ Ակումբի, ապա՝ Կալըրի Մեհրշադի մէջ:

ՀԱՒԱՏԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԿԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

Իր գիշերային պտոյտներուն արդիւնքը այն կ'ըլլար որ, մէկ գիշերուան մէջ չորս – հինգ հոգի մէկէն կը ձերբակալուէին, որոնցմէ մէկ քանին մշտնջենական բանտարկութեան կը դատապարտուէին, ոմանք ալ բերդարգելութեան:

Երբ Ճէնարօ իր գործը տեսնէր, գոհ սրտով ձեռքերը շփելով ինքզինքին գոհունակութիւն կը յայտնէր: Ան սովորութիւն ունէր ըսելու թէ քաղաքակրթեալ եւ կազմակերպուած քաղաքի մը մէջ ամէնէն օգտակար ու ամէնէն հոյակապ հաստատութիւնը բանտն էր: Ճէնարօ բանտերու տեսանելի ոգին էր: Մեծ ծրագիր մը պատրաստած էր ան, վիթխարի բանտ մը հիմնել տալու յատակագիծ մը: Այնպիսի մեծ բանտ մը ուր կարենայ բանտարկել ամբողջ քաղաքին բնակչութիւնը:

Ընկերային կազմակերպութիւն մը յղացած էր. այնպիսի կազմակերպութիւն մը որուն մէջ մուտք գործելու իրաւունք չունենայ ոեւէ քաղաքացի... բայց բանտարկեալներէ եւ բանտապահներէ...:

Պեմպոյի էմփերիայի տունէն մեկնած օրուան յաջորդ օրը, իրիկուան դէմ, կիտօ Ճէնարօ, մեծ հայելիի մը դէմը անցած, ծպտուելու վրայ էր:

Մազերը սանտրելէ ու գլուխին ձեւը փոխելէ յետոյ անցաւ քովի սենեակը ուր պատէն զանազան զգեստներ կախուած էին:

Հին նաւավարի մը զգեստը հագաւ եւ անճանաչելի դարձաւ:

— Հըմ... այս առիթը եթէ փախցնելու ըլլանք, ուրիշ առիթ պիտի չկրնանք ունենալ ձեռքերնիս, մըլտաց հագուած մեջոյին: Ես որքան յարմարութիւն ունիմ Սպանիոյ Թագաւորը ըլլալու, Տանտըլօն ալ այնքան յարմարութիւն ունի Աւագ հաւատաքննիչ ըլլալու...: Մարդուկը իր քիթէն բռնած եմ, օդակը աղէկ անցուցած եմ...: Ամէն բան ինծի ձգած է եւ տըւած տեղեկագիրներուս ալ բնաւ ականջ կախած չունի...: Փեսան խնամելու պատրուակով բնաւ ստիկանատուն չի գար ... իբր թէ փեսան վիրաւորուած է եղեր: Բայց կրնայ իրաւ ըլլալ... ո՞վ վիրաւորած է արդեօք, Ալթիէրի՞ն...: Խաչ որ, եթէ գիտնամ որ մէկ ամսաթոշակս պիտի կտրեն, դարձեալ գիտնալ պիտի ուզէի թէ ո՞վ վիրաւորած է Վենետիկի ընդհանուր հրամանատարը: Բայց Ալթիէրիի պ ա լ ա տ է ն ներս մարդ առած չունին որ իմանամ...: Եւ կարծեմ թէ մեր Տանտըլօն իր այս գնացքով պիտի չկրնայ իր պաշտօնը շարունակել... Հրաժարելիք օրերը մօտեցած են...: Երբոր հրաժարի, ո՞վ պիտի ըլլայ արդեօք իր յաջորդը...: Ըսէ նայիմ, Ճէնարօ, սիրելի բարեկամս, Աւագ հաւատաքննիչի պատուական պաշտօնին ո՞վ պիտի տիրանայ...:

Այս ըսած միջոցին հայելիին մէջ նայելով մազերուն խոպոպները շտկեց:

— Ինչո՞ւ ես չըլլամ, կմկմաց յանկարծ: Միթէ ես ըստ բաւականին պատրիկ չե՞մ: Ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ ատանկ ազնուապետական անհրաժեշտութիններու: Ի՞նչս պակաս է: Դէմքս ի՞նչ ունի: Ասկէ զատ, միթէ մինչեւ հիմա եկող – գացող հաւատաքննիչներուն ամէնքն ալ պատրիկներու սերունդէ՞ն էին ... Հապա դուքսե՞րը, հապա պատրիարքնե՞րը, հապա Պեմպօ՞ն... ի՞նչ էր սա Պեմպօն, մակարոյծ հացկատակին մէկը, Ռոլան Քանտիանոյի փշրանքներովը կը կշտանար... բայց տես ինչպէս պատրիարք եղած է...: Այո, այո, Ճէնարօ, այս առիթը ձեռքէ հանել չըլլար...:

Մեծ թիկնաթոռին վրայ երկնցաւ, գաւաթ մը սպանական գինի լեցուց, որուն մէջ քանի մը քաքար (պիսքուի) թաթխելով կերաւ:

— Առաջ ուժ առնենք, մըլտաց ակռաներուն տակէն: Յաջողելու համար ուժ պէտք է: Այսօրուան գործերնիս քիչ մը խրթին է:

Քաքարը ուտելէ եւ գինիին մնացորդն ալ խմելէ յետոյ ոտքի ելլելով հայելիին դէմը անցաւ:

— Եթէ սա հայելիին մէջէն տեսած մարդս Ֆոսքարի դուքսը եղած ըլլար, իր առջեւը խոնարհելու սա խօսքերը պիտի ըսէի, ըսաւ հայելիին առջեւ խոնարհութիւն մը ընելով:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Հայկ Աղապեկեան, Պ. Հրանդ Աղապեկեան, Օր. Գեղանոյշ Աղապեկեան, Տիկին Լուիզ Լըռուա կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Փետր. 20, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ հարսին՝

ՎԵՐԹՀԱՅՄ ԱՂԱՊԵԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Թորամանեան)

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Աղապեկեան, Բաբելեան, Թորամանեան եւ Տատրեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները, Ուրբաթ (Փետր. 25) երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը սփիպողական է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցին.—

Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Յովակիմեան (Լիոն) 100 Ֆր. իրենց խնամիին՝ Եւգինէ Մարկոսեանի մահուան առթիւ: Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Հաբէլեան (Տէսին) 50 Ֆր., Մանուկներու Օրուան առթիւ, Օր. Մարի Ճէլոյեան 50 Ֆր. իր եղբօր՝ Յովհ. Ճէլոյեանի ամուսնութեան ուրախ առիթով:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբացեալ Դաւիթ Մէնէքշէկիւլեանի թաղման առթիւ, հանգուցեալին ընտանիքը 200 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկն. Օժան. Մարմինին: Նոյն նպատակին համար՝ Տէր եւ Տիկին Անտրէ Սիսակեան 100, Տէր եւ Տիկ. Ֆիլքեան՝ 50, Տիկ. Վարդուհի Թադէոսեան 30: Ողբ. Տիկ. Սաթենիկ Խաչերեանի թաղման առիթով, Տիկն. Օժան. Մարմինի վարչութիւնը 50 Ֆր. կը նուիրէ իր հովանաւորած հայերէնի դպրոցին:

> **ԺԱՔ ՀԷԼԵԱՆ**
>
> Իր 14 նուագածուներով եւ պարուհիներով կը մասնակցի
>
> ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
> ՏԱՐԵԿԱՆ
> ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
>
> Մարտ 13
>
> Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

Այս Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 11ին Վարդանանք:

կը պատարագէ և կը քարոզէ
ՆԻԿՈՂՈՍ Ծ. Վ. ՔԻՀՆԱՅԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20 ժամը 14էն սկսեալ Անհարոնեան ակումբը, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ, կազմակերպութեամբ Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

> ԾՆՈՒՆԴ
>
> ԺԻՐԱՅՐ ԵՒ ԻՎԷԹ
> ՇԱԼՃԵԱՆ
>
> ուրախ են ծանուցանելու իրենց անդրանիկ զաւկին
>
> **Գագիկ-ի**
>
> ծնունդը, Մարսէյլ, 1977 Փետր. 14
>
> Այս ուրախ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Շալճեան 500 Ֆրք. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

> JEUDI 3 MARS
> Organisée par le NOR-SEROUND
>
> **Projection suivie d'un débat**
> SUR LE LIBAN
> *AUTOUR DU FILM*
>
> **LIBAN CÈDRE BLESSÉ**
>
> Tourné par PAUL CALLEBAUT et présenté pour la première fois en France
>
> à 20 h. 30 CENTRE CHAILLOT GALLIERA
> 28, Avenue George V, Paris 8 — Métro George V

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.— Պ. Ճ. Պահատուրեան Աղքատախնամին 500, այրի Տիկ. Սիրարփի Գ. Թովմասեան իր ամուսնոյն յիշատակին 500 եկեղեցւոյ: Տիկ. Ճոհար Ագըլեան 500: Պ. Ա. Թուֆայեան իր թոռան Միքայէլի Չրօրհնէքի կնքահայրութեան առթիւ 300: Տիկ. Յուլիանէ Միալիճեան 300, եկեղեցիին եւ 150 դպրոցին: Տիկ. Վ. Եաղուպեան 200, այրի Տիկ. Գ. Ֆէլլահեան իր ամուսնոյն Սուրէնի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ 400 եկեղեցիին եւ 100 Աղքատախնամին: Ոմն՝ բարի մտադրութեամբ 200, Պ. Վ. Քիթապճեան Տէր եւ Տիկ. Ն. Ուզունեանի ամուսնութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ 200, Ալպէր Տէր-Սարգիսեան 200, Տիկ. Արշալոյս Քիլիճեան, Տիկ. Վ. Կոստանեան, Տիկ. Ա. Ապաճեան 100ական Տիկիններ Ուզունեան, Ազնաւուրեան եւ Ն. Օպոզեան 100ական, Պ. Զալըգեանի մահուան 40ին առթիւ Տիկին Զալըգեան 50 դպրոցին եւ Պ. Գր. Գոչգոչեան 25 եկեղեցիին: Ս. Սարգիսեանի մահուան 40ին առթիւ Տիկ. Սարգիսեան եւ Տիկ. Եանպէկեան 50ական: Տիկին Թօփաղալեան 50 Ֆրանք: Տէր եւ Տիկ. Գարագիւլահեան եւ Տէր եւ Տիկ. Նահապետեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Ս. Մարկոսեան 50, Տիկ. Փալանճեան 30, Տիկ. Խաչատուրեան Մինասեանի մահուան 40ի առթիւ 20, Տիկ Թորիկեան 10, Մանուկներու Օրուան առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը 200 դպրոցին եւ կէսուան ճաշ մը Հայկազեան վարժարանի աշակերտութեան:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

> Հ. Բ. Ը. Մ.
>
> L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
> organise
> à l'occasion du Mardi Gras
> une soirée dansante
> « MASQUES ET CREPES »
> le mardi 22 Février, à 21 heures
>
> ×
>
> L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
> Exposition
> « L'ART MÈNE A L'U.G.A.B.
> Du Vendredi 25 au Dimanche 27 Fév.
> (de 15 h. à 21 h.)
> exposition des œuvres des membres de l'UGAB — Peinture, dessin, sculpture, photo, tapisserie, gravure, tissu, modelage, reproduction, compositions diverses.
> Centre Culturel Alex Manoogian
> 118, rue de Courcelles — PARIS 17e
> Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՁՈՒՇԱՑՈՒՄ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 24 Հինգշաբթի, ժամը 3ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.—

Կարապետ Յակոբ Գարաօղլանեանի յուղարկաւորութեան տխուր առիթով Նարեկ Ք. Հնյ. Վարդանեան 50 Ֆր., այրի Տիկ. Դաւիթեան 100, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Նունուշեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Վարդանեան, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Մահիկեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Թօփճեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Պապահիկեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Աբգարեան 30, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Էթոյեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Գալոյեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Միրզոյեան (Տէսին), այրի Տիկ. Գասպարեան եւ որդիք, այրի Տիկ. Մարի Աստուրեան եւ որդիք 50ական Ֆր.:

Տիկ. Նալպանտեանի թաղման առթիւ Տիկ. Մարի Պէրթ Պարսամեան 50, Հայ Մարզական Միութեան կողմէ 100, այրի Տիկ. Ստեփանօֆի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պայեան եւ Սնապեան ընտանիքներ 250 եւ Դաւիթեան դպրոցին 250 Ֆր.:

> **Du 19 au 27 Février**
> **CAMP D'HIVER DU NOR-SEROUND**
> AU
> CHALET « LE NID ALPIN » à VILLARS-DE-LANS (38250)
> Tél. : 95-10-11 (74)
> Gare d'arrivée Grenoble et service régulier de cars jusqu'à la station
> Possibilité : Ski alpin, Ski de fond, Patinoire
> Prix du séjour : 420 F. — à la journée : 60 F.
> Nombre de places limité à 40
> Avec inscription versement arrhes 200 francs (obligatoire)
> *Inscription :*
> EDOUARD MARDIROSSIAN, 16 Rue du 24 Avril 1915 Décines
> Tél. : 72-25-91 (78) jusqu'à 17 h.
> EDGAR BOYADJIAN, 8 Rue des Sycomores, Bron
> Tél. : 74-24-28 (78) à partir de 19 h.

> **ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԵՔԵԱՆ**
> ՁԵԶԻ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ
> **ՁԱՏԻԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ**
>
> ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԵԿՆՈՒՄ ԱՊՐԻԼ 1ԷՆ 14
>
> Importantt : Date limite d'inscription 26 Février.
>
> *Renseignements et Inscriptions*
>
> **Jacques CHELELEKIAN** VOYAGES WASTEELS
>
> 87, La Canebière 13001 MARSEILLE tél (91) 508912
>
> et TOUTES AGENCES HAVAS VOYAGES Org Lic 97

> THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
> 15, Avenue Montaigne
> Samedi, 5 Mars à 20 h. 45
>
> **DANSES & CHANTS ARMÉNIENS**
> Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri
>
> Organisé par le Comité de Gestio n de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)
>
> BILLETS EN VENTE
> M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
> THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
> Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
> Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
> Epicerie NIGOGHOSSIAN, 121 Ave Henri Barbusse, Rrnouville
> *Pour tous renseignement : H. KULTCH YAN, Tél.* 926-40-47

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
19-20
SAMEDI-DIMANCHE
19-20 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.795
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.795

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Գ.

Տեսանք թէ անցեալին ի՛նչ ճակատագիր է վիճակուած հայերէն գրքին: Թէ ինչպէս տակաւին Վենետիկի եւ Վիեննայի Մխիթարեանց գրավաճառանոցներուն մէջ անվաճառ կը մնան անհամար գրքեր, նոյնիսկ ԺԹ դարուն հրատարակուածներ:

Անշուշտ զանազանութիւն պէտք է դնել գրքերու նիւթին ու որակին միջեւ: Բանասիրական, պատմական, լեզուաբանական գրքերու մասին նուազ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ հայ ընթերցողը: Շատ քիչ թիւ մը կը կազմեն նաեւ անոնք, որ բանաստեղծութիւն կը կարդան:

Երկար տարիներու մեր փորձով հաստատած ենք, որ Հայը կը նախընտրէ դիւրաւ կարդացուելիք հետաքրքրաշարժ վէպեր քան զուտ գրական ստեղծագործութիւններ: Ճաշակի խնդիր: Կը սիրէ արկածախնդրական, սիրային, ոստիկանական վէպեր, մանաւանդ օտար ծանօթ հեղինակներու երկարաշունչ վէպերը, որոնք շատ կանուխէն հայերէնի թարգմանուած՝ քանիցս վերհրատարակուած են՝ մանաւանդ Պոլսոյ մէջ, իր փայլուն օրերուն:

Հայ հեղինակներէն ցարդ ի պատուի է Րաֆֆին, որուն պատմական, հերոսական վէպերը կը փնտռուին միշտ տարեց Հայերու կողմէ: Մեր օրերուն Մալխասի հայ ազատագրական-յեղափոխական շարժումներու մասին հրատարակած գրքերը մեծ ընդունելութիւն գտան: Սակայն հեղինակը դառնութեամբ կը գրէր մեզի թէ աւելի լաւ էր «խոզարած» ըլլալ՝ քան գրող, որովհետեւ իր գրքերու տպագրութիւնը մինչեւ կոկորդը պարտքերու մէջ էր խրած զինքը...:

Հայ կիները «Երազահան» եւ «Խոհանոցի գիրք» կը փնտռեն ընդհանրապէս: Գրականութիւնը շատ չի հետաքրքրեր զիրենք: Բացառութիւնները յարգի են անշուշտ:

Երկար պիտի ըլլար մանրամասնութեանց մէջ մտնել:

Յիշե՛նք սակայն, որ Ֆրանսայի մէջ 20-30ական թուականներէն սկսեալ մինչեւ վերջին պատերազմը Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցներէն Ֆրանսա փոխադրուած որբերը գլխաւոր ընթերցողներն էին հայերէն գրքին, ամէն սեռի: «Չափահաս» էին «երէց» դարձան ժամանակի հոլովոյթով: Ընտանիք կազմեր էին, մեծ հայրիկ դարձան: Զաւակները չհետեւեցան իրենց ծնողքներու ճամբուն:

Մեծաքանչին հետ նահանջ արձանագրեց աստիճանաբար հայերէն գիրքն ալ, որուն պահանջը պակսեցաւ օրէ օր: Փաստն այն է, որ 1930էն 1977՝ 47 տարուան ընթացքին հայերէն երկու Գրացուցակ միայն հրատարակեցինք (1931ին եւ 1955ին), մինչ 1938էն 1967 երեսուն ֆրանսերէն գրացուցակ լոյս ընծայեցինք:

Սերունդ փոխուեցաւ:

Նորերը հայերէն չեն կարդար:

Սակայն ընթերցասէր է հայ երիտասարդութիւնը: Կը հետաքրքրուի Հայոց պատմութեամբ եւ գրականութեամբ: Կը փնտռէ այդ նիւթերուն շուրջ հրատարակուած ֆրանսերէն (երբեմն նաեւ անգլերէն) գրքեր: Երիտասարդ հայ հեղինակները կը գրեն իրենց երկրորդ հայրենիքի լեզուներով: Ու շատեր կը քաջալերուին, երբ իրենց գրքերը արժէք մը կամ հետաքրքրութիւն մը կը ներկայացնեն:

շուշտ:

Անդրադառնալով մեր բարեկամ Յակոբ Կարապենցի ներկայացուցած այն առաջարկին, որ հայ մշակութային, գրական կամ բարեսիրական միութիւններ ու հաստատութիւններ իւրաքանչիւր հայ գրողի գրքէն քանի մը հարիւր օրինակ գնելով ապահովեն անոր սպառումը, լաւ գաղափար է անշուշտ:

Սակայն այստեղ ալ անհրաժեշտ է կատարել զանազանութիւն մը: Նպատակը հայ հեղինակը քաջալերել եւ անոր ըրած ծախքերը գոցել, մաս մըն ալ շահ ապահովե՞լն է, թէ հայ երէց թէ նոր սերունդներուն հայերէն գիրք կարդալ տալը: Որովհետեւ այլ բան է հայերէն գիրք գնել եւ առանց զայն կարդալու գրադարանին մէկ անկիւնը դնել, այլ՝ ապահովել գնուած կամ նուէր ստացուած գրքին ընթերցումը: Այս վերջինն է կարեւորը:

Վերջերս ցաւով տեղեկացանք, որ փարիզեան շրջանի հայկական մէկ գրադարանի աղբամանին մէջ նետուած է Րաֆֆիի մէկ վէպը...:

Ժամանակին Փարիզի մէջ կար վեթերան հայ գրավաճառ մը, որ հրատարակուած նոր գրքերը ծրարելով անձամբ կը տանէր հարուստ Հայերու տունը, հաշուեցոյցը ներփակելով: Քանի մը շաբաթ վերջ կ'երթար գանձում կատարելու: Հարուստին սպասաւորը դրամը վճարելով մէկտեղ գրավաճառին կը վերադարձնէր գրքերը:

Այս օրինակը ցոյց կուտայ, որ մեր հետապնդած նպատակը պէտք է ըլլայ ոչ թէ գիրք ծախել, այլ այնպէս ընել, որ մեր հեղինակներու գրածները կարդացուին:

Նիւթը շատ լայն է ու բարդ:

Մանաւանդ դժուար լուծուելիք:

Առիթ կ'ունենանք դարձեալ անդրադառնալու անոր հետ կապուած հարցերուն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ

Տ'ՕՐՆԱՆՕ ԹԱՂԱՄԱՍ ՓՈԽԵՑ

Փարիզի 17րդ թաղամասի թեկնածուներու ցանկերը պատկեր փոխեցին Հինգշաբթի օր երբ Միշէլ տ'Օրնանօ որոշեց քաշուիլ այս թաղամասէն եւ փոխադրուեցաւ 18րդ թաղամաս: Գլխաւոր պատճառն այն էր որ Պերնար Լաֆէի տղան, որ հօրը տեղը կ'անցնէր կը մերժէր տ'Օրնանոյի առաջարկը՝ համաձայնիլ մէկ ցանկի շուրջ, փրկելու համար մեծամասնութեան միասնականութիւնը: Այն ատեն Միշէլ տ'Օրնանօ կ'որոշէր թաղամաս փոխել եւ կ'անցնէր 18րդ թաղամասի Ռոժէ Շինոյի ցանկին գլուխը: Պայքարը հոս բաւական դժուար է Տօվիլի քաղաքապետին համար քանի 18րդ թաղամասը ձախի բերդ մըն է եւ 12 տարիէ ձախը յաղթական եղած է հոն: Այս պատճառով ալ տ'Օրնանօ նոր կոչ մը կ'ընէ Շիրաքի, որպէսզի այս վերջինը քաշէ իր ցանկը 18րդ թաղամասէն աւելի հնարաւորութիւն տալու համար մեծամասնութեան գրաւելու «թշնամի բերդ» մը: Տ'Օրնանօ կ'ուզէ քաջաբար պայքարիլ ընդդիմութեան դէմ եւ խուսափիլ մեծամասնութեան իր ընկերներուն հետ մրցելէ:

× Տօվիլի մէջ ալ Տիկին տ'Օրնանօ իր թեկնածութիւնը դրած է ամուսինին աթոռը ուրիշին չտալու համար:

Քանի մը տողով

ԻՏԱԼԻԱ շատ ծանր օրեր կ'ապրի եւ Հռոմի համալսարանը, որ աշխարհի մեծագոյնը կը նկատուի, շատ բուռն բախումներու թատերաբեմ եղած է, Լամա (տեղւոյն Սեկին) չէ յաջողած հանդարտեցնել ուսանողները: Բախումները տեղի կ'ունենային համայնավար եւ ծայրայեղ ձախ տարրերու միջեւ:

ՖՈՒՐՔԱՏ ԵՒ ՄԱՌՇԷ շուրջ երկու ժամ բանավէճէ ետք մէկ կէտ միայն գտան որու շուրջ համաձայն էին, այն էր որ ոչ մէկ կէտի վրայ համաձայն էին: Խուլերու զրոյց մըն էր անշուշտ, իւրաքանչիւրը «իր երգը» երգելով: Պէտք է ընդունիլ թէ Մառշէ իբրեւ քաղաքական դէմք եւ կուսակցական աւելի վարժ է բանավէճի քան Ֆուրքատ որ պաղ եւ կըրթուած թեկնոքրաթ մըն է:

ՔԱՐԹԸՐ նամակ մը գրեր է Սախարովի ուր Միացեալ Նահանգներու նախագահը վստահութիւն կուտայ խորհրդային ընդդիմադիրին, որ Ամերիկա միշտ զօրավիգ է մարդկային իրաւունքներու, «ոչ միայն Միացեալ Նահանգներու մէջ այլեւ արտասահման»: Հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ ըրած է Ամերիկա (կամ կ'ընէ) մարդկային իրաւունքները պաշտպանելու համար արտասահման: Եթէ քիչ մը դժուար է այդ «պաշտպանութիւնը» խորհրդային աշխարհին մէջ, բաւական դիւրին պէտք է ըլլար Ամերիկայի համար Կիպրոսի մէջ, ուր իր «սիրելի» Թուրք բարեկամը ազատօրէն եւ լրբօրէն խաղաց մարդկային տարրական իրաւունքներուն հետ:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱՅԻ երկրին մէջ, Ուկանտա, «աւտօվթար»ի զոհ գացած են անգլիացի արքեպիսկոպոսը եւ երկու նախարար: Ասոնք հիւթերիք ամբոխի մը առջեւ հարցաքննուած էին: Երկու նախարարները խոստովանած էին ամէն բան Սէ. Ի. Ա.ի գործակալ, Իսրայէլի ծառայ եւն., եւն.: Անգլիացին ուրացած էր: Երեքն ալ ձերբակալուած ու կառք մը դրուած էին նոր վայր մը առաջնորդելու համար երբ ճամբան կառքը «արկած» մը ունեցած էր եւ երեքն ալ մեռած էին: Սպանութիւնը կասկած չի վերցներ եւ ըստ սովորութեան, ազատ աշխարհի մէջ «յուզումը մեծ է»: Գալով Ամին Տատայի, պարզ է որ միայն կատակի առնելիք խեղկատակ մը չէ այլ կապելիք խենթ մը, որ բաւական երես առած էր շնորհիւ Անգլիոյ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Փետր. 9-10)

ՆՈՐԱՅՐ ՆՈՒՐԻԿԵԱՆ՝ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՐԶԻԿԸ

Մոնրէալի Ողիմպիական խաղերուն Պուլկարիոյ ազգային խումբին առաջին ոսկէ մետալ ապահովող ծանրաբարձ Նորայր Նուրիկեան 1976ին, Պուլկարիոյ տասը լաւագոյն մարզիկներուն մէջ երկրորդը նկատուած է, առաջինը համարուելով Իվանկա Խրիստովա (գունդ): Նորայր Նուրիկեան պալքանեան երկիրներու երրորդ մարզիկը հռչակուած է. առաջինը ռումանացի Նատիա Քոմանեչի, իսկ երկրորդը՝ Իվանկա Խրիստովա:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԼԱՊՏԵՐՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Երեւանի «Հայելեկտրալոյս» արտադրական հիմնարկութիւնը մասնակցած է Խորհ. Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի «Յուշանուէր, գեղարուեստական արտադրութիւն» ցուցադրութեան: Նոր տարուան այս առաջին ցուցադրութեան մէջ ներկայացուած են Խորհ. Միութեան բոլոր Հանրապետութիւններու գեղարուեստական կեդրոններու վարպետներու գործերը: «Հայելեկտրալոյս»ի վարպետները Մոսկուացիներուն եւ հիւրերուն ներկայացուցած են սեղանի եւ պատի ինքնատիպ կարգ մը լապտերներ: Ցուցադրութեան գլխաւոր նպատակն է յուշանուէրներու լաւագոյն տեսակներու ընտրութիւնը եւ անոնց մեծաքանակ արտադրութիւնը, յատկապէս Մոսկուայի Ողիմպիական խաղերուն մասնակցողներու եւ հիւրերու համար:

×

Գ. ՉԹՉԵԱՆԻ ԳՈՐԾԸ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԱԾ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Չայկովսկի համերգասրահին մէջ, ֆիլհարմոնիայի սենֆոնիք նուագախումբը՝ Լէոնիդ Նիկոլայեւի ղեկավարութեամբ, մեկնաբանած է երաժիշտ Գեղունի Չթչեանի «Եօթը սենֆոնիք պատկերներ» գործը, հեղինակին ներկայութեան: Հայ երաժիշտի գործին մասին խօսած է Ժաննա Դոզորցեւա:

×

Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի ժամանակակից արուեստի թանգարանին մէջ բացուած է նկարիչ Արկադի Պետրոսեանի գործերուն անհատական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են քառասուն գեղանկարներ եւ գծանկարներ: Այցելուներու ուշադրութիւնը գրաւած են « Հեծեալներ », « Ցաղթանակ », «Հրաժեշտ», «Մեղեդի» «Ներկայացում» գործերը: Ա. Պետրոսեանի գործերը ցուցադրուած են նաեւ Մոսկուա եւ այլուր: Ան պատկերազարդած է հայկական կարգ մը ժողովրդական հէքեաթներ:

×

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆ ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ ԵՒ ՄՈԼԴԱՎԻՈՅ ՄԷՋ

Ուկրանիոյ եւ Մոլդավիոյ եօթը քաղաքներու մէջ երգահանդէսներ տուած է Երեւանի ֆիլհարմոնիոյ մեներգչուհի Մելանիա Աբովեան: Երգացանկին մաս կազմած են եւրոպական, ռուս եւ հայ դասական հեղինակներու գործերը: Երգչուհիին դաշնակով ընկերացած է Մ. Մելիք-Ստեփանեան:

×

ՍՕՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՄԷՋ

Խորհրդային արուեստագէտներու խումբ մը Չեխոսլովաքիա գացած է եւ հանդէսներ տուած կարգ մը քաղաքներու մէջ: Խումբին մաս կազմած է «Հայհամերգ»ի մենակատար Սօս Պետրոսեան: Խումբը բեմ բարձրացած է Պրագա, Բրատիսլավա, Բռնօ, Ալամուէց, Միլովիցա եւ այլուր: Սօս Պետրոսեան Պրագայի հեռատեսիլէն խօսելով արտայայտուած է իր ուսուցչի՝ Լէոնիդ Ենգիբարեանի արուեստին մասին:

ՀԱՅՈՒ ԶԱՒԱԿ

Ոչ մէկ հարցաքննութեան կարիքը կայ այսօր ըսելու եւ հաստատելու որ երիտասարդութեան մօտ ազգային գիտակցութիւնը կը նուազի տագնապեցուցիչ չափերով:

Այս տխուր իրականութիւն էր երէկ հեռատեսիլի գիւտին օրերուն, աղէտալի հարց մըն է այսօր Լուսինի եւ ի մօտոյ Հրատի ճամբորդութեան դարուն:

Սփիւռքի որ ցամաքն ալ դարձնենք ու սեւեռենք մեր հայեացքը, կը տեսնենք նոյն մոլոր ու անորոշ հոգեբանութեամբ երիտասարդութիւն մը հանդէպ մեր ազգային հարցերուն: Այլայլած այս հոգեվիճակը չեչտուած է քիչ մը ամէն դասակարգի պատկանող եւ առաւելապէս ուսանողական շրջանակներու երիտասարդութեան մօտ: Այնպէս թէ հայեցիութիւնը հակադարձաբար համեմատական ըլլար զարգացումին հետ:

Մոլորած այս երիտասարդութիւնը բնական զգացումը չունի հայրենիքի սէրին, հողին, մշակութային արժէքներուն: Յստակ չեն իրեն համար տեսանելի և անտեսանելի կապերը որով ինքզինքը միշտ խարսխուած զգայ ազգին հետ: Այլ իր հորիզոնին վրայ անոնք միշտ կ'երեւին մշուշոտ, որովհետեւ օտար աստղերու տակ հասակ նետած, իր երակներուն մէջ չի զգար հոսիլը հայրենասիրութեան բնազդական հուրին:

Երիտասարդութիւն մը որ անթափանց է իր ազգին մասին կատարուած ամէն խօսքի եւ, լաւագոյն պարագային, ականջ կու տայ վայրկեանի մը համար միայն, խանդավառող կամ յուզող բառի մը կամ պահի մը ազդեցութեան տակ:

Այս երեւոյթը ընդհանուր է արեւելքէն արեւմուտք:

Տարտամ այս գոյավիճակը կը տանի դէպի նահանջ, դէպի կատարեալ ապազգայնացում, այլասերում:

Այսպէսով հրապարակի վրայ կ'ունենանք, լաւագոյն պարագային, «Հայու զաւակ»ներ, միայն Հայ անունով մը դանազանելի եւ որոնք ապահով թեկնածուներ են օտար ամուսնութեան եւ անկէ անդին օտարի հայր կամ մայր դառնալու:

Բացառութիւններ կան անշուշտ: Բարեբախտաբար:

Բացառութիւնները այն երիտասարդութիւնն է, աւելի ճիշդ այն երիտասարդներն են որոնք ընտանեկան դաստիարակութեամբ կամ միջավայրի եւ մթնոլորտի ազդեցութեամբ կամ, ինչու չէ, ինքնագիտակցութեամբ, չեն չեղիր մայր ուղիէն ու պարզապէս «Հայու զաւակ»ներ չեն: Անոնց համար հայրենիքը, ազգութիւնը, հայրենասիրութիւնը, մշակոյթը իրենց իմաստէն պարպուած բառեր չեն, այլափոխուած եւ անհաղորդ պատկերներ չեն, այլ կենդանի իրականութիւն, ամէնօրեայ ապրում եւ մանաւանդ գործ, հետաքրքրութեան նիւթ, հպարտութեան առիթ, ինքնաճանաչումի ազդակ: Բացառութիւններու քանակը կազմող երիտասարդներուն ազգային ճանապարհը պիտի ըլլայ միշտ յղի եւ բեղուն ազգային գործունէութեամբ:

Յաւակնութիւնը չունինք ունենալու լուծումի բանալին, այնքան բարդ եւ առանձնայատուկ են սփիւռքի իւրաքանչիւր գաղութի դիմագրաւած հարցերը, ենթակայ երկրին տնտեսական պայմաններուն, աշխարհագրական դիրքին, քաղաքական վարչաձեւին, ընկերային և մշակութային գաղափարներու հոլովոյթին եւ այլ ներքին թէ արտաքին ազդակներու, ազդեցութիւններու:

Բայց եւ այնպէս դուրս գալու համար ներկայի անստոյգ կացութենէն եւ չըլտնուելու համար ապազգային անշրջելի կացութիւններու առջեւ, ապարդիւն է օրօրուիլ պատրանքներով եւ յագենալ խօսքերով: Միայն համոզիչ եւ վստահութիւն ներշնչող նախաձեռնութիւններն ու գործերն ենոր կրնան հակադարձել այսօրուան ընթացքը եւ կասեցնել վաղուան «Հայու զաւակ»ներու թիւը: Անոնք կորուած ըլլալով ընդմիշտ զգացական հարազատ աւերէ, անկարող են հասկնալու սիրտով: Իրենց միտքին դիմող, դատողութեան խօսող փաստեր պէտք են, գիտական փաստեր:

Հայկական Դատ որակումին, բացատրութեան մէջ միտքին դիմող, դատողութեան խօսող ատաղձ կայ, նիւթ եւ առարկայ նախաձեռնութիւններու եւ գործունէութեանց որոնք կը քալեն այժմէականութեան հետ:

Կազմակերպել գաղութները, զօրացնել եւ ապա բազմապատկել մշակութային կուռանները, տալ քաղաքական դաստիարակութիւն, ներկայացնել եւ պահանջել մեր ազգային անժամանցելի եւ անբռնաբարելի իրաւունքները՝ հողային թէ քաղաքական:

Ահա դրական եւ շօշափելի աշխատանքներ որոնք կը դիմեն միտքին, կը խօսին դատողութեան եւ որուն հրամայական է մօտեցնել եւ լծել երիտասարդները:

Անշուշտ ճանապարհը որ այս գործունէութեանց եւ նպատակներուն կը տանի դիւրին չէ: Կը պահանջէ համոզում, վճռակամութիւն, զոհողութիւն, նկարագիր եւ ոգի:

Օրինակը տուողներ միշտ եղած են ու կան տակաւին, բարեբախտաբար: Անոնք զինուորագրեալներ են որոնք կը կազմեն վերոյիշեալ բացառութիւններու բանակը եւ որոնց մօտ կը պակսի ոչ տոկունութիւնը եւ ոչ ալ համբերութիւնը: Միշտ պատրաստ նախաձեռնելու եւ գործելու:

Այս ազգային առողջ հոգեվիճակին հասնելու համար, չափահասը, երիտասարդը յաճախ հրաժեշտ պէտք է տայ ընթացիկ կեանքի մանր բայց անոյշ հաճոյքներուն, դիմադրելով օտար խայծերու հրապուրիչ փորձութիւններուն: Պէտք է դառնայ ուխտեալը սեփական հաւատքի մը, որ ներքին լուսաւորումով կը հասցնէ ամբոխներու գիտակից առաջնորդութեան: Երիտասարդ ըլլալով իսկ իր պահակը, իր իսկ տէրը, կը դառնայ նաեւ պահակը իր ազգային իրաւունքներուն եւ արժէքներուն:

Այս լուսաւոր եւ լայնատարած ճամբան է որ զայն պիտի հեռացնէ «Հայու զաւակ»ի նեղ եւ խաւար արահետներէն:

Հո՛ն ուր կամք կայ, հաւաքական ուժ կայ. հո՛ն միշտ ճամբայ մը կայ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱՅՑ ՄԸ

ՆԿԱՐԻՉ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ

Միլանի հայ արուեստագէտ – նկարիչ: Փարիզի արուեստասէր համայնքէն քիչեր կը ճանչնան զինք: Ես ինքս, հարց կուտամ՝ արդեօք Միլանի հայ գաղութէն ո՞վքեր լսած են իր անունը կամ հետաքրքրուած են իր արուեստով կամ տաղանդով:

Սփիւռքի հայ արուեստագէտներու կորուստը կամ մոռացումը միայն մեծ քաղաքներու մթնոլորտին կը պարտինք: Մինչդեռ անդին՝ երկինք մը կը գտնուի, ուրուն լոյսը մեր սպեղանին է, կը ներդաշնաւորէ սիրտեր ու նայուածքներ որոնց թռիչքն ու ներշնչումը շատոնց գոյութիւն չունին մարդոց հաշուեցուցակին մէջ: Սակայն կը բաւէ կառչիլ վայրկեան մը իրողութեան շուրջ, անդորր աչքեր գործածել, առօրեայ տեսիլքներէն հեռանալ. ջանալ՝ ամփոփուիլ սովորականէն հեռու ուրիշ տիեզերքի մը մէջ. մեզի դրացի, մեզ պարուրող. համակերպիլ հետը. լուսաբանուիլ ու գոհացում մը ստեղծել մեր ուղեղի հիւսուածքին մէջ: Սակայն՝ կը յամառինք, չենք ընդունիր նուիրում մը որ մեզ կուգայ իբր շնորհք կամ պարգեւ:

Աստուած իմ, այս ո՛րքան կուրցած ենք…

Գարիպեան շատոնց լաստը նետած է գետին միւս եզրը: Ուր՝ չնչատութեան եւ տեսողութեան, վայելքի ու ապրումի կեանքը ամբողջովին տարբեր է մերինէն: Մենք աստուան լոյսին կ'ըսենք՝ ժամն է գործի վազելու. իրիկուան մթնշաղին՝ ժամն է ազատութեան ու փնտռելու յագեցումը մեր կիրքերուն:

Գարիպեան աստուան լոյսին արդէն իր կեանքը նուիրած է. անոր զգայարանքները թափ կուտան օրօրելու իր ներշնչումը:

Ան՝ ամէն տարի Ծնունդին, սովորութիւն է ըրած, ցուրտին ու բուքին, երբ ընծայ յոյսի եւ աւետման, իր կտաւը, վրձինները եւ՝ներկերը ուսին՝ վազել ամայի դաշտերը, ոստումներով մագլցիլ լեռները, մօտիկ ընել շնչահեղձ կորսուած թուփերու հառաչը: Ապաւէն, անյայտ դաշտերուն մէջ զգալ հողմին խօսակցութիւնը, դիտել ու փորձել լուծել անոր գաղտնիքը աղիողորմ, որ իր զգացումներուն հետ ներդաշնակ կապ մը կը ստեղծէ: Անդին արտոյտ մը որբ կը խուսափի անսովոր ներկայութենէն, կը ճչայ վարանոտ, կը թռչի. ո՞ւր կ'երթայ, ամէն կողմ ամայի է, իրեն պատասխան տուող չկայ: Սակայն՝ կեանքը գոյութիւն ունի. հեռախօսներու սիւներ կանգնած իրարու նետած են ելեկտրական թելերը. ձիւնը նստած ծածկած է թովչանքը անոնց: Տօնի օր, կասեցուցած՝ անոնց վիթխարի գործունէութիւնը

Գարիպեան կ'ուզէ ըմբռնել իր երկրակամարը: Կը սիրեմ Պէթհովէնը՝ կ'ըսէ. նկարչութեանս մէջ կ'ուզեմ ուրուագծել իր Վեցերորդ համանուագը: Կը գնէ սալը որ լսեմ: Կը շարունակէ. «Կ'ուզեմ վարպետին պէս ըմբոշխնել ամէն մէկ քայլին այն ահագին տարածութիւնը որ ան ստեղծագործած է իր էութեանը շուրջ: Կ'ուզեմ լալ, խնդալ, ըմբոստանալ, համակերպիլ ու հիանալ. պոռալ ու արձագանգը լսել: Խենթ, խենթի պէս նետուիլ կտաւին վրայ. հոգիս տալ ու մեռնիլ, չորցնել երակներու ալայքը որ գծագրութենէս դուրս ժայթքէին քանի մը գոյն որ յիշեցնէ հատուած մը իր երեւակայութենէն»:

Աշխատուած գոյներու հարստութիւնը Գարիպեանի հոգեկան վրձինէն է որ կը ցայտէ. անզուսպ, դժգոհ, չի համակերպիր իր դժնդակ աշխատութեան հետ: Հայու իր տառապած էութիւնը արտասովոր է, եռուզեռ մըն է անդադար, տուայտանք. պէտք է կքի, խրտչի. սիրոյ պէտք ունի, փարումի, հասկացողութեան, ոգեւորումի: Այս ամէնը իր զգայնութեան հետ համաչափ են:

Զարմացած կը նայիմ իր նկարներուն, կապ մը կ'ուզեմ գտնել Կոկէնեան գունաւորման հետ. տեղ-տեղ գոյներու հարստութիւնը կը շլացնէ, կարծես իր ներքինը այնքան տարածուն, իր հայ աչքերուն եւ վրձինին հմուտ մշակումն է: Իր կոկիկ աշխատանոցին մէջ դիզած է նկարներու շարքեր, մէկը միւսէն հետաքրքրական. ո՞րքան է ստեղծագործած՝ Աստուած գիտէ: Տասնեակ տարիներու հաւաքածոյ մը, յամառ եւ տոկուն աշխատանքով: Չի մտածեր շահագործել, կամ, ծախելու յաւակնութեամբ ընդառաջ գալ:

Ամէն մէկ նկարը կը ներկայացնէ իր կեանքէն դրուագ մը, ժպիտ, յուզում, տխրութիւն: Անդին՝ երկու պատերու միջեւ, իր դրադարանն է. իր սրբավայրը՝ դարերու պատկանող մեծ նկարիչներու վրայ գունաւոր հիանալի գիրքեր: Տարիներու ընթացքին ուսումնասիրած է անոնց կեանքը եւ գործը, պեղած է նիւթը նկարին, վրձինի աշխատանքը, ներկեր գործածելու կերպը: Կը խօսի հմտօրէն անոնց մասին, ընդլայնելով, իր սիրած

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇԻ ՆՈՒԷՐԸ

Գարնան մի առաւօտ Գէորգ Չաւուշը ինձ կանչեց եւ մի հրացան յանձնելով՝ ասաց.

— Այս զէնքը կը տանես Խութ եւ իմ կողմից կը նուիրես Նոր Մելիքին:

Նոր Մելիքը Խութայ լեռների քրդական աշիրէթապետն էր՝ Ղասմբէկ անունով: Նա ուղղակի շառաւիղն էր Տարօնի երբեմնի ցեղապետ Միրզաբէկի, որի տունը կոչւում էր նաեւ Եօթ Թամբեր:

Ղասմբէկը 1905 թուականից ի վեր Գէորգ Չաւուշի եւ Յեսու վարդապետի ջանքերով գաղտնի համակիր էր դարձել հայ ֆէդայիներին եւ ստանալով Նոր Մելիք անունը, սկսել էր օգնել հայ-քրդական յարաբերութիւնների ամրապնդմանը: Գէորգը եւ Ղասմբէկը ծառաների փոխանակութիւն էին կատարել: Մի հաւատարիմ Քրդի Ղասմբէկը ուղարկել էր Գէորգ Չաւուշի մօտ, իսկ Գէորգը իր զինուորներից մէկին ուղարկել էր Խութայ բէկի մօտ որպէս թիկնապահ եւ բաշ-ղոլամ: Ղասմբէկի ուղարկածը քուրդ Հասանօն էր, իսկ Գէորգի ուղարկածը՝ Սեւ Ղուկասը: Ղասմբէկը բարեկամներ ունէր Խութի եւ Չխուրի հայկական գիւղերում, նոյնպիսի բարեկամներ ունէր Գէորգ Չաւուշը քրդական գիւղերի մէջ: Փոխայցելութիւններ կատարելիս բաշ-ղոլամները իրենց տէրերի առջեւից էին գնում, որ ճանապարհներին նրանց վրայ յարձակում չլինի:

Ղասմբէկը քուրդ աշիրէթների մէջ թշնամիներ ունէր, որոնց գլխաւորը Հասնանցի աշիրէթն էր: Մերձենալով եւ համակիր դառնալով հայ ֆէդայիներին, նա ուզում էր ոչ միայն զօրացնել հայ եւ քուրդ ժողովուրդների բարեկամութիւնը, այլեւ ֆէդայիների անունով սարսափի մէջ պահել իր հակառակորդ Հասնանցի Քրդերին:

Գէորգ Չաւուշը յաճախ էր լինում այս բէկի տանը եւ նրան հրացան ուղարկելով՝ նպատակ ունէր աւելի ամրապնդել հայդուկների կապը այդ ազդեցիկ Քրդի հետ:

Թէպէտ ինքս կասկածով էի վերաբերւում Նոր Մելիքի անկեղծութեանը, բայց եւ այնպէս սիրով յանձն առայ այդ պաշտօնը, քանի որ ես էլ կողմնակից էի հայ եւ քուրդ ժողովուրդների բարեկամութեանը՝ սուլթանական բռնակալութեան դէմ միասնաբար գործելու համար: Բացի այդ, դրա մէջ ես տեսնում էի Չաւուշի նոր կեցուածքը իմ հանդէպ: Զինապանից ես դարձել էի սուրհանդակ, հասարակ չալակատարից հասել էի Գէորգ Չաւուշի ամէնէն վստահուած անձի աստիճանին:

Ոչ մի բան այնքան բաղձալի չէ հայդուկի համար, որքան զէնքը: Միայն քաջ մարդը կ'իմանայ, թէ ինչ է նշանակում քաջի զէնքը նուէր տանել քաջին:

Հասկանալի է, որ ես միայնակ չէի գնալու, այլ իմ չքախմբով, որոնցից մէկը Շէնիկցի Մանուկն էր, իսկ միւսը՝ Զօլօն:

Ես ճանապարհ ընկայ Գէորգ Չաւուշի ձին հեծած եւ հրացանը ձեռքիս, որի փողը փաթթուած էր ճերմակ կտաւով:

Առջեւից բաշ-ղոլամ Հասանօն էր ընթանում, իսկ թիկունքից՝ Մանուկն ու Զօլօն:

Հասանօն քաջ գիտէր ճանապարհները եւ նրա ներկայութիւնը նշան էր, որ Խութայ Քրդերի մեծաւորը մեր բարեկամն է:

Մենք գնում էինք սարերի կատարներով, թանձր անտառների ու ժայռերի միջով:

Զանգակիրուրի սարով հասանք Տախտակներ: ծաղկաշատ սարատափի վրայ մի գեղեցիկ պուրակ բացուեց մեր առաջ: Հասանօն ասաց, որ այդ պուրակում Նոր Մելիքը ամէն գարնան մետաքսէ կարմիր վրան է զարկում իր կնոջ համար:

Մեր ոտքերի տակ երեւաց Խլներ փոքրիկ գիւղը՝ Ղասմբէկի սպիտակ քեօշկով: Ոլոր լեռնուղին, սարատափից իջնելով, մեզ ուղիղ տանում էր դէպի բէկի ապարանքը:

Լսուեց շների հաչոց: Հասանօն սաստեց նրանց եւ մենք հանդիսաւոր երթով մօտեցանք սպիտակ քեօշկին:

Խութայ բէկը որսի էր գնացել, եւ ես իմ չքախմբով հարկադրուած էի սպասել նրա վերադարձին:

Ինձ շատ էին պատմել Ղասմբէկի կնոջ՝ Ջեմիլէի գեղեցկութեան եւ խելքի մասին: Եւ ահա ամուսնու փոխարէն մեզ դիմաւորելու եկաւ նրա գեղանի կինը: Հասանօն, որ եղել էր այդ ապարանքի բաշ-ղօլամը, հեռուից խոնարհ գլուխ տուեց իր տիրուհուն:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(86 – Շար.)

ՔԱԹՐԱՅԻ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

Դաշնակահար Նորայր Արթինեան եւ կիթառահար զոյգը

Մոնրէալի, Օթավայի, Թորոնթոյի եւ Նիւ Եորքի մէջ նուագահանդէսներ տալէ ետք, Իվոն Իւպէրթի (Գանատա) եւ Անիա Տորֆմանի (Նիւ Եորք) աշակերտը՝ դաշնակահար Նորայր Արթինեան, իր առաջին ելոյթը կ'ունենար Փարիզի մէջ՝ Կիմէ թանգարանի սրահը, Ուրբաթ, Փետրուար 11ին, երեկոյեան ժամը 9ին։

Յայտագրին վրայ՝ Մոցարթի Ռոնտո Քվ 511 (լա մինէօր)ը, Ա. Յարութիւնեանի Բազմաձայն Սոնաթը, Ա. Բաղդասարեանի Նախերգանք ռէ մինէօրը եւ Փրոքոֆիեւի Թիւ 7 Սոնաթը։ Հարկ եղաւ համբերել մինչեւ վերջին երկին մեկնաբանութեան ունկնդրութիւնը, յուսախաբ չըլլալու համար երիտասարդ դաշնակահարէն, որուն, մանաւանդ Մոցարթի գործին մեկնարկութեան մէջ, կը պակսէին ուժը, ինքնավստահութիւնը եւ անձնական ոճը։ Բարեբախտաբար Փրոքոֆիեւի Սոնաթը փրկեց զինք եւ հեռացուց մեզմէ յուսախաբութեան ամէն զգացում ու մենք բեմին վրայ զգացինք ներկայութիւնը դաշնակահարի մը, որ կը տիրէ իր արուեստին՝ թեքնիքով եւ կորովով։ Այս գիծերուն լաւագոյն փաստն էր Փրոքոֆիեւի երկին հարազատ մեկնաբանութիւնը։ Ի դէպ, Ա. Յարութիւնեանի եւ Ա. Բաղդասարեանի (հայրենի երաժիշտներ) գործերու առաջին ունկնդրութիւնն էր Ֆրանսայի մէջ։

Յայտագրին երկրորդ բաժինը յատկացուած էր կիթառահար զոյգի մը՝ Մօրիս Ռոսէ եւ Ժընըվիէվ Շանիւ։ Առաջին անգամն էր որ Քաթրա երաժշտասէր հանրութեան կը հրամցնէր կիթառի նուագահանդէս մը, որ արդարացուց իր հանդամանքը։ Արդարեւ, արուեստագէտ ամոլը մեկնաբանեց Լավէսի Սիւիթը, Կիլխանիի Վարիասիոնները, Պիպէրեանի Թիւ 1 Սոնաթը, Ժաք Իպէրի Փարապոլը եւ Փիէր Փըթիի Թոճաթան։ Առաջին հերթին պէտք է ըսել, որ զոյգ կիթառահարները

վիրթիւոզներ էին եւ գիտէին չարժուն վիճակի մէջ դնել կիթառի լարերուն բոլոր կարելիութիւններն ու կարողութիւնները։ Մեկնաբանական արուեստի այս յատկանիշները ցայտուն դարձան Կիլխանիի Վարիասիոններու կատարման ընթացքին, ուր հիանալի էին լարերուն վրայ ձայնանիշերու սահանքը, նուրբ ու հաղորդական թրթռացումները, եւ եթէ ասոնց վրայ աւելցնենք այն երանգաւորումները՝ որոնք այնքան խոր ապրումով կը հոսէին կիթառահարներու մատներու հպումներէն, մեր աչքին առջեւ կը գտնենք իսկական արուեստագէտներ։ Չմոռնանք նշելու, որ լոնտոնաբնակ երաժիշտ եւ կիթառահար Պիպէրեանի երեք պատկերներէ բաղկացած Թիւ 1 Սոնաթն ալ առաջին ունկնդրութեան կ'արժանանար Ֆրանսայի մէջ։ Յաջող եւ բովանդակալից երկ մը, արդարեւ, որ գնահատուեցաւ ունկնդիրներու կողմէ։

Յայտագրին մէջ՝ երեք հայ երաժիշտներու գործեր, երեքն ալ՝ առաջին ունկնդրութեան արժանացած։ Այս տեսակէտէն ալ կարելի է հաճելի ու հետաքրքրական որակել Քաթրայի Փետր. 11ի երաժշտական երեկոյթը։

Քաթրայի յաջորդ ժամադրութիւնը՝ Մարտ 24-28։

Հինգ օրերու ընթացքին՝ 12 հանդէսներ։

Հայկական արուեստի փառատօն մը՝ որ մեզի պիտի փոխանցէ նկարչութեան, մանրանկարչութեան, երաժշտութեան, երգի, շարժանկարի եւ լուսանկարչական արուեստներու հմայքը։

Հ. Ա.

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ»

Ի դարու վերջին քառորդին, երբ մարդկութիւնը կլանուած է առաւելաբար նիւթեղէն մտահոգութիւններով եւ հոգեկան ու իմացական արժէքները հետզհետէ կը կորսնցնեն իրենց հմայքը, քիչ մը ամէն տեղ, վարդապետ մը՝ Մարսէյլի մէջ, գրիչը ձեռքը առած խորացած է Աստուածաշունչ մատեանի էջերուն մէջ եւ գծած՝ Աստուածամօր պատկերը։ Եւ այս՝ 36 էջերէ բաղկացած գրքոյկի մը մէջ, որ նոր լոյս տեսած է Վենետիկի Ս. Ղազար վանքի տպարանէն՝ «Աստուածայրը» խորագրով։

Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեանի ուսումնասիրական աշխատութիւնը կը բաղկանայ երեք գլուխներէ։

Առաջին գլուխին մէջ հեղինակը ցայտուն կը դարձնէ Աստուածածնի հաւատքը՝ Գողգոթայի բարձունքին վրայ պատարագուող իր զաւկին խաչին քով, ինչպէս նաեւ Յիսուսի հրաշագործութիւններուն եւ առաքելութեան նկատմամբ։

Երկրորդ գլուխին մէջ կ'անդրադառնայ Ս. Աստուածածնայ տօնին, որ Հայց. Եկեղեցւոյ հինգ տաղաւարներէն մէկն է եւ կը կատարուի Օգոստ. 15ի մերձաւոր Կիրակին։ Տօնը կը խորհրդանշէ Աստուածածնի մեռնիլն ու երկինք փոխադրուիլը (Վերափոխումն)․ աւանդութիւն մը՝ որ սկսած է առաքելական շրջանէն, սակայն իբրեւ վարդապետութիւն ընդունուած է եւ տօնուիլ սկսած՝ Թ եւ ԺԲ դարերու ընթացքին։ Աստուածաշունչի տուեալներուն վրայ հիմնուելով հեղինակը կը հաստատէ Աստուածամօր Վերափոխման տօնին սուրբ գրային ըլլալը ի հեճուկս այս հաւատալիքին դէմ եղողներուն։ Եւ արդէն գրքոյկին նպատակը ա՛յս եղած է։

Երրորդ գլուխին մէջ, որ կը կրէ Յիսուս եւ իր կարծեցեալ եղբայրները ենթավերնագիրը, հեղինակը՝ լեզուաբանական տուեալներով, ինչպէս նաեւ Ս. Գիրքի զանազան էջերու մէջ եղած նշումներով, կը բացատրէ եղբայր բառին գործածութիւնն ու անոր իմաստը։ Ի դէպ, նշենք որ Յիսուսին «եղբայրներ» ունենալու հարցը առիթ տուած է ոմանց՝ մերժելու Աստուածամօր յետ ծննդեան կուսութիւնը, այսինքն մշտնջենական կուսութիւնը։ Հեղինակ վարդապետը, անդրադառնալով եղբայր բառի ստեղծած թիւրիմացութեան դիտել կուտայ, որ Հրեաներուն մօտ զարմիկ բառը գոյութիւն չունի, հետեւաբար ազգականները եղբայր կը կոչուէին։ Հին Կտակարանին մէջ յիշատակութիւններ կան այս առնչութեամբ, որոնց համաձայն՝ եղբօրորդին, զարմիկները, նոյնիսկ ամբողջ գերդաստանի մը անդամները եղբայրներ կը կոչուէին։

Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան ուսումնասիրած է հայ եւ օտար աստուածաբանական աղբիւրները եւ առաւելաբար Աստուածաշունչի փաստերով մեկնաբանած է Հայց. Եկեղեցւոյ կարգ մը հաւատալիքները եւ յաջողած է իր նպատակին մէջ։

Լուրջ եւ գնահատելի աշխատութիւն մը, արդարեւ։

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՐԳԻԾԱԹԵՐԹ ՄԸ՝ LA GAZETTE

Դեկտեմբերէն ի վեր, նախ երկամսեայ, ապա շաբաթաթերթ, լոյս կը տեսնէ նոր երգիծաթերթ մը, որու փոխ-խմբագրապետն է Ժան (Վարուժան) Ալիքսանեան, որդին «Աշխարհ»ի խմբագիր Աւետիս Ալիքսանեանի։ Ժան Ալիքսանեանի անունը ծանօթ է արդէն թէ իբրեւ վարպետ հեղինակ ոստիկանական վէպերու եւ թէ աշխատակից Քանար-Արշէնէի։

«Լա Կազէթ լիպերալ···է ավանսէ», հաւատարիմ ֆրանսական կծու քննադատական ոճին, չի ծամծմեր իր ըսելիքը եւ կը ձաղկէ ինչ որ ձաղկելի կը նկատէ։

արուեստին գեղեցկութիւնը եւ զոհողութիւնը։ Կը կարդամ իր քննադատներու կարծիքները, գովասանքները։ Ցանկարծ, ծիրանի Թէոֆիլի վերջին տողերուն կը հանդիպիմ՝ «Ահաւասիկ դաս մը նկարչութեան, ուժով վերագտնուած նկարչութեան, լեցուն տենչով եւ սիրով»։

Կարծեմ ամէն անոնք՝ որոնք ինծի պէս բախտը ունենան Գարիպեանը ճանչնալու, նոյն տպաւորութեան տակ, նոյն համեստ մարդը, ազնիւ ժպիտով պիտի ըսէ՝ «իմ ղարիբութեան բերքս է»։

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՄ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ մեռած է գրագէտ Արամ Իսահակեան, Աւ. Իսահակեանի մեծ եղբօր որդին։ Մասնագիտական կրթութիւնը ստանալով Երեւանի պետական համալսարանին մէջ, Արամ Իսահակեան իբրեւ ուսուցիչ ունեցած է անուանի գիտնականներ՝ Լէօն, Յակոբ Մանանդեանը, Հրաչեայ Աճառեանը, Գրիգոր Ղափանցեանը, որոնց շունչով տոգորուած ան տասնամեակներ հանդէս եկած է գրական, բանասիրական եւ բնագրային ուսումնասիրութիւններով․ կատարած է նաեւ թարգմանութիւններ։ Ան մեծ ծառայութիւններ մատուցանած է Աւ. Իսահակեանի գրական վաստակի հրապարակումի գործին։ Այսպէս, ան հրապարակած է բանաստեղծին անտիպ էջերը եւ ծանօթագրած զանոնք։ Արամ Իսահակեանի գործերն են՝ «Աբու Լալա Մահարի»ի առանձին հատուածներու ինքնատիպ եւ ուշագրաւ մեկնաբանութիւնները, «Իսահակեանի Օջախի ծուխը պատմուածքի հերոսի նախատիպը, «Ղազարապատ գիւղի իրական դէպքերն ու դէմքերը Աւ. Իսահակեանի Հին գիւղը պատմուածքում» ուսումնասիրութիւնները։ Արամ Իսահակեան մասնակցած է իր հօրեղբօր երկերու վեց հատորներու պատրաստութեան, ինչպէս նաեւ Աւ. Իսահակեան տուն-թանգարանի հիմնադրութեան։ Ան 1974ին հրապարակ հանած է իր եղբօր՝ բանաստեղծ Իսահակ Իսահակեանի հատընտիրը, յառաջաբանով, ծանօթագրութիւններով եւ բառարանով։

ՊՈՒՍՏՄ ԺՊԻՏ

Սեւամորթ մը դրախտ կը ներկայանայ եւ կ'ըսէ Ս. Պետրոսին.

— Ես արքայութեան արժանի եմ։ Անունս Ճոն Սմիթ է։ Ամերիկայի հարաւային նահանգներէն Ալապամայի մէջ կը բնակիմ եւ այնպիսի բան մը ըրի որ շատ քաջութիւն կը պահանջէ։ Սպիտակ կին մը կը սիրէի, ան ալ զիս կը սիրէր, համարձակեցայ հետը ամուսնանալ։

Ս. Պետրոս հիացումով կը նայի սեւամորթին.

— Ալապամայի՞ մէջ ըրիր այս բանը։

— Այո։

— Եւ որքա՞ն առաջ էր ատիկա։

Սեւամորթը ժամացոյցին կը նայի եւ կը պատասխանէ.

— Հիմա տասը վայրկեան եղաւ ճիշդ ու ճիշդ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (284)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԻԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

— Վսեմաշուք դուք, տխուր կացութեան մը մէջ կը գտնուիք··· Պետութիւնն ալ ձեզի հետ վտանգի մէջ է···։ Ի՞նչ եմ ես··· Հանրապետութեան մէկ պարզ ըլլալը···։ Հանրապետութեան լրտես ըլլալն ալ բան մըն է սակայն···։ Լրտես մը լռութեան վրայ բացուած ականջ մըն է, մութին վրայ բացուած աչք մըն է, ձեռք մըն է որ ոչնչութիւնը կը շօշափէ, շուք մըն է, որ շուքին մէջ կը կորսուի։

Լռութիւնը, մութը, ոչնչութիւնը եւ շուքը անոր կը յայտնեն իրենց գաղտնիքը։ Վսեմաշուք տէր, ինծի համար գաղտնիք չկայ։ Բարեհաճեցէք զիս մտիկ ընել։ Քանտիանոներու ընտանիքին ոտքին տակ ձմերուկի կեղեւ դրիք, ծերունի դուքսին աչքերը կուրցուցիք, հիմա սատանան անգամ չի գիտեր թէ ան ուր կը գտնուի։

Բայց դժբախտութիւնը հոն է ձեզի եւ Պետութեան համար որ ծերացած գայլը ձագ մը ձգեց, որ տարուէ տարի մեծցաւ։ Զգուշացէք չափահաս գայլէն, վսեմաշուք տէր․ անոր ցռուկն ու ժանիքները բաւական մեծցած եւ սրուցած են։ Ձեր իշխանութեան օրով գործուած ամէնէն մեծ սխալը այն էր որ ծերունի Քանտիանոյի աչքերը կուրցուցիք եւ Ռոլանը ողջ ձգեցիք, պէտք էր ծերունին ողջ ձգէիք եւ Ռոլանի աչքերը կուրցնէիք։ Եթէ ատանկ ընէիք, ծերունին ցաւէն պիտի մեռնէր եւ Ռոլանն ալ անկարողութեան մատնուած պիտի ըլլար։ Բայց մարդս միշտ սխալական է, կարելի չէ ամէն բան նախատեսել։ Պէտք է որ գիտնայիք, նախատեսէիք որ օր մը չէ օր մը Ռոլան տասը ոտնաչափ հաստութիւն ունեցող բանտի պատ մը պիտի կրնար ծակել եւ Հառաչանքի Կամուրջը հիմնայատակ ընել։ Սէրը մարդուս ուժ կուտայ···։ Ինչ որ է, ասոնց վրայէն անցնինք։ Հետս եկէք, հետս եկէք որ միասին սա կապելանները մտնենք···։ Լսեցի՞ք ինչ կը փըսփսան սա անկիւնը նստող մարդիկը, Քանտիանոներու վրայ կը խօսին, զանոնք կը յիշեն եւ եկող գացողը փնտռել տուաւ կ'ըսեն։ Եկէք ծովեզերք երթանք, կամուրջներուն վրայ եւ նեղուցին մէջ պտըտինք···։ Ի՞նչ կը լսէք, ամէն կողմ ուժով, քաջ եւ կտրիճ Ռոլանի շահատակութիւնները որոնք առասպելի կարգ անցած են, այնպէս չէ՞···։ Վսեմաշուք տէր, եթէ Ռոլանի քաջագործութեանց առասպելները խեղդել, միտքէ հանել տալ կ'ուզէք, պէտք է Վենետիկի ամբողջ բնակչութիւնը բանտ նետել տաք···։ Ի՞նչ ըսիք, անկարելի՞ է ըսիք···։ Եթէ անկարելի է, Ռոլանը բռնեցէք, ի՞նչ կեցեր էք։ Ըհը՛հ··· չեղա՞ւ։ Ի՞նչ ըսիք, ի՞նչ···։ Շա՞տ դժուար գործ է···։ Բայց Ռոլանը այս միջոցին Վենետիկ կը գտնուի եւ մինակը։ Տեսէք ան ձեր լրտեսներուն եւ ոստիկաններու կարեւորութիւն տուած ունի՞։ Ուզած տեղը կ'երթայ։ Ամէն տեղ է եւ տեղ մըն ալ չէ···։ Ոստիկանները զինքը բռնելու համար ճամբայ կ'ելլեն, պոչերնուն վրայ նայելով ետ կը դառնան···։ Այս ժամուն Օլիվոլօ կղզիին մէջն է, երկու վայրկեան վերջը կը հալածուի, մուկի պէս կը ցնդի կ'երթայ···։ Մարդ չէ, սատանայ է···։ Վսեմաշուք դուքս, ահա այդ ահարկու Ռոլանը՝ որ Վենետիկի կիներուն երազը կը խռովէ եւ այրերուն յոյս կը ներշնչէ, այդ Ռոլանը՝ որ ձեզ ամէնքդ ալ փոշիի պէս պիտի աւլէ, այդ Ռոլանը բռնած եմ ես եւ ձեզի կը բերեմ··· եւ պիտի պահանջեմ ձենէ որ այս ծառայութեանս փոխարէն զիս Աւագ հաւատաքննիչ կարգէք···։

Այս ըսելով, Կիտօ Ճէնարօ խոնարհութիւն մը ըրաւ հայելիին առջեւ եւ դուքսէն որեւէ պատասխան ստացած ըլլալուն վրայ զարմացած, ցցուելով չորս կողմը նայեցաւ։

Ծաթելու սարիճան քրքիջ մը արձակեց եւ ձեռքերը իրարու շփելով շարունակեց․

— Ահա այսպէս պիտի բանախօսեմ քանի մը օրէն մեր Ֆոսքարիին առջեւ, որ միայն սատանային շնորհիւն է որ կրցաւ բազմիլ դքսութեան գահին վրայ։ Էհ, ուրեմն, գործի սկսինք։ Չեմ կարծեր որ սա Ռոլան ըսուած արարածը հաւու պէս տխմար ու միամիտ երկտանի մը եղած ըլլայ։ Եթէ ոստիկանապետ եղած ըլլար, ինծի չափ եւ թերեւս ինէ ալ աւելի գործ պիտի տեսնէր անշուշտ։ Բայց ես հիմակուհիմա իրմէ շատ աւելի զօրաւոր եմ։

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պր. Մեսրոպ Սիմաւոնեան հոգեհան - գստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի առաւօտ, Փետր. 20, ժամը 11·15ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ իր կնոջ՝

ԱՐՄԻՆԷ ՍԻՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պր. Յարութիւն Աբգարեանի, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գասապալեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Ճաուլեանի եւ զա - ւակներուն, նաեւ ընտանեկան բոլոր պա- րագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝ Արշալոյս Աբգարեանի մահ- ուան տխուր առթիւ:

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Այրի Տիկին Մարգրիտ Կաղընեան իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Սիրանոյշ Զաքարեանի եւ զաւակ- ներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Փետր. 20, բուն Բարեկենդան է: Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին գոց պատարագ կը մա - տուցուի:

ՀՍԿՈՒՄ

Մեծ Պահքի ամէն Չորեքշաբթի երե - կոներուն, այսինքն՝ Փետրուար 23ին, Մարտ 2ին, Մարտ 9ին, Մարտ 16ին, Մարտ 23ին, եւ Մարտ 30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ երեկոյեան ժամը 6ին կը կատարուին հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժա- մերգութիւնները:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

Այս կիրակի, Փետր. 20 ժամը 11ին Վարդանանք:

կը պատարագէ և կը քարոզէ

ՆԻԿՈՂՈՍ Ծ. Վ. ՔԷՀԵԱՑԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վա - րանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սայաթ Նովա նուագախումբին, կիրակի, Փետր. 27 կ. վ. ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը՝ 295 Պուալօ փողոց Լիոն 3րդ

Առատ կերուխում, հայկական աղան - դերներ, խմիչք, երգ, պար, հաճելի հայ- կական ընտանեկան մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի- տէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրա- ւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները, Ուրբաթ (Փետր. 25) երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բո- լոր ընկերներու ներկայութիւնը ստիպո - ղական է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վար- չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 24 Հինգշաբթի, ժամը 3ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւ- նը կարեւոր է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ԼԸ ՔԱՆԷՆ Հրայր Ուշագլեանի կսկծա- լի մահուան առթիւ Տիկին Ֆլոր Գա - րայեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու- չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Փրատոյի մայր եկեղեցիէն հետեւեալ նը- ւէրները.— Պր. Օննիկ Սարաֆեանի եւ Պր. Յարութիւն Վարդերեսեանի հոգե - հանգստեան առթիւ ընկ. Զապէլ Սարաֆ- եան 70 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Փիրէնեան 50, Տէր եւ Տիկ. Մամբրէ Գումուլեան 50, Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւն 80, Տիկ. Վարժապետեան 20 Ֆր.: Մարի Մաղաք- եանի հոգեհանգստեան առթիւ Պր. Նո- րայր Մաղաքեան 50: Տիկ. Արմենուհի Սիլոյեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Թիւթէլեան 30, Տիկ. Օ. Սրապեան 30: Պօմոնի Թաղականութիւն Պր. Կարապետ Թիւթէլեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Արամ Պետիկեան 20, այրի Տիկ. Թիւթէլեան 20, Տիկին Լիւսի Ղազարեան 10 Ֆր.:

Հ. Բ. Ը. Մ.

L'UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
organise
à l'occasion du Mardi Gras
une soirée dansante
« MASQUES ET CREPES »
le mardi 22 Février, à 21 heures

×

L'UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

Exposition
« L'ART MÈNE A L'U.G.A.B.
Du Vendredi 25 au Dimanche 27 Fév.
(de 15 h. à 21 h.)
exposition des œuvres des membres de l'UGAB — Peinture, dessin, sculpture, photo, tapisserie, gravure, tissu, modelage, reproduction, compositions diverses.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris
tél. 260 23 80

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ
ՁԵՐ ՃԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ
ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շաւիղի Հ. Յ. Դ. Արզումեան խումբի յիսնամեակը (1927–1977) կը տօնուի Ապ- րիլ 17ին:

Pâques en Arménie

DU 4 AU 15 AVRIL — DU 8 AU 22 AVRIL

Prévoyant : logement en 1ère classe — excursions quotidiennes
Garni/Keghart — Sevan — — Sardarabad.

Pour les prix et renseignements s'adresser à :

OPTIMA Tours
Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67 (licence A 946

Pour vos vacances d'été, n'hésitez pas à nous consulter.

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

PAQUES en ARMENIE

Au départ de MARSEILLE
DU 1re AU 14 AVRIL 1977

Importantt : Date limite d'inscription 26 Février.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN VOYAGES WASTEELS

87, La Canebière 13001 MARSEILLE tél (91) 508912

et TOUTES AGENCES HAVAS VOYAGES Org Lic 97

ՀԵԼԼԱԴԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES

AU 1er ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS . DINERS
RECEPTIONS

AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle

accueil . qualité . prix
50.RUE CHAUSSEE D'ANTIN.(9e) 280 69 40. f.dim.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
22
MARDI
22 FEVRIER
1977

LE NUMERO 1,30 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 30

52րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.796 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 52e ANNÉE — N° 13.796

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Սէ-Ի-Ա-ն ծախս գումարներ տուեր է Հիւսէյնի, Մակարիոսի, Պրանտի եւն. եւն.

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԿԸ ՀԵՐՔԵՆ

— o —

Ուաշինկթընը Փոսթի վերջին ուսմն է այս զգայացունց յայտնութիւնը, որ կը վերաբերի կարգ մը պետական ղեկավարներու: Ինչ որ տարօրինակ է ըստ ձեռնհաս շրջանակներու, այն իրողութիւնն է որ 1974ին երբ լոյս կը տեսնէր Սէ. Ի. Ա.ի նախկին պաշտօնեայի մը գիրքը «Սէ. Ի. Ա.ն եւ տեղեկութեան պաշտամունքը», ամերիկեան գաղտնի գործակալութեան դիմումին վրայ խէկ կը ջնջուէին այն էջերը, ուր կային արդէն Հիւսէյնի, Մակարիոսի եւ այլ ղեկավարներու անունները: Ուրեմն, ինչո՞ւ կը հրապարակուին այսօր:

Ըստ ամերիկեան թերթին, որ նաեւ անձնին երեւան հանեց Ուաթըրկէյթի պատմութիւնը, Հիւսէյն 1957էն ի վեր տարեկան մինչեւ երկու միլիոն տոլար ստացած է Սէ. Ի. Ա.էն, բայց անցեալ տարի միայն 750 հազար տոլարի իջեր է: Կանոնաւոր դրամ ստացեր են նաեւ Մակարիոս, Վիլի Պրանտ, Տալայ Լամա, Թիէօ (Հարաւ. Վիէթնամի նախկին նախագահ), Քենիաթա (Քենիա), Մոպութու (Զայիր), Պըրնհամ (Կիւյան): Պարզ է որ մեծ իրարանցում կայ այս յայտնութիւններուն առթիւ եւ բոլոր ենթականերն ալ «վրդովումով» կը հերքեն: Տեսակցութեան մը մէջ զոր Դաշնակցային Գերմանիոյ նախկին վարչապետը Պրանտ տըւած է Վէլթ ամ Զոնթակ կիրակնօրեայ թերթին, կ՚ըսէ թէ ամբողջ սուտ է եւ թէ նամակ մը գրած է նախագահ Քարթըրի, յոյս յայտնելով թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ճշմարտութիւնը կը վերահաստատէ: Մակարիոս ուսերը կը թօթուէ, հերքելու ալ պէտք չի զգար եւ կ՚ըսէ. «ապարէպ կը կարդամ այդ յօդուածը հրատարակողներէն ոեւէ մէկուն, որ կարենայ ըստծին փաստերը բերել»:

Ամէնէն չատ սակայն Ամմանի մէջ աղմուկ ելած է, մանաւանդ այնպիսի ժամանակ մը երբ Մերձ. Արեւելք են Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարները (որոնք, ի դէպ, կը յաջողին երբեք նոյն ժամուն, նոյն տեղը չըլլալ) կը փորձեն լուծում մը գտնել տեղւոյն տագնապին: Հիւսէյն, պարզ է, հերքած է բայց չի բաւեր «փրկելու» համար թագաւորը: Մնաց որ այս յայտնութիւնը իսկ ալ կը քօէ պաղեստինեան հացին վրայ: Ծնեւի մէջ այս վերջինները կրնան այս նոր «զէնք»ը գործածել լաւագոյնս: Պաղեստինեան պարագլուխ մը, Պէյրութի մէջ ըսած է «Շատ ուրախ եմ այս եղածին համար: Լաւագոյն բանն է որ պատահեցաւ այս չաբթու: կրնայ մեզի օգնել»: Կը դիտուարանայ նաեւ գործը անոնց ինչպէս Սատաթի, որոնք կ՚ուզէին հաշտեցնել Յորդանանն ու Պաղեստինցիք:

Կը հաստատուի ամէն պարագայի մէջ, որ Քարթըր հրահանգած է Սէ. Ի. Ա.ին դադրեցնել բոլոր վճարումները օտար պետական ղեկավարներուն եւ անձնաւորութեանց:

Կը փնտռուի նաեւ բուն նպատակը այս « յայտնութեան » որ կը կատարուի Վէնսի Մերձաւոր Արեւելք եւ Քլիֆորտի Կիպրոս երթալիք օրերուն:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Փետր. 11-15)

ՍԵՆԵԿԱԼՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՑԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՂԱԾ Է

Սենեկալի Խաղաղութեան Շարժման գլխաւոր քարտուղարի տեղակալ Մոմար Նդոյ Դիոպ եւ լրագրող Ապտուլա Պա, Տաքարի մէջ Թասի Թղթակիցին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած են. «Խորհ. Միութիւն կատարած ճամբորդութեան ընթացքին Հայաստան այցելելը մեր վրայ անջնջելի տպաւորութիւն թողուց: Մենք ապշած էինք Հայաստանի բնութեան հոյակապ պատկերներէն, հիւրասէր հայ ժողովուրդի վերաբերումէն: Խորհրդային այդ Հանրապետութեան ժողովուրդը մեզի համար եղաւ ամէնէն գլխաւոր յայտնագործութիւնը: Աշխարհահռչակ ակադեմականէն մինչեւ հասարակ գիւղացին, բոլորն ալ նուիրուած են իրենց հնամեայ հողին, հայրենիքին, համայնավարութեան իտէալներուն»: Լրագրող Ապտուլա Պա ըսած է. «Սենեկալի պատուիրակութիւնը համոզուեցաւ, որ ընկերվարական կարգերու, ժողովուրդի միութեան, իրաւահաւասար Հանրապետութիւններու եղբայրական դաշինքի պայմաններուն մէջ մարդոց ազատ աշխատանքի շնորհիւ միայն կարելի էր այդպիսի հոյակապ արդիւնքներու հասնիլ մարդկային գործունէութեան բոլոր ոլորտներուն մէջ: Մենք հանդիպումներ ունեցանք Հայաստանի բնակչութեան տարբեր խաւերու ներկայացուցիչներու հետ եւ տեսանք, որ այդ Հանրապետութեան բոլոր բնակիչները կը ձգտին աւելի գեղեցկացնել իրենց հայրենիքը, նոր յաջողութիւններու հասնիլ տնտեսութեան, մշակոյթի եւ գիտութեան մարզին մէջ»:

ԱՐՓԻ-ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ 47.071 ՄԵԹՐԻ ՀԱՍԱԾ

Արփի - Սեւան Ջրատարի աշխատաւորները՝ Յունուարին, համեմատաբար լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգած են: Վարդահովիտ մէջ կատարուած են պատերը կրաձոյլով պատելու աշխատանքներ, ինչպէս նաեւ հինգ փապուղիներու մէջ՝ Ջրատարի պատերու ամրապնդման (կրաղիւսի ներարկումի) եւ յատակը կրաձոյլով պատելու աշխատանքներ: Կչուտի մէջ ապագայ լիճի պատնէշի բարձրութիւնը հասած է սահմանուած չափին, սակայն տակաւին չեն աւարտած լիճին յատակը կարգաւորելու եւ պատնէշի վրայէն անցնող ճամբուն կառուցման աշխատանքները: Փետր. մէկի տուեալներով, Արփի - Սեւան Ջրատարի երկարութիւնը հասած է 47.071 մեթրի: Կը մնայ տակաւին 1243 մեթր:

×

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ՝ «ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ»

«Սովետական գրող» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Սուրէն Աղաբաբեանի «Ստեփան Զորեան» գիրքը՝ «Գրականագիտութիւն եւ բիբլիոգրաֆիա» մատենաշարով: Հեղինակը իր աշխատութեան մէջ հանգամանօրէն վերլուծած է Ս Զորեանի գործը, որ բաղկացած է նորավէպերէ, վէպերէ, թարգմանութիւններէ եւ յուշագրութենէ: Սուրէն Աղաբաբեան անդրադարձած է «Պապ թագաւոր», «Հայոց բերդը», «Վարազդատ» պատմական վէպերու գեղարուեստական յատկանիշներուն եւ գնահատած է Տոլստոյի «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն» եւ այլ հեղինակներու գործերու թարգմանութիւնները:

×

«ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ» ՆԱՒԸ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՏՈՒՆ - ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Յովհաննէս Թումանեան տուն - թանգարան այցելողներ կը հանդիպին նոր նմոյշներու, որոնք բերուած են այն երկիրներէն, ուր խարսխած է բանաստեղծին անունը կրող նաւը: 1970ին է որ «Յովհաննէս Թումանեան» նաւը սկսած է խարսխել Ճափոնի, Աւստրալիոյ, Միացեալ Նահանգներու եւ այլ երկիրներու նաւահանգիստներուն մէջ: Թանգարանի եւ նաւու անձնակազմին միջեւ բարեկամական կապերու իբրեւ արդիւնք, անձնակազմը յաճախ նուէրներ կը ղրկէ թանգարանին այն երկիրներէն, ուր կը հանդիպի նաւը: Նաւապետ Պ. Բոլդուլ իր նամակներուն մէջ կը նշէ թէ ինչպէս նաւը աշխարհի 300 նաւահանգիստներուն մէջ հիւրեր կ՚ընդունի, որոնք կը ծանօթանան Թումանեանի կեանքին եւ գործին, ինչպէս նաեւ Հայաստանի նուաճումներուն:

×

« ԷՐԵԲՈՒՆԻ-3 » ՆՈՐ ԹԱՂԱՄԱՍԸ

Երեւանի քաղաքաշինութեան Խորհուրդը հաստատած է «Էրեբունի-3» նոր թաղամասի գիտարուեստական նախագիծը, զոր կազմած են «Հայպետնախագիծ» հիմնարկութեան ճարտարապետներ Արթիւր Թարխանեան, Արամ Թերզիբաշեան եւ Լիւդմիլա Մկրտչեան: Նոր թաղամասը, որ նախատեսուած է 9000 բնակիչներու համար, պիտի կառուցանուի Երեւանի հարաւ - արեւմտեան մասին մէջ գտնուող «Էրեբունի» պատմական ամրոցի մօտակայ բարձունքին: Նոր թաղամասը պիտի ունենայ մսուր - մանկապարտէզներ, դըպրոց՝ աւելի քան 1500 աշակերտի համար: Դպրոցը իր մէջ պիտի ընդգրկէ մարզական զանազան խաղերու դաշտեր եւ 300 հոգինոց մարզադաշտ մը: «Էրեբունի-3» թաղամասը պիտի ունենայ նաեւ արհեստանոցներ, սննդեղէնի մեծ խանութներ, գրադարան, ակումբ եւ շարժանկար: Նոր թաղամասը բնակելի կը դառնայ 1980ին:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆԱԿԱՆ կաճառի մեծագոյն դէմքերէն՝ Մէթր Ալպէր Նօ զոհ գնաց սրտի տագնապի մը, 72 տարեկանին: Իր արհեստը կոչում նկատող, ամբողջ կեանքը պայքարած է անարդարութեան դէմ: Բուռն պաշտպան էր նաեւ մահապատիժի ջնջումին: Դիմադրական, իրեն վիճակուած է ազատագրութեան վաղորդայնին պաշտպանել Լավալը, ինչ որ ըրած է սրտով եւ տաղանդով: Փաստաբանը եղած է Սելինի, «Փափիյոն»ի:

ՓԱՐԻԶԻ համար Ձախը ներկայացուց իր թեկնածուները, որոնց կարգին կան ընդդիմութեան վեց կոլխոզներ: Անկէ զատ բաշխումը եղած է հետեւեալ ձեւով՝ 44 համայնավար, 43 ընկերվարական, 9 ձախ արմատական եւայլն: Ժորժ Սառ կը ներկայանայ 11րդ թաղամասը:

«ՀԱՅԿ. ԱԶԳԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ» խորագրով յօդուած մը հրատարակած է Սան-Սեպաստիեան լոյս տեսնող Կարպայա պասք պարբերականը Յունուար 20ի իր թիւին մէջ: Յօդուածին կը յաջորդէ հարցազրոյց մը Փրոֆ. Անահիտ Տէր-Մինասեանի հետ:

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐՈՒ ԵՒ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ԳԻՆԵՐԸ

— o —

1974 Օգոստ. մէկէն ի վեր «Յառաջ» անփոփոխ պահեց իր գինը հակառակ այն ծանր յաւելումներուն, զորս կրեց ամէն ճիւղի մէջ — թուղթ, աշխատավարձ, ընկերային եւ պետական տուրք, առաքման սպասարկութիւն, ելեկտրականութիւն, եւայլն, եւայլն:

Այսօր, ինչպէս տեղական բոլոր օրաթերթերը «Յառաջ» եւս ստիպուած է յաւելում կատարել իր գինին վրայ: Այս առթիւ աւելորդ կը նկատենք ծանրանալ այն դժուար պայմաններուն վրայ, որոնց մէջ լոյս կը տեսնէ հայերէն օրաթերթ մը Փարիզի մէջ, երբ մանաւանդ իր ելքին տեսակները չեն տարբերիր որեւէ ֆրանսերէն օրաթերթէ մինչ մուտքը միայն «ազգային» բնոյթ ունի: Յունուար մէկէն ի վեր, նոր յաւելումները աւելի ծանրացուցած են թերթիս վարչութեան բեռը, ինչպէս կը պարզուի արդէն փարիզեան մամուլի սենտիքային ղեկոյցէն, զոր կուտանք քիչ անդին:

Ծծախնդիր իր նիւթական անկախութեան, «Յառաջ» մօտ 52 տարիէ կը տոկայ միայն ու միայն շնորհիւ իր ընթերցողներուն եւ այն համակրանքին զոր կը վայելէ գաղութիս մէջ:

Վստահ ենք որ մեր ընթերցողները լաւ կը հասկնան թէ տարբեր ելք չունէինք կարենալ շարունակելու համար թերթիս հրատարակութիւնը:

Այսօրուընէ «Յառաջ»ի գինն է 1 Ֆ. 30 հատը, բաժնեգինը պիտի ջանանք անփոփոխ պահել մինչեւ ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ, որպէս դիւրութիւններ ընծայելու համար մեր հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնց մեծ մասին բաժանորդագրութեան շրջանը կը լրանայ Ապրիլ 8ին:

«ՅԱՌԱՋ»

×

SYNDICAT DE LA PRESSE PARISIENNE

COMMUNIQUE

A partir du 21 Février, les quotidiens d'information générale augmenteront leur prix de vente de 10 centimes.

Depuis le 2 Mai 1975, date de la dernière hausse du prix, les conditions d'exploitation de la Presse se sont considérablement aggravées.

A l'augmentation du prix du papier intervenue le 1er Février, se sont ajoutés les frais de fabrication, les dépenses d'énergie et des services.

Nos lecteurs comprendront que la légère augmentation qui intervient compense seulement en partie les hausses importantes des coûts que la Presse de Paris a dû supporter depuis près de 2 ans.

Le journal Haratch sera mis en vente à partir du 21 Février au prix de 1 F 30.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԺԵ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ա.

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նիստերու սրահին մէջ, Փետրուար 2 եւ 3, տեղի ունեցած է Հայաստանի Արհեստակցական Միութիւններու ԺԵ Համագումարը: Նախորդը գումարուած էր նոյն օրերուն, 1972ին:

Համագումարի օրակարգը չորս կէտերէ բաղկացած է. առաջինը Խորհուրդի հաշուետու զեկոյցում, երկրորդը՝ վերստուգիչ յանձնաժողովի հաշուետուութիւն, երրորդը՝ ղեկավար մարմիններու ընտրութիւն, իսկ չորրորդը՝ Խորհ. Միութեան Արհմիութիւններու ԺԶ Համագումարի Հայաստանի պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Հայաստանի Արհեստակցական Միութիւններու Խորհուրդին հաշուետուութիւնը կատարած է Խորհուրդի նախագահը՝ Լ. Սահակեան: Զեկուցաբերը ընդգծելէ եաք, թէ արհեստակցական միութիւնները «եղել են, կան եւ կը լինեն կուսակցութեան հաւատարիմ օգնականն ու զինակիցը», նախ եւ առաջ անդրադարձած է այսպէս կոչուած սոցիալիստական մրցումի կարեւոր դերին չէշտելով, թէ պէտք է, որ «սոցիալիստական մրցութեան կազմակերպման ասպարէզում մեր ողջ գործունէութիւնը կողմնորոշուի վերջնական արդիւնքով եւ ուղղուի հնգամեակի վերջնական նպատակին՝ արդիւնաւէտութեան և որակի բարձրացումն ապահովելու»: Այս գետնի վրայ առաւել ուշադրութիւն պէտք է դարձուի բարոյական եւ նիւթական խրախուսման միջոցներու վրայ: «Արհմիութիւնների Հանրապետական Խորհուրդը, Հանրապետական կոմիտէները, մինիստրութիւններն ու գերատեսչութիւնները պէտք է կոնկրետ աշխատանք կազմակերպեն, որպէսզի բոլոր ձեռնարկութիւններում ու կազմակերպութիւններում մշակուի ու գործողութեան մէջ դրուի բարոյական ու նիւթական խրախուսման յստակ ու պարզ համակարգ»:

Մնայուն կերպով ուշադրութեան առարկայ դարձած է աշխատանքի պայմաններու բարելաւումի եւ վտանգներէ զերծ պահելու հարցերը: «Հետեւողականօրէն կենսագործելով այդ կապակցութեամբ վերադաս օրգանների որոշումները, Հանրապետութիւնում զգալի գործ է կատարուել բանուորների եւ ծառայողների աշխատանքի պաշտպանութեան յետագայ բարելաւման, անվտանգութեան տեխնիկայի կանոնների, արտադրական սանիտարիայի նորմաների պահպանման ուղղութեամբ: Անցած հնգամեակում աշխատանքի պաշտպանութեան միջոցառումների համար ծախսուել է աւելի քան 72 միլիոն ռուբլի: Ելնելով ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման նոր հնգամեայ պլանից, առանց բացառութեան արդիւնաբերական բոլոր ձեռնարկութիւններում մշակուել են աշխատանքի պաշտպանութեան կոմպլեքս հեռանկարային պլաններ: Սակայն առանձին ճիւղերում, առանձին ձեռնարկութիւններում բաւարար աշխատանք չի կատարւում բրացնելու անվտանգութեան տեխնիկայի ներդրման, աշխատատար պրոցեսների մեքենայացման, արտադրական սանիտարիայի բարելաւման ուղղութեամբ կատարուող յանձնարարութիւններ»:

Զեկուցաբերին յաջորդ շօշափած կէտն է եղած աշխատանքի կարգապահութեան պահպանումը, որպէսզի աշխատանքի ժամերու կորուստ կամ՝ ինչպէս կ'ըսուի Հայաստանի մէջ «պարապուրդներ» տեղի չունենան, քանի, զեկուցաբերին հաստատմով «Հանրապետութեան արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններում դեռեւս մեծ տոկոս են կազմում պարապուրդները, աշխատաժամանակի ընդհանուր կորուստները, գործալքումները»:

Վերջին հինգ տարիներուն զգալի աշխատանք կատարուած է աշխատաւորներու ազատ ժամանակի միջոցները, հանգիստը, բուժումը եւայլն լաւ կազմակերպելու համար: «Կենսաթոշակների ու նպաստների աւելացման շնորհիւ բարձրացուեցին շուրջ 190.000 մարդկանց եկամուտները: 1971 թուականի համեմատութեամբ, ծերութեան կենսաթոշակների չափը աւելացաւ 34, հաշմանդամներինը՝ 52,4 տոկոսով, իսկ զոհուածների եւ կերակրողին կորցրած ընտանիքներինը՝ միջին հաշուով երկու անգամ: ... Պետական սոցիալական ապահովագրութեան միջոցների հաշուին անվճար կամ մասնակի արժէքի վճարմամբ սանատորիաներում, սանատորա — պրոֆիլակտորիումներում, հանգստեան տներում, տուրիստական հանգրուաններում բուժուել ու հանգստացել են 345.000 բանուորներ ու ծառայողներ, նախորդ հնգամեակից մօտ 2,8 անգամ աւելի: Այժմ Հանրապետութեան հիմնարկ-ձեռնարկութիւններին կից գործում են 28 մշտական եւ սեզոնային պանսիոնատներ՝ 2.500 մահճակալ տեղով, որտեղ իւրաքանչիւր տարի հանգստանում են շուրջ 15.000 բանուոր — ծառայողներ եւ նրանց ընտանիքի անդամներ»:

Ժ. Մ.

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Իտալիոյ մէջ երկու տարիէ լոյս կը տեսնէ *Իլ Ճիորնալէ Նուովօ* օրաթերթը, զոր կը խմբագրեն Մոնթանելլի եւ Պեթթիցա, *Քոռիէռէ տելլա Սեռայէն* հեռանալէ ետք, հիմնած ըլլալով վերոյիշեալ ազատական օրաթերթը: Կը խմբագրեն նաեւ Մոնթէ - Կարլոյի իտալերէն լեզուով լուրերու հաղորդումը, որ մեծ ընդունելութիւն գտած է Իտալիոյ ժողովուրդին մօտ, բայց համայնավարները դժգոհ են: Այս մասին կ'արտայայտուի *Քոթիտիէն տը Փարի* մէջ Պեթթիցա:

Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը երկու միջազգային եւ մէկ ազգային խրտուրանքներէ կը վախնայ: Արտաքին գետնի վրայ կը վախնայ Թիթոյի մահէն, քանի յաջորդութեան պայքարը կրնայ ճակատագրական կացութիւն ստեղծել: Խորհրդային միջամտութիւն մը, իբրեւ հետեւանք այդ կացութեան, կրնայ խնդրոյ առարկայ դարձնել իտալական «եւրոպական համայնավարութեան» ցայսօր հետեւած արեւմտականացման գիծը: Կը վախնայ նոյնպէս Նախագահ Քարթըրի հրապարակ եկող արտաքին նոր քաղաքականութենէն. արդէն կը զուշակուի, թէ ասիկա համայնավարութեան կապակցութեամբ «զսպումի», քան թէ զիջումի քաղաքականութիւն մը պիտի ըլլայ: Ներքին ճակատի վրայ կը վախնայ իտալական ընկերութեան եւ, նոյնիսկ, Դեմոկրատ - Քրիստոնեայ շրջանակներէ ներս նոր ուժերու հաստատումէն եւ կեդրոնացումէն, ուժեր, որոնց շուրջին մեր թերթը, իր արձանագրած յարաճուն արտակարգ յաջողութեամբ, այս երեւոյթին մէկ կարեւոր ցուցանիշը կը պարզէ: Արդ, Համայնավարները, որոշեցին բացայայտ յարձակման դիմել, որպէսզի մինչեւ այսօր իրենց ի նպաստ գործող ժամանակը, այս անգամ իրենց դէմ չգործէ՝ ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ: Սակայն, առաւելաբար մեր նախաձեռնութիւններէն մէկն է, որ նեղացուցիչ նկատուեցաւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան համար: Ասիկա՝ Թելէ - Մոնթէ Քարլօն է:

Ինչպէս հաւանաբար գիտէք, Թելէ - Մոնթէ Քարլօ հեռասփռումներ կը կատարէ ֆրանսերէն եւ իտալերէն: 1976ի սկիզբները հեռատեսիլի տնօրէնութիւնը պայմանագրութիւն մը կնքեց մեզի հետ, որպէսզի մեր մասնագիտական օժանդակութեամբ ընդլայնենք իր իտալերէնի յայտագիրը: Արդարեւ, 1976ի առաջին ամիսներէն է, որ Իլ Ճիոռնալէ Նուօվօ կ'ապահովէ հեռասփռուած քսան վայրկեանի տեղեկատուութիւնները Մոնեկոյի կայանէն: Լուրեր եւ մեկնաբանութիւններ յանձնուած մէկ առ մէկ Ինդրօ Մոնթանելլիի, ինծի, Ջեզարէ Զավուլլիի եւ մեր խմբագրական կազմի տնտեսութեան, արուեստի, սփոռի այլ մասնագէտներու: Այլ յաջողութիւն մը, որ բախտորոշ դեր կատարեց Յունիս 20ի ընտրապայքարին մէջ: Մոնաքոյի հեռասփռուած տեղեկատուութիւնները ժողովրդական մեծ յաջողութիւններ արձանագրեցին Փիէմոնի, Լոմպարտիա, Սարտենիա, Թոսքան եւ Օմպրի, մինչեւ Հռոմ: Վեց-եօթը միլիոն կը հաշուուին ունկնդիրները, ամէն երեկոյ: Ասիկա, անկասկած, նպաստեց Իլ Ճիոռնալէ Նուօվոյի առաւել սպառումին:

Արդէն Յունիս 20էն առաջ, Համայնավարները որոշ դժգոհութիւն ի յայտ կը բերէին. այդ թուականէն ետք դժգոհութիւնը իրական յարձակումի նկարագիրստացաւ: Այժմ, կը պահանջեն, որ Իտալիոյ ուղղութեամբ կատարուած Մոնթէ Քարլոյի հեռասփռումները վերջ գտնեն: Ասիկա առաջին քայլը պիտի ըլլայ: Երկրորդը կրնայ, կամ աւելի ճիշդ՝ պէտք է ըլլայ, տրամաբանական հետեւողութեամբ, Իլ Ճիոռնալէ Նուօվոյի խափանումը: Այսպէս կոչուած չերտ - չերտ կտրելու «Սալամիի քաղաքականութիւնը» չէ փոխուած Փրակայէն Հռոմ. միակ տարբերութիւնն այն է, որ «Եւրոպայի Համայնավարները» աւելի նուրբ դանակներ կը գործածեն, աւելի փափուկ եւ «օրինական»: Պատրուակը, որով Պերլինկուէր եւ իր ընկերվարական բարեկամները կ'ուզեն Թելէ - Մոնթէ Քարլոյի խափանումը պարտադրել, Իտալական Զայն - Հեռատեսիլի (Ռայ) բարեփոխեալ թիւ 103 օրինագիծին մէկ յօդուածն է (40), որ կը թելադրէ սահմանափակել Իտալիա հեռարձակուած կայաններու ծանուցումները: Ասիկա պատրուակ է, կը կրկնեմ: Կը բաւէ ի մտի ունենալ միայն, թէ ո՛չ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը, ոչ ալ Ընկերվարական կուսակցութիւնը երբեւիցէ նկատած էին օրէնքին երկդիմի բնոյթը ծանուցումներու մասին, ցորչափ ասոնք կապ ունէին Քափոտիսթրիայի եուկոսլաւ կամ իտալական Զուիցերիոյ կայաններու իտալերէն հեռասփռումներուն:

Նկատեցին միայն այն ատեն, երբ Մոնթէ Քարլօ սկսաւ հեռասփռել «Մոնթանելլիի տեղեկատուութիւնները»: Խսաեւ պահանջեցին կառավարութենէն, որ արդէն իսկ կախում ունի իրենցմէ, անմիջապէս գործադրութեան դնել թիւ 103 օրինագիծի 40րդ յօդուածը: Աւելին՝ կը պահանջէին, եւ դեռ կը պահանջեն, որ օրէնքին գործադրութիւնը լայն տարողութիւն ստանայ, այսինքն ամբողջական, եւ ոչ այլեւս մասնակի խափանում օտար, կամ ինչպէս կ'անուանեն իրենք՝ «սուտ-օտար» հեռատեսիլներու ծանուցումները: Այս տարազը կը գործածեն յատկապէս Մոնթէ Քարլոյի համար. այս ձեւով կը փորձեն նուրբ կերպով սահմանագիծ մը հաստատել Մոնթէ Քարլոյի եւ զուիցերական ու եուկոսլաւ հեռատեսիլներու միջեւ, քանի այս վերջին երկուքը հանդուրժելի են իրենց ճաշակին:

Ես ինքս հարցը պարզեցի Ծերակոյտին

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ ՆՈՒԷՐԸ

Իմ վիճակը ծանր էր: Փէդայի դառնալուց յետոյ երկրորդ դէպքն էր, որ ես ստիպուած էի լինում կնոջ հետ խօսել: Բայց այս անգամ ինձ չէին պատժի կնոջ հետ հանդիպելու համար, քանզի ես յատուկ առաքելութեամբ էի եկել եւ հարկադրուած էի ինձ պահել չափի եւ պարտականութեան սահմանների մէջ:

Ջեմիլէն եկաւ զօլամների հետ, դեղին ճիտմէներ հագած, մէջքին՝ արծաթեայ գօտի, պարանոցին՝ մարգարտեայ մանեակ եւ զարդարուած սաստիկ: Զարմանքով նայեց ինձ եւ իմ համարձակ կեցուածքին ձիու վրայ:

— Բարով, տիկին, — ասացի: — Ես Գէորգ Չավուշի սուրհանդակն եմ, եւ սրանք իմ խմբի մարդիկ են: Հաւատարիմ Հասանօն մեզ յաջող բերեց այստեղ: — Ապա աւելացրի. — Մի նայիր մեզ այդպէս զարմացած, թէեւ մեր տեսքը շատ է սոսկալի, անակնկալ հիւր ենք, սակայն ցանկալի:

— Այդ խօսքն ասողը ո՞վ է:

— Մի հասարակ զաչախ, քարափներն ընկած անտիրական մի թռչուն: Եւ արժէ՞ր, միթէ, որ դու այդպէս զուգուած-զարդարուած ընդառաջ ելնէիր մի կորած հաւքի:

— Ով էլ լինես դու, բարով ես եկել մեր քէօշկը: — ասաց Ջեմիլէն՝ ձիու գլուխը բռնելով եւ ուռած կուրծքը դէմ տալով իմ յոգնած երիվարին: — Մենք սիրում ենք երկնքի ղշերին եւ մեր բախտը փէդայու ձեռքին է: — Նա մի պահ լռեց, մի քայլ ետ գնաց եւ ապա շարունակեց. — Ինչո՞ւ ես դու քեզ զաչախ անուանում կամ կորած հաւք: Ես լաւ գիտեմ, որ ղունիան մի անիւ է եւ մենք՝ նրա մասերը: Մի օր վեր ենք ելնում իբրեւ բէկ, միւս օրը տակն ենք իջնում իբրեւ զաչախ: Բայց ամէնից թանկը անիւի սռնակն է, որի շուրջը վեր ու վար է անում անիւն իր ճաղերով:

— Խանում, — ասացի, հիացած նրա խելացի պատասխանով, — ճիշդ է, որ մենք նման ենք երկնքի հաւքերին, բայց ես մի դժբախտ հաւք եմ՝ վերեւից վար գլորուած:

— Դու մի քաջ փէդայի ես եւ ինձ ծանօթ է կեանքիդ պատմութիւնը: Այս տան մէջ ես շարաթներով բուժել եմ Սպաղանաց Գալէի թեւը եւ խնամել ու պահել եմ շատ փէդայիների: Իսկ Գէորգ Չաւուշը այս տան մշտական այցելուն է եւ գնահատելի բարեկամը:

— Ես էլ այդ բարեկամութեան համար եմ այստեղ եկել, խանում, — անմիջապէս վրայ բերեցի ես:

Այդ խօսքի վրայ տիկինը մօտեցաւ եւ ինձ նուիրեց արծաթեայ կոճակներով մի ելակ:

— Առ այս նուէրը Ջեմիլէի կողմից, — ասաց նա, — որ նրա ձեռքով է կարուած, իսկ այժմ վայր իջիր ձիուց, — եւ հրամայեց զօլամներին, որ ձիու սանձը եւ ասպանդակները պահեն:

— Ներիր, խանում, — ասացի, — որ պահելով այս թանկագին յիշատակը ինձ վրայ, պիտի չկարողանամ, սակայն, ձեր ապարանքը մտնել, մինչեւ որ համապատասխան փոխհատուցում չբերեմ ձեզ եւ միայն այն ժամանակ իրաւունք ունենամ բազմել ձեր կողքին: Իսկ այժմ վերցրէք այս հրացանը, որ Գէորգ Չավուշի նուէրն է Նոր Մելիքին, իբրեւ բարեկամութեան նշան: Բայց կինը նոյնպէս ռազմիկ է, եւ ես իմ քաջ հայդուկապետի զէնքը վստահում եմ քաջի ձեռքով իր քաջին յանձնելու:

— Ներս մտէք, — ասաց Ջեմիլէն խոնարհաբար իրենց չէմքը ցոյց տալով: — Սա Գէորգ Չավուշի եղբօր տունն է, իսկ ես Գէորգի քոյրն եմ: Խութի եւ Մոտկանի Քրդի եւ Հայի մէջ տարբերութիւն չկայ: Նոյնիսկ Քրդերը լեզուով հայախօս են: Մեր մէջ մէկը անունով Հայ է, միւսը՝ անունով Քուրդ, մէկը՝ խաչապաշտ, միւսը՝ իսլամ, բայց բոլորն էլ մէկ են՝ եւ Բռնաշէնի վանքը, եւ Մարութա Ս. Աստուածածինը՝ մեր բոլորի ուխտատեղին: Ներս մտէք: Իմ բարի Հասանօ, պատուիրակներիդ առաջնորդիր Ղասմբէկի դիւանխանէն:

Երբ կռացայ, որ զէնքը յանձնեմ, երկնքով մի հաւք անցաւ:

Խանումը վերեւ նայեց:

— Զա՛րկ, — ասաց Շէնիկցի Մանուկը, — քաջութիւնդ ցոյց տուր: Տես հօրմկուլը բարձրից դէպի դիմացի ժայռն է թռչում:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(87 — Շար.)

առջեւ ու խնդրեցի, որ խնդիրը արծարծուի, որուն ընթացքին Դեմոկրատ–Քրիստոնեաներն ու կառավարութիւնը՝ ներկայացուած Տեղեկատուութեան Նախարար Վիթթորինօ Քոլումպոյի կողմէ, գորալից եղան ինծի՝ ընդդէմ Ձախի խաւարամիտ յարձակումներուն: Պահանջեցի, որ կառավարութիւնը վերաքննութեան ենթարկէ ծանուցումներու նուիրուած յօդուածը, քանի անիկա կը հակասէր ոչ միայն Սահմանադիր Ատեանի նորոգ առած որոշումներուն՝ հեռատեսիլի մարզէն ներս, այլեւ Մարդկային Իրաւանց Ուխտին եւ Հելսինքիի համաձայնագիրին՝ տեսակէտներու ազատ փոխանակութեան մասին: Հակառակ Ձախի բուռն քննադատութիւններուն, Նախարարը հարկադրուելով հանդերձ ազդարարագիրներ յղել օտար կայաններու կապի պատասխանատուներուն, խորքին մէջ իրաւունք տուաւ ինծի:

Իբրեւ հետեւանք կապի կայաններու դէմ կատարուած եղեռնափորձերուն՝ առաւել կամ նուազ «օրինական» ճամբով, Թելէ–Մոնթէ Քարլոյի հեռասփռումները չեն հասնիր Հռոմ: Առաջին ծանրակշիռ դէպքն է դրաքննութեան հաստատման ճամբու վրայ կուսակցութեան մը կողմէ, որ դեռ նոյնիսկ իշխանութեան գլուխ չէ անցած եւ իտալական ընկերութիւնն ալ դեռ կիսով ժողովրդավար է: Դիւրին է երեւակայել, թէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ այն օրը, երբ Համայնավարները յաջողին ձեռք ձգել ոչ միայն Տեղեկատուութեան, այլեւ Ներքին նախարարութիւնը: Կը բաւէ այս առթիւ մտաբերել երկու իրադարձութիւն, հասկնալու համար, թէ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան «քաղաքական» պատճառաբանութիւնները որքան սխալ են: Նախ եւ առաջ օտար հեռատեսիլներու յատկացուած ծանուցումները, Իտալիոյ ծանուցումներու ընդհ. պիւտճէին (օրաթերթեր, շաբաթաթերթեր, ձայն – պատկերասփիւռ եւայլն) երկու տոկոսը միայն կը ներկայացնեն: Այս երկու տոկոսին շուրջ 90 առ հարիւրը Իտալիա կը մնայ՝ վճարելու համար Իտալացիին աշխատանքը (բեմադիր, դերասան, մասնագէտ, բանուոր): Մնացեալ տասը տոկոսը «դրամագլուխի փախուստ» չէ, ինչպէս կ՚ըսեն Համայնավարները, այլ պարզապէս մաս կը կազմէ «դրամագլուխի երթեւեկութեան», քանի կը ներկայացնէ ծախքերու հաշուեցոյցներու վճարումը Հասարակաց Շուկայի մաքսատան գօտիի մէջ գտնուող Մոնաքոյի իշխանապետութեան մէջ. (մինչդեռ Եուկոսլաւիա եւ Զուիցերիա, որոնց մասին Համայնավարները լուռ կը մնան՝ մաս չեն կազմեր):

Երկրորդ իրողութիւնը աւելի յատկանշական է: Թելէ – Մոնթէ Քարլոյէ զատ կայ նաեւ անուն հանած Ռատիօ – Մոնթէ Քարլօն, որ օրական երեք կամ չորս անգամ ձայնասփռումներ կը կատարէ իտալերէն. այս պատճառով իսկ Թելէէ շատ աւելի ծանուցումներու վճարումներու սահմանուած «դրամագլուխի տեղափոխութիւն» կ՚արձանագրուի: Ինչո՞ւ Համայնավարներն ու անոնց դաշնակիցները երբեք չեն արտայայտուիր այս մասին: Պատասխանը շատ պարզ է: Որովհետեւ ձայնասփռումներու լուրերը կը պատրաստուին Իլ Քոռիէռէ Տէլլա Սէրայի միջոցաւ, այսինքն թերթի մը կողմէ, որ տեղեկատուութեան մարզէն ներս, Արքիմեդիսի լծակը կը հանդիսանայ ի նախատեսութիւն ընկերութեան եւ իշխանութեան նուաճումին՝ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան կողմէ:

Բայց հարցին հանգոյցը առաւել վտանգաւոր է: Իշխանութեան պայքարը անկիւնադարձի սեմին կը գտնուի: Յունիս 20էն առաջ Համայնավարները չէին պաշտպաներ իտալական ձայն – հեռատեսիլի (Ռայ) մենաշնորհը, որովհետեւ միայն երկու խորհրդատու ունէին պետական հեռատեսիլի ու ձայնասփիւռի վարչական Խորհուրդի մէջ. փոխարէնը՝ Դեմոկրատ – Քրիստոնեաները եօթը խորհրդատու ունէին: Ներկայիս, իտալական ձայն – հեռատեսիլի շրջագիծէն ներս կատարուած վարչական – կազմակերպական բնոյթի փոփոխութիւնները, իբրեւ հետեւանք Յունիս 20ի ընտրութեանց արդիւնքին, կացութիւնը արմատապէս փոխելու վրայ են Համայնավար եւ Դեմոկրատ – Քրիստոնեայ խորհրդատուներու հաւասար թիւով՝ վեցական: Վարչական Խորհուրդը ամբողջութեամբ 15 անդամ կը ներկայացնէ. արդ, եթէ վեց Համայնավար խորհրդատուներու վրայ աւելցնենք երկու Ընկերվարականները, Թուլամորթ ուեէ աշխարհական մը, ինչպէս նաեւ ուղղակի կամ անուղղակի գործիք դարձող քանի մը Դեմոկրատ – Քրիստոնեաներ (դժբախտաբար, երթալով կ՚աւելնայ այսպիսիներու թիւը), կ՚ունենանք այնպիսի յանձնաժողով կազմ մը, ուր մենաշնորհը այլեւս ձեւական կերպով Պետութեան կը պատկանի, իսկ իրականութեան մէջ՝ Համայնավարներուն: Ժողովրդավարական բնոյթի մեր պայքարը Մոնթէ Քարլոյի գոյութեան շրջագիծէն շատ անդին կ՚երթայ, կը տարածուի իտալական ձայն – հեռատեսիլի վրայ, ուր ժողովրդավարներ, որոնք դեռ կ՚ուզեն ընդդիմանալ, մեր տրամադրութեան տակ գտնուող արտայայտութեանց միջոցներու մէջ, կարեւոր կռուան մը կը գտնեն:

Իրական պայքարը, որուն լծուած ենք, այս իրողութեամբ կը բացատրուի: Ընդդիմութիւն՝ Համայնավարներու մենաշնորհի դէմ, տեղեկատուութեան բոլոր միջոցներու մէջ: Դժբախտաբար քիչեր արտասահմանի մէջ յստակ կը պատկերացնեն Իտալիոյ այժմու կացութիւնը: Ինծի կը թուի, թէ շատ մտաւորականներ, լրագրողներ, քաղաքական դէմքեր Եւրոպա թէ Մ. Նահանգներ «եւրոպական համայնավարութիւնը» դատելու ճամբու վրայ կը գործեն այն ճակատագրական սխալները, որոնք յիսուն տարի առաջ, 1922էն 1925, եւրոպական փաշականութեան նկատմամբ գործուեցան իրենց նմաններուն կողմէ: Այդ ժամանակահրջանի ալ լաւ էինք արտայայտութիւններ Մուսոլինիի եւրոպական եւ քաղքենի դիմագիծի մասին. այդ գնահատումները այժմ կ՚ուղղուին Պերլինկուէրի հասցէին:

Մշուշը, որ կը սփռեն թեթեւամտութեամբ կամ՝ Իտալիոյ քաղաքական պայքարի խոր իրականութիւնը անգիտանալով՝ արգելք կը հանդիսանայ հարցին էութիւնը ըմբռնելու: Արդ կարելի է հաստատել, թէ Իտալիոյ առօրեան այսօր բազմաթիւ երեսներով, անշուշտ՝ աւելի նուրբ շրջագիծի մէջ, աւելի արեւմտականացած, աւելի օրինականացած եւ, հետեւաբար, նուազ տեսանելի ու վերծանելի ձեւով, կը կրկնէ այն նոյն բախումը՝ լենինականութեան եւ ժողովրդավարութեան միջեւ, որ ցայտուն դարձաւ աւելի բիրտ ձեւով 1975ին Փորթուկալ, երբ Քունհալ, բռնագրաւելէ ետք կաթողիկէ ձայնասփիւռը, կը պատրաստուէր բռնագրաւել նաեւ ընկերվարական օրաթերթը՝ Ռեփուպլիքան:

ԻՏԱԼԻԱ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ՉԱՆՑԱԾ, ԱՐԴԷՆ...

Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը դեռ երկրին իշխանութիւնը ձեռք չանցուցած, արդէն իսկ իր մենատիրութիւնը հաստատելու փորձեր կը կատարէ: Ասոր մէկ ցայտուն օրինակը վերջերս հանրութեան ուշադրութեան առարկայ դարձաւ, երբ մանկամսուրի մը ուսուցիչներ եւ մանուկներու ծնողքներ իրենց վրդովումը յայտնեցին համայնավար քարոզչական փորձի մը դէմ:

Պարոնի փողոցի մանկամսուրի տնօրէնը մեծ ծրար մը բացաւ: Ղրկուած էր Քաղաքապետարանին կողմէ, որ համայնավարներու ձեռքը կը գտնուի: Ծրարը կը բովանդակէր 26 լայն ցուցատախտակներ, այբբենարան մը, քանի ցուցատախտակներէն ամէն մէկը տառի մը պատկերացումը կը կատարէր:

Մարքսեան հերոսներ, խորհրդանշաններ եւ տողանցող ցուցարարներ մեծ տեղ կը գրաւէին նկարիչ Ալեսանտրօ Ալկարտիի գծած նկարներուն մէջ, սահմանուած 3է 6 տարեկան մանուկներու:

Տիրապետող գոյնը կարմիրն էր: Ահա քանի մը օրինակներ տառերու ներկայացման ձեւին մասին: Պէ տառը ներկայացուած էր կարմիր դրօշով եւ իբրեւ բացատրական արձանագրութիւն Պանտիէրա բառը ունէր: Սէ տառին ցուցատախտակի նկարն էր Չէ Կեվարա՝ անուան յիշատակութեամբ, փոխանակ ցայսօր կիրարկուած Քազա նկարին ու բառին: Փոխանակ Սոլէի (արեւ) էս տառը պատկերացուած էր չօփերօյով (գործադուլ) եւ ցուցարարներու տողանցով:

Տնօրէնը մերժեց օգտագործել զանոնք: Ծնողքներն ալ բողոքեցին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱՄԻՐԱՄ ԳԻՒՂԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Երեւանցի հնագէտները, Արագած լերան ստորոտը գտնուող Շամիրամ գիւղի բլուրին մէջ կատարած պեղումներու ընթացքին, գտած են 4000 տարուան հնութիւն ունեցող իշխանական հարուստ դամբարան մը: 17 քառակուսի մետր մակերես ունեցող խուցին մէջ գտնուած են զարդանախշուած կաւէ անօթներ, պրոնզէ կաթսաներ, զարդեր, սարդիոնէ հարիւրաւոր ուլունքներ: Դամբարանին մէջ աճիւնը չէ գտնուած, կ՚ենթադրուի որ խեթական թագաւորներու ծէսով զայն այրած են եւ մոխիրը ցանած խուցին մէջ: Շամիրամ գիւղի գերեզմանատան մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին գիտնականները ըրած են նաեւ յայտնութիւն մը, որ յստակ ճշգումներ կը բերէ հին աշխարհի արուեստին վերաբերող գիտութեան: Խօսքը կը վերաբերի քանդակագործական նմոյշներու՝ կարգ մը գերեզմաններու վրայ դրուած քարէ արձաններուն: Գիտնականներու կարծիքով անոնք զինուորական հագուստով եւ սաղաւարտով՝ հաւանաբար ռազմիկ – ցեղապետ այր մարդու արձաններ են, որոնց վրայ յստակ կերպով կ՚երեւին դիմագիծները, մինչեւ ուսերը հասնող գանգուր մազերը, հարուստ նախշազարդերով սաղաւարտը, լանջապանը, լայն գօտիին մէջ խրած ձեռքերը: Շամիրամ գիւղի պեղումները կը շարունակուին. մասնագէտներու կարծիքով տակաւին նոր գաղտնիքներ կրնան բացայայտուիլ յառաջիկային:

ՕՐՈՒԱՆ ԺՊԻՏԸ

Եկեղեցիի մը դռնէն կախուած է հետեւեալ գրութիւնը.

«Եթէ տեղակագրութիւններու պիտի հաւատանք Ֆրանսայի մէջ կան 50 միլիոն բնակիչներ: Անոնցմէ կարելի է զեղչել 30 միլիոն անստուածներ եւ անհաւատներ: Կարելի է զեղչել նաեւ երեք միլիոն ծերուններ, անկարներ եւ հաշմանդամներ: Կարելի է հաշուել տակաւին հինգ միլիոն համայնավարներ: Երեք միլիոն երախայ, երեք միլիոն ալ բողոքական: Մէկ միլիոն հակա–եկեղեցական, հրեայ եւ ազատորմնադիր: Մէկ միլիոն աւազակ, խաղամոլ, չարագործ: Մէկ միլիոն խենթ, անիշխանական եւ անընկերային: Եթէ այս բոլորը հաշուէք, մարդ չի մնար: Կամ աւելի ճիշդը կը մնանք միայն դուք եւ ես ու ձեր քահանան: Ուստի պէտք է որ աւելի շատ աղօթենք: Մանաւանդ դուք, որովհետեւ ես այլեւս ձանձրացայ աղօթելէ:

Ձեր քահանան»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (285)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԻԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

Ինքը չի գիտեր թէ ես իր մասին ինչ ընել որոշած եմ, բայց ես գիտեմ թէ իր միտքը ինչ է: Ինք այնպէս կը կարծէ թէ Լէոնորը այլեւս չի սիրեր, իսկ ես իր բոլոր գործերուն մէջ այն կը նշմարեմ թէ դեռ զայն կը սիրէ: Ինքը այնպէս համոզուած է թէ այլեւս Օլիվոլօ կղզին երթալու պէտք չունի, բայց ես գիտեմ թէ ան ուշ կամ կանուխ Օլիվոլօ կղզին պիտի երթայ: Զինքը բռնելու համար կղզիի տունը գացած օրերնիս Լէոնորը հրամայեց մեզի որ դուրս կորսուինք... ինչո՞ւ արդեօք:

Հը, կը հասկնամ, դեռ զայն կը սիրէ: Ռոլան այդ կղզիէն պակաս պիտի չըլլայ: Սիրոյ բոյնը առանկ չուտ կը լքուի՞...: Երթանք ուրեմն, երթանք անգամ մը սա վանդակը աչքէ անցընենք:

Այս ըսելով, խորամանկ ոստիկանապետը ձեռքերը իրարու շփեց, յետոյ, վերջին նայուածքով մը ապահովելէ վերջ որ անճանաչելի դարձած էր, դուրս ելլելով, Օլիվոլօ կղզիին կողմը ուղղուեցաւ:

Բայց ուղղակի հոն չգնաց: Իր սովորութեան համեմատ, քանի մը կապելայ մտաւ եւ ի վերջոյ Միականի Պարթոլոյի կապելան մտնելով բարեւեց տխրահրչակ հաստատութեան տէրը:

Հակառակ ծպտուած ըլլալուն, Պարթոլոյի կողմէ ճանչցուեցաւ:

Կապելային տէրը ժպիտով մը իր սուր ակռաները ցոյց տալով անոր մօտեցաւ:

Շնագայլը յանկարծ վագրի մը դէմը գտնելով ինքզինքը, զայն մեծարելու կը պատրաստուէր:

— Որեւէ նորութիւն ունի՞ս, հարցուց ոստիկանապետը կապելային տիրոջը:

— Հիանալի նորութիւններ ունիմ, հիանալի, պարոն Ճէնարօ, պատասխանեց Պարթոլօ:

— Պատմէ նայինք:

— Ռոլան Քանտիանոյի աջ բազուկը եղող Սքալապրինօն...:

— Յետո՞յ...:

— Հառաչանքի Կամուրջը բունցքի հարուածով մը ցրեխ – ցրեխ ընող հսկան:

— Լմնցուր խօսքդ...:

— Ձեզի օրեր...

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզես:

— Հոգին աւանդեց...:

— Եթէ ըսածդ իրաւ է, այս աւետիսը ինծի տալուդ համար հազար զուրուշ չահեցար, մրմռաց ոստիկանապետը փայլփլող աչքերով: Բայց տեսնենք ըսածդ չիտա՞կ է:

— Դագաղը ես գամեցի, կրնա՞յ չիտակ չըլլալ:

— Դո՞ւն...:

— Այո, ես: Հոս եկած էր, զինքը գինովցուցի... քնանալ սկսաւ... քնանալ... մէյ մըն ալ չարթննալու պայմանաւ:

— Վաղը առտու իմ տունս եկուր, Պարթոլօ... Հանրապետութիւնը պէտք է որ քեզի պէս օգտակար եղող ծառաները վարձատրէ:

— Ասով չի լմննար, տէր իմ, Սանտրիկօն...:

— Անոր մասին մի խօսիր ինծի:

— Ի՞նչ, ձերբակալուեցա՞ւ:

— Այո:

— Իրա՞ւ:

— Ձերբակալուեցաւ եւ պաշտօնի գլուխ ալ անցաւ:

Այս ըսելէ յետոյ, միականին զարմացման մէջ ձգելով, դուրս խոյացաւ, կապելայէն, եւ ձեռքերը անգամ մըն ալ շփելով մռլտաց.

— Սքալապրինօն մեռեր է, տակաւին հըրաշալի եղաւ: Ռոլան, Ռոլան, այլեւս այլեւս ձեռքս ինկած ես:

Երբ ոստիկանապետը Օլիվոլօ կղզին հասաւ, ժամը տասը եղած էր: Քալուածքը դանդաղեցուց եւ մութին մէջ սողալով, առանց աղմուկի, գիշերային թռչունի մը պէս անտեսանելի դարձած, առաջ անցաւ:

Այսպէս, Տանտոլոյի ծախած տան պարտէզին շրջափակը հասաւ: Պահ մը վերջը պատէն վեր ելլելով՝ առանց աղմուկի պարտէզ մտած էր:

Տասը վայրկեանի չափ, իջած տեղը, առանց շունչ առնելու, անշարժացած, սպասեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

(Հայրենական տեսարաններ, 1915 Թուականը, հայկ. դիմադրութիւնը, հայկ. Լեգէոնը, եւայլն)
կը ներկայացնէ՝

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԸԼԵԱՆ

(Տեսուչ
Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի)
Ուրբաթ, Փետր. 25, ժամը 20.30ին
ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Սաթենիկ Թիւթէլեանի եւ ընտանիքին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Կարապետ Թիւթէլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

որուն ընթացքին 1976ի Հարենց գրական մրցանակը կը յատկացուի վաստակաշատ գրող ՅԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻԻ, Կիրակի Փետր. 27, ժամը 13ին Բիծա–Ոսկեան ճաշարանը 139 Ռիւ Սէն–տ'Օնօրէ, Փարիզ
Մեթրօ Լուվր
Ճաշագին 55 Ֆր.
Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով
824-63-46 կամ 242-14-81
Գեղարուեստական բաժին — երգ, նուագ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ազգանոյշ Գոնջէկլիւլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հետեւեալ նուէրները.— 100 Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Սէրէնկիւլեան, 30 Ֆր. Սիրեան ընտանիք, 25 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Իսահակեան, 10 Ֆր. Օր. Այդլեան:

Սարգիս Փէքմէզեանի մահուան քառասունքին առիթով 100 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Ա. Փէքմէզեանէ:

×

Կապ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.— Այրի Տիկ. Սաթենիկ Թիւթէլեան իր ամուսնոյն յիշատակին 70 Ֆր., նոյն առթիւ Պր. Մամաս (Լիոն) 50: Տիգրան Մանուկեան ողբ. Յարութիւն Պետիկեանի թաղման առթիւ 20 Ֆր.:

CAUSE RETRAITE
A VENDRE
Magasin réparation Horlogerie
Quartier Cinq-Avenues
avec ou sans appartement
42 ans d'existence
Travail en abondance
դիմել ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՆԱՆԵԱՆԻ
9, Rue Abbé Faria, 13005 Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ուսանողներու Օգն. Մարմնի ճաշը Հ. Բ. Ը. Մ.ի սրահը, Ապրիլ 3, ժամը 13:

×

Ալֆորվիլի Մշակ. Միութեան Աբելեան Թատերախումբի Բ. ներկայացումը Ապրիլ 2ին:

×

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ տօնախմբութիւն Ազգ. Տան սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ կազմակերպութեամբ Կրթական Մարմնին, ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 6, Լիոն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 62րդ տարեդարձը Ապրիլ 17ին Կիրակի, Մշակոյթի Տան «Վասպուրական սրահ»ին մէջ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սայաթ Նովա նուագախումբին, Կիրակի, Փետր. 27 կ. վ. ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը՝ 295 Պուալօ փողոց Լիոն 3րդ

Առատ կերուխում, հայկական աղանդերներ, խմիչք, երգ, պար, հաճելի հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ
ՀՍԿՈՒՄ

Մեծ Պահքի ամէն Չորեքշաբթի երեկոները, այսինքն՝ Փետրուար 23ին, Մարտ 2ին, Մարտ 9ին, Մարտ 16ին, Մարտ 23ին, եւ Մարտ 30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ երեկոյեան ժամը 6ին կը կատարուին հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւնները:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները, Ուրբաթ (Փետր. 25) երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ ԴՊՐՈՑԻ ՑԱՐԿԷՆ ՆԵՐՍ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած դպրոցի տարեկան հանդէսը Փետրուար 26, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ուսանողներու կողմէ երգեր եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ արտասանութիւններ:

Այս առթիւ կը զուարճացնէ ՓԱՐՈՍ նուագախումբը:

Նուէրներ մանուկներուն:

Հ. Բ. Ը. Մ.
L'UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
organise
Exposition
« L'ART MÈNE A L'U.G.A.B.
Du Vendredi 25 au Dimanche 27 Fév.
(de 15 h. à 21 h.)
exposition des œuvres des membres de l'UGAB — Peinture, dessin, sculpture, photo, tapisserie, gravure, tissu, modelage, reproduction, compositions diverses.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

JEUDI 3 MARS
Organisée par le NOR-SEROUND
Projection suivie d'un débat
SUR LE LIBAN
AUTOUR DU FILM
LIBAN CÈDRE BLESSÉ
Tourné par PAUL CALLEBAUT et présenté pour la première fois en France
à 20 h. 30 CENTRE CHAILLOT GALLIERA
28, Avenue George V, Paris 8 — Métro George V

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 24 Հինգշաբթի, ժամը 3ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՎԱԼԱՆՍ — ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ ընտրողական մարմնի երկու տարուան նստաշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ լուսաւորչական համայնքը, նոր ընտրութեան համար, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանքին, Հինգշաբթի Փետրուար 24 ժամը 21ին: Օրակարգ.— Երկու տարուան նստաշրջանի բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ ընտրողական մարմնի ընտրութիւն:

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
15, Avenue Montaigne
Samedi, 5 Mars à 20 h. 45
DANSES & CHANTS ARMÉNIENS
Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri
Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)
BILLETS EN VENTE
M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
Epicerie NIGOGHOSSIAN, 121 Ave Hendi Barbusse, Arnouville
Pour tous renseignement : H. KULTCHYAN, Tél. 926-40-47

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՔԱԹՐԱ-Ի ՓԱՌԱՏՕՆ
ՄԱՐՏ 24էն 28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
«ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ»Ը ֆրանսերէն
Շահան Շահնուրի «Պճեղ մը անոյշ սիրտ»ին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ N.R.F.ի Փետրուարի թիւին մէջ, կցուած Անրի Թոմայի մէկ գրութեան:
La Nouvelle Revue Française (*Gallimard*) publie dans son numéro de Février 1977 « *Un brin de Cœur Tendre* », la traduction française du chef-d'œuvre de Chahan Chahnour :
ՊՃԵՂ ՄԸ ԱՆՈՅՇ ՍԻՐՏ
précédé du texte de Henri Thomas.
Librairie Gallimard
5, rue Sébastien-Bottin
75007 Paris

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Փարիզ եւ շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ
M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne
Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ: Թատերական ներկայացում հայերէն: Կը մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային նուագախումբը:

Միջնարարին՝ պիւֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան
Մուտք 20 Ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
23
MERCREDI
23 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 30

LE NUMERO 1,30 F

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.797
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.797

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

Հայերէն գրքի հրատարակութեան եւ տարածման մարզին մէջ իրարու ներհակ վիճակի մէջ կը գտնուին հայրենիք եւ սփիւռք: Մինչ սփիւռքի մէջ հայերէն գրքի ճակատագիրը կը ներկայանայ տըխուր հեռանկարով, իբրեւ հետեւանք մայրենի լեզուի ստուգանական նահանջին եւ տարագրի կեանքի յատուկ այլազան պատճառներու, հայրենիքի մէջ ընդհակառակն տարուէ տարի յաւելում կ'արձանագրեն ամէն ճիւղի վերաբերեալ հայերէն հրատարակութիւնները, մեծ տպաքանակով:

Սփիւռքի սովորական, նոյնիսկ առաւելագոյն հազար օրինակին դիմաց հայրենատիպ գրքերու տպաքանակը յաճախ 10-20 հազարի, բացառիկ պարագաներու երբեմն նաեւ յիսուն հազարի կը հասնի, նուազագոյնը չատ քիչ անգամ 1000-2000 է, ընդհանրապէս միջին թիւը կը տարուբերի 5000ի եւ 10.000ի միջեւ:

Գալով սպառումին, բոլորը կը վկայեն, մենք ալ փորձով հաստատած ենք, որ հրատարակուած գրքերը մեծ մասամբ գրեթէ անմիջապէս եւ ամբողջովին կը սպառին: Յաճախ անոնցմէ ոչ մէկ օրինակ կը հասնի արտասահման: Այս ապացոյց մըն է, որ ընթերցասէր են Հայաստանի մեր հայրենակիցները: Թէ ինչո՞ւ: Մեր նիւթէն դուրս է որոնել այս երեւոյթին պատճառները:

Կանոնաւոր հիմերու վրայ դրուած չէ հայաստանեան հրատարակութեանց սփիւռքի մէջ տարածման գործը: Գրեթէ ամէն երկրի մէջ օտար առեւտրական հաստատութիւններ են, որ ստանձնած են Խորհրդային Հանրապետութեանց, ընդորս նաեւ Հայաստանի հրատարակութեանց սպառումը: Չկան զուտ հայկական հիմնարկութիւններ, որոնք կանոնաւորապէս ստանան եւ գործադրեն նոր գրքերու ապսպրանքները: Կամ երբեմն ալ յանձնառու ըլլան փնտռել տալու սպառած գրքերը:

Խորհրդային Միութեան օրէնքներով, ամէն Հանրապետութիւն իր հրատարակութեանց արտածումը պէտք է կատարէ Մոսկուայի «Միջազգային Գրքի» (Междунаро́дная книга) կեդրոնական հիմնարկութեան խողովակով: Այս պարագան ունի չատ մը անպատեհութիւններ: Յաճախ Մոսկուայի մէջ չեն ստացուիր բաւարար քանակութեամբ գրքեր: Յետոյ կեդրոնին հետ աշխատող առեւտրական տուները ժամանակին Մոսկուա չեն ղրկեր անհատներէ կամ գրավաճառներէ իրենց ստացած ապսպրանքները: Կեդրոնը երկարատեւ յապաղումներով եւ յապաւումներով կը ղրկէ գրքերը: Յաճախ նոյնիսկ չի պատասխաներ բնաւ, յուսահատութեան մատնելով ապսպրանք տուող սփիւռքեան սակաւաթիւ գրասէրները:

Ժամանակին Լիբանանի, մասամբ նաեւ Փարիզի հրապարակները կ'ողողուէին հայաստանեան գրքերով: Այդ օրերուն ստացուած հրատարակութիւններէն բաւական թիւով անվաճառ մնացած' տրամադրելի են տակաւին: Սակայն պահանջ չկայ: Պատճառներէն գլխաւորը ուղղագրութեան հարցն է, որ կը խրտչեցնէ սփիւռքի ընթերցասէրները:

Հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ յարաբերութիւնները աւելի եւս կարելի կ'ըլլար սերտացնել' եթէ հայրենիքի մեր վարիչները համարձակէին վերադարձ մը կատարել դէպի ակունքը, դէպի մեր դասական ուղղագրութիւնը, որուն ջերմ եւ յամառ պաշտպանն է Արեւմտահայութիւնը արտասահմանի մէջ:

Գովելի նախաքայլ մըն է, որ առնուեցաւ Երեւանի մէջ տարիներ առաջ' սփիւռքի հայկական դպրոցներուն համար հրատարակութեան տալով արեւմտահայերէնով եւ դասական ուղղագրութեամբ խմբագրուած դասագրքեր:

Ինչո՞ւ քայլ մը աւելի առաջ չերթալ եւ արեւմտահայերէնով ու մեր ուղղագրութեամբ չհրատարակել, օրինակ, Սփիւռքահայության հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի չաբաթաթերթ Հայրենիքի Ձայնը եւ ամսագիր Սովետական Հայաստանը, ինչո՞ւ չէ, նաեւ Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթ Էջմիածինը, քանի որ այս երեք թերթերն ալ կը հրատարակուին արտասահմանի Հայութեան համար:

Ի՞նչ կը մտածեն այս մասին «Կապ»ի վարիչները:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԴԷՊԻ ԲՆԱԿԱՆՈՆ ՎԻՃԱԿ

Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը յօդուած մը նուիրած է Երեքշաբթի օր Լիբանանի, ուր լուրեր տալէ աւելի, թերթին թղթակիցը կը փորձէ վերլուծել ընդհանուր կացութիւնը եւ պարզել Լիբանանցիին առօրեայ կեանքը:

18 ամիսներու կռիւներէ ետք, կռիւներ որոնց կարելի չեղաւ յատակ ածական մը փակցնել (կրօնակա՞ն, քաղաքակա՞ն, քաղաքացիակա՞ն), երկիրը կը փորձէ վաղուան Լիբանանը պատրաստել: Ամերիկացի լրագրողը սակայն չեշտը կը դնէ եւ քանի մը անգամ այն իրողութեան վրայ որ վստահութիւն չկայ տակաւին: Օրուան մէջ երթեւեկ կայ ու Պէյրութ «կ'ապրի» բայց երբ իրիկունը իջնէ կրկին փողոցները կը պարպուին: Քրիստոնեաներ եւ մահմետականներ, փոքրաթիւ, քաղաքը երկու գօտիի բաժնող գիծը կ'անցնին բայց ամէն ոք այդ «վտանգը» աչքը չառներ: Վարչապետին Վերաշինութեան Ստիպողական Խորհուրդի մէկ անդամը ըսած է թէ քաղաքին աշխատողներուն կէսը դեռ կը մերժէ գիծը անցնիլ երթալ աշխատելու համար: Ըստ ոմանց, կ'ըսէ ամերիկացին, կացութիւնը վատթարանալու վրայ է: Հայ ճարտարագէտ մը ներկայիս իր գրասենեակը կը պահէ որպէսզի Քիւրտեր չգան եւ գրաւեն ինչպէս ըրած են չէնքին ուրիշ յարկաբաժիններուն մէջ: Նոյն Հայը ըսած է. «Ապահովութիւնը աւելի լաւ էր երբ Պաղեստինցիք էին անոր պատասխանատուն»: Հիմա, կրկին ներքին ապահովութեան հարցը լիբանանեան ուժերուն յանձնուած է, որոնք վարկաբեկուած են պատերազմին ընթացքին: Վստահութեան պակասը ամէն մարզի մէջ է: Քրիստոնեայ կալուածատէր մը տարեկան տասը հազար տոլար վարձք կ'ուզէ յարկաբաժինի մը համար, զոր միայն օտարներուն կը վարձէ:

Բնականոն կեանքի վերադառնալու գըլխաւոր խոչընդոտը կը նկատուի անվստահութիւնը ապագայի նկատմամբ: Եւ այս ուղղութեամբ նախարարապետ Հըս կ'ուզէ Տամուրի քրիստոնեայ գիւղը տեղաւորել կրկին քրիստոնեաներ (գիւղը քրիստոնեաներու տեսակ մը Օրատուրը եղաւ, մեծ մասը ջարդուեցաւ Պաղեստինցիներու եւ մահմետականներու կողմէ իբրեւ փոխվրէժ Քարանթինայի շրջանը քրիստոնեաներու ըրածին): Ներկայիս, պաղեստինցի եւ մահմետական գաղթականներ տեղաւորուած են Տամուր (Թել-էլ-Զաաթարէն փախած):

× Լիբանանի հարաւը բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են Պաղեստինցիներու եւ Ֆալանժներու միջեւ: Այս վերջիններէն բաւական վիրաւորներ խնամուելու համար Իսրայէլ անցած են: Մամուլի Ֆրանսական գործակալութեան համաձայն 65 մեռեալ եւ աւելի քան 150 վիրաւոր եղած է երկու օրուան մէջ:

Քանի մը տողով

ԱՄԱԼՐԻՔ կ'ուզէ անպայման ընդունուիլ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ, որու կ'ուզէ պարզել խորհրդային «ընդդիմադիրներու» վիճակը բայց ժիսքար կը խուսափի: Ամալրիք ալ մերժած է ընդունուիլ Արտաքին նախարարութիւն եւ կը պնդէ Էլիզէի վրայ:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետի աթոռին չորս թեկնածուները խուլերու մենախօսութիւններ ունեցան առջի օր հեռատեսիլէն: Անկախ այս յայտագրէն Էտկար Ֆօռ ցաւ յայտնած էր 48 ժամ առաջ որ այս թաղապետական ընտրութիւնները չատ քաղաքականացուած են:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Տէյվիտ Օուըն, փոխարինելով Էնթընի Քրոսլանտը որ զոհ գնաց սրտի տագնապի:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ ինք իր ձեռքով սպաննած է եղեր անգլիացի եպիսկոպոսը չարչարանքներու նիստէ մը ետք: Քրիստոնեաներու դէմ հալածանքը կը չարունակուի Ուկանտա:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ մինչ Միացեալ Նահանգներու բանագնացը՝ Քլիֆորտ կը տեսնուէր Տէմիրէլի հետ, 30 ուսանողներ քարկոծած են ամերիկեան լրատուութեան կեդրոնը, կոտրել թափելով ամէն ինչ: Ամերիկա եւ Թուրքիա կը փորձեն սակայն վերահաստատել իրենց հին բարեկամութիւնը բայց ատիկա կախում ունի ամերիկեան Քոնկրէսի որոշումէն զէնքերու հայթայթման չուրջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ անձրեւ եւ ողողում աղէտներ պատճառեցին ամէն կողմ: Երկու մեռեալ կայ եւ գետերու կացութիւնն ալ չէ բարելաւուած:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին առեւտուրի բացը քիչ մը աւելցաւ Յունուարին եւ հասաւ գրեթէ երեք միլիարի: Ֆրանքին վիճակն ալ գէշ է եւ Երկուշաբթի Պանք տը Ֆրանսը ստիպուեցաւ միջամտել:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Փետր. 11-15)

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Ալ. Միասնիկեան գրադարանին մէջ բացուած է Դերենիկ Դեմիրճեանի ծննդեան 100ամեակին նուիրուած ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են գրագէտին կեանքն ու գործը: «Դ. Դեմիրճեանի գրական ժառանգութիւն» բաժնին մէջ տեղ գտած են 1904ին լոյս տեսած «Ուխտաւորներ» եւ «Արդի հէքեաթը» պատմուածքները, զորս հրատարակած է Ստ. Լիսիցեան եւ Ընկ. Հրատարակչութիւնը, ինչպէս նաեւ 1913ին Թիֆլիս հրատարակուած «Դէպի տիեզերք» գըրքոյկները: Ցուցադրուած են նաեւ 1929-1942 թուականներուն առանձին գրքոյկներով լոյս տեսած «Նրանց ժպիտը», «Ռաշիդ», «Նիգեար», «Ընկերը», «Ցաւած սիրտը» գործերը, «Քաջ Նազար»ը եւ «Վարդանանք» պատմական վէպը: Ցուցահանդէսի «Նրա մասին» բաժնին մէջ ներկայացուած են Ռուբէն Զարեանի, Գուրգէն Ալեքսանդրեանի, Սարգիս Մելիքսէթեանի յուչագրութիւնները, Վաչէ Նալբանդեանի, Ասատուր Ասատրեանի, Խորէն Այվազեանի եւ այլ գրագէտներու աշխատութիւններն ու յօդուածները, նուիրուած' Դ. Դեմիրճեանի գրականութեան:

×

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՄԱՅԻՍԻՆ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն որոչած է նշել Դերենիկ Դեմիրճեանի ծննդեան 100ամեայ յոբելեանը, յառաջիկայ Մայիսին: Առ այդ, Հայաստանի վարչապետ Ֆադէյ Սարգսեանի նախագահութեամբ յանձնախումբ մը կազմուած է, որուն կը մասնակցին կուսակցական եւ պետական դէմքեր, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ գաղափարական հիմնարկութիւններու եւ ստեղծագործական միութիւններու ղեկավարներ:

×

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷՆԵՐ ՕՏԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի պետական համալսարանին մէջ տեղի ունեցած է օտար երկիրներէ եկած ուսանողներու նախապատրաստական հիմնարկութեանց ուսողագիտութեան եւ գըծագրութեան դասախօսներու համամիութենական սեմինարը, որուն մասնակցած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Մինսկի, Կիեւի, Բաքուի, Իրկուտսկի եւ այլ քաղաքներու բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու ներկայացուցիչներ: Օրակարգի նիւթ դարձած են դասաւանդման եղանակի կատարելագործման եւ ուսումնական ծրագրի արդիականացման հարցերը: Խորհ. Միութեան 30 նախապատրաստական ֆաքիւլթէներու մէջ կ'ուսանին մօտ 6000 արտասահմանցի ուսանողներ: Տասնըհինգ տարի առաջ Երեւանի պետական համալսարանին մէջ հիմնադրուեցաւ նախապատրաստական ֆաքիւլթէ մը, որուն նպատակն է արտասահմանէն եկած ուսանողներու ընդհանուր գիտութիւնը զարգացնել, նպաստել հայերէնի եւ ռուսերէնի իրենց գիտութեան՝ այդ լեզուներով դասերը լաւ հասկնալու եւ պատրաստելու համար: Անցեալ տարիներուն ֆաքիւլթէի դասընթացքները աւարտած են 32 երկիրներէ եկած 1407 տղաք ու աղջիկներ, որոնց 736ը սփիւռքի Հայեր էին: Այս տարի Լաոսէ, Մատակասկարէ, Մոնկոլիայէ, Նեփալէ, Վիէթնամէ եկած երիտասարդներու հետ նախապատրաստական ֆաքիւլթէի մէջ կ'ուսանին մօտ 50 սփիւռքի հայ երիտասարդներ:

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ռմբակոծումներու օրերն են:

Ռումբերու եւ հրասանդներու կրակը կը տեղայ թաղերուն եւ տուներուն վրայ: Վարը, տպարանի մը գետնայարկին մէջ, խումբ մը մարդիկ իրարու դէմ անխօս նստած սեւկարէթ կը վառեն ու կը սպասեն: Տպագրիչ գործիքները, ածխացած ինք – նաչարժներու նման, անշարժացած են: Տպագրական մելաններէ սեւցած սեղան – ներու վրայ, օրաթերթի մը շարուած կա– պարը, կազմ ու պատրաստ տպագրուելու կը սպասէ: Տպագրական թուղթին սպի – տակ դէմքեր, ուռճացած կուրծքերու պէս, անհամբեր են տպագրութեան յանձ– նուելու:

Դուրսը, թաղին մէջ, քաթիուշաներ կը տեղան ու կը պայթին սեւ մելանի նման: Կիսամութ սաուերներու մէջ նստած մար– դիկը, իրենց ականջները լարած են դուր– սի դժոխային պայթումներուն, իսկ միտքերը գացած են աւելի հեռուները: Յոգնած են, անքուն: Տաղտկացած, վը– տանգաւոր կերպարանք ունին: Արդեօք այս գետնախուցը եկած են ապաստա՞ն փնտռելու համար, մինչեւ որ դուրսի ռմբակոծումը դադրի:

Եկած են ու ամէն օր կուգան կամաւոր քայլերով իրենց պաշտօնը կատարելու: Հայ օրաթերթեր հրատարակող հայ գոր– ծաւորներն են անոնք: Օրուան մարդկա– յին ու քաղաքական անցուդարձերը ահա՛ շարուած, կապար դարձած, «պառկած» են տպագրական սեղանին վրայ: Իսկ ան– դին, խմբագրին գրասեղանին վրայ, խիտ տողերով սեւագրուած թուղթեր (որոնք Հայութեան միտք ու բան պիտի հաղոր– դեն, Լիբանանեան պատերազմի այս ան– մխիթար օրերուն), թուղթե՛ր Բառի ու Գաղափարի՛... անոնք եւս սպասումի մէջ են:

×

— Այսօր ժամը քանիի՞ն կուգայ:

— Պիտի գա՞յ մը, խե՛րն անիծածը:

Ամէնքը այս պահուն՝ լոյսի՛ն կը սպա– սեն:

Ա՛ն է ուշացողը, ելեկտրականութիւնը, ելեկտրուժը, լո՛յսը:

Ռմբակոծումները բղքտած են թելերը: Լոյսի ճառագայթումը ցանցառացած է: Ելեկտրական բաշխումը սեղմումներու ենթարկուած է: Հոսանքի ժամանումը դարձած է անստոյգ, մահուան պէս մա՛– հէն աւելի: Հազիւ լոյսը հասնի, անխօս նստած այս մարդիկը, իրենց զառնահամ սիկարէթները նետելով, պիտի ցատքեն վագրերու նման. եւ ինչպէս որ օդաչուն ազդանշանը ստանալուն պէս կը նետուի իր սաւառնակին վրան, անոնք եւս պիտի սլանան իրենց տպագրիչ մեքենաներուն վրայ. մէկը կապար պիտի հալեցնէ, միւսը՝ մամուլին գլանները աշխատցնէ, երրորդը՝ էջեր կազմէ ու թերթեր կտրէ:

Ելեկտրական հոսանքը քմայքոտ է երե– խայի նման: Կուգայ, կը յայտնուի երկու երեք ժամ: Ու հազի՛ւ թէ բացած է կա– պարները հալեցնելու, սառած իւղերը քա– կելու, հազի՛ւ շարած է սիւնակ մը տող, ու ահա կրկին գնաց: Երբ կը վերադառ– նայ, ոչ ոք գիտէ: Մեկնած լոյսին ետե– ւէն լուտանքներ թռիչք կ՚առնեն, հակ– օդային ռումբերու նման:

Այժմ կրկին խաւար է տպարանին մէջ: Տժգոյն ժամեր կրկին կը վառին հոս հոն: Տպարանի խաւարած խորերէն, հայհո – յանքներ դուրս կուգան, ոչ թէ օրաթերթ:

— Շան լակոտ...:

— Ես քո՛ւ...

— Մի՛ ըներ խշտէ...:

Ձայն մը կը փորձէ հանդարտեցնել զա– նոնք:

— Լռէ՛ ծօ, դո՛ւն ալ...:

Սիկարէթները դարձեալ կը վառին: Սպասումը կը վերսկսի:

Ելեկտրական հոսանքը պիտի գա՞յ:

Ահա՛ կուգայ:

Ահա՛ եկաւ. տկար, ամչկոտ, երերուն ու դեղնատ՝ տհաս ծիրանի նման: Հետ– զհետէ կը զօրանայ, ինքնավստահ կը դառնայ, մոմերու լոյսերը մէկ առ մէկ կը նսեմացնէ: Տպարանը լոյսով ու աղ– մուկով կը լեցուի: Մեքենաները կը ճռ– ռան, մարդիկը գործի կը լծուին տենդա– գին, աչք մը սեւեռած ելեկտրականութեան լապտերին, աղաչական, երկինքէն անձրեւ աղերսող հողագործի նման:

Ու այսպէս՝ հայ օրաթերթ մը լոյս պիտի տեսնէ պատերազմի օրերուն եւ հացազուրկ Հայութեան պիտի ներշնչէ վերապրելու յոյս:

×

Տպարան կ՚երթան պատերը եզերելով, մարդորսներու փամփուշտէն խուսափե – լու համար: Կ՚երթան, երբ փողոցներուն մէջ մարդ չկայ: Ուրիշներ խումբ կը կազմեն, մէկ ինքնաշարժի մէջ կը հա – ւաքուին. պիտի կտրեն կրակէ գիծը, Պարպիր փողոցը: Տպարանը արեւմտեան գօտիին մէջ է, իրենք, արեւելեան գօտիի բնակիչներ:

Տպարանի համեստ աշխատաւո՞ր են թէ պատերազմական քոմանտօ: Ճամբայ կ՚ելլեն, անվստահ թէ պիտի հասնի՞ն աշխատավայր: Եթէ զէնքերու բախումը թոյլատրէ պիտի երթան եւ թերթ տպեն: Ապա, կա՛մ տուն պիտի վերադառնան, անկողին, եւ կամ ճամբու կէսէն պիտի վերադարձուին տպարան, ուր անկիւնի մը մէջ, պիտի պառկին գետնախշտիկի վրայ, լեղի սանտուիչ մը կուլ տալով ու սիրելիներուն մասին մտածելով: Զէնք չեն կրեր, զէնք չեն գործածեր, զէնքի չեն հաւատար, զէնքի դէմ են, սակայն իրենց ճակատագիրը կախուած է զէնքի մար– դոցմէ:

×

Հեռաձա՞յն...

Քանիներու կեանքը փրկեց հեռաձայնը, Լիբանանեան պատերազմին մէջ:

Քանի՛ յօդուածներ թելադրուեցան հե– ռաձայնով, երբ լոյս տեսան հեռաձայ – նով, երբ խմբագիրը մնաց արեւմտեան Պէյրութ, իսկ տպարանը արեւելեան թա– ղերուն մէջ:

Ահա՛ հեռաձայնի զիլ հնչիւնը.

— Ալօ՛, Պարպիրի անցքը ժամը 9.30ի յետաձգուած է: Մինչ այդ՝ ձեր տեղէն չշարժիք: Ղաննաս կայ: Սպասեցէք մեր հեռաձայնին:

Խուլոտ կոկորդ մը հեռաձայնէն կը պոռայ:

— Թո՛ւղթ չմնաց, թո՛ւղթ հասցուցէք: Երկու օրէն անպայման հասցուցէք:

— Մազո՛ւթ չունինք, շարժակները աւրուած են: Հասցուցէ՛ք:

Ա՛յ մեր օրաթերթերը այդ օրերուն:

Մերթ կասկածելիօրէն սպիտակ ու ա– պակէնման: Մերթ դեղին, դեղնած, դեղ– նոտած: Մերթ ալ ցեխագոյն: Մերթ ծա– ւալ կորսնցուցած եւ կամ մէկ թերթի վերածուած, կարծէք փրցուած «բժիշկի մը օրաթերթէն»:

— Այսօր «Ազդակ» կա՞յ:

— Չկա՛յ: Պարպիրէն չանցաւ:

— «Արարատ»ը ի՞նչպէս լոյս տեսեր է այսօր. չէ՞ որ ելեկտրականութիւն չկայ այսօր:

— Ձկար ամմա մամուլը ձեռքով դար– ձընել տուինք:

— «Զարթօնք»ը շատոնց շուկայի վրայ չեմ տեսներ կոր:

— Տպարանը ռումբերու տակ մնացած է. մարդ չի համարձակիր մինչեւ հոն երթալ:

×

«Մասիս»ի քլիշէները զրկուած են ա– րեւմտեան գօտի, քանի արեւելեան գօտիի մէջ քլիշէ պատրաստող չէ մնացած: Քլի– շէները տանող բարեկամս կ՚ըսէ.

— Գալ շաբաթ, վերադարձիս հետս կը բերեմ:

Եւ ինքնաշարժ կը մտնէ, սուզանաւ մտնողի պէս: Ու երկու Պէյրութներու մի– ջեւ անցքի ճամբաները կը գոցուին:

Ու շաբաթը կ՚ըլլայ երկու: Ու կը սպա– սենք քլիշէներուն: Ու մեր «բախտէն», այդ օրերուն առատ ելեկտրականութիւն կ՚ունենանք մեր շրջանին մէջ:

— Մանուէլ, ի՞նչ պիտի ընենք:

— Ինչպէս որ յարմար կը տեսնէք...:

Հրաշք յօժար չէ սպասելու:

— Ժամանակը կ՚անցնի, ընթերցողները կը նեղանան: Առանց քլիշէի հրատարա– կենք:

Վերջապէս կ՚իմանամ թէ բարեկամս յաջողած է խենթ խիզախութեամբ անց– նիլ Պարպիրէն, փամփուշտներու եւ կրա– կոցներու տակ: Այժմ ամէն ինչ պատ – րաստ է. էջերը կազմուած, էջադրումը ամբողջացուած, սրբագրութիւնները ա– ւարտած: Բայց հիմա ելեկտրականութիւ– նը կը լքէ մեզ: Դարանակալ կեցած ենք անոր գալու ճանապարհներուն վրայ: Հարկ պիտի ըլլայ մինչեւ կէս գիշեր սպասել:

— Կը սպասեմ, կ՚ըսէ Մանուէլ:

Կասկածով կը նայինք իրարու:

×

Լիբանանեան պատերազմի վայրագ օ– րերուն, երբ ամէն ինչ փլուրում դարձաւ, երբ ամէն ինչ դարձաւ կեդրոնախոյս, երբ կազմալուծուեցան մեր կապերը հա – մայնքէն ներս, Հայութեան ձայնը մարմ– նացաւ իր հրատարակած թերթերուն մէջ: Մեր մամուլը հաւաքեց, ի մի խմբեց, ուղղեց եւ առաջնորդեց ամէնքը: Թե – լադրեց, յուսադրեց, սաստեց ու զօտեպն– դեց անհատ ու հասարակութիւն: Անյոյս օրերուն եղաւ յոյս. խաւարամած ժամե– րուն եղաւ լոյս: Վառ պահեց ազգային գիտակցութիւնը: Ալեկոծեալ նաւուն ե– ղաւ ղեկ, մոամոլոր Հայուն դարձաւ փարոս: Կազմալոյծ ուժերը կազմակեր – պեց, խուճապի մատնուած միտքերը զրա– հապատեց: Վանեց պատիր խորհուրդ – ները. ճզմեց սողոսկող կասկածները. պա– ռակտումի սերմերը կործանեց: Հայ թեր– թը զարդ կը կարծէին՝ եղա՛ւ լաստ, եղաւ զէ՛նք, եղաւ սնո՛ւնդ եղաւ կա՛թ...:

Պիտի անցնին ու գրեթէ անցան այդ տաժանագին օրերը: Պիտի մոռցուին նաեւ ամէն զոհողութիւն ու զրկանք ու մեր տպարանի աշխատաւորները պիտի կրկին դառնան հասարակ մարդիկ, գետնայարկի գործաւորներ, մրոտած ձեռքերով ու ճա– կատներով: Անծանօթ Զինուորի շիրիմ – ներուն պէս անյայտ ու պանծալի:

Պէտք չէ՞ խաղաղ օրերու վերադարձի առաջին առիթով, ի մի խմբել մեր հայ թերթերուն խմբագրական ու տպագրա – կան բոլոր կազմերը, խոնարհ ու անանուն մեր ցրուիչները եւ իրենց ի պատիւ յի– շատակի օր մը սարքել: Անշուշտ, ուրիշ հերոսներ ալ կան յիշատակութեան ար– ժանի: Բայց երբ անոնց յիշատակը կա– տարուի, թող չմոռցուին մելանի հերոս– ները:

Անոնք, պատերազմի օրերուն, Հայ Մա– մուլի ազնուականութեան տիտղոսին ա– ւելցուցին պատերազմի Արժանեաց Շքա– նշանը:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՌԱՆԵԱՆ

«Մասիս», Պէյրութ

LIVRES REÇUS

GREGOR

par Grégor Vartanian

Eds. La Table Ronde, Paris 1977

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ

ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԳԷՈՐԳ ՋԱՎՈՒՇԻ ՆՈՒԷՐԸ

Մինչեւ փորձառու Շէնիկցին իր խօսքը կ՚աւարտէր, Զոլօն շտապով մի փամ – փուշտ տուեց ինձ, եւ ես մի դիպուկ հարուածով թռչունը վայր բերեցի երկըն– քից:

Զոլօն վազեց եւ որսը բերելով՝ տուեց ինձ:

— Սա էլ իմ կողմից նուէր ձեզ,— ասացի ես եւ զարկուած հաւքը հրացանի հետ յանձնեցի քեօշկի տիրուհուն:

Այդ միջոցին մի կարճատեւ փող հնչեց եւ Խութայ բէկը սարից իջնելով, շտա – պով յառաջացաւ դէպի իր ապարանքը: Առջեւից ընթանում էր բաշղօլամ Սեւ Ղուկասը, Հասանոյի հետ փոխանակուած մեր Փէդային, իսկ ետեւից եւ կողքերից գալիս էին տասնեակի չափ ղօլամներ՝ սպիտակ քոլոզներով եւ որսով ծանրա – բեռ:

Խանումը մօտեցաւ եւ Գէորգ Ջավուշի հրացանը հանդիսաւորութեամբ յանձնեց իր տիրոջը: Նոր Մելիքը համբուրեց զի– նափողը՝ գլուխը խոնարհելով զէնքը բե– րողի եւ յանձնողի առաջ:

— Գէորգ Ջավուշին շատ բարեւ արա: Նա իմ դէմ շատ կռիւներ է մղել, բայց դա առաջ էր: Մենք այժմ բարեկամներ ենք, և նա իմ եղբայրն — խօսեց բէկը: — Մեր ընդհանուր թշնամին սուլթանն է: Սուլթանից բացի ես ունեմ նաեւ երկու գլխաւոր թշնամի. մէկը Հասանանցի աշի– րէթն է, որ նստած է Սասնոյ լեռների վրայ, իսկ միւսը Հայդարանցի Քրդերն են, որ տիրում են Քոսուրա սարերին: Թող այս զէնքը աւելի ամրապնդի դա– շինքը իմ եւ հայ Փէդայիների միջեւ՝ ընդ– դէմ մեր ընդհանուր թշնամու եւ իմ ո– խերիմ աշիրէթների:

Ջեմիլէն, սպաննուած հաւքը ձեռքին, լռութեամբ գնաց դէպի չէմքը:

— Որսից եմ գալիս, բայց յաջողակ որսը այստեղ է կատարուած, — գըս – պուած խորամանկութեամբ նկատեց Նոր Մելիքը, մի կարուկ հայեացք նետելով վրաս եւ երկար նայելով խանումի ետե– ւից: — Բարեկամի տուն է, մտէք, — գոչեց Խութայ լեռների տէրը՝ ձեռնացոյց անելով իր ապարանքի բացուած դուռը:

Բայց ես այն Փէդայիներից էի, որ ուխ– տել էի տուն չմտնել՝ մինչեւ Հայաս – տանը չազատագրուէր:

— Ուշ է, Խութայ բէկ, իմ առաքելու– թիւնը աւարտուած է, եւ ես պէտք է վե– րադառնամ, — բացատրեցի եւ հրաժեշտ առնելով Նոր Մելիքից ու նրա ղօլամնե– րից, իւրաքանչիւրին մի քանի մանրա– դրամ պարգեւ տալով, իմ չքախմբով ան– հետացայ Խութայ լեռների մէջ:

Բաշ–ղօլամ Սեւ Ղուկասը, բրդեայ շա– լով վիզն ու ականջը փաթաթած, մինչեւ Բոնաշէնի սահմանը ուղեկցեց մեզ եւ Հասանոյի հետ համբուրուելով՝ վերա– դարձաւ Խմնէր:

Հասանոն դարձեալ առջեւից էր գնում: Ճանապարհին Զոլօն հարցրեց.

— Դու հաւքի՞ն զարկեցիր, թէ խա– նումին:

— Երկուսին էլ, — վրայ բերեց Շէ – նիկցի Մանուկը:

— Եւ որովհետեւ ես այդ յաջող որսը քո տուած գնդակով արեցի, Զոլօ, ու– րեմն, քեզ է պատկանում խանումի ար– ծաթէ կոճակներով ելակը:

Ու ես Զոլոյին յանձնեցի Ջեմիլէի ինձ տուած թանկագին պարգեւը:

ԳԱՂՏՆԻ ՊՍԱԿ

Շուտով մեծ կռիւ եղաւ Ալվառինջ գիւ– ղում եւ այդ կռւում սպաննուեց Մառնկայ Պողէն: Ութ վէրք էր ստացել: Նրա վրայ գտան Գէորգ Ջավուշի պայուսակը եւ կարծեցին, թէ սպանուողը Գէորգն է:

Վանքի գինին անոյշ էր, բայց առաւել թունդ էր Ալվառինջի գինին եւ Փէդայի– ներին խստօրէն զգուշացուած էր հեռու մնալ այդ գիւղի կարասներից:

Գէորգ Ջավուշը ութ զինուորով սարից իջել էր Ալվառինջ: Գիւղապետը յորդոր– պատուել էր նրանց եւ ճամբայ դրել: Բայց գինուց աւելի թունդ էր գեղեցիկ Խանէն: Գէորգը ճանապարհից ետ էր դարձել եւ մութով մտել Խանիկի տուն: Խանիկը ութ զինուորին էլ հարբեցրել էր եւ մէկտեղուել Գէորգի հետ: Լուսադէմին պարտուել էր գիւղը: Մառնկայ Պողէն եւ եօթ հարբած – քնած զինուորները սպան– նուել էին, իսկ Գէորգին մի Խութեցի հը– րաշքով ազատել էր, թաքցնելով աթարի ամբրոցի մէջ:

Այդպէս եղաւ այդ կռիւը:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(88 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԺԶ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայաստանի Արհեստակցական միութիւններու Խորհուրդի նախագահը՝ Լ. Սահակեան իր զեկուցումի շարունակութեան յայտարարած է, թէ յատուկ ուշադրութիւն դարձուած է աշխատաւորներու բնակարաններու, կենցաղի պայմաններու բարելաւումին վրայ: Նախորդ հինգամեակին, շուրջ 700.000 քաղաքացիներ բարելաւած են իրենց բնակարաններու պայմանները: «Արհմիութիւնների վրայ է դրուած բնակարանի կարիքաւորների հաշուառման եւ բնակարանային ֆոնդի բաշխման պատասխանատու ֆունկցիան: Այս բնագաւառում, մանաւորապէս վերջին ժամանակներում, դրական տեղաշարժեր կան՝ սակայն քիչ չեն նաեւ թերութիւնները»: Համենայն դէպս, ի մօտայ գործադրութեան դրուելու համար յատուկ կանոնադրութիւն մը մշակուած է՝ «Հայկական ՍՍՀ բնակարանի կարիք ունեցող քաղաքացիների հաշուառման, բնակելի տարածութեան բաշխման եւ բնակեցման կարգի մասին»:

Հանրային կենցաղի, առեւտուրի եւ աշխատանքի վայրերու մէջ ճաշերու սպասարկութիւնը գոհացուցիչ չէ նկատած զեկուցաբերը: «Չնայած անցած հինգ տարիներին բանուորական ճաշարաններում նստատեղիների թիւը զգալիօրէն աւելացել է, սակայն դա չի բաւարարում այսօրուայ պահանջարկը: Առանձին կազմակերպութիւններում, յատկապէս գիշերային հերթափոխի ժամանակ, վատ է կազմակերպւում հասարակական սնունդը, խիստ ցածր է սպասարկման կուլտուրան, անհրաժեշտ պայքար չի մղւում առեւտրի կանոնների խախտումների դէմ: Արհմիութիւնները դեռեւս շատ անելիքներ ունեն կենցաղային ծառայութիւնների ընդլայնումը ապահովելու, այդ ասպարէզում անհրաժեշտ կարգ ու կանոն հաստատելու, հասարակական երթեւեկութեան տրանսպորտի աշխատանքը բարելաւելու գործում»:

Արհեստակցական միութիւններու ուշադրութեան կեդրոնական առանցքը դարձած է վերջին հինգ տարիներուն «աշխատաւորների գաղափարական դաստիարակութեան, կոմունիզմ կառուցող նոր մարդու ձեւաւորման» հարցերը: Կուսակցութիւնը, դիտել տուած է զեկուցաբերը, մեծ կարեւորութիւն կուտայ մասնագէտ, որակեալ բանուորներու պատրաստութեան գործին: «Ներկայումս Հանրապետութիւնում գործում են 2.728 կոմունիստական աշխատանքի դպրոցներ, որոնցում ընդգրկուած են 60.000 ունկնդիրներ: Այդ դպրոցները հանդիսանում են մասսաների շրջանում քաղաքական-մասսայական աշխատանքի, առաջաւոր փորձի պրոպագանդման արդիւնաւէտ օջախներ, որոնց գործունէութեան մէջ սակայն դեռեւս կան որոշակի թերութիւններ»:

Հայաստանի Արհմիութիւններու մշակոյթի տուներու եւ ակումբներու մէջ կը գործեն սիրողներէ բաղկացած 2.316 «գեղարուեստական ինքնագործունէութեան խմբեր, որոնցում ընդգրկուած են շուրջ 52.000 աշխատաւորներ: Սակայն պէտք է նշել, որ գեղարուեստական ինքնագործունէութիւնը դեռեւս անհրաժեշտ չափով մասսայական բնոյթ չի կրում: Բաւականին թուով աշխատաւորական կոլեկտիվներում ինքնագործ խմբեր չկան, ցածր է առանձին խմբերի կատարողական մակարդակը, մշտական չէ նրանց գործունէութիւնը»: Լ. Սահակեան ընդգծած է, թէ ի՛նչն է կարեւորը այս խումբերու աշխատանքին մէջ. «Անհրաժեշտ է հասնել այն բանին, որպէսզի գեղարուեստական ինքնագործունէութեան ընձեռած բոլոր հնարաւորութիւնները առաւելագոյնս նպաստեն աշխատաւորների կոմունիստական դաստիարակութեան գործին»:

Հայաստանի Արհմիութեան անդամներու թիւն է 1.193.721: Յաւելումը վերջին հինգ տարիներուն եղած է 265.000:

— Արհեստակցական միութիւններու Խորհուրդին անդրանիկ լիակատար նիստը գումարուած է Փետրուար 3ին: Խորհուրդի նախագահ վերընտրուած է Լ. Սահակեան:

Ժ. Մ.

ԶԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 1977–78 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

1. Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը 1977–78 ուսումնական տարեշրջանին համար, վերանորոգելի կրթաթոշակներէն զատ, պիտի յատկացնէ նաեւ որոշ թիւով նոր կրթաթոշակներ արժանաւոր ուսանողներու:

2. Հիմնարկութեան ներկայ ծրագիրը կը վերաբերի միմիայն այն ուսանողներուն՝ որոնք համալսարանական լրիւ մակարդակ ունեցող ուսումնական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին կանոնաւորաբար հետեւիլ մասնագիտութեան մը: Գիշերային, մասնակի կամ ոչ-ակադեմական դասընթացքներ մաս չեն կազմեր ներկայ ծրագրին:

3. Կրթաթոշակներու յատկացումը կը կատարուի ընտրութեամբ, հայկական ծագում ունեցող ուսանողներու՝ որոնք իրենց բնակավայրին եւ կամ այլ երկրի մը կրթական հաստատութիւններէն մէկուն մէջ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար զուրկ են նիւթական անհրաժեշտ միջոցներէն: Սկզբունքով Հիմնարկութիւնը չի քաջալերեր ուսանողներ որոնք իրենց ուսման կ'ուզեն հետեւիլ հեռաւոր երկիրներու համալսարաններուն մէջ:

4. Թեկնածուներ պարտին ունենալ ուսումնական բարձր մակարդակ, լրացնել անհրաժեշտ բոլոր պայմանները եւ ընդունուած ըլլալ նուազագոյն «Սոֆոմոր» դասարանը ամերիկեան համալսարաններու մէջ՝ կամ համապատասխան դասարան մը այլ համալսարաններու պարագային:

5. Ներկայացող թեկնածուներէն կ'ընտրուին Հիմնարկութեան դատողութեամբ արժանաւորագոյն նկատուածները միայն:

6. Նախընտրութիւնը կը տրուի արժանաւոր այն ուսանողներուն՝ որոնց ընտանեկան անմիջական պարագաներէն օգտուող չէ եղած անցեալին Հիմնարկութեան համալսարանական կրթաթոշակներէն:

7. Թեկնածուները իրենց ձեռագիր դիմումնագիրը պէտք է ներկայացուցած ըլլան ստորեւ նշանակուած հասցէներէն մէկուն — պարագային համաձայն — ամէնէն ուշ մինչեւ 31 Մայիս 1977, (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն՝ ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար այս թուականը պիտի ըլլայ 15 Դեկտեմբեր 1977): Ի պատասխան՝ թեկնածուներուն կը ղրկուին հարկ եղած տեղեկութիւններն ու հարցաթերթիկները:

8. Շփոթութիւնները կանխելու համար, դիմողները պարտին իրենց անունն ու մականունը թղթակցութեանց եւ հարցաթերթիկներուն մէջ գրել նոյնօրինակ ձեւով, այնպէս ինչպէս կ'երեւին անոնք ենթակային ինքնութեան թուղթին կամ անցագրին մէջ:

9. Հիմարկութիւնը շատ սահմանափակ թիւով կրթաթոշակներու համար նկատի պիտի ունենայ նաեւ դիմումներ թեկնածուներէն՝ որոնք արդէն տիրացած են համալսարանական վկայականի մը եւ կը փափաքին կատարելագործել իրենց ուսումը իրենց բնակած երկրին կամ արտասահմանի ուսումնական բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկուն մէջ: Դիմումները պէտք է կատարուին վերոյիշեալ ձեւով դարձեալ, նկատի ունենալով նոյն պայմանաժամերը: Այս ծրագրէն չեն կրնար օգտուիլ ուսանողներ՝ որոնք արդէն նպաստաւորուած են Հիմնարկութեան կրթաթոշակներէն երկու կամ աւելի ուսումնական տարիներ: Հետախուզական աշխատանքներու (ռըզըէրշ) համար կրթաթոշակ չի յատկացուիր:

10. Ներկայացուած բոլոր թղթածրարները ի վերջոյ կը կեդրոնացուին Լիզպոն՝ ուր արժանաւոր թեկնածուներուն ընտրութիւնը կը կատարուի Օգոստոս ամսուան ընթացքին (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն եւ Աւստրալիոյ պարագային Փետրուարի վերջը): Որոշումները թեկնածուներուն կը հաղորդուին ուղղակի Լիզպոնի կեդրոնէն:

11. Անհրաժեշտ հարցարանները ստանալու համար դիմումները պէտք է ներկայացնել հետեւեալ հասցէներուն.

Ա) Ֆրանսա բնակող թեկնածուներ՝

Service Arménien des Bourses d'Etudes
Fondation Calouste Gulbenkian
51, Avenue d'Iéna,
PARIS (16e —) FRANCE

Բ) Ֆրանսայէն տարբեր երկիրներ բնակող թեկնածուներ, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց հպատակութիւնը, պէտք է դիմեն ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին՝ հետեւեալ հասցէով.

Calouste Gulbenkian Foundation
Department of Armenian Affairs,
Avenida de Berna,
LISBON 1 — PORTUGAL

12. Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Հիմնարկութենէն համալսարանական կրթաթոշակ ստացող ուսանողներ իրենց կրթաթոշակները 1977–78 տարեշրջանին վերանորոգել տալու համար պարտին իրենց դիմումները յղել ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին՝ Մարտ 1էն մինչեւ Մայիս 31, 1977 (Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն ինչպէս նաեւ Աւստրալիոյ համար՝ Սեպտեմբեր 15էն մինչեւ 15 Դեկտեմբեր 1977) ստանալու համար հարկ եղած հարցաթերթիկները: Նշանակուած պայմանաժամերը չյարգող ուսանողներու դիմումները նկատի չեն առնուիր:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 15 Փետր. 1977

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր եկեղեցւոյ Եկեղեցասէր Տիկնանց տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցած է Փետր. 2ին՝ Առաջնորդարանի սրահին մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Սահակ Արք. Այվազեանի, ներկայութեամբ քահանայ հայրերու եւ հանրութեան: Բացումը ըրած է Վարագ Քհնյ. Ցովսէփեան: Ա. Գնունի կարդացած է Տիկնանց Մարմնի երկամեայ շրջանի նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան զեկուցումը: Ապա, կատարուած հիւրասիրութենէ մը ետք, դասախօսած է Տիկնանց Մարմնի ատենապետուհին՝ Ատրինէ Փալանճեան, «Հայ կնոջ զգեստի պատմութիւնը» նիւթի շուրջ: Դասախօսութեան առընթեր ցուցադրուած են նաեւ զգեստի նմոյշներ ներկայացնող լուսապատկերներ՝ անհրաժեշտ բացատրութիւններով: Հաւաքոյթին փակման խօսքը արտասանած է Սահակ Արք. պատմական շրջագիծի մը մէջ նշելով հայ կնոջ վիճակուած առաքելութիւնը գոյատեւման ճակատին վրայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (286)

ՀՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱՒԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

Անթափանց մթութեանց մէջ աչքերը փակելով, խուզարկելու զօրութիւնը ականջներուն մէջ կեդրոնացուց:

Որեւէ շշուկ լսած չըլլալով ցուեցաւ:

— Երկու բան կրնայ պատահիլ մտածեց ան: Եթէ Ռոլանին հոս ըլլալը հաստատեմ, կ'երթամ տասը հոգի եւս կը բերեմ եւ փինքը կը ձերբակալեմ: Իսկ եթէ հոս գտնելու չըլլամ, անպատճառ ծերունի Ֆիլիփը հոս պիտի գտնեմ: Ատենէ մը ի վեր սա խռֆած ծերուկին հետ ծանօթանալ կ'ուզէի արդէն, թերեւս կարենայ օգտակար ըլլալ ինծի...: Գործի սկսինք ուրեմն:

Այսպէս մտածելով, տերեւներուն մէջ աներեւոյթ եղաւ եւ սողալով տունին մօտեցաւ:

Շէնքին ճերմակ պատերը մութին մէջէն որոշուիլ սկսած էին: Գետնայարկի գոց փեղկերէն բարակ լոյս մը դուրս կը ցոլար:

— Այս ժամուն լո՞յս ըլլայ, զարմանալի բան, մրմնջեց ոստիկանապետը անլսելի ձայնով մը:

Եւ յանկարծ կանգ առաւ:

— Ուրեմն Ֆիլիփ առանձին չէ, շարունակեց ան: Ո՞վ կրնայ ըլլալ քովը: Պէտք է հասկնամ:

Քիչ մը եւս մօտեցաւ տունին, բայց ներսի կողմը տեսնելը անհնարին էր:

Գետնայարկի փեղկին քովը ծունկի եկած ականջը փեղկին ճեղքին մօտեցուցած, սկսաւ մտիկ ընել:

Կիտօ Ճէնարօ այդ դիրքին մէջ մարդ ըլլալէ դադրած էր այլեւս, ոստիկան մըն էր ան, որսի շուն մը որ իր որսին հետքը երեւան կը հանէ:

Հինգ վայրկեան անցաւ:

Ճէնարօ սկսաւ եռ քաշուիլ:

Ցստակ կերպով սա բառերը եկած էին ականջին.

— Տէր իմ, այս գիշեր հո՞ս պիտի մընաք:

— Այո, Ֆիլիփ: Յոգնած եմ, այս գիշեր քիչ մը հանգիստի պէտք ունիմ, պատասխանած էր ուրիշ ձայն մը ծերունի Ֆիլիփի հարցումին:

Ճէնարօ այս երկու ձայները ճանչցաւ:

Հարցումը ընող ձայնը Ֆիլիփի ձայնն էր, իսկ պատասխանող ձայնը Ռոլանի ձայնն էր:

Ճէնարօ եռ դառնալով պարտէզին պատէն մագլցեցաւ եւ ոտքը փողոցին հողին վրայ գետին դրած միջոցին ականջներուն տակէն մռլտաց.

— Այլեւս այս անգամ բռնեցի:

Բայց հազիւ թէ այս բառերը արտասանած, մարդկային շուք մը ցուեցաւ քովը եւ ձեռք մը զարնուեցաւ ուսին:

Ճէնարօ ոչ սարսռաց եւ ոչ ալ պոռաց: Միտքը, առանց աղմուկ հանելու, անակնկալ կերպով դէմը ելլող մարդուն ձեռքէն ազատիլ էր:

Բայց անծանօթին ձեռքը իր ուսէն վար իջնելով թեւը բռնեց եւ այնպէս մը բռնեց որ, ազատիլը անկարելի կը դառնար:

Ճէնարօ ձեռքը գօտիէն կախուած դաշոյնին տարաւ, բայց ժամանակ չունեցաւ զայն պատեանէն հանելու:

Անծանօթը աջ ձեռքովը իր միւս թեւն ալ բռնած էր:

Ոստիկանապետը զգաց թէ անդամալուծուած էր: Անկարելի էր որեւէ շարժում ընել:

Բայց բնաւ պաղարիւնութիւնը չկորսնցուց եւ չդողացող ու անլսելի ձայնով մը մռլտաց.

— Եթէ զիս ազատ ձգելու ըլլաս, տասը հազար ղուրուշ կը շահիս:

Ասոր ի պատասխան, անծանօթը իր ուժեղ ձեռքերովը աւելի եւս սեղմել սկսաւ ոստիկանապետին թեւերը:

Ճէնարօ զգաց թէ փինքը օդը կը բարձրացնէին եւ խորհրդաւոր անծանօթը, այսպէս երկու ձեռքերովը փինքը օդը բարձրացուցած, առանց բերանը բանալու, սկսաւ քալել:

Ասոր վրայ, Ճէնարօ զգալով վտանգի մէջ ըլլալը, ինքնապաշտպանութեան վերջին փորձ մը ըրաւ:

Բայց անծանօթը մատները աւելի սեղմած ըլլալով, ոստիկանապետին միսերը ոլորուեցան եւ ցաւէն սկսաւ ճչալ:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Շառլ Կէօզիւմեան, Տէր եւ Տիկին Լը Կալ, Օրիորդ Քրիսթիան եւ Ժագլին Կէօզիւմեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կէօզիւմեան, Տիկին Ֆիլոր Գարայեան, այրի Տիկ. Մարի Պետրոսեան եւ զաւակը Արման, Ստեփան Կէօզիւմեան, Տէր եւ Տիկ. Ժամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Կէօզիւմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Փանոսեան եւ զաւակը խոր վիշտով կը հաղորդեն իրենց շատ սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՇԱՌԼ ԿԷՕԶԻՒՄԵԱՆԻ

(Օնտիս – Լիւքս)

անակնկալ մահը որ պատահեցաւ Փետրուար 20ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, Փետր. 24 ժամը 14ին, Հինգշաբթի:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սայաթ Նովա նուագախումբին, Կիրակի, Փետր. 27 կ. վ. ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը՝ 295 Գուալօ փողոց Լիոն 3րդ

Առատ կերուխում, հայկական աղանդեր, խմիչք, երգ, պար, հաճելի հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի հետեւեալ Կիրակիներուն, այսինքն՝ Փետր. 27ին՝ Արտաքսման Կիրակին, Մարտ 13ին՝ Տնտեսի Կիրակին, եւ Մարտ 27ին՝ Գալստեան Կիրակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամերգութիւն չի կատարուիր: Այդ օրերուն՝ պատարագը կը սկսի ժամը 9ին, որուն աւարտին կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Փետր. 24 Հինգշաբթի, ժամը 3ին, Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Փետր. 24, ժամը 20.30ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մորիսի իր ընկերները, Ուրբաթ (Փետր. 25) երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ ԴՊՐՈՑԻ ՅԱՐԿԷՆ ՆԵՐՍ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած դպրոցի տարեկան հանդէսը Փետրուար 26, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ուսանողներու կողմէ երգեր եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ արտասանութիւններ:

Այս առթիւ կը զուարճացնէ ՓԱՐՈՍ նուագախումբը:

Նուէրներ մանուկներուն:

DEMANDE D'EMPLOI

JF 19 ans, titulaire BEP de commerce et Diplôme de l'Ecole de la Chambre de Commerce de Paris. Connaissant dactylo. Recherche emploi stable. Tél. 946-11-10.

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

(Հայրենական տեսարաններ, 1915 Թուականը, հայկ. դիմադրութիւնը, հայկ. Լեգէոնը, եւայլն)

Կը ներկայացնէ՝

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԸԼԵԱՆ

(Տեսուչ
Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի)

Ուրբաթ, Փետր. 25, ժամը 20.30ին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

L'UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

organise

Exposition

« L'ART MÈNE A L'U.G.A.B.

Du Vendredi 25 au Dimanche 27 Fév.

(de 15 h. à 21 h.)

exposition des œuvres des membres de l'UGAB — Peinture, dessin, sculpture, photo, tapisserie, gravure, tissu, modelage, reproduction, compositions diverses.

Centre Culturel Alex Manoogian

118, rue de Courcelles — PARIS 17e

Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Էլիզ Քէշիշեանի, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Հ. Յ. Դ. տան շինութեան:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նախկին սանուհիներու Միութեան պարահանդէսը ի նպաստ վարժարանի սանուհիներուն, Շաբաթ Մարտ 5, ժամը 21ին, Մշակոյթի նորակառոյց « Վասպուրական » շքեղ սրահին մէջ՝

12-14, Rue St. Basile
Orchestre CLAUDE MORAN
et ses animateurs
COTILLONS, AMBIANCE

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Pierrette MOLINARI
23, Rue du Sentier
75002 Paris
Tél. 508-55-78 entre
18 et 22 heures

Նաեւ կիթառի դասեր պարոնի մը կողմէ, դիմել նոյն հասցէին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ուսանողներու Օգն. Մարմնի ճաշը Հ. Բ. Ը. Մ.-ի սրահը, Ապրիլ 3, ժամը 13:

×

Ալֆորվիլի Մշակ. Միութեան Աբելեան Թատերախումբի Բ. ներկայացումը Ապրիլ 2ին:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ԵՒ ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԱՊՐԻԼ 20 — ՄԱՅԻՍ 5

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել

Պ. Ճէզվէճեան — Պերլիւէ Հաստատութիւն — 236-54-48 փոսթ 15
Վ. Նաւասարդեան 985-36-53
Ր. Աղամեան 893-15-65

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

որուն ընթացքին 1976ի Հարենց գրական մրցանակը կը յատկացուի վաստակաշատ գրող ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻԻ, Կիրակի Փետր. 27, ժամը 13ին Բիծա–Ոսկեան ճաշարանը 139 Ռիւ Սէն–տ'Օնօրէ, Փարիզ

Մեթրօ Լուվր

Ճաշագին 55 Ֆր.

Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով

824-63-46 կամ 242-14-81

Գեղարուեստական բաժին — երգ, նուագ

ՎԱԼԱՆՍ — ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ ընտրողական մարմնի երկու տարուան նստաշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ լուսաւորչական համայնքը, նոր ընտրութեան համար, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանիթին, Հինգշաբթի Փետրուար 24 ժամը 21ին: Օրակարգ.— Երկու տարուան նստաշրջանի բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ ընտրողական մարմնի ընտրութիւն:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— 1500 Ֆր. Տիկ. Պ. Սամաթճեան, 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Ռ. Ջրբաշեան, 300 Ֆր. Տ. Մ. Փիլիկեան, 100 Ֆր. Տ. Մ. Գալտըրաք:

×

Կապ. Խաչի Պոլ. Օտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Վ. Յակոբեան 50, Տարօն – Տուրուբերանի հոգ. առթիւ այրի Տիկ. Ա. Մկրտիչեան 20, Տիկ. Ա. Օհանեանի թաղման՝ փոխան ծաղկեպսակի այրի Տիկ. Բ. Արմաղանեան 10, Թ. Յակոբեանի թաղ. փ. ծ. այրի Տիկին Ա. Յակոբեան 30, Տէր եւ Տիկ. Ս. Յարութիւնեան 10, Ղ. Պօղոսեանի հոգ. առթիւ այրի Տիկ. Պօղոսեան, Պր. Յ. Տէրոյեան 20ական, այրի Տիկ. Ա. Սարգիսեան եւ զաւակները, Պր. Ս. Դասլաքեան 50ական: Տիկ. Պայծառ Ղատիպեանի թաղման՝ փ. ծ. Պոլ. Օտոյի Կապ. Խաչի վարչութիւն դպրոցին 20, Վարժապետեանի հոգ. առթիւ Տէր եւ Տիկ. Պետիկեան 50, Տիկին Թ. Յակոբեանի հոգ. առթիւ Պր. Յ. Յակոբեան 50, այրի Տիկ. Ա. Յակոբեան 30 Ֆր.:

Les Productions et le Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »

de MARTEN YORGANTZ

avec Bernard DEDEDJIAN

en vente à :

- LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
- LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
- TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
- SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
- DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

LE RESTAURANT **LA CAPPADOCE**
EST OUVERT TOUS LES JOURS
MIDI et SOIR
SAUF LE LUNDI

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

PAQUES en ARMENIE

Au départ de MARSEILLE

DU 1re AU 14 AVRIL 1977

Importantt : Date limite d'inscription 26 Février.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN VOYAGES WASTEELS

87, La Canebière 13001 MARSEILLE tél (91) 508912

et TOUTES AGENCES HAVAS VOYAGES Org Lic 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
24
JEUDI
24 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 30

LE NUMERO 1,30 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.798

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — Nº 13.798

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Բ.

Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն պարբերաբար հաղորդագրութիւններ կը հրատարակէ, ըսելու համար, որ մէկ տարուան մէջ ա՛յնքան քանակութեամբ գրքեր, ալպոմներ, ձայնապնակներ եւայլն ղրկուած են սփիւռքի զանազան հայկական հիմնարկութեանց, գրողներուն եւ անհատներու:

Ձենք ուզեր խօսիլ այն մասին թէ զանոնք ստացողները ո՛ր աստիճան կ'օգտուին անոնցմէ: Գիտենք պարագաներ, երբ կապոցները անկիւն մը կը նետուին, առանց բացուելու: Կան նաեւ պարագաներ, երբ Կապի Կոմիտէն հետեւանք չէ տուած իրեն ուղղուած խնդրանքներու: Փափաքելի է, որ Կոմիտէն խտրութիւն չդնէ արտասահմանի հայ մտաւորականներուն ու գրասէրներուն միջեւ, երբ ա՛յնքան մեծ թիւով առաքումներ կը կատարէ արտասահման:

×

Աչքի առջեւ ունինք 1976–1977ի Հայերէն Գրքերու ընդհանուր Գրացուցակը՝ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով՝ հրատարակուած «Համամիութենական Միութեան « Մեժդունարոդնայա Կնիգա » կեդրոնական հիմնարկութեան կողմէ, Մոսկուա:

«Հայ Գիրք»ը մեր ուշադրութեան կը ներկայացնէ «Հայաստան»ի, Գիտութիւնների Ակադեմիայի, Երեւանի Համալսարանի եւ «Լոյս» հրատարակչութիւններու կողմէ 1976–77 թուականներուն լոյս ընծայուելիք գրքերու «Համահաւաք Կատալոգ»ը, որ կը պարունակէ «գեղարուեստական, հասարակական – քաղաքական, գիտա – տեխնիկական եւ մշակոյթի տարբեր բնագաւառների՝ վերաբերեալ» 401 հատորներ:

Գրացուցակի նախաբանը խմբագրուած է հայերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով: Յոբելեանական հրատարակութիւններ ընդհանուր խորագրին տակ Գրացուցակը բաժնուած է զանազան գլուխներու, համաձայն նիւթին:

Հայաստան Հրատարակչականը գրաւած է Գրացուցակին առնուազն ինը տասներորդ մասը:

Յառաջիկայ տարի (1978) 150ամեակն է Արեւելեան Հայաստանին Պարսից լուծէն ազատելով Ռուսիոյ միանալուն: Այս առթիւ հրատարակուած է Խաչատուր Աբովեանի Վէրք Հայաստանին 30.000 տպաքանակով: Նոյն նիւթին մասին ուրիշ գրքեր՝ 3.000 – 10.000 տպաքանակով:

« Հասարակական – քաղաքական գրականութեան » վերաբերեալ հատորները կը կազմեն գրացուցակի թիւ 22էն 66ը: Այդ շարքին մէջ լոյս տեսած են Գիտութեանց Ակադեմիայի կարգ մը պատմական – քննական հրատարակութիւնները:

Աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն «Գեղարուեստական, գրականագիտական, գրականութիւն եւ արուեստ» գլուխին տակ լոյս ընծայուած գրքերը՝ թիւ 67էն 211: Տպաքանակ՝ 5, 10, 20.000 օրինակ, երբեմն աւելի: Տոլստոյի «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն» վէպի Գ. եւ Դ. հատորները հրատարակուած են 50.000 տպաքանակով: Վահրամ Փափազեանի հինգ հատորով լոյս տեսնելիք «Երկերի ժողովածու»ի Ա. եւ Բ. հատորները որ կը պարունակեն իր դերասանական յուշերը «Յետադարձ հայեացք» խորագրով, լոյս տեսած են 20.000ական օրինակով: Նոյն քանակութեամբ՝ Վահէ Քաչայի «Վիպակներ»ը: Այս շարքին մէջ է, որ 20.000 տպաքանակով լոյս տեսած է Սիլվա Կապուտիկեանի խճանկարը, բանաստեղծուհիին դէպի Միացեալ Նահանգներ ու Քանատա կատարած ուղեւորութեան տպաւորութիւնները պարունակող գիրքը, մէկ օրուան մէջ սպառած, ինչպէս կը յիշէր Յակոբ Կարապենց (Յառաջ, 1977 Փետրուար 2):

Հարիւր հատոր յատկացուած է «Մանկա – Պատանեկան գրականութեան (212–311): Այս շարքին մէջ է Շառլ Ազնաւուրի ինքնակենսագրութեան թարգմանութիւնը՝ 50.000 տպաքանակով:

Թիւ 312–347 կը վերաբերին Երաժշտական գրականութեան եւ նոտաներու: Ուսումնական գրականութիւն՝ թիւ 351–376: Վերջին մասին մէջ արձանագրուած են գիտական – բժշկական – գիւղատնտեսական եւ այլ նիւթերու շուրջ հրատարակուած գրքերը (377–399): Օրացոյցներ՝ 400–401: Պատի օրացոյցը 200.000 օրինակով, Սեղանի օրացոյցը՝ 20.000:

Վերջաւորութեան հրատարակուած Անուանացանկը դիւրութիւն կ'ընծայէ գտնելու հեղինակներու գրքերուն տիտղոսները:

Գրացուցակին մէջ չեն յիշատակուած Յակոբ Անասեանի Հայկական Մատենագիտութեան Բ. հատորը (1976), Հայկական Սովետական Հանրագիտարանը եւ վերջերս լոյս տեսած կարգ մը ուրիշ գրքեր:

Բառարաններու շարքին անկատար մնացած է Հրաչեայ Աճառեանի Արմատական Բառարանը, որուն չորսի վրայ երկու հատորները միայն լոյս տեսան ցարդ: Երկրորդը 1973ին: Չէ ամբողջացած նաեւ Ժամանակակից Հայոց լեզուի Բացատրական Բառարանը, չորսի վրայ երեք հատոր միայն հրատարակուած: Երրորդը՝ 1974ին: Չէ ամբողջացած նաեւ Հրաչեայ Աճառեանի Լիակատար Քերականութիւն Հայոց լեզուի»ն, որուն վեցերորդ հատորը լոյս տեսաւ 1971ին:

Ամէն պարագայի օգտակար աշխատանք կը տարուի Հայաստանի մէջ Հրատարակչական գետնի վրայ:

Արժանի գնահատութեան:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԱԼՐԻՔ, ԺԻՍՔԱՐ ԵՒ ՄԱՌՇԷ

— o —

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ ՊԱՐԱՃԱՆՕՖԻ ՄԱՍԻՆ

— o —

Խորհ. Միութիւնը անշուշտ գոհ չէ որ օրէ օր աւելի ծաւալ առնէ խորհրդային հալածանքներու հարցը, հետեւանք արտայայտութեան ազատութեան ճնշումին: Ամալրիք բաւական աղմուկ կը հանէ քանի օրէ եւ Ժիսքար տ'էսթէնի ցարդ չինքը չընդունիլը աւելի խօսեցնել կուտայ լրագրողները քան հաւանաբար եթէ ընդունէր: Բայց պարզ է Ժիսքարի դիրքը, կարեւորը նախ եւ առաջ կը կայանայ Բրեժնեւին սիրտը չկոտրելու մէջ, քանի խորհրդային ղեկավարը Փարիզ կուգայ ի մօտոյ: Ուրեմն, Ամալրիք տեսնուեցաւ ... Մառշէի հետ, աւելի ճիշդ Ժան – Փիէր Էլքապաշ դէմ առ դէմ բերած էր հեռատեսիլի Անթէն 2 կայանին խորհրդային ընդդիմադիր պատմաբանը եւ համայնավար ընդհ. քարտուղարը: Խուլերու զրոյց ինչպէս կը նախատեսուէր: Թաղապետական եւ քիչ մը աւելի ուշ երեսփոխանական ընտրութիւններու նախօրեակին Մառշէ չէր կրնար չըսել.— «Ձենք կրնար համաձայն ըլլալ տեսակէտի համար եղած բանտարկութիւններուն եւ հետապնդումներուն հետ ինչ երկրի մէջ ալ որ ըլլայ: Այդ դիրքը վնաս կը բերէ մեր իտէալին, պէտք է պաշտպանել ազատութիւնը բայց առանց միջամտելու ժողովուրդներու ներքին գործերուն»: Հարցը հոն է որ «երկրի մը ներքին հարցերու միջամտութիւն» կ'ըլլայ ամէն անգամ որ մէկը դատապարտէ Խորհ. Միութեան կամ իր արբանեակներուն մէջ կատարուած հալածանքները բայց « ազատութեան պաշտպանութիւն է» միայն, երբ հարցը Սպանիոյ (անցեալին) կամ Չիլիի կը վերաբերի: Ամէն պարագայի մէջ այս զրոյցը բան չբերաւ եւ տարբեր ալ չէր կրնար ըլլալ: Ամալրիք հարցուց Մառշէի թէ արդեօ՞ք զինքը ընդունած կ'ըլլար եթէ Հանրապետութեան նախագահ ըլլար եւ Մառշէ պատասխանեց.— «Դեռ ընտրուած չեմ»: Մառշէի շեշտը միշտ ամբարտաւան է եւ վիճելէ աւելի կը նախընտրէ փորձել իր տեսակէտը պարտադրել:

Նոյն Ամալրիքը Քաթիտիէն տը Փարիի մէջ Չորեքշաբթի օր յայտարարութիւն մը ըրած է ուր կ'ամբաստանէ Ժիսքարը որ Տրովադայի ձիուն դերը կը խաղայ, արդէնք հանդիսանալով որ արեւմտեան միացեալ ճակատ մը կազմուի: Պարզելէ ետք խորհրդային քաղաքական բանտարկեալներու վիճակը Ամալրիք կ'եզրակացնէ. «Եթէ Ֆրանսայի ճակատը գրուած ըլլար՝ քարիւղ, դրամ եւ ուժի յարգանք, Ժիսքար տ'էսթէնի դիմած չէի ըլլար, բայց հոն գրուած է ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, ես լուրջի առնելով այս հինցած նշանախօսքը, կը յամառիմ չհրաժարիլ ունկնդրութեան իմ դիմումէս»:

Յիշենք նաեւ որ Երեքշաբթի իրիկուն հեռատեսիլի Ա. կայանի ժամը 20ի լուրերու բաժնին մէջ երբ խօսուեցաւ հալածանքի եւ զսպումի խստացման մասին Խորհ. Միութեան մէջ եւ զոհերու անունները ոգեկոչուեցան մասնաւոր տեղ մը վերապահուեցաւ Պարաճանօֆի, յիշելով անոր հայ ծագումը, առողջական ծանր վիճակը եւ մեծ բեմադիրի տաղանդը, բաղդատելով զայն Ֆելլինիի մը: Ներկայացուեցան նաեւ տեսարաններ «Հրեղէն Ձի»էն եւ (ցարդ անծանօթ արեւմուտեան աշխարհին մէջ) «Սայաթ Նովա»յէն:

× Նուվել Օպսերվաթէօրի վերջին թիւին ընթերցողներու նամակներու կարգին լոյս տեսած էր Վարուժան Արզումանեանի (Մարսէյլ) նամակը, Ժ. Լ. Պորիի Պարաճանօֆի նուիրած յօդուածին առթիւ, ուր կը ճշդէր նախ արուեստագէտին հայկական ծագումը եւ կը յիշէր նաեւ այլ Հայերու պարագան:

×

Խորհ. Միութիւնն ալ անշուշտ հակայարձակման անցած է եւ Պրաւդան մասնաւորաբար կ'ամբաստանէ Ռատիօ – Լիպերթին եւ Եօրոփ – Լիպրը, Մէ. Ի. Ա.ի իբրեւ մասնաճիւղեր եւ կ'ըսէ թէ պէտք է վերջ տալ անոնց գործունէութեան, որ դէմ է Հելսինքիի համաձայնագրին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՕՐԷՆՍԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Խորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդը Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան առաջարկած է Խորհ. Միութեան եւ միութենական Հանրապետութիւններու անտառային օրէնսդրութեան նախագիծ մը՝ ի վաւերացումն: Օրէնքի նախագիծը հրատարակուած է թերթերու մէջ քննութեան ենթարկուելու համար հանրութեան կողմէ: Խորհ. Միութեան մէջ անտառներու պետական սեփականութիւնը կը կազմէ անտառներու օգտագործման, վերարտադրութեան եւ պահպանութեան մարզէն ներս հանրային յարաբերութիւններու հիմքը եւ կը հանդիսանայ անտառային տնտեսութիւնը վարելու գլխաւոր նախադրեալը: Անտառները մեծ դեր ունին Խորհ. Միութեան տնտեսութեան զարգացման, շրջաններու բարելաւման եւ ժողովուրդի կեանքի մակարդակի բարձրացման մարզերէն ներս: Անտառային օրէնսդրութեան նախագիծի 7րդ յօդուածը կը վերաբերի միջազգային պայմանագիրներու եւ համաձայնագիրներու: Ըստ այդ յօդուածի, այն պարագային երբ Խորհ. Միութիւնը միջազգային պայմանագրութիւն կը կնքէ եւ այդ պայմանագրութեամբ սահմանուած կանոնները տարբեր ըլլան Խորհ. Միութեան անտառային օրէնսդրութենէն, միջազգային պայմանագրի կանոններն են, որ ի զօրու կ'ըլլան: Նոյնը տեղի կ'ունենայ նաեւ իւրաքանչիւր խորհրդային Հանրապետութեան պարագային:

×

ՆՈՐ ԵԼԵԿՏՐՈՆԻՔ ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆ

Ելեկտրոնիք հաշուիչ մեքենաներու գիտարուեստի ուսումնարանի աշակերտները ստեղծած են ծրագրող մեքենայ մը, զոր կոչած են «Հոկտեմբեր–60»: Աշակերտներու կողմէ պատրաստուած այս մեքենան վեցերորդն է. Նախորդները տարբեր ժամանակներուն ցուցադրուած են համամիութենական եւ արտասահմանեան ցուցահանդէսներուն մէջ եւ արժանացած՝ ոսկիէ, արծաթէ, պրոնզէ մետալներու եւ վկայականներու: Նոր մեքենան, զոր աշակերտներ նախագծած եւ հաւաքած են «Էլեկտրոն» գործատան մասնագէտներու ղեկավարութեամբ, ի տարբերութիւն նոյնանման այլ մեքենաներու, կրնայ Հայաստանի եւ արտասահմանի մակնիշներու բոլոր ելեկտրոնիք հաշուիչ մեքենաներուն տալ ոչ միայն բնագիրներու եւ թիւերու առաջարկ, այլեւ գունաւոր եւ սեւ–ճերմակ նկարներու, գրչագրական պատկերներու, գծագրերու եւ գծանկարներու առաջադրանքներ: Նոր մեքենան պիտի ղրկուի Մոսկուա, Խ. Միութեան Ժողովրդ. տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսը, ուր պիտի ներկայացուի արհեստավարժ–գիտարուեստի կրթութեան տաղաւարին մէջ:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆ – ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ, 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ ըրաւ Չորեքշաբթի օր, զրկելով մանաւանդ ֆութպոլի սիրահարները Ֆրանսա–Գերմանիա հանդիպումի սփռումէն: Ուրբաթ օր ալ դրամատուները գործադուլի կը ձեռնարկեն:

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԱՏՐԻՆԷ ՏԱՏՐԵԱՆ (*)

Յետ Եղեռնի Պոլիսը 1930ական տարիներուն կ'ընձիւղի պատանի եւ երիտասարդ կարգ մը անուններով, որոնք, նախաեղեռնեան տասնամեակներէն երկարաձգուող երէցներու կողքին, գրական իրենց նախերգանքը կ'ընեն քերթողական ու արձակ էջերով:

Տաղանդի, գրական ըմբռնումի եւ սկզբնական փորձերու կշիռով, չենք կըրնար նոյն գծին վրայ բերել զանոնք. սակայն իբրեւ նոյն ժամանակաշրջանին յայտնուող անուններ՝ կրնանք յիշատակել մէկ քանին միայն, — Վարդան Կոմիկեան, Մկրտիչ Հաճեան, Սիրվարդ Կիւլպէնկեան, Ատրինէ Տատրեան, որոնք կուգան վարժարանային գրասեղաններէ, խմբուիլ որոշ տարիներ ապրելէ ետք իրենց հակումները խրախուսող ուսուցիչներու շունչին տակ: (Նկատի պէտք է ունենալ որ յետպատերազմեան Պոլիսը իր ենթահողային պայմաններով բաղդատելի չէ սփիւռքեան որեւէ գօտիի հետ: Աւանդութիւնը կայ, սակայն ընտանեկան ու դպրոցական յարկերէ դուրս չկան շնչառութեան ազատ պայմաններ: Ամէնէն հարուստ խառնուածքն իսկ « բացուելու » հնարաւորութիւն չունի: Պիտի տեսնենք տիրող վիճակը՝ քիչ ետք): Դաստիարակներն են, մասնաւորաբար հայերէնի ուսուցիչներ եւ անհատ մտաւորականներ՝ որ սկսնակներու առջինեկ թոթովանքներուն հանդէպ զգայուն կը մնան: Նորագոյները, գրեթէ բոլորն ալ, կուգան Կեդրոնականի, Էսայեանի, Մխիթարեանի, Պէզազեանի, Արամեանի նման դըպրոցներէ, բեմ բարձրանալու համար Մանուկ Ասլանեանի «Ազդարար»ին, Վահան Թօշիկեանի « Նոր Լոյս »ին, Մելիք եւ Մարտիրոս Գոչունեաններու « Ժամանակ »ին, Խորէն Ճամճեանի « Արեւելք »ին ու կարգ մը շաբաթաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ, ուր արդէն իրենց վարկը կը պատուցնեն երէցները, — Յակոբ Մնձուրի, Հայկանոյշ Մարք, Եղիշէ Այվազեան, Զոհական (Համբարձում Յարութիւնեան, Զօհրապ Կարօն), Յովսէփ Բէշիշեան, Թորոս Ազատեան, Եդուարդ Սիմքէշեան, Արեգ Տիրազան...

Սիպիլ (Զապէլ Ասատուր) իր վերջին տարիները կ'ապրի, — մեռաւ 1934ին: Իր աշակերտուհիներէն ոմանք թարգմանական հերկի լծուած են, մինչեւ 1932 խմբուելէ ետք Հայկանոյշ Մարքի « Հայ կին » շաբաթաթերթին մէջ: Տոկուն արժէքներու, առողջ տաղանդներու փնտըռտուքին հետամուտ է մասնաւորաբար Մանուկ Ասլանեան, սակայն բոլոր թերթերուն մօտ ալ փոյթը կայ հովանի եւ ապաստան դառնալու նորեկներու: Այս գուրգուրանքը այնքան չեշտուած է, որ գրական հետեւութիւններու հետ նաե՛ւ բացասական իր անդրադարձումները կ'ունենայ, — արժանաւորներու եւ տպահով արժէքներու հետ՝ միջակութիւններ եւս դիրկ կը գտնեն օրուան մամուլին մէջ: (Հայ գրականութեան պատմական հոլովոյթին ու շրջանէ շրջան տողանցող անուններուն սեւեռող ոեւէ գրիչ, պարտքին տակ է գրական դատումի ու արժեւորումի իր չափանիշները հաշտ պահելու մէկ մի հանդրուանի ընկերային, ազգային եւ հոգեկան մեր պայմաններուն հետ, առնուազն ըմբռնելու համար թէ ինչո՛ւ, յաճախ, անարինութենէ տառապող անուններ կրցած են վարկի հասնիլ իրենց օրերուն...): 1915–1920ական թուականներէն դո՛ղ մը, սրսփուք մը կայ տակաւին 1930ական տարիներուն ապրող երէց թէ սկսնակ դէմքերու մօտ: Մամուլը եւ հոն իրենց առաջին կանչերով յայտնուող նորագոյները՝ քեմալական իշխանութեան եւ իր «բարակ»ներու մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ են, եւ այս իրողութիւնը տեսակ մը շնչահեղձութիւն է որ հոգեկան ճնշումի տակ կը պահէ հինները, նորերը թէ նորագոյները: Ամէն ինչ չես կրնար «պարպել». ըսելու ձեւերդ, ապրումներդ, նոյնիսկ բառերդ չես կրնար իրենց հեղումին ճամբով տալ թուղթին: «Հայ»ը, «ազգ»ը, ազգային պատկանելիութեան զգացումէն թելադրուող գրական ամէն հետաքրքրութիւն ու սեւեռում՝ լպրծուն գետիններ են: Ու տակաւին՝ ազգային ամօ՛թը, — հայ մամուլի եւ գրական բեմերու ետեւ սմսեղուկներ կան, որոնց չես կրնար վստահիլ:

Աւելին չենք ըսեր: Մենք ապրեցա՛նք այդ շրջանը, ու ծանօթ ենք այն մթնոլորտին՝ որուն մէջ արեւմտահայ գրականութեան պոլսական ոստանը փորձեց յետ Եղեռնի իր ածուն մշակել. եւ եթէ ուրուագծային վկայութիւններու սա մէկտեղումը ընելու հարկը կը զգանք՝ կ'ուզենք պարզապէս ընդգծել թէ մինչեւ 1910ական թուականներու պոլսահայ իրականութեան եւ Հանրապետական Թուրքիոյ յետ 1920ի «Իսթանպուլահայ» իրավիճակին միջեւ ենթահողային ու ստեղծագործական պայմաններու հիմնական փոփոխութիւն մը կայ:

×

Ատրինէ Տատրեանի 1930 – 1970ական թուականներու քառասնամեայ գրական վաստակը կ'ընդգրկէ մանկապատանեկան վիպակներ, հէքեաթներ, թատերագրային եւ դասագրքային գործեր, ինչպէս նաեւ քերթողական, վիպային եւ նորավիպային ստեղծումներ: Մինչեւ 1950ական տարիներ, առաւելապէս նուիրուած է մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ վիպակներու, թատերային ստեղծագործութիւններու եւ հէքեաթներու մշակման, միաժամանակ աշխատակցելով պոլսահայ եւ արտասահմանեան օրաթերթերու, պարբերականներու եւ տարեգիրքերու: Վերջին քսանամեակին՝ ստեղծագործական իր ճիգերը կեդրոնացած են առաւելապէս վիպական եւ յուշագրային սեռերուն վրայ, հրատարակուած թէ անտիպ գործերու գումարով մը, որոնցմէ գլխաւորները միայն կը յիշատակուին քիչ անդին:

Ծնած է Զորում, Սվազ: Մանկական տարիքի մէջ կորսնցնելէ ետք մայրը, — հօրը, կրտսեր քրոջ ու երկու եղբայրներուն հետ կը հաստատուի Գատըգիւղ, Պոլիս: Կ'աւարտէ տեղւոյն Արամեան – Ունճեան վարժարանը (ուր իր ուսուցիչներու կարգին եղած են Երուանդ Տէր-Անդրէասեան, Միքայէլ Շամտանճեան եւ Ատրինէ Ջիթունի), ու տարի մը ուսուցչական պաշտօն վարելէ ետք նոյն յարկին տակ, շրջան մը կը յաճախէ Ֆրանսացի քոյրերու երկրորդական վարժարանը՝ «Նոթր Տամ տը Սիոն»: Կը հարկադրուի կիսատ թողուլ ուսումը, երբ կը կորսնցնէ նաեւ հայրը: Մասնաւոր դասերու կը հետեւի Սիպիլի մօտ՝ գրական եւ թարգմանական ճիւղերու մէջ, եւ, ապրուստի հետամուտ, կը փորձէ կարուձեւի, լուսանկարչութեան ու մասնաւոր դասաւանդութիւններու ճամբով ինքնապահ դառնալ: 1943ին, իր եղբօր՝ Փրոֆ. Վահագն Տատրեանի միջոցով կ'անցնի նախ Վիէննա ապա Պերլին, իբրեւ ունկնդիր ուսանողուհի գրականութեան եւ իմաստասիրութեան, տեղւոյն համալսարանին մէջ: Երկրորդ Աշխարհամարտի լրումէն ետք կը վերադառնայ Պոլիս եւ պատեբազմական տարիներէ իր յուշերը կը հրատարակէ « Ժամանակ » օրաթերթի մէջ, միաժամանակ աշխատակցելով պոլսահայ գրեթէ բոլոր թերթերուն, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան զանազան հրատարակութիւններու:

Մանկապատանեկան գրականութեան իր չեշտուած հակումներուն վկայ կը դառնանք 1946էն սկսեալ, երբ Բագարատ Թեւեանի եւ Արմենուհի Խօզէյի հետ կը ձեռնարկէ «Պարտէզ» շաբաթաթերթի (յետագային ամսաթերթ) հրատարակութեան: Կը շարունակէ, միաժամանակ, քերթողական եւ առաւելապէս արձակ գրական գործերու մշակումը, 1946–1967 քսանէ աւելի տարիներու շրջանին հրատարակելով պատմուածքներու, վէպերու եւ թատերգութեանց շարք մը՝ թերթերու մէջ թէ առանձին հատորներով: Մանկապատանեկան երեսունի մօտ թատերագրային գործեր ունի, որոնցմէ չորսը միայն հրատարակուած են անջատ գրքոյկներով («Անիին զանձանակը», 1947. «Շուշիկին կաղանդը»՝ 1952. «Ձկնորսին աղջիկը»՝ 1954. «Զարթիկ հօրեղբօրին տունը»՝ 1953), մնացեալները (մեքենագրեալ, ներկայացուած Պոլսոյ թատերասրահներուն մէջ) ղրկուած են Երեւանի Գրականութեան թանգարանին: Ասոնցմէ անկախ են մանկապատանեկան եւ չափահասներու յատուկ վեց վիպակ – հէքեաթներ եւ ութ թատերագրային գործեր՝ որոնցմէ երկուքը միայն հրատարակուած են («Հանգրուան»՝ 1943, եւ «Այսպէս մեծցան անոնք»՝ 1954):

Վիպական – յուշագրային իր գլխաւոր գործերն են «Հայրը»՝ որ իբրեւ թերթօնլոյս ընծայուած է Պոլսոյ «Արեւելք» օրաթերթի 1939ի թիւերուն մէջ, «Մայրերուն վրայ» (վէպ), հրատարակուած անջատ հատորով, 1955ին, Պոլիս, «Մարդկային ցուցահանդէս» (պատերազմի յուշագրութիւն), հրատարակուած իբրեւ թերթօն՝ Պոլսոյ «Ժամանակ» օրաթերթի 1945ի թիւերուն մէջ, «Գեհենի ճամբուն վրայ» (վէպ)՝ հրատարակուած անջատ հատորով 1966ին, Պոլսոյ մէջ, «Զորբորդ մը կը փնտռուի» (վէպ), հրատարակուած անջատ հատորով 1971ին, Պոլսոյ մէջ:

Ամբողջական չէ այս պատկերը: Պոլսոյ «Երջանիկ» տարեգիրքերուն, Պոլսոյ եւ արտասահմանեան զանազան թերթերուն ու հանդէսներուն մէջ ստորագրած է պատմուածքներ, տպաւորական էջեր, բանաստեղծութիւններ եւ քրոնիկներ: Ունի նաեւ անտիպներ եւ անաւարտ ձեռագիրներ:

Գործերու սա այլազանութեան մէջ՝ 1920 – 1970 յիսնամեայ մեր գրականութիւնը յատկապէս վիպական ստեղծումներու ճամբով կ'ողջունէ կին սերունդի ամէնէն բազմարդիւն մշակներէն մին՝ որ արեւմտահայ աւանդութիւններուն հաւատարիմ մնալով հանդերձ, կ'ընդգրկէ նաեւ մեր ժամանակներէն տիպարներ, բարքեր, կենցաղային հակամարտութիւններ եւ հոգեկան պայքարներ: Մասնաւորաբար իր երկու վերջին վէպերը («Գեհենի ճամբուն վրայ» եւ «Զորբորդ մը կը փնտռուի») կը սեւեռին 1945–1970 քառորդ դարու մարդկային (համաշխարհային) եւ ազգային առումով փոթորկոտ վերիվայրումներու անդրադարձին՝ տարբեր թէ երիտասարդ սերունդներու կեանքի խմացումներուն, սիրային ապրումներուն, անհատական թէ հաւաքական հետամտութիւններուն վրայ: Դրագիտուհին ներկայ է իր զանազան տիպարներուն մէջ՝ իբրեւ անոնց ճշմարտութեան որոնումին, հոգեկան տապետութեան եւ ազնուականութեան ձգտումին, բարութեան

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԳԱՂՏՆԻ ՊՍԱԿ

Ալվառինջի կռուից յետոյ Գէորգը դարձաւ լուռ ու մտածկոտ: Գալէն եւ Փեթարայ Մանուկը հայդուկապետի վիշտը փարատելու համար նրան տարան Ս. Կարապետի անտառները:

Ինչպէս բոլոր ֆէդայիներին, այնպէս էլ Գէորգ Չաւուշին արգելուած էր ամուսնանալ: Սակայն Գէորգին տարիներ առաջ սիրահարուած էր Եղսօ (Հեղինէ) անունով Սասունցի մի աղջիկ, որին բռնի ամուսնացրել էին Պճուկ անունով մի երիտասարդի հետ:

Եւ ահա այն օրերին, երբ Գէորգը Ս. Կարապետի անտառում էր, Հեղինէն, Սասունից փախչելով, եկել էր Ս. Յովհաննու վանքը՝ իր քեռի Մկրտիչ վարդապետի մօտ:

Ես այդ ժամանակ գտնւում էի վանքում: Եկել էի վանքի հովիւների հետ պայմանաւորուելու, որ մեզ ուտելիք բերեն: Գլխաւոր հովիւը Գոմէր գիւղացի էր, Սարգիս անունով: Դրանը կանգնած՝ ես Սարգսին ցոյց էի տալիս, թէ ինչպէս պէտք է այդ ուտելիքը գաղտնօրէն դուրս բերուի իբրեւ չների առջեւ թափուող կեր եւ հասցուի ֆէդայիներին, երբ տեսայ, թէ ինչպէս շտապ քայլերով մի կին մօտեցաւ վանքին:

— Եղսօն է, — յուշեց Սարգիսը:

Ես իմ երեսը շուռ տուի, որ առիթ չունենամ անծանօթ կնոջ հետ խօսելու: Ինձ ձեւացրի ուխտաւոր:

— Իմ քեռին ն՞րսն է, — հարցրեց Հեղինէ՝ հովիւին դիմելով:

— Վանքում է, — յայտնեց Սարգիսը: Նկատեցի, թէ ինչպէս երիտասարդ կինը մի հայեացք նետեց ինձ վրայ եւ արագ-արագ կոխեց շէմքը:

— Ուխտի՞ է եկել, — հարցրի ես, երբ կինը արդէն ներս էր մտել:

— Սիրոյ ուխտի, — աւելացրեց Գոմերցին՝ տագնապալի նայելով նրա ետեւից:

— Դո՛ւրս վանքից, — լսուեց յանկարծ Մկրտիչ վարդապետի գայրալից ձայնը: Եւ մենք տեսանք, թէ ինչպէս վարդապետը այդ կնոջը դուրս էր հրում վանքից:

— Քեռի՛, ես Ս. Յովհաննու վանքն եմ եկել, որ դու ինձ արժանի դարձնես Գէորգի սիրուն եւ ոչ թէ վռնդես, — ասաց Հեղինէն՝ լալահառաչ չոքելով շէմքին, Մկրտիչ վարդապետի առաջ:

— Ես քո մազերը կը կտրեմ, անամօթ:

— Ես Գէորգին եմ սիրում, քեռի: Մեր ուխտը վաղուց է կապուած:

— Իսկ Պճո՞ւկը. չէ՞ որ դու ամուսնացած ես:

— Իմ սէրը Գէորգն է:

— Գէորգի հարսնացուն իր հրացանն է:

— Թող բոլոր ֆէդայիներից մէկը հրացանի փոխարէն ինձ սեղմի իր կրծքին, քեռի:

— Անպատկա՛ռ:

— Ես անպատկառ չեմ: Սիրելը մի՞թէ մեղք է: Ես եկել եմ վանքից միութիւն խնդրելու իմ եւ Գէորգի սիրոյ համար: Որտե՞ղ ես պահել նրան, քեռի: Բե՛ր Գէորգին ինձ մօտ: Ուզում եմ մի խօսք ասել նրան ու հանգիստ սրտով մեռնել:

— Դու հանգիստ սրտով չես մեռնի: Ես քո ծամերը կտրել կուտամ: Քո լէշը կեր կը դարձնեմ շներաց ու ագռաւաց: Շուտ վերադարձիր Պճուկի մօտ:

— Ինձ Պճուկի մօտ վերադարձ չկայ, քեռի: Ես Գէորգին սիրել եմ դեռ այն օրուանից, երբ նա Հալէպից Սասուն եկաւ: Նա այս վանքում է թաքնուած. բեր Գէորգին ինձ մօտ:

Այլեւս պարզ դարձաւ, որ այս ամբողջ պատմութիւնը կապուած էր Գէորգ Չաւուշի հետ, այն մարդու, որ ֆէդայական կարգապահութեան եւ ուխտի խստագոյն պահակն էր, մեր բոլորի հիացմունքի առարկան. մէկը, որ դաժանօրէն պատժել էր իր հօրեղբօրը եւ նոյնիսկ մի անծանօթ կնոջ հետ պատահաբար խօսելուս համար չարաչար ծեծի էր ենթարկել ինձ խորհրդաւոր Հրայրի գաւազանով: Մի՞թէ այդպիսի ֆէդային կարող էր այդքան գաղտնիքներ թաքցնել իր սրտում: Չէ՞ որ ծերունի Մակարը նրան Ս. Յովհաննու սօսիների պուրակն էր բերել, որ հեռացնի Մշոյ դաշտի չարաշուք վայրերից. ուր տեղի էր ունեցել Ալվառինջի կռիւը: Արդեօք, Գէորգ Չաւուշը չի՞ չարաշահել Մակարի ազնուութիւնը եւ Սիմ լերան կողերը մագլցելով՝ նպատակ չի՞ ունեցել Հեղինէի հետ հանդիպելու:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(89 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 5ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի լրագրողներու կամ՝ ինչպէս կ'անուանուի ժուռնալիստներու հինգերորդ համագումարը տեղի ունեցած է փետրուար 4ին, նորոգ կառուցուած ժուռնալիստներու տան մէջ (*)։

Զեկուցաբերը՝ միութեան վարչութեան նախագահը՝ Արտաւազդ Խաչիկեան նախ բնորոշած է լրագրողներու առաքելութեան բնոյթը յայտարարելով, թէ «Հանրապետութեան ժուռնալիստները, գլունուելով կուսակցութեան կանխագծումներու կատարման համար մղուող պայքարի առաջաւոր գծում» անհրաժեշտ ջանասիրութիւն ի յայտ բերած են, իսկ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ալ «բազմիցս քննարկել է մամուլի, հեռուստատեսութեան, ռադիոյի գործունէութեան արմատական հարցերը»։

Վերջին տարիները զգալի կերպով աճած է թերթերու, հանդէսներու եւ հանդէսատիպ հրատարակութիւններու տպաքանակը, որ երեք միլիոնէ աւելի է։

Զեկուցաբերը ապա մատնանշած է Հայաստան կատարուող շատ կարեւոր աշխատանքներէ մէկը.— «Հանրապետութիւնում յաջողութեամբ է իրականացւում Վ. Ի. Լենինի երկերի լիակատար ժողովածուի, Կ. Մարքսի, Ֆ. Էնգելսի աշխատութիւնների հրատարակումը։ Կուսակցական, գաղափարական, տնտեսական աշխատողներին մեծ օգնութիւն են ցոյց տալիս ՍՄԿԿ Կենտկոմի գլխաւոր քարտուղար ընկեր Լ. Ի. Բրեժնեւի յօդուածների ու ելոյթների ժողովածուների հայերէն հրատարակութիւնները, որոնցում վառ կերպով արտացոլուած է կոմունիզմի նիւթատեխնիկական բազայի ստեղծման, սոցիալիստական յարաբերութիւնների կատարելագործման, խաղաղութեան ծրագրի իրականացման ասպարէզում կուսակցութեան ծաւալած բազմաբեղուն գործունէութիւնը»։

Զեկուցաբերը դիտել տալէ ետք, թէ մասսայական ինֆորմացիայի մարմինները նպատակասլաց աշխատանք ծաւալած են Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարին որոշումները, Բրեժնեւի 1976 Հոկտեմբերի արտասանած ճառին կէտերը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան 26րդ համագումարի որոշումները ժողովրդական զանգուածներուն փոխանցելու ուղղութեամբ, թերիներ ալ գտած է այս մարզին մէջ.— «Սակայն մասսայական ինֆորմացիայի մարմինների գործունէութեան վերլուծութիւնը ցոյց է տալիս, որ դեռեւս ոչ բոլոր ստեղծագործական կոլեկտիվներն են աշխատում անհրաժեշտ նպատակասլացութեամբ։ Էկոնոմիայի, սոցիալիստական մրցութեան հարցերը, կուսակցական կազմակերպութիւնների բազմակողմանի գործունէութիւնը յաճախ խոր ու հանգամանալի լուսաբանում չեն գտնում։ Այդ կարեւոր թեմաներին նուիրուած նիւթերը կրում են մակերեսային բնոյթ, չեն բացայայտում գործի էութիւնը, չեն բարձրացնում խոշոր պրոբլեմները»։

Ա. Խաչիկեանի զեկուցումին մէջ կարեւոր տեղ գրաւած է այսպէս կոչուած ժուռնալիստների պրոֆեսիոնալ պատրաստութեան հարցը։ Ասիկա կը նշանակէ, որ լրագրողները պէտք է «անդուլ կերպով տիրապետեն մասսաներին քաղաքականապէս համոզելու լենինեան արուեստին, սովորեն կոմունիստական իդէալների պրոպագանդումը շաղկապել գործնական խնդիրների լուծման հետ, համոզուած կերպով, յարձակողական դիրքերից պայքարեն գաղափարական հակառակորդների դէմ»։

Այս գետնի վրայ զեկուցաբերը յիշեցուցած է լրագրողներու սահմանուած երկու կարեւոր աշխատանքներ։ Առաջինը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 60ամեակն է եւ, հետեւաբար, «Հանրապետութեան ժուռնալիստները կոչուած են է՛լ աւելի խորը պրոպագանդելու Հոկտեմբերի գաղափարները, մեր իրականութեան բազմաթիւ փաստերով ցոյց տալու սովետական ժողովրդի պատմական նուաճումները, մոլորակով մէկ լենինեան գաղափարների յաղթարշաւը»։ Երկրորդը Արեւելեան Հայաստանի նուաճման 150ամեակն է 1978 Փետրուարին, կամ ինչպէս կը սահմանուի պաշտօնապէս՝ «Ռուսաստանի կազմի մէջ Հայաստանի մտնելու 150ամեակը»։ Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէն որոշում տուած է, թէ «աշխատաւորները այդ տօնը կը նշեն քաղաքական եւ աշխատանքային մեծ ակտիվութեան պայմաններում, ՍՄԿԿ 25րդ համագումարի պատմական որոշումների յաջող իրականացման համար իրենց ջանքերը մոբիլիզացնելու նշանաբանով, ռուս մեծ ժողովրդի, մեր սոցիալիստական հայրենիքի բոլոր եղբայր ժողովուրդների հետ հայ ժողովրդի անխախտ բարեկամութեան յետագայ ամրապնդման, կոմունիստական շինարարութեան ասպարէզում սովետական եղբայր ժողովուրդների նուաճումների եւ յաջողութիւնների, կոմունիզմի համար մղուող համատեղ պայքարում նրանց բարեկամութեան եւ համագործակցութեան բարեբեր արդիւնքների լայն պրոպագանդման նշանաբանով»։

×

Համագումարէ ետք գումարուած է Հայաստանի ժուռնալիստներու Միութեան վարչութեան նորընտիր կազմի լիակատար նիստը։ Վարչութեան նախագահ վերընտրուած է Արմէնփրէսի տնօրէնը՝ Ա. Խաչիկեան։ Տեղակալներն են՝ «Սով. Հայաստան» օրաթերթի խմբագիր Լ. Կրոյեան, «Կոմունիստ» թերթի (ռուսերէն) խմբագիր Բ. Մկրտչեան։

(*) Նախորդ 4րդ համագումարի թուականն էր 1971, Նոյեմբեր 12։

ու մարդկային անկորնչելի արժանիքներուն ներքին ձայնը։ Վիպագրին դասական շնորհներէն մէկն է տիպարներու առանձնայատուկ ինքնութիւնը (իբրեւ խառնուածք, միտք եւ զգացական էակ) տալ ոչ-պատմողական՝ այլ բացառապէս խօսակցական թեքնիքի համբով, ու Տատրեան, երբեմն շատ տարածուելով հանդերձ, կրցած է ապրեցնել զանոնք, իր հերոսները վերածել կենդանի, իրական, «մերկ» ու անկեղծ հոգիներու։

Մեր տաղնապանքին եւ դիմայեղումներուն վկայութիւն մը կայ արձակ իր բոլոր էջերուն մէջ։ Լեզուական նպաստն ալ՝ առանձնապէս ուշագրաւ։ Եթէ երբեմն կը ծաւալի, յաճախ նաեւ կը խտանայ. սակայն՝ երկու պարագաներուն ալ, »թերթօն»ային որակէն կը փրկուի՝ հասնելով գրական ստեղծումներու գեղագիտական պահանջներուն պատասխանելու մակարդակի մը։

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(22)

(*) Կենսագրական գիծերը, լրիւ, ստացած ենք իրմէ։ Ծննդեան թուականը՝ մեր միջոցներով։ — Մենագրային մեր բոլոր նշմարներուն մէջ հիմնուած ենք իրենց իսկ կողմէ մեզի տրամադրուած տեղեկութիւններու վրայ։ Մնացած դէմքերու պարագային՝ զանազան հրատարակութեանց մէջ տեղ գտած ինքնակենսագրականներու վրայ։ — Մ. Թ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՋԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Մօտ 400 հոգիի ներկայութեամբ, աննախընթաց յաջողութիւն մը եղաւ, Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կազմակերպած պարահանդէսը, որ տեղի կ'ունենար Փետրուար 12, Շաբաթ գիշեր, ճափոնական ոճով նորակառոյց Նիքքօ պանդոկի շքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ։ Խանդավառութիւնը անընդհատ կը շարունակուէր, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 8, շնորհիւ Տէտէճեան վարդուն նուագախումբին, ու նաեւ նորայայտ հիանալի ձայնով հայ երգիչին՝ Մարթէն Եօրկանցի, որ հասարակութեան կը հրամցնէր, վերջերս իր հրապարակ հանած սկաւառակին հայկական բազմաթիւ երգերը՝ ազգաշունչ, իրապաշտ եւ սիրային բնոյթներով։ Որքան փափաքելի պիտի ըլլար, այդ տաղանդաւոր երգիչին մասնակցութիւնը ապահովել այսուհետեւ, հայկական հանդէսներու գեղարուեստական բաժնին մէջ, զինք յաճախ վայելելու գոհունակութեամբ։

Հաճոյքը ունեցանք նաեւ լսելու պահ մը, շատ երիտասարդ հայ նուագածուներու խումբ մը։ Շատ գովելի նորութեան մը կը հանդիպէինք, ինչպէս Խսաեանի եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի երիտասարդաց կազմակերպած Ծնունդի եւ Ամանորի զարթօնքներուն, եւ այդ անշուշտ շնորհիւ հայկական նուագախումբերուն, բոլոր պարերը, սկսեալ հինաւուրց Թանկոյէն մինչեւ այս օրերու ճերքերը, կը պարուէին ընդհանրապէս հայկական վիպային եւ խրախուսիչ եղանակներով, ինչ որ բուն պարահանդէսին իսկ կուտար հայկական դրոշմ մը։ Այդ հայկական եղանակներով է որ երկսեռ երիտասարդութիւնը կը կատարէր նաեւ խմբովին հայկական շուրջպարեր, բնականաբար մեծ մասով Լիբանանէն ժամանածներ կային մէջ։

Ինչպէս կը ծանուցուէր «Յառաջ»ի ազդին մէջ, Կապոյտ Խաչի երիցս շնորհաւորելի կարգադրութեամբ, հասոյթը պիտի յատկացուի Պէյրութի ճեմարանին։ Մաղթենք որ, ինչպէս կ'ըսուի, «կոկիկ» գումար մը ապահովուած ըլլայ, որովհետեւ շատ ծախքեր են եղած, պարահանդէսը լաւագոյնս կատարելու համար։

ԳԵՂԱՄ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ «Կրանտ Պրըթանեը» պանդոկին մէջ, Փետր. 5ին, Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնախումբը հանդիպում մը ունեցած է Կիպրոսի Խորհրդարանի նախկին նախագահ Քլերիտեսի հետ։ Հանդիպումին ներկայ եղած են նաեւ Աթէնքի մէջ գործող Արեւելեան Միջերկրականի Ընկերակցութեան, Մարդասիրական Միութեան, Յունաստանի Համալսարական Միութեան եւ Ազգային Ժառանգութեան Պահպանման Ընկերակցութեան ներկայացուցիչները, որոնց հետ յարաբերութիւններ ունի Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնախումբը։ Քլերիտէսի հետ հանդիպումի ընթացքին արծարծուած են Հայ Դատի եւ Կիպրական Հարցի վերաբերեալ խնդիրներ։

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Կաթողիկոս Խորէն Ա. Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի կողմէ պարգեւատրուած է Պատուոյ Լեգէոնի Հրամանատարի շքանշանով, զոր յանձնած է Ֆրանսայի Լիբանանի դեսպանը՝ Իւպէր Արկօ, Փետր. 12ին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (287)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԻԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

Անծանօթը ոստիկանապետը օդին մէջ բարձրացուցած տունին մօտեցաւ եւ ոտքով դուռը զարկաւ։

Երբ դուռը բացուելով անծանօթին դէմքը լուսաւորուեցաւ, Ճէնարօ զայն ճանչնալով խեղդուկ ձայնով մը մրմնջեց.

— Սքալապրինօն է...։

Արդարեւ, Վենետիկի գաղտնի ոստիկանապետը առանց տրամաբանելու որեւէ գործ չէր տեսներ. ամէնէն վտանգաւոր պարագաներու իսկ կացութիւնը կ'ուսումնասիրէր, կը քննէր եւ ինչ միջոց որ ի նպաստ իրեն կը վերջանար, այն միջոցին կը դիմէր։

Երկիւղի մէջ տեսակ մը վայրագ բանաստեղծութիւն կայ։ Ով որ բանաստեղծ չէ, կամ քիչ կը վախնայ, կամ բնաւ չի վախնար։

Կիտօ Ճէնարօ բանաստեղծ չէր. հոգեկան շարժումներով ժամանակ կորսնցնող մարդ չէր ան։ Եթէ մահամերձ ալ ըլլար, դարձեալ հոգէառ հրեշտակը պիտի ըմբռնէր, զայն կաշառել կամ համոզել պիտի ջանար եւ կամ թուաբանական հաշիւով մը ինքզինքը անոր ձեռքէն ազատելու համար կորուկ միջոցներու պիտի դիմէր։

Կիտօ Ճէնարօ, մտածելով որ Պարթոլօ սուտ խօսած էր Սքալապրինօ մեռած է ըսելով, գոհացում ստացաւ։

Հական ոստիկանապետը գետնայարկի սենեակներէն մէկուն մէջ գետին դրաւ։ Այս սենեակը Տանտոլօներու նախկին ճաշարանն էր։

Ռոլան եւ Ֆիլիփ հոն էին։

Երբ Ճէնարօ շարժելու յատկութիւնը վերստացաւ, ամէն բանէ առաջ թեւերը շփեց եւ Սքալապրինոյի դառնալով ուրախ - զուարթ ըսաւ.

— Սիրելի մարդուկս, կը շնորհաւորեմ, մատներդ երկաթէ շինուած աքցանի կը նմանին եղեր...։ Միսերս գէշ ճզմեցիր։

Ռոլան նայուածքով մը Սքալապրինօն հարցափորձեց.

— Անկէ ժամ մը առաջ դուրս ելած ատենս մտածեցի որ անգամ մը պարտէզին պատին շրջանը ընելով գէշ բան մը ըրած պիտի չըլլայի, պատասխանեց հըսկան։ Եւ ահա այդ միջոցին տեսայ որ մեր սիրելի պարոնը պարտէզին պատէն վեր շուլլուելով պարտէզ կը մտնէր։ Իր ետեւէն ես ալ ցատքեցի եւ քայլ առ քայլ իրեն հետեւեցայ... եւ այն միջոցին երբ միեւնոյն ճամբէն կծիկը դնելու կը պատրաստուէր, ծուղակը ինկած մուկի մը պէս օձիքէն բռնեցի։

— Իրա՞ւ այդ բաները ըրիր, գոչեց ոստիկանապետը հիացումով։

— Հոս ըլլալէդ իրաւ ըլլալս կը հաստատուի չէ՞։

— Էհ, ուրեմն, կը շնորհաւորեմ, բարեկամս։ Ես ալ անանկ կը կարծէի որ իմ աչքերս, իմ քիթս եւ իմ ականջս չունեցող մէկը հետքս երբեւան պիտի չկրնար հանել։ Սխալեր եմ, կը շնորհաւորեմ։

— Ո՞վ էք դուք, հարցուց Ռոլան։

— Խեղճ ու կրակ նաւավար մը որ ձեր վեհանձնութեան կ'ապաւինի, պատասխանեց ոստիկանապետը։ Եթէ զիս ոստիկանութեան յանձնելու ըլլաք, կորսուած օրս է։ Երկու տարիէն հինգ տարի արեւի երես պիտի չտեսնեմ։

— Ի՞նչ ընելու եկած էիր հոս։ Անկեղծօրէն խոստովանէ ամէն բան, ես քու գիտցած մարդոցմէդ չեմ, քեզ ոստիկանութեան յանձնելու որեւէ միտք չունիմ։

— Այս մարդը ձեռքս քանի մը դուրուշ դնելով զիս պիտի ճամբէ, մտածեց ոստիկանապետը։ Անգամ մը որ դուրս ելլեմ, կէս ժամէն վերադառնալով զինքը պիտի բռնեմ։

Եւ գլուխը խոնարհեցնելով այնպէս մը ձեւացուց որ յանցանքը խոստովանելու կ'ամչնար։

— Էհ, խօսէ նայիմ, եւ ջանա որ ճշմարտութիւնը խօսիս։

— Կ'ամչնամ, պարոն, ճշմարտութիւնը խոստովանիլը քիչ մը դժուար պիտի ըլլայ։

— Քեզ ազատ պիտի արձակեմ այն պարագային երբ համոզուիմ որ ըսածդ ճշմարտութիւն է։ Բայց եթէ ստելու ըլլաս, գործդ գէշ է։

— Շատ լաւ, պարոն, ճշմարտութիւնը պիտի խօսիմ։ Ատենէ մը ի վեր գործերս աւրուած էին։

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՎԻԷՆ.—

Պ. Ջաւէն Կարապետեան, Պ. Սագօ Կարապետեան, Օր. Հելէն Կարապետեան, այրի Տիկին Անժէլ Սեքստեյլի եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Լիւսիէն Ֆրանքուզ, Տէր եւ Տիկին Իշխան Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Րոպէր Ալփ, Տէր եւ Տիկին Կարօ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մալվօ, Ալէն, Միշէլ, Փաթրիք, Քրիսթիան, Տօմինիք, Ալեքս, Լօրանս, Ֆապիէնն, Ֆիլիփ, Ալեանաքեան եւ Օհաննէսեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՂԱԶԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
(ծնեալ Հայկուհի Թէքկէօզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 23ին, 170 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Փետր. 25, ժամը 9ին Սէնխւելի եկեղեցին եւ թաղումը կը կատարուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Առնուվիլ - Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Յակոբ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր, Տիկին Աշխէն Աւետիսեանէ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

որուն ընթացքին 1976ի Հարենց գրական մրցանակը կը յատկացուի վաստակաշատ գրող ՅԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻԻ, Կիրակի Փետր. 27, ժամը 13ին Բիծա-Ոսկեան ճաշարանը 139 Ռիւ Սէն-տ'Օնօրէ, Փարիզ
Մեթրօ Լուվր
Ճաշագին 55 Ֆր.

Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով
824-63-46 կամ 242-14-81

Գեղարուեստական բաժին — երգ, նուագ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սայաթ Նովա նուագախումբին, Կիրակի, Փետր. 27 կ. վ. ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը՝ 295 Պուալօ փողոց Լիոն 3րդ

Առատ կերուխում, հայկական աղանդեր, խմիչք, երգ, պար, հաճելի հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նախկին սանուհիներու Միութեան պարահանդէսը ի նպաստ վարժարանի սանուհիներուն, Շաբաթ Մարտ 5, ժամը 21ին, Մշակոյթի նորակառոյց «Վասպուրական» շքեղ սրահին մէջ՝
12-14, Rue St. Basile
Orchestre CLAUDE MORAN
et ses animateurs
COTILLONS, AMBIANCE

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ - Պուա Գոլոմպի եւ շրջանի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մարտ 6, Կիրակի ժամը 16ին Պուա Գոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա - Գոլոմպ:

Բանախօս Տքթ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ Միհրան Էլմայեանի, ամերիկահայ երգչուհի՝ Վիրժինիա Թաքիի եւ պանծօ՝ Սէլոյեանի:

Կը ցուցադրուի՝ «Երեւան լոյսի քաղաք» ֆիլմը, պատրաստուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի երիտասարդաց Ակումբի անունով՝ Մանուկ Ադամեանի կողմէ:

Մուտք 15 Ֆր.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Փետր. 24, ժամը 20.30ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները, Ուրբաթ (Փետր. 25) երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ ԴՊՐՈՑԻ ՑԱՐԿԷՆ ՆԵՐՍ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած դպրոցի տարեկան հանդէսը Փետրուար 26, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Ուսանողներու կողմէ երգեր եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ արտասանութիւններ:

Այս առթիւ կը զուարճացնէ ՓԱՐՈՍ նուագախումբը:

Նուէրներ մանուկներուն:

ՎԱԼԱՆՍ — ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ ընտրողական մարմնի երկու տարուան նստաշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ լուսաւորչական համայնքը, նոր ընտրութեան համար, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ, 6 Ռիւ Ֆավանթին, Հինգշաբթի Փետրուար 24 ժամը 21ին: Օրակարգ.— Երկու տարուան նստաշրջանի բարոյական եւ նիւթական զեկուցում եւ ընտրողական մարմնի ընտրութիւն:

ԺԱՔ ՀԷԼԵԱՆ

Իր 14 նուագածուներով եւ պարուհիներով կը մասնակցի
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
Մարտ 13
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Տէր և Տիկին Սարգիս Առաք (Պոլիս)
Տէր եւ Տիկին Տարօն Նուրիճանեան (Սէն-Միր լ'Էքոլ)

ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւակներուն՝

ԱՆԱՀԻՏԻ եւ ՖԻԼԻՓԻ (Վարուժան)

նշանախօսութիւնը որ տեղի ունեցած է Պոլիս, Փետր. 6, 1977

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

(Հայրենական տեսարաններ, 1915 Թուականը, հայկ. դիմադրութիւնը, հայկ. Լեգէոնը, եւայլն)

Կը ներկայացնէ՝

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԸԼԵԱՆ
(Տեսուչ
Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի)
Ուրբաթ, Փետր. 25, ժամը 20.30ին
ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

L'UNION GENERALE
ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
organise

Exposition

« L'ART MÈNE A L'U.G.A.B.
Du Vendredi 25 au Dimanche 27 Fév.
(de 15 h. à 21 h.)

exposition des œuvres des membres de l'UGAB — Peinture, dessin, sculpture, photo, tapisserie, gravure, tissu, modelage, reproduction, compositions diverses.

Centre Culturel Alex Manoogian

118, rue de Courcelles — PARIS 17e

Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մինաս Ալաճաճեան (Ուրֆացի) կը փնտռէ եղբօր որդին Ժան Ալաճաճեան, մայրը՝ Եղիսաբէթ (Թրիփոլի, Լիբանան), պատերազմէն ետք, ինք եւ մայրը փոխադրուած են Փարիզ, ուր ինք ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ: Արհեստով՝ ելեկտրագէտ:

Իրմէ կամ լուր ունեցողներէն գրել՝
Minas Alagiagian
1315 Beverly Blvd. Ap. 314
Montebello
Calif. 90640
U.S.A.

THEATRES DES CHAMPS-ELYSEES
15, Avenue Montaigne
Samedi, 5 Mars à 20 h. 45

DANSES & CHANTS ARMÉNIENS

Sipan-Komitas Sayat-Nova Naïri

Organisé par le Comité de Gestion de la Maison de la Culture Arménienne de Paris Rue Bleue)

BILLETS EN VENTE
M. C. A., 17 Rue Bleue, Paris 9e
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES, 15, Ave. Montaigne
Ets. MICHELE, Ave. P. Vaillant-Couturier, Alfortville.
Ets. BOGHOS, 902, Ave. Roger Salengro, Chaville
Epicerie NIGOGHOSSIAN, 121 Ave Hendi Barbusse, Arnouville
Pour tous renseignement : H. KULTCHYAN, Tél. 926-40-47

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

BIENNALE QUATRA 77

DU 24 AU 28 MARS
12 MANIFESTATIONS CULTURELLES NON-STOP
MUSIQUE - CINEMA - POESIE - EXPOSITIONS

AVEC LA PARTICIPATION DE
ALEXANDRE HAROUTIUNIAN - EDOUARD MIRZOYAN
ADAM KHUDOYAN - ARNO BABADJANIAN
MANOUG PARIKIAN - SUSANNA MILDONIAN
RAFFI PETROSSIAN - ANGELE GARABEDIAN
ANI GAZARIAN - ANI ADJEMIAN SETA TANYEL
AIDA MOURADIAN - PHILIPPE MULLER
ARA GULER - SONIA VARTANIAN
ENSEMBLE INS. QUATRA ET CYRIL DIEDERICH

Réservations : 260 74 78

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
25
VENDREDI
25 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 30

LE NUMERO 1.30 F
52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.799
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
52e ANNÉE — N° 13.799

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՃԻՃՈՒՄ ՃԸՆԵՐ

Նախագահ Քարթըրի բանագնացը Անգարայէն Նիկոսիա անցաւ, միշտ փորձելով միջին ճամբայ մը գտնել Կիպրոսի հարցին եւ նաեւ սերտացնել Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները: Թուրքիոյ համար բան մը կայ որ պարզ է՝ Ամերիկա պէտք է հրաժարի «Ցունաստանին նպաստող» իր քաղաքականութենէն եւ անկողմնակալ ըլլայ: Այս բանաձեւը Թուրքերէնի թարգմանուած մէկ իմաստ ունի. — անկողմնակալ ըլլալ կը նշանակէ Թուրքերու նպաստաւոր դիրք բռնել, որովհետեւ երբ իսկապէս արեւմուտքը անկողմնակալ ըլլայ, Թուրքերուն համար յունասէր եղած կ'ըլլայ...:

Ուրեմն Թուրքերը քաղաքավարութեամբ ընդունեցին Քլիֆորտը, ոչ աւելի: Անգարայի լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Ամերիկացին պնդած է որ Թուրքերը «բան մը ընեն» Կիպրոսի հարցին մերձաւոր կարգադրութեան մը համար, որպէսզի ամերիկեան Խորհրդարանը (Քոնկրէս) դրական որոշում մը տայ Թուրքիոյ տրուելիք զէնքերուն համար: Թուրքերն ալ իրենց կարգին շեշտած են թէ Թուրքեւամերիկեան համաձայնագիրը պէտք է վաւերացուի մինչեւ Մայիս: Տեմիրէլ կ'աճապարէ մանաւանդ ի նախատեսութիւն Հոկտեմբերի ընտրութիւններուն: Արդարեւ, Թուրքեւամերիկեան դաշինքին վաւերացումը եւ զէնքի հայթայթումը իսկ կը քաշէ իր հացին մինչ հակառակ պարագային, ընդդիմադիր Հալքը քիչ մըն ալ աւելի կը կարծրացնէ իր դիրքը:

Կիպրոսի համար սակայն Թուրքերը երրորդի միջամտութիւն չեն ուզեր, ըստ իրենց Աթէնք եւ Անգարա կրնան գիրար հասկնալ: Թերճիւման, որ կառավարութեան մօտ թերթ է, կը գրէ թէ Քլիֆորտ խոստացած է Թուրքիոյ ի մօտոյ զինուորական կազմած ղրկել 250 միլիոն տոլար արժողութեամբ: Տեմիրէլ ալ միշտ գգուշ է եւ խոհեմ եւ կրկին յետաձգեց Թուրքեւխորհրդային դաշինքին ստորագրութիւնը: Դաշինքը պատրաստ է աւելի քան տարի մըն է:

× Մինչ Ամերիկա դեռ չէ որոշած Թուրքիոյ տրուելիք զէնքերու հարցը, Անգարա ուրիշ շուկայ փնտռեց եւ անշուշտ... գտաւ: Ասոնց կարգին արեւմըտեան Գերմանիա, որ հրասայլ պիտի հայթայթէ եւ Ֆրանսա որ գլխաւորաբար օդանաւ եւ հրթիռարձակ մարտանաւ պիտի տայ: Այս առընչութեամբ Փետր. 21ին Անգարա ժամանած է ֆրանսական պատուիրակութիւն մը, որ շփումներ կ'ունենայ կառավարական անձնաւորութեանց հետ: Այս մասին Թուրք շրջանակները կ'ըսեն.—

«Ֆրանսայի պիտի առաջարկուի ըլլալ այն բարեկամ երկիրը, որ պատրաստ է Թուրքիոյ տալ Ամերիկայի զլացած զէնքերը: Ֆրանսական պատուիրակութեան հետ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, Թուրք կառավարութիւնը պիտի հարցնէ թէ Ֆրանսա տրամադի՞ր է տալու խնդրոյ առարկայ զէնքերը, այսինքն անոնք որոնք չտրուեցան Ամերիկայի կողմէ: Ձեռնարկներ պիտի կատարուին, Թուրքեւֆրանսական գործակցութեան զարկ տալու համար: Եթէ Ֆրանսա այս ուղղութեամբ օգտակար ըլլայ Թուրքիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, ամերիկեան զինեալ օժանդակութեան հոգը կը ջնջուի ինքնին»:

ԱՄԱԼՐԻՔ «ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԷ»

Ամալրիք Չորեքշաբթի օր այն եզրակացութեան հասեր է թէ տարբերութիւն չկայ Քա. Ժէ. Պէ.ի եւ ֆրանսական ոստիկանութեան միջեւ քիչ մը շատ առաջ տանելով իր վրդովումը: Ի՞նչ է ուզածը: Կ'ուզէ որ Ժիսքար զինքը ընդունի, զինքը լսէ: Նախագահը չուզեր եւ Էլիզէի բանբերը կը ճշդէ նոյնիսկ. «Ֆրանսա այցելող օտարներուն չի մնար ունկնդրութիւն ճշդել Հանրապետութեան Նախագահին» եւ կ'աւելցնէ ի մխիթարութեան գայթակղեալ մտաց. «Ֆրանսա ուշադիր պիտի ըլլայ առանց բարեացակամութեան, որ Հելսինքիի համաձայնագրերը գործադրուին պէտք եղածին պէս», ինչ որ առնուազն «զզուելի կեղծաւորութիւն» կ'որակուէր Հինգշաբթի օր Ֆիլիփ Թեսոնի կողմէ (Քոթիտիէն տը Փարի):

Ամալրիք բաւական բան սորված է արեւելեան կողմն աշխարհի, շատ բան ալ ունի սորվելիք արեւմտեան կողմն աշխարհի: Դեռ պէտք է գիտնայ թէ ինչ է «դիւանագիտութիւնը», թէ պէտք չէ տարուիլ հոգեշահ ճառերէ եւ «ազատութեան ախոյեաններէ» որոնք ի հարկին կը մոռնան ամէն բան:

Ուրեմն Չորեքշաբթի, Ամալրիք ցուցատախտակ մը ձեռքը կեցաւ Էլիզէի առջեւ: Ցուցատախտակին վրայ գրուած էր «Պահանջեցէ՛ք Հելսինքիի համաձայնագրերու գործադրութիւնը»: Ոստիկանները զինքը տարին ոստիկանատուն, ուր սակայն ինքնութեան քննութիւն չկատարուեցաւ եւ վերադարձաւ Էլիզէ, ուր բոլոր «Սիրքիւլէ, սիրքիւլէ»ներուն պատասխանեց՝ նիէթ: Յետոյ որոշեց ծոմ բռնել, խորհրդանշական ծոմ մը մինչեւ ժամը 22, տեսակ մը պահք, ճիշդ այն օրը երբ քրիստոնեաներուն պահքը կը սկսէր:

Էլիզէէն յուսահատ, որոշեց Պօպուր այցելել, երեւի կ'ուզէ անպայման երթալով աւելի յուսախաբ ըլլալ Ֆրանսայէն: Յետոյ կ'անցնի Արեւմտեան Գերմանիա, ուր նաեւ զինքը չուզեր ընդունիլ վարչապետը: Վերջապէս Ամալրիք չի հասկընար թէ Արեւմուտքը շատ կը սիրէ քաջալերել խորհրդային ընդդիմադիրները, մանաւանդ երբ տեղւոյն վրայ կը մնան, բայց չի սիրեր որ փորձանք դառնան իր գլխուն եւ մանաւանդ չխանգարեն: Ու բոլոր Էլիզէներու դուռներուն վրայ գըրուած է.—

« NE PAS DERANGER »
« DON'T DISTURB ».
Եւ վերջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)

ՔԱՐԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան վիճակագրութեան բաժինը՝ Գրիգոր Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ, վիմագրական խումբ մը կեանքի կոչած էր Դաշնակցային Ռուսիա գտնուող նախկին հայկական գաղութներու մէջ նիւթեր հաւաքելու համար: Խումբը պատմագիտական մեծ արժէք ներկայացնող բազմաթիւ արձանագրութիւններ կրցած է հաւաքել, որոնց մեծ մասը կը վերաբերի հայ եւ ռուս ժողովուրդներու դարաւոր կապերուն, ինչպէս նաեւ հայ եւ ռուս զինուորական, հանրային եւ քաղաքական գործիչներու, գիտութեան ու մշակոյթի երախտաւորներու կեանքին ու գործին: Ինչպէս ծանօթ է, Սելճուքներու, ապա Թաթար – Մանկոլներու արշաւանքներէն ետք Հայեր Հայաստանէն մեծ թիւով արտագաղթած են Վոլգայի ափերով դէպի հիւսիս եւ հաստատուած՝ Կազանէն մօտ 250 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնուող Մեծ Բոլգար քաղաքը: Մեծ Բոլգարի մէջ հայկական մեծ գերեզմանատուն մը կայ, ուր 1722ին այցելած է Ռուսիոյ Պետրոս Ա. կայսրը, որ հետաքրքրըւած է հայերէն լեզուով գրուած տապանագրերով եւ հայ զօրավար Իվան Վասիլեւին յանձնարարած՝ թարգմանել եւ իրեն ներկայացնել անոնց մէկ մասը, այնուհետեւ կարգադրած է գերեզմանատունը հոգատարութեան տակ առնել: Հետաքրքրական է նաեւ այն՝ որ մինչեւ այսօր Կազանի համալսարանի երկրորդ յարկին վրայ, պահուած է ուշադրաւ արձանագրութեամբ վէմ մը, որ կը վերաբերի 1435ին: Հայերէն արձանագրութիւններ յայտնաբերուած են նաեւ Տէտիուշի գիւղին մէջ (Կոյբիշեւի շրջան, Թաթարական ինքնավար Հանրապետութիւն), իսկ Կազանի պետական թանգարանին մէջ յատուկ անկիւն մը յատկացուած է հայերէն լեզուին առընչուող յայտնաբերուած առարկաներու: Գիտական խումբը թանկագին նիւթեր հաւաքած է Լենինգրադէն. անոնց մէկ մասը կը վկայէ 1812ի պատերազմին մասնակցած հայ զօրավարներու եւ զինուորներու մասին: Սմոլենսկի հայկական գերեզմանատան մէջ գտնուող տապանաքարի վրայ հայերէն եւ ռուսերէն գրուած է. «1812ին, մասնակցելով հայրենիքի թշնամիների դէմ բազմաթիւ պատերազմների, Բորոդինոյի, ճակատամարտում սպաննուեց գվարդիայի շտաբս – կապիտան երեսուներեքամեայ Ջահալ Փիրալեանը (Փիրալով) »: Ուրիշ վիմագրութենէ մը կը տեղեկանանք, որ բազմաթիւ շքանշաններու տէր՝ սպայ Յարութիւն Եղիազարեան սպաննուած է 1813 Հոկտ. 4ին, Լայպցիգի արիւնահեղ ճակատամարտին: Արձանագրութիւններէն մէկուն մէջ ակնարկութիւն կայ զօրավար Սուվորովի բարեկամ Յովակիմ Խաչատրեանի մասին: Փաստաթուղթերէն մէկուն մէջ ըսուած է, որ Գրիգոր Խալդարեան, Նոր Ջուղայէն Անգլիա երթալով, սորված է տպագրութեան գործը եւ Պետերբուրգ հաստատուելով՝ 1780ին հիմնած է տեղւոյն հայկական առաջին տպարանը եւ յաջորդ տարին իսկ հրատարակած է առաջին հայռուսերէն բառարանը՝ «Գիրք, որ կոչուի շաւիղ լեզուագիտութեան» վերնագրով: Հոն թաղուած է ռուսերէն լեզուի առաջին դասագիրքի հեղինակը՝ Կղէոպատրա (Մարիամ) Սարաֆեան, Սարգիս Լորիս-Մելիքեանցի կինը: Հետաքրքրական դէպք մը. 1774ին իննամեայ Մարիամ, իր հօր՝ Մովսէս Սարաֆեանի հետ կը մտնէ ռուսական պալատը, Եկատերինա Բ. կայսրուհիի մօտ. հայրը կը ներկայացնէ Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութեան ծրագիրը: Կայսրուհիի աչքէն չի վրիպիր փոքրիկ աղջկան գեղեցկութիւնը եւ զինք կը կոչէ Կղէոպատրա: Բազմաթիւ վիմագրութիւններ հաւաքուած են Լազարեան եւ Աբամելիք իշխաններու մասին: Մոսկուայի Կրեմլինի պալատի դիւաններուն մէջ յայտնաբերուած են 23 արձանագրութիւններ, որոնք կարեւոր փաստեր կը պարունակեն: Նոր նիւթերը կը մշակուին եւ կը հրատարակուին «Դիւան հայ վիմագրութեան» մատենաշարով:

×

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԻՆ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Այս տարի պիտի լրանայ Հայաստանի պետական պատկերասրահի կից նոր շէնքին կառուցումը: Արդէն շէնքի ներքին յարդարման եւ օդի մաքրութեան յարմարութիւններու եւ անհրաժեշտ սարքաւորումներու զետեղման աշխատանքներն են որ յառաջ կը տարուին: Հայաստանի պետական պատկերասրահին մէջ կան արուեստի շուրջ 19 հազար գործեր, որոնց միայն մէկ մասն է որ կը ցուցադրուի այցելուներուն, անհրաժեշտ սրահներու պակասին պատճառով: Նոր շէնքի կառուցումով աւելի քան հինգ հազար քառակուսի մեթր կ'ընդարձակուի պատկերասրահի տարածութիւնը. այդուհանդերձ հայ միջնադարեան թանկագին գործեր տակաւին չեն կրնար ցուցադրուիլ իրենց չափերու մեծութեան պատճառով (4–5 մեթր բարձրութիւն), սակայն նախատեսուած է պատկերասրահի երկու յարկերուն վրայ աւելցնել յարկ մըն ալ՝ վեց մեթր բարձրութեամբ, եւ այդ ձեւով լուծել նաեւ այդ հարցը:

×

Յ. ՋՈՒԲԱՐԵԱՆԻ ԱՆՈՒՆՈՎ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՄԸ

Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդը, գնահատելով Յովհան Ջուբարեանի գիտութեան եւ մանկավարժութեան ընծայած ծառայութիւնները, Արտաշատի շըրջանային գրադարանը կոչած է իր անունով: Յովհան Ջուբարեան հեղինակն է գրեթէ հարիւր գիտական աշխատութիւններու եւ դասագիրքերու:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱ Օի դէմ մէկ կէտով յաղթեց Գերմանիոյ, ինչ որ անսպասելի էր եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց օգնել երկաթուղայինութեան ճարտարարուեստին:

ՈՒԿԱՆՏԱՅԻ մէջ անխնայ ջարդը կը շարունակուի եւ ամէն օր տասնեակներով մարդիկ կ'անհետանան: Քարթըր «զարշելի» որակած է եղածը ինչ որ կըրնայ անշուշտ մխիթարել ջարդուածներուն ընտանիքները մինչ Ամին Տատա կը պատրաստուի Լոնտոն երթալ ներկայ ըլլալու համար թէ Հասարակապետութեան (Քոմընուելթ) ժողովին եւ թէ թագուհիին գահակալութեան 25ամեայ յոբելեանին:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Ֆըրանսայի մէջ: Չորեքշաբթի օր Սէնը հասած էր չորս մեթր 70ի եւ 4.95 կը նախատեսուէր Հինգշաբթիի համար, իբրեւ առաւելագոյն:

ՏԱՐՕՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

Ա.

Տարոսեան լեռնաշղթայի մի մասը կոչւում է Սիմ եւ Սեւ սար կամ Սասունի լեռներ: Լեռնային այս հսկայ զանգուածները պար բռնած շրջապատում են Մշոյ դաշտը: Սասունի լեռնագագաթներն են՝ Անդոքը, Գեբին, Տարկոչը, Կուրտըկը, Ծիրինկատարը, Ծծմկաքիթը, Քանը, Սեւ սարը: Այստեղ է գտնւում եւ «Սասունցի Դաւիթ» էպոսում յիշուող Ծովասարը եւ Մարաթուքը, որոնցից հեռու վեր են խոյանում Մոտկանի, Տալուորիկի եւ Բսանաց լեռները: Տարօնի աշխարհում են գտնւում Արեւմտեան Հայաստանի ջրբաշխման կենտրոնը Բիւրականեան կամ Բինգէօլի լեռները, որտեղից սկիզբ են առնում Արաքս եւ Արածանի (Մուրադ) գետերը: Հազարաւոր աղբիւրների եւ գետակների սկզբնաւորման մի հիասքանչ վայր է Բինգէօլը, բազմաթիւ լճակների ու ծաղկաստանների մի ամբողջ աշխարհ, որի նմանը չկայ հայկական լեռնաշխարհում:

Մշոյ դաշտը գեղեցիկ է իր բնութեամբ եւ Մեղրագետով: Այդ է պատճառը, որ նրա բնակիչները իրենց հայրենի ծննդավայրի մասին հպարտութեամբ ասում էին

Մշոյ սարեր մշուշ է,
Իւր հողն ու ջուր անոյշ է:

Տարօնը եւ նրա մասը կազմող Սասունը հայկական ժողովրդական երգերի եւ պարերի օրրաններից մէկն են եղել: Պատմահայր Խորենացու մօտ պահպանուած հեթանոսական ժամանակների դիւցազներգութիւնների կտորների մի մասը անկասկած յօրինուել է Տարօնի աշխարհում:

Դարերի ընթացքում այստեղ ապրել է հերոսական մի ժողովուրդ, որը նաեւ կարողացել է ապտակներ հասցնել օտար զաւթիչներին: Լեռների եւ լեռնափապարների մէջ յարատեւող այս ժողովուրդը յօրինել է դիւցազնական երգեր եւ պատահական չի կարելի համարել, որ հէնց այստեղ են ծաւալուել Մամիկոնեան նախարարական տոհմի, Սանասարի եւ Բաղդասարի, Սասունցի Դաւթի, Մհերի քաջագործութիւնները, որոնց հիմքում ընկած են հայ ժողովրդի մղած դարաւոր հերոսամարտերը:

Սասունում, Մուշում, Խնուսում եւ այլուր հայ շինականի աղքատ բնակարանում, թոնրատան մէջ, թոնրի քուրսու շուրջը հէքեաթախօս մամիկները, օդաներում՝ հէքեաթ ասող աշուղները, պատմում էին այս լեռնաշխարհի հերոսների մասին: Հարսանիքներում եւ տօնախըմբութիւնների ժամանակ երգում էին ժողովրդական երգեր: Նրանց գործիքներն էին սազն ու նարը, պարկապզուկն ու զուռնան:

Հայկական այդ ժողովրդահատուածի երգերի մէջ ամէնից առաջ աչքի է ընկնում օտար զաւթիչներին չհնազանդուելու, նրանց դէմ ընդդիմանալու ընդհանուր գիծը: Եւ զաւթիչներին հայրենի հողից դուրս վռնտելու խնդիրը նրանց համար միս ու արիւն է դարձել, անցել է սերնդից սերունդ՝ իր արտայայտութիւնը գտնելով նաեւ երգերի մէջ: Հպարտ լինել բարձրաբերձ լեռնակատարների պէս, մեծահոգի եւ ասպետ լինել, այս է ժողովրդական վիպերգութիւնների եւ երգերի հիմքը:

Տարօնի ժողովրդական երգերը լեցուն են եւ հումորով: Դրանք ծաղրում են կառավարողներին՝ անկախ նրանց ազգային պատկանելիութիւնից: Երգերից մէկում, օրինակ՝ ծաղրի է ենթարկւում ռէսը, սարկաւագը, ապա գզիրն ու նրա կինը: Այստեղ գիւղի աղջիկները հաւքեր են, հարսները հաճելի ճլըլըլացողներ:

Շուն եկաւ, պարկն ի բերան, տեսէ՜
էն ո՞րն է,
Շուն եկաւ, պարկն ի բերան, գեղի
գզիրն է,
Ցախաւել յետեւ դրան, տեսէ՜ էն ո՞րն է,
Ցախաւել յետեւ դրան՝ գզրի կնիկն է:

Ժողովրդական երգերի առանձին կըտորներ այնքան գեղեցիկ են, որ մարդու մօտ ակամայից ցանկութիւն է առաջանում այն մի քանի անգամ ընթերցել: Ահա մի փոքրիկ կտոր այդ երգերից.

Մեր թագաւորին ծաղիկ պիտեր
ծաղկունեաց
Ծաղիկն էլ ընչե՞նի պիտեր ծաղկունեաց
Ծաղիկն էլ խնկենի պիտեր ծաղկունեաց
Որ փըթըթեր նուբն ու տերեւ հըտ իրաց
Ջէն ճաղին բերին թագաւորին
ծաղկունեաց:

Այստեղ խօսքը հէնց վերաբերում է հարսանիքում նորահարսի կողքին նըստած եւ երանութեան մէջ գտնուող երջանիկ երիտասարդին:

Զնայած ծանր էր թուրքական բռնակալութեան դաժան ռեժիմի պայմաններում ապրելն ու ստեղծագործելը, սակայն լեռնականների երգերը ապագայի նկատմամբ լի են հաւատով: Ապրելով թուրքական անտանելի տիրապետութեան պայմաններում Մշեցին եւ Սասունցին երգերից մէկում յորդորում են իրենց սրտին՝ տխուր չմնալ, որովհետեւ աշխարհը այդպէս չի մնայ եւ լաւ կը լինի ապագայում: Ինչ խօսք, երգ յօրինողի այս լաւատեսութիւնը անպայման կապւում էր թուրքական բռնակալութեան խորտակման եւ հայ ժողովրդի վիճակի բարելաւման հետ:

Սրտիկ մալուլ մի մնա,
Դունիէն հմլա չի մնայ:

Օսմանեան գեհենում ապրող Տարօնացին իր երգերից մէկում, շրջապատում ոչ ոքի չգտնելով, դիմում է կռունկին, թէ՝ կանչիր, սիրելի կռունկ, կանչիր, որովհետեւ գարնան հետ միասին արթնացել է բնութիւնը, կանաչել են չիմանը, դաշտն ու ձորերը, բոլորի համար արեգակը ջերմացնող է, սակայն հայ գիւղացու համար մշուշ է եւ նա կարօտ է ջերմացնող արեգակի:

Կանչէ կռունկ, կանչէ,
Դաշտը չիման է
Աշխարհի արեգակ
Մըգի դուման է:

Հողագործի աշխատանքային երգերը լի են աշխատելու, աքնելու ցանկութեամբ, նրա մէջ միաժամանակ հումոր կայ:

Ահա մի կտոր այդ տիպի ժողովրդական երգերից.

Համբարձման Երկուշաբթին
Առաջ գփոցխն ու գերանդին,
Ընկայ յետ գետու ափին,
Քաղեցի քաղմղեցի,
Ծռեցի ժռթփեցի,
Մանտրիկ մանտրիկ խոռմեցի
Կեմիկ չեղաւ կապեցի
Ծամերս կեմիկ էրեցի
Սելիկ չեղաւ կրեցի
Պառեկս սելիկ էրեցի
Ջկռունկ ամոլ լծեցի
Արոս հորիք լծեցի
Նիուդ հոտաղ վարձեցի
Սեւ օձն խարզան էրեցի:

Հիասքանչ է ցանելուց մինչեւ հնձելն ու կալսելը ամբողջ գիւղատնտեսական աշխատանքներին, նրա մասնակիցներին, որոնց թւում նաեւ եզներին նուիրուած «գութան գութան աստուածարան» ժողովրդական երգերի ամբողջ շարքը կամ պոէմը, որը գրի է առնուել բանասէրների կողմից: Այս պոէմի մէջ երգողը խերն ու բարին է ցանկանում մաճկալին, կըտրիճ, ուժեղ հօտաղներին, մատաղ ամոլներին, որոնք իրենց վրայ են վերցրել գութանը առաջ տանելու, հողի կուրծքը պատռելու, արտը ցանելու խնդիրը, որով միայն հողագործի ընտանիքը կարող է կուշտ լինել:

Պոէմը ընթերցելիս մարդու առաջ սեւս փռւում է դաշտը, ուր նա տեսնում է գութանաւորին, հողի թարմ ակօսները: Սերմանել, բերք ստանալ, ընտանիքը կուշտ պահել՝ ահա մշակի բաղձանքը, որը եւ սուրբ գործ է.

Սերմէ, սերմէ այ մշակ...
Սուրբ ա, սուրբ ա քո փեշակ...

Աշխատաւոր մարդը ինչպէս ամէնուր, այնպէս էլ Տարօնի աշխարհում, անընդհատ աքնանքի մէջ էր: Պատահական չէ այս տողը՝ «սրբէ քըտինքդ, որ բացուի սրտիկդ, որ չհնանայ տնիկդ»:

Բայց աշխատանքին, աքնանքին զուգընթաց կար եւ ուրախութիւնը, հարսանիքը: Հարսանեկան երգերից մէկում ասւում է, որ մարդը մահկանացու է, յաւերժական չէ, եւ այդ պատճառով էլ նա իրեն չպէտք է զրկի աշխարհիկ կեանքից, սիրուց, գինուց.

Իմացայ թէ՝ աշխարհս ունայն
Մահկանացու՝ մարդս ամենայն
Այլ լեցուր սուր, լից սիրեկան
Անոյշ գինին անապական:

Երգեր էլ կան, որոնք բերնէ բերան անցնելուց յետոյ այնքան են յղկուել, այնքան են գեղեցկացել, որ մարդ ակամայից հիանում է: Ահա մի քառեակ.

Երթամ գիս ձիգ տամ ի գարնան գետեր
Ջկան ճագերաց ես էղնիմ ընկեր,
Հասրաթ ո՞ր քաշէ, աղբեր հէր ու մէր,
Հասրաթ մարէն, իմ եան-եիկեար եար...

կամ՝

Դու յելեր իս՝ կ՚երթաս ի արտ,
Կը նմանիս սարերու վարդ:
Դու յելեր իս կ՚երթաս շորոր,
Կը նմանիս ծովու օրօր:

ՀԱՅԿԱԶ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԺԱ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի նկարիչներու ԺԱ համագումարի երկօրեայ նիստերը տեղի ունեցած են Փետրուար 10–11, Երեւան: Օրակարգի առաջին երկու կէտերը զեկուցումներու յատկացուած է, առաջինը՝ միութեան վարչութեան եւ երկրորդը՝ վերստուգիչ յանձնախումբի, իսկ միւս կէտերը՝ ընտրութիւններու (վարչութիւն, վերստուգիչ յանձնախումբ եւ Հայաստանի պատգամաւորներ Խորհ. Միութեան նկարիչներու Ե համագումարի):

Միութեան վարչութեան գործունէութեան հաշուետուութիւնը ներկայացուցած է մարմնին նախագահը՝ Ս. Սաֆարեան: Ընդգծելով Հայաստանի նկարիչներու կոչումը՝ զեկուցաբերը մատնանշած է զայն ըսելով.— Ապրել ժողովրդի կեանքով, լինել իրադարձութիւնների խորքում, արտացոլել սովետական մարդկանց մարտական ու աշխատանքային սխրանքները, ստեղծել գաղափարական – գեղարուեստական բարձրարժէք գործեր, բարձրացնել կերպարուեստի դերը ժողովրդի կեանքում, լինել կուսակցութեան հաւատարիմ օգնականը՝ ահա ինչն է նպատակամղուած Հանրապետութեան նկարիչ -

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՅ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԳԱՂՏՆԻ ՊՍԱԿ

Իմ գլխին նաեւ ուրիշ մտքեր էին անցնում. Թշնամին կնոջ միջոցով ուզում էր կործանել Գէորգ Չաւուշին: Շէմքին կառչածը մի չարաղէտ նետ էր, որ կնոջ կերպարանք առած՝ եկել էր Գէորգի սիրտը չանթելու, անդունդ գլորելով քաջարի հայդուկապետին:

Հեղինէն վերջին անգամ չոքեց Մկրտիչ վարդապետի առաջ.

— Քո ոտքը պագեմ, քեռի, մի կործանիր իմ եւ Գէորգի սէրը: Թող Ս. Յովհաննու վանքը ինձ եւ Գէորգին իրար չաղկապի, եւ թող այս տաճարը սիրոյ եւ ուխտի տուն դառնայ մեր սրտերի համար:

Այնքան թախանձագին էր խնդրում Հեղինէն, որ վանահայրը հետեւեալ երկտողը գրեց Գէորգ Չաւուշին. «Եղսօն խայտառակեց քո անունը: Ընկել է վանքի ոտքը եւ քո սէրն է խնդրում: Ի՞նչպէս վարուեմ այս անպատկառի հետ»:

Նամակը տարաւ Գոմէրի Սարգիսը եւ նոյն օրը բերեց Գէորգի պատասխանը. «Վարուէք ինչպէս կ՚ուզէք, ես պսակուած եմ հրացանիս հետ»:

Բաներերը հազիւ էր նամակը վարդապետին յանձնել, երբ երկու քրտնած ձիաւոր կանգ առան վանքի առաջ:

Մէկը Գալէն էր, միւսը՝ Փեթարայ Մանուկը:

— Հայր սուրբ, թամբերից վայր թըռնելով ասացին նրանք, — Գէորգը քիչ առաջ մեզ ծառերի տակ քաշելով, Ստեփանոս վարդապետի ներկայութեամբ ասաց. «Եղսօն թող մեռնի Ս. Յովհաննու վանքի մէջ իր քեռու ձեռքով, իսկ ինձ թաղեցէք Ս. Կարապետի մէջ՝ ձեր ձեռքով»:

— Տարէք, ձեզ եմ յանձնում ըժբախտ Եղսօյին, — ասաց Մկրտիչ վարդապետը, հաստատապէս համոզուած, որ այդ երկուսը եկել էին Հեղինէին սպանելու:

Ու չոքեց Հեղինէն Գալէի ու Փեթարայ Մանուկի առաջ.

— Գիտեմ, դուք իմ հոգէառն էք ու եկել էք ինձ սպանելու, բայց սպանելուց առաջ իմ միակ փափաքն է տեսնել Գէորգին:

— Ես քո ախպէրն եմ եւ քո փափաքը կը կատարուի, — ասաց Փեթարայ Մանուկը եւ Հեղինէին իր երիվարին նստեցնելով՝ Գալէի հետ շտապեց դէպի Ս. Կարապետի կողմերը:

Հեղինէին տանում էին անտառի մէջ սպանելու որպէս անառակ կնոջ, որ յանդգնել էր արատաւորելու թէ՛ վանքը եւ թէ մեր հայդուկապետի ու բոլոր ֆէդայիների պատիւը: Վանահայր Մկրտիչը պատուիրեց Գոմերու Սարգսին հետեւելու, թէ որտեղ են սպանելու իր քրոջ աղջկան, որպէսզի մի գերեզման պատրաստեն նրա համար վանքի մօտակայքում: Ես էլ այն կարծիքին էի, որ այդ կինը ողջ չէր պրծնելու Գալէի ու Փեթարայ Մանուկի ձեռքից: Նա ինձ երեւում էր իսկապէս գեղեցիկ կնոջ երեւոյթ առած մի չէյթան, որ եկել էր սուլթանի հրամանը կատարելու՝ հարուածի առաջին թիրախը դարձնելով ֆէդայիների գլխաւորին: Ուստի, արդար էի գըտնում, որ նա դաժանօրէն պատժուի: Սակայն մեծ եղաւ իմ զարմանքը, երբ Սարգսի հետ Ս. Կարապետի անտառին հասնելով, ես ականատես եղայ հետեւեալ տեսարանին, գիշերուայ մթութեան մէջ, լուսնի աղօտ լոյսի տակ, գլուխ – գլխի կանգնած էին Գէորգ Չաւուշը եւ Հեղինէն: Հեղինէի հասակը մի քիչ կարճ էր եւ ոտքի տակ մի կոճղ էր դրուած: Նրանց առաջ կանգնած էր Ստեփանոս վարդապետը՝ գիրքը ձեռքին: Ետեւից բարձրացած էր մի փոքրիկ խաչ, իսկ խաչի վերեւից մի մերկացած սուր: Խաչ բռնողը Գալէն էր, իսկ սուր պահողը՝ Փեթարայ Մանուկը: Մէկը կնքահայր էր, իսկ միւսը՝ հարսնեղբայր:

— Անմեղ արեան մէջ չմտնենք, դու սրանց պսակիր, հայր սուրբ, ես պատասխանատու եմ ազգի առաջ, — հնչեց Գալէի ձայնը:

— Ես նոյնպէս, — աւելացրեց Փեթարայ Մանուկը: — Շտապիր, հայր սուրբ:

Ստեփանոս վարդապետը, որ լուռ էր, զգաստացաւ, կարծես, եւ կատարեց պըսակի ծէսը՝ կամաց երգելով «Առեալ զձեռն Եւայի եւ տուեալ ի ձեռն Ադամայ»: Այդ երգից յետոյ վարդապետի հրամանով քաւոր Գալէն խաչը եօ քաշեց: Փեթարայ Մանուկը սրով բաժանեց Գէորգ Չաւուշի եւ Հեղինէի գլուխները եւ ապա, ձեռքերը իրարից անջատելով, սուրը նրանց արանքով դանդաղ իջեցրեց մինչեւ գետին:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(90 – Շար.)

ների ստեղծագործական ամբողջ աշխատանքը»:

Վերջին չորս տարիներուն Հայաստան թէ այլուր 200է աւելի ցուցահանդէսներ կազմակերպուած են: Ասոնց նախորդած են նկարիչներու խմբական «գործուղումները հարուածային կառոյցներ, արդիւնաբերական եւ գիւղատնտեսական խոշոր շրջաններ, որոնք օգնել են նրանց՝ աւելի մօտիկից ծանօթանալու աշխատաւորութեան առօրեային, աւելի ամրապնդելու արուեստի կապը մասսաների հետ»:

Հայաստանի նկարչական կեանքի նշանակալի իրադարձութիւններէն մէկը եղած է «Փառք աշխատանքին» անունով ցուցահանդէսը՝ նուիրուած Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ եւ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան 26րդ համագումարներուն: Նկարիչները լաւ ըմբռնած են իրենց առջեւ դրուած հարցին լրջութիւնն ու խորութիւնը եւ մօտ 380 ցուցադրուած ստեղծագործութիւններով աչքի զարկած են «կեանքի խոր ընկալմամբ, աշխատանքային պաթոսի, նրա վեհութեան եւ գեղեցկութեան մաքուր ու ազնիւ պատկերմամբ»: Գնահատուած է նոյնպէս «Մեծ յաղթանակի 30 տարին», «Հայրենի երկրով» թատրոնի, պատկերասփիւռի եւ շարժանկարի նկարիչներուն ցուցահանդէսները:

Հայաստանի նկարիչներու ստեղծագործութիւնները ցուցահանդէսներու միջոցաւ ներկայացուած են Խորհ. Միութեան այլ եւ այլ քաղաքները, ինչպէս նաեւ Քանատա, Ֆրանսա, Արեւելեան Գերմանիա, Աւստրիա, Իտալիա, Հոլանտա, Դանիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Հունգարիա, եւ այլուր: Երեւանի մէջ կազմակերպուած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Էստոնիոյ, Ուկրանիոյ, Մոլտավիոյ նկարիչներու ցուցահանդէսները:

Հայաստանի նկարչական արուեստը վերջին տարիներուն լայն համբաւ ձեռք ձգած է: Ասոր լաւագոյն վկայութիւնն է արուեստագէտներու շնորհուած պատիւները: Այսպէս՝ Երուանդ Քոչար Խորհ. Միութեան ժողովրդական նկարիչի բարձր կոչումին արժանացած է, Գրիգոր Խանջեան՝ Խորհ. Միութեան գեղարուեստի Ակադեմիայի իսկական անդամ, իսկ Ղուկաս Չուբարեան՝ թղթակից – անդամ ընտրուած են, Հայաստանի պետական մրցանակները շնորհուած են Մինաս Աւետիսեանի եւ Սարգիս Արուտչեանի եւն.:

Խօսելով երիտասարդ նկարիչներու մասին զեկուցաբերը ըսած է. «Մեզ ուրախացնում են մեր կերպարուեստի ապագան կերտողների՝ երիտասարդ արուեստագէտների զգալի մասի վերջին տարիների աչքի ընկնող յաջողութիւնները, նրանց օրէցօր աճող վարպետութիւնը: Բազմազան է նրանց հետաքրքրութիւնների ոլորտը, բազմազան են նրանց ստեղծագործութիւնները, յաճախ՝ վիճելի, սակայն, ինչպէս միշտ, անմիջական, թարմ, տոգորուած ակտիվ որոնումներով»: Երիտասարդներէն մրցանակներ ստացած են Արա Շիրազ եւ Եուրի Բաբայեան, ուրիշներ արժանացած են պատուագիրներու:

Բարձր գնահատելով հանդերձ ձեռք ձգուած յաջողութիւնները, զեկուցաբերը խոստովանած է, թէ «արդիականութեան պատկերման ոլորտում դեռ շատ բան մեզ չի կարող գոհացնել ոչ իր մասշտաբներով, ոչ էլ խորութեամբ: Մեր ցուցահանդէսներում դեռեւս քիչ են աշխատանքի մարդկանց, արդիւնաբերութեան ու գիւղատնտեսութեան հերոսների, մտաւորականութեան, մեր երիտասարդութեան վաստակաշատ ներկայացուցիչների խորապէս բովանդակալից, արտայայտիչ կերպարները, Արփայ – Սեւանին, ատոմային ելեկտրակայանին եւ մեր միւս հսկայ կառոյցներին նուիրուած բարձրարուեստ ստեղծագործութիւնները, ինտերնացիոնալ կապերի, համամարդկային փոխյարաբերութիւնների նկատմամբ խոր վերաբերմունքի արտայայտութիւնները»: Այս կապակցութեամբ զեկուցաբերը յատուկ մատնանշած է Հայաստանի նկարչական արուեստին առաջադրութիւնները: «Հայաստանի նկարիչները կերպարուեստում իրենց ծանրակշիռ խօսքը պէտք է ասեն աշխարհի կարեւոր իրադարձութիւնների առթիւ, մեծածաւալ, բոցաշունչ եւ բարձրարուեստ ստեղծագործութիւններով բողոք բարձրացնելու ընդդէմ իմպերիալիզմի, միլիտարիզմի ու ֆաշիզմի բարբարոսութիւնների, ընդդէմ մարդկութեան մահացու վտանգ սպառնացող միւս երեւոյթների»:

Անդրադառնալով տեսութեանց հարցերուն, զեկուցաբերը դիտել տուած է, թէ վերջին տարիներուն տեսաբանները շօշափելի աշխատանք կատարած են Հայաստանի կերպարուեստին նուաճումները տարածելու, ժողովրդականացնելու ուղղութեամբ: Լուսաբանած են Հայաստանի նկարիչներու միութեան կազմակերպած պետական, խմբական եւ անհատական ցուցահանդէսները, տպագրած են մենագրութիւններ, գրքոյկներ եւայլն: «Այնուամենայնիւ տեսական – քննադատական միտքը ետ է մնում ժամանակի եւ կեանքի հրատապ խնդիրներից, լրիւ չափով չի համապատասխանում այն պահանջներին, որոնք բխում են կոմունիստական շինարարութեան մէջ գեղարուեստական կուլտուրայի, մասնաւորապէս կերպարուեստի ունեցած յարաճուն դերից: Արուեստաբանները անհրաժեշտ ակտիվութիւն չեն ցուցաբերում սովետահայ կերպարուեստի զարգացման ընթացքը հետեւողականօրէն եւ ճիշդ լուսաբանելու հարցում»: Զեկուցաբերը անհրաժեշտ գտած է, որ յատուկ օրգան մը ստեղծուի տպագրական միջոցներով, որպէսզի մղում տրուի տեսաբանական բնոյթի աշխատութիւններուն:

Ս. Սաֆարեան յիշեցուցած է յառաջիկայի երկու գլխաւոր աշխատանքները՝ վերապահուած նկարիչներու: Առաջինը Հոկտեմբերի 60ամեակն է, երկրորդը՝ Արեւելեան Հայաստանի Ռուսիոյ կազմին մէջ մտնելու 150ամեակը:

Հայերու անկեղծ բարեկամ մը՝

Bernard LAFFAY

Պեռնար Լաֆէյի մահով Հայերս անկեղծ բարեկամ մը կորսնցուցինք: Մամուլը, ձայնասփիւռը եւ հեռատեսիլը լայն արձագանգ հանդիսացան Փարիզ մայրաքաղաքի սիրահար մարդասէրի մահուան եւ այդ առթիւ ոգեկոչեցին Տօքթ. Պերնար Լաֆէյի կեանքի եւ գործունէութեան հիմնական դէպքերը, նշելով նաեւ արժանիքները: Ֆրանսայի կառավարութիւնն ալ իր յարգանքի բաժինը բերաւ Նոթր Տամ մայր տաճարին մէջ ազգային յուղարկաւորութեան մը կազմակերպութեամբ:

Պերնար Լաֆէն կը ճանչնայինք աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր: Թէեւ առաջին անգամ Հայերու հետ շփում ունեցած է շնորհիւ Վահրամ Կաքաւեանի եւ Սուրէն Ճերմակեանի, սակայն նախ քան այդ ալ ան քաջ ծանօթ էր Հայոց խաչելութեան, մանաւանդ հայ հերոսներու ընծայած ծառայութեան Ֆրանսայի: Պերնար Լաֆէ մեր բոլոր տօնակատարութեանց ներկայ էր: Մէկէ աւելի հայ երախաներու կնքահայր եղած է մեր եկեղեցւոյ մէջ: Հակառակ իր բազում զբաղումներուն եւ դիրքին, Տօքթ Լաֆէ՝ իր պարզ ու համեստ բնաւորութեամբ, օգնեց տկարներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր այն Հայերուն՝ որոնք դիմեցին իրեն որեւէ առիթով:

Պերնար Լաֆէի, իբրեւ նախագահ Փարիզի Խորհուրդին, Հայերու հանդէպ անկեղծ զգացումներու եւ բարեկամութեան արտայայտութիւնն է այն նուէրը, զոր ան ըրաւ Ֆրանսայի Հայոց: Արդարեւ, իրեն եւ Փարիզի Թաղապետարանի շնորհիւ է որ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ Ֆրանսահայերս պիտի ունենանք յուշարձան մը, նուիրուած այն հերոսներուն, որոնք ինկան Ֆրանսայի համար: Իրազեկներու կարծիքով, այդ յուշարձանը իր ոճով, իր տեսակին մէջ եզակի կոթող մը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի մէջ: Ֆրանսա բազմաթիւ դաշնակիցներ ունէր, բայց միայն չորսին տրուած էր նման բացառիկ պատիւ՝ Չեխոսլովաքիա, Պելժիա, Իտալիա եւ Յունաստան: Հայերուն ալ տրուած այս պատիւին համար պէտք է երախտապարտ ըլլալ Պերնար Լաֆէի, ինչպէս նաեւ Շապին Գարահիսարցի հերոս Սուրէն Ճերմակեանի՝ որուն աւելի քան կէս դարու ընթացքին ստեղծած շրջանակին, ծանօթութեանց եւ պետական շրջանակներու հետ ունեցած կապերու շնորհիւ է որ իրականութիւն կը դառնայ հայ հերոսներու յուշարձանը:

Պերնար Լաֆէի ազգային յուղարկաւորութեան հրաւիրուած էին նաեւ Հայ ռազմիկները, որոնք իրենց պաշտօնական զոյգ եռագոյն դրօշակներով եւ Սուրէն Ճերմակեանի առաջնորդութեամբ ներկայ եղան Նոթր Տամ մայր տաճարին մէջ, ուր մասնաւոր տեղ յատկացուած էր իրենց:

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ (ՍԷՆ-ՍԻՐ).— Նարեկեան մշակութային կեդրոնի մէջ, Փետր. 5ին, Շաբաթ օրը, Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան բացումը կատարեց բանախօսութեանց շարքին: Ան նախ Ե դարու հայկ. գրականութեան, անոր հիմնադիրներուն, անոնց գրական աշխատանքներուն եւ ստեղծած դարաշրջանի պատմականը ըրաւ, եւ նշեց թէ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի գլխաւոր նպատակը եղած է դիւրամատչելի դարձնել հայ ժողովուրդին մէջ, Ս. Գրոց, սրբազան պաշտամունքին եւ Ե դարու հայրախօսական գործերը: Եւ յիրաւի՝ մեր Ոսկեդարի հիմնադիրները հասած են իրենց նպատակին, քանի որ 451ին կը գտնենք ամբողջ ժողովուրդ մը որ պատրաստ է իր կեանքը տալու ի սէր քրիստոնէական հաւատքին:

Իր բանախօսութեան Բ. մասին մէջ, Սէթեան Գերապայծառ ծանրացաւ ԺԸ դարու Զարթօնքին վրայ: «Զարմանալի եւ սակայն պատմական իրականութիւն մըն է, ըսաւ ան, որ մեր գրական կարեւորագոյն եւ փայլուն շրջանները կը պարտինք միշտ լուսամիտ, լայնախոհ եւ մանաւանդ սրբակեաց հայ հոգեւորականներու, ինչպէս էին Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ, Շնորհալի եւ Լամբրոնացի, Ս. Ներսէսները, եւ Մխիթար Աբբահայրն ու իր աշակերտները»: Բանախօսը չմոռցաւ նշելու որ Մխիթար Սեբաստացին կրկնակ արժանիք ունի, քանի որ ան չունեցաւ քաջալերողներ՝ Վռամշապուհի կամ Ս. Սահակի նման լուսամիտ եւ լայնախոհ թագաւոր կամ կաթողիկոս մը, եւ ոչ ալ Լեւոն Ա. Մեծագործի փայլուն քաղաքական պայմանները. այլ՝ հալածուած ամէնուն կողմէ եւ նետուած օտար ափերու վրայ, Սեբաստացիի իր աննկուն կամքը եւ սուրբի իր հերոսական չարքաշութիւնը կերտեցին եւ կազմեցին զարթօնք մը, որ թէպէտեւ հոգեւոր ու մշակութային վերելք մը կը հետապնդէր, սակայն ստեղծեց միանգամայն ազգային ամուր գիտակցութիւն մը:

1750–1850ի միջեւ կատարուած գրական շարժումը եւ գործը, իր ամբողջ բարեբեր ճիւղաւորումներով եւ հետեւանքներով, յստակօրէն դրուած եւ գծուած էին Մխիթար Աբբահօր կողմէ:

Բանախօսութեան մասերը՝ Ֆրանսերէն լեզուով համառօտուեցան քոյր Գանտիտ Միքայէլեանի կողմէ, իսկ Օրիորդ Նարկիսեան՝ Ֆրանսերէն լեզուով կարդաց Կորիւնի պատմութեան այն էջը, ուր կը նկարագրուի Գրոց Գիւտը եւ Ս. Մեսրոպի յաղթական վերադարձը հայկ. նոր տառերով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (288)

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱԿԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

— Դուն նաւավար չե՞ս:

— Ոչ, պարոն, նաւավար չեմ, հագած զգեստներս, իմ արհեստիս զգեստները չեն, ծպտուած եմ:

— Անտիկա նշմարեցի արդէն:

— Գիտէի որ պիտի նշմարէիք:

— Ուրեմն ի՞նչ գործ կ'ընես, ան ըսէ:

— Ծոյլերու արհեստը, տէր իմ: Այսինքն գիշեր ատեն լաւ չպաշտպանուած տուները կ'այցելեմ, անշուշտ առանց անեցիները արթնցնելու, եւ յետոյ, կատարեալ քաղաքավարութեամբ դուրս կ'ելլեմ, չմոռնալով անշուշտ սանկ աչքի զարնող ապրանքները հետս տանելու, գոհարեղէնները, արծաթեղէնները եւ ոսկեղէն առարկաները շատ կը սիրեմ ես...:

Ռօլան, նստած, ծնօտը ձեռքերուն մէջ, ծանրակշիռ նայուածքով մը Ճէնարոյի կը նայէր:

— Հիմա բարոյականի դասախօսութիւն մը մտիկ պիտի ընենք, մտածեց ոստիկանապետը: Երանի թէ երկար չտեւէր:

— Մէկ խօսքով, սուտ չըսե՞ս թէ գողութիւն կ'ընես, ըսաւ Ռօլան:

— Դժբախտաբար այս աշխարհի մէջ ամէն մարդ մէյ մէկ ճամբայ ընտրելու է իրեն համար: Ուտելու համար աշխատիլ պէտք է; ամէն մարդ իր ճակտին քրտինքովը կը շահի: Գործերը գէշ են. անօթի՞ պիտի մնամ: Պարտէզէն ներս մտայ, կարծեցի թէ տունը մարդ չկար, բայց փեղկի ճեղքէն լոյս տեսնելով, քիթս, բերանս կախած կծիկը դնելու պատրաստուեցայ: Դժբախտաբար պատին վրայ մամուկ կայ եղեր, օձիքէս բռնեց: Մնացեալը գիտէք:

Ռօլան լրջօրէն մտիկ ըրաւ այս խօսքերը:

Իսկ ոստիկանապետը անոր տալիք որոշումին սպասեց:

Բայց այս միջոցին պարտէզէն սուլելու չափաւոր ձայն մը լսուեցաւ:

Ռօլան եւ Սքալապրինօ սարսռացին, իսկ Ճէնարօ ականջները սրեց:

Ասոր վրայ, Ռօլան ոտքի ելլելով եւ դրան կողմը քալելով, հանդարտ եղանակով մը ըսաւ.

— Սքալապրինօ, բացակայութեանս միջոցին Վենետիկի ոստիկանապետ Կիտօ Ճէնարոյի վրայ լաւ հսկէ:

Եւ դուրս ելաւ:

Կիտօ, այս բառերը լսելով չանթահար, եղած տեղը սմքեցաւ մնաց:

Ռօլան պարտէզ ելլելուն եղեւնին կողմը քալեց: Հոն ինքն ալ սուլեց: Անմիջապէս մարդ մը ցցուեցաւ իր դէմը:

— Տէր իմ, այս գիշեր տեղի պիտի ունենայ, ըսաւ այս մարդը:

— Կրնա՞ս մեզ առանձնորդել, հարցուց Ռօլան:

— Այո, տէր իմ: Բնաւ վտանգ չկայ:

— Լաւ, հոս ինծի սպասէ:

Այս ըսելով, Ռօլան տունէն ներս մտաւ եւ խօսքը Ճէնարոյի ուղղելով կատարեալ պաղարիւնութեամբ յայտարարեց.

— Պարոն, իմ բանտարկեալս էք եւ իբրեւ բանտարկեալ, ձեզի հետ պիտի վարուիմ այնպէս ինչպէս որ պիտի վարուէիք դուք ինծի հետ երբ յաջողէիք զիս բռնել:

— Չեմ կրնար ուրանալ, զիս լաւ ճանչցաք, պատասխանեց Ճէնարօ: Այո, ես Վենետիկի ոստիկանապետն եմ: Կ'ուզէի սակայն գիտնալ թէ հետս ի՞նչ կերպով պիտի վարուիք:

— Եթէ ես ձեր ձեռքը ինկած ըլլայի, ի՞նչ պիտի ընէիք զիս, հարցուց Ռօլան:

— Դատարան պիտի յանձնէի: Իմ գործս հոն է որ կը լրանայ:

— Դատարանը ի՞նչ պիտի ընէր զիս:

— Դահիճին պիտի յանձնէր:

— Դահիճը ի՞նչ պիտի ընէր:

— Կամ պիտի գլխատէր եւ կամ աչքերնիդ պիտի կուրցնէր: Բայց ապահովաբար պիտի գլխատէր եւ այս գիշեր իսկ:

— Կիտօ Ճէնարօ, ես ձեզի որեւէ չարիք հասցուցա՞ծ էի որ մինչեւ տունս եկաք եւ գաղտնի կերպով ներս մտաք զիս բռնելու համար:

— Պետութիւնը փրկելը իմ պարտականութիւնս էր, պարոն, եւ պարտականութիւնս է որ կը կատարեմ:

— Աւելի ճիշդը ըսած կ'ըլլայիք եթէ խոստովանէիք թէ իմ գլուխս ձեռքերնիդ առած Տասներու Խորհուրդին պիտի ներկայանայիք եւ այդ գլուխին փոխարէն նոր վարձատրութիւն մը պիտի պահանջէիք Խորհուրդէն այնպէս չէ՞:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկ. Վիքթորիա եւ Օր. Շաքէ Պէնկեանի իրենց հարսին եւ մօրեղբօր կնոջ մահուան առթիւ (Վալանս), ինչպէս նաեւ Տիկին Նուարդ Տէր-Թոմասեանի իր հօր մահուան առթիւ (Պոլիս):

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Շաբաթ երեկոյ (Փետր. 26) ժամը 20.30ին հեռատեսիլի Գ. կայանէն կը տրուի Անրի Փըրսըլի՝ «Տիտոն է Ենէ»ն (Դիդէ եւ Ենէաս) օփերան որու կը մասնակցի՝ ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

14 — Սէնթ-Օնորին-տէ-Փէրք

Ծովեզերեայ կայանը կը բացուի Զատկուան դպրոցական արձակուրդին 6 - 14 տարեկան մանուկներու համար Ապրիլ 4էն Ապրիլ 17:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, 75008 Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 11 - 12 կամ հեռաձայնել 985-36-53

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար եղած են հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Փափազեան - Պիւլպիւլեան 100 Ֆր, Տիկ. Արմէն Իզմիրլեանի յիշատակին: Տէր եւ Տիկ. Թորգոմ Շահվերտեան 150 Ֆր. Ժան Քուրչիկլուեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի: Տէր եւ Տիկին Արա Սերոբեան 100 Ֆր. իրենց մօր՝ Հռիփսիմէ Զիլինկիրեանի մահուան Բ. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ: Նշան - Յարութիւն Գույումճեանի մահուան առիթով Տէր եւ Տիկ. Մարսէլ Դաւիթեան (Պանեէօ) 50: Պր. Պարոյր Վարդանեան 100, Սարգիս - եան ընտանիք 100 Ֆր.: Լա Գաբբատոս ճաշարանը Գեղեցիկ Թասումեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի: Տիկին Աննա Գասպարճեանի մահուան առթիւ, Պր. Ժոզէֆ Թայյար եւ ընտանիք 100 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է իր պարահանդէսին առթիւ.— Էսաեան Սանուց 200, Պ. Ֆրէնկեան 100, Սուրէն Փափազեան, Պագըրճեան 200ական, Յակոբ Հիսայեան, Տիկին Ա. Թադէոսեան 100ական, Ափրիկեան, Տիկին Պահչէճեան 50ական, Պ. Ս. Դաւուտեան 100 իր կնոջ յիշատակին, Առլէն Փափազեան 300 Տիկին Խոնդկարեանի յիշատակին նաեւ Տիկին Խոնդկարեանի յիշատակին կայանին՝ Տիկին Քոչարեան 150, Տիկին Արսլանկիւլեան 100 Ֆր.:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սայաթ Նովա նուագախումբին, Կիրակի, Փետր. 27 կ. վ. ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը՝ 295 Պուալօ փողոց Լիոն 3րդ

Առատ կերուխում, հայկական աղանդերներ, խմիչք, երգ, պար, հաճելի հայկական ընտանեկան մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ - Պուա Գոլոմպի եւ շրջանի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մարտ 6, Կիրակի ժամը 16ին Պուա Գոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա - Գոլոմպ:

Բանախօս Տքթ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ Միհրան Էլմայեանի, ամերիկահայ երգչուհի՝ Վիրժինիա Թաքիի եւ պանծօ՝ Սէլոյեանի:

Կը ցուցադրուի՝ «Երեւան լոյսի քաղաք» ֆիլմը, պատրաստուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի երիտասարդաց Ակումբի անունով՝ Մանուկ Աղամեանի կողմէ:

Մուտք 15 ֆր.

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի հետեւեալ Կիրակիներուն, այսինքն՝ Փետր. 27ին՝ Արտաքսման Կիրակիին, Մարտ 13ին՝ Տնտեսի Կիրակիին, եւ Մարտ 27ին՝ Գալստեան Կիրակիին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամերգութիւն չի կատարուիր: Այդ օրերուն՝ պատարագը կը սկսի ժամը 9ին, որուն աւարտին կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

որու ընթացքին 1976ի Հարենց գրական մրցանակը կը յատկացուի վաստակաշատ գրող ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻԻ, Կիրակի Փետր. 27, ժամը 13ին Բիծա-Ոսկեան ճաշարանը 139 Ռիւ Սէն-տ'Օնորէ, Փարիզ

Մեթրօ Լուվր

Ճաշագին 55 Ֆր.

Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով

824-63-46 կամ 242-14-81

Գեղարուեստական բաժին — երգ, նուագ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ուսանողներու Օգն. Մարմնի ճաշը Հ. Բ. Ը. Մ.ի սրահը, Ապրիլ 3, ժամը 13:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայր. Պատ. Եւրոպայի Հայոց

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵ - ՐՈՒ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաժողովի

Ա. դասախօսութիւն

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Անոր հիմնադրին հակիրճ կենսագրութիւնը — անոր տարածումը Մերձ. Արեւելքի մէջ — Քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ — Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ — Հիմնարկութիւնը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ՝ նոր կրօնքին պետականացումէն անմիջապէս յետոյ:

Դասախօս՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Հինգշաբթի Մարտ 3 ժամը 21ին

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սարգիս Զօքլաքեան 60 Ֆր. կը նուիրէ որպէս ծաղկեփունջ 1909ի եւ 1915ի նահատակուած իր ընտանիքի անդամներուն եւ մօրը յիշատակին, որոնք գերեզման չունեցան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Զապէլ Արզումանեան 30 Ֆր.:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նախկին սանուհիներու Միութեան պարահանդէսը ի նպաստ վարժարանի սանուհիներուն, Շաբաթ Մարտ 5, ժամը 21ին, Մշակոյթի Նորակառոյց « Վասպուրական » շքեղ սրահին մէջ՝

12-14, Rue St. Basile
Orchestre CLAUDE MORAN
et ses animateurs
COTILLONS, AMBIANCE

46ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Հայ Արիներու Փարիզեան շրջանի Արիներուն, Արենոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Կը նախագահէ

M. HENRI VAN EFFENTERRE
Professeur à la Sorbonne
Commissaire Général du « Jamborée de la Paix » de Moisson en 1947

Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e (Méro Invalides)

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

— Սկաուտական ներկայացումներ, հայկական պարեր, հայկական երգեր, Հայ Արիներու երգչախումբին կողմէ: Թատերական ներկայացում հայերէն: Կը մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Շրջանային Նուագախումբը:

Միջնարարին՝ պիւֆէ եւ ցուցադրութիւն Միութեան գործունէութեան

Մուտք 20 ֆր. — 10 տարեկանէն վար տղոց մուտքը ազատ է:

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

PAQUES en ARMENIE

Au départ de MARSEILLE
DU 1re AU 14 AVRIL 1977

Importantt : Date limite d'inscription 26 Février.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN * VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière 13001 MARSEILLE tél (91) 508912
et TOUTES AGENCES HAVAS VOYAGES Org Lic 97

ՀԵԼԼԱԴԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE
LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES
AU 1er ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS
AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle

accueil. qualité. prix
50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN. (9e) 280 69 40. f.dim.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
26-27
SAMEDI-DIMANCHE
26-27 FEVRIER
1977

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 30

LE NUMERO 1.30 F

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.800

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.800

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔ ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆ ԿԸ ԲԱՆԻ ՄԻՇՏ

— Օ —

Ա. ՀԱՅԵՐԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆ... ՈՒՐԱՐՏԱՑԻՆԵՐՈՒ

— Օ —

Արեւմտեան երկիրներու, մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներու մէջ Հայ Ազգային Մարմնին եւ Հայ Դատի Յանձնախումբերուն կողմէ զանազան առիթներով տեղի ունեցած հակաթուրք ցոյցերը քունը փախցուցած են Անգարայի վարիչներուն, որոնք ամէն օր աստիճան մը աւելի զարկ կուտան իրենց քարոզչական մեքենային:

Խորապէս գիտակից իրենց հայրերուն գործած անորակելի եւ անարդարանալի ոճիրներուն, զորս լռովին կ'ուրացնեն, առանց դոյզն խղճահարութեան, հազար քարի կը զարնեն իրենց գլուխը, հազար աղբիւրէ ջուր կը բերեն՝ քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքը մոլորեցնելու, սրբանալու եւ զոհը իբրեւ դահիճ ներկայացնելու համար:

Վերջին տարիներուն կարգ մը Թուրք հեղինակներ իրենց լեզուով գրքեր հրատարակեցին, յաճախ պատկերազարդ, թունաւորելու համար նոր սերունդը եւ զայն ատելութեամբ լեցնելու Հայերուն դէմ, որոնք իբրեւ թէ համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին ո՛չ միայն կռնակէն զարկեր են օսմանեան բանակը, այլեւ արեւելեան նահանգներուն մէջ հարիւր հազարաւոր Թուրքեր ջարդեր են...

Իրենց սուտին իրենք ալ չեն հաւատար անշուշտ, սակայն ամչնալու երես չունին: Անդադար կը սրսկեն թոյնը, որ բնականաբար իր ազդեցութիւնը կը գործէ: Թուրք նոր սերունդը իր պատմութեան դասագրքին մէջ նման առասպելներ կը կարդայ հայեւթուրք յարաբերութեանց մասին: Ու կը լարուի Հայերուն դէմ: Պոլսոյ հայկական դպրոցներուն մէջ եւս պարտադիր են թրքական պատմութեան գրքերը: Հայ աշակերտներն ալ՝ անտեղեակ անցեալի դէպքերուն՝ միամտաբար կը հաւատան:

Վերջերս Պոլսէն եկած երիտասարդ մը խորհրդաբար կ'ըսէր մեզի թէ «առաջ մենք սկսեր ենք, Թուրքերը փոխադարձութեան դիմեր են...»: Ահա՛ թէ ի՛նչպէս կը թունաւորեն նաեւ հայ անմեղ աշակերտները:

Հայեւթուրք յարաբերութեանց մասին վերջին տարիներու ընթացքին Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ լոյս տեսած զանազան գրքերու մասին խօսեցանք այս էջերուն մէջ:

Նոր ձեռք բերինք 1975ին Անգարա հրատարակուած անգլերէն 43 էջնոց գրքոյկ մը՝ «Ճշմարտութիւնը Հայերու մասին» խորագրով: Հեղինակն է Ահմէտ Վէֆա: Նպատակն է ցոյց տալ, որ Հայերն են եղած աշխարհի առաջին ցեղասպան ազգը...:

Գրքոյկին սկիզբը արտատպուած են Մարդկային Իրաւանց տիեզերական Յայտարարութեան քանի մը յօդուածները, նպատակ ունենալով անշուշտ հաստատել թէ Հայերը բռնաբարած են զանոնք...:

Նախաբանին մէջ կ'ըսէ թէ Հայերը հնդեւրոպական ծագում ունին: Իրենց բնիկ հայրենիքն է Թեսալիա (Յունաստան): Փոքր Ասիա եկած են Ք. Ա. 7րդ դարու վերջերը: Գրաւած են Ուրարտացիներու հայրենիքը եւ բնաջնջած՝ բնակչութիւնը:

Այսպէս ուրեմն, Ուրարտացիները բնաջնջելով, Հայերը եղած են աշխարհի առաջին ցեղասպանները...: Գրքոյկին մէջ տեղ–տեղ չեշտուած է այս ցնորական տեսութիւնը: Նպատակն է Թուրքերու վրայէն նետել «20րդ դարու աշխարհի առաջին ցեղասպանը» ըլլալու ամբաստանութիւնը, որ անհերքելի փաստերով ապացուցուած՝ տեղ գտած էր ՄԱԿի ծանօթ Տեղեկագրին 30րդ պարբերութեան մէջ:

Ահմէտ Վէֆա Ուրարտուի պարագան առաջ քշելով, պարզապէս կը հեռանայ լրջութեան սահմաններէն եւ ծիծաղելի կը դառնայ:

Յետոյ կը կրկնէ յանկերգ դարձած թրքական այն առասպելը թէ աշխարհամարտէն օգտուելով Հայերը ապստամբեր եւ ծրագրեր են բնաջնջել արեւելեան Անատոլուի ամբողջ Թուրք բնակչութիւնը: «Բնաջնջել» բառին առջեւ փակագծի մէջ դրած է ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ գլխագիր:

Բոլոր «արժանահաւատ» պատմաբանները կը հաստատեն եղեր թէ ի՛նչպէս հազարաւոր անմեղ անպաշտպան Թուրք քաղաքացիներ ջարդեցին Հայերը՝ գործակցելով օսմանեան կայսրութեան թշնամիներուն հետ: Նոյն պատմաբանները կը վկայեն եղեր, որ Թուրք օրինաւոր կառավարութիւնը ինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առեր է՝ պաշտպանելու համար օսմանեան Պետութեան եւ իր հաւատարիմ քաղաքացիներու գոյութիւնը...:

Ու կը յիշէ անունները կարգ մը Թրքասէր ու հայատեաց օտարներու, որոնք հակահայ արտայայտութիւններ ունեցեր են ժամանակին, անշուշտ չիլ հաշիւներով:

Նոյնիսկ այսօր կարգ մը Հայեր եւ հայ կազմակերպութիւններ կը ջանան եղեր թշնամութիւն գրգռել մարդոց միջեւ: Այդ պատճառաւ ստիպուեր է գրել սոյն գրքոյկը: Հայկական կազմակերպութիւններուն ու անոնց պատասխանատուներուն արարքները, ձեռնարկներն ու ծրագիրները ահաւոր կորուստներ պատճառեր են մարդկութեան, որուն խղճին վրայ բաց կը մնան եղեր տակաւին վէրքերը...:

Թէեւ իր սիրելիները 1915ին զոհ գացեր են հայկական «վայրագութեանց», սակայն ինք կը զգուշի եղեր ատելութենէ:

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ՇԱՏ «ԱՆԿԵՂԾ» ԵՂԵՐ Է ՔԼԻՖՈՐՏԻ ՀԵՏ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ՑՈՅՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱԼ ԱՅՑԵԼԱԾ Է

Ամերիկացի բանագնացը Աթէնքէն եւ Անգարայէն ետք անցաւ Նիկոսիա, ուր տեսնուեցաւ Մակարիոսի հետ: Ըստ իրեն Մակարիոս շատ «անկեղծ» եղած է: Քլիֆորտ կ'ըսէ.— «Արքեպիսկոպոսը եւ ես մտքերու փոխանակութիւն ունեցած ենք եւ շատ անկեղծ եղաւ մեզի տալով իր կարծիքը»: Ամերիկացին աւելցուցած է նաեւ թէ երկու բարեկամներ եղած են իրենց տեսակցութեան վերջաւորութեան: Մակարիոս շատ «անկեղծ» եղած է կը նշանակէ հաւանաբար, դիւանագիտական լեզուով, թէ պարզած տեսակէտները այս գործին չեն եկած իր խօսակիցին: Ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տրուի իրենց խօսակցութեան մասին բայց յստակ է որ Մակարիոս եւ Քլիֆորտ տարակարծիք էին բազմաթիւ կէտերու վրայ: Ծանօթ է որ Մակարիոս շատ վերապահ է ամերիկեան միջամտութեան մը նկատմամբ, կ'ուզէ որ Ամերիկայի դերն ըլլայ միայն ճնշում բանեցնել Թուրքիոյ վրայ որպէսզի զիջում ընէ: Արք.ին համար տեսակցութիւնը «օգտակար և շինարար» եղած է և Քլիֆորտի Կիպրոս գալը փաստն է Միացեալ Նահանգներու բարի կամեցողութեան օգնելու թափուած ճիգերուն արդար եւ խաղաղ լուծումի հասնելու համար:

Երկու խօսակիցները չեն անդրադարձած Սէ. Ի. Ա.ի Մակարիոսի տուած ամսականներուն, ըստ Ուաշինկթըն Փոսթի. թէեւ Արք.ը դիմած էր Քարթըրի որ պաշտօնական լուսաբանութիւն տայ այդ անհիմն լուրին աղբիւրներուն մասին:

Ամերիկացին այցելած է նաեւ յոյն–կիպրացիներու գաղթակայանը, ուր 60 վրաններու տակ «կ'ապրի» տեղահան բնակչութիւն մը: Գաղթականները օգնութիւն ուզած են Ամերիկացիէն: Կիներ մօտեցած ու իրենց ամուսնոյն եւ զաւկին նկարները ցոյց տուած են, որոնցմէ լուր չունին, Թուրքերու գրաւումէն ի վեր:

Քանի մը տողով

ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԸԼ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻՊԻՒՆԸ Ուրբաթ օր յօդուած մը նուիրած է կրկին Սէ. Ի. Ա.ի մսխած գումարներուն, գլխաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ, ուր Յորդանանի թագաւորէն զատ, երկրորդ վճարուած մեծ ղեկավարը եղած է Սաուտի Արաբիոյ Ազգ. Ապահովութեան պետը՝ Քամալ Ատհամ: Կը պարզուի նաեւ որ Սէ. Ի. Ա.ն կ'օգնէ Իրաքի Քիւրտերուն, որոնք օգտուած են նաեւ Յորդանանէն ղրկուած զինուորական կազմածներէն: Սէ. Ի. Ա.ն օգտագործած է նաեւ Յորդանանը պայքարելու համար Լիբանանի Պաղեստինցիներու ահաբեկչական արարքներու դէմ եւ Յորդանանի միջոցաւ նաեւ կապ պահած է Լիբանանի քրիստոնեայ զինեալ ուժերուն հետ, որոնց կ'օգնէր նաեւ Հիւսէյն:

ՄԻԹԵՐԱՆ որ առջի օր վերադարձաւ Իսրայէլէն, յայտարարեց թէ շատ լաւ կը հասկնայ ժիսքար տ'էսթէնը, որ մերժեց ընդունիլ Ամալրիքը ինչ որ շատ խիստ տողերու առիթ կուտայ Քոթիտիէն տը Փարիի մէջ Թէսոնի կողմէ, որու կարծիքով Միթերան ժիսքարէն աւելի չարժեր եւ ինչ որ կ'ըսէ ցոյց կուտայ թէ իշխանութեան գլուխ գտնուողին կամ իշխանութեան թեկնածուին միջեւ ինչ որ «Պետութեան շահը» կը նկատուի շատ մաքուր բան մը չի թուիր: Ու Թէսոն կը փնտռէ Ընկերվարութեան ազնիւ դիմագիծը...: Ամալրիք Դաշնակցային Գերմանիա գնաց:

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրապայքարը պաշտօնապէս բացուեցաւ Ուրբաթ: Երբեք այս աստիճանի քաղաքականացած չէին այս ընտրութիւնները, ինչ որ ցոյց տուաւ արդէն թէ առայժմ միայն վնաս կը թուի բերած ըլլալ ազգային շահերուն:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ գոհ է որովհետեւ Յունուարին գիներու յաւելումը միայն 0,3 առ հարիւր եղած է: Սէ. Ժէ. Թէ.ն համաձայն չէ այս սակին:

ԻՆՆԵՐՈՒ ԵՒՐՈՊԱՆ վեց միլիոն գործազուրկ ունի այս միջոցին:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ որոշած է անպայման Լոնտոն երթալ (լրատուներ կը խորհէին թէ քաֆքը կ'ունենայ այս օրերուս տունը նստելու) եւ հետն ալ 250 հոգինոց շքախումբ մը եւ պարախումբ մը պիտի տանի: Ջարդերուն համար կ'ըսէ թէ զրպարտութեանց արշաւ մըն է իր երկրին դէմ:

ՄԻՇՏ ՊԱՐԱՃԱՆՈՖ

ՄՈՆՏի Փետր. 25ի թիւին մէջ, Բ. էջ «Ազատ կարծիքներ» գլուխին տակ լոյս տեսած է յօդուած մը նուիրուած Սարգիս Պարաճանօֆի: Ստորագրողը՝ Ժան Վիտալ, հեռատեսիլի իրագործող երկար կը ծանրանայ մեծատաղանդ բեմադիրին եզակի արուեստին վրայ, կ'անդրադառնայ նաեւ Սայաթ – Նովա ֆիլմին ու նաեւ Պարաճանօֆի անունին «ռուսացման» ինչպէս ըսած է նոյնինքն Պարաճանեան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)

ԱԼ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՓՈՂԻ ՔՈՆՋԵՐԹՕՆ ՍԱԼԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ՝ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական «Շան տիւ Մոնտ» եւ «Էրաթօ» ընկերութիւնները սալի վերածած են հայրենի երաժիշտ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի գրած Փողի եւ նուագախումբի համար քոնչերթօն, Ֆրանսայի հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի սէնֆոնիք նուագախումբի մեկնարկութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Մօրիս Սիւզէնի: Մենակատարը եղած է Փարիզի Երաժշտանոցի փրոֆեսէօր Մօրիս Անտրէ: 1950ին գրուած այս քոնչերթօն վեցերորդ անգամն է որ սալի վերածուած է. նախապէս Միացեալ Նահանգներու, Արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ երկու անգամ Խորհ. Միութեան մէջ սալի վերածուած էր այս գործը: Ասկէ առաջ մենակատարները եղած են Տիմոֆէյ Դոկշիցէր, Վացլաւ Եանէկ, իսկ նուագախումբերը ղեկավարած են Կիրիլ Կոնդրաշին, Գենադի Ռոժդեստվենսկի, Վացլաւ Նոյման, Ալեքսանդր Վլադիգերով: Ալ. Յարութիւնեանի երաժշտական գործերը լայն տարածում ունին ոչ միայն Խորհ. Միութեան մէջ, այլեւ անոր սահմաններէն դուրս: Փողի քոնչերթօն նուագուած է աշխարհի 35 երկիրներու մէջ: Հայրենի երաժիշտին վաստակը կ'ընդգրկէ տարբեր սեռերու գործեր՝ «Սայաթ Նովա» օփերա, «Սիմֆոնիա», «Հայրենիք» քանթաթ, «Ասք հայ ժողովրդի մասին» եւ դաշնակի քոնչերթօներ, երգչախումբի համար երգեր, թատրոնի եւ շարժանկարի համար երաժշտութիւն եւայլն: Ալ. Յարութիւնեանի գործերուն իբրեւ նիւթ ծառայած են Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը, իրենց անցեալով ու ներկայով:

×

ՔՆԱՐԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի մէջ բացուած է նկարչուհի Քնարիկ Վարդանեանի գեղանկարչական եւ գրչագրական գործերու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած 30 կտաւները արդիւնքն են նկարչուհիի Անգլիայէ ունեցած տպաւորութիւններուն: Ասկէ առաջ ալ հետաքրքրութիւն առեղծած էր նկարչուհիի այն ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած էին Քուպայի, Իտալիոյ եւ Հնդկաստանի նուիրուած գործերը:

ՊԱՏԿԵՐ

ԻՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ ԱՏՈՂ ՄԱՐԴԸ...

Գրեց՝ Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Նիւակարա Ֆոլզ, Ապրիլի վերջին օրերուն: Ամառը, այստեղ, փողոցներէն քալելն իսկ դժուար է, այցելուներու բազմութենէն: Հիմա, Մէյն Սթրիթը անգամ, մայր պողոտան, ձանձրոյթէ կը յօրանջէ: Եղանակը չէ, ու պանդոկները դեռ փակ են: Քանի մը ապարդիւն փորձերէ ետք, կանգ կ'առնենք լայնանիստ բայց միայարկ շինութեան մը առջեւ, որ «ամբողջ տարին հիւր կ'ընդունի»:

Զորցած կին մը, ակնոցներով եւ բուրդէ շալ մըն ալ ուսին, կ'ընդառաջէ նայուածքով, առանց անկիւնի ապակեայ գրասենեակէն դուրս գալու: Ի պատասխան սենեակ փնտռող մեր հարցումին, առանց խօսելու տպագիր հարցարան մը կը հրէ մեր առջեւ, սեղանին վրայէն: Եթէ ամուսնացած զոյգ մը չէք՝ կարելի չէ մէկ սենեակի մէջ մնալ: Ծխել՝ սրահին մէջ արգիլուած է, բայց ազատ էք ձեր սենեակին մէջ: Գիշերը՝ ժամը 8էն ետք կարելի չէ դուրս մնալ, որովհետեւ դուռը կղպուած պէտք է ըլլայ այդ պահուն (բացի հիւանդութեան կամ ստիպողական պարագաներէ): Վճարումները չէքով ընդունելի չեն...:

— Դո՛ւրս այստեղէն, մայրապետանոց կը հոտի, կ'ըսեմ, ու փողոցն ենք դարձեալ: Թեթեւ ցուրտ մը կայ, որ այնքան ալ հաճելի չէ:

Մեզի ընկերացող Թաքսիին մարդը խորհուրդ կուտայ.

— Ինչո՞ւ Քանատայի կողմը չանցնիք, հոն լաւագոյն պանդոկները կան եւ միշտ բաց են:

Միակ լուծումը: Մանաւանդ որ կամուրջին միւս կողմէն Ջրվէժը աւելի չքեղ է ու կը պարզուի ամբողջական տեսարանով; Նիւակարան, «աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն» միակ խօսունը, իր խուլ որոտումով լեցուցած է մթնոլորտը: Հեռուէն, սենեակի մեծութեամբ սպիտակ ժայռեր կը թուալէ ամեհի գետը, որոնք գարնանային յորդումի աւետաբեր սառնակոյտերն են, Հիւսիսին զարթօնքը ծանուցանող: Ես տեսած եմ ձմեռն ալ, երբ Ջրվէժը վերէն վար կը սառի տեղ – տեղ, լման հասակով, Պաալպէքի սիւներուն պէս անխախտ, մինչ սառոյցէ սիւներուն մէջտեղերէն զայրագին հոսանքը կը մոլեգնի փշրել արգելիչ պատուարները: Տեսած եմ ամառը, իր վեհափառ սահանքին ու շշմեցնող ոստումին մէջ, որով հեղուկ բիւրեղէ անհուն առաստաղ մը կը կազմէ, որուն տակ անվտանգ կարելի է կանգնիլ, ու տակէն դիտել վերեւէդ մռնչող զարհուրելի Ջրվէժը...:

Նորութիւն չկայ ուրեմն ինծի համար: Բայց եկած ենք որ Սոնան ալ տեսնէ, քանի որ «ամօթ է որ Ամերիկա եկող մը Նիակարան չտեսած վերադառնայ»: Աղէկ ուրեմն: Եկած ենք որ տեսնենք եւ ամօթով չմնանք: Միայն թէ, հիացական բացագանչութիւններուն դեռ ժամանակ կայ: Առայժմ պէտք է ծածկի մը տակ ըլլանք: Ջրվէժին պեղած լայն ու խորունկ հունին վրայէն — անդո՛ւնդ մը — Ամերիկան Քանատային կապող հիանալի կամուրջ մը կայ, անջրպետին մէջ նետուած ժապաւէնի մը պէս: Մարդկային ձեռքով կերտուած հրաշագործութիւն մը՝ բնութեան հրաշալիքին դէմ: Մէկ քիլոմեթր երկարութեամբ բարեձեւ աղեղ մը, երկինքին մէջ, Ռեմպօ անունը արդարացնող չքեղութեամբ — Ծիածան:

Հիմա որ ճշդուեցաւ մեր այցելութեան վայրը, ժամանակը եւ չարժառիթը, կրնանք անցնիլ մեր պատմութեան:

×

Թաքսիին վարիչը, լռակեաց ու ինքնամփոփ մարդ մը, յանկարծ լեզու կ'ելլէ ու կը հարցնէ.

— Ներողութիւն, դուք ո՞ր երկրէն էք:

— Լիբանանէն:

— Եա՛ հապիպի... (ո՜վ սիրելիս):

Մեքենան անշարժացնելը ու ետեւ դառնալը մէկ կ'ըլլայ: Կը նայի մեր դէմքերուն, ճառագայթող աչքերով, անսպասելի գիւտ մը ընողի երջանկութեամբ: Չի խօսիր: Չի շարժիր: Կը դիտէ, մեղմով յափշտակուած եւ ինք իրմով երանեալ: Կը պարզուի որ Լիբանանցի է, Զահլէ քաղաքէն, եւ կը կոչուի Մարուն: Մարուն անունը այն է Լիբանանցիին համար, ինչ որ է Հայկը Հայուն համար: Հայկ Նահապետին անունով կոչուեցանք Հայ: Ասոնք ալ Մարուն անուն սուրբի մը հետեւելով եղած են Մարոնի, ինչ որ բաւարար չէ անշուշտ ազգային ինքնութիւն մը եւ ցեղային դիմագիծ մը ապահովելու, բայց ուրիշներէն տարբեր ըլլալու գոհացումը կուտայ իրենց, ու երջանիկ են այդպէս: Տեսակ մը ցեղապաշտութիւն՝ առանց ցեղի, ինչպէս գրականութեան մէջ հաւատացողներ կան «արուեստը արուեստին համար» սնամէջ պատգամին: Կարճ՝ Մարոնին Լիբանանցի Արաբն է, որ արաբերէն կը խօսի, միայն թէ, Արաբէն կը տարբերի՝ «Լիբանանցիութեան որոշ ըմբռնումով մը», եթէ փորձենք բառաշրջել շատ նշանաւոր մէկուն նոյնքան ծանօթ մէկ խօսքը — «Իւն սերթէն իտէ տը լա Ֆրանս»...:

Ես սկսած եմ Զահլէին գովքը հիւսել: Զահլէն՝ Լիբանանի հարսը, Զահլէն եւ իր այգիները, խաղողները, եւ մանաւանդ օղին, որ մեծարուած է նաեւ աննման Երուանդ Օտեանէն, բանիւ եւ գրիչով, այլ մանաւանդ... քիմքով:

Բայց, տարօրինակ, որքան ես կը պանծացնեմ իր ծննդավայրը, նոյնքան կը մռայլի մարդուն դէմքը:

— Զահլէն չէ՞ս կարօտնար, կը հարցնէ Սոնան, առանց անդրադառնալու մեր խօսակիցին ամպամած աչքերուն:

— Զահլէ՞ն, կը մըլտայ մարդը անգլերէն, կէս մը մոռցած արաբերէնը լման մը մոռնալով, Զահլէի բոլոր բնակիչները գայլե՛րը թող ուտեն եւ անոնց ոսկորներն ալ դժոխքի՛ն կրակը բորբոքեն... Զահլէ՜ն... գետնին տա՛կը անցնի Զահլէն...

Անսպասելի էր: Բայց թիւրիմացութիւն չկայ: Մարդը կ'ատէ Զահլէն ու Զահլէցիները: Եւ ի՛նչպէս: Ինքնատիպ պատկերներով դեռ կը զարգացնէ իր անէծքները, որոնց ի լուր, բողոքի եւ վրդովումի պզտիկ ճիչեր կը լսեմ Սոնայէն: Մեղք որ անգլերէն չգիտնալս կ'արգիլէ որ ըմբռնեմ մարդուն ոխակալ ստեղծագործութիւնները: Վայելողը Սոնան է:

— Բայց ինչո՞ւ, կը բողոքէ անհամբեր, կարծես խոցուած իր Լիբանանցիութիւնը ուզէ պաշտպանել անարդար յարձակումի մը դէմ:

Մարդը, լուռ, կը դառնայ ղեկին ու շարժման մէջ կը դնէ մեքենան: Հիմա ուսերը աւելի ամփոփուած կը թուին, գլուխը աւելի կախ: Դէմքը չեմ տեսներ, բայց կը զգամ իր տխրութիւնը եւ նշան կ'ընեմ Սոնային որ չխօսի: Դէմքի մը արտայայտութիւններուն պէս՝ խօսուն են ինծի համար մէկու մը ուսերը: Կոնակէն կրնամ կռահել մէկուն լաւ կամ վատ տրամադրութիւնը: Ատիկա կուգայ թերեւս մանկութեան օրերէն, ուր, որբանոցը, օրէնք էր ծեծել տկարը, ծեծուիլ զօրաւորէն: Խոշտանգուողին ինքնապաշտպանութեան միակ միջոցն էր կծկուիլ, ողնխանալ, ափերով ծածկել գլուխը եւ կրել հարուածները: Դիտողներս — եթէ զոհը մենք չըլլայինք — ենթակային ուսերուն ցնցումներէն կրնայինք չափել հարուածներուն հակազդեցութիւնը եւ ցաւին աստիճանը...:

Կամուրջին ճիշդ մէջտեղը, անցագիրներու ստուգման կեդրոնն է: Կէս ժամ մը կը տեւէ գործողութիւնը: Իջած ենք Մարունին հետ ու կ'երթեւեկենք մեքենային մօտ, պզտիկ քայլերով: Միջահասակ, նիհարի վրայ մարդ մըն է, յիսունի մօտ, թերեւս վաթսուն, տարիքը անյայտ տեսակէն: Ոչ մէկ ուշագրաւ բան, որ նկատելի դարձնէ իր անձը: Ոեւէ մէկը, ոեւէ մէկուն պէս: Հիմա որ ոտքի ենք ու լման հասակով կը տեսնեմ զինք, մանաւանդ շարժուն աչքերէն կրնամ ընդունիլ թէ այո, իրական Լիբանանցի մըն է, ամերիկեան քլինեքսի մէջ փաթթուած իսկական Մարուն մը: Եւ հոդ, Ռեմպօ կամուրջին վրայ կը լսեմ իր պատմութիւնը:

×

Տասներեօթը տարեկան էր, երբ եկաւ Ամերիկա: Քսան տարի աշխատեցաւ: Միշտ Թաքսիի վրայ: Ուրիշ գործ չէ ըրած, չի գիտեր: Կոկիկ խնայողութիւն մը շինեց: Ամուսնացաւ: Երկու զաւակներ, երկուքն ալ աղջիկ: Այդ բոլորէն ետք ի՞նչ կը մնայ, երբ քառասունհնոց մարդ մըն ես այլեւս: Կը մնայ՝ հայրենիքի կարօտը: Քսան տարուան մէջ մէկ ամսուան արձակուրդը եւ քանի մը հազար տոլարի ծախքը շռայլութիւն չէ: Եւ Ամերիկուհի կինը հետը, անչափահաս զաւակներն ալ մօրաքոյրի մը խնամքին՝ մէկ թռիչքով թառեցան Զահլէ:

Ազգականներու, մօտիկ եւ հեռաւոր զարմիկներու բազմութիւն մը դիմաւորեց զիրենք, ծափերով, երգ ու պարով եւ անխուսափելի հրացանաձգութիւններով: Զահլէի հովիտը թնդաց այդ օրը եւ յաջորդ օրերը խնջոյքներով, մէկ տունէն միւս տունը հրաւէրներով: Պսակի մը՝ խաչ բռնեց: Երկու մկրտութիւններու կնքահայր եղաւ: Ցերեկները անցան երազի պէս, գիշերը՝ Զահլէն ինքը երազ մըն է արդէն:

Վերջին օրերուն, իր բազում զարմիկներէն ամէնէն ծառայասէրն ու սիրալիրը — նոյնպէս Մարուն, ու երկու անգամ Լիբանանցի, քանի որ Մարուն-Մարուն — հոգածութիւնը այնքան առաջ տարաւ, որ սկսաւ մտահոգուիլ իր նիւթական կացութեամբ:

— Խնայողութիւններդ ինչո՞ւ ամերիկեան դրամատուներուն մէջ պահես, Մարուն: Բոլորն ալ աւազակներ են, պաշտօնական կեղեքիչներ: Իրաւունքիդ քառորդ տոկոսը կուտան: Հոս, եկուր այգի մը գնէ, քանի որ հողերը տարուէ տարի կը սղին: Ասիկա՝ մէկ: Յետոյ, ամէն տարի, այգիին բերքը կը քաղուի, կը ծախուի ու նոր գումար մը եւս: Եւ ասիկա՝ երկուք...:

Քսանըչորս հազար տոլար ունէր Մարուն: Մէկ հեռագրով երկու օրէն գումարը հասաւ Զահլէ: Այգին գնուեցաւ: Առուծախի եւ կալուածական թուղթերը շուտ վերջացան: Փոխանորդագիր մըն ալ պատրաստուեցաւ Մարուն – Մարունին անունով, որպէսզի տիրոջ բացակայութեան մատակարարէ այգիին գործերը: Փառաւոր — եւ շահաւոր — գործ մը տեսած, տէր եւ տիկին վերադարձան Ամերիկա:

Տարին չբոլորած, եկաւ Մարուն – Մարունին աւետիսը, խանդավառ նամակով մը: Խաղողի բերքը նախորդ տարիներէն շատ աւելի փայլուն էր, ու ծախուեցաւ լաւ գինով: Նամակին կցուած էր նաեւ հաշուեցոյց մը: Եւ յետ-գրութեան մէջ, քանի մը տողնոց սրամտութիւն մը — «Այգիին յաճախորդ կայ, հարիւրին 25 շահով կ'ուզեն գնել: Բայց դեռ խենթեցած չենք: Քիչ մըն ալ սպասենք, ու տե՛ս...»:

Երկրորդ տարին նամակ չեկաւ: 1958ի դէպքերն էին, Լիբանանի մէջ քաղաքացիական կռիւ կար, նոյնիսկ ամերիկեան զօրքեր ցամաք ելած էին: Ով գիտէ Մարուն – Մարունը ի՛նչ գործի վրայ էր, թերեւս պատնէշի վրայ կը կռուէր... թերեւս... ո՛վ գիտէ...:

Գրեց ուրիշ անձերու: Ոչ մէկ պատասխան: Ճարահատ, որոշեց կրկին Զահլէ երթալ, մինակը: Ցանցառ խմբակ մըն էր այս անգամ ընդունելութեան յանձնախումբը: Խոժոռ դէմքեր, ոչ ծափ, ոչ ծիծաղ:

— Ո՞ւր է Մարուն-Մարունը, եղաւ առաջին հարցումը, անձկալի նախազգացումներու մէջ: Բա՞ն մը պատահեցաւ... ողջ-առո՞ղջ է...

— Ողջ է, հազիւ կրցաւ կմկմալ մէկը:

— Բայց ո՞ւր է...

— Մարուն – Մարունը հոս չէ, տարիէն աւելի կ'ընէ որ մեկնեցաւ, ըսաւ ուրիշ մը, յանցանք մը խոստովանելու պէս:

— Ո՞ւր մեկնեցաւ...

— Չենք գիտեր... կարծեմ Պրազիլի կողմերը տեղ մըն է...

Այդ պատասխանէն ետք, դէպքերը շոգեկառքի արագութեամբ թաւալեցան Զահլէ քաղաքին մէջ, մէկ պաշտօնատունէն միւսը, մէկ ոստիկանութենէն ուրիշ գրասենեակ մը, մինչեւ որ իրականութիւնը պարզուեցաւ: Այգիին կալուածաթուղթը դրօշակի պէս ցցած, խելակորոյս մարդը կը վազվզէր Զահլէի փողոցներէն բարեկամներ, օգնողներ, վկաներ փնտռելով: «Զարմիկներու» զուարթօրէն աղմկարար խումբը անհետացած էր: Կը մնար միայն բարի ծերունի մը, որ միակ առաջնորդը եւ խորհրդատուն էր Մարունին: Յաջողեցաւ դատաւոր մը համոզել, որ Կիրակի մը, դատարանէն դուրս եւ իր բնակարանին մէջ ընդունի Մարունը: Հոն, ճշմարտութիւնը յայտնուեցաւ արեւի պէս պարզ, եւ արեւի պէս... անաչառ:

Մարունին մեկնելէն ընդամէնը երկու ամիս ետք՝ այգին ծախուած էր ուրիշի մը: Կանչուեցաւ նոր տէրը, ինչպէս եւ նախկին տէրը, որմէ իրենք գնած էին: Քննուեցան, բաղդատուեցան բոլոր պաշտօնաթուղթերը: Ամէն ինչ վաւերական էր — կնիքները, դրօշմաթուղթերը, ստորագրութիւնները: Բայց ի՞նչ էր Մարունին ձեռքը գտնուող կալուածաթուղթը: Պարզապէս, Մարուն – Մարունին կողմէ Մարունին տրուած... փոխանորդագիր մը, որպէսզի կարենայ շահարկել այգիին բերքը: Իսկ կալուածատիրական բուն վաւերաթուղթը Մարուն – Մարուն պատրաստել տուած էր իր անունին, օգտուելով միւսին արաբերէնի անտեղեակութենէն եւ... վստահութենէն:

— Ընելիք բան մը չեմ տեսներ, եզրակացուց դատաւորը: Ամէն ինչ կատարուած է օրինաւոր: Դրամը Մարուն – Մարունին ձեռամբ յանձնուած է ծախողին եւ այգին դարձած է իր կալուածը: Այժմու տէրն ալ գնած է օրինաւոր սեփականատէրէն: Անկարելի է նոյնիսկ դատարան մտցնել այս խնդիրը:

Սգակիրներու պէս, շուրջինները կը դիտէին զգետնուած Մարունը, որ չէր կրնար բառ մը արտասանել: Անճացած էր: Հիւրընկալ դատաւորը, աւելի մարդասիրութեամբ քան թէ համոզումով, վերջացուց իր խօսքը, Մարունը ճամբու դնելէ առաջ.

— Պէտք է դիմես ամերիկեան դեսպանատունը, հոս, եւ Ամերիկա դառնալէդ ետք, հոն ալ, փաստաբանի մը խողովակով Արտաքին նախարարութեան: Թերեւս խաբերային հետքը գտնեն...:

Դիմեց դեսպանատուն: Աւելի ետքը փաստաբան մըն ալ գտաւ, որ սկսելու համար հազար տոլար պահանջեց: Տուաւ: Տարի մը անցաւ, երկու տարի... Փաստաբանը նոր գումարներ պահանջեց, Պրազիլի մէջ քննութիւն բանալու համար ... Ա՛լ դրամ չունէր: Մնաց այդպէս, ու տարիները թաւալեցան, ինչպէս հիմա իր թաքսին, իրեն պէս յոգնած եւ [illegible]գոյն մեքենայ մը...:

×

Անցագիրները վերջացան: Մեքենային մէջն ենք դարձեալ, ու կը յառաջանանք դէպի Քանատայի հողին վրայ ցցուած աշտարակաձեւ պանդոկը, որուն պատին նկարուած հսկայական գունաւոր պատկեր մը կայ, երեք – չորս յարկերը գրաւող հասակով, զինուորական տարազով: Զօրավար մըն է, որուն անունը կը կրէ պանդոկը, ով գիտէ ի՛նչ եղելութեան մը առնչութիւններով:

Մարունին կսկծալի վերյիշումները կորսնցուցած են այլեւս իրենց զայրալից շեշտը: Խաղաղ փիլիսոփայութեամբ մը կը խօսի հիմա:

— Մարուն – Մարունը այնքան չեմ ատեր, որքան միւսները: Իրեն պէս լակոտներ ամէն տեղ կրնան գտնուիլ: Հոս ալ կան: Բայց չեմ ներեր միւսներուն: Անկարելի է որ Զահլէցիներէն մէկն ու մէկը հասկցած չըլլար թէ ի՛նչ խաղ կը խաղցուի գլխուս: Բան չըսին: Չզգուշացուցին: Բոլորն ալ չարագործներ են, վատեր, մեղսակիցներ...:

. . . .

Տասը տարի առաջ իրեն պատահած դժբախտութեան մասին կը խօսէր Մարուն, Ռէմպօ կամուրջին վրայ, ու ես, իր պատմութիւնը կը գրեմ՝ պատմելէն տասը տարի ետք:

Վերջերս, Լիբանանի կռիւներուն ընթացքին, Զահլէն պաշտպանուեցաւ գերազանց ուժերու կողմէ, եւ քաղաքը աւերումի եւ կոտորածի սոսկալի վտանգը ապրեցաւ քանի մը օր, յուսահատական

ՏԱՐՕՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պարերգերի մէջ առանձնակի է հնչում «Ջինչ ու զինչ»ը: Աղջիկը իր ծամթելը պատահմամբ ջուրն (ծովը) է գցել եւ խնդրում է տղային հանել այն: Գեղուհին նրան առաջարկում է իր լաչին, սակայն լեռնական տղան ոչ առնում է, ոչ էլ հաւանում եւ չի էլ մտածում ծամթելը ջրից հանելու մասին, աղջիկը առաջարկում է նրան իր գօտին, ապա շապիկը, պաչիկը, սակայն լողուորը չի համաձայնւում կատարել նրա խնդրանքը եւ ծամթելը մնում է ծովում: Վերջում տղան ուրախութեամբ է յանձն առնում կատարել նրա խնդրանքը, քանի որ աղջիկը ասում է.

Ջիմ ծոցիկ տամ լողուորին
Քոմա – քոմա էր:
Համ առաւ, համ հաւնեցաւ,
Զոմա – զոմա էր.
Հանեց ծամթելն ի ծովէն
Քոմա – քոմա էր:

Այս երգը ունի իր մի շարք տարբերակները:

Պարերգերից բացի կան անթիւ սիրային երգեր. Նրանցից մէկը կոչւում է «Զուլոյի երգը»: Մի հասարակ եւ պարզ երգ է այն լեռներից դէպի անդունդները գլորուող փոքրիկ, բայց մաքուր եւ զուլալ ջուր ունեցող գետակի նման, ջերմութեամբ լի է այս երգը. տղան տեսել է Զուլոյին. սրտի ջերմութեամբ սիրել է նրան եւ այդ սիրուց էրուած եւ խորովուած ասում է.

Արեւն ելաւ կամար – կամար,
Զուլօն կապեց ոսկէ քամար,
Քեզի բերեմ ջանիս համար:

Զուլոյի սէրը թափանցել է երիտասարդ տղայի մարմնի մէջ եւ խորացել ու հասել է նրա «լերդը» եւ նրան տիրելու համար նա պատրաստ է անգամ ընդունել մահը.

Քո սէրն ընկաւ մէջ իմ լերդին,
Ես քեզ սիրեմ, թող ինձ քերթին:

Իսկ Զուլօն «գէօզալ գառ» է, նրա ունքերը կամար են, աչքերը թուխ են, ու տղան ասում է.

Տան քով անցայ՝ թափ քելեցի,
Լանգով զարկի՝ զերդիկ բացի,
Եարս տուն չէր, նստայ՝ լացի:

Հասարակ եւ գեղեցիկ համեմատութիւններ կան Տարօնի աշխարհի ժողովրդական երգերի մէջ. ահա նրանցից մէկը.

Ամպ էր երկինք, հովն անոյշ,
Եար խորոտիկ, պաչն անոյշ:
Ամպ էր երկինք կը լողէր
Մանրիկ անձրեւ կը ցօղէր,
Եար վըր դրան կը դողէր,
Քըց ոտան կաթ կը շողէր:

Տարօնցի աղջիկը եօթ օր, եօթ գիշեր անհամբեր կերպով սպասում է իր սրտի հատորին, այդ ժամանակամիջոցում շաղգամը անգամ հողի մէջ թառամել է, սակայն նրա անաստուած եարը դուռը չի բաց անում եւ ներս մտնում, որպէսզի կարօտած սիրտը հովանայ, եւ այդ պատճառով էլ աղջիկը երգում է.

Օխտն օր, օխտ գիշեր
Շախկամն ի հողից թըռոմշաւ
Տօ տնաւեր եար, դուռն ի չըս բանայ ներս
Մտնայ իմ սիրտ լէ խովնայ:
Եարս ի խռովաւ, շախկամն ի թռոմշաւ
Հովիւ խռովաւ, ոչխարն ի մոլորաւ,
Բերուոր շուարաւ, քթոց գլորաւ:

Իր Նուպար եարին շատ է գովում երիտասարդը. Սասունի սարերը քահրուբար են, տղայի հասակը հաւասար է սիրածի հասակին, իսկ սիրածը չոքել է մանկան օրօրոցի մօտ եւ կուրծք է տալիս նորածին երեխային. արեգակի շողերից մի փունջ թաքուն ներս է խուժել սենեակ եւ կպել է նրա սրտանոցին ու այդ ժամանակ Նուպարը նմանւում է ոչ աւել, ոչ պակաս, Աստուածածնին.

Նուպար չոխէ օրօցին, հայ Նուպար,
Ծիծ կիտէր գրկանոցին, հայ Նուպար,
Շող գըրկէր սրտանոցին, հայ Նուպար,
Նմանէր սուրբ Աստուածածին, հայ Նուպար:

Մի ուրիշ երգում կան անչափ գեղեցիկ համեմատութիւններ, մաքուր զգացմունք, սիրուհու նկատմամբ նուիրուածութիւն, նրան մերժենալու չտեսնուած ազնիւ ձգտում: Այս երգը նմանւում է Նահապետ Քուչակի հայրէնների.

Գիշեր ես դու եկեր,
Թուխ ամպն անոյշ կը ցօղէր,
Կը ցօղէր բազմայ սարին,
Շատ բարեւ անոյշ եարին.
Իմ եարն էր բախչէն ի քուն
Բոբսայի բարձեր գլխուն
Կգայ, թէ պաչիկ մը առնիմ
Գլորայ ծոցիկն յընկա.
Էն ծոցիկն ինչ անմման՝
Մէջ վարդ էր բոլոր ռեհան,
Էն ծոցիկն ինչ էր, ինչ բախտ
Էն ծոցիկն անոյշ դրախտ:

Սասունի բարբառով մի շարք երգեր հրատարակուել են Էմինեան ազգագրական ժողովածուում, նրանցից մէկը Խութի բարբառով գրուած մի երգ է, որի մէջ տղան ասում է.

Ամպն էր երկինք հովն անոյշ
Սիրեկանիս քունն անոյշ
Տարին տասներկու ամիս՝
Թըռոմաւ խնձորն ի գոտիս:

Սիրուց էրուած երիտասարդը խնդրում է իր եարին թոյլ տալ մուտք գործել նրա տունը, աղջիկը խնդրում է, որ նա այդ չանի, քանի որ նրանց տան ճխանը (դուռը) հին է եւ ճռճռում է, բակի մէջ կապած գելխեղդ շունը կարող է գռմռալ, գոռոզ ինքնահաւան ճուտը կարող է կըտկտալ, իսկ չար պառաւը անպայման կը մռթմռթայ, տղան անմիջապէս գտնում է հնարը եւ պատասխանում.

— Ձեր հին ճխան կը ճռճռայ՝
Սելի սապոն առնիմ, յիգամ.
Ձեր գելխեղդ շուն կը գռմռայ՝
Օչխըրիմ՝ ճուտ առնիմ, յիգամ.
Ձեր խուռնազ ճուտ կը կտկտայ՝
Կոտ մէ կորեկ առնիմ, յիգամ:
Ձեր չար պառաւ կը մռթմռթայ,
Գլխու շալ մէ առնիմ, յիգամ:

Յայտնի է, որ Տարօնի դաշտի գիւղերից մեծ քանակութեամբ երիտասարդներ յատկապէս 19րդ դարի երկրորդ կէսին մեկնում էին պանդխտութիւն եւ այդ կապակցութեամբ էլ նրանց հարազատները ստեղծել էին բազմաթիւ սրտաճմլիկ, մելամաղձոտ երգեր: Դրանցից մէկը կոչւում է «Հովքով վըր ծովուն».

Ես՝ վերու չէյրան՝ վըր Սասնայ սարին,
Թըվընճով զարկին Բրինդար էրին.
Խաբրիկ մը ճամբէք իմ հեռու եարին
Դեղ առնէ, յիգա վըր Բրինդարին:
Ստամբոլ քաղաք՝ վըր սեւ ծովերուն,
Խարիբ մէ ունիմ ետեւ սարերուն,
Խարիբին մեռնիմ, իւր ճամպըներուն,
Կարօտ եմ մանցի թուխ–թուխ աչերուն:

Երգերից շատերի մէջ կռունկները պանդուխտներին բարեւ տանող եւ նրանցից բարեւ բերող թռչուններ են եւ հէնց այդ թռչունի եւ նրա բարեւի մէջ է գեղջուկը տեսնում իր պանդուխտին.

— Ձիւնը իմ գլխին,
Հանգն իմ օջախին,
Սեւ լուր է, կռունկ:
Շոգ ու կրակ փուրը,
Քանց զուլալ զուրը
Լա՞ւ է, այ կռունկ:
Ասա, հէյ ասա,
Բոլորն, ինչ որ կայ
Մի ծածկեր, կռունկ:

Եւ կարօտով լեցուն աղջիկը խնդրում է կռունկին պանդուխտին ասել տուն դառնայ, տեսնի իր հայրենի երկիրը, ծծի նրա անոյշ օդը եւ խմի նրա գիւղեան ջրերը:

— Կռունկ, կտուցիդ մատաղ,
Կռունկ, կռինչիդ մատաղ
Պանդուխտն իր դարձը չունի,
Պանդուխտն իր բարձը չունի:
Թէ իմ եարն էլ անմման
Երթայ ու գայ քեզ նման, —
Երթը բարի, կռունկ ջան,
Գալը բարի, կռունկ ջան:

Սիրելով տղային, աղջիկը նրա հետ չի ամուսնացել եւ նրա վերադարձով է պայմանաւորուած աղջկայ մայր դառնալու խնդիրը: Եւ լցուած սպասումի կարօտով, աղջիկը հարցնում է կռունկին.

Զուխտ մեռնիմ
Քանց չոկ ապրիլ՝
Լաւ չէ՞, կռունկ:

Մուշի եւ Սասունի հայ հատուածների մօտ կան նաեւ շատ մանկական երգեր, հանելուկներ, վիպական ու աշուղական երգեր, առակներ ու երգիծական զրոյցներ, որոնք հայ ժողովրդական բանահիւսութեան գոհարներն են եւ իրենց արժանի տեղն ունեն հայ ժողովրդի հոգեւոր գանձարանում:

ՀԱՅԿԱԶ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«Գարուն»

ՇԱՀՆՈՒՐ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Ռատիօ Պրեմէն Ապրիլ 17ին պիտի հաղորդէ Շահան Շահնուրի երեք պատմուածքները, զորս գերմաներէնի թարգմանած է Տոքթ. Րաֆֆի Քէպապճեան:

Այս հաղորդումին համար, ներկայացուած եօթը գործերէ՝ Լիւքսանպուրկի Պահապանը, Բոցը, միմիայն բոցը, Պենդ մը անոյշ սիրտ, Վարար ջուրեր, Իսթանպուլ, Կարմիր զէնքերն ամառուան, Առկախ կամուրջներ, ձայնասփիւռի կայանին տնօրէնութիւնը ընտրած է երեք հատ՝ «Լիւքսանպուրկի Պահապանը», «Իսթանպուլ» եւ «Առկախ կամուրջներ»:

կռիւներով: Սուրիական բանակին արագ միջամտութիւնն էր որ փրկեց Զահլէն եւ Զահլէցիները: Նիւակարայի Մարունին անէ՞ծքն է արդէօք, կը մտածէի այն գէշ օրերուն...:

Նիւակարայի Զրվէժը տեսնողը ա՛լ չի մոռնար: Անընդհատօրէն դղրդուած կը մնայ յիշողութեան մէջ, բնութեան անօրինակ այդ խոյանքը: Բայց իմ մտածումիս մէջ Զրվէժէն անխզելի կերպով անբաժան կը մնայ Զահլէցի Մարունը, պըզտըլիկ ու ճմլուած, խոնջ ուսերով մարդը՝ որ կը տառապէր իր ծննդավայրը ատելու տուայտանքով:

Փարիզ Փետր. 1977

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (289)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՓԱՆԱՒԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԳԵՏՆԱՓՈՐՆԵՐԸ

— Այո, պարոն, ճիշդ գտաք: Փառասիրութիւնն էր զիս առաջ մղողը:

— Զիս բռնելու համար եկաք, բայց յաղթուեցաք, շարունակեց Ռոլան: Դուք զիս հանրապետական դատարանին պիտի յանձնէիք, ես ալ ձեզ լեռնականներու դատարանին պիտի յանձնեմ եւ լեռնականները, պիտի դատեն ձեզ իրենց լեռնային օրէնքներով որոնք շատ աւելի արդար են քան թէ ձեր քաղաքային օրէնքները:

— Լեռնականներո՞ւ դատարանը... գոչեց Ճէնարօ: Զըսէ՞ք ուրեմն սըւոր թէ զիս պիտի սպաննէք...:

— Ատիկա դատարանին գիտնալիք բանն է, պատասխանեց Ռոլան:

Այս միջոցին փեղկերէն մին դուրսէն քերել սկսան:

— Մտիր, հրամայեց Ռոլան:

Եղեւնին տակ տեսած մարդերնիս գլուխը դրան ճեղքէն ներս խօթելով ըսաւ.

— Տէր իմ, ժամանակը եկաւ:

— Աղէկ, երթանք, պատասխանեց Ռոլան:

Եւ Սքալապրինոյի դառնալով ոստիկանապետը ցոյց տուաւ:

Սքալապրինօ մէկ ձեռքովը Ճէնարոյի թեւէն բռնելով, միւս ձեռքովը սուրը քաշեց եւ ոստիկանապետին ցոյց տալով ըսաւ.

— Եթէ բերանդ բանալու կամ շարժում մը ընելու ըլլաս, դատավարութեան պէտք պիտի չմնայ...:

— Աղէկ, կը լռեմ եւ կ'անշարժանամ, կմկմաց Ճէնարօ:

. . . .

Այն միջոցին երբ Ռոլան եկեղեցիին առջեւէն կ'անցնէր, ժամը տասնըմէկ զարկաւ:

Ռոլան առջեւէն, Ճէնարօ երկու մարդոց միջեւ, ջրանցքին առջեւ հասան: Կարմիր լապտերներով տափանաւ մը կար ծովեզերքը: Ռոլան անոր մօտենալով սուլեց:

Տափանաւին վրանին տակէն երկու մարդիկ գլուխնին դուրս հանեցին որոնցմէ մին ցամաք ցատքելով, գլխարկը ձեռքը Ռոլանի մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ո՞ւր պիտի երթաք, տէր իմ:

— Սուրբ Մարկոս եկեղեցին, պատասխանեց Ռոլան տափանաւ մտնելով:

Կիտօ Ճէնարօ հրաւիրուեցաւ տափանաւ մտնել եւ վրանին տակ հանդարտ նստիլ:

Ռոլան նաւավարներուն քով նստաւ:

Տափանաւը ճամբայ ելլելէ կէս ժամ յետոյ կանգ առաւ Սուրբ Մարկոս հրապարակին մօտերը:

Ռոլան, ոստիկանապետը, Սքալապրինօ եւ ուրիշ ընկեր մը ցամաք ելան:

— Արդեօք ո՞ւր կը տանին զիս, մտածեց ոստիկանապետը:

Հետզհետէ սկսաւ վախնալ:

Ինչո՞ւ զինքը Սուրբ Մարկոս եկեղեցիին առջեւ ցամաք հանած էին: Ճէնարօ այնպէս կարծած էր որ Վենետիկէն դուրս հանելով լեռները պիտի առաջնորդէին զինքը:

Վերջապէս խումբը մայր եկեղեցիին աշտարակներէն մէկուն տակը փոքր դրան մը առջեւ կանգ առաւ:

Այն մարդը որ Օլիվոլօ կղզիին պարտէզէն սկսեալ առաջնորդի դեր կատարած էր Ռոլանի, գրպանէն բանալի մը հանեց:

Քանի մը վայրկեան վերջ ամբողջ խումբը եկեղեցի մտած էր:

— Շուտ ընենք, ետքը ուշ կը մնանք, ըսաւ առաջնորդը:

Եւ ընկերները խորանին ետին առաջնորդեց, ուր դուռ մը բանալով սանդուխէ մը վար իջնել սկսաւ:

Երեսուն ոտք իջնելէ յետոյ կանգ առնելով լապտեր մը վառեց:

Վերը մնացող երեք մարդիկը, այսինքն Ռոլան, Ճէնարօ եւ Սքալապրինօ եւս սանդուխէն վար իջնելով ինքզինքնին գտան դամբաններով լեցուն ընդարձակ սրահի մը մէջ:

Դամբաններուն ետեւը, պատերուն վրայ կարգ – կարգ դարակներ կային որոնց վրայ քովէ քով դագաղներ շարուած էին: Այս ստորերկրեայ սրահը Սուրբ Մարկոս եկեղեցիին նշխարատունն էր, ուր կը պահուէին ազնուական ննջեցեալներու ոսկորները:

ՄԻՇԷԼ ԶԵՎԱՔՕ

(Շար.)

«ՏԱՐՕՆ» ՍՐԱՀԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարօնի Հայր. Միութեան վարչութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ Մարսէյլի, Լասիոթայի եւ իրենց բոլոր արուարձաններուն մէջ գտնուող հայրենակիցները, անխտիր, ներկայ ըլլալ իր սրահին՝ «ՏԱՐՕՆ»ի բացումին, Կիրակի Մարտ 6, ժամը 11ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ՝ 12–14 Ռիւ Սէն–Պազիլ, Մարսէյլ:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ Լիոնի եւ Փարիզի քոյր միութիւնները:

Վարագոյրին բացումը կը կատարէ հայրենակից՝
ԱՐԱՄ ՇԵԽԻԿԵԱՆ
կը բանախօսէ՝ Փարիզէն հրաւիրուած, հայրենակից
ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Գինեձօն, ճաշ՝ «Քոչարի» նուագի ընկերակցութեամբ:
Այս բոլորը «Տարօն»ի մթնոլորտին տակ:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբը 250 Փր. Թերթին յիսնամեակին առթիւ:

×

Հոփսիկ Խնդկարեանի յիշատակին բարեկամ ընտանիք մը՝ 150 Փր.:

×

Պ. Պարոյր Թուրեան 50 Փր.:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութեան, Կիրակի Մարտ 6 ժամը ճիշդ 16ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, Լիոն,

Օրուան նիւթի շուրջ կը խօսի
ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտներու կողմէ:

Մուտքը ազատ է

Ծանօթ.— Վարդանանց տօնին յատկացուած հանդիսութեան աւարտին, վարժարանի երկարամեայ ուսուցչուհի՝ եւ այժմ հանգստեան կոչուած Օր. Ընծայ Տէր–Ստեփանեանի ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի կ'ունենայ մեծ սրահին մէջ: Իր նախկին աշակերտ – աշակերտուհիներու եւ Լիոնի հայ գաղութի անդամներու ներկայութիւնը փափաքելի է, որպէս երախտագիտական նուազագոյն արտայայտութեան բաժին մը, նուիրեալ մանկավարժուհիի դաստիարակելու համար:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Բարձր Հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Հայր. Պատ. Եւրոպայի Հայոց
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵ – ՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաժողովի
Ա. դասախօսութիւն
ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Անոր հիմնադրին հակիրճ կենսագրութիւնը — անոր տարածումը Մերձ. Արեւելքի մէջ — Քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ — Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ — Հիմնարկութիւնը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ՝ նոր կրօնքին պետականացումէն անմիջապէս յետոյ:

Դասախօս՝
ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Հինգշաբթի Մարտ 3 ժամը 21ին

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

TRADUCTIONS

INTERPRETATIONS

Anglais, Arabe, Arménien, Italien Turc, TECHNIQUES, Economiques, par TRADUCTEUR - INTERPRETE
— Arménien —
(sérieuses références)
Tél. (de préférence le soir) 886-40-45

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ – Պուա Գոլոմպի եւ շրջանի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մարտ 6, Կիրակի ժամը 16ին Պուա Գոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա – Գոլոմպ:

Բանախօս Տքթ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ Միհրան Էլմայեանի, ամերիկահայ երգչուհի՝ Վիրժինիա Թաքիի եւ պանծօ՝ Սէլոյեանի:

Կը ցուցադրուի՝ «Երեւան լոյսի քաղաք» ֆիլմը, պատրաստուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի երիտասարդաց Ակումբի անունով՝ Մանուկ Աղամեանի կողմէ:

Մուտք 15 Փր.

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

14 — Սէնթ-Օնորին-տէ-Փէրթ

Ծովեզերեայ կայանը կը բացուի Զատկուան դպրոցական արձակուրդին 6 – 14 տարեկան մանուկներու համար Ապրիլ 4էն Ապրիլ 17:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, 75008 Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 11 – 12 կամ հեռաձայնել 985–36–53

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նախկին սանուհիներու Միութեան պարահանդէսը ի նպաստ վարժարանի սանուհիներուն, Շաբաթ Մարտ 5, ժամը 21ին, Մշակոյթի նորակառոյց «Վասպուրական» շքեղ սրահին մէջ՝
12-14, Rue St. Basile
Orchestre CLAUDE MORAN
et ses animateurs
COTILLONS, AMBIANCE

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

9ՐԴ ՑԱՆԿ

Պօղոսեան Տարօն (Փարիզ) 5012 Փր., Ալֆորվիլի Կապ. Խաչ 4000, Մագ ընկ. (Փարիզ), Պ. Մանուկեան 2000ական, Անի Միքէ (Փարիզ), Քէօսէեան Կարպիս, Խաչատուրեան Անդրանիկ, Ծիպիլեան Ժաք 1000ական, Մանուկեան Մանուկ 500, Փափազեան Սուրէն (Փիէրֆիթ), Զերչեան Քոլէթ, Զերչեան Արեգնազ 300ական, Հարրի Լօռ (Փարիզ), Եան (Փարիզ), Փափազեան Կարապետ 200ական, Ժ. Հ. Պ. (Փարիզ), Կոչեան, Աստուր, Էրմայեան Շաքէ, Յակոբեան Թագուհի 100ական Փր.:

Գումար 19.412, նախկին գումար106.620
Ընդհ. գումար 126.032 Փր.:

d'Avril à Octobre
TRANSTOURS organise plusieurs voyages à EREVAN

ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ԹԷ ԱՇՆԱՆ ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԶԱՏԻԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՊՐԻԼ 6ԷՆ 21

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ԹՐԱՆՍԹՈՒՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ
ԱՊՐԻԼ (2 խումբ) — ՄԱՅԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ եւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
Մարսէյլէն՝ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ ԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ

Երթ ու դարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ: Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լման յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS, 22 Rue du 4 Septembre — PARIS, Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. 93-04-90 et 08-31-55
Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ:

JEUDI 3 MARS
Organisée par le NOR-SEROUND

Projection suivie d'un débat

SUR LE LIBAN

AUTOUR DU FILM

LIBAN CÈDRE BLESSÉ

Tourné par PAUL CALLEBAUT et présenté pour la première fois en France
à 20 h. 30 CENTRE CHAILLOT GALLIERA
28, Avenue George V, Paris 8 — Métro George V

Pâques en Arménie

DU 4 AU 15 AVRIL — DU 8 AU 22 AVRIL

Prévoyant : logement en 1ère classe — excursions quotidiennes
Garni/Keghart — Sevan — Sardarabad.

Pour les prix et renseignements s'adresser à :

OPTIMA Tours
Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67 (licence A 946

Pour vos vacances d'été, n'hésitez pas à nous consulter.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

BIENNALE QUATRA 77

DU 24 AU 28 MARS
12 MANIFESTATIONS CULTURELLES NON-STOP
MUSIQUE - CINEMA - POESIE - EXPOSITIONS

AVEC LA PARTICIPATION DE
ALEXANDRE HAROUTIUNIAN - EDOUARD MIRZOYAN
ADAM KHUDOYAN - ARNO BABADJANIAN
MANOUG PARIKIAN - SUSANNA MILDONIAN
RAFFI PETROSSIAN - ANGELE GARABEDIAN
ANI GAZARIAN - ANI ADJEMIAN SETA TANYEL
AIDA MOURADIAN - PHILIPPE MULLER
ARA GULER - SONIA VARTANIAN
ENSEMBLE INS. QUATRA ET CYRIL DIEDERICH

Réservations : 260 74 78

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16